NOBILIS, CLARISSIMI AC
probatiſſimi Philoſophi & Medici,
Dn. AVREOLI PHILIPPI

THEOPHRASTI BOMBAST, AB HOHENHEIM, DICTI PARACELSI.

Operum Medico-Chimicorum
SIVE
PARADOXORVM

Tomus Tertius Genuinus.

Agens de Cauſis, Origine ac Curatione Morborum in ſpecie.

Recenter latine factus, & in vſum Aſſeclarum Nouæ & Veteris Philoſophiæ foras datus,

A Collegio Muſarum Palthenianarum in
Nobili Francofurto.
ANNO M. DC. III.

JLLVSTRI, GENEROSO, ET planeincomparabili

VIRO,

DOMINO

RODOLPHO CORADVCIO,

SAC. CÆS. MAIESTATIS CONSILIARIO, ET ROMANI IMPERII PROCANCELLARIO,

HVNC TOMVM SECVNDVM

L. M. Q.

OFFERO, CONSECRO.

ZACHARIAS PALTHENIVS D.

ELENCHVS LIBRORVM IN TERTIA PARTE OPERVM THEOphraſti Paracelſi contentorum.

I.

DE viribus membrorum libri duo, vna cum fragmento, de conſeruatione quatuor elementorum in homine. 1.

II. *De tribus primis eſſentiis 11.*

III. *De peſtilitate, hoc eſt, de origine & generatione peſtis, 18. & huius morbi accurata genuinaque cura præſcripta. 58. 71. 72.*

IV. *De peſte eiuſque accidentibus tractatus diuerſi. 80. 90. 109. 123. 130. 144.*

V. *Collectanea de peſte. 146.*

VI. *De morbis ex tartaro.*

VII. *De Morbis ex tartaro oriundis Libri duo, cum ipſius auctoris explicationibus.*

In primi Libri tractatu I. agitur de tartari differentiis & locis: de Tartaro externo & interno.

In II. De Origine tartari in ſtomacho & ventriculo: Inteſtinis: Hepate & Meſeraicis.

In III. De Origine tartari vel calculi renum: veſica: tartari variis formis & ſignis.

In IV. De Origine tartari interni, eiuſque ſignis: de Tartaro ſynouia: de tartaro ex corruptione ſpermatis & vrinæ.

In V. Tractatu de ægritudinibus ex tartari materia non coagulata: De Diæta tartari.

LIBRI SECVNDI.

Tractatus I. agit de cura ægritudinum tartarearum in ventriculo: de orexi: thoracis compreſſionibus: de febribus ſtomachi: de morbis inteſtinorum ex tartaro: de colica, iliaca & contractura.

Tractatus II. de cura morborum hepatis, nempe de oppilationibus in eius regione factis: de peſte: de criſibus: de pleuriſi & prunella: de hydropiſi ſeptem membrorum principalium: de febribus hepatis.

Tractatus III. de ægritudinibus renum, vtpote de Diabetica paſſione: de lacte, Coagulo, Nyſlo & Sero Renum: de Febribus renum: tandem de Vſnea, Lapide & Grandine in veſica.

IX. *Thaophraſti Epiſtola ad Eraſmum Roterodamum. pag. 234.*

X. *Eraſmi Roterodami reſponſio. pag. 235.*

XI. *Liber de Ictericiis cum auctoris annotationibus, in quo de earum cauſſis, differentiis, loco & cura agitur.*

XII. *Libri quatuordecim Paragraphorũ: adiunctis ipſius auctoris declarationib.*

THEO-

THEOPHRASTVS HOHEN-
HEIMENSIS.

DE VIRIBVS MEMBRORVM.

LIBER I. De viribus SPIRITVALIVM.
LIBER II. De viribus INTERNORVM.
LIBER III. De viribus EXTERNORVM.

DE VIRIBVS MEMBRORVM

LIBER PRIMVS.

De viribus Spiritualium.

CAP. I.

DE SPIRITV VITÆ.

SPiritus vitæ ſpiritus eſt in corporis membris omnibus poſitus, vtcunque illa ſeorſim denominētur. In his omnibus autem & ſingulis is *vnus* inhabitat, ac omnium promiſcue vna virtus eſt. Is ſupremum ac nobiliſſimum granum eſt, ex quo membra vniuerſa viuunt. Prout v. extenditur ac diffunditur, ita ſecūdū varias ſedes varius exſiſtit. Nam a corde impellitur, vt *cordiales* vires aſſumat, quod in membris ceteris non facit. Similiter in hepate *Hepaticas* virtutes aſciſcit, quod ipſum nec in aliis partibus facit. Idem ſimiliter quoq; in medulla contingit. Etſi vero vires hæ vel perceptibiles ſint vel imperceptibiles: vires tamen omnium membrorum vniformes exſiſtunt: nec aliter intelligi debent, quam quod *Cordiales* ab *Oſſalibus* ſaltem quoddammodo diuerſæ ſint. Et tamen vires vnæ ſunt. Nam quæ vires oſſa ſuſtinēt & conſeruant, non imbecilliores ſunt iis, quæ cor vegetant & roborant. Tantundem enim momenti ſitum eſt in oſſibus, quantum in corde. Sic viciſſim, vires ſpiritus vitæ in cerebro non pluris ſunt, quam quæ in medulla: quamq̃ ex vſu & neceſſitate potius videatur contrarium verum eſſe. Et tamen medullæ eſt eadem neceſſitas, quæ cerebri, & vires vtriuſq; ſimiles ſunt. Eadem ceterorum omnium quoq; membrorum ratio eſt. Quorum etſi quidem alia aliis digniora videantur: vnicus tamen ſpiritus vitæ omnium illorum moderator, virtus, vis, & operatio exſiſtit.

Spiritus vitæ quid & vbi ſit.

Spiritus vitæ vnus ſpecie: varius ſubiectis.

Spiritus vitæ non diuerſus pro [illegible]

Cap. II.

Spiritus vitæ ortus externus ſimplex.

SPiritus vitæ ortus eſt ex cauſſis ſeu generationib. externis, non ex naturalibus ſecundum carnem. Sicut enim aliorum Generatio duplex eſt: ſic ſpiritus generatio ſimplex eſt, qui cum corpore & membris huius vnitur, velut diximus. Quæ etiam cauſſa eſt, cur ſecundum vires ſuas roborari non poſſit, niſi membra ipſa valida ac robuſta ſint. Quo enim fortius, quo validius & alacrius a natura membrum eſt: eo ſpiritus quoq; robuſtior & vegetior emicat. Quare haudquaq̃ ipſum, ceu ſpiritum vitæ conſeruare, roborare & augere, anniti debemus: niſi per hoc, vt membra, quæ ex natura orta ſunt, in primæua ſua integritate & originali incolumitate conſeruemus & roboremus. Eo præſtito, ſpiritus ſeipſo auctior & validior euadit. Vnum tamen eſt, quod ad ſpiritum tantum pertinet, nẽpe vt in meatibus apertis verſetur ac deoppiletur: de qua oppilatione, ſi quando fors fiat, hic peculiarem tractatulum appendemus. Poſtea de membris ſeipſa gubernantibus, libellos geminos annectemus, vt ſequetur deinceps. Sciendũ ergo eſt, ſpiritum vitæ ita oppilari poſſe, vt, niſi viæ & pori meatuum ipſius pateſiant, ſtrangulari is poſſit. Secunda enim generatio nihil niſi vapor eſt, & vaporis ſpecie ſpiritus vitæ in nobis viuit pro natura ſecundæ generationis, extra quidem naturam factæ. Quare ſtatim a principio pori aperiendi ſunt in *medullis*, in *carne*, in *venis*, in *membris principalioribus*, in *oſſibus*, in *ligamentis*, in *neruis*, in *iuncturis*, in *veſica*, in *diaphragmate*, in *matrice*, in *membris omnibus*, nullo excepto. Is enim ſimiliter ſitus eſt in cerebro ac in carne, ac ſuſq; deque cerebrum peruadit, & tum piam, tum duram matrem penetrat, & permeat cor capſulamq; ipſius, vt & ciſtam fellis, & regiones renum, centrumq; veſicæ, adeoque tam quod vacuum quam quod plenum eſt, obſidet.

Membri ſanitas, ſpiritus robur.

Spiritus quo aſſiciatur nimirum oppilatione.

Cap. III.

Spiritus oppilationem quæ ſequuntur pathemata.

QVocunque ergo ſpiritus vitæ penetrare non poteſt, ibi morbus ſuſcitatur. Ipſo enim oppilato, putrefactio oritur in exulcerationem degenerans. Illic enim emoritur. Quod vero emortuum eſt, id putreſcit, & vlcus facit, iuxta naturam ſuam diſpoſitum. Nam in principalibus factum vlcus mortem inducit. Ex oppilationibus ſpiritus vitæ oriuntur *Febres*, *Apoſtemata*, *Pleureſes*, *Ictheritia*, *vlcera*, & quicquid cum paroxyſmo febrili inuadit, velut peſtis & ſimilia. Huius hæc cauſſa eſt. Spiritus ſui ſuffocationem & mortem præſentiens, horrore primum corpus vniuerſum concutit, dum nimirum veluti congelatur. Poſtea ardor & inflammatio inua-

inualeſcit, ſi reſolutus eſt. Febres hic excipio, quæ pluries quam ſemel paroxyſmos experiuntur, vt ſunt quotidiana, tertiana, quartana. Sic ſi (ita loquar) paroxyſmat in cerebro, phrenefin, Maniam, & ſimilia excitat. Si in corde: Choream S. Viti inducit. Venas etenim lætitiæ tangit: ac ſæpe contingit, vt iuxta tempus, & horam, & annum, paroxyſmet. Id vero practica canonica indicat, quibus ex cauſſis iſta fiant, nempe de Febribus & peſte. Spiritus vitæ influentiæ ſubiectus eſt, ſicut ipſum corpus terræ. Sicut enim corpus terram edit, ac, quod edit, ipſe eſt, & a terra vitam ſuſtentat: ſic ſpiritus vitæ quoque de ſuperiori influentia edit, & ab Elemento ignis, in quo quatuor Elementa refulgent, nutritur. Sicut enim terra ſecundum fructus ſuos refulget in quatuor Elementis: ſic hic quoque influentiæ refulgent. Ideo porro duæ practicæ proponendæ ſunt: Prima vt influentia in tantum conſeruetur, quantum ſpiritui gratum eſt ac conuenit. Secundo, vt corpus ſpiritui commodum & idoneum ſeruetur. Hæc poſtea ſequitur corporis ſanitas, vna via, quoad ſpiritum.

S. Viti Chorea quid ſit.

Sp. vitæ ab influentia nutritur.

Sp vitæ duob. conſeruatur.

CAP. IV.

De influentia ſpiritus vitæ.

EX Aſtris ac influentiis omnibus totius cœli, qua quidem firmamentum patet, virtus ſpiritus vitæ extenditur, vapori cœleſti inuiſibili ſimilis, cum quo vnitur, velut frigus & calor, ſi temperiem conſtituunt. Quod ſi fors aliquando ſtellæ membrorum errent, corrumpant & paroxyſment, tunc membrum quoque corporis frangitur, & ſpiritum vitæ oppilat, aut in loco iſto ipſum vitiat ac corrumpit. Huic vero malo remedium aliud adhiberi non poteſt, quam ab influentia illa recedere, & aliam ſubire. Falſa enim & improba eſt Aſtronomorum ſententia de Natiuitatibus & Aſcendentibus. Exemplum. Natus ego ſub Scorpione ſum. Si vero Arieti ſuccedam, eius ſoboles fio, nec Scorpioni deinceps mecum quicquam commercii eſt. Ideo diutius mihi aſcendens is non eſt, quam me ipſi ſubiicio, ſicut de Natiuitatibus tradidi. Locus ergo pro natura firmamenti mutandus eſt, nec aſcendens aut coniunctio alia poſtea ſubeunda eſt. Sic ſi ſub iſto aſpectu natus eſſem, vt ſuſpēderer, & eiuſmodi ſpiritus firmamenti in me eſſet, ſicut de ſpiritibus humanis traditum ſcimus: hanc efficaciam ſi impediri & infringi velim, iſto planeta miſſo alium ſubeo. Sic vis eius infringitur. Et licet ea mihi quidem indoles ac genus remaneat: effectus tamen non ſequitur. Contra vero vir

Aſtronomi Genethliaci taxantur

Loci mutatio influentiam mutat.

ſæpe probus & ingenuus ſub mala influentia fur fit: ſicut de ſpiritibus ſcriptum eſt De externis ſenſibus hominum.

C A P. V.

De oppilationibus in genere.

AD ſpiritũ vitæ in genere deoppilandũ, opus eſt, ſpiritum in calore ſeruari, ita vt in ipſo valid⁹ & vegetus ſit. Ac proceſſus ei⁹ is eſt, vt diaphoreticus fiat, & in eſſentia ſua iugiter ardeat, & in pleno calore degat. Id per hoc receptum accuratur. ℞. *Croci, Zinziberis, & Theriacæ, &c.* Horum eſſentiam extrahe, &c.

L I B E R S E C V N D V S.

De viribus membrorum interiorum.

C A P. I.

De viribus Cordis.

Cordis principatus.

Medicina cor ſecundum ſeu externum.

Medicamentum cordis multiplex ſit.

COr aliud nihil flagitat, niſi ſui corroborationem, dum nimirum id, ꝙ ei aduerſum & cõtrarium eſt, adimatur. Per ſe ſolum etenim illud imbecillius eſt, quam vt omnibus indies inſultantibus malis obluctari & reſiſtere queat. Ideo per exhibita remedia ipſi ſuppetiæ ferendæ ſunt. Id enim membrum primarium eſt, hoc fine homini datum, & eius corpori inſertum, vt ipſum in ſua ſtabilitate & vigore contineat. Si vero noxa quædam & diſſolutio ſubſtantiæ membrum quoddam occupet: eam vt cor auertat, natum & ordinatum minime eſt, ſed auxilio Medicinæ id malum corrigendum & tollendum eſt, vnde ea quoq; cor alterum putãda videtur. Cuilibet enim Medico cura potior & nauior incumbit externum cor regiſtrandi, quam internum. Hoc namque Medico ſubiectum non eſt, ſed ſolum externum. Ideo ſi quando internum cor externo opus habeat: omnino, prout iam dicetur, eidem apponi & conſeri id oportet. Non autem Medicina tantum cordialis aſſumi debet, ac ſimplex, verum eadem multiplex. Fas eſt etenim, aliam Elementares vires roborare: aliam inhibere putrefactionem propriam: aliam accidentia externa alia auertere. Ideo vires variæ in medicinam vnam congeri debent.

R. hic. Nota auri potab. deſcriptionem, materiam perlarum, eſſentiam Croci, eſſentiam Meliſſæ, eſſentiam chelidoniæ, eſſentiam Macis, &c.

Aurum potabile cordis ſummum eſt arcanũ.

C A P. II.

COnfortandi cordis ita, vt a nulla incidente iniuria lædi, aut ſubſtantia eius obteri poſſit, ſummum Arcanum eſt *Aurum potabile*, vel liquor

Liquor Auri,& materia perlarum in forma olei,ſicut balſamus. Deinde Eſſentia de Croco, Mace,Corallis. Deſcriptio auri eſt talis,vt aurum calcinetur in ſuam fuluedinem per cęmentum regale de *Hell* & *Malch.* Deinde a ſua impuritate ſeparetur : poſtea cum aqua circulata permiſceatur, & digeratur horis 24. in mediocri igne, tunc oleum profluet, quod innatabit aquæ. Id collige,& cum aqua vitæ propina. Præſtantius hoc nullum eſt. Similiter & cum perlis procedes,hoc ſolũ agens, vt calc. de cheb. addas, & per acetum deſtillatum tamdiu cohibeas, dum in liquorem abeant. Corallia ſimiliter ſume, & in vino ardente cum Hell permixto reſolue illa. A putrefactione ſi vinum ardens ſubtraxeris, liquorem coralli habebis.

Deſcriptio arcani auri. *Perlæ vt preparentur.* *Coralliorum arcanum vt fiat.*

Similiter & ad alios morbos, cor ex conditione aut humoribus elementaribus infeſtantes,conueniunt eſſentiæ Croci, Chelidoniæ, Macis,Ceſii,Meliſſæ. Harum parandarum hic modus eſt. Primo. ℞. Crocum optimum, cohoba in optima aqua vitæ, ne fundum contingat in panno molli cum ſigillo Hermetis; id facies duodecies, & crocus oleum fiet odoris fortiſſimi. Huius guttam vnam præbe in vino vitæ. Hæc medicina cordis lætitia ſumma eſt in ſenibus,in infirmis,in melancholicis & triſtibus. Cum *Mace* ſimiliter procedes, ſaltem in *Cohob* ipſius vicibus 24. perſeuerando. Hæc eſſentia in quibuſdam viribus crocum ſuperat. Chelidoniam, Meliſſam & ſimiles cohoba in ſeipſis quatriduo, poſtea purum ab impuro colando ſepara. Adime ipſius phlegma,& adde vinum vitæ, & cohoba vſque ad liquorem. Ita operaberis cum omnibus herbis cor præſeruaturis,& ſpiritum vitæ confortaturis.

Eſſentia croci præparatio. *Macis eſſent. præpar.* *Cohob.* *Meliſſæ. chelidon. eſſent. præparatio.*

Cap. III.

De Viribus Cerebri.

VT corda, ſic cerebra quoq; duo ſunt : vnum externũ, alterum internum. Interni natura immutabilis eſt, ita nimirum, vt cerebrũ ipſum a ſeipſo,quod vitium ei ineſt, expurgare queat. Quale enim id conditum eſt, tale manet, nec mutatur. Si vero rebus quibuſdam extraneis inuadatur,ſeu materia illa peccans ex corpore, ſeu ex ſpiritu vitæ procedat ; illa, per cerebrum alterum, quod Deus herbis indidit, omnino eiicienda eſt. Nec enim membra ipſa vim quandam aſciſcunt, qua contra morbum expellendum depugnent : ſed ipſa quieta luctam & amolitionem cerebro externo committunt. Hoc ſi triumphum agit, interius conualeſcit. Illud ſi ſuccumbit,hoc damnum ſentit. Quare noſcendum eſt cerebrum externum,aduerſus omnia, quæ internum infeſtare poſſint. Huius generis ſunt de Oleo Lunæ, Liquor Saphyri, Muſci, Liquor vitrioli.

Cerebra duo ſunt. *Membra ipſa nihil expellunt ſed medicamenta.* *Cerebri præſidia quædam*

Cap. IV.

Liq. Lunæ præparatio & vis.

CErebrum in ſuo robore conſeruandum eſt, adeo, vt nihil ei incommodet, ipſumque totum cerebrum ſit. Quod ſi quandoque infirmitas quędam ipſi incumbat; tunc per externum cerebrum noxæ ac damna auertenda ſunt, vt cerebrum totum maneat. Ex cerebris iſtis vnum eſt, Liquor Lunæ, qui hoc modo fit. Primo calcina, & per vinum vitæ diebus 7. cohoba. Sic reſoluetur Calx Lunæ in lentum liquorem. Hunc in balneo ſpatio menſtruo digere. Tunc reſoluetur, formam liquoris viridis exhibens. Hoc ſummum eſt, quo cerebri ſubſtantia fouetur, & nouum ſeu extraneum cerebrum inſeritur. Simile huic eſt Arcanum de Gilla extractum hoc modo. Gillam deſtilla in vino vitæ æqualis ponderis. Tamdiu circula, donec fundum non attingat. Id porrige cum vino Falerno. Roborat cerebrum tam potenter, vt vertigo nulla, nulla phreneſis ac mania offendere poſſit.

Gilla vt extrahatur.

Gilla remedium vertiginis maniæ etc. Saphyri præparatio. Vis ſaphyri ad choream Viti, amentiam &c. Muſci extractio. Ad Scotomid, caducum, maniam &c.

Idem etiam ſaphyri & muſci liquor operatur, hoc modo præparatus. Si ſaphyrus in *Alco adamantinam* naturam reducitur, & poſt per *Chybur* in ſuum puluerem diſſoluitur, ac huic pulueri in cohobando vinum vitæ 6. diebus adiicitur; demum liquor potabilis prodit, qui choream Viti, & amentiam ac phantaſiam eorum, qui ſeipſos ſuſpendunt aut aliter interficiunt, ſanat. E muſco quoque ſimile medicamen extrahitur. Is per vinum vitæ in panno decoquitur in formam ſucci, ſtoraci ſimilis. Hoc curatur vertigo, ſcotomia, & quicquid ſyncopen aut rotationem inducit, velut & principium Caduci, Maniæ, Phreneſis.

Cap. V.

De Viribus Hepatis.

Iecora duo ſunt. Partes principes cur membra ſpiritualia.

IPſum quoque Hepar corporis externo hepate auxiliatore opus habet. Nec enim pugnax id ac militari adeo ingenio eſt, vt ſibiipſi defendendo ſit. Hinc ſpiritualia membra vocantur. Nullus enim ſpiritus militat, ſed corpus. Iam vero Hepar ipſum ſolum ſpiritus eſt. Caro eius, quæ Hepatis nomen fert, id membrum corporis eſt, in quo vſqueadeo multum ſitum non eſt. Hepati ergo ſi quandoque bellum gerendum eſt; vſus requirit, vt aliud quid pro eo depugnet, nempe corpus quoddam, quod ſuas manus, ſuos pedes habeat, quibus contra morbum corporalem arma proferat & vſurpet. Corpus enim ſi patitur, materialiter patitur. Ideo talem ipſius quoque Medicinam eſſe decet, vt hoc pacto materia aduerſus materiam ꝓcedat, & ſimile in ſuum ſimile agat. Id tale eſt. ℞. *Eſſentiæ Spodii.* Item, ſi hepar ad Hypoſarcam rumpitur, hoc ipſius vis eſt: ſi ad Ictelritiam,

ritiam, vis eius illud eſt: ſi ad febres, virtus id eſt. Si ad Apoſtema, virtus hoc eſt &c.

Cap. VI.

AD ſanitatem hepati conciliandam, ita vt nihil noxæ accipiat aut lædatur, nihil præſtantius aut conducibilius eſt Cheiri. Præparatio talis eſt. Cheiri ſumitur, ac a ſua nigredine in albedinem ſublimatur. Hęc albedo cum vino vitæ bibitur. Hoc potu hepatis apoſtematica natura ac putrefactio tollitur, atque omnis eius corruptio emendatur, adeo, vt deinceps probe digerat & ſanguinem recte diſpenſet, nec illum ſaltem multum producat, verum etiam bonum & laudatum, nullis morbis ſuſcipiendis idoneum. Veterem quoque & exoletum ſanguinem renouat, ac illum ita emundat, vt etiam lepra vaneſcat. Idem quoque præſtat Anthos luteum, ſi per ſpiritum aquæ vitæ reſoluatur. Ita potum, hepatis vniuerſas noxas & morbos ſanat.

Cheiri ſanitas hepatis.
Cheiri præparatio.
Cheiri, hepar roborat, ſanguinem renouat.

Sed & Liquor *Alchaheſt* magnam hepatis conſeruandi & confortandi, adeoque ab hydropiſi & eius omnibus generibus, ab hepatis vitiis ortis, præſeruandi vim & efficatiam habet. Eius proceſſus eſt, vt a coagulatione reſoluatur, & iterum coaguletur in formam tranſmutatam, ſicut proceſſus de coagulando & reſoluendo docet. Tunc enim, ſi ſuum ſimile ſuperauit, medicina fit hepatis medicinis omnibus ſuperior. Et ſiquidem hepar ipſum ruptum & diſſolutum eſſet; loco tamen totius hepatis is eſt, non ſecus, ac ſi nunquam ruptus & ſolutus fuiſſet. Quicunque ergo Medicinæ operam datis, ſummo ſtudio id anniti debetis, vt *Alchaheſt* præparare diſcatis, propter auerſionem multorum morborum, qui ab hepate oriuntur.

Anthos luteus præparatio.
Liq. Alchaheſt præparatio.
Liq. Alchaheſt eſt loco abſumti hepatis.

Cap. VII.

De Viribus Splenis.

SPlen ſimilis membris ceteris eſt. Qui ipſe quoque cum non minus ceteris frangendi corporis occaſionem admittat, ſuo ſimili quęſito opus habet. Malitia eius in hoc eſt, quod durities generet, concitet febres, putrefactiones, oppilationes, & ſimilia plura. Virtus autem ac induſtria hic eſt, vt corporis ſplen eximatur, & ſplen externus immittatur ſeu inſeratur. Vita enim ſine ſplene diuturnior eſt, quam cum ſplene. Quod licet quidem de tribus membris ſuperius dictis, vt quorum in corpore ſumma neceſſitas eſt, dici non queat: verum de ſplene tamen id eſt, nos eo commode carere poſſe. Practica ergo omnis huc conferenda, vt beneficio ſplenis externi, non interni viuamus, vtque internum extirpemus, & radicitus conſumamus.

Splenis virtus.
Sine ſplene commode viuitur.

CAP. VIII.

Sutratar præparatio. AD ſplenem conſumendum & adimendum *Sutratar* facit. Ab hoc ſepara ipſius liquorē ſine corroſiuo, per retortam ad validum ignem, poſtea quinquies abſtrahe. Cohob omne cum vino vitæ rectificetur, & *Sutratar, ſplenem conſumit.* propinetur. Hoc ſplenem penitus aufert, nec veſtigium quidē eius relinquens, conſumit etiam, quod ſpleni digerendum erat. Corpus vniuerſum a noxis præſeruat. Eadem virtus & operatio in fece quoque, a qua vinum *Caſa præparatio.* vitæ ſeparatum eſt, quærenda eſt. Similis vis in *Caſa* quoque condita eſt. Maceratur ea in oleo oliuę poſtea cum ℔ .*I. & quadrante opopanacis* miſcetur. Deſtillatur per Alembicum. Oleum hoc regioni lienis illitum, ſple*Ol. Caſa ſplenem penitus tollit, & eius dolores.*nem omnem aufert. Annuatim vſurpatum, dolores omnes a ſplene genitos auertit. Accuratiore tamen ordine vſurpatum, ſplenem penitus eximit, & conſumit, ac dolores eius morboſq; & noxas vniuerſas adimit.

CAP. IX.

De Viribus Renum.

REnum confortatio optima dignoſcitur ab iis, quæ foris renes exſiſtunt, vt nimirum interiores renes aboleantur & auferantur, ac ſple*Renes, vt ſplen abolenda.*ni ſimiles reddantur. Tum demum virtus renum integra erit, ſi operatio eorum emortua ſit. Sua enim operatione producunt *Lithiaſin, calculum, arenam, drabeten*, & alia plura. Iis mortuis, ſi ea eſſentia inſit, nullus illorum ſupereſt, ſed corporis vis proba eſt ac vegeta, ac ſana tam ſenectus quam iuuentus, nec vllus ipſorum morborum inuadit, qui fierent illis viuis & ſuperſtitibus.

CAP. X.

Renes plus teſticulis ad caſtitatē faciunt. VT vero Renes, qui plus ad caſtitatem faciunt, quam teſticuli, auferantur: ſciendum eſt, ipſos ſine omni noxa tolli. Quod vero damnum eos exemtos ſequi poſſet, nihil quicquam pertinet ad meatus ceteros, qui renes ipſos tranſeunt. Remanet enim eorum materia & vita. *Aroph, renum mala delet.* Natura vero & operatio tollitur. Id fit per *Aroph*. Is per deſtillationem in pane, in liquorem reducitur, & ita bibitur. Potius hic aufert malum, quod renes gignunt.

CAP. XI.

De Viribus Fellis.

Fel auferendum. SVmma fellis felicitas ac virtus eſt, vt id materialiter auferatur & conſumatur. Ita non generantur cholericæ ægritudines, Colica, Iliaca, & his ſimilia, contractura, tremor, & alia ventriculi mala. Nec enim hæ partes quicquam aliud agunt, quam vt deſtruant id, quod membra vtilia

exſtru-

exſtruxerunt. Ignorant autem Phyſici quam nihil fel proſit. Nam vſus ac honores ingentes illi addicunt, qui nulli tamen ſunt. Eſt enim hoc membrum in Natura ſuperfluum, & inſtar monſtri. Nihil enim adeo bonum & purum fit, cui zizania & lolium non inſerantur. Sic fel quoque, & partes huic ſimiles, membrum exiſtit, quod iuxta bonum ſeſe inſinuauit, non ad conſeruationem corporis, ſed eiuſdem deſtructionem.

Fel membrum ſuperfluum, nullius vſus.

Cap. XII.

FEllis conſumendi ita, vt, quantum eius eſt inutile, aboleatur, proceſſus iſte eſt, vt omnes a felle prognati morbi tollantur, nec ab eo deinceps vlla vel ira, vel ægritudo inducatur. Hoc per *Rhabarbarum* obtinetur hoc modo. ℞ *Rhabarbari & florum Cheiri an*: &, ſicut ante dictum eſt, liquorem cheiri extrahe; ex Rhabarbaro a. eo modo, quo ex Anthos. Hæc duo compone, & tantundem vini vitæ adde. Quod ſi porrigis, id primum age, vt ira deferueat, poſtea, ſi quis præſto morbus eſt ex felle. Poſtea ſitis inuadit. Cum hac fel diſparet ac abit. Tandem ſanitas ſequitur, priore commodior.

Rhabarb. preparatio.
Vi. fel tollere.

Cap. XIII.

De Viribus Pulmonis.

VIrtus pulmonis optima eſt, vt in ſua materia maneat, nec ei quicquã apponatur, ſed ſolus ſine adiunctis degat. Iam vero is mobilior ceteris partibus vniuerſis eſt: quod a vi ſpiritus vitæ habet. Hunc ergo cumprimis confortandum eſſe, ratio ac vſus dictat. Id per ea impetratur quæ ſana membra omnia faciunt. Sic enim & pulmo ſanus erit. Vt tamen copioſiores æquo affluxus declinare queat, medicina ſequens tradetur. Vbi iuxta tenendum eſt, oportere cetera membra ſana conſeruari ne occaſio ad mortem detur.

Pulmo mobilis.

Cap. XIV.

EX pulmoni commodis medicinis Chibur nulla ſuperat. Sumitur Chibur, & cum duplicibus calcibus & mineralibus miſcetur; ſublimatur ter. Ægris adminiſtratur. Hoc pulmonis mala omnia auertit, eiusque robur intẽdit & ingeminat, adeoq; balſamus eſt pulmonis & vniuerſi pectoris: quo non eſt valentius in omnibus rerum viribus reperire, nec quicquam eſt, in quo externi pulmonis plus inueniatur, niſi in Chibur, vt diximus.

Chibur, vt paretur.
Chibur balſamus pulmonis.

Finis libri ſecundi de viribus membrorum ſeptem internorum in globulo.

LIBER TERTIVS.

De Viribus Membrorum Externorum.

(Deſiderantur.)

LIBER QVARTVS.

De Viribus Membrorum Chaos.

LIBER QVINTVS.

De Quatuor Elementis, quomodo defendantur.

LIBER SEXTVS.

De Tribus, in quæ Natura componitur, & quomodo conſeruentur.

AD LECTOREM.

HIc iam iterum opus eſt, beneuole Lector, præmoneri te, quod hi libri, prout Auctor diſpoſuit, & conſcribendos præſumſit, cum prioribus duobus inuenti non ſint: fortaſſis quod ab ipſo abſoluti non fuerint. Id ex originali coniectare licet, quod feſtinanti calamo ſcriptum erat, vt primæ delineationis ſaltem aut Rhapſodiæ faciem exhiberet. Hi autem Tituli ſequentes vna cum principio libri Quinti, quia in iiſdem chartis cum duobus primis libris inuẽti fuerunt, hac de cauſſa huc appoſiti ſunt, vt ſtudioſis auidis per iſta quædam quaſi anſa porrigeretur, mentem Auctoris porro propius aſſequendi. Et cum ſuſpicio non leuis ſit, libellum de Tribus Primis Eſſentiis, hic ſextum inſcriptum eſſe; huc ob id ille ceteris appoſitus eſt. Tuæ, Lector, æquitatis eſt, his præſentibus contento animo frui, & de abſentibus cum indignitate nihil queri.

LIBER TERTIVS.

De Extraneis Membris.

CAP. I.

De Stomacho & ſuis cohærentibus.

(Deſunt cetera.)

LIBER QVARTVS.

De Viribus Membrorum Chaos.

Non habetur.

LI-

LIBER QVINTVS.

De Quatuor Elementis, quomodo defendantur.

Cap. I.

ELementaris Natura, quę in nobis eſt extra ſubſtantiam membrorum, & cetera q̃ diximus, ſuas interpretationes tales habent, vt nos quoque 4. in nobis Elementa conſeruemus, hoc modo, ne Elementum Ignis calculum generet: aut Elementum Terræ, genera puſtularum: vel Elementum Aquæ Hydropiſin: vel Elementum Aeris, Tympanitem. Quo enim modo exterius generant: eodem quoque interius.

Cap. II.

CVm ergo quatuor iſta Elementa in nobis condita ſint: ſciendum eſt, ea forma ſeu ſpecie 4. Humorum in toto corpore locari. Duo Elementa exterius in nobis iacent, & duo in concauo, hoc modo. Aer ac Ignis, ſunt caro & cutis. Interiora, hoc eſt, quæ in concauo intra coſtas, cranium & oſſa ſita ſunt, reliquis elementis, Terræ nimirum & Aquę ſubiecta ſunt. Ideo Inteſtina, Matrix &c. Elementum Terræ ſunt. Cetera membra ſunt Elementum Aquæ.

Elementa 4. vt in homine ſint.

Cap. III.

(Deſunt cetera.)

DE TRIBVS PRIMIS ESSENTIIS, EX QVIBVS GENERATUM COMPONITUR.

Cap. I.

VNumquodlibet generatum, & a ſuis Elementis productum, in tria collocatur: in Sal, in Sulphur, in Mercurium. Ex tribus his coniunctio fit, quæ corpus vnum, & eſſentiam vnitam conſtituit. Quod hic corpus attinet non definitur, ſed ſaltem internum corporis.

Sal, Sulphur, Mercurius, omnia conſtituunt.

Operatio eius triplex eſt. Vna eſt Salis. Is agit purgando, mundificando, balſamando, & modis aliis, & dominatur ei, quod in putredinem abit. Altera eſt Sulphuris. Hoc dominatur illi, quod ex duobus ceteris nimium fit, aut diſſoluitur.

Salis vis qua.

Sulphuris vis qua.

Tertia eſt Mercurii. Is aufert, quod in conſumtionem abit.

Mercurii vis qua.

De Tribus his ſcitote, quæ cuiuſque forma ſit. Vnum Liquor eſt, & is Mercurii. Vnum, eſt Oleitas. Ea eſt ſulphuris. Vnum eſt Alkali. Hoc a ſale eſt. Mercurius eſt ſine ſulphure & ſale: Sulphur ſine Mercurio

& ſale. Sal ſine Sulphure & Mercurio. Et hoc modo quoduis in ſua potentia perſiſtit.

Ægritudo permixta quæ.

Quæ vero operationes in morbis permixtis inueniantur, de his ſciendum eſt, quod ſeparatio rerum non perfecta ſit, ſed duo in vno coniungantur, velut in hydropiſi & aliis ſimilibus. Permixtæ enim ægritudines illæ ſunt, quæ ſuccum ſuum & humidum temperatum tranſcendunt. Sic Mercurius & Sulphur aliquando paralyſin demunt, quia concurrit etiam ſulphur corporale, aut quia aliqua læſio eſt in confinio proximo. Ideo hinc obſeruandum eſt, quemlibet morbum vel dupliciter vel tripliciter exſiſtere poſſe. Ea eſt morbi commixtio. In hac conſiderare debet Medicus, ſi ſimplex quoddam aſſumit, quis eius gradus ſit in liquore, in oleo, in ſale, & quomodo cũ morbo lęſionis confinis conueniat. Pro iſto gradu extrahi debet liquor, & ſal, & ſulphur, & attribui, ꝙ opus eſt. Adeoq; hæc breuis regula tenenda eſt: vt medicina vna detur læſioni, altera morbo.

Ægritudo mixta vt tractãda.

CAP. II.

Salia purgant aut per ſeceſsũ

SAlia purgant, modis tamẽ variis. Alia per ſeceſſum. Horum duo ſunt. Vnum ſal rei, quod digerit res ad ſeceſſum. Alterum ſal naturæ, quod expellit. Ideo ſine ſale excretio nulla fieri poteſt. Ex quo ſequitur, ſal vulgi ſalibus naturæ opitulari. Quædam per vomitum purgant. Tale ſal eſt craſſiſſimum, quod ſi in digeſtionem abire non poteſt, ſuperius in ſtomacho ſtrangulationem facit. Nonnulla per ſudorem. Tale eſt ſal ſubtiliſſimum, quod cum ſanguine coit. Salia enim ad ſtercora & vomitum, cum ſanguine non coeunt. Ideo ſudorem nullum prouocant: ſalque tantum eſt, quod ſecedit. Quædam per vrinam. Vniuerſa enim vrina nihil eſt, niſi ſal ſuperfluum. Stercus eſt ſulphur ſuperfluum. Liquoris autem nihil ſuperflue abſcedit a corpore, ſed intus manet. Tales ſunt omnes egeſtiones corporis, a ſale expulſum phlegma per nares, per aures, per oculos, per vias alias. Et hoc per Archeum intelligitur, ex quo ſuas illæ operationes deſumunt, ſicut in poſtremis indicabitur.

Vomitum *Sudorem.* *Vrinam.*

Iam velut ex Archeo ſal laxatiuũ prodit, dum nimirum vnum purgat ſtomachum, quia ex ſtomacho Archei ꝓcedit, alterum purgat ſplenem, quia ex ſplene Archei venit: ita cũ cerebro quoq; & iecore, pulmoneq; & mẽbris aliis contingit. Nã membrũ Archei mouet mẽbrũ microcoſmi.

Salium differẽtia quæ.

De Alkali vero & ſale ſcitote id varium eſſe. Vnum dulce eſt, velut caſſia, & eſt ſal ſeparatum, quale in mineralibus antimonium vocatur. Aliud aceroſum eſt, veluti ſal gemmæ. Aliud acre, quale eſt in zinzibere. Aliud amarum, quale eſt in rhabarbaro & coloquinthide. Ad quæ ſciendum eſt, multa Alkali gigni, veluti Harmel: multa extrahi, vt ſcammoneæ: multa coagulari, ceu Abſinthii. Quod intelligẽdũ eſt ex eo, vel-

ut in ſale cognoſcitur. Similiter purgant quædam per ſolum ſudorem, quædam per conſumtionem & ſimilia. Quoties enim peculiaris ſapor: toties peculiaris operatio & expulſio, quarum tamen duabus plures non ſunt, hoc eſt, operatio rei, & operatio extincta.

Cap. III.

SVlphur operatur exſiccando & conſumendo ſuperfluum. Siue id ex ipſo ſit, ſiue ex aliis, per ſulphur omnino conſumi debet, ſi ſalibus non ſit ſubiectum. Sic ad Hydropiſin facit Medicina ſalium, ex Hepate Archei productorum, ad conſumendum putrefactum & corruptum. Ad ipſum autem præterea morbum auferendum, vi ſulphuris opus eſt, cui morbi iſtiuſmodi ſecundum ſuam originem ſubiecti ſunt. Quanquam id non ſulphur quoduis præſtet. Et ſic a natura Elementi productum eſt, vt vnaquælibet ægritudo, quam natura corporis gignit, contrarium ſuum ex natura Elementi habeat. Et hoc fit vniuerſaliter & particulariter. Ideoque ex generibus Elementi, ipſa morborum genera cognoſcenda ſunt. Sic vnum ſemper alterius ſignum ac indicium eſt.

Sulphuris natura quæ.

Genera Elementi genera morborũ produnt.

Similiter & de Mercurio idem iudicium eſt. Is aſſumit, quod a ſale & ſulphure diuortium facit. Hinc fiunt morbi ligamentorum, Arteriarum, iuncturarum, articulorum & ſimilium. In his ergo morbis hoc vnũ curandum eſt, vt liquor Mercurii adimatur. Debent autem dictæ ægritudines per illa auferri, quæ cuilibet idonea & commoda videbuntur, indicata de ſpecialitate rerum in natura, & in Philoſophia de re & natura: quę breuitatis gratia hic omittuntur.

Mercurii natura qualis.

Cap. IV.

HOc modo Medicus tria morborum omnium genera intelligere debet: Vnum ex ſale. Vnum ex ſulphure. Vnum ex Mercurio. Ex ſale hoc modo. Quilibet morbus laxus ex ſale generatur, vt ſunt, fluxus ventris. Dyſenteria, Diarrhœa, Lienteria, &c. Sal autem iſtud eſt, quod in ſua ſede iacet. Quælibet enim egeſtio ex ſale cauſſatur, ſano, ægro. Illud ſal naturæ eſt, hoc ſal corruptum & reſolutum. Ex quibus conficitur debere quoque ipſius curam per ſalia perfici: ita vt ſal iterum rectificet & ſeparet ſal reſolutum ab integro. Poſtea ſequitur cura ſulphurea, veluti confirmatio quædam operationis in ſale. Huic enim id dominatur, & eſt ſulphur ſpeciatum ex vi Archei, &c.

Morborũ genera tria.

Porro ex Mercurio omnes illi morbi oriuntur, qui occupant Arterias, ligamenta, articulos, oſſa, neruos, &c. In ceteris enim corporis locis ſubſtantia Mercurii corporalis non dominatur, ſed ſaltem in membris exterioribus. Sulphur enim mollit & fouet membra interiora, ſcilicet, cor, hepar, cerebrum, renes, &c. Et horũ morbi, ſulphurei vocari debent.

Mercuriales morbi qui.

Colica varia genera a ſale.

In illis enim ſubſtantia ſulphurea ſita eſt. Huius exemplum ſumemus de Colica. Illius cauſſa ſal eſt propter inteſtina, in quibus prædominatur ſal, & multa genera colicæ parit, nempe vnum, ſi reſoluitur: alterum, ſi nimium induratur. Sic enim temperamentum ſuum tranſilit, & ad nimiam humiditatem vel ſiccitatem deficit. Ideo fit, vt in colicæ cura per ſalia Elementata ſal humanum rectificandum ſit. Quod ſi enim aliud ſal quam de ſulphure adhibeatur, id ſubmerſiones ſalis exiſtimabis, non curam morborúm colicæ. Sic pariter & in morbis Mercurialibus ac ſulphureis ſua res cuilibet adhiberi debet, non contrarium contrario impendi, ſed proprium ad ſuum innatum accōmmodari. Frigidum enim calidum non euincit, nec calidum frigidum in morbis natis. Cura ex eo procedit, quod morbum & eius locum generauit.

Suare, nō contrario quodnis curatur.

Cap. V.

Morborū diuiſio in ramos, locuſtas, folia.

MOrborum genera diuiduntur etiam in varios ramos, & locuſtas, ac folia. Vna tamen cura eſt. Nam morbus Mercurialis exemplo eſt, quod liquor quoque Mercurialis ſimiliter in multos ramos, locuſtas, & folia abeat. Sic in puſtulis omnia genera ſunt ſub Mercurio. Nam ipſe morb⁹ eſt Mercurialis. Nonnulli Galli ſub Mercurio vulgari ſunt. Quædam puſtulæ ſub Mercurio Metallino: nonnullæ ſub Mercurio Xylohebeno: aliqui ſub Mercurio Antimonii. Cauſſa eſt, quod Mercurius ad ſuas locuſtas, & non ad ordinem abit. Opus ergo eſt liquores Mercurii cognoſci. Is enim ille eſt, qui ſanat, quod ſal ipſius diſſoluit. Eſt etiam alterum, quod in ipſo ſitum eſt, nimirum vis incarnatiua & conſolidatiua, vt pro natura Mercurii. Iam autem is multiplex eſt. In metallis liquor Mercurii eſt inſtar metalli. In iunipero & hebeno inſtar ligni. In Marcaſitis, Thalkis, cachymiis, inſtar mineralis. In Braſſatella, perſicaria, ſerpentina, inſtar herbæ. Et Mercurius tamen vnus eſt, qui adeo multipliciter ſe exhibet. Quæ de puſtulis: eadem & de vlceribus intelligantur. Quædam ſuam curam ex Mercurio de Perſicaria poſcunt: nonnulla ex Mercurio de Arſenico: aliqua ex Mercurio de Xylo Guaiaco. Noſſe ergo debet Medicus arborem morborum & rerum. Huiuſmodi aliquot exſiſtunt. Vna arbor ſalis eſt. Ea duplex eſt, Rebis & Elementi. Sic eſt & arbor ſulphuris & Mercurii. Caueat itaque Medicus, ne arbores duas in curam vnam inſerat: ſed teneat Regulas morbis Mercurialibus dādum eſſe Mercurium, morbis ſalinis ſalem, morbis ſulphureis ſulphur, vnicuilibet nimirum morbo ſuum appropriatum, ſicut conuenit. Nam in rei veritate tres ſaltem Medicinæ, velut triplices morbi exſiſtunt. Præcidi ergo ac omitti debent longæ illæ ambages ac nugæ ſeu cauillationes Auicennæ, Meſuæ & aliorum.

Mercurius multiplex.

Arbor morborū & rerum Medico noſcenda.

Tres tantum morbi: tria tantum remedia.

Cap.

Cap. VI.

IAm ergo poſt hactenus dicta omnia, vt compendium breue ac facile Medicus ſecum circumferat, debet omnes morbos diuidere ſeu collocare ſub nomen ſuæ Medicinæ, ſicut in prædictis morbis incepimus. Et ſedulo caueat vt dicat: Hæc eſt Icteritia. Nam is ſermo præter vſum artis eſt. Hanc enim artem quiuis etiam ruſticus ſciat & calleat. Imo contra, ſic loqueris: Hic eſt morbus Leſeoli. Hic enim complecteris curam, proprietatem, nomen, qualitatem, diſpoſitionem, imo artem & ſcientiam tuam vno vocabulo. Leſeolus enim curat Icteritiam, nec quicquam aliud, præter hunc morbum curat. Sic ergo te extricaſti ab omnibus erroribus, & cura probatur ita, quod in Leſeolo ſuprema diaphania ſalis ſit, quæ fuſo Topazio impenſius coloret & figuret. Sic Icteritia quoque ſimiliter ſal (vt ita dicam) diaphanatum eſt de aurigine: ac opus habet, vt per ſibi ſimile expellatur & extrudatur. Eodem modo Arſenicata quoque & ſal Icteritiam facit. Mater hæc quoque Arſenicati & Leſeoli eſt, ex duabus tamen matribus, Annuali nimirum & Elementari.

Medicus qui loqui debeat.

Leſeolus curat icteritiam.

Suaſor itaque vniuerſis ſum, vt tres illæ arbores recte ſolideque cognoſcantur. Semen etenim harum arborum qui non nouit, is erroribus meris immerſus eſt. Sic ergo porro quoque dicendum eſt: iſte eſt morbus auri: nec dicendum, lepram eſſe. Nec eius ẽt ſpecies nominatur: quod vere Medice loqui eſt, ideo, quia ſolum hoc nomen ſatis indicat, quam in lepra curam inſtituas. Quod multo plus eſt ac ſi dicas, eſſe Lepram. Sic iterum dico: Iſte eſt morbus tincturæ. Ex quo peritus ſatis intelligit, mihi compertum eſſe, quid & qualis tinctura ſit, & quomodo illa regeneret, & iuueneſcere ſenium faciat. Sic aio quoque: Iſte eſt morbus vitrioli. Hoc experientia comprobat, quod ſpecies Epilepſiæ per oleum vitrioli aut ipſius ſpiritum curentur. Quod ipſum etſi ſcripta quidem paſſim comprobent: tamen cum huc ad mei inſtituti Theoricam illud faciat, quid nocet hic repeti, qua ratione Theorica perfici debeat? Quod vero Theorice iſta comprehendi, in cauſſa eſt modus ſpecialis, ex quo prior deducitur, & myſteria naturæ, quæ per Alchimicos auctores occluſa fuerunt, ex quibus merito Theoricam meam vtriuſque originis, Elementaris nimirum in ſua productione, & Annualis in ſua generatione, probo ac demonſtro, ac inde Theoricæ meæ fundamentum exſtruo.

Morbus auri quid.

Morbus tincturæ quid.

Tinct. iuueneſcere facit.

Porro vero ẽt ex Theorica inquiramus, ex quanã virtute incarnatiua ſint? Ex ſolo ſc. Mercurio. Is ſanat vulnera longo tempore, tanquam per Mercurium in reſina, celerius tamen quam Mercurius in Mumia, iterũ

Incarnatiua qualia ſint & vnde.

celerius, quam Mercurius in Tartaro. Itidem & in vlceribus: vt ſunt vlcera, Cancrorũ, Eſthiomena, & Eryſipelas. Huiuſmodi Mercurialium operationum ſeu virium multæ ſunt in Elementis & Annualibus, per experientiã omnes inuentæ ab iis, qui intelligunt, in quibuſnã Mercurius, in quibuſnam alii lateant: qui item norunt Mercurium illum præparare, & formare vnum in Topazinum: alterum in crocum ſandalium: quendam in ſpiritum; quemlibet in ſuam ex[illegible]ationem, in qua optime ſe habeat. Et licet Mercurius vnicus ſit quidem: tamen ſi ipſo opus ſit, ita produci vult. Teſtamur ergo hoc loco, quod vis incarnãdi & conſolidandi a ſolo Mercurio procedat, in quo nullum ſulphur, nullus ſal exſiſtat, ſed is in purum ſuum liquorem extrahatur & reducatur. Eadem omnino ratione cum ſulphure quoque & ſale procedendum, ipſorumque exaltatio noſcenda eſt vobis, modo Medici nomen obtinere, & cum laude veſtros ægros ſanare velitis. Sat ſcio, Porphyrium admiraturum eſſe, ſi audiat, quod Saphyrus ſit Mercurius, & nobilis Iaſpis, quia id non videat, aut manibus palpet. Qui etſi quidem hactenus nulla experientia inſignis ſit, nec quicquam diſcere annitatur, neſcio tamen quid interim nugetur & ſomniet.

Crocum ſandalium. *Porphyrii imperitus.*

Cap. VIII.

Zinziber cur Diaphoreticũ. *Mundificatiua a ſale.*

Sic, quare Zinziber eſt Diaphoreticum? Propter ſalem, ex cuius corpore factum id eſt. Sed vis illa ignis eſt, per quem ebulliunt generationes (vt in Philoſophia traditur) propter ebullitionem autem deoppilat, & humores ſulphuris, ſalis & Mercurii, in ſecundum, tertium & quartum gradum ebullitionis reducit ſeu euehit. Et prout ex igneitate ſalis conſtituitur, ita gradum quoque accendit, per quem gradum humiditates deſtillant per poros & guttas foras. Sic mundificatiua quoque ex ſola ſalis vi mundificant, velut mel & alia. Vnde etiam ſequitur, in melle Balſamum ſalis ſitum eſſe, propter quem id non putreſcat. Balſamus enim ſal nobiliſſimum eſt, quod natura produxit.

Attractiua a ſulphure non calido. *Laxatiua a ſulphureo ſale.*

Vis *attractiua* a natura ſeu eſſentia ſulphurea eſt, veluti in gummis. Ea trahunt ratione ſulphureitatis. Maſtix enim ſulphur eſt ita productum. Sic & Opopanacum, Galbanum & alia. Nec credendendum eſt huic axiomati Medicorum: Calidi eſt attrahere; ſed ita dicendum eſt, ſulphurũ eſt attrahere: id quod veriſſimum eſt. Res enim calidæ ibi ſaltem trahũt, vbi ſunt, hoc eſt, vbi ardent. Quod vero ardet, id ſulphur eſt, idque non fixum, ideo euolat, quod Gummi faciunt. Laxatiua etiam ſimiliter trahunt ex illis locis, in quibus non conſiſtant, inſtar magnetis. Quod vero ſalia quoque trahant, cauſſa eſt, quod ſal ſulphuri impreſſum ſit, & per ſpiritum ſulphuris coagulatum. Ideo ex a ſe diſtantioribus locis quoque attrahit.

hit. Sic repercuſſiua quoque ſulphurea ſunt, ſiue calida ſint, ſiue frigida, ſiue alio quocunque ſe modo habeant. Repercuſſiui enim ſulphuris hæc natura eſt, vt ad centrum abeat, & ante ſe, quicquid mobilium prehendit, agat. Nec verum eſt, quod illi aiunt, frigidi eſſe repercutere. Credunt nimirum ſimplices illi homunculi, vulpem ſe cauda tenere, cum corripuerint tamen podicem eius. Subtilem oporteat eſſe Albertiſtam, qui illam eorum tueri regulam velit ac poſſit. Sed hæc latius in Philoſophia.

Repercuſſiua à Sulphure ab frigida.

Cap. XI.

De Confortatiuis autem quod nobis ſciendum eſt, docet id explanatio Archei, qui ſimilis eſt hominis, & in quatuor Elementis latet, vnus ſcilicet Archeus, ſed in quatuor partes diductus. Is ergo Magnus Coſmus eſt, & homo paruus, & vnus alteri ſimilis eſt. Ex iſto prodit vis confortationis. Sicq; ex corde Archei procedit, id cõfortatiuũ cordis eſt, velut aurũ, ſmaragdus, corallia & ſimilia. Quod ex Archei procedit hepate, coſmi minoris hepar confortat, & ſic conſequenter. Vim huiuſmodi cõfortatiuam Mercurius non promit, nec ſulphur, nec ſal. Illam autẽ promit cor Elementorum: ex hoc illa dimanat. In Elementis vis eſt ac potentia, quæ ex ſemine producit arborem: & ab ipſo Elemento ea vis eſt, quod arbor ſtat & figitur, & ſiſtitur. Sic fœnum quoque & ſtramen a robore externo ſtatuitur, quod oculi vident. Simile quoque robur in animalibus eſt, cuius beneficio eunt, ſtant, & mouentur. Idem eodem modo in ceteris quoque productis eſt.

Confortatiua vis ab Archeo mundi eſt.

Præterea autem fortitudo adhuc alia quædam eſt, oculis non expoſita. Eſt autem id robur in ſeipſo, quo ſanum & validum manet id, in quo illud ineſt. Hoc autem eſt ſpiritus naturæ. Quem niſi res quælibet habeat, perit. Spiritus is in ſuo corpore fixus manet. Idem confortat hominẽ quoque. Sic ergo ſingulorum Archei membrorum vis in minorem coſmum defluit, per medium nimirum vetegabilium.

Sine naturæ ſpiritu nihil ſubſiſtit.

DE PESTILITATE.

Hoc eſt:

Origo & Generatio peſtis: & huius morbi accurata genuinaq́; cura, præſcripta,

a

THEOPHRASTO HOHENHEIMIO Vtriuſque Medicinæ Doctore.

Peſtis quid.

PHiloſophicum quendam diſcúrſum de Peſte & eiuſdem ortu ac generatione inſtituturi, ex fundamento & examine Philoſophiæ de tellure res ita intelligenda eſt. Peſtis eſt morbus, ſex diſcretas ſedes in corpore humano ſortitus: nempe poſt aures, binas: binas etiam ſub geminis axillis: inferius in hypogaſtrio ſecundum pubem itidem binas. Sic ergo foris in homine ſex ſedes reperiuntur, quas peſtis certas occupat, a cœlo infectas, & peſtilentiali veneno ictas ſeu contaminatas. Ex *Techellica* Philoſophia patet, quod præter ſex prænominata loca, ſeptimus quoque huic ſquo morbo attributus ſit, in ipſo cognoſcendus.

Peſtis loca 6.

Phil. Techel.loca.

Riſu vero cumprimis dignum eſt, tot tamque numeroſos Italos pariter ac Germanos Doctores tam copioſe de hoc morbo commentari, & tamen memorabile admodum ac dignum nihil de eodem proferre, vndenam is oriatur, & quid vere homo ſit, & quid tandem in ipſo iſte morbus inuadat. Nec enim fruſtra ac temere ſic a Deo conſtitutum eſt, vt tria iſta dicta loca in homine ſemper aut parte certe maxima tam certo affligantur & corripiantur. Quin imo peritus ac ſapiens Medicus iure ex hoc loca planetarum coniectare debet. Simile enim ſemper in ſuum ſimile operatur. Sic Saturnus cum proprietatibus lunæ in ſuperioribus hominis partibus, h.e. poſt aures opatur. Mars ẽt ac Sol peculiari loco, in externis hominis locis operatur, veluti ſub alis. Similiter & Iupiter ac Venus in vtroq; femore iuxta pubem, quantum quidem hunc morbum attinet.

Medic reprehenſio.

Loca peſtis planetis deſignata.

Quia vero paulo ante commemoratum eſt, locum adhuc vnum in homine eũmque in numero ſeptimum reperiri, locum ſcilicet Mercurii: ideo, qua ratione illud intelligendum ſit, porro explicabitur.

Quid ſit homo, hoc eſt, caro hominis.

HOminis hæc generatio eſt. Nempe ex prima matrice, hoc eſt, ex magno mundo ortus eſt. Id eſt, Magnus mundus vna cum ceteris crea-

creaturis omnibus per manus Dei creationem, hominem, quoad naturam carnis, ad mortalitatem produxit & genuit. Hac de cauſſa homo terrenus & carnalis factus eſt. Caducam vero & fragilem hanc carnem homo ex terra & Aqua ſuſcepit. Terra ergo & aqua corpus eſt terrenæ huius & animalis vitæ, quam homo naturaliter accepit per creationem a manu Dei factam. Vita vero hæc Animalis per ſeipſam nihil eſt aliud, quã Ignis & Aer. Quod ita intelligi debet. Ipſe homo, quod quidem animalem ipſius vitam attinet, ex quatuor Elementis conſtat. Aqua enim & Terra, ex quibus corpus hominis conſtitutum eſt, domicilium eſt ac corp⁹ ipſius vitæ. Non autem hic vitam intelligo illam, quæ ex Anima, hoc eſt, habitu Dei procedit (Non enim hic Theologum, ſed Medicum ago) ſed hanc, quæ animalis & caduca exſiſtit: quæque ex Igne & Aere condita eſt. Sic ergo corpus, ex terra & aqua creatum, domus vitæ factum eſt. Hinc facile intellectu eſt, quomodo homo duplici vita donatus ſit, nimirum Animali, & ſyderea.

Mortalitas hominis unde.

Homo ex 4. Elem. conſtat.

Vita duplex: Animalis & cœleſtis.

Ne vero inſtitutum hoc meum, quod ſcilicet de vita animali & ſyderea hic tracto, a quoquam reprehendi queat: ex vſu rei eſt, vt planius Animale corpus deſcribam. Animale enim & ſydereum corpus vnum eſt, non duplex, hoc nimirum modo. Corpus mortuum eſt: hoc eſt, corpus, quod ſanguis eſt ac caro, ſemper mortuum eſt. Sydereus autem ſpiritus, ex quo homo vitam animalem habet, facit, vt corpus moueatur. Hinc oritur animalis vita in homine. Hæc vero omnia naturaliter fiunt a proprietate & virtute cœli. Quod vero Gallus gallinaceus cantu ſuo tum mediam noctem, tum ipſum diem ſalutat, hanc proprietatem ab Aſtris accepit.

Corpus per ſe mortuū a ſpiritu viuificatur.

Gallicinii cauſſa.

Iam a. ad me, imo quemlibet verum ac peritum Medicum ſpectat, vt ſciatur, qua ratione tam Gallus, quam homo, ab Aſtris ita gubernentur & compellantur. Cœlum gubernat vitam hominis: Elementa autem eiuſdem moderantur corpus. Corpus hominis eſt aqua & terra. Vita autem eiuſdem eſt ignis & aer. Sic aqua & terra reguntur ab igne & aere. Ex hoc etiam principio homo morbos & ſanitatem habet.

Aqua & terra ab igne & aere reguntur.

Hæc nimirum arbor eſt ſcientiæ boni & mali, de qua edere Deus Adæ ac Euæ vetuit. Hoc eſt, cur Deus non voluerit, vt Adam & Eua, & deinceps nos omnes quoque pro natura huius arboris viueremus; hoc eſt, homo minime animaliter, ſecundum conditionem virtutum Elemẽtarium, viuere debuerat. Sed fas erat, vt ad voluntatẽ mandatorum diuinorum contra naturã Elementorũ, ſeſe ipſum accomodaret & gubernaret. Ad hũc vſum p creationẽ, imaginẽ Dei quoq; accepit. Pro hui⁹ imaginis, q̃ ipſa anima eſt, integritate Adamo in primo paradyſo & ſic nobis

Arbor boni & mali quid.

Imago Dei in homine quid

omnibus viuendum erat. Id quia factum non eſt, iam variis morbis ac pœnis a creatore noſtro propter contemtum mandati diuini merito obruimur.

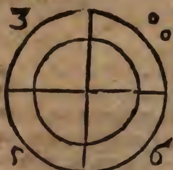
Præfationem autem hanc ideo attexere mihi viſum eſt, vt eo commodius animalis hominis ortum deſcribere poſſem: qui homo ex ipſis Elementis nimirum, Terra, Aqua, Aere, Igne corpus ſuum ad imaginem accepit.

His ergo perceptis, argumentum nunc ſubnectam de ſimilitudine animalis hominis, quomodo is conditus ſit. In quo verum, genuinum & ſolidum fundamentnm huius totius Philoſophiæ continebitur: vt hinc vniuerſi Medici, intimę abſtruſæque veritatis ſtudioſi intelligant, ex quibus principiis ac fundamentis tum philoſophandum, tum medicandum & ſcribendum ſit.

De imagine ſeu ſimilitudine Animalis Hominis.

COmpertum vobis eſt, quod ante Adamum ac Euam conditos, iam dum omnia animalia creata exſtiterint, ſicut id ex Bibliorum auctoritate ſtabiliri poteſt, nec longiore orationis contextu hic demonſtrari debet. Creatorum autem iſtorum animalium omnium ſimilitudinem & proprietatem homo accepit. Iſtorum autem certus ac definitus a Deo numerus factus eſt. Et numeri quidem huius animalium, ante Adamum creatorum, Medicus certam, & indubitatam ſcientiam habere debet, ac nulla parte opinabilem ac ambiguam. Illum equidem numerum hic cõſtituam, ſed ita, vt cum candore a veritatis ſtudioſis accipiatur & intelligatur. Contemtores autem ſenſum noſtrum non ſaltem non intelligent, verum etiam in fatuitate ſua confundentur, & ad lucem hanc penitus occęcabuntur. Contemnunt enim res, priuſquam eas aut ſciant aut intelligant.

Animalia omnia ante hominem.

Animalia quot ante hominem fuerint.

Ergo, vt vero nomine & numero deſignentur, quot nam ante creatum hominẽ animalia fuerint: ſcire vos velim, iſtorum animalium omnium vno numero (M.M.CC.) exſtitiſſe. Et hic numerus mons iſte eſt, in quo omnes Philoſophi apricantur & vernant vigentque.

Cum ergo opus ſit, hominem vereque ac accurate ſecundum naturam animalem deſcribi, ſicut in primo hoc capitulo de imagine hominis com-

comprehenſum eſt, quia nimirum is ſecundum animalia factus eſt: colligi facile poteſt, Deum id, ꝙ minus & abiectius homine eſt, ante ipſum hominem ideo condere voluiſſe, vt ſcilicet ſuper animalia cetera qui dominaretur, Rex quidam terrenus foret. Tale enim Ius Naturæ eſt, vt Regnum Rege prius ſit. Sic ergo porro notate. Ipſa animalia annatam habent ſcientiam, Bonam & Malam. Non minus ipſe homo quoque tinctam ſuam ſcientiam malam bonamque habet, tinctam inquam ex aſtris, quantum quidem terrenam naturam ac conditionem attinet. Ex hac natura ſupremam & exquiſitiſſimam indagationem veræ Philoſophiæ fieri fas eſt. Hæc animalis conditio vt probe recteque deſcribatur, capitulum hoc in ſpecie tradet de tinctura animalis hominis. Homo ſiquidem duas tincturas habet. Vnam quantum ad animalem naturam, ex *Aſtris*. Alterum ſupernaturalem, ex Deo. Et hæc alta ſubtilique Philoſophia expendenda veniet.

Cur homo poſt animalia creatus.

Regnum rege prius.

Tincturas homo duas habet.

De ortu vero & vera generatione hominis, hæc præcipue ſcire, & philoſophari debetis, hoc modo. Animalis hominis, hoc eſt, corporis & vitæ animalis hominis, ortus iſte eſt, quod S. Scriptura, cuius fidei merito ſtatis, inquiat, hominem ex terra, ex *limbo*, hoc eſt, ex gleba terræ creatum eſſe. Et hoc verum rectumque putabitis. Theologia enim ſoli veritati & breuitati ſtudet, & nulla rerum naturalium Philoſophia, ſed rerum præternaturalium diuino ſermone vtitur. Ideoque mihi iam philoſophice de rebus terrenis & naturalibus diſſerendum erit, & non de homine ſupnaturali philoſophandũ. Iam ergo ex terra homo deſumtus eſt, & terra iterum fiet: hoc eſt, poſt mortem homo fiet iterum, quod fuit ante & primo. Et hoc de corpore & domicilio naturalis hominis dicitur, quod nempe illud ex terra, aqua, aere & igne conditum ſit, de quo deinceps. Interim quod hic dicitur, nemo inficiatur, nimirum ex iſtis elementis hominem productum eſſe. Nec eſt, vt cuiquam ea res in dubium vocetur. Quo modo vero homo per manum Dei ex terra conditus ſit: de iſto pars maxima mutit. Ego vero, qui video, iam a ſatis longo tempore neminem vſpiam hoc ſaxum voluere ſuſtinere: veritatem hanc omnibus eius amatoribus planam & expeditam facere aggrediar. Ac vt principio ad propoſitum meum redeam, quomodo homo ex 4. Elementis emerſerit: res ipſa ita habet. Compertum vobis eſſe arbitror, in magno mundo quatuor anni tempora vigere. Ver nimirum, Æſtatem, Autumnum & Hyemem. Quatuor hæc dicta tempora ope & moderamine Aſtrorum generant & producunt, quicquid per mundum in mundum progigni a Deo conſtitutum eſt. Et de his temporibus quatuor, nemo eſt qui dubitet aut litem faciat. Sicut ergo ratum eſt, quatuor iſta tempora varios coſ-

Limbus ortus hominis.

Homo, qua ratione e 4. Elem. ortus.

Tempora anni quatuor ſunt.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

que diuerſos fructus gignere ac proferre: ſic fructus quoque terrę in quatuor genera diſtingui & ſecundum Philoſophiam enumerari debent, nimirum pro conditione 4. Elementorum, Terræ, Aquæ, Aeris, Ignis.

Iam ergo, quia de imagine hominis, h.e. de animali forma animalis hominis, ſemel diſſerere cœpi: nõ poſſum, quin harũ rerum arcana quoq; vna proferam & detegã. Prius v.q̃ ipſam formã deſcribam & imaginem: materiam, ex qua eſt homo conditus, explicaturus breuiter ſum.

CABALA.

Elementa ex tribus rebus orta. *Aqua mater Elementorũ.* *Fiat vis eſt creationis.* *Ex Sulph. Mercurio Sale, omnia nata.*

TErra, Aqua, Aer, Ignis, ex tribus rebus ortum ſuum conſequuntur. Hæc tria prius & citius creata non ſunt, quam Terra, Aqua, Aer, Ignis. Tria hæc ſunt & fuerunt, Ignis, Aer, Aqua, Terra. Tria hæc vnam matrem habuerunt, ex qua prodierunt. Hæc Mater Aqua fuit. Nam cum vniuerſus mundus conderetur, Spiritus Dei vehebatur ſuper Aquis. Per verbum enim *FIAT* omnium primo Aqua creata eſt. Et ex hac deinde productæ ſunt ceteræ creaturæ vniuerſæ, Animatæ, Inanimes. Vero ergo & genuino nomine hæc tria appellantur, *Sulphur*, *Mercurius*, *Sal*. Hoc ergo principium, hæc vera materia, ex qua vniuerſa Animalia, & tandem ipſe homo quoque condita ſunt.

Tempora verũ tria generandarum. *Luna moderatrix Salis.* *Sol Dominus Sulphuris.*

Ita porro attendite. Ad perfectam generationem rerum omnium tria tempora requiruntur: nimirum Ver, Æſtas, & Autumnus. Et de hoc teſtantur generationes omnium fructuum, omnium creaturarum totius mundi. Horum exemplo putandum eſt, ipſum quoque hominem ad ſui generationem tria tempora poſcere, pro conditione trium prædictarum rerum ſeu materiarum, Sulphuris, Mercurii, Salis. Tria hæc duos Rectores & gubernatores agnoſcunt. Sal moderatorem habet Lunam. Ab hac enim ille regitur & gubernatur. Iam vero Sal ſubſtantia eſt & materia aquæ, & aquæ ſubiectum eſt, vt in qua etiam ſoluatur & liqueſcat. Et hæc pars eſt Autumni & Hyemis. Sol a. Rex & Dominus eſt *Sulphuris*. Hoc enim naturæ feruidæ & igneæ eſt. Qua cauſſa etiam in igne & Sole reſoluitur. Nam Sol Rector & moderator eſt Veris & Æſtatis. Iam cũ dictum ſit, res vniuerſas, hoc eſt, omnes creaturas, vel vitam in ſe habere, vel non habere: ſciendum eſt cumprimis, eas vniuerſas nihil eſſe quicquam aliud, quam Sulphur, Mercurium, Salem. Quicunque autem hanc meam Philoſophiam vel legere vel recte intelligere volet, is ſciat, quod *Sulphur*, *Mercurius & Sal* amuſſis omnium certiſſima & verus index vniuſcuiuſlibet Medici ſint, qui ex vno fundamento hanc Philoſophiam eruere & indagare volet. Sal enim eſt corpus Autumni & Hyemis; Sulphur vero Veris & Æſtatis: in quibus Sol & Luna ſuas operationes perficiunt.

Sal corpus eſt Autumni & Hyemis: Sulphur vero Veris & Æſt.

Quod

Quod hoc modo intelligetis. *Sal* creaturis omnibus formam ac colorem dat: Sulphur autem dat corpus, incrementum, digeſtionem &c. Et hæc duo pater & mater exſiſtunt, ex quibus mediantibus Aſtris creaturæ vniuerſæ gignuntur: hoc eſt, Sol & Luna per Sulphur & ſalem gignunt Mercurium. Iam vero genitus Mercurius, ad ſui ſuſtentationem quotidiano nutrimento opus habet, & porro ſemper Sulphure & Sale ad augmentationem.

Mercurius a Sale & Sulphure.

Porro autem iam ſciendum vobis eſt, in Terrā & Aquam Deum multum ac varium Sulphur Salemq; creaſſe ac condidiſſe; hoc eſt, vnaquælibet creatura, quotquot harum ſunt, & ſiue viuant, ſiue non viuant, in Aqua & Terra ſuum proprium Sulphur & Salem, ex quibus nutrimentum ſuum accipit, conditum habet. Sal enim rebus omnibus ſaporem & formam confert: Sulphur, rebus omnibus, ſeu viuant, ſeu non viuant, odorem & putredinem in ſtomacho impertit. Et hæc quidem ignaris mira & inidonea obuenient. Sed hoc nouum non eſt. Nec enim quicquam aliud impenſius admirari ſolemus, quam quod non intelligimus. Iam autem certum eſt, tellurem in perpetua operatione ac motione verſari, hoc eſt, Solem & Lunam aſſiduo laborare, vt tres illas res copioſe gignant, maturent & producant. Creaturis enim vniuerſis ſuo nutrimento opus eſt. Creatæ enim ex iſtis tribus ſunt, quibus nullo momento ad cibum & ſuſtentationem carere poſſint. Sic ciconia indiget rana, & hac eadem anas quoque, & creaturæ aliæ plures. Hirundo muſcas poſcit & culices. Apis requirit ad mellificium flores. Mel venatur vrſus, & ſic deinceps. Sed huius prolixior conſideratio penes rerum peritos ſit. Cum enim iſta vulgata & nota ſint, penitiore ſcrutinio minime egent. Ex his vobis iam hoc conſtat, quod ad generationem huiuſmodi Macrocoſmus Vere ſuo, & Æſtate, ac Autumno omnino opus habeat, vt per nutrimenta ſua quælibet creaturæ ſuſtententur. Nec enim hæc rerum viciſſitudo ante conſummationem mundi abolebitur. Et hæc pro capituli introitu præfari quaſi & præexplicare volui, vt ſequens textus clarior & dilucidior fieret. Etenim hactenus de fructibus & cibis tam animatorum quam non animatorum diſſeruerimus: iam conſequens eſt, vt de generatione hominis explicationem ordiamur. Cui tamen præmitti opus eſt generationē animaliū, ex qua Adam primus homo ſuum corpus accepit.

Terra & aqua ſulphure & ſale plena.

Quamprimū viua quædā creatura, gignenda eſt, opus eſt vt prius pater & mater extent, ex quibus ſucceſſiue creatura illa producatur. Iſte vero pater ac mater, quæ ad conceptionem fœtus conferunt, Sal eſt & Sulphur. Sal cum Luna mater eſt. Sulphur cum Sole eſt pater: h. e. Sulphur & Sal ſunt ſemē omniū creaturarum. Sol & Luna ſunt Vulcani, h. e.

Sulphur & ſal ſemen ſunt vniuerſorum.

Sol & Luna parentes.

pater & mater, quæ ſemen in ſuum incrementum agunt, vſque dum fœtus, Mercurius naſcatur. Quia ergo Sol & Luna, pater ac mater exſiſtunt, quod ipſum Aſtronomicum eſt: mihi quoq; hæc cura incumbit, vt aſtronomice ediſſerã, ac doceam, qui tandẽ primo creaturæ, cuiuſcunq; conditionis ſint, per Solem & Lunam prædictam gignantur. Quæ autem ratio huius natiuitatis ſit, magnus mundus quotannis ſemel demonſtrat, nimirum per tria anni diſcreta tempora, quæ fideliter tenenda & notanda erunt. Ideoque exordium faciam a partu infimo, & aſcendam ad ſummum, hoc eſt, ordiar a minimo animali viuente, aſcendendo ad ipſum vſque Regem, id eſt, Hominem, qui terrenus Dominus & Rex eſt animalium omnium.

Maius omnia renouat.

Videtis tranſacta hyeme (quæ mors creaturarum omnium vita carentium eſt) per amœnitatem Maii omnia, quæ vitæ concipiendæ apta ſunt, moueri agitarique. Hoc enim tempore mundus vniuerſus veluti renouatur & virendo vernandoque iuueneſcit. Et ſi attendatis, creatura quæuis, quæ vita fruitur, vna cum Magna Natura quodam quaſi gaudio ſingulari effertur. Documentum huius rei ab herbis, arboribus, & rebus mundi vniuerſis captari poteſt. Nec diſſimile eſt hoc gaudium mulieris grauidæ, quæ ſingulari quodam voto & deſiderio intimo conceptum ſuum fœtum in lucem edere geſtit. Is tamen prius in auram vitalem non editur, niſi tempus (quantum ad perficiendum & complendum partum requiritur) exactum & finitum ſit. Tum demum enim infans editur: non ſecus, ac ſi quæ arbor numeroſis fructibus prægnans, a nimio pondere grauata, tandem onus ſuum deponit & abiicit. Ad finem enim ſuum vniuerſa directa ſunt. Vnde Deus Opt. Max. vniuerſis creaturis ſuum quoq; autumnum & meſſem peculiarem præſtituit. Quamprimum enim creatura quæpiam perfecta eſt, Autumnus ac Meſſis ingruit, vt illa matura in torcular quaſi & ſuum receptaculum aſſumatur. Suum enim diuerticulum ac reſeruaculum cuilibet creaturæ a Deo prædeſtinatũ eſt. Sic cauea volucri, ſic dolium vino, ſic frumento horreum. Cum ergo creaturarum & fructuum in mundo infinitus numerus & varietas ſit: ac vnaquælibet proprium ac peculiarem ſuum Autumnum, Æſtatem ac Maium habeat: neceſſe quidem eſt varia Maii tempora, & pro cuiuſlibet creaturæ conditione modoque, varias æſtates, varios autumnos exſiſtere. De Hyeme hic quid loqui nihil attinet. Nec enim cum his ea commiſcenda eſt. Cum ergo creaturæ cuilibet, vt dictum eſt, ad conceptum & partum ſuus proprius Maius datus & conſtitutus ſit: videtur, primum ac ante cetera de Maio Magnæ creaturæ, hoc eſt mundi ipſius diſſerendum eſſe: Hoc methodo deinceps ceterarum minorum creaturarum Maius eo facilius & com-

Finem omnia ſpectant.

Tempus ſuum rerum omnium.

& commedius cum explicari tum intelligi poterit. Idem ſentiendum etiam de Æſtate & Autumno creaturarum vniuerſarum.

De magna Creatura, Mundi, Maio.

AQua, hoc eſt, Elementum Aquæ, creaturarum vniuerſarum matrix eſt. Iam cum matrix parere non poſſit, niſi ſemen, ex quo fructus gignendus eſt, prius conceperit: Neceſſarium eſſe liquet, patrem aliquem dari, qui cum voluptate & titillatione ingenti ſemen ſuum in matricem profundat. Luna itaque & Elementum Aquæ matrix ſunt: Sol autem & El. Ignis ſunt pater, ſemen tum ferens, tum in vterum excutiens, vt fructus gignatur. Semen autē fructuum eſt Mercurius. Is ad maturationem ſuam ac augmentum complementumque ſulphure & ſale opus habet. Ad hoc ſequitur Aqua & Elementum Aquæ, quæ ſemen hoc, mercurium aſſiduo in ſe continet, ad fructum gignendum. Rhombus ergo & rei cardo vertitur in appetitu & voluptate patris, qui ſemen ſemper promouere nec poteſt, nec vult, nec debet. Huic etenim parenti, meta, moduſque ac tempus a Deo præfixa ſunt, qui vel quando & quouſque fructum gignere debeat, hoc eſt, Sol & Luna fructus non pariunt eduntque, niſi tempus Maii inſtet. Tempus enim huic rei a Deo deſtinatum Maius eſt. Iam ſi ſemen ſeminari debeat, duoque promotores ſulphur & ſal, a parentibus iſtigentur, vt ſemen promoueant: tunc ope *Saturni* in terra prius frigiditas quædam g'gn tur, qui Planeta Lunæ dux eſt: hoc eſt, Saturnus eſt equus, Luna eſt currus. Hic Saturnus per Lunam frigus in teſlure ſuſcitat, h.e. in Mercurio ſemine, qui in terra & aqua cōditus eſt. Frigus hoc duplicis naturæ r lt, h.e. eſt hermaphroditicū, & naturam Lunæ Soliſq; attrahit, h.e. ſimul frigus & calorem. Calorem vero & frigus, quib. Mercurius ad ſuam generationem opus habet, oportet eſſe non vehemens ac forte, ſed lene, moderatum & temperatum. Vnde ſequitur, quod nulla anni parte vel lenior, ſalubrior & ſubtilior calor frigusue ſit, quā ipſo, magni mundi menſe Maio. Ita ſemen hoc naturam Lunæ, hoc eſt, duodecim magni mundi ſignorum, in ſe continet. Nec ſemen hoc ad incrementum & partum alia ratione deduci poteſt, niſi per patrem Solem & Lunam matrem. Idque nullo tempore alio commodiore, quam ipſo Maio.

Aqua matrix omnium creaturarum.

Matrix non parit ſine viro.

Luna & Sol Mercurium gignunt.

Maius eſt tempus rerum gignendarum.

Saturnus vector Lunæ.

Calor & frigus moderata gignunt.

Si ergo, vt dictum eſt, Elementum Aquæ concepit, h.e. appetitum generationis habet (Nec enim matrici huic alio opus eſt præter appetitum gignendi: quod ſemen trium primorum, ſulphuris, ſalis & mercurii, iam ante in ipſa matrice lateat): tunc matrix, h.e. elementum aquæ, veluti inflatur & attollitur, turbaturq;, ac ſubinde pinguior, mucidior ac viſcoſior fit, vſque dum ſpermata ex vaſis ſpermaticis ſurſum h. e. ſupra a-

Rerum ſperma vt generetur.

Experimẽta veterũ hiſtorice tantum non medice ſcripta.

vibrat, ac pro omni ſuo arbitrio verſat: ſic fas eſt, Medicum quoque data medicina dexterius vti poſſe, quam ſcit plebeius. Et hoc modo Ariſtoteles quidem ac Plinius, & his ſimiles alii experimenta plurima deſcripſerunt, ac tantum hiſtorice, non medice. Nullum enim vel Medicinæ vel Philoſophiæ veſtigium in Plinio reperitur. Hos tamen nihilominus noſtri doctores ſequuntur, & hiſtorias tantum remediarum ex vetularum relatu conſcribunt, nec ipſum rei fundamentum ſectantur. Philoſophiæ enim gnarus Medicus, facili ſcrutinio perueſtigare poteſt, q̃nam creaturę

Res quadã medicina tantũ: quadam medicina & cibus ſimul.

ad medicinam, & q̃ ad cibum a Deo deſtinatæ ſint. Nec enim omnes piſces ꝓ cibis a Deo dati ſunt: ſed illorum nonnulli cibus ſimul & medicina ſunt, quidam medicina tantum, velut tinca contra venenum auriginis in peſte, anguilla contra colicam cum peſte incidentem, paſſer aduerſus caducum peſti ſocium, cibus ſimul & medicina exſiſtunt. Et talia *ars ſignata* in re qualibet docet.

Ars ſignata.

Sic enim Cabalia addiſci debet ab iis, qui fieri & dici medici velint. Nam in rebus terrenis quoque exemplum habes. In herbula ſatyrione ſignatum aſpicis eſſe teſticulos. An vero illa non præciſe membro illi vim ſuam confert, cuius Anatomiam & ſignaturam exhibet?

Satyrion coitum roborat.

Notum enim eſt, quantum ad confortandum coitum valeat, vt myſteria taceam reliqua, quæ iuuando & vegetando huic membro congenita ſunt. Eodem modo vides, quid ſimilitudinis & affinitatis cum vmbilico & matrice in fœmina, cum ſua ſignatura Nenuphar habeat.

Nenuphar ſecũdinam pellit.

Iam æſtima, q̃ vim præſtat medicam in expulſione ſecundinæ &c. Hic ergo capitulũ hoc ideo inſerere volui, vt, ſi fors deinceps de arte ſignaturæ plura dicturus ſim, promtius eo intelligerer. Rana enim quo creata eſt, niſi vt peſtis Medicina ſit? Hac enim de cauſſa ſuam ſecum ſignaturam habet.

Rana peſtis medicina, & lacerta, et ſaphyrus.

Sicut n. fœda & abominalis peſtis eſt: ſic ſimiliter & rana. Anthrax, carbunculus, ex genere peſtis & ipſi ſunt. Sic lacerta quoque eliciendi veneni cura eſt, vt & ſaphyrus. Ideo lacerta etiam colorem anthracis habet.

Signa peſtis ex ranis.

Et hic fundamentum artis poſitum eſt, ad recepta idonea in morbis omnibus concinnanda. Si peſtis inuaſura eſt, maculæ nigræ in linguis ranarum conſpiciuntur, tam viridum ſeu arborearum, quam aquaticarum. Eius etiam præſagium eſt, ſi inſueto tempore ranæ multæ conglomerantur, & decem aut viginti, plures, paucioreſue vno cumulo ſe congerunt. Id enim portenditur, multos confertim homines in foueam vnam coniectum iri. Et talia omnia ipſa natura docet.

Lucii cutis contra morſum canum.

Sic Lucius piſcis inſignem vim in ſe habet contra omnes morſus canum. Et ad hos princeps eſt cutis in capite eius. Id ab experientia vulgi dimanauit.

Signata ars in quo poſita.

Iam autem ars ſignaturæ non in imagine tantum & forma poſita eſt, ſed æſtimatur etiam a moribus & geſtibus. Et qui ſedulã in his collocat operam, is omnia

promte

promte aſſequitur, labore non admodum magno. Non tamen quiuis ſartor aptas caligas concinnat: nec quiuis induſtrius Medicus euadit. Tum & quoddam lignum curuatur: nec omnia plena & recta naſcuntur. Ideo hominum quoque vnus altero ad medicinam aptior & habilior eſt. Si ſtatus ac ordines omnium hominũ peruolitaris, quoſdam pol animaduertes ad omnia ineptos ac ſtipites eſſe. Contra, nonnullos inuenias, quibus quicquid agunt conanturue, proſpere cadit ac ſuccedit. Et de his conſule librum de Angelica & animali ratione. Illic deſiderii tui omnis ſacietatem inuenies, cur nempe alter altero doctior, peritior, aptior ſit. Culpa ea interdum in natura eſt: nonnunquam in homine ipſo. Hominum enim pars maxima libris mutis & mortuis adhæreſcit, viuos ac ſapientiæ plenos abiicit, quos ſolos excuſſa ignauia addiſcere tamen conueniebat. Satis nimirum illi ſe feciſſe putant, ſi hoc vel illud Plinium, Ariſtotelem, Galenum, Auicennamue ſcriptitaſſe clamitant. Adeoque deſperabundi omnes ſunt, nec quiſquam eſt, qui confidat, poſſe ſe eruditione & ingenio Galenum, aut Auicennam, vel ſuperare, vel ęquare: cum tamen gratia diuina dona ipſius Galeni & Auicennæ non minora nobis data & collata ſint. Quia vero auaritia pecuniam corradendi auaritiam diſcendarũ *Medic. re-* artium anteuertit & opprimit, adeoq; ſupinitas & ignauia præualet: ideo *prehenſio.* non mirum eſt, iſtos ſubinde ingemiſcere, & ſi in grauiorem quendam morbum incidant, quiritari, quod de hoc aut illo morbo nihil a ſuis ſcriptoribus traditum ac explicatum inueniant. Male enim agi cum eo medico neceſſe eſt, qui ex papyraceis ſaltem libris Medicinam venatur. Et per iſtiuſmodi ignauos ægri deſeruntur, Arſque ſignaturæ ſuperciliosè *Artiū ſi-* contemnitur, quæ tamen in Philoſophia Medicinæ pars ſumma & præ- *gnatæ* ſtantiſſima eſt. *laus.* Ex ſigno enim ſignato cœlum ſecundum curſum ſuum Aſtronomice cognoſci & addiſci debet. Vtcunque enim libros Aſtronomicos legas & relegas: ſi ſtellas & ſigna cœleſtia non attente & penitus introſpicias, Aſtronomus nunquam fies. Quod ſi enim fœminam ex forma ſua cognoſci oportet, cur non eodem quoq; modo res cognoſcantur medicæ? Si vides, vnicuilibet herbæ naturam peculiarem ſuum colorem tam in floribus quam foliis indidiſſe, diciſque, iſta fortuito ita eueniſſe, nec vel formæ, vel coloris vt quę in aliis herbis alio modo ſe habeant, momenti quicquam eſſe: non ipſum Deum ſolum mendacii coarguis, ſed artem Chiromanticam quoque indigne ſpernis, & cum hac artes ceteras omnes, quæ tamen ad ornamentum & complementum dignitatis ac ſcientiæ tuæ doctoralis plurimum faciunt & conferunt. Quod ſi quidem *Lectio n* Latine, Græce, Hebraiceque loqui poſſe ad Doctoris ornamentum ſatis *ſufficit a* *comparã-* eſt: equidem crediderim, etiam quemlibet peritum & induſtrium belli *dam art*

omnibus viuendum erat. Id quia factum non eſt, iam variis morbis ac pœnis a creatore noſtro propter contemtum mandati diuini merito obruimur.

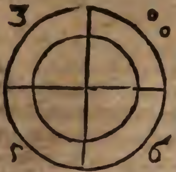
Præfationem autem hanc ideo attexere mihi viſum eſt, vt eo commodius animalis hominis ortum deſcribere poſſem: qui homo ex ipſis Elementis nimirum, Terra, Aqua, Aere, Igne corpus ſuum ad imaginem accepit.

His ergo perceptis, argumentum nunc ſubnectam de ſimilitudine animalis hominis, quomodo is conditus ſit. In quo verum, genuinum & ſolidum fundamentnm huius totius Philoſophiæ continebitur: vt hinc vniuerſi Medici, intimę abſtruſæque veritatis ſtudioſi intelligant, ex quibus principiis ac fundamentis tum philoſophandum, tum medicandum & ſcribendum ſit.

De imagine ſeu ſimilitudine Animalis Hominis.

COmpertum vobis eſt, quod ante Adamum ac Euam conditos, iam dum omnia animalia creata exſtiterint, ſicut id ex Bibliorum auctoritate ſtabiliri poteſt, nec longiore orationis contextu hic demonſtrari debet. Creatorum autem iſtorum animalium omnium ſimilitudinem & proprietatem homo accepit. Iſtorum autem certus ac definitus a Deo numerus factus eſt. Et numeri quidem huius animalium, ante Adamum creatorum, Medicus certam, & indubitatam ſcientiam habere debet, ac nulla parte opinabilem ac ambiguam. Illum equidem numerum hic cōſtituam, ſed ita, vt cum candore a veritatis ſtudioſis accipiatur & intelligatur. Contemtores autem ſenſum noſtrum non ſaltem non intelligent, verum etiam in fatuitate ſua confundentur, & ad lucem hanc penitus occęcabuntur. Contemnunt enim res, priuſquam eas aut ſciant aut intelligant.

Animalia omnia ante hominem.

Animalia quot ante hominem fuerint.

Ergo, vt vero nomine & numero deſignentur, quot nam ante creatum hominē animalia fuerint: ſcire vos velim, iſtorum animalium omnium vno numero (M.M.CC.) exſtitiſſe. Et hic numerus mons iſte eſt, in quo omnes Philoſophi apricantur & vernant vigentque.

Cum ergo opus ſit, hominem vereque ac accurate ſecundum naturam animalem deſcribi, ſicut in primo hoc capitulo de imagine hominis com-

comprehenſum eſt, quia nimirum is ſecundum animalia factus eſt: colligi facile poteſt, Deum id, q; minus & abiectius homine eſt, ante ipſum hominem ideo condere voluiſſe, vt ſcilicet ſuper animalia cetera qui dominaretur, Rex quidam terrenus foret. Tale enim Ius Naturæ eſt, vt Regnum Rege prius ſit. Sic ergo porro notate. Ipſa animalia annatam habent ſcientiam, Bonam & Malam. Non minus ipſe homo quoque tinctam ſuam ſcientiam malam bonamque habet, tinctam inquam ex aſtris, quantum quidem terrenam naturam ac conditionem attinet. Ex hac natura ſupremam & exquiſitiſſimam indagationem veræ Philoſophiæ fieri fas eſt. Hæc animalis conditio vt probe recteque deſcribatur, capitulum hoc in ſpecie tradet de tinctura animalis hominis. Homo ſiquidem duas tincturas habet. Vnam quantum ad animalem naturam, ex *Aſtris*. Alterum ſupernaturalem, ex Deo. Et hæc alta ſubtilique Philoſophia expendenda veniet.

Cur homo poſt animalia creatus.

Regnum rege prius.

Tincturas homo duas habet.

De ortu vero & vera generatione hominis, hæc præcipue ſcire, & philoſophari debetis, hoc modo. Animalis hominis, hoc eſt, corporis & vitæ animalis hominis, ortus iſte eſt, quod S. Scriptura, cuius fidei merito ſtatis, inquiat, hominem ex terra, ex *limbo*, hoc eſt, ex gleba terræ creatum eſſe. Et hoc verum rectumque putabitis. Theologia enim ſoli veritati & breuitati ſtudet, & nulla rerum naturalium Philoſophia, ſed rerum præternaturalium diuino ſermone vtitur. Ideoque mihi iam philoſophice de rebus terrenis & naturalibus differendum erit, & non de homine ſupnaturali philoſophandũ. Iam ergo ex terra homo deſumtus eſt, & terra iterum fiet: hoc eſt, poſt mortem homo fiet iterum, quod fuit ante & primo. Et hoc de corpore & domicilio naturalis hominis dicitur, quod nempe illud ex terra, aqua, aere & igne conditum ſit, de quo deinceps. Interim quod hic dicitur, nemo inficiatur, nimirum ex iſtis elementis hominem productum eſſe. Nec eſt, vt cuiquam ea res in dubium vocetur. Quo modo vero homo per manum Dei ex terra conditus ſit: de iſto pars maxima mutit. Ego vero, qui video, iam a ſatis longo tempore neminem vſpiam hoc ſaxum voluere ſuſtinere: veritatem hanc omnibus eius amatoribus planam & expeditam facere aggrediar. Ac vt principio ad propoſitum meum redeam, quomodo homo ex 4. Elementis emerſerit: res ipſa ita habet. Compertum vobis eſſe arbitror, in magno mundo quatuor anni tempora vigere. Ver nimirum, Æſtatem, Autumnum & Hyemem. Quatuor hæc dicta tempora ope & moderamine Aſtrorum generant & producunt, quicquid per mundum in mundum progigni a Deo conſtitutum eſt. Et de his temporibus quatuor, nemo eſt qui dubitet aut litem faciat. Sicut ergo ratum eſt, quatuor iſta tempora varios eoſ-

Limbus ortus hominis.

Homo, qua ratione e 4. Elem. ortus.

Tempora anni quatuor ſunt.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

quę diuerſos fructus gignere ac proferre: ſic fructus quoque terrę in quatuor genera diſtingui & ſecundum Philoſophiam enumerari debent, nimirum pro conditione 4. Elementorum, Terræ, Aquæ, Aeris, Ignis.

Iam ergo, quia de imagine hominis, h.e. de animali forma animalis hominis, ſemel diſſerere cœpi: nõ poſſum, quin harũ rerum arcana quoq; vna proferam & detegã. Prius v. q̃ ipſam formã deſcribam & imaginem: materiam, ex qua eſt homo conditus, explicaturus breuiter ſum.

CABALA.

Elementa ex tribus rebus orta. *Aqua mater Elementorũ.* *Fiat vis eſt creationis.* *Ex Sulph. Mercurio Sale, omnia nata.*

TErra, Aqua, Aer, Ignis, ex tribus rebus ortum ſuum conſequuntur. Hæc tria prius & citius creata non ſunt, quam Terra, Aqua, Aer, Ignis. Tria hæc ſunt & fuerunt, Ignis, Aer, Aqua, Terra. Tria hæc vnam matrem habuerunt, ex qua prodierunt. Hæc Mater Aqua fuit. Nam cum vniuerſus mundus conderetur, Spiritus Dei vehebatur ſuper Aquis. Per verbum enim *FIAT* omnium primo Aqua creata eſt. Et ex hac deinde productæ ſunt ceteræ creaturæ vniuerſæ, Animatæ, Inanimes. Vero ergo & genuino nomine hæc tria appellantur, *Sulphur*, *Mercurius*, *Sal*. Hoc ergo principium, hæc vera materia, ex qua vniuerſa Animalia, & tandem ipſe homo quoque condita ſunt.

Tempora verũ tria generandarum. *Luna moderatrix Salis.* *Sol Dominus Sulphuris.*

Ita porro attendite. Ad perfectam generationem rerum omnium tria tempora requiruntur: nimirum Ver, Æſtas, & Autumnus. Et de hoc teſtantur generationes omnium fructuum, omnium creaturarum totius mundi. Horum exemplo putandum eſt, ipſum quoque hominem ad ſui generationem tria tempora poſcere, pro conditione trium prædictarum rerum ſeu materiarum, Sulphuris, Mercurii, Salis. Tria hæc duos Rectores & gubernatores agnoſcunt. Sal moderatorem habet Lunam. Ab hac enim ille regitur & gubernatur. Iam vero Sal ſubſtantia eſt & materia aquæ, & aquæ ſubiectum eſt, vt in qua etiam ſoluatur & liqueſcat. Et hæc pars eſt Autumni & Hyemis. Sol a. Rex & Dominus eſt *Sulphuris*. Hoc enim naturæ feruidæ & igneæ eſt. Qua cauſſa etiam in igne & Sole reſoluitur. Nam Sol Rector & moderator eſt Veris & Æſtatis. Iam cũ dictum ſit, res vniuerſas, hoc eſt, omnes creaturas, vel vitam in ſe habere, vel non habere: ſciendum eſt cumprimis, eas vniuerſas nihil eſſe quicquam aliud, quam Sulphur, Mercurium, Salem. Quicunque autem hanc meam Philoſophiam vel legere vel recte intelligere volet, is ſciat, quod *Sulphur*, *Mercurius & Sal* amuſſis omnium certiſſima & verus index vniuſcuiuſlibet Medici ſint, qui ex vno fundamento hanc Philoſophiam eruere & indagare volet. Sal enim eſt corpus Autumni & Hyemis; Sulphur vero Veris & Æſtatis: in quibus Sol & Luna ſuas operationes perficiunt.

Sal corpus eſt Autumni & Hyemis: Sulphur vero Veris & Æſt.

Quod

Quod hoc modo intelligetis. *Sal* creaturis omnibus formam ac colorem dat: Sulphur autem dat corpus, incrementum, digeſtionem &c. Et hæc duo pater & mater exſiſtunt, ex quibus mediantibus Aſtris creaturæ vniuerſæ gignuntur: hoc eſt, Sol & Luna per Sulphur & ſalem gignunt Mercurium. Iam vero genitus Mercurius, ad ſui ſuſtentationem quotidiano nutrimento opus habet, & porro ſemper Sulphure & Sale ad augmentationem.

Mercurius a Sale & Sulphure.

Porro autem iam ſciendum vobis eſt, in Terrã & Aquam Deum multum ac varium Sulphur Salemq; creaſſe ac condidiſſe; hoc eſt, vnaquælibet creatura, quotquot harum ſunt, & ſiue viuant, ſiue non viuant, in Aqua & Terra ſuum proprium Sulphur & Salem, ex quibus nutrimentum ſuum accipit, conditum habet. Sal enim rebus omnibus ſaporem & formam confert: Sulphur, rebus omnibus, ſeu viuant, ſeu non viuant, odorem & putredinem in ſtomacho impertit. Et hæc quidem ignaris mira & inidonea obuenient. Sed hoc nouum non eſt. Nec enim quicquam aliud impenſius admirari ſolemus, quam quod non intelligimus. Iam autem certum eſt, tellurem in perpetua operatione ac motione verſari, hoc eſt, Solem & Lunam aſſiduo laborare, vt tres illas res copioſe gignant, maturent & producant. Creaturis enim vniuerſis ſuo nutrimento opus eſt. Creatæ enim ex iſtis tribus ſunt, quibus nullo momento ad cibum & ſuſtentationem carere poſſunt. Sic ciconia indiget rana, & hac eadem anas quoque, & creaturæ aliæ plures. Hirundo muſcas poſcit & culices. Apis requirit ad mellificium flores. Mel venatur vrſus, & ſic deinceps. Sed huius prolixior conſideratio penes rerum peritos ſit. Cum enim iſta vulgata & nota ſint, penitiore ſcrutinio minime egent. Ex his vobis iam hoc conſtat, quod ad generationem huiuſmodi Macrocoſmus Vere ſuo, & Æſtate, ac Autumno omnino opus habeat, vt per nutrimenta ſua quælibet creaturæ ſuſtententur. Nec enim hæc rerum viciſſitudo ante conſummationem mundi abolebitur. Et hæc pro capituli introitu præfari quaſi & præexplicare volui, vt ſequens textus clarior & dilucidior fieret. Etenim hactenus de fructibus & cibis tam animatorum quam non animatorum diſſeruerimus: iam conſequens eſt, vt de generatione hominis explicationem ordiamur. Cui tamen præmitti opus eſt generationẽ animaliũ, ex qua Adam primus homo ſuum corpus accepit.

Terra & aqua ſulphure & ſale plena

Quamprimũ viua quædã creatura, gignenda eſt, opus eſt vt prius pater & mater extent, ex quibus ſucceſſiue creatura illa producatur. Iſte vero pater ac mater, quæ ad conceptionem fœtus conferunt, Sal eſt & Sulphur. Sal cum Luna mater eſt. Sulphur cum Sole eſt pater: h. e. Sulphur & Sal ſunt ſemẽ omniũ creaturarum. Sol & Luna ſunt Vulcani, h.e.

Sulphur & ſal ſemen ſunt vniuerſorum.

Sol & Luna parentes.

pater & mater, quæ ſemen in ſuum incrementum agunt, vſque dum fœtus, Mercurius naſcatur. Quia ergo Sol & Luna, pater ac mater exſiſtunt, quod ipſum Aſtronomicum eſt: mihi quoq; hæc cura incumbit, vt aſtronomice edifferã, ac doceam, qui tandẽ primo creaturæ, cuiuſcunq; conditionis ſint, per Solem & Lunam prædictam gignantur. Quæ autem ratio huius natiuitatis ſit, magnus mundus quotannis ſemel demonſtrat, nimirum per tria anni diſcreta tempora, quæ fideliter tenenda & notanda erunt. Ideoque exordium faciam a partu infimo, & aſcendam ad ſummum, hoc eſt, ordiar a minimo animali viuente, aſcendendo ad ipſum vſque Regem, id eſt, Hominem, qui terrenus Dominus & Rex eſt animalium omnium.

Maius omnia renouat.

Videtis tranſacta hyeme (quæ mors creaturarum omnium vita carentium eſt) per amœnitatem Maii omnia, quæ vitæ concipiendæ apta ſunt, moueri agitarique. Hoc enim tempore mundus vniuerſus veluti renouatur & virendo vernandoque iuueneſcit. Et ſi attendatis, creatura quæuis, quæ vita fruitur, vna cum Magna Natura quodam quaſi gaudio ſingulari effertur. Documentum huius rei ab herbis, arboribus, & rebus mundi vniuerſis captari poteſt. Nec diſſimile eſt hoc gaudium mulieris grauidæ, quæ ſingulari quodam voto & deſiderio intimo conceptum ſuum fœtum in lucem edere geſtit. Is tamen prius in auram vitalem non editur, niſi tempus (quantum ad perficiendum & complendum partum requiritur) exactum & finitum ſit. Tum demum enim infans editur: non ſecus, ac ſi quæ arbor numeroſis fructibus prægnans, a nimio pondere grauata, tandem onus ſuum deponit & abiicit. Ad finem enim ſuum vniuerſa directa ſunt. Vnde Deus Opt. Max. vniuerſis creaturis ſuum quoq; autumnum & meſſem peculiarem præſtituit. Quamprimum enim creatura quæpiam perfecta eſt, Autumnus ac Meſſis ingruit, vt illa matura in torcular quaſi & ſuum receptaculum aſſumatur. Suum enim diuerticulum ac reſeruaculum cuilibet creaturæ a Deo prædeſtinatũ eſt. Sic cauea volucri, ſic dolium vino, ſic frumento horreum. Cum ergo creaturarum & fructuum in mundo infinitus numerus & varietas ſit: ac vnaquælibet proprium ac peculiarem ſuum Autumnum, Æſtatem ac Maium habeat: neceſſe quidem eſt varia Maii tempora, & pro cuiuſlibet creaturæ conditione modoque, varias æſtates, varios autumnos exſiſtere. De Hyeme hic quid loqui nihil attinet. Nec enim cum his ea commiſcenda eſt. Cum ergo creaturæ cuilibet, vt dictum eſt, ad conceptum & partum ſuus proprius Maius datus & conſtitutus ſit: videtur, primum ac ante cetera de Maio Magnæ creaturæ, hoc eſt mundi ipſius diſſerendum eſſe: Hoc methodo deinceps ceterarum minorum creaturarum Maius eo facilius & com-

Finem omnia ſpectant.

Tempus ſuum rerum omnium.

& commodius cum explicari tum intelligi poterit. Idem ſentiendum etiam de Æſtate & Autumno creaturarum vniuerſarum.

De magna Creatura, Mundi, Maio.

AQua, hoc eſt, Elementum Aquæ, creaturarum vniuerſarum matrix eſt. Iam cum matrix parere non poſſit, niſi ſemen, ex quo fructus gignendus eſt, prius conceperit: Neceſſarium eſſe liquet, patrem aliquem dari, qui cum voluptate & titillatione ingenti ſemen ſuum in matricem profundat. Luna itaque & Elementum Aquæ matrix ſunt: Sol autem & El. Ignis ſunt pater, ſemen tum ferens, tum in vterum excutiens, vt fructus gignatur. Semen autẽ fructuum eſt Mercurius. Is ad maturationem ſuam ac augmentum complementumque ſulphure & ſale opus habet. Ad hoc ſequitur Aqua & Elementum Aquæ, quæ ſemen hoc, mercurium aſſiduo in ſe continet, ad fructum gignendum. Rhombus ergo & rei cardo vertitur in appetitu & voluptate patris, qui ſemen ſemper promouere nec poteſt, nec vult, nec debet. Huic etenim parenti, meta, moduſque ac tempus a Deo præfixa ſunt, qui vel quando & quouſque fructum gignere debeat, hoc eſt, Sol & Luna fructus non pariunt eduntque, niſi tempus Maii inſtet. Tempus enim huic rei a Deo deſtinatum Maius eſt. Iam ſi ſemen ſeminari debeat, duoque promotores ſulphur & ſal, a parentibus instigentur, vt ſemen promoueant: tunc ope *Saturni* in terra prius frigiditas quædam gignitur, qui Planeta Lunæ dux eſt: hoc eſt, Saturnus eſt equus, Luna eſt currus. Hic Saturnus per Lunam frigus in tellure ſuſcitat, h.e. in Mercurio ſemine, qui in terra & aqua cõditus eſt. Frigus hoc duplicis naturæ eſt, h.e. eſt hermaphroditicũ, & naturam Lunæ Soliſq; attrahit, h.e. ſimul frigus & calorem. Calorem vero & frigus, quib. Mercurius ad ſuam generationem opus habet, oportet eſſe non vehemens ac forte, ſed lene, moderatum & temperatum. Vnde ſequitur, quod nulla anni parte vel lenior, ſalubrior & ſubtilior calor friguſue ſit, quã ipſo, magni mundi menſe Maio. Ita ſemen hoc naturam Lunæ, hoc eſt, duodecim magni mundi ſignorum, in ſe continet. Nec ſemen hoc ad incrementum & partum alia ratione deduci poteſt, niſi per patrem Solem & Lunam matrem. Idque nullo tempore alio commodiore, quam ipſo Maio.

Aqua matrix omnium creaturarum.

Matrix non parit ſine viro.

Luna & Sol Mercurium gignunt.

Maius eſt pater rerum gignendarum.

Saturnus vector Lunæ.

Calor & frigus moderata gignunt.

Si ergo, vt dictum eſt, Elementum Aquæ concepit, h.e. appetitum generationis habet (Nec enim matrici huic alio opus eſt præter appetitum gignendi: quod ſemen trium primorum, ſulphuris, ſalis & mercurii, iam ante in ipſa matrice lateat): tunc matrix, h.e. elementum aquæ, veluti inflatur & attollitur, turbaturq; ac ſubinde pinguior, mucidior ac viſcoſior fit, vſque dum ſpermata ex vaſis ſpermaticis ſurſum h.e. ſupra a-

Ranarum ſperma vt generetur.

quas effundantur vel effuſa ſint. Iſtiuſmodi ſub initium veris reperietis ſuper aquis, hoc eſt, in piſcinis, ſtagnis, & camporum alluuionibus, vnde poſtea ranæ & harum fœtus gignuntur. Hoc vos ſperma ranarum vocare ſoletis. Hoc ranarum ſperma in principio ſal eſt, hoc eſt, nitroſum ſal ipſius Terræ & Aquæ. Id cum aqua permiſcetur primo ſenſim, poſt iterum ac ſubinde magis magiſq;. Hoc ſal ope & adminiculo ſolis ſulphuri adunatur, ad fructum iſtum neceſſario. *Sal nullũ aquæ ſupernatat.* Sal enim per ſe nullum ſupernatare aquæ poteſt: ſiquidem in aqua reſoluatur. Vnde ſequitur, quod, cum ſal aquæ ſupernatare nec poſſit nec debeat, in actione a. iſta & generatione ſulphur ſali adiungatur & adunetur, ſulphur iam quodlibet oleoſæ naturæ ſit, & aquæ innatet, ſicut ſupernatare ſulphuri proprium eſt. *Sulphur ſupernatat aquæ.* Natura enim ſulphuris eſt, cum aqua non permiſceri, ſed vndis omnino innatare. His confectis, Magnus parens, *Sol* & *Luna*, duo iſta ſulphur nimirum & ſalem coniungit & vnit. *Salis vis quæ.* Iſtius coniunctionis interuallo, ſemen matureſcit, & a Sole patre, ac Luna matre perfectum genitumque aquis ſupernatat. Cum ergo ſal rebus omnibus formam indat, ac in hoc prædeſtinatum ſit, vt cum Sulphure & Mercurio rana fiat: omnino id fit, quod ex ipſis ordinatione prædeſtinationis fieri debuit. *Rana ex Sale, Sulphure Mercurio.* Iam licet hæc Philoſophia quidem ſana, elegans, fundamentalis & optima ſit, cui a nemine quoq; contradici queat: nedum tamen ſufficit eadem ad generationem peſtis plene ſolideque intelligendam. Nam ad hoc plura requiruntur: adeoq; deinceps ipſa Philoſophia multo clarius & artatius producẽda eſt.

Licet autem proceſſu modo dicto creaturæ fere vniuerſæ, quæ quidem aquis ſubiectæ ſunt, producantur & generentur: res tamen ipſa poſcit, vt dicatur aliquid etiam de ſpiritu aquæ, hoc eſt, de eius imaginatione, ſeu appetitu matricis ad fructum, ad ranas gignendas: hoc eſt, enodandum etiã & explicandum eſt, vndenam appetitus matricis emergat, ranas elemento aquæ gignendi. *Fames ciconiæ cauſſa eſt generandarũ ranarum.* Hoc vt dicatur, ſciendum eſt, fatali ac diuino ordine ita conſtitutum id eſſe, cuius inſtituti cauſſa fames ſit ciconię & anatis. Appetitus ergo matricis a ciconia & anate eſt. Fames autem ac ranarum deſiderium ciconiis & anatibus inditur ab aſtris. Ac vt res planius & fundamentalius noſcatur, repetendum eſt, Cœlum ac Elementa cetera tria Aerem, Terram & Aquam, parentem eſſe prædictorum animalium, quæ ante ipſum hominem producta ſunt: ac non minus ipſo homine illa opus habere, vt a patre, hoc eſt, ex matrice, ex qua prodierunt, ſuſtententur, hoc eſt, ex inferiore & ſuperiore ſphæra. Inferior globulus ac ſphæra terra eſt & aqua. Ea nutrit animalia, quantum ad corpus attinet ſeu domicilium, quod vas ac cella eſt vitæ cuiuſlibet animalis. Quod ſi ergo diſcrimen aliquod eſt inter domum ſeu corpus cuiuſuis animalis

viuentis

viuentis, & inter vitam ipſam in corpore habitantem: ſciendum eſt, vitam eſſe inhabitatorem, & corpus eſſe carnem & ſanguinem. Vita autem in carne ac ſanguine, vt diximus, inhabitat. Vita hæc in omnibus animalibus a duabus ſphæris gubernatur: a ſuperiore, quæ Aer eſt & Ignis: ab inferiore, quæ aqua eſt & terra. *Vita in animalibus ab vtraq; ſphæra gubernatur.*

Dictum iam eſt de Animalibus, quod vita eorum a cœlo gubernetur. Qui cœlum autem viciſſim gubernetur a vita animalis, id eo modo intelligendum eſt, velut deinceps dicetur. Quicquid viuit, vt edat opus habet. Quicquid autem editur, opus eſt, vt concoquatur ac digeratur. A digeſtione hac Philoſophiæ principium eſt. Si autem de his medice diſſerendũ eſt: quid a me in iſta materia diſcurſu medico proferatur, ſedulo aduertite: priuſquam vero, quid digeſtio ſit, explicetur, meliotis informationis ergo præmiſſum breue capitulum attendite. Tracto enim hic de peſte, & de eius cura. Eius autem cura poſita eſt in ranis, in bufonibus, in piſcibus, in volucribus. Animum ergo omnes expromite. Muræna piſcis cura eſt peſtis ſub alis, ſi viua ante ortum Solis alligetur, venenum peſtis extrahit. Si poſt aures autem ligetur, vim nullam exerit. Rana, cuiuſcunque vel generis vel coloris ſit, pubi virorum alligata ante ortum Solis, venenum peſtis tollit. Paſſeres viui, deplumati, ſi virorum fœminarumue auribus, alis, inguinibus illigentur, venenum omne elicient, ipſi morientur. Quos mortuos ſi exuras aut ſepelias, peſtem certo curabis. Hoc tamen remedium plus non valet, quam ad venenum, quod cor inuadit, retrahendum. Poſtea enim opus eſt peſtem diuidi & diſſipari chirurgicis proceſſibus & emplaſtris: veluti eſt *Oppodeltoch* de 4. gummatibus & reſinis: ſicut in practica noſtra traditur. Tria hæc animalia ſi prædicta ratione adhibeantur, hominem a veneno mortifero præſeruant. Quid vero in omni facultate Medica maius & præſtantius eſt, quam eum, qui Doctoris nomen ſibi vendicat, recte intelligere, qua cauſſa hæc animalia venena extrahant. Nam ſcire hæc eumprimis Medicorum eſt. Cauſſa talis eſt. Multæ medicinę a viris plebeis inuentæ ſunt, quorum nomina illæ vel dum hodie præferunt, ſicut Medicis conſtat. Iſtiuſmodi vero medicinæ in idiotarum manibus non aliter ſe habebant, ac inſignis gladius in poteſtatē ac manu infirmi. Is enim illum moderari nequit: h.e. vulgus, vnũ ephippium omnibus equis accomodat. Quod auribus debetur, alis applicandum non eſt. Quod alas reſpicit, inguini apponi non debet. Suo loco & modo adminiſtranda ſingula ſunt. Eiuſmodi ergo medicinæ a vulgo veluti manibus nobis apporriguntur. Illæ a nobis, velut præſtans gladius ab inualido, acceptandæ ſunt. Et quemadmodum gladiator, ſi gladium arripuit, mira arte ac geſtu eum

Peſtis cura eſt in ranis, bufonibus, piſcibus, &c.

Peſtis remedia. 1. Muræna. 2. Rana. 3. Paſſeres.

Oppodeltoch empl.

Medicinæ pleraque a vulgo inuentæ.

Experimẽta veterũ hiſtorice tantum non medice ſcripta.

vibrat, ac pro omni ſuo arbitrio verſat: ſic fas eſt, Medicum quoque data medicina dexterius vti poſſe, quam ſcit plebeius. Et hoc modo Ariſtoteles quidem ac Plinius, & his ſimiles alii experimenta plurima deſcripſerunt, ac tantum hiſtorice, non medice. Nullum enim vel Medicinæ vel Philoſophiæ veſtigium in Plinio reperitur. Hos tamen nihilominus noſtri doctores ſequuntur, & hiſtorias tantum remediarum ex vetularum relatu conſcribunt, nec ipſum rei fundamentum ſectantur. Philoſophiæ enim gnarus Medicus, facili ſcrutinio perueſtigare poteſt, q̃nam creaturę ad medicinam, & q́ ad cibum a Deo deſtinatæ ſint. Nec enim omnes piſces ꝑ cibis a Deo dati ſunt: ſed illorum nonnulli cibus ſimul & medicina ſunt, quidam medicina tantum, velut tinca contra venenum auriginis in peſte, anguilla contra colicam cum peſte incidentem, paſſer aduerſus caducum peſti ſocium, cibus ſimul & medicina exſiſtunt. Et talia *ars ſignata* in re qualibet docet. Sic enim Cabalia addiſci debet ab iis, qui fieri & dici medici velint. Nam in rebus terrenis quoque exemplum habes. In herbula ſatyrione ſignatum aſpicis eſſe teſticulos. An vero illa non præciſe membro illi vim ſuam confert, cuius Anatomiam & ſignaturam exhibet? Notum enim eſt, quantum ad confortandum coitum valeat, vt myſteria taceam reliqua, quæ iuuando & vegetando huic membro congenita ſunt. Eodem modo vides, quid ſimilitudinis & affinitatis cum vmbilico & matrice in fœmina, cum ſua ſignatura Nenuphar habeat. Iam æſtima, q̃ vim præſtat medicam in expulſione ſecundinæ &c. Hic ergo capitulũ hoc ideo inſerere volui, vt, ſi fors deinceps de arte ſignaturæ plura dicturus ſim, promtius eo intelligerer. Rana enim quo creata eſt, niſi vt peſtis Medicina ſit? Hac enim de cauſſa ſuam ſecum ſignaturam habet. Sicut n. fœda & abominalis peſtis eſt: ſic ſimiliter & rana. Anthrax, carbunculus, ex genere peſtis & ipſi ſunt. Sic lacerta quoque eliciendi veneni cura eſt, vt & ſaphyrus. Ideo lacerta etiam colorem anthracis habet. Et hic fundamentum artis poſitum eſt, ad recepta idonea in morbis omnibus concinnanda. Si peſtis inuaſura eſt, maculæ nigræ in linguis ranarum conſpiciuntur, tam viridum ſeu arborearum, quam aquaticarum. Eius etiam præſagium eſt, ſi inſueto tempore ranæ multæ conglomerantur, & decem aut viginti, plures, pauciore ſue vno cumulo ſe congerunt. Id enim portenditur, multos confertim homines in foueam vnam coniectum iri. Et talia omnia ipſa natura docet. Sic Lucius piſcis inſignem vim in ſe habet contra omnes morſus canum. Et ad hos princeps eſt cutis in capite eius. Id ab experientia vulgi dimanauit. Iam autem ars ſignaturæ non in imagine tantum & forma poſita eſt, ſed æſtimatur etiam a moribus & geſtibus. Et qui ſedulã in his collocat operam, is omnia

Res quædã medicina tantũ: quædam medicina & cibus ſimul.

Ars ſignata.

Satyrion coitum roborat.

Nenuphar ſecũdinam pellit.

Rana peſtis medicina, & lacerta, et ſaphyrus.

Signa peſtis ex ranis.

Lucii cutis contra morſum canum.

Signata ars in quo poſita.

promte aſſequitur, labore non admodum magno. Non tamen quiuis ſartor aptas caligas concinnat: nec quiuis induſtrius Medicus euadit. Tum & quoddam lignum curuatur: nec omnia plena & recta naſcuntur. Ideo hominum quoque vnus altero ad medicinam aptior & habilior eſt. Si ſtatus ac ordines omnium hominũ peruolitaris, quoſdam pol animaduertes ad omnia ineptos ac ſtipites eſſe. Contra, nonnullos inuenias, quibus quicquid agunt conanturue, proſpere cadit ac ſuccedit. Et de his conſule librum de Angelica & animali ratione. Illic deſiderii tui omnis ſacietatem inuenies, cur nempe alter altero doctior, peritior, aptior ſit. Culpa ea interdum in natura eſt: nonnunquam in homine ipſo. Hominum enim pars maxima libris mutis & mortuis adhæreſcit, viuos ac ſapientiæ plenos abiicit, quos ſolos excuſſa ignauia addiſcere tamen conueniebat. Satis nimirum illi ſe feciſſe putant, ſi hoc vel illud Plinium, Ariſtotelem, Galenum, Auicennamue ſcriptitaſſe clamitant. Adeoque deſperabundi omnes ſunt, nec quiſquam eſt, qui confidat, poſſe ſe eruditione & ingenio Galenum, aut Auicennam, vel ſuperare, vel ęquare: cum tamen gratia diuina dona ipſius Galeni & Auicennæ non minora nobis data & collata ſint. Quia vero auaritia pecuniam corradendi auaritiam diſcendarũ artium anteuertit & opprimit, adeoq; ſupinitas & ignauia præualet: ideo non mirum eſt, iſtos ſubinde ingemiſcere, & ſi in grauiorem quendam morbum incidant, quiritari, quod de hoc aut illo morbo nihil a ſuis ſcriptoribus traditum ac explicatum inueniant. Male enim agi cum eo medico neceſſe eſt, qui ex papyraceis ſaltem libris Medicinam venatur. Et per iſtiuſmodi ignauos ægri deſeruntur, Arſque ſignaturæ ſuperciliose contemnitur, quæ tamen in Philoſophia Medicinæ pars ſumma & præſtantiſſima eſt. Ex ſigno enim ſignato cœlum ſecundum curſum ſuum Aſtronomice cognoſci & addiſci debet. Vtcunque enim libros Aſtronomicos legas & relegas: ſi ſtellas & ſigna cœleſtia non attente & penitus introſpicias, Aſtronomus nunquam fies. Quod ſi enim fœminam ex forma ſua cognoſci oportet, cur non eodem quoq; modo res cognoſcantur medicæ? Si vides, vnicuilibet herbæ naturam peculiarem ſuum colorem tam in floribus quam foliis indidiſſe, dicíſque, iſta fortuito ita eueniſſe, nec vel formæ, vel coloris vt quę in aliis herbis alio modo ſe habeant, momenti quicquam eſſe: non ipſum Deum ſolum mendacii coarguis, ſed artem Chiromanticam quoque indigne ſpernis, & cum hac artes ceteras omnes, quæ tamen ad ornamentum & complementum dignitatis ac ſcientiæ tuæ doctoralis plurimum faciunt & conferunt. Quod ſi quidem Latine, Græce, Hebraiceque loqui poſſe ad Doctoris ornamentum ſatis eſt: equidem crediderim, etiam quemlibet peritum & induſtrium belli

Medic. reprehenſio.

Artis ſignata laus.

Lectio non ſufficit ad comparandam art

Ducem ex lectione ſola Liuii euadere poſſe. Quo dato, quid ſequetur aliud, quam experientiam omnem militarem ac ceteras omnes facultates experientificas explodi & eliminari.

Carduus contra Pleuriſin.

Carduus herba aculeata eſt. Hac ergo ſignatura indicat, reconditam quandam ſe virtutem habere ad punctiones pectoris & laterum. Sic ergo natura cuilibet herbæ, ſuæ virtutis proditorem addidit.

Sapona ſeu perſicaria vulneraria optima.

Signatura hydropiperis, quod ſapenam riparum ſiue perſicariam voco, ad recentia vulnera facit: Hoc coniicitur ex forma ſanguinali, ſeu guttis in foliis ſanguineis. Sic ſi ex immoderatione cibi potuſue in vulnere excitetur tumor, inflammatio, & cruentatio: tūc medicina quadam opus eſt ſiue recepto, quod tria illa ſimul reſpiciat & auertat. Vis ergo ac facultas hæc, vulneris tumorem, inflammationem & cruentationem tollendi complete & perfecte in Perſicaria inuenitur. Contra cruentationem medicina in caule eſt. Sicut enim e vulnere ſanguis guttatim & ſtillatim effluit: ſic in caule Perſicariæ eadem quoque ſignatura deprehenditur. Ad tumorem tollendum faciunt folia & nuclei Perſici. Fructum enim Perſici ſi digito premas, veſtigium exhibet. Eodē modo ſi vulnus quoq; prauum foueas & veſtigia poſt ſe relinquit. Iam porro autem ex collatione vide, an folia perſici cum foliis perſicariæ non exquiſite conueniant? Sic ergo duæ herbæ tribus malis præfectæ ſunt. Hæ enim geminæ ſufficiens ad vulnera medicina naturæ viſæ ſunt. Nec ad ſanationem illorum tantum ſatis ſunt: verum etiam præſidium & opem præſtant aduerſus vulnerum accidentia. Vulnus enim per ſe incarnatione ſaltem opus habet. Si vero alia illi concidant, ſimili ratione oppoſita quoque illis remedia quærenda ſunt. Idem ſimiliter de aliis quoque medicamentis intelligendum eſt, ſi medicina, ſimul cibus & remedium tam ipſius morbi, quam morbi accidentium ſit. Et hoc tibi Doctori vere ſciendum eſt.

Sed cum hactenus capitulum hoc, quod ad Philoſophiæ de generatione peſtis pleniorem & faciliorem intellectum interſeruimus, ad metam ſuam deductum ſit: porro iam ipſum quoque fundamentum Philoſophiæ detegere & explanare aggrediar.

Digeſtio quid. Putrefactio quid. Ignis & calor ſunt rebus omnibus in ſit.

Superius commemoratum eſt de Animalibus, quod opus habeant cibo, hac nimirum de cauſſa, quia in ſeſe vitam continent. Vbi hoc quoque additum eſt, neceſſario cibum omnem in ſtomachis animalium digerendū eſſe. Iam digeſtio eſt putrefactio. Putrefactio eſt mutatio & alteratio ciborum in ſubſtantiam a priore aliam. Hic attendite parum. Quicquid editur, in ſeſe reconditum ignem habet, per quem digeſtio & putrefactio rerum omnium perficitur. Id a vino documento æſtimare poteſtis ſumto. Niſi enim vinum tantum ignem & calorem naturaliter ſibi congeni-

genitum haberet,talem nec in ventriculis hominum exſerere ac ſuſcitare poſſet. Idem iudicium de pipere quoque & Zinzibere fiat,de quibus tamen ratum eſt,quod inſitum calorem contineant. Hæc tamen vobis exemplo ſint,vera illa etiam in rebus aliis ſimiliter eſſe. Videre enim ſtramẽ & cumulos fimi. Fimus etſi intenſiſſimo frigori expoſitus ſit quidem: innatus tamen ipſi calor ac ignis fumum tam potentem ſuſcitat,vt calor iſte igneo ſimilis appareat. Eodem modo ſi calx aqua perfunditur,ignem ſuum, h.e. ſulphur exhibet. Ex his iam abunde vobis liquet,de quonam philoſopher ac diſſeram. Iam ergo conſtat,animalibus viuentibus opus eſſe,vt edant. Eſitatio illa duob. modis fit. Id quomodo intelligi velim, diſtinctè ac ſedulo animaduertite. Corpus omne viuens ſingulis momẽtis ſubſtantiæ ſuæ aliquid perdit,ac quaſi obteritur,non ſecus ac tunica,q̃ quo diutius geſtatur eo indies detritior fit & laceratior, vt ſubinde reſarcienda ſit. Hoc modo edere nihil eſt aliud,quam tunicam vitæ,h.e. corpus reſarcire,& per cibum,quod detritum eſt,reponere. De corpore loquor viuentium animalium. Hoc enim corpus voco. Vitam autem appello ſpiritum. Sic vero arbitror,non corpus ſolum per cibum ſuſtentandum eſſe, ſed multo magis ſpiritum ipſum. Spiritus.n.indies non minus imminuitur,q̃ corpus,in quo ſpiritus ſeu vita habitat. Hinc fundamentum meum ſtabilitur, quo vos volui intelligere,q. cibus nihil ſit aliud, q̃ materia quædam & corpus, in quo ſpiritus & vita inhabitat, & adminiſtratur per cibum, ex quo ſpiritus & vita ſuſtententur. Sic ranis, ſic piſcibus ſuus quoq; cibus duplici modo offertur. Eodem modo ceteris ẽt viuentibus vniuerſis ſuſtentatio ſua & cibus competit per digeſtionẽ. Id vero q. cibus eſt, in eo latet ac ineſt, q. edimus. Quod edimus, & dentibus comminuimus, id ruſticus quidem cibum vocat. Medicus vero Doctor cibum vocat id, q. in eo, quod edimus, habitat, & in corpore manet. Quęcunq; enim enaſcuntur, ex ſemine ſuo naſcuntur. Tu vero operam hanc da, vt ſemen quoddam, ſiue frumenti, ſiue tritici, ponderes: ponderes inſuper ẽt vaſculum, in q. terra inditur: tandem terrã ipſam quoq; pondera. His factis, ſemen in terram illam iniice, vt emergat & creſcat. Tempore conſtituto, etſi frumentum quidem grandius factum ſit, terræ tamen ipſi de ſuo pondere interim nihil ceceſſit. Sed cur hoc exemplum induco? Huius meæ latius & profundius adductæ Philoſophiæ cauſſa alia nulla eſt, q̃ quod velim vos aſſequi & capere, quomodo ſcilicet ex rebus inuiſibilib. & inſenſibilibus facili opera ſubſtantia quædã & materia ſenſibilis fieri poſſit, veluti de ſemine & terra (q. exemplũ modo adduximus) documentum fieri poteſt, vbi enim de imaginatione traditurus & philoſophaturus ero, myſteria illa explicare conſtitui, qui ſcilicet fiat, vt tam

Corporis ſubſtantia ſtatim deſluit.

Spiritus cibo ſuſtẽtatur.

Cibus quid.

promte per timorem, trepidationem, mœrorem & fortem imaginationem homines in morbos præcipitari poſſint, adeo vt de ſubito ac repentinè nonnunquam etiam emoriantur. Horum exempla cumprimis peſtis graſſantis tempore in prægnantibus fœminis, & nonnullis viris cõſpicua ſunt. Videtis enim quam leui ex occaſione prægnans, quæ pica laborat, per intentum aſpectum rei cuiuſdam ſui ipſius obliuiſcatur, adeo vt fœtus formam ac imaginem illam, quam fœmina ſeu mater contuita eſt, ſibi inſculptam exhibeat. Et talia a ſolo aſpectu fiunt: quod vulgo quoque affirmatum eſt. Facit enim crebra vulgi experientia, vt illis contradici a nemine poſſit. Quin nec literati quidem & eruditi crederent, niſi teſtem nimis validum experientiam viderent. Sed de hoc exemplo longius declamandum non eſt, cum in propatulo ſit. Etſi vero fœmina attentius nihil intueatur, ſed quid ſaltem cogitet & imaginetur, veluti, ſi aut fraga, aut quid ſimile edere appetat, ſi deſiderii ſui complendi copiam non habeat, & interim fors partem ſui quampiam contrectet: ſæpius factum eſt, vt fœtus in lucem editus corpore ſuo fragum aut quid ſimile appetitui exhibuerit. Hoc caſu ſimpliciter per ſolam imaginationem & cogitatum materia quædam ex eſſentia inſenſibili ſenſibilis euadit. Hæc ergo vt accurate & perfecte intelligantur, ſcientia Meteorica omnino opus eſt. Nec intelligi ſaltem debent Meteora Macrocoſmi, ſed multo potius, Meteorica opera Microcoſmi. Et hæc qui nouit & intelligit, is verus Medicus ac Doctor eſt. Sed horum numerus perrarus eſt. Exemplum autem hoc de prægnantis imaginatione idea vobis ſit de mea Philoſophia veluti ob oculos poſita, quod non in fœmina tantum id ita eueniat: ſed perſuaſum vobis eſſe debet, ipſum quoque vniuerſum mundum nihil aliud, quam fœminam & virum exſiſtere, animamque ſuam ac ſpiritum imaginationis multo fortiorem & validiorem habere ipſo viro & fœmina, mundo minore. Et hoc Aſtronomis omnibus notum eſſe debet. Hinc enim in cœlo generantur cometę & varia ſigna, per ſolius maioris mundi imaginationis ſpiritum concepta & genita. Id quod noſtris oculis non leue aſpectu eſſe debet. Quotquot enim in vniuerſo mundo homines degunt, id quod hic teſtor, inficiari minime poſſunt: licet non cuiuſuis ſit, plene & perfecte omnia intelligere & aſſequi. Cui enim donũ intelligentiæ datum eſt, is eo fruitur. Sed tamen in explicatione Apocalypſeos de his adhuc clarius & dilucidius commentabor. Interim in rudis vulgi manus ſcripta talia ne incidant. Poſtea dabitur etiam volumen de anima & ſpiritu mundi. Quantum vero ad doctrinam illam, qui peſtis generetur, & quomodo curetur: in illa tradenda pleno modio me effuſurus ſum, nec quicquam neceſſarii omittam.

Experientiæ nemo obniti debet.

Prægnantium pica vis.

Mundus pica laborans.

Cœlum

Cœlum eſt perfector inſtitutorum ſuorum operum, quæ ſerie ac ordine legitimo edere ſolet, in nullo deficiẽs, in nullo errans. Iam a. cœlũ moderatur vniuerſa, tam viuentia quam non viuentia, quod negare nec Doctores vlli nec ruſtici poſſunt. Sumamus exemplum de ligno & terra ſeu luto. Lignum ſi ſuo tempore non cędatur, velut in nouilunio, & maxime, ſi lignum humidum coincidat, durabile minime eſt. Sic quæcunq; non legitimo tempore effodiatur, gryllis & vermibus ſcatere incipit. Quid autem terra ſiue lutum eſt aliud, quam ager ſeminis? Interim lignũ ex ſemine eſt, quod attendetis. Ager ſi intempeſtiue vertatur, vermes & inſecta ac venena parturit. Si vero commodo tempore vertatur, tum ſemen quoque ſuum in purum, bonum, & ſalutarem aerem vertit. Quid enim lignum eſt aliud, quam ſemen ex ſuo fructu enatum? Iam ſi momẽti tantum poſitum eſt in carpendis tempeſtiue ligni fructibus: quanto magis cœlum ager erit ſeminis, quod in ipſum ſatum eſt? Aut ſi ipſum quidem cœlum ager non ſit: præparator tamen eſt ac coquus, ſpiritus & formator eſt omnis ſeminis. Elementum autem aquæ ager eſt. Imaginatio hominis eſt ſemen. Cœlum & imaginatio microcoſmi coctor eſt & præparator ſeminis, illud in vltimam ſuam materiam reducens, quod ſemen ex imaginatione hominum gignitur. Hæc tria peſtem gignunt. Proceſſus autem hæc ratio eſt. Cœlum quotidie aliquid noui operatur. Quotidie homo quoque aliquid noui præſumit & meditatur. Ipſa quinetiam aqua indies nouos piſces, noua monſtra producit. Cœlum eſt conferendum & æquiparandum *virgini*, quæ caſta ſit, h.e. quæ, quoad corpus, ſemen nullum conceperit quidem: verum tamen propter incitationem & titillationem ad libidinem, ab imaginatione factam pro caſta amplius illa habenda non eſt. Interim ſemen nullum habet, etſi agrum quidem ferat, in quo ſemen hominis enaſci & emergere debeat. Et licet quidem varie ac ſubinde imaginetur, ſemen tamen non concipit. Semen quidem dimidium præſto eſt? ſed non totum, ad fœtum aptum. In viro altera pars ſeminis eſt. Hic ergo ſi iam cum illa coeat, tunc ex vtriſq; fructus ſeu fœtus prodit. Iam cœlum ſpiritus eſt & formator ſeminis, &c. de quo apertius loqui tutum non eſt. Hæc tria ſemen ad incrementum ſuum deducunt, & imaginationes ſunt triplices. Sic ergo Sol & Lunæ, & fœminæ & viro opitulator eſt. Ideo in fœmina minor & peculiaris Luna inexſiſtit, velut etiam minor iſque peculiaris Sol. Duo hæc ſi in fœmina recte & bene ſe habent, ita vt nec Sol, nec Luna catenis reuinciantur (h. e. ſi radii Microcoſmici Solis & Lunæ non obturati ſunt) fœtus completur & perficitur. Sin minus, & alterutrius operatio deficiat, tunc ex ſemine illo nihil perficitur, nullus fœtus editur, ſed gignitur monſtrum: ſicut dein-

Cœlum vniverſa moderatur.

Ligna in nouilunio cædenda, non ſunt.

" " "

Cœlum eſt ager ſui ſeminis, ſcilicet imaginationis humi.

Cœlum & homo quotidie aliquid noui fingunt.

Virgo qua

Peſtis vt gignatur & vnde.

tempeſtiue cœſo ligno & effoſſo luto allatum exemplum docet. Sic iam repeto, quod venus cœli caſta ſit, ac parens Microcoſmicæ Veneris. Si vero Venus cœleſtis per libidinoſam Venerē hominis, & illius imaginationem irritatur & inflammatur, adeoque iam vtræque imaginentur, altera bonum, altera huic aduerſum malum, altera quæ in cœlo eſt, puritatem & pudicitiam ſatagat, altera vero, quæ in terra eſt, quæ ſcientiam faciendorum quidem habet, abutitur tamen imaginatione ſua: hinc conſequitur, patrem & matrem in cœlo martialiter incendi & irritari, ac tandem Venerem Macrocoſmi, filiam Microcoſmicam Venerem peſte impura plectere & contaminare. Peſtis enim eſt cometa Microcoſmi. Niſi a. hoc fiat, vt Venus cœleſtis ad iram per impudicam imaginationem commoueatur, nulli homini quicquam damni ingerere illa poteſt. Reuincta enim & alligata catena quadam eſt: quæ *catena* eſt miſericordia Dei, & ipſius mandatum, ne cuiquam hominum noceat. Nos vero homines ſi catenam illam confringamus & rumpamus: tunc illud, quod catena reuinctum erat, in nos cadit & irruit. Hic mihi oppido allubeſcit explicando differere, quidnam illud ſit, quod catena vinctum eſt manetq;. Ea vero nihil eſt aliud, quam *conſtantia Balſami humani*, faciens, ne corpus putreſcat. Iam vero primus homo ADAM per imaginationem ad exemplum Luciferi lapſus eſt in eo, quod mulieri nimis promte obſecundauit. Hoc peccatum pœna illico ſecuta eſt, eiectio ſcilicet ex Paradyſo; item maledictio, vt in ſudore & anguſtiis comedat panem ſuum, & cum dolore liberos gignat. Hoc modo homines vniuerſi per trāſgreſſionem & violationem mandatorum Dei, ab imaginatione factam pœnam peccatis debitam incurrunt, cuius longior explicatio ad Theologum ſpectat. Medici vero eſt, vlterius philoſophando declarare proceſſum, quomodo morbi nimirum generentur. Ac Medici eſt officium, admonere homines, vt effugiant mortem corporalem, & morbos. Theologus vero denuntiat illis pœnam corporalis & æternæ mortis vna opera.

Peſtis eſt cometa Microcoſmi.

Venus cœleſtis vincta gratia diuina catena.

Catena Veneris quid ſit.

Adam quo peccarit.

Fœmina ſi quid imaginatur, ſui ipſius obliuiſcitur, ne quid dicam de Deo, per hanc eandem ſui obliuionem, fœtui quoque abſurditatem & imaginis fœdę vmbram imprimit. Ideo rationem quoque reddere cogetur mulieri ſi per euagationem imaginatione abutatur. Scientiam enim habet non abutendi eo, quod a Deo accepit. Quod ſi exorbitans equus ab equite ſuo vapulat: quanto iuſtius ipſum cœlum id vindicat, ſi data ſcientia praue abutamur. Quod autem de fœmina, ſui ipſius per imaginationem oblita diximus: id ad magnum quoque mundum applicari debet. Nam & magni mundi imaginationis ſuus abuſus eſt, ac ab homine is offenſus, ſui ipſius, hoc eſt, ordinarii ſui curſus & operationis obliuiſcitur, & mon-

Imaginationis mulieris quæ vis.

Cœlum vindex peccatorum.

c monſtra nobis imprimit,veluti ſunt bubones,nodi, & morbi omnes. Nam ſi in infante,menſe Iunio mel cum pane edente,cœlum coctionem & digeſtionem ita perficit, vt lumbrici & aſcarides enaſcantur: poterit idem cœlum etiam Venerem Microcoſmi inficere,hoc eſt,peſtem ei inligere. Iam vero omnis in homine imaginatio ex corde procedit. Cor eſt Sol in Microcoſmo. Et omnis imaginatio hominum ex paruo Sole microcoſmi,pergit ad ſolem maioris mundi in cor ſcilicet macrocoſmi. Ibi imaginatio Microcoſmi ſemen eſt, quod fit materiale,& a patre,ſole ſcilicet macrocoſmi,præparatur & eiicitur in agrum aquæ: qui ager aliud nihil eſt,niſi Elementum aquæ.Ideo omnium primo a cœlo aqua inficitur. Nullum enim venenum hominem attingere poteſt,vt ex eo peſtis fiat,niſi per duo Elementa,ignem ſcilicet,qui cœlum eſt,& aquam ingeratur. Sine aqua enim homo viuere non poteſt. Ea enim ad ſui ſuſtentationem cumprimis opus habet. Ideo aqua omnium prima inficitur & venenatur,velut ex hoc exemplo patet. Quicunque vel pictor, vel artifex ac opifex alius, aliquid fingit,quod in natura antea non fuit, nec eſſe debet: is illo ſuo opere in cauſſa eſt, vt cœlum in Elemento aquæ piſcem gignat ac producat talem, qualem imago pictoris aut ſtatuarii exprimit. Id demonſtrant fructus aquæ, ſicut in libris de animalibus de hiſce ſatis multa docentur. Mundus enim cum imaginatione ſua ſimiæ ſimilis eſt. Quicquid enim homo facit,id æmulatur ſimia. Eodē modo anima quoque & ſpiritus mundi imaginando omnia æmulatur & exprimit,quæ homo fecit ac propoſuit. Interim tamen cœlum imaginando nihil facere poteſt, niſi hoc ſolum, quod ſibi proponit homo minime proponendum. Ita & aqua inficitur, & in ea prima materia generatur, naturam veneni habens: quæ quidem, quandiu cum aqua permixta eſt & confuſa, venenata non apparet: deinceps tamen in ipſo homine venenum & peſtis fit. Iam autem ſcitis, quod, ſi quem canis rabioſus momordit, aliquam multo a morſu tempore (ſicut experientia multoties teſtata eſt) canes in iſto vulnere ſuccreuerint. Et ſi canis rabidus ſanum canem alium momordit: hunc ipſum quoque per morſum in rabiem agit. Sic homo quoque per cœli imaginationem, ſimul ſecundum corpus & imaginationem inficitur & venenatur. Ac vt videtis,in Elemento aquæ concham cochleæ formam adipiſci: ſic ſuam peſtis quoq; formam habet. Vnde liquet cochleā ſeu teſtitudinē quoq; attractiuā eſſe,& venenū peſtis attrahere. Perlæ vero q̄ in iſta teſtitudine inueniunt', ſunt peſtis incarnatiuum. Quot ergo peſtes, tot teſtudines. Huc quoq; teſtudo mōtana pertinet propter vim attrahendi veneni. Iam q̨ iſta ratione Doctorē egit, is me facile intelliget. Et in hoc vno ſita eſt, ars concinnandi recepta,

Mel cum pane in Iunio eſitatum lūbricos paric.

Aqua, apprime neceſſaria homini.

Mundus eſt ſimia ſimilis.

In vulnere a cane morſi, canis naſci.

Peſtis quæ remedia. Boletum ceru. Agaricus. Rubinus, Corallus, &c.

quæ ad Doctorem proprie ſpectat. Ita Boletum ceruinum confortatiuũ eſt in peſte terræ. Ita Agaricus eſt confortatiuum in peſte Aeris. Ita Rubinus, Corallus, Rubeus, Almatinus, Amethiſtus, Granatus in peſte ignis incarnatiuum eſt, &c. Hæc peritiæ Medicorum relinquo. Exemplum autem de cane rabido ideo allatum eſt, vt ſciatur, eodem modo ſtellas quoque ab homine infici. Poſtea a ſtellis aquam: tandem ab aqua hominem dupliciter contaminari & venenari. Hoc loco qui Magiæ peritus eſt iſtum hæc noſtra Philoſophia minime terrebit. Quam ſi Medicus intelligit, ex excrementis ſtellarum iudicare & præſagire poteſt, quando & quomodo peſtis inuaſura ſit. Quis nam vero ab ea certe corripiendus ſit: id ſcire non eſt Aſtronomi. Hoc vobis perſuaſum eſſe debet, quod excrementum vnumquoduis ſtellarum tam hyeme quam æſtate prodat & prænunciet, qui nam morbi incubituri ſint. Huiuſmodi cadentes ſtellæ mihi ac diſcipulis meis ſæpe ſpectatæ ſunt, nullo pilo aliter formatæ, quã velut inteſtina hominis. Quas cum diſcinderemus ſeu aperiremus, vera inteſtina illas inuenimus. Non longo ab iſto tempore ſæua peſtis Sueuiam ac Heluetiam Bauariamque inuaſit, cum colica ſæuiſſima, & nunquã ſimiliter audita. Factum hoc eſt Anno 1538. Sic in Hungaria ſigna mihi & veſtigia oblata ſunt, linguam exprimentia, craſſitudine digitali, punctis atris inſtar perlæ maiuſculæ ſignatam. Poſtea in Hungaria truculentiſſima peſtis cum prunella ſeu exuſtione faucium & linguæ ſecuta eſt Anno 1536. Similiter & in Boruſſia Anno 1532. ſtellæ iactatæ mihi obuenerunt, maculis luteis, nigris & purpureis interſtinctæ: quas variolarum inaudita graſſatio, cum graui dyſſenteria & peſte excepit. Et horum multa mihi propter incredulitatem & ingratitudinem hominum hic reticenda ſunt.

Excrementa ſtellarum futuros morbos prænunciant.

Inteſtina e ſtellis deiecta.

Lingua e ſtellis excuſſa.

Ceterum in prioribus mentio facta eſt digeſtionis ciborum eorum, quibus quælibet viuens creatura vtitur. Multũ autem etiam in hoc ſitum eſt delcarando. Nam animalia ipſa non paucioribus digeſtionis vitiis laborant, ac ipſemet homo: idq; propter cœlum. Sic *Canis* tempeſtatis mutationem præſentiens, gramen mandit, & vomit. Ipſe quoq; *Pavo* per vim cœli digeſtionis vitio tentatur, ſi cadauer hominis eo loco, quo moratur, perſentiſcit. Cuculus ſanguinem vomit, ſi Diarrhœa populatim graſſatur. Eodem modo omnes quoque vomitiones, tempore peſtis hominem ſollicitantes, ex Elemento aquæ proueniunt, quaſi ſperma quoddam ranarum potaſſet.

Canis pavo. cuculus quando vomant.

Conuenit ergo Medicum ſolida & inſigni experientia pollere, non auditu quidem & lectione conquiſita, ſed per deſtillationem comprobata. Huius enim artis ſi probe pitus ſit, probationibus aquarũ factis omnes

Medicus deſtillationis peritus eſſe debet.

proprietates & ægritudines facile ſcrutari poterit. Non hic de aqua hominis (ſeu lotio) loquor, quę ex homine egreditur, ſed de ea, quę in ipſum ingreditur. Iam ergo ſi aqua pars vna eſt, ex qua ęgritudines in hominem conferantur, Terra v. altera, Aer tertia pars eſt & Cœlũ quarta: eodẽ modo quadruplices quoq; digeſtiones & venenorũ generationes intelligendæ erunt. Et ſic ipſa quoq; cura quadruplex erit, ſicut deinceps dicetur.

Rana eſt vermis, non piſcis. Huius generandi modus, captu facilis eſt. Eodem plane modo peſtis in homine quoque generatur, per proceſſum virtutis Microcoſmici Elementi Aquæ. Si peſtis hac ratione inuadit, tunc illi homines ab Aſtris inficiuntur, & lues cum ſomno profundo corripit. Huiuſmodi peſtis remedia ſunt ranæ & teſtudines ſeu cochleæ omnes adalligatæ. Deinde peſtis non difficulter, velut vulnus ſanatur. Mentionem autem digeſtionis hanc ob cauſſam feci, quia ranæ cibus alius non eſt, quam venenum. Iam ſi rana nutrimentum & venenum loco cibi accepit, ſequitur, ranam venenum digeſſiſſe in materiam non venenatam. Ideo etiam Rana, Bufo, Tinca, Anguilla, Muræna, Paſſer, Gallus, Pauo, Cornix, Coruus peſtiferum venenum ex homine extrahunt & eliciunt. Quæ n. conditio ac natura digeſtionis in animali eſt, & quæ venena ipſum digerit: eadem venena, eandem materiam quoq; idem animal, ſeu viuum ſeu mortuum ſit, per integram hominis cutem exugit & extrahit. Videtis enim Merulã araneas & venenoſos vermes digerere, velut & gallinam, gallumque, & in aquis Lucium, & ciconiã, cum aliis animalibus pluribus. Et cur hæc vobis non exemplo & documento ſunt, quod hæc animalia conceptum venenum ab homine prolectent & extrahant. Quid enim in extrahendo per integram cutem veneno, qualecunque ſit, ipſa ciconia, modo recte adhibeatur & imponatur, prius in aceto roſato macerata, potentius exſiſtit? Et huiuſmodi plurima in natura ſunt, quæ a Medico omnia facile perueſtigari queunt. In vſu tamen & applicatione multum quoque ſitum eſt. Peſtis enim multiplex eſt. Si peſtis eſt Terræ, medicamẽta pete ab illis animalibus, q̃ aquã vitant, degunt in terra; ſi peſtis eſt aquę, medicamenta quęre ab animalib. aqua gaudentibus. Si peſtis eſt Aeris, paſſere & ciconia vtere. Si peſtis eſt Ignis, ad extrahendũ adhibe Tereniabin, Mannam. Et hæc remediorum diſciplina eſt. Et licet diſcreta quoque & pathognomonica ſigna recenſere deberem poſſemque: ea tamen ex cauſſis non leuibus hic omitto. Etſi enim ſigna omnia deſcriberem ex quibus liqueret, quænam peſtis Ignis vel Aeris, vel Aquæ, vel Terræ ſit: tamen, quia in homine peſtis raro ſolitaria eſt, ſed ſignis & membris aliis multis plerumque ſtipatur: ſic tamen nihilominus fieret, vt hoc vel illud genus ignoraretur aut aliud, quam eſt, videretur. Operæ

Vt rana ſic peſtis generatur

Rana cibus venenum.

Regula.

Animalia quæ venena digerant.

Ciconia præparata potenter peſtem extrahit.

Canon.

pretium ergo eſt, illa Medicum apud ægros ſingulari induſtria & experientia indagare. Somnus enim Narcoticæ naturæ, peſtis ſaltē accidens eſt. Sic ipſe quoq; caducus nil niſi accidens eſt. Quę autem hac de cauſſa hic omitto: eadem alibi commemorabo, ſub titulo de *ſignis nouorum morborum.* Inde, quod veſtri deſiderii eſt, exatiabimini.

Signa quæ cuiuſque peſtis generis ſint.

Interim tamen, quæ peſtis cum ingenti ardore & inflammatione corripit, & poſt aures glandulas tumefacit, in qua ægri tamen non ſitiunt, ea peſtis ignis cenſenda eſt. In hac extrahendi veneni (quod recte ad cor penetrat, & mortem inuehit) cura eſt Tereniabin, Manna, Saccarum, Allium, porrum, cœpe.

Ignea & eius cura.

Aquea & eius cura.

In qua a. peſte ſitis vehemens, breuis aut nullus ſomnus, vtriuſq; inguinis bubones apparent, ea aquę eſt. Huic adhibe piſces, ranas, bufones, & q̄cunq; in aquis degunt, & p̄cipue ciconiæ & anatis carnes impoſitas.

Aerea & eius cura.

In qua Bubones ſub alis ſunt, & difficilis anhelitus vrget, & compreſſio vel anguſtia pectoris incumbit, & dolor capitis cum delirio infeſtat: in iſta applica paſſeres, merulas, carnes gallinarum, perdicum, pauonum, vrogallorum. Et iſta eſt peſtis aeris.

Terrea & eius cura.

In qua tandem ſomnus profundus, ſeu narcoticus, tumores ac bubones nulli certi in corpore, licet iſtorum ægrorum cutis plerumque varia & liuida ſit, tumoribuſq; ſanguine ſuffuſis conferta, ea peſtis terræ eſt. Huic adhibe Adipem viperinum, melinum, carnes talpæ, vulpis, lupi, cati. Nam hæc omnia conferre, vſus & experientia dictitat.

Lupi ſerpentes gignunt.

Videtis enim in lupi corpore ſerpentes foueri. Quod documento eſt, ipſum quoque contra iſtorum venena remedium in ſe habere. Nam peſtis in corpore hominis gignitur ab aſtris, interdum etiam ſine aſtris. Venenum n. extraneum eſt, cuius opatio non aliter intelligi debet, quam qua ratione morſus canis rabidi, canem morſum ſanum in rabiem agitat. Lupus enim non eſt niſi canis ferus ac ſyluestris.

Lupus canis ſylueſtris.

Notum autem vobis eſt tempus dierum canicularium, in quibus plerumq; canes rabidi fiunt. Nam & ceruis ſuum ſtatutum eſt tempus, quo feruidiores & feriores fiunt ſolito. Iſtius furoris tempore ſpumam illi ex ore in terram decutiunt, ex qua cyclamen naſcitur, forma nucis iuglandis, ſine foliis. Hoc incarnatiuum eſt vulnerum, a peſte genitorum.

Cyclamē ex ſpuma ceruorum.

Eius virtus.

Os vero internum cordis ceruini, tempore peſtis, cordis confortatiuum exiſtit. Sanguis ceruinus cum Mumia de homine & ciconia ſumtus, præſeruatiuum eſt. Sicut ergo de ceruis & canibus dictum eſt, quod ſtatuta ſui furoris ac æſtus tempora habeant: ita ſciendum eſt, talem furorem ceruis naturalem eſſe, canibus vero minime. Sic nec lupus ſemper ſerpentes ac viperas gignit. Nam Solum Orionis ſydus iſtius in lupo generationis cauſſa eſt. Orionis enim ſydus ſuam hanc in lupo operationem perficit. Sydus autem *Cochab* operationem ſuam in Balæna confi-

Orion in lupo ſerpētes gignit.

Cochab ſydus.

conficit, eo tempore, quo illa ſemen ſuum eiicit ſiue ſperma. Lucius a. marinus ac Salmo ſperma Balænæ auide ſectantur, quo appetitu fere canes cadauer ſectantur. Hoc tamen ſperma in lupo digeritur & putrefit, abitq; in anguillam & ſerpentem. Sic ergo ex ſpermate ceti iſta oriuntur.

Sperma ceti in Lucio digeritur in ſerpentem.

Anguilla ſectatur ſperma Lucii eo tempore, quo piſces ſemen emittunt. Id ſperma voratum, in ventre anguillæ mutatur in murænulas, q piſcatoribus cumprimis compertum eſt. Mullus a. viciſſim ſperma oculatarū ſeu murænularum in tertiūm genus anguillæ mutat, q cobiten aculeatā vocant. Vnde fit, vt hi quoq; in vniuerſum piſces in extrahendo peſtifero veneno perfectam curam præſtent. Et præterea, quicquid ſemen per os concipit ad fœtum edendum, & hoc modo genus ſuum propagandum: id omne præſidio & auxilio eſt contra ſæuum hunc peſtis morbum. Eodem enim modo & homo ſemen huius violenti morbi ex parte vna ore concipit. Ex parte altera concipit etiam per cutem integram, quo pacto venenari etiam quis poteſt, ſi rem venenatam contingat, vt veſtes & alia. Tertio ēt p viſum, ea ratione, qua homo ab aſpectu Baſiliſci venenatur. Sic & fœminæ, q peſtis tempore menſtruū impurū habent, oculis ſuis & aſpectu nudo quēlibet prope hominē inficiunt. Sic ergo homo hominē inficit, & peſtis modis multis ab vno in aliū transfertur. Contra hanc oculorū infectionē pſeruatiuum optimū eſt lingua ſerpentis, in plenilunio euulſa. Similiter & cor vpupę, lupi, talpæ & melis præſeruationis huius vim habent. Omnes enim aſtrorum operationes in quolibet animali ad cor tendunt. Et virtus quorumlibet animalium viuentium in plenilunio perfectiſſima eſt. Diſce ergo Aſtronomiā Magicam, q̄ alias Cabaliſticā voco. Sic idonea recepta cōtra hunc & alios omnes morbos pſcribere poteris.

Sp. Lucii in anguilla abit in Marænul.

Oculata ſemen fit cobites.

Peſtis tribus viis inuadit.

Serpentis lingua cōtra peſtis remediū.

In plenilunio omnia perfectiſſima.

Cabaliſtica.

Porro a. ortus quoq; & generationes animaliū Medicus ſcire poteſt ac debet. Has etenim q ignorat, qui quæſo cauſſas & generationes horū vel illorum morborū nouiſſe queat? Nam exemplum hoc attende. Panis cibus eſt multorum viuentiū animalium. Cuius etſi vis tantum vnica ſit, tamen p varias digeſtiones in diuerſis animaliū ſtomachis factas in cuiuſlibet animalis peculiarē naturam carnemq; conuertitur. Illum n. ſi canis edat, caro canina fit. Si felis, felina. Si mus, murina. Et tamen magnū carnis caninæ, felinæ & murinæ diſcrimen eſt. Et hoc quidnam eſt aliud, quā quod velim, vt naturas & differentias Mumiarum, qui vna ex altera naſcatur, intelligatis? Hæc enim philoſophia ſumma eſt, & fundamentū totius Medicinæ: q̄ ob id quoq; *fundamentum Medicinæ* dicitur: Vnumquodlibet enim animal in ſemine, ex quo natū eſt, ſecundum eſſentiam indiuiſum eſt: ſola forma diſcrimen facit. Quis enim credat, Anatē in Eſſentia ſeminis eſſe ranā? Si tamen Anatem deplumes, & vel elixam vel toſtam duab. patinis incluſam in cellam ponas, trium vel quatuor ſeptimanarum

Omnia vnum ſunt Eſſentia.

ſpatio in meras ranas degenerabit. Poſt putrefactionem n. res quælibet in id redit & mutatur, quod ante generationem ſuam exſtitit. Vide vero. Anas veſcitur ranis & piſcibus, & in ranas degenerat non in Anatem. Hoc vniuerſum facit Natura putrefactionis & digeſtionis.

Putrefactionis omne fit id quod fuit ante generationem.

Rana venenoſa apparet, & eſt. Ab anate tamen in non venenum mutatur, vi digeſtionis. Sic ciconiæ cibus ſunt ranæ, ſerpenteſque. Hos tamen illa in non venenum transmutat. Et licet quidem ex putreſcente ciconia ſerpentes naſcantur, adeoque illa inter cibos referenda minime videatur: nihilominus tamen peſtis tempore ea & intro aſſumi, & foris imponi & applicari pro extrahendo veneno debet.

Serpentes ex ciconia.

Ex Gobio Rex apũ.

Gobio piſcis in vitrum incluſus intra paucos dies verus Rex apum fit. Is ipſe quoque alligatus, peſtis venenum elicit. Et ſi omnia illa deſcribenda forent, quibus cerebrum meum refertum eſt: libri certe ingentes prodirent, ex quibus æſtimari poſſet, quam frigide & oſcitanter Philoſophia Medicinæ hactenus tractata ſit. Et tamen Theophraſto cum tanta ſcientia & ſolertia excluſo ſuccumbendum eſt: aliorum interim ignauia ad cœlum vſque ſeſe attollente. Leonem quæſo conſidera & felem, quantopere ſecundum formam & mores iſtorum Anatomia conueniat.

Cutis & lingua Leonis catique vis aduerſus peſtem.

Bene tamen Medico, qui ad infectos peſte homines ſe recepturus, cute & lingua tam Leonis quam Cati præſeruationis ergo recte probeque vti norit. Quod myſterium magnatibus per inſcitos artis Magiæ contemptores ſubductum eſt. Et ſi arcanum illud ingens & admirabile, cur quidem Leo pullos ſuos mortuos pariat, & clamore ſeu rugitu eos viuificet, manifeſtare vellem: multos certe eorum, qui mihi iam infenſi ſunt, miraculum id tantopere non torqueret.

Leo mortuos parit.

Sed tamen hæc in vulgus propalari indignum eſt. Noſtri vero eruditu li ex ſe iam ante rerum omnium gnari ſunt, vt iſta talia ex nobis ſcire magnopere non geſtiant.

Vrina & ſanguinis leonis, cerui & c. vis in peſte.

Hoc dico: ſi tu compertum haberes, quam præſtans contra contagionem peſtiferam conſeruatiuum vrina ac ſanguis Leonis, Cerui & Cati eſſet, & quam nobilia ex illis Recepta concinnarentur: plus inde commodi ſentires, quam ex arte Galenica vniuerſa. Interim tuus contemtus facit, quod iſta diſſimilem. Vrina humana peſtis tempore medicum admonet digeſtionis iſtius hominis. Medici enim eſt dignoſcere, quę cuius hominis digeſtio alia præſtantior & potior ſit.

Med. re proh. neſc.

Nam magnum diſcrimen notatur digeſtionis humanæ præ ceteris. Ponamus enim caſum, homines duodecim ſimul peſte decumbere. Horum nullius vrina alteri ſimilis exſiſtit. Quæ cauſſa huius diuerſitatis? Sola digeſtio, quæ in hominibus aliis alia eſt. Vos tamen Medici pedicas has effugitis, nec tales vrinas iudicare ſuſtinetis. Ex quo colligi poteſt, quã ſtrenue munus veſtrum in vrina probanda obeatis. An non vobis metus eſt, vt Deus tandem a vobis

ſeueram

ſeueram rationem exacturus ſit, cur tam trepidanter in arte veſtra confiſi fueritis? Quis enim vſpiam plus & grauius ægrotat, quam hi, quos ſæuus hic morbus proſtrauit? Hos tamē vos præteritis, velut ſacerdos ac Leuita vulneratum apud Iericho. Et talia qui vobis obiicit, hunc ſtultum vocatis. Quod ſi quidem ipſos Dei monitus ac impendens iudicium flocci facitis: qui meas adhortationes admittatis? Actum & conclamatum eſt de vobis, quos nullus calamus, nulla vox deinceps emendare poteſt. Porro *Gamandrea* herba Anatomiam peſtis habet. Id demonſtrat rotundum pomum in ea enatum. Et quænam herba ex omnibus hac contra peſtem præſtantior eſt, de ea ſi potetur? Neminem tamen iuuat, nec vllo alio loco iuuat, niſi eos, niſi illo, vbi naſcitur. Poma quoque in quercu naſcentia, ſi recentia alligentur, contra peſtem medicina ſunt &c. Sic etiam gallæ, ſi aridæ pulueris forma adhibeātur & inſpergantur. Nux muſcata, pulueriſata, in aceto macerata, foris alligata, venenum prolicit. Et hæc omnia ex forma parent.

Peſti conueniunt Gamandrea.

Galla.

Nux muſcata.

Vos interim Medici ſigna & formas herbarum altius non expenditis, quam ruſtici faciunt, quibus vos etiam imperitiores facitis. Deiero enim, me vltra 80. nouiſſe ruſticos, qui ex ſola forma & Anatomia herbas cum morbis ſcite conferre potuerint, & me præſente & ſpectante ægros miro modo iuuerint. Tam magna Dei beneficentia eſt, vt per plebeios quoq; & ſimplices homines, imo per ipſas feras nos ſubinde doceat. Beatus, qui iſthęc curę cordiq; habet, nec ſimpliciores æmulari probro ducit. Rem n. ſi, quod aiunt, ad facem proprius intueamur, artes omnium certiſſimæ pleræq; a vulgo & abiectæ ſortis hominib. inuentæ, & ad nos ſucceſſione quadam continuatę ſunt. Quod ſi experimenta ſingula ſine receptariorū adulteratione in libellū vnum ſincera & impolluta conſcriberentur: id opus vniuerſis Galeni & Auicennæ commentariis conducibilius multo foret. Interim dies loquitur teſtaturq;, ꝙ ex optimis ſimplicib. mala & adulterina recepta ſubinde concinnata ſint.

Experim̄ta pleraq; a vulgo inuenta.

Si iudicium adhibeatis, quid vrtica, cuius multæ ſpecies ſunt, contra peſtē efficacius & præſtantius? De ea n. qui potant, & præſeruationem & curationē certam expiuntur. Vrtica flore albo, a fœminis pota, prodeſt, ſi ſigna & bubones eruperint. His nō apparentibus, vrtica minor vrens fœminis adminiſtrari debet. Hoc n. modo nec vrens minor vrtica flores emittit. Nam herbæ omnes, quę flore carent, iis morbis adhiberi debent, qui ſimiliter ſigna & flores nullos habent. Qui a. morbi cū certis ſignis foris in corpore erumpunt, his herbæ, floribus inſignes applicari debent. Et indignū eſt vos dicere, hoc eſſe calidū vel frigidū in primo, ſecundo &c. gradu. Forma formæ debetur, hic rhombus eſt. Debent ergo maiores vrticæ viris adminiſtrari, hoc modo. Quæ flore deſtituuntur, virorum adhibeantur morbis

Vrtica peſtis cura.

Regula.

Vrtica quæ in qua peſte adhibēda.

ſeu peſti, nullis ſignis ſtipatæ ſeu conſpicuæ. Si a. ſigna & tumores proſtẽt, natura viris vrticam flore luteo & albo deſtinauit. Hoc verum fundamẽtum eſt. Quod ſi vos Medici Doctores & pharmacopœi, formæ, coloriſque & ſaporis omnium herbarum cognitionem Magicam & Cabaliſticam teneretis, vrceis veſtris, quibus aquas deſtillatas aſſeruatis, ita inſcriberetis, *Hæc eſt aqua vrticæ minoris, hæc eſt maioris*. Hæc huic ſexui, illa alteri conducit: hæc in æſtate, illa in autumno conuenit: hæc mulieri, iſta viro, illa virgini miniſtranda eſt. Sic nimirum recta via incederetis. Et hoc pacto Doctoris & Pharmacopœi vna conditio foret. Credi facile poteſt, Rhabarbarum quotidie purgare. Eam vero quotidie ac ſemper id purgare, quod purgare debet, credere equidem nec poſſum, nec debeo. Nulla enim tam vilis herbula & abiecta eſt, quæ ſuum in adminiſtrando tempus peculiare non habeat. Quæ a vobis neglecta ſi quis reprehendat, excandeſcentes vetularum more obtinnitis.

Idem non ſemper idẽ operatur.

Notum eſt vobis, idq; quotidie obſeruatis, ꝗ frequenter homines ex conſternatione & terrore moriantur. Scitis hoc ẽt, infantibus corallia de collo ſuſpendi, vt iis a terrore præſeruentur. A terrore etenim in caducũ præcipitantur. Non vero adultus quoq; homo a conſternatione in caducum agi queat? Quid n. terror eſt aliud, q̃ imaginatio? Et imaginatio, ꝗ vos dicitis, ſuam curam non habeat? Quid n. aliud foret fides in Chriſtũ, qui ipſe quoq; cura eſt imaginationis prauæ & incredulitatis? Et qui tandem filii Iſrael in fide ſanari potuiſſent & præſeruari aduerſus incredulitatem, niſi Moyſes ſerpentem æneum in figuratione ad præſeruationem æternæ mortis ipſis propoſuiſſet & erexiſſet? Eodem fine, ipſa quoq; natura, & huius præſes Deus per ipſam multas herbas produxit, quibus homo ab imaginatione, timore & terrore præſeruari poſſit. Pars enim hominum maxima peſte graſſante ab imaginatione inficitur. Sed nec hoc apud vos locum inuenit: licet quidem Deus ac natura infinita ad hæc media condiderint. Herba chelidonia an non præſeruatiuũ inſigne eſt, ſi in nouilunio & plenilunio euulſa, contra peſtem & eius imaginationẽ appendatur: Cauſſa hæc eſt: Velut fœmina menſtruum ſuum habet: ita hæc quoq; herba ac radix, ſicut eius Anatomia docet. Inciſa enim, ſuccũ ſimiliter menſtruo & ſanguini fundit. Vnde quoque contra fœminas, peſte infectas & ſimul menſtruo laborantes, aſpectuq; iſto alios inficientes præſeruatio eſt. Prodiderunt quidem veteres, illam prodeſſe oculis. Sed non fuit iſta eorum ſententia, quam vos illis impingitis. Nam ſi pro mea inſtitutione, & exemplorum allatorum inductione Galenum probe intelligere velitis: videbitis, me vobis omnibus Galeniſcum multo certiorem & meliorem inuentum iri. Nam in *Braunanio* ciuitate Bohemiæ, in quodam

Corallia contra terrorem infantum

Terror eſt imaginatio.

Moyſis ſerpens.

Herba contra imaginationem. Chelidonia a peſte præſeruat.

Chelidoniam oculis prodeſſe qui interpretandũ ſit.

quodam collegio librum inuenietis, in quo genuina Galeni & Auicennæ commentaria integre pureque, ſine fuco, corruptione & additione omni deſcripta liguntur. Liber iſte ſex viri dodrantibus longior, in latetudine dodrantes tres, in craſſitudine dodrantem cum dimidio, ac prope dodrantes binos habet: qui vel hodie hominibus oſtendatur, licet Monachi illum non intelligant. Hic oculos ac animum aperite. Probrum ac dedecus quidem ingens eſt, tanti pretii, tanti fructus theſaurum ibi tam turpiter conditum & ſepultum latere. Similem huic librum quoque in Cœnobio ciuitatis Brunſuicenſis in Saxonia mihi videre contigit: qui tamen ab imperitis illis aſinis igne excrematus eſt. Exemplar huic ſimile apud ſenem quendam ciuem Hamburgi etiam aſſeruatur, cum multis Galeni & Auicennæ manuſcriptis aliis, in corticibus betulæ & tabulis cereis conſignatis. Sed quorſum iſti tamē: Quamprimum noſtris eruditulis illi exhibebuntur, illico clamare non erubeſcent, & dicere, Nigromantiam & alias nugas præſtigiaſue illic eſſe: quia nimirum res ad ipſorum palatum non facere videtur. Liber enim iſte, de quo dixi, humorum aliquot millia deſcribit, nec quatuor tantum. Similis plane liber in Boruſſię quoque Cœnobio quodam *Polphir* vocato reperitur: qui & ipſe ſitu & ſenio tandē periturus eſt. Huiuſmodi libros qui vere ſciret & intelligeret, is induſtrii, periti & experiti medici titulum cum dignitate tueri poſſet.

Galen. & Auicen. commentaria genuina in Brunouie & Brunſuiga & Hamburgo & Polphir.

Brunſuiga.

Hamburgum.

Polphir Cœnobii Boruſſia.

Locus hic poſcit, vt aliquid etiam de virtute & proprietate ſtellarum dicatur. De hac materia pauca enarrabo. Nam vt rem omnem cum ipſo fundamento in breuem paragraphum conferam, fieri neutiquā poteſt. In eo tamen libro, cui titulum feci, *Opus Aſtronomiæ mundi*, pro exigentia rei materiam hanc copioſius & plenius tractaturus ſum. Comparationem enim Microcoſmi & Macrocoſmi quadrare & conuenire fas eſt. Omnia vero huc quæ faciunt, afferre, laboris infiniti eſſet, & molis ingentis.

Hoc ergo ſciendum vobis eſt. Stella quæuis cœleſtis aliud nihil eſt, quam ſpiritualiter enata herba, cui quæuis apud nos herba, cuiuſcunque generis ſit, ſimilis eſt, niſi quod ſtellæ velut chaos exſiſtant.

Hoc aliter intelligi non debet, ac ſi Medicus & deſtillator ſpiritum ex abſynthio deſtillet. Quod dum fit, folia radiceſque & quicquid ſenſibile ac materiale eſt, per artem ſeparationis aboletur quidem, ſpiritus tamen nihilominus formam & imaginem eiuſdem herbæ retinet non tamen niſi *ſpiritualiter*, ita, vt ſpiritualiter exhibeantur folia, rami, ſurculi, radiceſque totius abſynthii. Eodem modo ſtellæ quoq; in cœlo exſiſtunt. Et notandum hic eſt, ipſas quoque ſtellas ſuo in ordine zizania habere. Sodomiam enim ac adulterium non ignauius ceteris creaturis inter ſeſe agitant: de quo magis ſatis conſtat.

Stellæ zizania habent ex Sodomia.

Stellæ ergo aliter ſe non habent, ac forma, qua glans tormenti confingitur & formatur. Eodem enim modo ipſę quoque Stellæ, modus, formaq;, matriceſque omnium herbarum exiſtunt &c. Sic ergo virtute attractiua quæuis ſtella ſibi herbam ſimilem ex terra attrahit. Hoc, niſi ex compacto cæcutire velitis, in plurimis obſeruare herbis poteſtis, quod expreſſam ſimilitudinem cum aſtris ac ſtellis habeant, a quibus etiam tam literati quam illiterati nomen ipſis indiderũnt. Sed de his pleniorem in meo herbario mentionem faciam.

Herbæ ſunt ſtellæ terrenæ, cœlo obuerſa. Sic ergo herba quælibet ſtella terrena eſt, ſurſum ad cœlum conuerſa. Et viciſſim quæuis ſtella herba cœleſtis eſt, ſpiritualiter ſecundum formam ab herbis noſtratibus, in terra creſcentibus, nihil differens, ſed tamen ſecundum materiam. Ideo ſtellæ quoque per excrementa & iactationes ſuas futuros morbos omnes prænunciant. Sed hæc tamen diſcenda & inquirenda, adeoque per experientiam propriam ſtabilienda ſunt. Sic fiet, vt nemini fucus ac impoſtura fiat.

Eodem modo cœleſtes herbæ deorſum verſus terram ſpectant, herbis ſuis, a quibus genitæ ſunt, obuerſæ. Iam ſi peritiam artis haberetis, ita *Stella Roriſmarini, abſinthii.* locuturi eſſetis: Hæc ſtella vocatur Stella Roſmarini, hęc Stella Abſinthii eſt, & vim abſinthii habet. Sic nimirum ſpecimen doctoralis veſtræ ſcientiæ & exhiberetis, & herbariũ legitimum verumq; omni auro argentoq; ac gemmis nobilius proferretis: noſceretiſq;, qui & cur ad feſtum Bachanaliorum ſub niue enaſcantur, quæ Germanis Trellenblumen, Schmergeln, & Schneegallen vocitantur. Atq; iſta quidẽ ratione conſtellationẽ herbarũ ipſi ex vobis ſciretis, nec q̃ri opus foret, ꝙ hanc illamue herbam in Galeno & Auicenna non inueniretis. Et laboris multo minoris opus eſt, cœlum vniuerſum cum omnibus herbis diſcere, q̃ linguam Latinam

Artis propria primo diſcenda. Græcamue. Adeoq; conducibilius foret, res eas primũ addiſcere, q̃ ad artem ipſam faciunt: & poſtea Latinũ coniungere. Sed monitus tales apud vos inanes ſunt: vt qui linguas captatis, veluti nobilitatem ruſtici.

Deceret quin etiam, hoc loco ſecreta & abſtruſiora quædam de pulſibus explicari. Nam vtilitatis hæc doctrina multũ habet. Sed nimis prolixum foret, illã ex profeſſo huc ingerere. Declaratio breuis hic nobis ſufficiat. Cetera in eo libro, cui titulus datus eſt, *Opus Aſtronomiæ mundi*, pleniꝰ

Pulſus quid. tradita accipietis. *Pulſus* ergo nihil eſt aliud, q̃ mẽſura tẽperaturæ corporis, ꝓ conditione ſex locorũ eius, a Planetis occupatorũ. Sic n. duo pulſus

Pulſus qui quorũ ſint Planetarum. inferiꝰ in pedib. conſpicui, Saturni ſunt & Iouis: duo in collo, ſunt Veneris & Martis: duo in vtriſq; temporib. ſunt Lunæ & Mercurii. Solis pulſus in ſiniſtro latere ſub corde eſt. Hinc ſequitur, ſi quando pulſus æquo celerior ſit, pati membra principalia, vt ſunt Cor, Cerebrum, Hepar, Fel,

renes,

renes, ſplen, pulmo. Vnde aduerſis & inimicis illis infeſtantibus pulſus laceſſitur & commouetur. Si vero membrum principale aliquod, ſiue ſit hepar, ſiue cor, ſiue cerebrum, ſeu quodcunque aliud, a morbi vi ſuperatum & quaſi deiectum ſit, pulſus tardior & imbecilior euadit. Adeoque plerunque fit, vt pulſu imbecillius feriente aer ac ſpiritus vitæ eo loco, vbi percipitur, oppilatus ſit. Et pulſus nihil eſt aliud, quam ignis & aer, pars optima ſpiritus vitæ. Hæc ita a vobis intelligi debent. In homine pulſus ſeptem inſignes ſunt. Pulſus hi ſeptem, nutrimentum ſuum a pulſu magni mundi habent. Et hic eſt, qui ſeptem illos hominis pulſus moderatur. Iam vero mundus maior ſeptem quoque pulſus habet. Hi autem motus ſunt ſeptem planetarum, ſicut in Aſtronomia traditur. Hi ſeptem regūt & gubernant aerem, hoc eſt, vitæ ſpiritum in mundo maiore. Aer enim nihil eſt aliud, quam ſpiritus vitæ, & vita ipſius Macrocoſmi. Iam qui pulſus humani cognitionem certam habere velit, illum Aſtronomiæ peritū eſſe oportet. Ex Sole enim & Luna cognoſcitur, quid Eclipſes ſint. Et hoc exemplum planum quidem eſt. Idem enim vel ruſtico videre datum eſt. Eodem vero modo ceteri quoque planetæ quinque maioris mundi, ſuas Eclipſes patiuntur: & cum his ſimiliter vniuerſæ mundi ſtellæ reliquæ. Sic ergo inæqualitas pulſuum in homine aliud nihil cenſenda eſt, quam Eclipſis quædam, vbi ſpiritus vitæ in corpore curſum ſuum inſtar cœli externi perficit. Hinc etiam profundus ac Narcoticus ſomnus in febribus peſtiferis oritur. Scire autem vos velim, Eclipſin in cœlo factam aliud nihil eſſe, quam quendam (vt ita dicam) terræ motum planetarum. Sicut enim per terræmotum ſuccuſſatio quædam, qua omnia commouentur, fit: ſic pulſus quoque in homine palpitat, & ſuccuſſationem ſubinde vnā poſt alteram concitat. Sicut autem terræmotus in magno mūdo frequentes non ſunt, ſed incerto tempore incumbunt: ſic in homine febris quoque incerto tempore inuadit. Et ſcitis, ſi temperatura operationis planetarum bene recteque ſe habet, quod tum temporis aſtra omni impetu careant. Si vero curſus pro ratione & modo Meteoricæ planetarum interrumpitur in eo, quod ſtellæ in ſulphure, Mercurio & ſale auctiores euaſerint, tunc tonitrua fiunt, quę cœli quidam quaſi terręmotus exſiſtunt, hoc eſt, ſpiritus vitæ maioris mundi ſubſultus, ſiue (vt verius loquamur,) labyrinthus ac error, duarum qualitatum caloris & frigoris, quæ reguntur a ſole, ceu moderatore caloris, & luna, ceu gubernatrice frigoris. Sic enim ſi ſulphur nimio nitro oneratur: tunc, cum nitrum nihil ſit aliud, quam ſal frigidum, ignis ęquo vehementioris ſeu maioris impatiens, oriuntur & generantur illa, quæ diximus. Moderatum quidem & conuenientem calorem nitrum ſeu ſalpetræ ferre poteſt, veluti ſi ca-

Pulſus calor robur [illegible] imbecillitatem indicat.

Pulſus hominis ſeptem.

Pulſus mundi ſeptem, ſeptem planetarum motus.

Eclipſis [illegible] ſtellarum.

Eclipſis eſt terræmotus planetarum.

Tonitrua vt fiant.

Sol caloris præſes: Luna frigoris.

lenti fornaci imponatur. Veruntamen, ſi eo vberiore & vehementiore impetatur & obruatur, ſeipſum quatit, ac ſuſſilit, quoq; magis & arctius includitur, eo violentius concutit. Hoc pacto a ſole, h.e. a magni mundi ſpiritu vitæ accenditur. Spiritus autem vitæ minime quieſcit, ſed ſuum motum curſumque continuat. Vbi primum vero ſpiritus vitæ abſceſſit, tunc & concuſſio & flagratio ſalis petræ ceſſat. Idem ſimiliter de ſpiritu vitæ in homine quoque intelligendum eſt, ſicut euidentius in febribus obſeruatur. Materia enim peccans in febre nihil eſt aliud quam ſulphur & ſalpetræ. Et hic morbus vero genuinoque nomine morbus nitri, ſulphuris incenſi appellatur. Sciendum etenim eſt, ſalempetræ ſeu nitrum tam in magno quam minore mundo nihil aliud quicquam eſſe, quam eſſentiam ſpiritualem, & excrementum omnium ſalium: adeoque naturam Hermaphroditicam habere, ita vt nec omnino ſal, nec omnino ſulphur exſiſtat. Ipſa quin etiam hominis vrina nihil eſt aliud, q̃ merum nitrum. Vnde cum ſulphure quoque tam arcte iungitur: quod ex eo patet, quia vrina tam promte fœtida & olida fit. Vrina etenim quæ facile ac cito fœtida euadit, ſulphuris multum quidem, ſpiritus autem ſalis parum permixtum habet. Et iſtiuſmodi vrina promte turbatur & corrumpit. Si autem ſal in vrina prædominatur, & ſulphure copioſius adeſt: id ex eo noſcitur, quod vrina illa tardius turbetur, & rubicundior ſit. Hac enim ratione de qualibet vrina expeditum fieri iudicium poteſt, an ſulphur, an vero ſal morbi cauſſa ſit.

Salpetra eſt ſal frigidus.

Febris eſt morbus nitri.

Nitrum eſt Hermaphroditicum.

Vrina eſt nitrum.

Vrina cauſſæ morbi index.

Porro hoc hic repetendum eſt, quod omnia, quæ edimus ac bibimus reſoluantur & digerantur in hæc tria, in ſal, in ſulphur, in Mercurium. De Mercurio hic ſilebimus. Sulphur autem & ſal, vt pulſus ratio probe intelligatur, cumprimis hic explicari opus habent. De ſale ergo primum ita notate. Piſcis ex aqua, ſi viuus peſti ardenti illigetur, ſal ardens ſeu inflammans allicit. Sal enim Bubonibus duritiem dat. Propter hanc duritiem ſulphur in carne accenditur. Sulphur hoc veluti lignum eſt, quod ardet ac flagrat. Id tamen a potentia ſalis incenditur. Idemque fere hic fit, quod cum vitriolo. Vitriolum tenerum eſt ac molle, quamdiu cum viriditate ſua ſubſiſtit. Si vero adeo excoquatur, donec humiditatem ſuam perdat, in durum lapidem mutatur, adeo, vt ex ipſo ignis elici queat. Quamprimum enim aquoſitas eius vaneſcit, ſal prædominatur ſulphuri in vitriolo, & vitriolum demum rubeſcit. Eadem de cauſſa, quia etiam ſanguis in carne hominis non niſi purum vitriolum eſt, Bubones quoque a peſte orti incandeſcunt & rubeſiunt. Dum enim a potentia ſalis ſulphur in ſanguine incenditur, flamma ac ardor in carne excitatur. Ad hũc extinguendum ardorem, remedium optimum & potentiſſimum eſt,

Sal cauſſa duritiei in bubonib.

Vitriolũ coctione fit lapis.

ſalpetræ ſeu nitrum in aceto roſaceo & ſucco ſedi maioris maceratum,& carpis ſeu locis pulſuum illigatum. Hoc enim tumor feruidus, quantuſcunque ſit, refrigeratur & mulcetur. Sic ſi ſulphur tenuiter tritum linteo incluſum in bono vino duabus tribuſue horis coquatur, ac digitis poſtea probe fricetur ſeu teratur, exprimaturque, iterumque in vinum intingatur, totieſque hoc repetatur, donec vinum lactis inſtar albeſcat: in hoc liquore madefacti panni, & tumori impoſiti, ardorem ſimul cum dolore & tumore vniuerſo re quacunque alia potentius extinguunt tolluntque. Et nota, nitrum pulſibus alligandum eſſe. Et cum aqua petroſelini idem potum, ardorem internum extinguit, & ſomnum narcoticum abigit.

Nitrum ex roſaceo & ſedi ſucco inflammationes arcet.

Sulphur in vino coctum ardorem & bubones tollit.

Ecquid iam tibi videtur receptarie? Sulphur nimirum & ſal cura peſtis ſunt non 50. non 100. ſimplicia in medicamentum vnum congeſta. Auſus enim iſte nimium proteruus eſt, tot ſimplicia in receptum vnum intrudere. Vulgo enim imperito & rudiori perſuaſum eſt, cum tot ſimplicia in medicamentum vnum aſſumantur, propter copiam & multitudinem neceſſe eſſe, vt, ſi non vnum, tamen alterum proſit iuuetque. Apage vero hanc ambitioſam compoſitionis artem. Non enim recordantur illi, vim vnius alterius potentiam ſubinde retundere & deſtruere. Nam nec fœmina ad prolem concipiendam pluribus vno viro opus habet: & viri multi, variaque ſemina prolem corrumpunt. Tu vero ipſe videas, & rei periculum facias. Semina varia ac diuerſa commiſce, eaque more tuo contunde & quaſſa, contuſaque terra obrue. Ex illis fructus nihil produces. Non ſecus in medicina quoque res habet. Æger enim eius ager eſt. Medicina eſt ſemen. Medicus ſeminator. Sanitas fructus. Sed vlterius intelligite, quid in veſtris receptis carpam ac reprehendam. In Herbariis veſtris nimis incondite herbas hoc modo iudicatis, dicentes: herba hæc eſt calida in primo gradu, humida in ſecundo: illa calida in ſecundo, ſicca in tertio quartoue: iſta ſicca in primo, fridida in ſecundo, tertio, quartoue, &c. Et ſi omnium exactiſſime quidem iſta omnia deſignaueritis: ſententiæ tamen veſtræ inuicem tam hoſtiliter digladiantur, vt nullus omnium vſpiam conſenſus appareat. Id varietas ſcriptorum ac Auctorum veſtrorum demonſtrat, quorum quilibet de quolibet iudicium priuatum ſibi ſumit, alteri aduerſum. Et tamen ſubinde vociferamini, veſtram methodum certam, conſtantem & vniformem eſſe: quæ tamen centone quouis confuſior exſiſtit. Quod ſi enim gradus pro veſtro inſtituto diſpenſari deberent, & contra quatuor humores dirigi, Recepta hoc modo componi opus foret. Recipe herbam in primo calidam, quæ ſimul humida ſit in ſecundo: huic adde aliam,

Simplicia non offatim congerenda.

Medic. reprehenſio.

humidam in primo, & calidam in ſecundo. Sic nimirum duo gradus, calidus ſcilicet & humidus iungerentur, & duo tantum ſimplicia aſſumerentur. Quod ſi vero remedium quatuor humoribus accommodari oporteat, ita componendum erit: ℞. Herbam in primo frigidam, in ſecundo ſiccam; adde ſiccam in primo, frigidam in ſecundo. Et hoc demũ probum ac induſtrium ex rebus quatuor receptum eſſet. Quoties vero in receptis veſtris hoc notatur, vt vix ſeſquialter gradus in illis abundet aut prodeat? Gradus enim veſtri certi ſi per Arithmeticam conferantur, recepta veſtra omnia, ex tot tamque numeroſis ſimplicibus concinnata, fortuito tantum ac boni euentus ſpe compoſita eſſe apparent, vt ſi in cõpoſitione, tertium non iuuet, vigeſimum tamen aut trigeſimum aliquid conferat. Adeoque nullum remedium concinnatis, in quo non aut ſeſquialter gradus abundet, aut ſeſquiquartus deficiat. Adeoq; gradus ipſos contra morbos ſtatutos corrumpitis. Cum vero diſſenſu mutuo de vobiſmet ipſis iudicium feratis: quis vos tandem alios cenſere debeat? *Remedia certa, nõ multa eſſe debent.* Experimenta interim ruſticorum conuincunt, non multitudinem, ſed certitudinem ſimplicium, experientia & veritate conſtitutam, rem confectã dare. Qui vero legitimi ac induſtrii Doctoris encomiũ affectat, is diſcat, quæ coniunctio Herbarum, hoc eſt, ſtellarum in firmamento recepta conſcribat ac condat. Sic eadem opera fiet, vt etiam ſciat ac teneat, quæ coniunctio ſtellarum terreſtrium, hoc eſt, Herbarum compoſitio ſit. *Flos herba bicolor duarum virtutum eſt, &c.* Quælibet enim herba, cuius flos duplicem colorem exhibet, duplicis quoque virtutis eſt. Eadem ratio quoque colorum trium, trium virtutũ eſt. Et hi veri gradus exſiſtunt, non frigidum, calidum, ſiccum, &c. ſed forma, color, anatomia, & tandem 7. gradus & guſtus ſalium. Et hos gradus vobis promtos facere & exploratos debetis. *Gradus herbarum qui veri ſunt.* Deinde, cum quælibet etiam herba per artis adminiculum in tria reduci poſſit, in ſulphur, in ſal, in liquorem: quædam interdum herba in ſulphur reducta, contra iſtiuſmodi morbũ miniſtrari debet ac poteſt: interdum ſulphur & ſal ex vno ſimplici: interdum omnia tria, prius in eſſentiam prædictam redacta. De his Alchimiam conſule, & plene planeque illa doceberis. Nam, vt de metallis loquamur, etſi quidem ex plumbo per extractionem, ſal elicueris, quod cum aceto vini fieri perfacile poteſt: nihil tamen niſi Alumen habebis. *Quos & quot morbos Theophraſtus vnico ſimplici curarepeſſit.* Ego vero cum ſolo Alumine triginta & duos morbos curare poſſum. Sic ergo ſulphur & Mercurius ex plumbo mihi ſuperſunt: cum quorum quouis ſeorſim octoginta ſeptem ægritudines ſanare equidem ſcio, &c. Et cum ſale Abſynthii, quatuordecim morbos perfecte ſanare poſſum. Cum ſulphure vero Abſynthii ſex magnos, eoſque contrarios. Per ipſius autem Mercurium, quem liquorem Abſynthii voco, vltra centum

&c ſex

& ſex, quod memini, ægritudines integre & feliciter ſanaui. Et tamen vnicum id ſimplex exſiſtit. Et in Saxoniæ quidem ciuitatibus, Brunſuuigia, Hildeſio, Goſlaria, Laici quoque & ruſtici in pagis id præparare norunt: quo etiam plus præſtant & perficiunt vobis Doctoribus vniuerſis. Hinc tandem æſtimate, quid gradus ſint. Nam in libris veſtris omnibus nihil traditur aliud, quam quod ſubinde calidum, frigidum, humidũ, ſiccumque inculcetur. Verum quidem eſſe non nego, omnem morbum nimium aut humidum aut ſiccum exſiſtere. Si vero ob id res ita haberet, vt ſolum frigidum contra humidum & calidum prodeſſet, aut calidum contra frigidum iuuaret: certe ne ſic quidem iſta ſimplicium multitudine & congerie opus foret. Iam vero videte. Si quis veſtros legat Herbarios: vni herbæ vltra 50. aut 100. virtutes aſſignatas notabit. Et tamen, quæ recepta contra morbum vnum præſcribitis, perſæpe 40. aut 50. ſimplicia accipiunt. Quod ſi ita pergatur deinceps, non dubium eſt, quin diſcipuli veſtri futuris annis nonnunquam 300. aut 1000. ſimplicia in remedium vnum congeſturi ſint. Nam & mea ætate coagmentatio iſta tantopere inualuit, cum antea ſex tantum aut ad ſummum ſeptem ſimplicia aſſumerentur, nimirum primum ad cor, ſecundum ad hepar, tertium ad pulmonem, quartum ad cerebrum, quintum ad fel, ſextum ad renes, ſeptimum ad ſplenem. Et hæ remediorum formulæ optimæ & laudatiſſimæ erant. Poſtea vero cũ didiciſſent illi, ter tria dare nouẽ: credere cœperunt quoque, ſexies ſex, triginta ſex conſtituere. Adeoque ex illo tentamine multiplicatio ipſis in tantum arriſit, vt neſcias, an ſummationem, additionẽue aut Multiplicationem pluris faciant. Quod quidem ipſis donari peccatum potuiſſet, ſi ad ſubtractionẽ quoq; & diuiſionẽ deſcendiſſent. Sic nimirum infinitum ac ſuperfluum ceu ignis pernicioſus domitum ac extinctum fuiſſet. Si iam Additionem, ſummationemque, & decantatam illam Multiplicationem ad humores corporis humani impendiſſent, æquum pol fuiſſet, vt vniuerſus mundus Gazophylacium conſtitueret, ac ex ipſo templum exſtrueret, Monachoſque ordinaret, qui Multiplicationi illi in condendo recepto, REQVIEM, & multiplicationi in humorib' TE DEVM LAVDAMVS cantarent. Illi collegio, ego me quoque Monachum addixiſſem, & peccata mea in multiplicatione fumorum ibidem expiaſſem. Et hoc quidem vel dum hodie fieri, votis ac optatis a Deo vnicis ſollicito.

TRACTATVS II

DE PESTILITATE.

Modus & proceſſus Fiendi.

Homo eſt terra.

HOmo terrenus eſt, & ex terra factus. Et ſicut terra corpus eſt, in quod omnifaria ſemina iaciuntur, ſiue ea Herbarum ſint, ſiue arborum, ſiue naſcentium aliorum, quæ ex terra prodeunt: ita homo quoque corpus eſt, in quod multa ac varia ſemina iactantur. Et hoc apprime notandum eſt. Noſtram enim Philoſophiam qui probe intelligere & diſtinguere volet, huic ſedulo danda opera eſt, ne fucatam & impoſtoriam rationem ac Philoſophiam adhibeat. Sicut enim videtis, varia fructuum genera in ſpecies infinitas diuidi, vt ſunt ceraſa, pruna, perſica, poma, pyra, &c. Sic varia quoque animalium genera, in naturas mille diſtributa numerantur: vt ſunt volucres, piſces, quadrupedes. Et tamen vnicuilibet generi ſuum peculiare ſemen ad cibandum hominem ineſt. Quæ ſi intro in hominem ingeruntur, opus eſt, vt in ſtomacho eius digerantur, diſſoluantur & putrefiant. Huiuſmodi diſſolutio corruptio eſt, & reductio cibi in vltimam materiam. Et vltima iſta cibi vel ex cibo materia humani corporis primum *Ens* ad vitam eſt, vnde corpus ſuum nutrimentum deſumit. Hic iam probe & diligenter expendendum eſt, quid nam ſit hoc, quod Philoſophus inquit, *Corruptio vnius eſt generatio alterius.* Hoc idem eſt, ac ſi dicatur, cibus, ſi in ſtomacho hominis digeſtus eſt, in tria ſeparatus abiit. Primum eſt *Digeſtio*: ſecundum *Separatio*: tertium *Generatio ſeparationis*, quę per *Archeum* in ſtomacho facta, reductio eſt cibi in ſulphur, mercurium & ſal: quod in tribus primariis & communiſſimis emunctoriis obſeruare poteſtis. Superfluum enim ſalis ſeparatur per vrinam: ſuperfluum ſulphuris expurgatur per inteſtina. Mercurius ſuperfluum nō habet, ſed cum nutrimento manet. Et hoc quidem, quod in ſale & ſulphure corpori per & cum ſemine, hoc eſt, cum cibo inſeritur & coagmentatur, intellectu perfacile eſt, cum de iſto paſſim in meis voluminibus abunde tradiderim. Quæ autem hic deficiunt, ea in tractatu *De modo pharmacandi* quærite. Ibi neceſſaria omnia de ſtercoribus ex cibo & potu explicabuntur. Denuo enim rem eandem tractari ſuperfluum videtur. Eodem vero, vt dixi, modo terra quoque omne ſemen proiectum concipit, tranſmutat, digerit, diſſoluit, putrefacit. Punctum tamen hoc loco admodum ſecretum & abditum notabitis diſcriminis inter putrefacti-

Circa cibum tria in ſtomacho contingunt.

Superflua vt per emunctoria excernantur.

facti-

factionem, digeſtionem & generationem factam in homine & terra. Differentia autem eiuſmodi eſt. Terra nihil ſeparat. Nullum enim excrementum eiicit: ſed digerit, putrefacit, generat & augmentat ope & miniſterio aſtrorum. Deſtituitur tamen ſeparatione ſeminis in ſulphure, ſale, & Mercurio. Non enim, vt homo, ſemine opus habet pro cibo: ſed in illam ſemen ideo coniicitur, vt enaſcantur & multiplicentur fructus, homini cibi & alimenta futuri. Et ſicut ſemen viri in matricem iniicitur, non vt cibus ex eo enaſcatur, ſed fiat homo: ita quoq; terra ſemen iniectū concipit non pro cibo, ſed ad generationem cibi. Separatione enim illa in ſulphur, ſal & Mercurium terra minime indiget, quia ipſamet iam ante in ſeſe Mercurium, ſulphur, & ſal continet ad generationem & productionem. Vnde eadem quoque non ſeparat, ſed ipſius Archeus augmentat, generat & multiplicat. De his plura legite in *De generatione rerum*, & in meo Herbario *de creſcentibus rerum naturalium*. Superius etiam audiuiſtis, ipſum hominem terrenum, ac terram ipſam eſſe, ad ſemen, terra non minus, concipiendum, generandum, digerendum & putrefaciendum. Homo tamen cibum in ſtomacho in vltimam ſuam materiam, quæ vltima cibi eſt, & ſulphur, ſal & Mercurius fit, redigit. Hinc corpus ſuum nutrimentum Mercurium, alias in Philoſophia *Zenextor* dictum ſuſcipit. Et cum in magno mundo terra decē menſes ad frugum ac fructuum productionem requirat, hoc eſt, cum in integro anno e terra omnia enaſcantur & fructus ferant: conſentaneum videtur, homini quoque quatuor ſuas anni partes, hoc eſt, integrum ac peculiarē annum deberi, qui 24. horis conſtat, & annus Microcoſmicus eſt. Et iſte quidem partus, iſtud incrementum admodum præceps eſt, quo 24. horarum interuallo producitur ac fit, quod in terra vix decem menſibus generatur. Hic neruus, hic rei cardo eſt. Nam quia terra Microcoſmi adeo celeriter digerit & generat ſemen, in ipſam coniectum: ideo tam celeriter etiam peſtis ſigna, ac peſtis ipſa quoque oriuntur. Et huius celeris generationis cauſſa eſt feſtinata Microcoſmi digeſtio illa: id quod naturalis Philoſophus apprime intelligere debet, multo vero magis Medicus naturalis & magus. Hoc attendite: ſemper & omnib. temporibus, q̃bus peſtis graſſat᷑, morbus iſte duplex eſt: h.e. oritur ex duplici ſemine, & in ſe ipſo inſuper tertiū habet, h.e. peculiare principiū & diſpoſitionē in homine oriundi.

Diſcrimē, Digeſtionis in homine & terra quod ſit.

Homo terra.

Zenextor Mercurius.

Anni Micro[…] ſmici […]ra ſunt 24.

Peſtis ex duplici ſemine & ſuopte impetu oritur.

Vnus & naturalis modus eſt S.S. Nitri, hoc eſt, qua ratione vermes naſcuntur, ſicut in prima meæ Philoſophiæ parte de generatione ranarum tradidi. Et tamen ex abundanti hic id latius declarabo. Generatio enim ranarū, & generatio peſtis in homine, fiendi vnū modū, vnumq; ꝓceſſum habet. Id ęſtimate ex generatione vermiū in homine, quorū ipſorūquoq;

Al. Eſſentialis.

ortus duplex eſt. Generantur enim vermes per nimiam ingeſtionem ciborum. Generantur etiam ab inclinatione cœli. Eodẽ modo peſtis quoque generatur, naturaliter, a cibo potuque, non naturaliter a cœlo. Capitulũ ergo hoc eo ordine explicabitur, quo peſtem duplicem conſtitui: Naturalem, non naturalem. Alterius ſemen a cibo ac potu eſt. Alterius autem a cœlo & aſtris. Tertius modus ab imaginatione eſt, velut a timore, terrore & ſimilibus.

Peſtis ortus triplex.

De modo Naturali a cibo & potu qui modus eſt S.S. Nitri.

Ranæ vt generentur.

RAna in Elemento aquæ naſcitur. Id menſe fit Maio, qui miniſterio & fauore Aſtrorum, ſolis nimirum & Lunæ, adiutus ſemen ranarum ꝙ eſt ſulphur, ſal & Mercurius, in effectum producit. Id hac ratione fit. Sulphur in omnib. terræ locis ac partibus adeoque vbiuis, vbi aqua eſt, latet. Id per ſolis calorem reſoluitur & diſſoluitur. Hoc ſi iam ipſo actu exſiſtit: cum Elemento aquæ permiſcetur. Ipſum a. aquæ Elementũ auidius nihil appetit, quam ita diſſolutum ſulphur concipere. Sicut enim matrix mulieris auide ſperma viri ad ſe attrahit: ita aqua quoque ſulphur attrahit cum deſiderio, hac cauſſa. Aquæ ſiccitas deeſt, quæ adeſt ſulphuri. Ideo illa huius tanto deſiderio torquetur. Magnes enim aquæ trahit ſulphur, quæ virtus attractiua aquæ eſt. Sulphur a. caret humiditate: ideo magnes ſulphuris trahit humidum aquæ. Iam vero humidum aquæ humidum ſalis occulte in ſe reconditum habet: & ſulphur viciſſim humidum ignis fouet, nec aliud quicquam deſiderat, quam humidum ſalis, ꝙ aquæ ineſt. Sulphur autem ſiccitatem ſalis continet: vnde ſal a ſulphure ſiccitatem poſcit. Et hoc ſe modo virtus attractiua vtrorumque in actu ſeſe mutuo habet. Terra autem expulſiua eſt, velut naturæ expulſiuæ quoque cœlum eſt. Cœlum interim etiam attractiuum eſt. Similiter ipſa quoque terra, propter vim gignendi, quæ in viro ac fœmina euidens exſiſtit. Imaginatio enim & vis attractiua viri fœminam appetit trahitq;: vis viciſſim attractiua fœminæ appetit trahitque virum. Et hic quoque liber quidã & ſchola meæ philoſophiæ eſt *De Generatione rerum omnium naturalium*. Hinc iam notandum eſt, ipſam quoque ranam in aqua ſimiliter ex tribus primis generari. Primo ex ſulphure. Secundo ex ſale. Si quis fors rogitet, de Mercurio quid fiat? Is ſciat, rem hanc ante omnia ſingulariter attendendam eſſe. A Mercurio enim omnis ſummæ meæ Philoſophiæ de generatione peſtis & morborum omnium intellectus dimanat. Medicus autem naturalis quilibet ſciat, ſulphur nullum eſſe, quod ſal in ſe non habeat. Nullum enim ſine ſale ſulphur ſubſiſtere poteſt: & econtra, nullum ſal eſt, quod occulte in ſe ſulphur non habeat. Licet autem ſulphur ſal quidem contineat: ſulphuris tamen

Sulphur vbique vbi aqua.

Aqua cur ſulphur, & hoc viciſſim illã trahat.

Vir per imaginationem fœminam, & hæc viciſſim virum appetit.

Rana ex primis gignitur.

Sulphur nullum ſalis expers & econtra.

pars

pars multo maxima eſt, ſalis autem portio minor, imo minima. Sic viciſſim, in ſale, ſal plurimum eſt, ſulphuris minimum. Ex ſale ergo extraneo quod ſulphur continet, & ex ſulphure peregrino, quod ſal recondit, Mercurius oritur ac emergit. Sic ergo Mercurius Hermaphroditicum duplex ſemen, ſulphuris & ſalis eſt: adeoque ſulphur & ſal ſemen Mercuriale ferunt inſtar viri ac mulieris, ex quo fœtum ſuum, Mercurium gignunt. Iam ſi ſulphur diſſolutæ oleoſæque naturæ a terra ex inſtinctu & operatione ſalis per vim expulſiuam aquæ ingeritur, tunc ſal quoque vna extrahitur. Vnde coniunctio fit duorum illorum, per digeſtionem Solis nata, & gignitur rana ſecundum tempus debitum, ſicut ſperma illud in Macrocoſmo menſe Maio conſpicitur: cuius puncta nigra Mercurius ſunt, & ſemen totius ranæ. Iam ſimili comprehenſione generatio quoque peſtis intelligi poteſt. Quoad enim S.S. nitri, res vna eademq; eſt, generata vel naturaliter, vel præternaturaliter. Ac vt ortum naturalem deſcribam, res ita cenſenda eſt. Si materia veneni præſto eſt: peſtis generatio naturalis eſt. Si vero aſtra extra hominem, aut imaginatio accidentaliter operantur, præternaturalis eſt generatio: & generatio tamen vna eſt. Et iſta iam peſtis morbus eſt: cuius generatio, quo pacto ex parte vna in homine fiat, iam explicata eſt. Iam attendite, qui eadem modo ſeu via altera hominem inuadat.

Mercurij vnde oriatur.

Puncta in ſpermate ranarum ſunt ſemē.

Peſtis qua & qualis generatio.

Quomodo peſtis ſupernaturaliter in homine gignatur, & per Baſiliſcum Cœli & Aquæ in hominem deriuetur, Cabaliſtice per vnarium.

NAturales vos quotquot eſtis, voſque adeo Theologi ipſi ſcire debetis, quod in Sole occulta & abdita Eueſtralis quædam Eſſentia & Spiritus conditus ſit: qui inſigni eaque efficaci cognitione conuenit cum Eueſtro animalis hominis, & magis cum ipſis plagis, ex quibus protoplaſtus enutritur. Hinc vos tam brutalem vitam degitis, cui ipſe Deus infenſus eſt, nec vult, vt ita beluinam vitam trahatis, ac inficiamini aut venenemini. Magnus enim Parens a Deo poteſtatem accepit ſuos liberos caſtigandi, non minus ac nobis liberos noſtros, improbe facientes caſtigandi licentia data eſt. Planeque res ac conditio eadem eſt, nec vllum diſcrimen ſeruari opus eſt, niſi in eo, quod maior Parens Macrocoſmus inſtar ipſius hominis manus ac pedes non habeat. Cœli namque manus ferulæque ſtellæ ſunt, quibus nobis morbos infligit. Hoc omnes ſedulo cognoſcite & notate. Omnia hominis opera, bona malaque, ab Eueſtro Solis conſcribuntur & annotantur, & in Solem imprimuntur, non ſecus ac ſcriba in libellum rationum debita ſui domini conſignat. Eodem modo

Sol ſpiritū Eueſtralē habet.

Eueſtrum hominis.

Macrocoſmus vindex ſcelerum Microſmi.

Eueſtri Solis officium.

Sol quoque ſuum Cancellarium & Archiſcribam in ſe habet, qui hominum vniuerſorum facta inſtitutaque conſignet & deſcribat. Et hoc ſimiliter intellexiſſe Lichtenbergius videri vult, vbi ſuper Apocalypſin commentatus eſt, & maxime, quod huc facit, ſuper primam figuram reuelationis Solis: quod quidem admodum commodum non eſt, prauum ſcilicet ac ſectarium iſtum gregem prodi ac manifeſtari. Luna enim in & ſub Sole cum ſeptem Candelabris approbe conſiderari & expendi hic poſſet, niſi Sectaria ac Phariſaica turma ſilentium imperaret. Quia vero ſtella Bethleemica Wittebergæ tantum q̃ſita eſt, & crux ſimiliter Chriſti ſolum Romæ: bene factum ob id eſt, quod Perla & explicatio Apocalypſis Iohannis recondita & ſepulta iacet. Hinc enim ſenſus genuinus quæri & erui debet, vbi Chriſtus inquit: *Erunt ſigna in Sole & Luna &c.* Nam plura hic eliminare, inconſultũ. Dolendum tamẽ, rudem quandam Phariſaicãq; perſuaſionem e ſuggeſtis hoc loco pluris fieri, quã ipſe ſit Deus cum electis omnibus, quibus ſecreta & abdita naturæ is reuelauit. Sed ſuo tempore & ipſos plaga ſua corripiet. Scire autem vos velim, noctem corpus eſſe, in quo gaudet & effertur, quidquid mala operatur, vt ſunt mali ſpiritus, homines facinoroſi, ſcortatores, adulteri, & ſimiles alii. Sol vero Elixir & fax eſt lumenque, nocti oppoſitum. Et ſicut fures latroneſque, ipſique adeo ſpiritus ad Solem ac diem expaueſcunt, iſque illos impendio auerſatur: ſic idem teſtem & indicem quoque malorum operum ſecum habet, qui in illo die hominem accuſaturus eſt propter opera omnia, quæ patrauit & deſignauit. Quia ergo parentes, Sol & Luna, hominum, ſuorum liberorum, inſpectatores ſunt, eorumque omnia facinora & flagitia peruident, eademque apud Deum deferunt: creditu non abſurdum eſt, eoſdem, Solem ſcilicet & Lunam parentes, ad liberos ſuos propter cumulationem & multiplicationem peccatorum plectendum & caſtigandum omnino incitari ac emitti. Sol enim vis ac potentia illa eſt, quæ creaturarum vniuerſarum fructus excludit maturatque, tam malarum quam bonarum: ac rebus inſuper omnibus vitam dat. Si idem Sol irritatur ac in iram agitur, morbos quoque immittendi, & penitus occidendi poteſtatem habet. Hoc autem iam probe attendite. Sicut pater offenſus & irritatus toruum tyrannicumque tuetur: ita Sol quoque ſplendorem ſuum ac reflexum mutat, ſi æquo diutius offendatur & laceſſatur. Et ſicut parentis iram verbera ac plagæ ſequuntur: ſic plagæ quoque a Sole egrediuntur & inferuntur. Plagas huiuſmodi, ac venena, morboſque Sol ipſe ſtellis defert ad nos caſtigandos. Poſtea ſtellæ acceptum hoc venenum in nos deſuper profundunt. Nulla etenim ſtella eſt, quæ occultam quandam Arſenicalem, Antimonialem ac Realgari-

Lichtenbergius ſuper Apocalypſin commentatus.

Nox latebra malorum. Sol fax noctis & proditor.

Cælum vindex factorum humanorum.

Sol vitam & mortē dat.

Stellæ miniſtri vindices Solis

Stella venenoſa.

algaricam venenoſitatem non reconditam in ſe habeat. Venenum a.in hominem tranſfunditur hac ratione. Homo venena & materiam venenorum omnium iam ante in ſeſe, in ſuo corpore habet, ex gleba terræ in creatione acceptam.

Homo ex ortu omnia in ſe venena habet.

Iſtorum autem hominis venenorum nullum eſt, q; ſulphur occulte & latenter ſibi non iunctum habeat. Vnde homo etiam indies ac momentis ſingulis mortis vi obrueretur, niſi aſtrorum ſtellarumq; incenſionem Deus clementer inhiberet, & infectionem infringeret ac impediret.

Homo quomodo inficiatur.

Hoc n. modo a ſtellis accenditur ſulphur, quod clam ſub cute hominis latet, occulteque inflammatur a potentia ſalis, ſulphuris & ſolis, idque per Elementum aquæ, ſicut de ranis & earum generatione diximus. Cum ergo cibo ſuo & potu homo carere minime poſſit, ſed illos neceſſario requirat: ſtellæ autem vim habeant in Mumiam, quæ in Elemento æquæ eſt, dominandi & profundendi, ſicut ſpeculum igniferum facit: tunc ſtellæ quoque reflexum ſuum ad ſimilitudinem oculorum Baſiliſci per luminis clarorem in aquam impingunt, & occulte in ea piſces inficiunt, ac ſimul herbas ac fructus, ac quicquid homini eſculentum eſt, in terra. Et tale quidem aliquid in piſcibus animaduerti poteſt.

Piſces cœli radios ſentiunt.

Radii enim ſtellarum ſi aquas feriunt, eos piſcis ſentiens, e fundi latebris prodit, qui alias quidem ne annis aliquot prodit ac conſpicitur. Nam ſi in aqua piſcibus Mumia inficitur; idem eſt, ac ſi in culina nimio ſale iuſculum corrumperetur, vt edendo non ſit.

Flores aquæ.

Hæc infectio fit per flores aquarum, ab inſpectione ſtellarum inquinatos & infectos. Suus enim cuilibet aquæ flos eſt, non minus ac ipſis herbis. Quicquid enim Mumiam & nutrimentum continet, id ſuos etiam flores habet, adeoque floret. Huiuſmodi flores etiam in generoſæ complexionis hominum cute animaduertitis.

Homines auri qui.

Viuidus enim ac amabilis color vultus & cutis externæ id expreſſe atteſtatur. Huiuſmodi homines, homines auri appellari debebant.

Homines auri prompte inficiuntur.

Sicut enim aurum omnium auidiſſime Mercurium aſſumit: ſic iſtiuſmodi quoque homines omnium primo inficiuntur & venenantur. Et ſicut videtis, ſpeculum igniferum ſuo ſplendore illuſtri, ſolis calore aucto, cuti hominis, ſi ei obuertatur, veſicam elicere: ita ſtellæ quoq; Elemento aquæ venenum imprimunt, quod ipſum homini quoq; ſimiliter vt ſpeculum, veſicas & tumores excitat:

Speculum ardens.

Quod ſi enim radii earum ſolis acceſſu aucti in aquam impinguntur, occultum virorem in ea gignunt: & tunc a calore ſolis ſulphur illud, quod ex Mumia aquæ oritur, excoquitur & reſoluitur in aqueam humiditatem, quæ cum aqua tam exquiſite permiſcetur, vt hominis conſpectum effugiat. Hanc ſi iam aſſumunt homines, tumores & bubones concipiunt. Et hoc ipſum quoque ex parte quadam S. S. nitri

Rara cutis homines peſti magis obnoxii. eſt, quamuis præter naturam: quia non omni tempore fit. Sicut autem recenſuimus per Baſiliſcicos oculos ſtellarum Elementum Aquæ infici. Sic pariter raræ ac ſubtilis complexionis homines promtius ac facilius corripiuntur ab aſpectu ſtellarum per ipſam cutem, ſine infectione aquæ potatæ. Contages autem illa per nudam cutem hominis tardius non penetrat, quam per ipſam aquam. Adde, quod ipſe quoque homo aliquando intemperantius viuens, nimiis ſe cibis infercit, quibus Mumiam ſuam ac ſulphuream eſſentiam ita diſponit, vt inſtar fomitis ſcintillas ignis ac arſenicale venenum facile concipiat. Quid enim Sol, ſtellæ, & ignis aliud ſunt, quam ſpiritus Ignis & Sulphuris? *Intemperantia Mumiam corporis diſturbat.*

Iam deinceps etiam attendetis ad digeſtionem. Nam ſi ſtellæ non priuatim ac accidentaliter per peccata hominum offendantur, vna cum indignatione Solis: Digeſtio Solis temperata eſt, velut & ipſorum ſtellarum ſecundum gradum innatum debitum. Si a. ſemina per peccatorum humanorum irritationem gradum Solis offendunt & inflammant: tunc Ignis & Spiritus Ignis Temperato dominatur, Marſque excandeſcens Solem incendit ad morbos: tandem pungit Scorpio, cui ſtellę ceteræ opitulantur & manus addunt.

Sol in omnibus Elementis ſe prodit. Sic ergo Sol quadruplex eſt: in Terra, in Aqua, in Aere, in Firmamento. Vnde vniuerſa quatuor Elementa etiã inficere pωteſt. Iam cum ipſe quoque homo 4. Elementorum vim in ſeſe habeat: ideo peſtifera quoque infectio fit modis quatuor. Sic eſt peſtis Ignis, Aeris, Aquæ, Terræ. Vnumquodlibet autem genus peculiaria ſui loci ſigna, adeoque peculiarem curam habet. Nam in homine inexſiſtunt 4. Ignes, 4. Aquæ, 4. Aeres, 4. Terræ. Ita eſt Ignis per ſe, (id eſt Sol) Ignis Aquæ, Ignis Aeris, Ignis Terræ. Ita eſt Aqua per ſe, Aqua Ignis, Aqua Aeris, Aqua Terrę. Ita eſt Aer per ſe, Aer Ignis, Aer Terræ, Aer Aquæ. Ita eſt Terra per ſe, Terra Aeris, Terra Ignis, Terra Aquæ. Quæ cum Cabaliſtica ſint, & a vobis fors difficulter capiantur: ſingula ita diſcernenda noſcite. Ignis tantum vnus eſt. Vim tamen ſuam & operationem in 4. omnibus Elementis exerit, velut in Firmamento, Aere, Aqua, Terra. Sic vnicus tantum Aer eſt. Suam tamen is operationem exhibet in Firmamento, Aere, Aqua, Terra. Eodem modo vnica tantum Aqua eſt. Sed quod de duobus prioribus dictum eſt, idem eodem modo etiam de Aqua & Terra intelligatur. Aqua quadruplex eſt, quadruplex Terra, Aer, Ignis. Cauſas horum accuratius & prolixius explicatas inuenietis in magno meo Volumine de Origine morborum nouorum, ſub titulo Microcoſmicæ Meteoricæ. Cœlum n. quod Terram contineat in ſeſe, id ſatis lapis fulminalis demonſtrat. Sed & Aqua Terram in ſe habet, quia ex ea omnia metalla generantur. Aer ſuum *Elementa ſingula quadruplicia. Elementa ſingula qua ratione ſint quadruplicia. Pulcrum examen.*

ſuum Tereniabin, rorem ac mannam fundit, quæ terra minime carent. Ita cœlum etiam aquas dat, licet totum ignis ſit. Idem aerem quoque & ventos, aquam & terram ex ſe dat, & iſta quatuor ipſummet eſt. Hoc fit per imaginationem maioris mundi: ita & fit peſtis per imaginationem mundi minoris. Hæc ſi intime recteque intelligere annitamini: proceſſum exploratum habebitis, quomodo fiat peſtis in homine. De his legite, quæ ſeorſim edidi *de imaginatione*; *de vita longa*; *quid ſit æſtimatio*; *quid ſit Iliaſter imaginationis*, *Iliadus mentis Ilech*, *aſcendens magnus magni Eueſtri*: *quidnam Iliaſter & Eueſtrum ſolis & Aquaſter* (vt de Meluſina legimus) cum hominibus poſſit; de quibus in probationibus ſuper Philoſophiam ſagacem commentatus ſum, de Mirabilibus maioris & minoris mundi, quid noſter Aniadus ſit: ibidem habebis etiam Enochdianica myſteria de labore ſophiæ, quę enumerari hic omnia nimis prolixum foret. Vniuerſa enim ad Magiam pertinent, quo vos amando.

Auctoris tractatus.

Etſi vero nimis multa a me hic prodita & patefacta ſint, quæ Hypocritis iſtis, & auaris ſacrificis, ſcurriſque ac lenonibus, prodi ac communicari minime debebant, tamen erumpendum mihi vel dum eſt, etſi de lapſu veſtro iam pridem quiritemini. Vos ex Paryſiis, Padua, Montepeſſulano, Salerna, Vienna, Lipſia: vos inquam non profeſſores veritatum eſtis, ſed confeſſores mendaciorum: mendaces eſtis non Doctores: irregulati, minime regulati. Vos mica argenti eſtis: adeoque talis quoque mendax veſtra philoſophia. Nam hæc omnis pro futili & erronea habēda eſt. Si enim, quid Magia ſit, ſcire deſideratis, ex Apocalypſi quærite rem. Et dum demum conſpicuum fiet, vnde nam ac ex quo profeſſor & Magus oriantur & procedant. Ibidem peſtis quoque prolixam explicationem inuenietis. Biblia enim cum ſuis paragraphis interpres ac clauis eſt, ad Ioannem ipſum intelligendum, qui Ioannes non minus ac Moyſes, Aaron, Elias, Enoch, Bildad, Dauid, Salomon, Daniel, Baruch, Ieremias, Heſekiel, & Prophetæ ceteri (quorum ſinguli magi fuerunt) natus cabaliſta ac diuinator exſtitit. Diui Ioannis ſcriptis vos quidem fidem nō derogare arbitror. Si vero quos iam prænominaui, vniuerſi ac ſinguli hodie reuiuiſcerent, non dubito quin ipſos omnes vno exemplo miſera laniena vos iugulaturi ſitis, & cum ipſis (ſi fieri poſſet) ipſum quoque harū rerum creatorem. Et ita ſingularis quædam ærumna mundi eſt, quod artes veſtræ vniuerſæ in mendaciis fundatæ ſint. Vno ore omnes quidem vociferamini, veſtram Philoſophiam S.S. literarum teſtimonio non opus habere. Interim tamen, quia eandem ex Bibliis & Apocalypſi ſtabilire non poteſtis, nugæ veſtræ faceſſant. Mendacio ergo de quatuor humoribus, & putrido aere tandem nunciū mittite, ac cabaliſticam magiam cū

Medici. vi probenſi. aerii.

Ioannes Magus.

Magi & Cabaliſtæ qui fuerunt.

Magia aſſines artes qua.

artibus adiunctis Aſtronomia, Pyromantia, Chiromantia & Hydromantia addiſcite. Sic enim demum, quæ vultis, impetrabitis: ſic fides vobis dabitur. Extra hanc cognitionem experientiamque ne quidem tantillum vobis quiſquam adſtipulabitur.

DE CVRA ET SANATIONE
NATVRALIS ET SVPERNATVRALIS peſtis: 16. particulis diſtributus TRACTATVS.

CAPVT PRIMVM.

De Pyromantica Peſte, & annexis illi ſignis.

SIGNA.

INuadit cum ſomno profundo, cum narcoticis & miris ſignis pro natura accidentium. Multi enim iam ante peſtem impurum ſanguinem habent. In horum cute multa exilia puncta & maculæ exiguæ purpureæ aut nigricantes erumpunt. Iidem oculos etiam diſtorquent.

ACCIDENTIA.

Sunt Spaſmus, Tetanus, Febris, Oppilatio hepatis.

Quid ſit oppilatio hepatis, aut quomodo fiat.

Oppilatio eſt conſtrictio pori & ſubſtantiæ, quæ fit ex conſtrictione corporea cum corpore. Et eſt duplex: vna in circumferentia regionis: altera Elementata ab aere ſecundū corpus. De prima animaduertendū, ꝙ quævis oppilatio eſt compreſſio ſuæ regionis propter ſpiritum Yleidum, qui cum egreſſum non habet, in ſeipſo in putrefactionem abit, hocq; ſine cauſſa exterioris regionis. Secunda vero eſt peſtifera Aerea, nunc peſtem nunc pleureſin faciens, nunc criſin hepatis præparans. Hæc ſunt notanda, non punctiones, nec vagationes, ſed quæ peſtis, q̃ pleureſis ſunt & criſis, quia punctionis ſigna ſunt morbi. Nos a. hoc loco de morbo ipſo non illa exilia & parua tractamus. Sed quid peſtis? Peſtis eſt aer ſuæ regionis ex primo corpore generatus, & oppilatus ſine egreſſu de materia Arſenicali & Operimenti. De illo a. veneno vel locis mutationis dicendum eſt, quod fit per Digeſtionem Naturæ. Nam alia ad biennium, alia ad triennium, alia vltra, alia citra, alia ad quoduis tempus. Ideoq; de peſte ſcienda ſunt, quæ exſiſtunt de digeſto ex tempore, videlicet, Hoc tempus vitriolatum, & hoc eſt prunella: aliud ogeratum, hoc eſt, pleuriſis: aliud Arſenicale, hoc eſt, peſtis, per Baſiliſcum Firmamenti: quia ibi fundamentum eſt huius regionis morborū, & quæ de pleuriſi ſalis ogertini habentur. Nam ſecundum quod tempus fuerit ogertini ſalis, pleuriſis generatur,

Oppilatio hepatis eſt duplex.

Peſtis quid?

Tempus Digeſtionis, vel eſt vitriolatū vel ogeratū &c.

ratur, id eſt, oppilatio pleuritica: & quæ oppilationes Arſenici ſunt, ſunt de peſte: & quæ ogartini, pleuriſis: & quæ vitrioli, prunellæ.

Arſenicalium quot genera.

Peſtis eſt ſeparatus morbus ab Yleido Arſenicali. Arſenicalium genera plura ſunt: nempe tria cineritia, & iſta tria ſunt in membris principalioribus. Eſt enim peſtis morbus ſimplex, contagioſus, per Elementorum coniunctionem, Elementi Aeris, & alterius ex Aere, per poros cruoris, vel per orificia inferna aut ſublimia ad egreſſus: & eſt morbus digeſti temporis. Eadẽ ratione digeſtio ſeparationem facit: ſeparatio autem morbum. Separationis quidem tempus eſt, vnde tempus eſt hoc & hoc, quæ compoſita ſunt, & diſcompoſitionem habent. Diſcompoſitio procedit a primo compoſito ſecundum tempus *Arlatum* ex S.S. Martis. *Arlatum* tempus eſt tempus ſequeſtrandi contra ordinem Yliadi: Nam iſte Yliadus habet periodum. Periodus eſt triplex: prima videlicet, ſecunda, & tertia ætas.

Peſtis morbus ſimplex.

Arlatum tempus quid?

Yliadi eſt periodus triplex.

Prima iuuenilis eſt, ad ſtatum pertinens abſq; ſeparatione. Secunda eſt morbi, & ad ſecundam partem mundi declinat, & ætatem affert ſanitati contrariam. Tertia finis eſt & mortem affert. Iuxta hanc diſtinctionem omnes mineræ, ſpirituumque ſequeſtratio, & ſani & mali initium ducit. In his enim ætatibus Pyronomus, Hydronomus, Geonomus & Augurineus artem quærit ſuam: inde etiam fluxit illud, quod dicunt, futurum eſt: Ex hoc loquitur de his, de quibus priſci mentionem nullam fecerunt, parumque intellexerunt. Modus ætatis talis eſt.

ÆTAS.

Ilech.

DIſpoſitum, eſt ſeparatio per naturam ab Ilech, inde fluit tempus reſoluendi, videlicet moriendi, rei per rẽ, materiæ per materiã, naturæ ꝑ naturã, corporis per corpus, ſpeciei per ſpecies, ꝑ genera, per ſimiles, vnum poſt aliud, vſque in conſumtionem materiæ primæ in vltimum Ens. Cum mortis ſeparatio incipit in Yleido, ſequitur morbus: quia morbus ſeparationem ſequitur: Hæc eouſque, quo totum minerale S.S. conſumtum fuerit, tunc & morbus conſumtus apparebit, & non amplius notus Medicis. Sic morbi peribunt, ſic mortis genera declinant vſq; in curam mortis ſcilicet vltimam in Ente conſtitutam: iam peſtis, iam pleuriſis, iam aliæ ægritudinum cauſſæ & morbi euaneſcunt. Sed quid de temporis periodo dicendum, animaduerte: Ex his ſcire poſſumus, quæ ſint Delphi. Nam ſcimus Arſenicum SS. Delphinum poſſe ſe ſeparare in ſeptennio in vno loco: ſcimus in alio loco naturam, materiã numerumq;. Hæc omnia apud paramira noſtra abſcõdita latent impitos. Nã ſicut flos, qui eſt ſpecies mineræ huius arboris, ab alia arbore cadit, inde fruct⁹, inde herbæ, inde locuſtæ, inde arida ætas, & conſumta mors ſequitur in fine

Morbus ſequitur ſeparationem.

Delphus Arſenici.

regenerationis: ita & Yliadus, flores, ſcilicet ſpiritus minerales peribunt, ita & morbi, & morborum mortes: ſed quid de generatione noui Maii, ignoramus. Sedulo animum aduertite, quid hoc loco vobis præſcripſerim: ac operam date, vt idem per pręcedentem Philoſophiam in tractatú primo & tertio & poſtremo ſimiliter inquiratis: vbi doctrinam hanc dilucidius ac pro rei exigentia vobis explicaturus ſum.

CVRA INTERNA.

℞. *Vnicornu gr. iij. Melonum, numero X.*
oſſis de corde cerui ʒ vij.
Muſci, Ambræ an. gr. vj.
Spiritus vitrioli ʒj.
Mumiæ ʒiij.
Theriacæ optimæ ℥iiij.

F. Mixtura, doſis mane & ſero a ʒj. vſque ad ʒj. & ß.

CVRA EXTERNA.

Foris ſi Bubones adſint. Rec. Scarabæum, quem contundes in tenuem puluerem pro vnguento. Si laborans vir eſt, ſcarabæum cornutū accipies, & puluerem cum aceto vini calido ſubiges, decoqueſque maſſam incluſam interuallo 24. minutiarum ſuper prunis viuis. In hoc intinges & macerabis ſiccam ranam 10. minutiis. Tandem ranam apoſtemati ſeu vlceri alliga, & ſenis ſingulis horis renoua. Fœminis adhibentur ranæ & ſcarabæi ſine cornibus.

Signa ex Aere.

Tibiarum hinc inde iactatio cernitur, frons albeſcit vt ceruſſa, os liueſcit, anhelitus difficilis fit, & ſpaſmus in collo.

Accidentia ſunt.

Paralyſis, Hæmoptoica, Epilepſia & Gutta.

Cura, ſi eſt primæ ætatis.

℞. *Hellebori albi* ʒj.
Sulphuris ſublimati albiſſimi ℥ij.
Olibani. Myrrhæ an. ℥ß.
Spiritus Vitrioli albi ℥ß.

Doſis ʒjß. mane. Poſt meridiem adde.
Mumiæ ʒiij (*al.* ℈iij.)
Vnicornu, ſanguinis de Ciconia ʒj (*al.* ℥j.
Doſis, ʒij. *vſque ad* iij.

Ab extra procede, ſicut in peſte ex igne traditum eſt. Hoc tantum euita, vt duobus iſtis patientibus ex igne & aere vinum non porrigas. Præbe aquam bonam puramque cum aceto roſaceo mixtam.

Signa ex aqua.

Sitiunt, & potare nolunt, & intumeſcunt ipſis labra & palpebræ, & maculę purpureę in genis ipſorum erumpunt, ac vtriq; pedes valde ipſis ad genua vſque intumeſcunt.

℞. *Aquar. ex Iuſquiamo* ℥iij.
Sambuco. Barba Iouis ℥ij.
vini Maluatici ℥viij.
Spiritus vitrioli. ʒiij.
Muſci, Ambræ, vnicornu an. ʒj.
Theriacæ opt. ℥vij.
Sulphuris albi ſublim. ℥jß.
Florum origani ʒj.

Miſce. Doſis ter in die ante meridiem ʒjß. *vſq; ad* ʒij & ʒiij. In interuallis præbe vinum Maluaticum, ſubinde parum, roſaceo aceto perfuſum, & cum Mumia tranſmarina & valeriana decoctum.

Ad tumorem.

℞. *Aceti Roſati* ℔.j. *vini opt.* ℔.vij
Aluminis, Camphoræ, Lithargyrii an. ʒvij.
Stercoris columbarum ℔.v.
Aq. de Sambuco ℥iij.

Fiat decoctio per tres horas, inſtrumento clauſo, poſtea adde, Myrrhæ, Olibani an. ℔.v. pulueriſata decoque vt prius per tres horas, fac cataplaſma. Applica, & renoua quoties ſiccatur. Si vero apoſtemata, bubones ac carbunculi adſint, accipe ſiccatam ranam & bufonem iunctim, redige in puluerem. Huic, quantum eius eſt, adde

Gummi Opopanaci ℥ij.
Galbani ℥j. *Olibani* ℥ij.
Serapini ℥iiij. *Bdellii* ℥iij.

His affunde acetum roſatum, q. ſ. Fac decoctionem, & liqueſcent Gummi, cola, adde Camphoræ, Sulphuris ſublimati ℥j. (*alias.* ʒj.) coque in ſartagine in formam pulmenti, quod calidum apoſtemati applica, ſenis ſingulis horis iterando. Iſto primo pus omne colligitur, venenum extrahitur, & vlcus ſaneſcit. Melius ac vtilius non inuenies aliud pro viris ac fœminis: idemque tuto in omnibus peſtis generibus adhibere potes. In cura tamen interna id diſcrimen adhibe, quod ſupe-

rius oſtendi. Hoc enim ipſa natura flagitat. Vide autem ne cum patientibus iſtis eodem conclaui verſentur canes, aut feles, aut aues.

Signa ex terra.

Apoſtema cum peſtilentia, primum ſignum terræ, concurrit prunella, ardor & ſiccitas colli ac linguæ cum mania.

℞. *Liquoris vel ſucci ex Roſis* ℥iij.
Sulphuris purgati & albiſſ. ℥ij.
Spir. vitrioli ʒiß.

Miſce. Doſis ʒj. *vſque ad* ʒiij. ter in die. Interea ſæpius etiam aliquid olei Tartarei deſtillati, nimirum ʒj. vel vltra miniſtra, & curabitur. Foris omnino procede, ſicut in aquoſa peſte traditum eſt.

Mundificatio Aeris in domo, vbi peſtis eſt.

℞. *Sulphuris viui* ℔.j.
Olibani ℥viij. *Myrrhæ* ℥iij.
Gummi opopanaci ʒj.
Aſſæ fœtidæ ℥j.

Miſce, pulueriſa. De hoc ſingulis horis ſemel cape, & fumum per omnia ædium conclauia fac, hoc modo.

℞. *Compoſitionis huius partem* j. *Cortic. gran. lauri, ſuccini an. partem mediam. De hoc ſemper quantitatem dimidiæ nucis iuglandis pro conclaui vno accipe, iniice prunis candentibus, feneſtras & fores claude. Et hæc aeris rectificatio optima eſt.*

Quæ de peſte hactenus in hoc ſecundo tractatu tradidi, quod illis ſuam curam illico adiunxi, hac de cauſſa factum eſt, vt fundamentum ac ſententia mea, quam propoſui, rectius intelligeretur. Omnia enim hactenus de peſte illa dicta ſunt, quę ex cauſſis naturalibus, velut ex Elemẽtis oritur, ſicut ex ordine ſingula capita demonſtrant, quibus hic morbus ſecundum Elementa diſtribuitur. Et quatuor iſta quidem genera, quæ omnia naturaliter generantur, ſub vno capitulo curationis naturalis complexus ſum. Hiſce vero ne dum ſatis, quomodo genera omnia fiant, explicatum eſt: cum quoddam etiam peſtis genus ſupernaturaliter ſuſcitetur & nos corripiat. Huic ergo explicationi ſuum proprium capitulum reſeruaui. Id autem in partes duas dirimam. Pars prima de peſte tradet, quæ ex timore, pauore, & deſperatione oritur. Cuius ſenſus iſte eſt, quod peſtis illa per imaginationem ſpiritus hominis animalis naturali modo generetur, ſicut exemplum ſimile in muliere prægnante exhibetur, quæ per eundem ſpiritum, animali homini dedicatum ac aſſignatum imaginatur & imprimit fœtui deformitatẽ, aut maculam quandam, prout ipſa per imaginationẽ res aut cibos abſurdos appetiuit ac impendio deſiderauit.

rauit, ſicut hoc quoque vulgo notiſſimum eſt. Hoc tamen vniuerſum naturale quoque eſt, & minime naturæ limites excedit, ſicut in reliquis capitulis audietis.

Cap. I.

QVintuplices ſunt ſpiritus, quorum quilibet ſeorſim ſuam ſibi imaginationem liberam habet, non ſine incommodo & damno alterius, per quam huius vel illius imaginationem alteri noxa aut morbus ſupernaturaliter impingi ac infligi poteſt. Quinq; iſtorum ſpirituum quilibet ſeorſim imaginatione ſua hominis corpus lædere, idq; modo ac ratione diuerſa, poteſt. Et cum iſti quinq; omnes in vnum corpus incluſi ſint: neceſſe eſt, vt corpus, ſi quando membrum vnum a catena iſta frangitur, id malum luat. Cuius rei ratio eſt, quod homo animam ac rationem a Deo in Paradyſo impollutam acceperit, & propter tranſgreſſionem mandatorum diuinorum, iſtiuſmodi pœnæ ſuſtinendæ iam ſubditus ac ſubiectus ſit. Alias enim ratio humana, ſi ad placitum & mandatum Dei reguletur & impendatur, catena ea ac vinculum eſt, quo ſpiritus iſti quinque vinciuntur, & vt imaginationes ſuas cohibeant, edomantur. Vnde etiam fit, vt, ſi homo laſciuius viuat, hunc immanem & horrendum morbum pœnæ loco omnino ſuſtinere cogatur.

Spiritus imaginatorii corporis 5. ſunt.

Hanc meam autem Philoſophiam attentis animi viribus cognoſcite: In gratiam *Scayolarum* peculiarem tractatum conſcripſi, de *Nymphis, Pygmæis, Sylueſtribus, Gnomis & lemuribus*. Quibus lectis ſi deſiderio veſtro ſatisfeceritis, iuxta etiam, vndenam hi quinque ſpiritus quoque in homine oriantur ac prodeant, probe aſſequemini. Mundus enim, parens ipſius hominis, quatuor Elementares ſpiritus in ſe continet, quorum genus vnum in aquis habitat: alterum in igne veluti *pennates, Salamandræ*: tertium in Aere vt *Sylueſtres*: quartum in terra, vt *Gnomi, Lemures, Pygmæi, Incubi*, & ſimiles. Et inſuper genus quintum eſt, quorum multa millia exiſtunt, ſicut in Philoſophia mea de anima mundi cognoſcetis. Spiritus iſti, qui animæ Macrocoſmi ſeu maioris mundi inſerti ſunt, *Flagæ* nominantur, ſicut Necromantia & Geomantia docent, in quibus hæc omnia fuſius & accuratius explicantur. Sic ergo, o generoſi filii *Scayolæ & Anachmi* in creatione *Adami* huiuſmodi quinq; genera ſpirituum oriuntur. Ideoque vt capitulum hoc eo rectius aſſequamini, prolixius id deducendum videtur. Ex hac enim conſideratione naſcitur Philoſophia Medicinæ ſagax, adepta, naturalis, ſicut id ex Philoſophiæ meæ Paramiro opere noviſſe poteſtis. Quib. ſeorſim adiungetis tractatus illos quindecim, quos ſingulari diligẽtia de *Medica induſtria* conſcripſi. Ex illis ſupplebitis, q̄ hic deſideratis. Tractat⁹ ẽt alius inſup peculiaris eſt de 5. *Entibus*, quẽ legetis,

Scayolæ &c.

Quatuor genera ſpirituũ, 4. Elementa in habitatium.

Spiritus quinti generis infiniti.

Flagæ ſpiritus qui.

Scayolæ & Anachmi qui.

velut & tractatum alterum de 5. *Spiritibus*, & tertium de 5. *Materiis*, & quartum de 5. *Senſibus*, & quintum *de Morte & vita, de ratione incantationis*, quæ modis quinque fit. Eodem modo quindecim etiam modi, quibus morbi fiant, indicantur: quos neceſſe eſt ſequi etiam quindecim curas & ipſorum remedia.

Flundern piſcis vt generetur

Hic autem admonendi eſtis, ſupernaturale quoddam animal eſſe piſcem illum, qui in locis maritimis *Flundern* appellatur. Is a iactationibus ſtellarum producitur, quando excrementa ſtellarum in aquas decutiuntur. Id excrementum merum ſulphur eſt, qua cauſſa aquæ quoque ſupernatat. Ex eo deinceps temporis & ſolis digeſtione piſcis generatur, qui quaſi error & Labyrinthus eſt Aſtrorũ materialiter. Sed in ipſo quoque cœlo ex natura conditioneque aſtrorum zizanium exſiſtit non materialiter, ſed ſpiritualiter, per imaginationem animę maioris mundi. Cometas intelligo, & ſtellas erraticas. Et qua ratione anima mundi imaginatur, & monſtrum ſui generis gignit: ſic idem per imaginationem homo quoque facit. Et ſicut piſcis *Flunder* inſtar roſæ rotundus eſt: ita peſtis imaginationis quoque formam rotundam habet. Hiſce ergo capitulum hoc primum de peſte per imaginationem genita abſolutum ſit.

Zizaniũ in cœlo.

C a p. II.

Hominis animalis oſcitantia.

VNicum hoc hominis votum eſt, vitam ad plurimos annos protrahere poſſe. De homine loquor, qui mundi more brutaliter viuit, quod ingenium hominum partis fere maximę eſt. Iſti plerunque nulla cura aguntur in apprehenſionem ſummi boni, quod eſt vita æterna. Iſtorum hominum ſecuritatem vt quadamtenus Deus vindicet, & cogitatus ipſorum vanos in lucem proferat, præſidia Medicinę ipſis denegat ac ſuſpendit. Solius enim Dei manus ſola, ſumma & certiſſima eſt morborum omnium præſeruatio. Quem enim Deus cuſtodit, is aſylum certiſſimum nactus eſt. His præmiſſis, iam fundamentum alterum generationis morbi iſtius vobis expediam, hoc diſcurſu.

Deo non confidens pauet.

Pauor facit continuum metum.

Qui vir ſuam in Deum fiduciam non iactat, nec ipſum curat: ab huius protectione Deus etiam manum ſuam ſubducit. Neceſſe eſt ergo, eos, qui peſtis vindicis & vltricis peccatorum tempore ad Deum non confugiunt, ingenti pauore ac terrore corripi. Iſte metus fortem imaginationem concipiendæ peſtis parit. Qua cauſſa rogas? Pauidus nempe Deo minime fidit. Vnde fit, vt nihil ſibi impendere certius autumet, quam morbum, quam ipſam mortem, quæ imaginationi eius ſubinde obuerſantur. Hoc modo homo iſte per ſuam imaginationem Baſiliſcum cœli Microcoſmici firmamenti in ſeipſo gignit. Huius generationis ordo ac modus ex ſequenti exemplo æſtimandus eſt. Videtis ex collo Galli Indici

ſeu

ſeu Calecutani carnem quandam defluere ac propendere, quæ perpetuo rubicunda eſt. Si vero gallus irritetur per commotionem illam & quandam quaſi agoniam eadem caro rubea iam liueſcit, iam vireſcit, aliosque colores ſubinde aſciſcit: quod omne accidit viuo animali iſti. In pauone etiam obſeruatis, quod, ſi quando pro cibo ſerpentem appetat caudā ſurrigat & radios ſuos iactet: qua imaginatione ſuo ipſius corpori & ſtomacho ſerpentem gignit. Hæc gemina exempla ſicut de imaginatione animalium teſtantur: ſic certum eſt, ſimilem ac eandem operationem in ipſo quoq; homine fieri, qua proprium ſibi venenum intus gignat & ſuſcitet, vt in *Muſalogia* noſtra latius, &c. Si modo naturali accidit, virum, venuſtam & ſpecioſam fœminam ardentius intuentem eo agi, vt per carnis libidinem ſponte ſua ſemen emittat: cur quæſo eodem modo hoc quoque fieri minime poſſit? Nec in vllo alio diuerſitas eſt, quam quod propter vſum ſeu euentum frequentiorem illud de viro naturale magis appareat, cum interim alterum, quia aut rarius, aut ineuidentius exſiſtit, probatione planiore opus habere videatur. Nemo tamē interim eſt, qui neſciat, quoſdam ita conſtitutos eſſe, vt, ſi alterum quendam (quod tamen citra vitæ periculum videre poſſent) vomere videant, per abominationis imaginem ipſi quoque ad vomitum ſimiliter compellant. Quid ergo prioris illius longa & accuratiore demonſtratione opus ſit, cum res intelligi facile queat? Obiici mihi hic a quibuſdam poſſit, quaſi hoc in puncto gentilem ſeu Ethnicum agerem. Sed tamen, quantum quidem commodi affert porco obiecta margarita: tantundem etiam ex his meis ſcriptis vtilitatis haurient, quibus ipſam veritatem diſcere & indagare pudori eſt. Inſtare quin ēt aliquis poſſit, q. hoc, de vomente ꝙ dixi, ꝑ aſpectum naturalē naturaliter fiat, cum tn̄ peſtis per imaginationem cōcepta ratio longe diuerſa ſit. Huic ita reſpondeo. Oculi rem vident quidem, & animo ſpeciem eius ꝙ vident exhibent. Id tn̄ animo ſeu imaginationi multo vicinius eſt, quā oculis. Niſi enim cogitationes & ſpiritus vitæ tuæ exſiſterent, videre tuum nullum foret. Nam ſi videre vis, id omnino cum voluntate tua fit. Ideo voluntas prior eſt, viſus poſterior. Eodem modo cogitatio tua & imaginatio mater exſiſtit naſcendæ peſtis in teipſo, a teipſo introducta.

Galli ca[illegible] varie[illegible]

Pauo ſibi ſerpentem imaginans radiis iactat.

Vir ob fœminæ aſpectum ſemen emittit.

Imaginatio viſu prior.

Sed cum fundamentum hoc ſtabiliuerim, ſuper quod ſententiam meam exſtructurus ſum: iam ipſa mei argumenti ardua confirmatio ſubnectetur. Admonitos autem medicos omnes velim, vt hunc meum diſcurſum probe ac perſpicue intelligant, & artem *Characteriſticam*, per quā imaginatio pacatur, ac ipſa quoque peſtis omnium facilime curatur, intime ſecum penſitent & euoluant. Nec vlla vobis Medicis perſuaſio alia

Characteriſtica vis, & certitudo.

ſit, quam artem *Characteriſticam* vero, naturali ac ſolido ſuo fundamento inniti & incumbere. Nam ſi hiſtoriam quandam iucundam, veluti, de *Meluſina, Danhuſero, Bernenſi, Hildebrando* & ſimilibus temporis & mœroris fallendi ac ſolandi gratia quis lectitare poteſt: eidem cura quoque iſtiuſmodi aduerſus imaginationem per artem characteriſticam poſſibilis erit. Hoc exemplum Iacobi teſtatur, qui virgas verſicolores aquantibus ouibus propoſuit & obiecit. Quod quidem etſi credi naturale poſſit: modo tamen ſupernaturali euenit. Et qua ratione per imaginationem mater fœtui veſtigium imprimit? ſic idem hic quoque fit. Et ſicut ſtellæ naturæ Saturniæ & brumalis aquam congelant ac condenſant: ſic genito veneno cum peſte etiam accidit, vt bubones duri ſint primum, anteq̃ apoſtemata matureſcant: quæ durities nihil eſt aliud quam coagulatio ſanguinis. Sanguis enim calidæ & humidæ naturæ eſt. Et cum venenum omne frigidum ſit: hinc ſequitur coagulatio ſanguinis. Imo, velut Luna, Saturnus, & ſtellæ frigidæ aquam congelant: ita in ipſo quoque homine Luna Microcoſmica, in cerebro habitans, ac imaginatio exſiſtens, ſanguinem congelat & inficit. Ac qua ratione mulier menſtruo fluxui obnoxia, ſolo aſpectu ſpeculum contaminat: ſic homo pariter ſeipſum quoquoque inficit. Hoc enim homo inſperato, vel ſciens vel ignorans, per ſomnium pariter & vigilias effectum dare poteſt. Et ſicut mulier ſub aſcẽdente malitioſo genita, infantem in cunis per aſpectum & verba incantare poteſt: ſic fieri quoq; per facile poteſt, hominem vnum alteri hunc morbum per imprecationem infligere poſſe.

Iacobi ſolertia.

Bubonum durities unde.

Sanguis eſt cal. & humidus

Imaginatio Luna cerebri.

Menſtruoſa ſpeculũ inficit.

Hinc mihi occaſio ac anſa miniſtratur, hoc quoque loco aliquid de ratione *incantationis* commentandi. Et primo quidem de virtute Mumiæ dicam. Poſtea de muliere prægnante, quæ in partu moritur.

De mulieribus autem primo id notabitis, quod propter ſimplicitatem & imbecillitatem tam promtos ſenſus ac rationẽ expeditam ad bonum minime habeant, ac ipſi viri habent. Documentum huius ex eo capere poteſtis, quod veneficia impenſius ſectentur: quod viri faciunt minus. Has enim *Milleartifex* viro promtius & facilius ſuis præſtigiis ad talia compellere poteſt. Hinc fundamentum iſtiuſmodi exſtruimus. Mulier prægnans peſtis tempore multo citius alio homine moritur, quod nimirum venenum & malignitas iſtius morbi contagioſa ſit. Et cum fructum quoque vtero geſtet, idem perſępe vna cum matre inficitur. Qua cauſſa ſingularis prægnantium cura habenda eſt, vt vel non ſolæ ſint: aut ſi infectionem ſenſerint, temere non deſerantur negatis præſidiis & medicinis. Nam mea id ætate frequenter fieri vidi magna cum commiſeratione, prægnantes, peſte graſſante, in mediis partus anguſtiis & doloribus

Mulier viro imbecillioris rationis.

Prægnans peſt. facilius inficitur.

ope

opeomni deſtitui: quam iniquitatem poſtea vniuerſæ regionis Epidemia horrenda excepit. Nam ſi prægnans iſtiuſmodi in ipſis partus cruciatibus obitura eſt, cogitari facile poteſt, quas cogitationes & imaginationes illo tempore concipiat & moueat. Nullo enim dubio iſtiuſmodi ſecum meditatur & loquitur: cum mihi ac meo pullo hic omni humana ope deſtitutis tam miſere moriendum ſit: velim optemque vniuerſos mecum homines eodem fato quoque abripi & iugulari. Quam imprecationem deinde etiam imber, hoc eſt, venenum huius morbi duplicatũ conſequitur. Nec enim hoc hic negari queat, ipſum Deum pœnam grauius ingeminare ob id, quod homines in tantis anguſtiis ſeſe mutuo tam fœde deſerant. Quod ſi præterea ipſi etiam ſatanæ in *Iobum* poteſtas data fuit, illum peſſimis vlceribus percutiendi: facile cogitatu eſt, quam ſedulo hoc quoq; caſu idem vindicem ſuam malitiam in iſtos inhumanos deſolatores exſerturus ſit. Nam ad ſupplicium iſtiuſmodi numeroſas miniſtras paratas habet, ſagas iuniores & vetulas, quæ ad Bructerum commeare ſolitant. Hæ ipſæ veneficæ a ſatana quoque inſtigantur, vt moritu ræ peſſima & infauſtiſſima quæque humano generi imprecentur. Id quod multis modis fieri, paſſim compertũ eſt. Cum enim Deus veneficas iſtas propter veneficium indignum peſte ſingulariter percutiat: tum illæ, ſi ante fores mortem ſentiunt, ſuis vicinis, præcipue vero prægnantibus & puerperis, omen tam infauſtum imprecari ſolent, hoc modo.

Prægnantis imaginatio malum duplicat.

Veneficarum imprecationum vis.

Venefica prægnantibus impendio infenſa.

Cum ſpiritibus, quos viuæ ſuis miniſteriis coluerunt & adamarunt, fœdus ineunt, paciſcunturque, vt defunctarum Mumiam in templis ſub limina, hominibus ingreſſuris & egreſſuris tranſcendenda condant & defodiant. Spiritus autem iſti odio generis humani Mumiam illam corporum defunctorum adhuc virulentiorem faciunt: ſicut Rottwilæ, Waſſerburgi, Paſſauii, Egræ, & aliis quoque locis ſub liminibus templorum res tales inuentæ ac erutæ ſunt, ac veneficæ ipſæ graui tortura examinatæ talia fieri hoc modo confeſſæ ſunt, & eadem factitata ex libris, aut cognatis, aut ſociis veneficarum ipſi audiuimus. Rottwilæ venefica quædam carceri mancipata, ſpiritum ſuum, ſæpe ac frequenter per inſomnium inclamauit ac accerſiuit, non ſecus ac vigilans vnus alium vocat. Cum vero eodem carcere alii quoque ſontes conſtricti aſſeruarentur, audita ad carceris cuſtodem retulerunt. Re ad torturam ſufficere iudicata, illa ſub quæſtionem data omnia, vt erant, faſſa eſt. Satanas enim ſuorum quoque miniſtrorum proditor eſt, vt eos hac via in deſperationem & abnegationem Dei præcipitet, ſuoque regno inſerat. Talia iſtius veteratoris opera ſunt: hæc merces iſtarum lamiarum,

Veneficiarum pactum cum ſpiritib. quale.

Hiſtoria veneficarum.

Satanæ dolus.

quam pro cultu & amore ſuo, quem ſatanæ impenderunt, debitam accipiunt.

Quin & apud S. Vitum & Villaci comperimus, veneficas tempore peſtis terram ac puluerem ex tumulis ſepultorum abſtuliſſe, & arte ſua magicali ita præparaſſe, vt peſtem ſæuiſſimam & rabidiſſimam ſuſcitarint, qua multa millia hominum inficerentur & iugularentur. Modus vero præparationis illius detegendus minime eſt. Lac etiam & pecudes adeo infecerant & venenarant eædem, vt cum hominibus ipſa quoque pecora gregatim conciderent. Ad hæc flagitia exſtirpanda ſedulo annitidebebat magiſtratus, vt pios ac probos Magos, qui iſta talia intelligerent, alerent. Poſſem equidem peculiarem de ipſis tractatum edere, vt artes ac machinę illarum manifeſtarentur. Sed propter malitioſos iſta talia penna ſeu calamo minime euulganda ſunt. Multa enim flagitioſa ſimul induci poſſent: quæ ſatius eſt reticeri.

Magi pii a magiſtratu alendi.

Interim ad cœnobia & lupanaria propter deteſtandam fornicationē & libidinem inſuetam oculos intendi par eſt. Huc veſtra cura & inſpectio o principes & magnates, impendenda eſt. Iſtis enim in locis peccata enormia admittuntur, quę poſtea peſti principium dant. In iſtis n. luſtris & collegiis multa ſpermata a ſpiritibus excipiuntur & colliguntur, per quæ poſtea veneficæ, attractiuæ iſtiuſmodi vis venenatam Mumiam parant, & contagioſum venenum conficiunt, vt ex eo multa hominum millia infici & contaminari queant. Hoc enim modo per ſagas multi inficiuntur, quos alias nulla peſtis corriperet. Sic Draco quoq; (vt Germanico idiomate vocari ſolet) nihil eſt aliud quā ſpectrum & ſpiritus. Quod autem idem humanam formam induere, & ſub iſta cum ſagis ſcortari poſſit, id ſimiliter propter huiuſmodi ſpermata fit, quæ a ſcortatoribus & ſcortis in actu Venereo emiſſa, profuſa, ac quoquo modo abiecta ſunt. Ex illis enim ſpiritus iſti humanam ſpeciem ac formam ſibi faciunt. Nec alia res eſt, ac ſi alter alterius tunicam induat. Hunc in vſum finemque ſpiritus quoque ſpermata humana ſibi accommodant: *quia forma hominis eſt in ſemine & ſpermate.* Ideo prædeſtinatum formæ a ſpiritibus ita fingi poteſt, veluti prædeſtinatio monſtrat.

Ganearum & cœnobiorum fornicatio tollenda.

Spiritus ſemen humanum colligunt.

Draco, ex ſemine humano ſibi formam condit:

Semen hominis quale.

Præterea ſcire ēt debetis, ipſos quoque ſpiritus cum lamiis per aſſumtā illā humanāformam procari: ac ſæpe lamias ſcortatorib. & ſcortis ſemē ſuum ſurripere, quod in ſæuiſſimum venenum vertunt, & nonnunquam aquas, herbaſque campi, hominis cibos, teterrime inficiunt. Vnde poſtea rari, inauditi & ineffabiles morbi gignuntur, quibus peiores nec dici nec credi poſſunt.

De vi Magnetica Mumiæ in homine.

Sy'e-

SYdereus ſpiritus & corpus, magnes eſt & magneticæ naturæ in homine, eſtque ſpiritus genitus ex aſtris, ſicut Auguria docent. Et iſtiuſmodi ſpiritus ac ſydereum corpus cum aſtris cognationem habet. Et primo quidem iſtiuſmodi magneticam vim corporis ſyderei in Elementari corpore hominis hac ratione probabimus. Sydereum hoc corpus reſpectu Elementaris terreniique hominis ſpiritus eſt, & operationes ſpirituales perficit. Sicut enim Magnes terreno ſuo corpore ſpiritus eſt, & ad ſe attrahit: ſic ad ſe quoque trahunt corpus ſpirituſque ſyderei corporis & ſpiritus in homine. Iſte eſt Magnes Microcoſmi. Sydereum corpus ac ſpiritus attrahit virtutes aſtrorum, ſicut id animaduertitis in lunaticis tempore nouilunii, vbi ſyderei corporis ſpiritus & Magnes hominis proprietatem nouæ Lunæ exerit & profert. Et ſicut Luna illa eſt, quę per magneticam virtutem ſyderei innati corporis & ſpiritus in homine attrahitur: ſic proprietatem etiam ac naturam habet, vt præcurſor Lunæ Macrocoſmi in homine ſentiatur tempore nouilunii, quo Lunaticus furit, tumultuatur & ferocit. Tum temporis enim Lunaticus ſimiliter loquitur, ac qui a muſto aut vino ebrius eſt. Ibi expreſſe animaduertuntur conuenientiæ, proprietates & conſenſus iſtarum Magneticarum virtutum, quas ſpiritus & ſydereum corpus hominis cum ipſis aſtris habēt. Et, quod probe aduertendum vobis eſt, Luna Macrocoſmi ſpeculum eſt ac corpus, in quo ſyderei corporis ſpiritus & Magnes hominis, per ſomnum videt, & ex eodem omnia ſomnia, quotquot in ſomno homine obuenire poſſunt, deſumit ac promit. Hinc ſomnia, & quæ per ſomnum murmurantur, oriuntur.

Spiritus ac corpus hominis ſydereum Magnes ſunt.

Lunatici nouilunio mouentur.

Iam ergo ſi timidus quis & formidoloſus homo ſit, qui ſibiipſi imaginationem concitarit, & formidinem illam impreſſerit: iam per tale medium Luna in cœlo eſt corpus id auxiliantibus aſtris. Si formidoloſus & timidus in plena & perfecta imaginatione Lunam intuetur, tunc intuetur ſpeculum venenoſum magnum naturæ, & hoc pacto ſydereus ſpiritus & Magnes hominis per ſtellas & Lunam inficitur & venenatur. Sed rem hanc adhuc plenius hoc modo intelligetis. Timidus homo oculos ſuos in Naturam Baſiliſcicam conuertit per imaginationem, & inficit ſpeculum, Lunam & ſtellas per ſeipſum, primo: poſtea, ſi Luna ab imaginante homine infecta eſt, quod facile & cito fit propter vim Magneticam, quam ſydereum corpus & ſpiritus cum aſtris, Lunaque & ſtellis magnæ naturæ communem habet: tunc homo ab iſto ſpeculo Lunæ & ſtellarum, in quod inſpexit, ipſemet quoque inficitur. Quod ideo euenit, quia videtis modo naturali quoque fieri, prægnantem mulierem, menſtruorum tempore ſuo intuitu ſpeculum maculare & fœdare. Iſto enim tempore vene-

Timidus vt inficiatur.

Timidus vt cœlum inficiat.

Menſtruoſa cur venenoſa.

noſa eſt, & Baſiliſci oculos habet ex cauſſa menſtrui & venenoſi ſanguinis. Quod venenum etſi quidem per omne corpus diffuſum lateat: in nulla tamen corporis parte violentius eſt, quam in oculis. Eo enim loco ſydereus ſpiritus infecti corporis, nudus ac apertus ſydereo Magneti patet ac proſtat: quia vt ex menſtruo & venenoſo ſanguine mulieris cauſſatur & naſcitur Baſiliſcus: ita Luna in cœlo eſt oculus Baſiliſci cœli. Et quemadmodum ſpeculum a fœmina contaminatur: ſic a Luna viciſſim maculantur oculi & ſydereus ſpiritus corpuſque hominis, ideo nimirum, quia tempore iſto meticuloſi imaginantis hominis oculi imbecilles & infirmi exſiſtunt, & ſydereus ſpiritus corpuſq; ex ſpeculo Lunæ, in quod timidus inſpexit, venenum ad ſe attrahunt. Nec vero homo tantum hanc Lunam ſub aſpectu inficiendi vim ac poteſtatem habet: ſed omnium maxime & viris omnibus expeditius menſtruoſæ fœminæ Lunam & ſtellas venenare & inficere poſſunt. Sicut enim compertum eſt, eaſdem corporeum, metallicum, & quod plus eſt, vitreum ſpeculum polluere & maculare: ita multo procliuius ac citius iſto tempore Lunam & ſtellas inficere poſſunt. Et ſi iſto tempore Luna in aquam irradiet, mulier autem aquam intueatur, iam Luna illico & certo infecta erit. Et iſta infectio plurimis aliis quoque viis modiſque fieri poteſt: quos omnes manifeſte declarari tutum non eſt. Huius autem Lunæ infectionis hæc cauſſa eſt. Nam & ipſamet nudus eſt oculus ſpiritus & ſyderei corporis, &, ceu videtis, ſæpius renouatur & iuueneſcit. Ideo quemadmodum tener infans, ſi intueatur ſpeculum, in quod prius menſtruoſa inſpexit, luſcus fit, eiuſque oculi inficiuntur, contaminantur & fœdantur, non minus ac ſpeculum ipſum ab inſpectante menſtruoſa infectum eſt: ita plane eodem modo Luna quoque, ita homo inficitur & venenatur. Et inſuper Luna, ſi renouatur & iuueneſcit, venenatæ per ſe naturæ eſt. Hoc ex Elemento aquæ, & ligno lutoque deprehenditur: quorum illud ſi intempeſtiue cædatur, non probe ardet, & inſuper vermiculoſum, venenatum, putridumque facile euadit: Quare a ſolo quoque intuitu eo facilius infici poteſt. Tum & Luna cum ſuo ſplendore Humidum Ignis eſt, frigidæque naturæ. Vnde ad ſuſcipiendum promte venenum quoque diſpoſita eſt. Luna enim cum ſplendore ſuo eſt pars ignis naturæ frigidæ. Ignis enim in ſua natura quadruplex eſt: hoc eſt, partem vnam in aqua moderatur Luna & Sol, ſecunda & tertia in aere & terra exſiſtens, ipſæ quoque a Sole & Luna gubernantur. Et hinc confertur Magnetica vis creaturis vniuerſis, de quo planius dicendum non eſt: Quia ibi eſt per hoc ſcientia laboris Sophiæ, & Mater, & Fons Magorum. Dixi.

Menſtruoſa oculus cur cæteris partib. venenoſior.

Menſtruoſa Lunam potenter inficiunt modis multis.

Infans, vt a ſpeculo luſcioſus fiat.

Luna cur citius inficiatur reliquis.

Luna venenoſa iuueneſcens.

Ignis eſt quadruplex.

ad Magna-lium.

TRA-

TRACTATVS TERTIVS.

De Veneno Planetarum, hoc eſt, de Igne venenoſo.

Quomodo naſcatur Ignis in venenum peſtis ex ſeptem Planetis.

CAPVT PRIMVM.

RES vnaquęlibet creata, naturaliter in id redire appetit, quod fuit ante creationem. Hoc fundamentum eſt omnis noſtræ Philoſophiæ. Ac ex ſcriptis noſtris facile iudicabitis, quonam in hoc capitulo collimemus. Agimus enim hic de generatione & corruptione Elementorum, ſicut & de veneno, quod ex iſta diſſolutione prodit, de quo in De Vita & Morte peculiare capitulum conſtitutum eſt, Medico ſcitu apprime neceſſarium. Elemen- *Elementa ex nihilo.* ta enim ex nihilo creata ſunt: vnde ad nihilum etiam iterum contendunt. Exemplo nobis ignis ſit. Quicquid is corripit, in nihilum redigit, quanquam aliud alio citius & facilius. Sic aqua ignem viciſſim in nihilum redigit, ipſum ſi contingat, & ignis viciſſim aquam conſumit, vnuinquę perpetuo alteri cōtrarium eſt. Et hoc tamen ſaltem particulariter. Quod *Elementa ſibi inuicē cōtraria.* autem Terram & Aquam attinet, quod ſcilicet corpora fixa ſint: deinceps de Vita & Morte declarabitur in horum Tractatuum quatuor parte poſtrema. Cur autem doctrinam corruptionis & diſſolutionis vobis proponamus, cauſſam hanc tenebitis. Nec enim is defectus leuis eſt, ſi, qui Philoſophus haberi velit, hunc neruum non teneat. Hac ſiquidem methodo in Medicinæ rebus omnibus veritas indagatur, ſi Naturalis Medicus rationem cauſſaſque omnis rerum Elementarium corruptionis exploratas habeat. Ideo res ita ſe habet. Sicut videtis per res venenoſas ferrum quodlibet venenari poſſe: ita & cuprum, & plumbum, & ſtannum ſimiliter infici poterunt. Sed hic de leui quodam, attamen neceſſario prę-monendi eſtis. Ita notate. Qua ratione ferrum venenari poteſt: ita fel quoq; infici poterit. Et licet hoc quidem propter malitioſos quoſdā non admodū libenter prodam: omnino tamen ſecretū diſſimulare nolui propter illos, quorū conſcientia pura & im̄aculata eſt. Vt v. modū inficiendi ferri teneatis, ita attendite. Si ferro cuicunq; ſalem imponas, & aceto hu-

al. diebus.

mectes (ponamus in cultro fieri) duabuſque horis relinquas; in cultro venenum luteum producetur. Hoc qui carnes aut panem ſcindat, edatq́;, veneni vim non effugiet. Sal enim & acetum ex ferris omnibus Mercurium eliciunt, & hoc pacto ferrum venenatum reddunt. Ad hoc conſequitur, multos homini morbos infligi per cibos acidos aut aceto coctos, qui cultros inficiunt; quod illorum venenum demum in corpus ingeritur. Non autem ob id Sal ac acetum per ſe venenum ſunt: ſed ferrum venenum dat, ſi ſal & acetum ipſum contingant. Sic ſi in cacabo cupreo tinca piſcis cum ſale decoquatur: cum cibo illo venenoſum quiddam etiam in corpus ingeritur, ex quo deinceps morbi haud temnendi emergunt: quod homines non ſaltem non attendunt, ſed ita fieri ne quidem perſuaderi poſſunt. Huiuſmodi ergo venenum ferri ac cupri vobis admonitioni ſit. Hoc enim modo a Veneno Martiali gignuntur, Colica, Cardiaca, Calculus, Paralyſis, Contractura, Gutta, Tuſſis, ſpecies aliquot Febrium, Hydrops &c. Iam ſi inuadens peſtis, tale venenum iam ante in corpus ingeſtum inuenit; tunc venenum peſtis & Martis mutuo congrediuntur & aſſociantur. Ex quo quid tandem fiat, ſuo damno ægri experiuntur. Et ad hæc ſi animum aduertatis vos Medici Naturales, plura inuenietis, quam vel ipſe Galenus, vel Montagnana, vel quicunque alii tradiderunt. Porro ſua ac peculiari ratione plumbum quoque inficitur. Nam ſi ſulphure confricetur, aut ſi cupreus cacabus ſtanno intus obductus capiatur, & cum ſulphurea aqua in ipſo piſces elixentur; tunc plumbum ſtanumue venenatum euadit, ac cibus ſumtu admodum periculoſus eſt. Fieri autem vix poteſt, vt plebs pauperior huiuſmodi infectiones ſemper euitare & declinare queat. His ergo, vt Philoſophiæ ignaris, talia non ſcribo: ſed res mihi cum medicis eſt, quos doceo, vt 5. Entia morborum eo facilius & certius intelligere, diſcere & cognoſcere poſſint. Iam ergo tractatus quartus ſequitur, iſtiuſmodi morborum curam tradens.

Sal & acetum Mercurium e ferro eliciunt.

Piſces in vaſis cupreis cum ſale cocti damnoſi.

Veneni Martialis qui morbi

Sulphurea plumbum ac ſtannum inficiunt.

TRACTATVS QVARTVS

De Peſte.

CAPVT PRIMVM.

De 5. Entibus omnium morborum.

QVia Tractatus quartus tradidit, qua ratione venenum Planetarum hominem inficiat, & vt Aſtra, hoc eſt, Ignis Aſtrorũ, Spiritum Senſus, hoc eſt, Ignis & M. hominis per potentiam horum trium, Sulphuris,

Salis

Salis & Mercurii, inflamment, & ſpiritum vitæ hominis inficiant, & morbos gignant: iam conſequenter opus eſt, vt prius rationem Incantationis vobis expediam. Alias enim Ens Pagoycum & Ens Spirituale omittere poſſetis, & curam geminorum morborum inde emergentium, contemnere ſeu præterire. Qui error ac defectus pol haud leuis foret. Quia ergo 5. Entia inueniuntur, ac totidem curæ: cura veneni non adhibenda erit morbo illi, qui ex Ente aſtrorum oritur. Ita nec cura ſpiritualis accommodari debet morbo ex Ente naturali. Similiter nec Morbus ex Ente Deali quicquam ad curam ſpiritualem quadrat: quod probe noſcendum eſt.

Ens Pagoycum &c.

Cap. II.

De Incantatione & Phytoniſsis Entis ſpiritualis.

INcantatio duplex eſt: ſi enim lamia ſiue venefica te incantet, ea incantatio eſt pagoyum, per hominem naturalem. Altera eſt Incantatio ſpirituum, nec eſt naturalis, verum præternaturalis. Et hæc diſtincte notanda ſunt. Alias in cura error facile committitur.

Incantatio eſt duplex.

Nota. Si quis naturaliter a venefica, aut quocunque alio viro venefico incantatus ſit, hæc illius ſigna ſunt. Incantatus dormire nequit, nec ſomnum appetit, nunquam quietus eſt, nec tranquillitatem vllam ſentit. Cum vero propter alia plerumque concurrere ſolita aliorum morborum, naturaliter genitorum ſigna, hæc dicta non ſemper expreſſe deprohendantur: ideo ſummum hoc & infallibile, adeoq; vere pathognomonicum ſignum notabitis. Nam per hoc omnia omnium veneficorum opera recte dignoſci poſſunt. Signũ hoc eſt. Quælibet venefica, quendam incantatura vel in virilitate, vel viſu, vel manibus pedibuſq;, vel membris corporis quibuſcunq;, hunc proceſſum tenere ſolet. Accipit filũ lineum craſſum, forte, nigrumq; & illud ſingulariter ad hoc præparato veneno inficit, veluti veneno aranearum, quæ vbiuis facili labore captari poſſunt. Venena etiam alia accipit, ſicut vias ac modos hic varios indicaturus ſum. Nam cetera a ſedulo Magoriſta indagari & perueſtigari oportet. Raro tamen alia venena adhibentur huic operi incantatorio: vnde præcipua eo facilius notare poteſtis. Qualemcunq; ergo dolorem lamia homini illi, cui veneficium parat, infligere ſatagit: tali quoque veneno electo vtitur ad filum inficiendum: Quodlibet enim venenum peculiarem dolorem & morbum affert. Sed de veneno aranearum primo dicemus.

Signa incantationis naturalis.

Veneficarum ratio in incantãdis hominibus.

Magoriſta &c.

Veneficium præparatur a lamia, lignum ſumit, & araneam ſuper illud reptare ſinit. Poſtea filum araneæ tranſuerſum imponit iuxta extremitatem alteram, & admoto ligno alio araneam tundit & quatit, vt me-

dia diſſiliat,& venenum effundat. Eo facto filum per araneam ducit,& illud ſiccari patitur. His omnibus præſtitis ceram accipit,aut huius defectu, panem recens coctum, ac ex eo imagunculam viri vel fœminæ, ei, quem læſura eſt, homini vtcunque ſimilem, cum forti imaginatione fingit. Homunculo illo,in nomine eius,qui lædi debet,iam formato,venefica filo illius hominis membrum,quod læſura eſt,in illa imagine,ſeu parua ſeu magna ſit, metitur. Menſura captata,prout craſſitudo membri lædendi fuit, ita filum præſecat. Et ſi æſtas viget, vt vel ranam vel bufonem habere poſſit: filum beſtiæ illius corpori circumligat. Quæ ſi in aquam inſilit poſtea, homo in membro illo dimenſurato graues dolores ſentit, hoc modo: ſi rana in fluentem aquam irreptat; homo nullo momento dolore vacat in illo membro,cui filum circumductum erat. Si vero aqua ſtagnans vel palus ſit; iam iterum dolore non vacat. Spiritus enim vitæ illius membri,cuius menſura ſumta eſt,nec ipſe quieſcit quidē,nec quieſcere poteſt, non minus ac fluens aqua quieta eſt. Cauſſa vero concitati doloris iſtius hæc eſt, quod ſpiritus vitæ ſenſibilitatis in ſanguine habitat, & vector ſanguinis eſt, in vita hominis nunquam quieſcentis. Vnde nec membrum illud hominis tranquillum eſſe poteſt. Vos autem quicunque eſtis, vel docti vel indocti, mirari hæc non debetis, multo minus dubitare,quod hoc omne naturaliter fiat & eueniat. Hoc enim qui vel non credit vel credere non poteſt, is eo ipſo prodit, quod magneticam vim diabolorum & venenorum nondum intelligat. Quid nomen ergo Doctoris profit tali ſtulto, qui iſta puerilia nondum expertus eſt, aut intelligit? Sed de his plura cognoſcite. Accipit etiam acum de funere, aut aliam, & filum per foramen acus tranſmittit, & acu oculum ranæ transfigit, & filum dimidium pertrahit: alteram fili partem dimidiam per ipſius homunculi oculum tranſmittit.Hoc modo homo excœcatur, & cœcus manet, quamdiu voluerit venefica. Quod ſi rana moriatur, homini illi,in cuius nomine homunculus factus erat, mortalium nemo deinceps opem ferre poteſt. Similiter, ſi homunculo membrum genitale transfigat, homo alter ad coitum impotens redditur. Et cuius membri dimenſionem fecit, menſuramque amputauit: is homo ex illo membro reſolutus manet vſque ad obitum. Adeoque quicquid cum menſura illa facit, id omne homini ipſi naturaliter accidit. Serio ergo ac ardenter in cordibus noſtris Deum orare debemus, ne nos in tentationem inducat,ſed ab omni malo nos liberet. Pœnæ enim,quas Deus hominibus immittit, variæ ſunt: licet quidem huiuſmodi non ex conſilio Dei eueniant,ſed ex noſtro merito. Etſi enim ad hominem ab omni malo præſeruandum & liberan-

Acu, qua cadauer linteis inſuitur.

liberandum Deus & voluntatis & poteſtatis ſatis habeat: talia ſupplicia tamen ſępius permittit propter malefacta noſtra, ſicut ſcriptum eſt, quod *iniquitates parentum* in filiis vindicaturus ſit ad generationem tertiam ac quartam. Et ſi, quæ Deus Sathanæ in Iobum indulſerit, legatis, hæc nullo dubio abunde ſatis intelligetis. Diaboli aliquando totum quoque hominem obſident, quod grauius eſt. Quod prohibere quis vſpiam niſi ſola poteſtas diuina queat? Ideo gemente & tremebundo pectore ad Deum clamate: periculi præ foribus ſemper ſatis eſt.

Iam porro etiam expendite, qua arte aranea telam ſibiipſi texat, qua velut caſſe, muſcas, veſpas & vermium genera alia irretiat & inuoluat? Quod pro explicatione Magiæ naturalis aliud nihil eſt, quam Araneæ quoddam veneficium, de quo apud Virgilium multa leguntur. Ita ſcitote, Araneas omnes ex menſtruo mulierum, quod aereum ac igneum venenum eſt, ab ipſis diabolis in aere excludi & progigni. Spiritus enim huiuſmodi araneas nullo alio fine producunt, quam vt ad veneficia illa adhibeantur. Et ſicut viuens creatura nulla eſt, quæ ſigno & geſtu quodam non prodat, ad quidnam vtilis ſit: ſic ingenium quoque araneę, telam texẽtis, indicium eſt veneficii. Si enim penſiculate hoc euoluatis, plus in ea re ſapientiæ latere videbitis, quam in illis omnibus, quæ veſter vobis Galenus tradidit. Sic enim, vt arbitror, naturæ arcana ſubtilius ſcrutabimini, ad menſtruoſa venena exactius cognoſcenda, velut & noſcenda venena vermium illorum, qui ex menſtruoſo illo ſpermate naſcuntur. Nullum enim menſtruum eſt, quod fœmineo ſpermate non ſit perfuſum & commixtum. Hinc oriuntur omnes pulices, araneæ, aſelli, teredines, erucæ, & inſecta ſimilia alia, a quorum admorſu arbores infici & perire ſolitant.

Araneæ induſtria & veneficium.

Araneæ ex menſtruo a diabolo excluſa.

Ex menſtruo omnia inſecta.

De Magneticis viribus iam plura accipite. Compertum habetis, ſi menſtruoſa fœmina cellam, in qua vina condita ſunt, ingrediatur, quod Mumia ac Magnes vini, venenum menſtrui ad ſe trahant, ipſumque vinum corrumpatur. Hoc ſi poſſibile eſt: poſſibile erit etiam alterum. Et ſicut Mumia vini & Magnes vini, qui nihil niſi Ignis ſunt, venenum menſtrui alliciunt: ita Mumia quoque, id eſt, Ignis hominis & Magnes ſanguinis, id eſt, ſpiritus vitæ, venenum peſtis ex veneno menſtrui mulierum attrahit. Sicut enim ex veneno menſtrui mulieris Baſiliſcus oritur: ita ex eodem peſtis quoque in homine gignitur. Vnde homo ipſe quoque in oculis contagioſus fit, vt hominem alium, adeoq; Lunam, Stellasq; & Firmamentũ cœli, ꝙ ipſum quoq; ignem, h.e. ſpiritũ vitæ maioris mundi in ſe conditum habet, venenare & inficere queat. Et veluti hominem Baſiliſcus ſolo viſu interimit: ita talis quoque homo oculos Baſiliſci ſimiles

Menſtruo vina corrumpuntur.

Baſiliſcus ex veneno menſtrui mulieris.

Baſiliſcus viſu interimit.

habet,quib. infirmat & occidit,quicquid aſpicit. Eodem modo Sol quoque & Luna Mumiam & igneum Magnetem habent, & duo Baſiliſcici oculi ſunt, & quicquid aſpiciunt,venenant,poſtquam menſtruoſum huiuſmodi venenum a menſtruo mulieris conceperint. Vnde mēſtruoſum venenum tam prolixa & accurata Philoſophia vobis etiam propono,vt periti & induſtrii Phyſici enadatis. Quamprimum enim fœmina in nouilunio camiſiam ſuam noctu lucenti Lunæ, aut de die ſplendenti Soli exponit: Baſiliſcicum venenum in Sole illico gignitur,& magnes Solis illud attrahit. Ita ergo homines modis plurimis inficiuntur,vt non peſtem ſaltem, verum alios multos eoſdemque varios morbos contrahant. Luna enim in Firmamento eſt menſtruum maioris mundi, ideo,quia ad ſe attrahit venenum menſtrui minoris. Nam ſicut aurum allicit Mercurium viuum : ita Sol quoque venenum & Mercurium menſtrui mulierum. Et veluti Luna ſingulis menſibus renouatur: ita ſingulis quoque menſibus menſtruum mulieris nouatur ac repetit. Hinc araneæ quoque,veluti genimen menſtruoſum, ſingulis menſibus, araneas gignunt. Diſcere ergo diſcere, diſcere inquam, hoc vnum optimum fundamentum exſiſtit. Sed & hoc non ſegniter expendendum eſt, cur mulieres tantam ſui menſtrui rationem habeant: & cur peſtis tempore tam facile iugulentur: ac,ſi propter grandiorem ætatem menſtrua ipſis defecerint, tam promte ipſæ vel hominem alium vel pecus neſcientes quoque inficiant, incantent, lædantque. Hic enim non leue adminiculum poſitum eſt,ſanguineos morbos varios producendi,& ſimul cognoſcendi. Exemplum pro veſtra inſtitutione adducam. Terebinthina ſi deſtilletur, in fundo reſidet colophonia. Hanc tunde,& deſtillatum ex ea oleum iterum affunde,& moderato calore inuicem digerantur. Sic habueris iterum Terebinthinam, a communi, vera ac naturali nihil quicquam diuerſam. Et veluti Terebinthina aereæ ac igneæ naturæ eſt; ita ſanguis etiam humanus aereæ & igneæ naturæ exſiſtit. Atque iterum: ſicut Sol in Macrocoſmo igneæ & aereæ naturæ eſt; ita Sol quoque Microcoſmi, hoc eſt, cor, igneæ & aereæ naturæ eſt. Et ſicut Sol humores terræ attrahit: pariter cor etiam & ſanguis hominis attrahit humidum menſtrui, quod aliud nihil eſt niſi Eſſentiale venenum Planetarum,hoc eſt,firmamenti hominis. Et quemadmodum Lunaticus a Luna in furorem & inſaniam ſub nouilunio agitur. (Nouilunium enim lædit Lunam, hoc eſt, cerebrum hominis, & attrahit ad ſe ſpiritum vitæ cerebri, ſicut Magnes ligulam compaſſi a meridie verſus ſeptentrionem) ita noua Luna ſpiritum quoque ſenſitiuum hominis attrahit. Ideoque omnes iuuenculæ fœminæ expulſiuæ naturæ ſunt : vetulæ vero propter defectum menſtrui ſunt attractiuæ,

Luna eſt menſtruū Macrocoſmi.

Menſtrui conſideratio ad multa vtilis.

Terebinthina deſtillata, vt iterum Terebinthina fiat

Cerebrū Luna Microcoſmi.

Iuuenculæ expulſiuæ: vetulæ attractiuæ.

ctiuæ, & hoc pacto lædunt etiam hominem, nempe ſpiritum ſenſitiuum omnium virorum. Ex his omnibus iam tandem colligere poteritis, neceſſarium omnino eſſe, vt fundamentum incantationis & entis ſpirituum intelligatur.

Deinceps ergo vobis explicare pergam incantationis hoc genus, quo veneficæ vtuntur cum araneis. Scitote ergo, ipſas menſtruum ſuum accipere, & cum veneno aranearum permiſcere, & modo ſuperius dicto procedunt. Hoc venenum ipſo aranearum veneno violentius eſt. Simili modo venenum quoque bufonum & beſtiarum aliarum, ac huiuſmodi multa aſſumunt, quæ expreſſius hic nominanda non ſunt. Sapientibus dictum ſatis eſt. Accipiunt etiam Homunculum cereum, ac eius corpori fragmentum ſeu partem induſii menſtruo polluti circumligant, eique addunt mortuam Mumiam de aliquo cadauere, de tali præcipue, q; ex Apoſtemate aliquo mortuũ eſt, qua ratione oues & porci plerunq; obeunt. Eo præſtito menſura illa ſeu vinculo, cuius dimenſionem ex membris Homunculi ſumſerunt, partem illam induſii menſtruo commaculati deuinciunt, & tunc homini illi, quem lædere decreuerunt, vniuerſus in corpore ſanguis corrumpitur ac velut emoritur, iſq; vniuerſus vlceribus impletur· adeo vt ei tandem moriendum ſit. Et hactenus quidem dictis, tractatio prima de incantatione perfecta & completa ſit. Sequitur iam pars ſecunda de veneficiis, & veneficarum exſecrandis artibus ac operibus, hoc modo.

Veneficarum varia materia.

Accipiunt veneficæ ſpeculum, ligno exceptum ſeu inſertum. Hoc aquæ in vaſe aliquo contentæ imponunt, ita vt ſpeculi læuor cœlum ſpectet. Speculo iſti ſertũ e particulis induſii ſanguine menſtruo polluti, factum imponunt ita, vt ſertum ſpeculum cingat & amplectatur. Id faciunt hac ex cauſſa, quia norunt, hominem ſui vultus formam ab vna Luna in conceptione accipere. Propter hanc enim formationem a conditore ita conſtitutum eſt, vt omnia animalia ſui corporis & faciei formam a luna acciperent. Sola enim Luna formam ac imaginem vultus exhibet. Et hoc notum eſt mulieribus omnib. quæ ad iuſtam ætatem progreſſæ ſunt. Hinc veneficæ quoque iſtum proceſſum didicerunt, licet ad abuſum. Cũ ergo homo nocturno tempore Lunam plerunque aſpiciat: ideo eandem quoq; crebrius inficit. De veneficis hoc loquor, cum ſpeculo, dicto modo diſpoſito. Quamprimum enim Luna radios in aquam & ſpeculum demittit, inficit ſpeculum per corollam ex induſii menſtruati reliquiis contextam. Et cum ipſum quoque ſpeculum quendam reflexum & ſplẽdorem emittat, idem Lunam quoq; inficit. Sic ergo tum Luna, tum ſpeculum ſeſe mutuo inficiunt, non ſecus, ac duo homines mutuo ſeſe ocu-

Sola Luna animalibus vultus fingit.

lis inficiunt. Si enim ex oculis alter laboret, alter, qui læſos ſpectauit, viſu ſuo quoque oblæditur. Idem circa lunam quoque & ſpeculum accidit. Quod ſi iam ſpeculum hac ratione infectum ſit: tunc venefica venenatum ipſum aſſeruat. Poſtea, ſi perſonam quampiam incantare vult, Homunculum prius fictum ex cera, vel pice, vel pane, vel luto accipit, & eius capiti ſertum dictum imponit & ſplendorem ex venenato ſpeculo verſus Homunculi vel faciem vel corporis partem aliam dirigit, iſtique homini, in cuius nomine homunculus factus eſt, peſtem imprecatur, ſubito & feſtinanter, dum nimirum venefica in plena ſua imaginatione adhuc verſatur. Et ab imprecatione hac homo bubones & carbunculos illico concipit in ſuo corpore. Et hæc peſtis particularis eſt, cuiuſmodi ſæpe hominem corripit, dum infectio publice non graſſatur. Si autem venefica hominis alicuius oculum inficere ſtudet, in ſpeculũ illud venenatum intuens prius, poſt ad loca ſe confert, in quibus morari ſolet is, cui veneficiũ illa parat. Homo hic, quam primum veneficæ oculos inſpicit: ex ills venenum in oculos ſuos allicit, & hoc modo inficit. Ideo hic proceſſus etiam idem eſt, qui oculorum ceterorum male habentium naturaliter ex aſpectu, facto in oculos lippientes; vnde contages illa & infectio etiam in oculum aſpicientis dimanauit. Ipſa vero venefica ſuos ſibi oculos iterum ſanat panno iſto menſtruoſo, e quo corolla menſtruata fuit contexta. Focum enim accendit, & in ignem iugiter oculos defigit, & particulam indusii ſanguine menſtruo infecti lapidi circumligat, inque ignem proiicit: poſtea ſuum ipſius lotium ſeu vrinam excipit, & ea ignem extinguit. Hoc modo ſana fit. Ex quo iam elici poteſt, ſi incantato ægro quoque auxiliũ ferendũ eſt, fas eſſe, vt ſimili plane ratione modoq; idem curetur. Cura ergo iſtiuſmodi morbi talis eſt, experta & probata.

℞. *Panni menſtruoſi.*

Lapidis ignis. Procede vt ſupra.

Cap. III.

POllicitus ſum ſuperius, me ſigna huius morbi, & cũprimis illud, quod perpetuum & pathognomonicũ eſt, vobis proditurum: hoc iſtiuſmodi eſt. Si dignoſcere velis, an homo naturaliter incantatus ſit: accipe filum duorum triumue cubitorum, & fines vtroſque complica. Eo ita duplicato patientis collum cinge, & craſſitudinem eius metire. Menſura accepta, filum ſimplex per capitis verticem ad naſum ducito. Et ſi homo iſte caſtus, coitum nõdum expertus eſt, menſura autem vltra naſum procedat ſeu promineat: ſeu vir ſeu fœmina ſit, ſcito ipſum vere incantatum eſſe. Si vero ſecus ſit, tunc morbus etiam ſine veneficio naturalis exſiſtit.

Si

Si vero mēſura illa probetur vel in marito, vel marita, hoc eſt, eo, qui coitus ſe reum fatetur: tunc ſi filum per verticem capitis ductum recta in naſi extremo terminetur, homo iſte extra omne dubium incantatus eſt. Huius iam ſigni indicio facto, confido vos deſiderium veſtrum expleuiſſe. Nec enim de his plura verba facienda ſunt, cum res ipſa in propatulo poſita facile intelligatur. Hoc enim modo menſura etiam capitur de ſcortatoribus, de adulteris, de caſtis, de libidinoſis. Ideoque per huiuſmodi menſurationem multa ſecreta vobis manifeſtari poſſunt. Hoc ſaltem agite, ne omnia præmanſa vobis ingeri poſcatis.

FINIS.

Lectori S.

IN vltimo prægreſſi libri de Peſte tractatu, in quo Theophraſtus opera incantationum reuelat, verba quædā ſcienter a nobis obſcurata ſunt, quæ tamē ab auctore ipſo expreſſe poſita legebantur. Fecimus id hac de cauſſa ne temerariis ac proteruis hominibus idem conandi & tentandi, per hac anſa miniſtraretur. Reducta tamen literarum Metatheſi, genuina facie rurſum apparebūt iſta vocabula. Alias in toto Theophraſti opere dedita opera verbum ne vnicum quidem tranſmutatum eſt, niſi in ſolo hoc libro. Nemo autem ex eo offendatur, quod de incantatione Theophraſtus hic adeo plane & rotunde loquitur. Scripta & data ſunt hæc in gratiam Medicorum, quorum ex cauſſis multis & prægnantibus intereſt, iſtorum certam comprehenſamque notitiam habere, &c.

Quod de infectione cultrorum in hoc libro quoque continetur. Placuit in obſcuratum illud ita relinquere, vt ſeduli ſtudioſi operationes rerum naturalium exquiſitius indagandi hinc occaſionem haberent: ac vt ii, qui harum rerum ignari ſunt, noxarum illarum prouidi cautores, & aliorum tempeſtiui adhortatores deinceps eſſe poſſent. Væ autem animæ illius, qui quicquam iſtiuſmodi, in damnum & pernicem proximi ſui attentare audebit.

Ioh. Huſerus.

AVREOLI PHILIPPI THEOPHRASTI HOHENHEMII, DE PESTE LIBELlus, perſcriptus *Ad ciuitatem Stertzingenſem.*

THEOPHRASTVS AB HOHENHEIM S. Theologiæ Profeſſor, & vtriuſque Medicinæ Doctor, ad Lectorem.

SIne cauſſa, Lector, factum non eſt, quod tanta cū fidelitate hunc librum conſcripſerim. Si enim conditionem ſtatumque meum vidiſſes: nec ipſe quidem arcanum vllum reticuiſſes. Veterum quidem libros hic perfecte & ad vnguem non exprimo: præſentem tamen hodiernamque conſtellationem ad concordantiam ſuam ac fundamentum reduco. Horum etſi filii quidem mineruę e ſchola Monſpelienſi & Salernitana geniti parte quadam gnari eſſe poſſint: omnia tamen in principio ab ipſis remedia illico inuenta Minime ſunt, ſed ea demum ætas poſterior prodidit, ſingula nimirum pro ſingulis nouis morborum inſultibus, quod Aſtronomia ac ipſa Philoſophia euidenter conuincit. Nihil hic diſſimulaui, quod ad breue compendium referri poterat: licet præſens hic annus me magna & intolerabili miſeria inuoluerit. Maleuolentia enim ac vis, & pedicæ nimis grauiter me preſſerant, & modo non oppreſſerant. Hac iniquitate pulſus, regiones exteras adire ſine mora contendi. Ac (vt breue mei itineris rationem habeas) primo Oenipontum viſitaui. Is locus cum meæ conditioni vtcunque quadraret, pedes inde promoui: & Stertzingam aſſecutus in fautores ac amicos intimos præ ceteris duos incidi, *Kernerum* vocatum, & *Marcum Peſchingerum*: qui humanitatis officiis omnibus me exceperunt, &, quod peſtis regionem illam tentaret, me rogarunt, vt, quantū fieri poſſet, eius auertendæ & declinandæ modum docerem ac communicarem, indigentiam meam conſiderando. O vero felix pignus, quod ſuum dominū

redimit. Arcanum ergo nullum ſupprimendum eſſe cenſui: ſemper tamen hac moderatione præfixa, vt quælibet dies ſuam ſeorſim curam haberet, ac craſtina etiam dies ſuum peculiare pignus inueniret.

Sed te, Lector, paupertas & egeſtas mea non offendat. Eam mihi ferendam relinque. Itaque cum laborem illum precibus amicorum irrogatum ſubiiſſem: opuſculum nuncupaui eo modo, quem ex ſecutura epiſtola intelliges. Sed quid accidit mihi? Hoc, quod iis, qui ſeſe furfuri permiſcent. Hunc enim ſues ac porci deuorant. Duo mihi vitio dabantur; *Egeſtas & probitas*. Paupertas mihi mea ab ipſorum conſule exprobrabatur, qui fors olim Oeniponti Doctores in aulis principum holoſericatos & vndulatos incedere, non pannoſos ac laceros in ſole aduri viderat. Iam ergo ſententia decreta erat, me Doctorem non eſſe. Propter probitatem pro concione me publice præco ſeu Parochus vellicabat, quod Veneris nepotulus nō ſim, nec foro vti ſciam. Sic ergo cum contumelia acceptus ſum, non quidem ab ipſo ſenatu ac populo, verum ab eo, quem dixi. Loco ergo & hoc mutato vna cum *Marco Poſchingero Meronam* diuerti. Ibi & honoris & fortunæ fores mihi patuerunt ampliſſime.

Hinc iam Lector, æſtimare potes, quidnam arcana me prodere & reuelare coegerit. Nam ſi cum ſimili mecum egeſtate & ærumna conflictatus eſſes: profunderes vtique, ſi quod pondus etiam triplo maius recondiſſes. Siquidem profeſſionibus, beneficiis & ſimilibus commoditatibus donatus eſſem, poſſem Harpocrates eſſe, & taciturnum os gerere. Quæ cum deeſſent tamen, tentandum fuit, an pignore mihi promto me redimere, & egeſtatem ſolari poſſem. Sed & hoc male ceſſit. Pro pignore enim meipſum oppignoraui. Sic ergo margaritas meas male profudi. Quod ſi tamen libellus iſte meus ſenatui populoque integer & tanta fidelitate, qua eum conſcripſi, traditus fuiſſet: nullam meæ nec probitatis nec egeſtatis culpam vtique luiſſem. Sic tamen & currus euertitur, etſi rotis quatuor incumbat. Dictum ergo Chriſti mihi in mentem venit, quo ait: Væ illi, qui cadit, nec habet, a quo erigatur. Nam ea plane mihi ſors fuit. Arcana ergo hæc, ex meis Archidoxis depromta, tibi Lector, ſingulariter commendata habe, & ſtude arti, præparationi & experientiæ. Datum Meronæ.

HONESTIS, ERVDITIS ET PRVDENtibus Dominis, conſuli & ſenatui ciuitatis Stertzingenſis, &c.

NOn immerito, viri prudentes & honeſti, libellum hunc veſtro honori & vniuerſi populi vtilitati dedicaui: quod hoc tempore peſtis ſeminarium non leue ſe prodat, quod deinceps, vt cœli influentia & infe-

rioris globuli proprietas non obſcure minatur, in malum multo atrocius erumpere poſſit. Hic autem dedita opera repudio libellos illos quoſdam, qui de peſtis ordine & cura paſſim circumferuntur, fundamento omni carentes, nec emolumenti quicquam cuiquam ferentes. Nec enim illi aliud, quam labor inanis ſunt, ſi ad ſummum veniatur. Id quod mihi veluti Doctori, monendum & proferendum omnino eſt. Cum enim Deus, pater beneficus, ſanitatis & morborum dator, benignitatem & miſericordiam ſuam in medicinis ad nos teſtetur, adeoque in verbo ſuo nos cõfirmet, quod Medicus a ſe creatus, & Medicina e terra producta ſit, ſicut vir ſapiens annotauit: ob id, cum ægri Medico opus habeant, breuem peſtis ordinem (quia defectum non leuem apud vos animaduerto) cum receptis probatiſſimis conſcribere neceſſarium & vtile duxi. Meum autem hic ſtudium eſt, plus ipſam Medicinæ virtutem & efficaciam deſignare, quam verborum gratiam aucupari. Quæ mea Recepta ſi pro inſtitutionis noſtræ & doctrinæ modo parentur & miniſtrentur vſurpenturque, non dubito, quin maxima ægrorum pars ad perfectam ſanitatem & integritatem reditura ſit. Nam exquiſita mihi indagatione inuenta, & diuturni temporis vſu probata, & ſtabilita ſunt. Etſi vero de hac ipſa materia ſimiliter quoque iam ante in Academia Baſilienſi tractarim: vſus tamen ac rei ratio poſtulat, vt cœlum ac regio quæuis ſeparatim in vnam concordantiam reducantur & conferantur: quod hic a me ſingulari induſtria præſtitum eſt, ita vt inclinatio cum ipſis Receptis apprime concordet & conueniat.

Sic ergo, viri prudentes & eruditi libellum hunc in quatuor partes diſtribui, otioſas nugas aliis familiares omiſi, & puncta quæque neceſſaria propoſui, vt eo facilius ab omnib. ſingula recte capi & intelligi queant. Confido autem pleniſſime, fore, vt etſi quidem incumbens peſtis vehementiſſime ſæuitura, & neci multos datura eſſet, medicina tamen noſtra per benedictionem diuinam mortis vim parte maxime infringat & proterat. Deus enim per opera ſua celebrari expetit. Quo meo ſtudio & labore ſi veſtræ prudentiæ gratificatus ſum: illum & me vna vobis ſubmiſſe commendo.

VV. prudentiæ
ſubmiſſus

Theophraſtus ab Hohenhaim,
Vtriuſque Medic. Doctor.

CAP.

CAP. I.

Qua ratione breuiter Morbus cognoſci & curari debeat.

PRo cognitione morbi, attendite, peſtem duplicem eſſe. Vna interius latet. Altera foras erumpit. Interior exterius nulla ſigna exhibet. In hac inualeſcunt, rapidus ardor, dolor capitis ingens & ſimilia. Exterior apparet poſt aures, ſub alis, in inguine. Ita etiam cura duplex eſt, cuiuſq; peſtis generis ſua. Principio ſigna tali ratione obſeruari debent. Horror, feruor, phrenitis, dictorum trium locorum immunitas, peſtem internã denotant. In hac phlebotomia non conuenit talis, qualis adhibetur peſti externæ: ſed tres venę tundendæ ſunt, ad caput pollicaris, Mediana, & ad hepar in digito minimo. Si non omnes tres tundantur: vna tamen ad minimum ſecetur, vel binæ pro conſilio Medici. *Peſtis duplex. Interior, exterior. Interna peſtis ſigna. CVRA. Venæſectio.*

Poſtea attendendum eſt ad alia ſigna, mores nimirum geſtuſque & querimoniam ægri: pro quibus Medicina inſtituenda eſt & dirigenda. Et primo potio ſequens præbenda erit, a qua ſudabit. Sudor iſte horis ad minimum quatuor vel quinque continuetur. Ita purior & ſyncerior euadet ſanguis, & humores infecti per ſudorem exigentur.

Hoc facto, ſpectanda & conſideranda accidentia ſunt, quæ ægrum occupant. Vt ſi ſomno profundiore narcotico oppimatur, is ita auferendus erit. *Somni ablatio.*

℞. *Betonicæ.*
Maioranæ.
Saluiæ.
Roſarum ſylueſtrium.
Florum Sambuci an. ℳj. Coquantur in dimidia parte vini & aceti roſati, vt aliquantum bulliant. Exprime, & herbas capiti impone. Refrigeratas in prædicto vino & aceto iterum imbue ſeu calefac, & denuo applica. Id ſæpius iterandum eſt. Ita ſomnus lethifer miteſcet, & naturalis fiet ac ſine noxa vaneſcet.

Si vero ægrum vomitus infeſtet, is his remediis inhibeatur. *Vomitus cohibitio.*

℞. *Lupuli* Miij.
Artemiſiæ rubeæ M.ß.
Granorum Iuniperi Mj. Probe omnia contundãtur, addatur duplex quantitas vini, cum cochleari ſubigantur, & mixtim in olla ebulliant. Exemta ita calida emplaſtri modo cum panno præcordiis imponantur ſpatio dimidiæ ſpithamæ. Si refrixerint, denuo calefiant, & iterum imponantur. Hæc remedia omnia ſedulo præparanda & adminiſtranda ſunt prius, quã potio præbeatur vt eiuſdem reuomitio declinetur.

Punctionum lateris mitigatio. *Murmentorum adeps, &c.*

Quod ſi æger de doloribus laterum conqueratur, iique a prima potione non miteſcant: eadem ſecundo illi propinanda erit horis 4. poſt a ſudore primo finito. Ita punctiones lenientur, & ſudore vberiore corpus magis purgabitur. Conduceret etiam latus dolens adipe murmentorum illinere & pannos calidos aliquoties imponere. Huius vero defectu, Bolus & Sandalum in aquam roſaceam imponantur, ſemunciæ vni libra dimidia aquæ affuſa. Adde Camphoræ drachmam vnam. In his pannum rubrum intinge, & lateri impone.

Doloris capitis curatio.

Si de dolore capitis & vigiliis queritur æger, ſecanda erit vena pollicis pedis dextri, ſi vir eſt: ſiniſtri, ſi fœmina: & remedium ſequens capiti imponendum.

℞. *Cort. exterioris radicis Iuſquiami. M ß.*
Solani
Sedi an. M ß. Bulliant in menſura vini dimidia, & dimidia aceti roſacei, ad conſumtionem quartæ partis. In hoc decocto intinge pannos lineos, & calidos capiti applica: reſiccatos denuo imbue & impone. Hoc iterabis, donec quies & ſomnus obruat. Huiuſmodi pañi quoque lateri dextro applicandi ſunt, vt ardor hepatis retundatur & extrahatur.

Prunella mitigatio.

Si *Prunellæ* (quod ſæpe fit) ſigna prodeant, accipe cancros viuos 6. vel 8. ſedi manipulos tres vel quatuor. Contundantur mixta probe in mortario, ſuccum exprime. Succo iſto linguam fricabis & ablues diligẽter, ac de eo etiam parum bibendum dabis. Ita prunella lenietur & auferetur. Similiter & pruna parua candida, quæ *Zibartlein* germanis vocantur in alembico deſtillentur, & de aqua illa cochlear vnum vel geminum ſubinde bibatur. His deficientibus, pruna maiora ſubſtituantur.

Zibartlein prunorum aqua contra prunellam.

Præter accidentia iam dicta alia multa non ſunt, quæ curam internã requirant. Quæ ideo recenſui, vt ſciatur, eadem nonnunquam mortem accerſere poſſe, etſi peſtis quidem iam abiiſſet. Talia, vt dixi, ſunt, ſomnus profundus, vigiliæ immoderatæ, phrenitis, vomitus, prunella, &c.

Externa peſtis ſigna.

Porro a. etiam attendite ad ſigna peſtis externæ, ſi ea in Apoſtemata abit. In hac enim cum prædicta medicina, ſequentia vſurpari debent. Conſiderationis tres viæ ſunt. Tribus enim locis illa erumpit & foras vergit. Primo erumpit inſtar bubonis ſub cute latentis, quod tractatum hucilluc moueri poteſt. Deinde ſurgit in tumorem, conſiſtentem & fixum, idque vel vi medicinæ, vel a natura ipſa, a qua peſtis materia vniuerſa in centrum vnum expellitur & cogitur. Tertio matureſcit & rumpitur.

In pri-

In prima proceſſus iſte ſeruetur. Accipe ſemunciam oppopanaci, ſoluatur in aceto, coquatur in formam Emplaſtri, imponaturq;. Hoc bubo elicietur. In ſecunda, quæ in centrum vnum colligitur, accipe probe ſiccatum in aere aut Sole Bufonem. Illum recta tumori impone. Ibi ille intumeſcet, & per cutem integram venenum peſtis extrahet, totuſque implebitur. Ita impletus abiiciatur, & recens alius imponatur. Hanc autem medicinam nemo faſtidiet. A Deo enim hoc ita conſtitutum eſt, vt per bufonem venenum extrahatur. Sic enim malum a malo elicitur. *Cura.* *Bufo peſtis remed. mirabile.*

In tertia, maturitati proxima, accipe conos abietum, cacumina laricis, radicem altheæ. Bulliant in aqua horis duabus. Aqua effundatur ſeu excipiatur, & nouiter coquatur: ex ea fiat Emplaſtrum. Quod impoſitum tumori promte maturat, & pus extrahit, nec ſinit vllam peſtem ad cor intro remeare. Peſte poſtea expurgata, inſtandum hac medicina eſt, dum penitus ſanetur. Accipe vitella oui duo, detrimenti coriorũ cochl. duo: ſubagitentur probe, dum vnguentum fiant. Hoc inducatur linteis, & mane ac ſub noctem imponatur tam diu, donec conſolidetur. Et iſte ordo remediorum diligenter ac ſedulo ſeruandus eſt, vt medicina adhibita commodo ſit.

Præparatio potionis ſudoriferæ, in peſte miniſtrandæ. *Potio ſudorifera.*

℞ *Vini ſublimati optimi, quod accenſum pinguedinem non relinquit, menſuram* j.
Theriacæ opt. ℥vj.
Myrrhæ ℥ij.
Rad. Tuſſilaginis ℥iij.
Spermat. Cœti
Terræ ſigillatæ an. ℥ß.
Rad. Aſclepiadis ℥j.
Diptamni, Pimpinellæ,
Rad. Valerianæ an. ʒij.
Camphoræ ʒj.

Mixta omnia in purum vitrum coniiciantur, ac in ipſo bene obturato ad Solem ſtent per octiduum. De hoc ægro cochlear dimidium vel integrum pro ratione perſonæ præbe. Probe integatur, cibum ſex horarum ſpatio non capiat, nec potum, fiantq; quæ ſupra ſcripta ſunt.

Additamentum quo præſcripta aqua ſuauior redditur, virtuſque eius augetur, & potio facilius ac tutius ſumitur.

TArtarum bonum purumque ſubtiliter tritum per alembicum vitreum bis deſtilletur. De hac aqua, affunde prioris potionis quantitati quantitatem dimidiam, probeque miſce, & vtere ceu dictum eſt.

In potu hoc, dicto modo præparato, præſidium ſummum poni poteſt. Vis n. eius ſecundum naturam quidem magis intendi nequit. Paucis quidem in cognitione & vſu eſt: ſed vis & operatio eius ineffabilis exſiſtit.

C a p. II.

De præſeruatiuis, hoc eſt, de anteuertenda peſte, quædam ſingularia.

Aer in peſte fruſtra emẽdatur. QVanquam multa a multis præſeruatiua proponantur, & multis verbis exornentur: ea tamen non magni facienda mihi videntur. Adeoq; nonnulli dicunt aerem corrigendum eſſe, naturæ inimicum. Quod fieri tamen non poteſt. Aer enim peſtilentialis in penetrando tam potens eſt, vt multo magis cum odoriferis irrepat & ſubeat. Quærit enim, quod intus ſibi ſimile eſt. Ideo aeris ratio non potius habenda eſt, quam interioris corporis probe muniendi & roborandi. Eodem modo nec cibus potuſque mutatus quicquam mutare poteſt. Nulla enim mortalis peſtis per hæc auerti poteſt. *Præſeruatio corporis in quo conſiſtat.* Cum ergo corporis præſeruatio in rebus externis ſita non ſit: ſed rhombus & rei cardo omnis in præmuniendis internis partibus vertatur: vt hoc fiat, conſultum omnino erit, id ſubiectum (Peſtis enim tribus locis inuadit) prius tolli & amoueri, in quo peſtis vim & tyrannidem ſuam exſerit. Talia ſunt, *Sanguinis* nimia caliditas, & *morbi* omnes in corpore latentes. *Præſeruatiua quæ optima.* Ad iſthæc ſubiecta amouenda, præſeruatiuum optimum & compendioſiſſimum eſt, ſenis ſingulis diebus præſcriptæ ſuperius potionis drachmam vnam cum vino aut ſimilibus calide ebibere, & in lecto ſtrenue ſudare. Hæc potio præſeruat ſex diebus.

Myrrha. Porro qui continenter Myrrha vtitur, in ore maſticata & deuorata, aut auellaneæ nucis quãtitate in vino epota diebus ſingulis ſub auroram, tutus eſt. *Rad. tuſſilaginis.* Radix etiam Tuſſilaginis drachma vna cum zinzibere mane ieiuno ſtomacho eſitata, horis 24. præſeruat. Et licet quidem ſub iſtorum præſeruatiuorum vſum peſtis quendam interdum inuadat, facili tamen labore tutoque curatur. Qui balneis & ſacrificationi aſſueti ſunt, morem ſuum illum teneant: ſed id fiat ſeparatim extra pluriuñ hominum congregationem.

Thus. Mirum autem non eſt, eos, qui ægrorum curam habere & cum ipſis verſari coguntur, ab ægrorum aere & halitu infici. Id vt caueatur, ægrum *Imperatoria.* inuiſens thus ore maſticet, & ægro in os indat radicem Magiſtrãtiæ. Hoc modo radix & thus venenum nullum præualere patientur.

Et

Et præſeruatiua quidem iſta ſeniorum ſunt. Præſeruatio autem iuniorum, infantum & ſimilium ita inſtitui debet. His cibus nullus offeratur, cui aliquid puluerata myrrhæ non admixtum ſit. Nam infantibus & iunioribus myrrha plus commodat, quam adultis.

Sua etiam præſeruatiua pro vulgo & plebe nota ſunt: velut Allium *Allium.* ex aceto ſæpe comeſtum de die. Item nuces, raphanus ſylueſtris, ruta: *Nux. Ruta.* aut hauſtus aceti roſati: aut peſtis nulla recordatio vel imaginatio. Porro *Acetum roſ. theriaca.* myrrha & theriaca cum vino ſublimato mixtæ, & in ſeptimana vna bis terue potæ.

Multi etiam hoc morbo corripiuntur, quorum complexio & natura cum illo affinitatem non habet. Tales qui ſunt, vt formido eorum tollatur, plus roborari, quam aliis tentari medicamentis poſcunt. His præſtantiſſimum ac optimum præſeruatiuum eſt corallus rubeus tritus, & *Corallus rub.* ſingulis duodecim horis drachma dimidia ex vino potus. Quod ſi tanta coralli copia ſuppeteret, vt eo vniuerſi compotes fieri & hac ratione vti poſſent: ne pars quidem hominum dimidia inficeretur. De præſeruatiuis autem iam ſatis. *Coralli rub. laus.*

Regimen quidem cibi, potus aeris, & rerum aliarum etſi recte ex conſilio bono inſtitutũ non obſit: hæc tamen dicta palmaria & præcipua ſunt ſecreta, quibus recte adhibitis infectio haud dubio euitari queat.

Cap. III.

De nonnullis morbis aliis cum peſte coincidentibus.

FRequenter vſu venit, vt peſtis tempore tres peregrini morbi alii inundent & concurrant: vt ſunt vlcuſcula ſanguinea, phlegmones, & punctiones laterum. Hi quidem ipſa peſtis minime ſunt: ſed huius tempore *Morbi cum peſte qui concurrant.* tamen erumpunt ab influentia cœleſti ſuſcitati, qui tamen alias per ſe quoq; temporibus poſteris erupturi erant. Quia ergo iſtiuſmodi morbi ante conſtitutum ſuum tempus a peſte ſingulariter promouentur, & ipſa peſte non magis contemnendi ſunt: ideo cum illis ita procedetur.

Qui latus vellicant, morbi: contra illos potio præſcripta miniſtranda eſt. Sudore finito, vena illico digiti pedis minimi in eodem latere ſecanda eſt, nec ſanguis ſiſtendus prius, quam in colorem tertium mutetur. Etſi vero morbus iſte peſtis minime ſit, qualis eſſe a multis cenſetur: idem tamen nihilominus peſtis remediis ſubiectus eſt.

Cum vlcuſculis ſanguineis procedendum eſt. Sume ſaphyrum, *Saphyri uſus.* illum externo tumori in ambitu circumducito ſenſim, ſpatio quadrantis horæ. Ibi circulus apparebit niger. Hoc apparente deſiſte. Suppurabit *Cryſtallus ſaphyro ſuccedaneũ impoſta.* tumor, & venenum omne extrahetur. Si ſaphyrus deſit, cryſtallus, ſolis inſtar radians ita circumducendus eſt, & fiet idem, quod a ſaphyro. Etſi

vero aut Phrenitis aut alius ſimilis morbus concurreret, his tamen peculiariter nihil adhiberi debet. Hoc enim vno modo omnia tolluntur.

Tertio Phlegmonibus duo genera remediorum conueniunt: Ardorem ingentem ſopientia, & prunellam auertentia, quod fit prunellæ remedio prius præſcripto in cura peſtis. Remedium alterum expeditum eſt, quo vlcus maturatur & mala cetera inhibentur. Recipe prædictum Gummi Opopanacum cum oleo laterino permixtum: applica. Hoc emplaſtrum expedite maturat, & malum tollit.

Præter iam enumeratos alii cum peſte raro coincidunt. De quibus hac cauſſa expreſſius dicere volui, vt omnia clarius intelligerentur.

Cap. IV.

Quo pacto deſperatius infecti peculiariter cognoſcendi ſint: quibus tamen ipſis etiam ſua remedia decernenda & miniſtranda ſunt in peſte.

PRægnantes in nouilunio periculoſe habent: Luna deficiente minus.

Mulieribus deficiente Luna menſtrua erumpentia plus mali portendunt, quam Luna augeſcente fluentia.

Peſtis ſi in ſuo ſigno corripiat, velut in Ariete, Tauro, Caput: in geminis, cancro, alas: in virgine, in ſcorpio inguina: in aquario & piſcibus ſimiliter: lethalior eſt, quam ſi in aliis ſignis corripiat.

Si peregrini in Ariete, Geminis, Leone, Sagittario inficiuntur, periculoſius habebunt.

Si rubicundi homines in Tauro, Leone, Capricorno incenduntur, peius eſt.

Si complexionis nigrioris inficiuntur, in libra, ſagittario, piſcibus, periculoſum eſt.

Si adultiores homines in plenilunio, piſcibus, aquario inuaduntur, malum.

Si teneriores & infantes ſub noctem morbo obruuntur, grauius laborabunt, quam ſi de die inuadentur.

Qui interius putridi ſunt, vix euadent.

Qui ſani & laudato ſanguine præditi, ac bonis cibis potibuſque aſſueti in Leone, ariete & capricorno inficiuntur, grauiter decumbent.

Qui craſſioris naturæ, cibis durioribus aſſueti corripiuntur, magis ex lateribus, quam duobus locis reliquis periclitabuntur.

Iracundis Leo, Taurus & Sagittarius ominoſus erit.

Sed quæ ſingulorum idonea & conuenientia remedia ſunt, præter ſuperius tradita, iam ſequentur.

Præ-

Prægnantium cura præter ſuperius dicta perficietur potu vini rubri, in quo chalybs extinctus eſt. Alium potum non bibet. Manui quoque indet lapidem Hæmaticum, quem ſubinde mutabit, & ab vna manu in alteram transferet. Id diutiſſime continuabit, & ſuperius receñſitas Medicinas non negliget. In vinum chalybeatum corallum quoque iniiciet, & de eo bibet. Vitabit omnes cibos carneos.

Fœminæ quæ menſtruorum fluentium tempore corripiuntur, ſumant, plantaginem maiorem cum radicibus, cum aqua roſarum permiſceant, & ter de ea potent, ſemper octonis horis interiectis. Sic malum declinabunt.

Qui in ſignis aduerſis inuaduntur, his illico ſuccurrendum impoſitione bufonum reſiccatorum.

Reliquis in genere vniuerſis auxilium præſtabitur ſequente puluere deſcripto, qui ſingulariter etiam Epilepticis ſalutaris eſt.

Sæpe etiam oppilationes ſeu obſtructiones corporis coincidunt: id quod neminem terrere debet: nec etiam clyſteres aut purgationes adhibendæ ſunt. Saltem bibatur de ſena, & balani indantur ex ſapone, aut vitellis ouorum cum ſale mixtim in panniculum conceptis.

Puluis contra morbum puerilem ſeu Epilepſiam.

℞ *Corallorum rubeorum tritorum* ʒij.
Acuminis cornu ceruini vſti ʒj.
Oſs. de corde cerui ℥j.
Eboris vſti ʒj.
Aq. deſtill. Lilii conuallii cochlearia duo plena. Miſceantur omnia & ſi morbus ſentiatur, ter de hoc bibat æger, ſingulis horis ſemel.

De Cibo ac Potu.

Ægris his nullæ carnes præbeantur, nulla oua, ac nulla frixa, nulli piſces: ſed tantum poſt potum priorem iuſcula ex aqua cum aceto roſaceo mixta, aut ſi quid ſimile de hordeo parari queat. Nec tentandum, cibis hic quicquam moliri. Cibi enim cum medicina nulla conuenientia eſt. Nec is quicquam etiam prodeſſe poteſt. Satiuſque eſt, aduerſum & faſtiditum quid miniſtrare, quam quod æger appetat.

Quoad potum, vtiliſſima eſt aqua hordeata. Ceteri omnes vitentur. Prodeſt tamen etiam ad ſitum aqua veronicæ aut cardui Mariæ pro aqua hordei aut potibus aliis miniſtrata.

Concluſio.

Sic ergo, Domini prudentiſſimi & literatiſſimi, quod conſilium de peſte longa diuturnaque experientia probatum & ſtabilitum, omiſſis nugis breui hoc libello com-

plexus ſum: id veſtro nomini & honori in commodum ac emolumentum vniuerſi populi dedicare & conſcribere volui. Quod ſi quis forte ſit, qui ex præſcriptis remediis ægrorum curam agere decreuit: is me conueniat, & pleniorem inſtitutionem, quam vltro defero, audiat. Et licet præſens quidem dies exquiſitiorem remediorum rationem nondum expoſcat: metui tamen etiam futurorum prouidendum eſt. Spero autem me vobis hoc meo ſtudio non leuiter gratificatum eſſe: adeoq; vos omnes & ſingulos mihi beneuolos ac fauentes polliceor. Datum Sterzingæ.

PHILIPPI THEOPHRASTI PARACELSI DE PESTE ET HVIVS ACCIDENTIBVS LIBRI DVO.

AD LECTOREM.

DOCTOR THEOPHRASTVS.

DE peſte multa quidem, Lector beneuole, *à priſcis ſeculis vel ante 4000. annos tradita, tibi haud dubio ad manus peruenerunt. Quod vero deſcriptio vera & genuina, adeoque fundamentalis ipſius rei explicatio, prout decuit, à nullo adhuc tradita ſit: id nimis vere in propatulo eſt, ac idem præpoſtera cura, & Regimen inordinatum, ac ipſa tum præſeruatio tum curatio inartificialis abunde ſatis teſtantur. Iſti ergo omnes libri, liberrimo meo diſcurſui de hac materia minime obſtabunt. Et licet quidē ſuper hoc fundamentū doctrinam ſuam quamplurimi extruxerint: id tamen pura puta arena eſt, procellarum incumbentium tempore minime conſtans & durabilis futura. Quicunque vero vel deinceps primum produturi libri, ſuper idem fundamentum conditi ſunt, nec ad baſin hanc ſequentem ſeſe accommodant: hi vniuerſi ægris infrugiferi futuri ſunt. Tecum enim ipſe reputa, Lector, quot & quam immaturi libri, Tractatuſque & Proceſſus per ſpurios iſtos tam priorum quam inſtantium temporum Medicos editi hactenus & diſperſi ſint, quorum principium vniuerſum ab inſomniis & imaginatione fatua conſtitutum eſt: cui poſtea, qui ſe Magiſtros, Doctores, adeoque Medicinæ Deos iactant, inutilem ſuam & commentitiam experientiam aſſuerunt, vt ars, certa, ex fundamentis ſtabilita, ſibi & principiis conſentiens, populo paſſim omni di-*

uende-

uenderetur, & nugandi licentia ipſis deinde certior & vberior pateret. Tu vero Lector, præfationem meam hac longius ab origine diducentem, iniquo animo minime feres. Nec enim iſta tam manifeſta illorum impoſtura diſſimulanda eſt, qua efferati meam hanc (ſat ſcio) quoque Theoricam & practicam ſuggillare minime ſubuerebuntur. Nam deſpicere & criminari omnia, ea vna illorum ars eſt. Quodſi vero tuipſe, Lector, tuo ipſius iudicio & conſcientiæ ſingula expendenda adhibeas: clare videbis, quotnam & quã fœdis impoſturis polluti libri, Rogerii, Bartobaliæ, Guidonis, Landfranci, Theodorici & ſimilium, ad nos penetrarint. Quanto n. magis libri de peſte editi impoſtorii erunt, cum, qui morborum leuiorum ac quotidianorum tractationem habent, tam longe a fundamento vero abſint? Si hi in generatione & cura morborum cognoſcẽda inutiles exſiſtunt: quanto magis ſteriles & aridi erunt illi, qui peſtis morbi grauiſſimi, conſiderationem & curam pollicentur. Idem ſimiliter faciunt etiã Raſores & Balneatores, qui faſtu inflati, magni ſeipſos faciunt, adeoque ſine omni macula eſſe cenſent, cum tamen in omnibus ſuis conſiliis, adminiſtrationibusq; nec fundamentum, nec ſcientiam, nec vllam experientiam prodant ac exhibeant. In rerum vero naturalium viribus, quas ſolas apud Medicum æger quæritat, explicandis, toti nudi, imo ſtipites ſunt. Vſque adeo ergo ambitio & audacia ipſorum inualuit, vt iam ſine omni pudore non hunc ſaltem aut illum, ſed omnes quoque morbos deſcribere & curare audeant. Quis vero vſpiam eſt, qui iudicare nõ poſſit, quod ex ipſa veritate, ac certa artis comprehenſione, quæ in longe profundioribus ac exquiſitioribus metis verſatur, iſta talia minime machinentur, ſed ex mera potius ignorantia, opinione & confidentia? Dolendum ſane eſt, ſomnia ipſorum tanti paſſim fieri: ad quæ tamẽ ipſi quoque Doctores ſupine conniuent. Adeoq; hinc colligere licet, ipſos vulgaribus tonſoribus ac balneatoribus multo rudiores & inſcitiores exſiſtere. Et quis iſtorum complicum alteri feſtucam ex oculo euellere auſit? Sic ergo merito illis pediculorum captatoribus triumphus cum pice ſutoria, vngulis equorum & ſimilibus decernitur. Sic ipſis quoq; Doctoribus, in pulueribus ſudoriferis, in potionibus, in venæſectionibus, palma iure porrigitur. Quanquam hæc in contemtum adduci temere non debeant. Magnus n. eorum fauor: ſed meritum tenue. Victoriæ autem ſummæ de ipſis triumphus iſte eſt, quod Medicinæ Creator in ſigna & opera Medicinam omnem diſpoſuerit. Voluntas enim & opus tantum Medicum dat. Opera autem illis nimis vere deficiunt. Cur ergo loqui & declamare liceat ipſis de cauſſis & modo regiminis, conſilii ac curationis, cum tamen & per ſe & retro vſque ad primum ſuum præceptorem ſcientiæ medicæ toti caſſi, ſteriles, inanes, & vacui exſiſtant? Præſidii hic aliquid & adminiculi conquirent ab Apolline, Machaone, Hippocrate &c. qui in Coo & regionibus aliis admiranda opera deſignarint. Sed quid, ſi talia ego pro Legendis (vt vocant) habeam vel non habeam? Eſto tamen ita: deſignarint illi miracula. Quis interim credat, iſta Arcana & Magnalia, per quæ tanta confecerint, ab ipſis conſcripta, & ad nos poſtliminio per manus tradita perueniſſe? Scripta illorum, quæ nos

Auicēna & Galenus nugatores.

accepimus, ſermones meri ſunt, arte non admodum multa prægnantes. Quis ergo pedem in illis deſigat? Taceo quod Auicenna & Galenus nugatores & Logodædali ſint. Et Galenus cumprimis Rhetor, Aſiaticæ ſuæ luxuriei vela nunquam ſtrinxit ac colligit. Sic ergo, Lector, per hunc introitum te admonitum velim, ne iugo hactenus commemorato per quandam fors imprudentiam credulum collum ſubmittas. Idque tibi ſemper ante oculos ac mentem verſetur, quod Medicus ſine ſignis & operibus nullus aut conſiſtere, aut durabile nomen parare ſibi queat. Opera autem ſunt illa, ad quæ te iam induco. Suauiter & blande arridere ægris, opus non eſt, eſt dolus. Quamquā facile mihi perſuaderi poſſit, quod, cum Medicina iam omnis in blandiloquentiam conuerſa ſit, eadem tibi quoque non admodum aduerſa ſit ac diſpliceat. Si ergo pro arte nugas & nenias cenſueris: me hic haud dubio nunquam ſecuturus es. Interim nō iniuſte de his omnib. tibi ſerius adhortator ſum. Deus etenim ipſe per opera magni ſit: ac idem ex terra Medicinam creauit. Non vero eam creauit ſpiritum, ſed in materiam corpoream abſtruſit & recondit. Opera ergo manuum teſtabuntur de veritate oris. Super hoc ſequens meum inſtitutum fundatum eſt. Hæc ergo lege & relege, nec te laboris illius pigeat. Moueat te magnitudo morbi (qui negligi ſe non patitur.) vt veritatem ſequaris, non nugas. Ideo æquum etiam iudicem agito. Datum Nordlingæ.

LIBER PRIMVS

THEOPHRASTI HOHENHEIMII, VTRIVSQVE MEDICINÆ Doctoris.

De Peſte & eius accidentibus.

Capvt Primvm.

Medicina duplex.

CVm in Medicina aliud nihil compertum habeamus, quam quod informatrix Natura nos docuit: operæ pretium eſt, nos poſt Deum eam cumprimis amare & conſulere. Quid enim maius & ſanctius eſt, quam poſt Deum amare & colere eos, qui nos bonis præceptis informant? Cum ergo non homo, ſed elingues & mutæ creaturæ Medicum gignant: ſciendum vobis eſt, Medicinam duplicem eſſe, aut ex duobus conſtare: ex Lumine Naturæ; & ex Fragmentis, quæ velut micæ infra menſam cadunt. Vtriuſque Medici cognoſcendi diſcrimen in hoc poſitum eſt. Qui ſecundum Lumen Naturæ operatur, is abundat in vtraque Philoſophia, cœli nimirum & terræ. Is quam ingenti ſcientia præditus ſit, ex eo colligi facile poteſt, q ipſi nec vita, nec valetudo, nec morbus, nec mors abſcondita ſint.

Med. naturalis qualis ſit.

Quan-

Quantopere vero pars altera manca ſit, hinc cenſe. Experimenta illi

Fragmentarius medicus qualis.

promta & parata habent: deficiunt vere illis morbi, qui experimentis ipſorum conueniant: hoc eſt, artem ſibi promtam eſſe cenſent, modo conuenientes morbi offerentur. Quæ vero iſta ars eſt, quæ diffluit & vaneſcit prius, quam requiſitus morbus accedat? Non ergo illi Medici ſunt, ſed experimentatores. Contra autem cum Medicina ita comparatum eſt: Quoties morbus, toties contra eum, promta ars ſeu Medicina. Morbum ſi nouiſti, nouiſti etiam artem. Morbum autem & artem ſi non nouiſti, quam facile decipi poteris? Hinc ſequitur, de morbo primum dicẽdum & docendum eſſe: poſtea de arte ſeu remedio, morbo debito. Ita hæc in duos libros diſtributa ſunt. Et niſi ipſa natura hoc indicio nos doceret: morbi certe vniuerſi nobis abditi forent. Sic hic in peſte per lu-

Peſtis locum ipſius ortũ indicat.

men naturæ eadem nos docet ex loco, quem illa occupauit, quæ ipſius origo & cauſſa ſit. Et ſi locum hunc non nouimus, aut intelligimus, vanũ & fruſtraneum erit omne quod tentabimus. Peſtis autem loca tria ſunt:

Loca peſtis tria.

Regio ſcilicet *Aurium*, *Alarũ*, *Inguinum*. Hæc anteq̃ declarare pergo: ſpõdeo, me in via ipſius naturæ perſtiturum. Sequitur ergo, minime liquere, ꝗ peſtis ſit morbꝰ, aut infectio vel cerebri, vel hepatis, vel ſplenis, vel cordis, vel membrorũ his ſimilium. Communis eſt opinio quæ dudum inua-

Peſtis non eſt morbꝰ partium principalĩ.

luit, peſtem poſt aures ex cerebro ortam eſſe: quæ ſub alis, ex corde, quę ſub inguinibus, ex hepate vel ſplene. Is error grandis eſt. Nam ſi ægritudo iſtorum membrorum peſtis eſſet, vt cenſent illi, qui quæſo fieret, de his ſilere vrinam, quę tamen iſtarum partium morbos minime celare poteſt? Hoc enim euincunt regulæ de vrina conditæ, quæ omnes morbos

Vrina & ſanguis in peſte bona.

ad ſummum venantur & inquirunt. Tum & harum partium ea a natura conſtitutio eſt, vt ſi infectio ſeu peſtis illas occuparet, multa alia ſigna & indicia eædem exhibituræ eſſent. Eodem modo vos quoque iſtorum membrorum *Minutiones* imperatis, & tamen in emiſſo ſanguine vitium nullum deprehenditis. Nec enim dici poteſt, eas vel vtiles, vel inutiles eſſe, cum ſimiliter vt ſanis illæ cadant vel bene, vel male. Indicãdum adhuc vnum eſt. Conſiderate vos ipſi naturam cerebri & naturam cordis, & videte quantis a ſe inuicem interuallis diſtent, nimirum vt album & nigrũ. Hoc tamen non ſpectato, vos medicinam veſtrã adhibetis, quę nihil niſi

Cerebrũ & cor valde diſtant.

mortem arceſſere poſſit. Si medicina cerebro prodeſſet, & eius peſtẽ expugnaret, deberet tollere ſeu iugulare peſtẽ cordis, tanto interuallo duę illæ peſtes diſtant. Similiter intelligite etiam de hepate & ſplene. Quod ſi dicas: peſtem vnicam eſſe, quocunque loco ſit, adeoque vnam medicinam omnibus prodeſſe, nec opus eſſe, vt ad particularia, aut ſpecifica reſpicias: ſcias hoc in Medicina locum non inuenire. Nam opus eſt, vt

corpus infectum, & infectionem Medicam conſideres, non ſecus ac vulnera, quæ omnino requirunt cognitionem ſuæ ſedis, ex qua infectio & infectio Medica dignoſcatur. Ideo peſtis illis membris non attribuitur. Cerebrum enim non expurgatur per aures, nec cor per alas, nec hepar ac lien per inguina. Talia enim Anatomia minime concedit. Tum & peſtis morbus non eſt ſuperfluitatis, nec eſt humor, nec eſt infectio, ſed eſt intoxicatio, ex qua Apoſtemata oriuntur, ſine qua intoxicatione Apoſtemata nulla gigni queunt. Et hic artis rhombus ſitus eſt. Eodem modo vos quoque dicere ſoletis: caueant ſibi iam cholerici: iam infectio ſanguineos tanget: Melancholici vix euadent: item phlegmatici grauiter inficientur. Quid hæc talia vero ad Medicum, quæ a Medicis poſita non ſunt? Nam ſi de correptione & inſultu peſtis dicere velimus: certe ſcientiam nullam habemus certiorem, qua dicamus, *tu tibi caue: tu te præſerua, tu fuge,* quam qualem de fulgure ſeu fulmine tenemus. Illud in ſuperiore cœlo gigni, hoc cōpertum habemus. Nouimus hoc quoque, ipſum deorſum ruiturum. Scimus etiam robur ipſius vibrationis. Inſuper hoc quoque perſuaſum habemus, quod omne, in quod incidit, frangat & exurat. Quo tamen certo irruiturum id ſit, id penitus ignoramus. Ideo ex ipſa vibratione ſeu iactu dignoſcere minime poſſumus, qualenam genus, quas complexiones, quas vrbes & domos ſeorſim feriturum id ſit, niſi id caſu prædicatur fortuito. Ideo de hiſce loqui nobis integrum minime eſt: vt quæ lumini Naturæ aduerſentur. Et ſi fors Philoſophus quiſpiam Aſtronomicus prædicere velit, vt ſibi caueant Saturnini, Martiales, &c. id temerarium eſt. Nulli enim vnquam mortalium proditum eſt, quis Saturnius aut Martialis in terra ſit iſte, in quem velut in ſcopum ſuperius aſtrum collimet. Hi ſermones vniuerſi ab imaginaria experientia profluxerunt. Adeoque conſultum & ſalutare iudico, huiuſmodi vanitates & errores, hactenus pro fundamentis habitos, exſcindi amouerique, vt nimirum ipſa naturæ lux in ſuis operibus nullo offendiculo interuertatur & turbetur.

Cerebrū non euacuatur per aures. Cor non per Alas. Hepar nō per bubones.

Cap. II.

QVia hactenus demonſtratum eſt, quod opus ſit, Medicum ſcientiam ac artē ſuam ex indicio naturæ deſumere: ideo liquet, *Locum* ipſum morbi Medicum in ſuam regionem illicere & ducere, nec aliam vllam corporis partem, præter illam, proponendam aut inſpiciendam eſſe. Sic ergo extra regionem illam longius nihil conquirendum eſt, ſed qua ratione vulneris locus in ſe & Theoricam & Practicam, & poſtea ſua etiam accidentia exhibet: ſic modo plane ſimili peſtis quoq; intelligenda eſt.

Locum morbi Theoricā & Practicam docet.

Peſtis

Peſtis n. vulnus eſt, a ſuperiorib. inflictū, quod in nulla re a vulnere, ab hominibus inflicto diuerſum eſt. Vnam enim eandemque Theoricam, vnā eandemque praxin vnius methodi habent, & ſeparantur ſola operatione & ſimplicibus, quod diſcrimen ab eo dimanat: quod ictus alius ſit ſuperiorum, alius hominum. Iam ſi peſtis a Medico vulnus nominandum eſt: vtriuſque quoque comparatio attendenda videtur. Poſcunt enim vtraque, vt loci proprietas cognoſcatur. Vna enim Medicina eſt, quæ vulnus ſanat: ſic vna etiam eſt, quæ peſtem ſanat. Sed hic tale quiddam occurrit, vulnus hoc, illud, videtis, mortale eſſe. Huius quæ alia cauſſa eſt, quam locus, qui principio ſeu radici vitæ proximus eſt? Huc ſpectat Medicina altera, quæ Balſamo potior ſit. Sic in peſte quoque accidens locale incidit. Iam videtis viciſſim, multa coincidere, inflammationem, febres, paroxyſmos, delirium, ſpaſmum, fluens menſtruum, chronicum calorem, interdum obſtructionem, diarrhœam, &c. Hæc omnia vulneris ſunt accidentia, & præter hæc plura alia. Et quæ hic accidentia ſunt: eadem etiam accidentia peſtis ſunt. Ex quo ſequitur, debere Phyſicum phyſicam ſuam artem chirurgice exercere. Qui inflammationem a vulnere tollit, chirurgice agit. Iam autem cura duplex eſt: chirurgicalis & phyſicalis. Ex quo concludo, quod phyſicus chirurgicalis ſit Medicus & chirurgus peſtis, & non ſpurius chirurgus.

Vulneris & peſtis ſimilitudo.

Locus vulnus lethale facit.

Vulneris accidentia qua.

Sed his omiſſis, iſto exemplo vos de practica inſtituenda commonitos volo. Quamuis autem de cura hic non tractem: hoc tamen exemplum, inducitur ad ſequens meum inſtitutum planius declarandum ac intelligendum. Iam in hoc capitulo hoc vrgeo, vulnus ſcilicet probandum, & loci cognitionem comparandam eſſe, ita, vt peſtis in loco alio nullo oriatur, quam quo dictum eſt. Hoc vt demonſtrem, tale exemplum proponam. Cognouiſtis etiam ex aliis conſcriptis libris, quod Magna creatura ſit parens Microcoſmi. Hinc ſequitur: Quatuor partes ſunt in magna creatura. Ergo quatuor etiam partes in Microcoſmo ſunt. Inſuper ſcitote, quodlibet ſimile comprehendere ſuum ſimile, non diuerſum. Hæc Anatomia eſt, medico omnino ſcienda, vt Microcoſmum & magnam creaturam inter ſe comparare queat. Iam tres hæ partes ſpectandæ non ſunt: ſed quarta tamen, eſt portio partis cœli, hoc eſt, iuxta aures, alas, & inguina. Ideo cœlum partem ſuam corripit. Et ſicut in cœlo parentes varii ſunt: ita variæ quoque partes corripiuntur, quarum numerum comprehendere minime poſſumus. De hoc id noſcite, quod parens Microcoſmi in varias intoxicationes ſe diuidat. Sed agitur hic de exemplo explicando & intelligendo, in quo

Macrocoſmus parës Microcoſmi.

Simile in ſimile agit.

ſolus locus comprehenditur, cum tamen confine & locus res vna ſint, hoc eſt, vnum corpus Phyſicum. Quaſi diceret aliquis: vulnus infligitur, vbi gladius ferit, hoc ita ſe habet. Superiora autem arma feriunt hoc, q̃ ipſorum ſubiectum eſt: velut fulmen, ſi ferit, nihil adurit niſi lignū. Lignū n. ſubiectum eſt ignis. Saxa nullum damnum ſentiūt. Exemplū autem ita intelligendum eſt, vt Microcoſmus in partes magnæ creaturæ deducatur. Tu vero hoc non æſtima, quod Microcoſmus caro ſit: ſed hoc intuere q̃ Globulus terræ ſuas partes habeat: & tñ terra vnica ſit. Similiter ſe quoq; Microcoſmus habet. Hoc iã exemplū accipite. De cœlo decidens imber, nec in ſaxis, nec in arena, nec in ligno quicq̃ operat̃, ſed in ſola terra opatur. In terram vim ſuam transfundit, illam ſubit, eius proprietatem induit, & in ea gramen fit. Sic de homine etiam intelligitur, impreſſiones illas non recipi, niſi præſto ſubiectum idoneum ſit. Nec hic diuerſum fit ab eo, ac ſi quis cataphractus ſit, & feriatur eo loco, quo nudus erat. Sic enim totum corpus loricatum eſt aduerſus impreſſionẽ peſtiferam: niſi quod tria illa loca nuda & aperta ſint. Ibi enim morbus locum nudum illum manifeſtat, ex qua manifeſtatione nos cauſſam & ſicarium cognoſcere debemus. Et ſicut vulnus forinſecus infertur: ita etiam infectio peſtis, cuius vis per cutem ad cerebrum vſque aut ipſum cor penetrat. Quam pertuſionem poſtea ſequitur repentina mors, maior vel minor morbus, ſicut vulnus quoque aliud alio grandius eſt.

Actio requirit ſubiectum habile.

Imber in ſola terra fit gramẽ.

Loca tria quæ in corpore nuda.

Cap. III.

QVia erga cauſſa ac inflictor morbi alius nullus deprehenditur, quam cœlum: ante omnia iam intelligi debet, quomodo cœlum ad nos perueniat. Alia enim conuentio ſeu coniunctio planetarum & corporū noſtrorum eſt infirmandorum, quam quæ dicta eſt de pluuia & terra. Quanquam in hoc ſimilitudo ſit, quod, ſicut imber ex rebus inuiſibilibus oritur, & fit viſibilis, ſic arma quoq; cœli, nos vulnerantia, inuiſibilia ſint, in corpus tamen penetrent veluti pluuia vel imber, non tamen extrinſecus, ſed intrinſecus in Microcoſmo, ita vt hæc impreſſio non aliter ac prior intelligenda ſit. Si illa locum ferit periculoſum, periculoſa & mortalis ipſa quoque fit. Hoc vero caput iſto tantum fine induco, vt ſcientiam certam capiamus introitus ſeu ingreſſus cœli in corpora noſtra. Itaq; rẽ hoc modo cenſete. Microcoſmus ex quatuor partibus magnæ creaturæ factus eſt nō ſec⁹ ac filius a patre. Ideo patris proprietates filius quoq; retinet. Hanc ſimilitudinem homo quoque cum magna creatura habet. Filius & pater diuiſi ſunt, & duas perſonas conſtituunt. Æque etiam homo ac cœlum capita duo, hoc eſt, duos ſenſus conſtituunt. Quod propter ſequentem declarationem ita adducitur. Sic ergo cœlum in naturali coniuncti-

Homo filius Macrocoſmi.

iunctione cum homine conſiſtit, ita vt homo ac cœlũ vnius naturæ ſint, ſolo ſenſu differentes. Calor ſolis in natura microcoſmi nihil mutat: nihil etiam mutat eiuſdem frigus. Peſtis enim origo non ex naturalibus humoribus producitur; nec elicitur ex eo naturali, quod in cœlo & homine ineſt. Hydrops quidem ac febres ex cauſſis naturalibus, veluti ex immoderatione cibi potuſque, quæ origo naturalis eſt, progigni queunt: velut & alii morbi, qui in quatuor partibus Microcoſmi generari queunt, naturaliter in ipſa natura oriuntur & habitant. Sed eadem tamen in peſte ratio minime eſt. Nec enim hic concordantia naturalis coniunctionis eſt. Vnde concluditur, hic naturaliter nihil incidere eo modo, quaſi ſanguis infectus eſſet, reſpiciendo ad patrem & filium, ſicut perſæpe alias accidit, filium patris morbos hereditario ſuſcipere. Nos autem hunc morbum hereditario non ſuſcipimus a primo noſtro patre, magna creatura: nec is etiam oritur ex naturali influentia, veluti ſi quis Medicus diceret, putridus aer putrida corpora facit multis morbis obnoxia.

Peſtis origo nõ ex naturali.

Hydrops, febris, morbi naturales, non peſtis.

Notum vobis ſatis eſt, quid fortis imaginatio poſſit ac faciat: quæ principium eſt magicæ omnis actionis. Compertum etiam habetis, quid virtutis aut efficaciæ lateat in characteribus & ſimilibus. Iſtorum tamen, vt dictum eſt, origo naturalis non eſt: & tamen vim habent inferendi contracturam, &c. & morbos alios, quos minime prius concitarunt, ſanandi. Simile iudicium faciendum etiam de origine peſtis. Hæc omnia eo ita diducuntur, ne incaute dicatur, Saturnum ægrum eſſe, ac ob id ægros fore ipſius etiam filios: aut Iouem fortem ac validum eſſe: ac tales neceſſario eius quoque filios fieri. Quin hoc potius dicendum eſt: cœlum ſanũ eſt; per hoc tamen filii ipſius grauiter læduntur. Idem de forti imaginatione quoque intelligi debet. Nec enim iſte morbus hic aliter ſecundum originem ſuam cognoſcitur, quam ſicut cognoſcitur, vnum ab altero lædi ſine prehenſione & contactu, hoc eſt, contactu corporali, cum tamen terminatio corporalis exſiſtat. Medicis vobis ex animo Magica nunquã elabatur. Nec id vos moueat, quod eius in ſuis commentariis veteres auctores mentionem non faciant. Vniuerſæ enim Cabaliſticæ artis, quæ pars Magiæ eſt, per quã magna & admiranda opera Apollinis facta ſunt, mentio nuſquam fit. Ideo humores eorum ſperni decet, quia morbus iſte modo naturali non infligitur. Alia res eſt deſcribere morbos naturales, alia, res ſupernaturales, ex quo genere peſtis eſt. Nam vbiuis hæc ſimilitudo tenenda eſt, vt ipſam naturæ attribuatis illi, quam nos ſupernaturalem vocare poſſimus, veluti ſi quis alterum magice cogat, incitet, ſanet, lædat. Hæc enim origo eſt, cui peſtis comparanda videtur.

Imaginatio eſt principium omnis actionis Magicæ.

Magica medicis nõ contemnenda.

Cabaliſtica pars Magiæ.

Apollinis opera vnde facta.

Natura ſupernaturalis quæ.

CAP. IV.

Medium in arte Magica requiſitū.

Affectus humani quid in ſupernis gignant.

VIm nouiſſe magnam, ac eidem potentiam etiam aſſignare ſingularem cogimini, quod, ſicut ira, quæ vincit dominum ſuum, ſanitatem eius lædit, ſic eandem lædere quoque poſſit alius, qui id ſatagit ac cogitat. Ex ipſo homine nihil egreditur contra hominem alium, niſi id operetur per *Medium* iſtorum duorum. Qui *Medium* inter ſe & hoſtem ſuum tangere vel ferire poteſt, is hoſtem ſuum pro deſiderio omni vincit, etiā ſine gladio. Ex homine operatio abit in influentiam. Ex hac procedit impreſſio, prout *Medium* tactū eſt. In hoc ordine peſtis manet. Omnis enim noſter liuor, inuidia, odium, ira, libidoque retro aſcendit ad ſuperiora magnalia, in quibus generatio ſita eſt. Videtis, qua ratione filius patrem ,, irritare ac commouere poſſit. Ea ira aut in patre erumpit, aut in filio. Pa- ,, ter ſi iram non coquit, effundit illam in filium. Eodem modo ſciendum eſt, ſupernaturales quoque morbos radices agere. In cœlo peſtis nulla vnquam fuit: ſed ſupernaturales morbi omnes in & ex nobis oriuntur, adeoque inefficaces adhuc penetrant in cœlum: in eo generantur, & ex ipſo denuo in nos recidunt.

Supernaturales morbi vt, ex nobis in cœlo ſiant.

Aſtronomus vnde auguratur.

Ioannes Regiomontanus prædixit luem Gallicam.

Per Medium omnia ſiunt.

Vt hæc facilius intelligatis, notate vim Aſtronomiæ, quæ peſtes incubituras vaticinatur. Vnde id auguratur? Ex hoc ſolo, quod cœlum ab hominibus infectum ſit. Hanc infectionem videt quidem Aſtronomus: ipſum tamen infectionis origo latet. Illa enim a terra conſcendit in cœlum. Hac ratione *Ioannes de Monte Regio* inſultum luis Gallicæ prædixit. Lues enim hæc principio in homine orta, poſtea in cœlo præparata, tandem ſuper Microcoſmum effuſa eſt. Ex hac præparatione ille vaticinatus eſt. Similiter hic etiam de peſte notate. Homo, qui æger decumbit: naturaliter de ipſo mors prædici poteſt. Quod ante inſultum morbi fieri minime poterat. Sic omnia fiunt per *Medium*, ſine quo homo ſcientiam naturalem non habet. Ideo hinc patet, aſtris nullam poteſtatem aſcribi poſſe: cum in iſtiuſmodi rebus ſaltem *Medium* ſint. Niſi enim noſmet per imaginationem aſtra ipſa inficeremus, impreſſiones in nos etiam nullæ decumberent. Nam eodem modo, ſi filius patrem non irritat, eum placidum ac mitem habet. Si vero ipſum commouet, Medium ex ipſo facit, quod filio id infligit, in Medium quod impreſſum eſt. Nec hic vlla alia ratio aut veritas eſt, quam quod cœlum magnæ creaturæ noſter parens, noſque ex eo nati ſimus. Ideo magica incantatio ex nobis in ipſum procedit, & ex ipſo in nos redit. Adeoque magicus intellectus lumen eſt, ex quo fundamentum omne ſupernaturalium morborum declaratur: extra quem intellectum Medici in deſcriptione peſtis euidenter & enormiter errant. Fundamentum autem id aliud eſt, ex quo Prophetæ vaticinantur,

Macrocoſmus parens hominis.

Magia ſupernaturales morbos declarat.

nantur, ab Aſtronomis ſeparatum. Vt, ſi ante infectionem Medii Propheta prędicat venturam peſtem eſſe, idem id eſt ac ſi diceret, vos patrem veſtrum offendetis, hoc eſt, vos in terris habitantes homines libidine veſtra aſtra inficietis: aſtra autem vobis peſtem immittent, hoc eſt, immittent vobis morbum illum, quem vos in cœlo genuiſtis. Vnde patet, nobis aliud cogitandum nihil eſſe, quam quod nos homines ferulæ parentis noſtri reſeruati ſimus. Nam Deus ex magna quidem creatura nos homines fecit: ſed tamen in parente iſto tales conſtituit, vt in ipſo nobis emoriendum ſit. Si iam ex parente noſtro morbum aſciſcimus: ex eodē ipſos quoque morbos adipiſcamur neceſſe eſt. Morbis enim mors plus eſt. Si *Mors morbis plus eſt.*
rerum euentus ipſe comprobat, quod patre noſtro carere non poſſimus, nec per Deum ab ipſo exemti ſimus: idem parens ſupernaturalis quoque pœnæ poteſtatem in filium acceperit. Quia enim mortis cauſſa ab ipſo nedum liberati ſumus: nec ferulæ ipſius exemti erimus. Plagas ferulæ vi- *Morbi duplices: Sāguinis, Ferulæ.*
dęmus ipſi. Cauſſa vero in nobis orta, ad cœlum contendit, & inde in nos iterum deuoluitur. Sic ergo duplices morbi ſunt, nobis hereditario ferendi ratione ſanguinis, & ratione ferulæ.

Cap. V.

CVm partes Microcoſmi omnes mineralia ſint: ideo quoad morborum cauſſas inueniendas, ſcitote, mineralia illa eſſe, quæ in materiā peſtis abeant. Vnde fit, vt infectiones omnes mineraliter terminentur. Iam ſi mineralia ipſa materia ſunt: cauſſa etiam huius morbi erit, conce- *Mineralia Microcoſmi ſunt materia morborū.*
pta & genita eo loco, quo ſuperius dictum eſt. Cum autem Mineralia plura exſiſtant: ſciendum eſt, materiam peccantem nihil eſſe aliud, quā ſulphur. Nam in tribus conſiſtunt omnia corpora. Illorum medium eſt ſulphur, quod ſine vlla contradictione ſtabilitum manebit. Hoc ſaltem vobis ambiguum ac obſcurum erit, qua ratione ſulphur talis materia fiat. Quid *Mars* eſt aliud, quam ſulphuris ſpiritus? Iam ergo momentum *Sulphur materia peſtis.*
in hoc poſitum eſt, an ſpiritus corporalis fieri poſſit, quod in ſolo ſupernaturali morbo fit. Oportet enim ſpiritum fieri corporeum. Spiritus tamen manet vſque ad locum ſuum. Loca autem tria illa ſunt, de quibus ſuperius diximus. Spiritus hic ſimilis eſt calori, a ſole defluenti, & per Medium incendenti. Corpus eſt res, quæ incenditur. Corpus quod accēdit, eſt ſulphur. Sulphur quod ardere facit, eſt Mars. Ita non vnum ſulphur, ſed multa partium firmamenti ſunt. Et licet vnum ſit corpus quod ac- *Sulphuris varia genera.*
cendatur: id tamen Medico curandum non eſt. Quid enim eſt Materia peccans niſi ſolum ſulphur? Et cum ſulphur habeat Saturnus, habeat

Luna & ſimiliter ceteræ principes partes corporis: hinc fit, vt multæ materiæ peccantes conſtituantur. In ſulphure ſita eſt ſanatio: ab eodem ēt pacatur Mars. Nam quid virtutis habet chalybs ictu iam facto? In ſulphure ſitum eſt malum, quod auerti debet. Si ergo Mars chalybs ſulphuris eſt, & ſulphur peſtis: iam ex his diſtributio inuenietur. In genere ergo ac ſumma, ſulphura tria deprehenduntur. Inguina enim tenent *Antimonium*, pectoralia *Arſenicum*, aures *Marcaſitam*. Hæc nimirum ſunt illa materia, medico apprime cognoſcenda. Hæc enim peſtis eſt. Si quid a ſcorpione excluderetur ſeu gigneretur, quis quæſo diceret aliud, quam duo hic venena eſſe: Extra vnum ipſe ſcorpio: Intra vnum, ſpiritus ſcorpionis. Hunc opus eſt Medicinam continere, non exteriorem. Quod hoc inſtituto propono, vt Medicinam adhibeatis tantum propter mortificationem ſpiritus ſcorpionis. Eadem hic quoque ratio eſſe debet genera ſulphurea cognoſcendi, vt nimirum ipſum ſulphur exſtinguatur, & morbus ſupernaturalis in eo curetur, nec conſideretur ipſum corpus loci, hoc eſt, venæ, nerui, caro, &c. Nam hæ ipſa peſtis non ſunt. Iam autem incenſio Martis eſt ira magnæ creaturæ. Qui vero ſulphur iſto loco peſtis ſit: id hac via cognoſce. Licet id ſigna quidem ſatis demonſtrent: indicium tamen inſuper aliud quoque præſto eſt, maius & potentius, quo cetera communia ſigna probantur. Id huiuſmodi eſt. Nouiſtis *ſudorem* in corpore duplicem: manantem per *poros*, & fluentem per *Emunctoria*. Qui per poros emanat, partem is firmamenti nihil attinet. Qui vero ex emũctoriis (velut in tribus dictis locis) manat, is ſudor eſt ſulphuris, quod peſtis exſiſtit. Iam partes minerales in quolibet membro æqualiter diſtributæ ſunt: hoc autem loco ſubiectum vnicum eſt. Cauſſa autem, cur incenſio ea nihil aliud niſi peſtem gignat, eadem eſt, quæ in Baſiliſco. Is ex tinctura excellenti generatur, contra & ſupra ipſam Naturam. Matre n. caret. Ita ſi ſulphur incendatur, nec tamen mater deſit: tunc nihil niſi febres generantur. Si vero mater deſit, & pater ſolus generet: iam ſulphur mutatur in peſtem, ſicut vitellus, a patre natus, Baſiliſcus fit. Venena quę ſine matre generantur, per omnia corpora penetrant, ſine contactu. Viſus Baſiliſci interficit: ita & viſus Martis. Et ſicut viſus alter operatur materialiter: ſic æque operatur etiam ſpiritus Martis. Et ſicut vis Baſiliſci peculiaris eſt, a venenatis naturis omnibus diuerſa: ſic aliud ac diuerſum quoque fit venenum per Martem in peſte. Et hinc nimirum tantæ difficultates in ſcribendo exortę ſunt iis auctoribus, qui de peſte commentari ſubierunt, quod ſcilicet generationis Baſiliſci ignari fuerant. Alium autem oportuerat eſſe hominem Microcoſmum, nec generationem eius cum hac conuenire. Adeoq; homo concedere cogit, ſi Mars Baſiliſcum

Sulphur principalia tria ſunt, &c.

Sudor duplex. Pororum & Emunctoriorũ.

Baſiliſcus ſine matre naſcitur, ex vitello patris.

Baſiliſci & peſtis collatio.

cœli generet in vitello ſuo, qui ſulphur eſt, iuxta proceſſum Magicum, quod hoc, quod ferit & videt, peſtis ipſa ſit. Quo enim oculi conuertũtur, eo ſpectant. Contuitus iſte quem aſſequitur, is ictum concipit ſentitque. Felix autem eſt, & illæſus manet, qui oculis ſe iſtis ſubducit.

Cap. VI.

Quoniam ſigna omnem morbum manifeſtant produntque: ſcito, huius quoque morbi ſigna cognitu facilia eſſe. Quid enim eſt, quod Baſiliſco ſimiliter prodatur? Primum ſignum eſt, mutatio animi, cum impreſſis & concurrentibus ſignis publicis. Si horum ſignorum duo concurrunt: ſcito Baſiliſcum feriiſſe. Poſtea incipit Tranſmutatio, hoc eſt, veneni vis & proprietas erumpit ad Apoſtemata ſuſcitanda, quæ non ſolum foris conſpicua ſunt, ſed intus etiam inaſpectabilia ſimiliter operantur. His principium huius ictus ſeu inflictus ſatis cognoſcitur. Cum ergo ad principium cognoſcendum alia ſigna præter hæc non requirantur: iam diuertendum eſt ad ſigna accidentia. Horum cognoſcendorum modus alius non eſt, quam vulnerum accidentium, quæ ipſum quidem vulnus non ſunt, ſed tantum eius accidentia. Ideo Medicinæ duplex ratio eſt. Sicut enim vulnus, quod a gladio infligitur, nihil aliud, quam læſionis locum deſignat: ita ceterum, quod accidit, huc non pertinet, ſed tum originem, tum curam aliam habet. Ideo hæc ipſa quoque ſigna inſpicienda ſunt, vt ad propriam ſuam curam reducantur quoq;, extra prædictum venenum. Ex accidentibus eſt paroxyſmus, qui inflammationi ſimilis eſt, febris inſtar horrore quatiens. Huius cauſſa eſt, quod Mineralia euaporationibus ſuis vniuerſum corpus peruadunt, nec exire queunt. Vnde terræmotui quid ſimile euenit, ac totum corpus concutitur. Ita Phrenitis quoque accidens eſt, ſi ingens veneni ardor cerebrum ipſum penetrauit, & venas, & ſanguinem, & rationem. Tunc enim ratio quaſi expaueſcit, & natura animalis ferocit, prout ratio ac permixtio veneni fuerit. Hæc fere præcedunt vertigines. Similiter concurrunt etiam omnia accidentia ſulphurea, ad modum venenorum arſenicalium: quæ poſtea conſequuntur, obſtructio diarrhϾ &c.

Quæ primũ ſigna. *Mutatio animi.* *Horror.* *Phrenitis* *Vertigo.*

Sed vt in his omnibus ſigna illa exacte ac ex fundamento ipſo cognoſcas, attende ad naturam ſignorum veneni Mercurii primum. Poſtea ad ſigna Arſenici. Tertio, ad ſigna Aſpidis. Ex hiſce trib. omnes peſtes dignoſcuntur. Et, veluti ſuperius traditum eſt, quod hæc ſigna morbo nulli alii communia ſint, maxime reſpectu loci: ideo cuiuis facile patebunt, comprimis ſi temporum ratio, & inuaſionis frequentia vna concurrant. Cum enim vniuerſi huic peſti cauſſam demus: pars noſtrum maxima quoque fere corripi ſolet. Non enim inſtar morborum aliorum ſparſim

Peſtis ex quibus ſigna noſcatur.

irrepit in paucos: ſed pro communi culpa communiter ac populatim graſſatur. His ergo, hactenus ſufficienter explicatis, finem imponemus: & ad declarati iam morbi curam proxime diuertemus.

LIBER SECVNDVS.

Præfatio.

Prisci cabalia ignari fuerunt

CVm in veterum Auctorum libris nihil traditum legatur, quod vere nobis præſidio & auxilio eſſe poſſit: æquum omnino ac neceſſarium eſt, vt fundamentum ac doctrinam noſtram porro excolamus & illuſtremus, priſcorumq; errores & inopiam a nobis tandem excutiamus. Nam cum publice notum vniuerſis ſit, quod Cabaliæ & Magiæ penitus ignari ipſi fuerint: nemini dubium eſſe debet, quin imaginarii ſaltem illi Medici extiterint, & huius morbi originem ne quidem per tranſennam introſpexerint. Inficias autem hic minime ibo, quod Experimenta nonnulla eorum ad nos deſcenderint, quæ quidem propter vtilitatem ſuam reiicienda non ſint. Iſti tamen polygraphi illorum Inuentores ac auctores minime fuerunt: nec eadem altius expendere potuerunt, quam qualia a ſuis anteceſſoribus acceperunt, quibus etiam ſuos nugatorios libros exornarũt, vt aliquid dignitatis illi inde adipiſcerentur. Hæc experimenta omnino excipienda, & libri ipſi, ceu ſcoria, relinquendi ſunt. Sæpius iam inculcaui, quod Chiromantia, inuentrix Artium ſit, ſi cabaliſtice tractetur. Similiter & Phyſionomia & Anatomia, ſi pro Magica interpretatione explicetur. In hoc enim ſolo ars compoſitionis Receptorum condita eſt. Porro vero modus componendi veterum de gradibus quoque erroneus deprehenditur. Arant enim cum muribus. Ideo æquum eſſet, Inuentricem artium hic in principio ſtatui, ad pædagogum ipſius naturæ plenius cognoſcendum. Sed quia Lumen Naturæ ſeparatim per ſe volumen vniuerſale deſiderat, nec particulariter explicari vult, ideo hoc loco ab inſtituto illo deſiſto.

Chiromãtia artiũ inuẽtrix.

Proponam autem in principio quaſdam quaſi præparationes ad Regimen præſeruatiuum & curam. Poſtea ſuis capitulis Regimen ſeorſim docebo, præſeruatiuum in ſuis: in ſuis etiam curatiuum. Tandem ipſis quoque Accidentibus priuatum capitulum nuncupabitur, nihilque quod ad rem facere videbitur, omittetur. Tu ergo iſta cum attentione lege, & memori mente retine difficilem Theoricam libri primi, nempe indomitas & ineuincibiles Baſiliſcicas impreſſiones; ſæuam, fixam & Aethnaam flammam Sulphuris, & tres nocentes mineras Antimonii, Arſenici & Marcaſitæ. Et breuitas hac te nihil offendat. Nam cum teipſum Phyſicum ac Chirurgum vendites: præſumtio eſt, te iſtarum quatuor partium etiam Aſtronomum, & iuxta Philoſophum eſſe. Et cum ipſa practica medicum perficiat: neceſſe erit, vt ſpagiricæ artis etiam peritiſſimus ſit. Nihil ergo a me omiſſum eſt. Sed pro rei exigentia tradita omnia ſunt. Tuum vero defectum vix omnes vbiuis tractatus ſupplere poſſint.

CAP.

C A P. I.

CApitulo hoc explicatur Regimen & Præſeruatiua, quorum notitia talis eſt. Cognoſcendi autem prius ſunt errores, qui hactenus in iſtis admiſſi ſunt. Præſeruatiua illorum Recepta eo directa ſunt, vt membra principalia, quæ in hoc morbo inficiuntur, tueantur. Concinnantur ergo preſeruatiua aliquot ex frigidis & conſtrictiuis, additis confortatiuis cordis. Iam vero morbus in corde nullus eſt, nec cor peſtis ſedes ſit. Ideo medicamina illa otioſa & fruſtranea exſiſtunt. Et licet quidem per ſe efficacia & valida ſint: ad hunc tamen morbum nihil faciunt. Sed & propter hoc reprehendendi ſunt illi, quia præſeruatiua ponunt, antequã ſciatur quemnam peſtis tactura ſit, & quo loco, an ſecundum aures, aut alas, aut pubem. Ideoque quam longiſſime exorbitant, quod pilulis ſuis Peſtilentialibus & Electuariis aliis iis medentur, qui medela nondum opus habent: & complexioni vni inſuper vniuerſos ſubiiciunt, obliti interim naturam triũ partium principũ, de quib. tantopere declamitant. Error ergo is craſſus eſt, & ratione omni probabili carens, q vel ipſi illorũ canones demonſtrant. Ad culinæ tamen prouentum facit non modice. Addunt deinde poſt adhibita præſeruatiua vim diaphoreticam peſtis medicinam eſſe. Quod fundamentum totum inane eſt. Hinc enim liquet, ipſos nec morbum recte, nec eius accidens pernouiſſe, ſed potius ipſum Accidens pro morbo habuiſſe. Sic ergo hactenus nullum adhuc conueniens peſti remedium aſſertum fuit. Porro in hoc quoque ſeipſos produnt, ac ſuum Accidens, dum Narcoticum ſtupefactiuum aiunt ſequi profundum ſomnum peſtis. Et ſic non diſconueniat, ſomnum hunc narcoticum cum ſudore per virtutem diaphoreticam expugnari eorum calidorum aromatum opera, quæ per reiteratum gradum Alcool vini intenduntur & acuuntur. Sic ergo illi, ſi ſomnum accidentalem expulerint, morbum ipſum exciſum eſſe perſuaſum habent. Iam autem vel hinc colligere facile poſſent, quod ſolis accidentibus remedia adhibeant, quia opus eſt, vt in primis 12. horis applicentur. Interim cognitu facile eſt, quod virtus medicinæ ad has 12. horas reſtricta minime ſit: ſed quamdiu morbus augeſcit, medicina ei oppoſita & aduerſa eſſe poteſt. Hoc modo multa alia quoque remedia inueniuntur, quæ morbum accidentem tollunt: & tamen interim peſti conſultum non eſt, niſi illa ſponte ſua, vltro citroque vaneſcat. Hoc eſt, ſi accidẽs, naturã acrius infeſtans, tollatur & adimatur, tunc ſeipſa illa auctior reddita animoſius & validius morbum aggreditur, ceu inteſtinũ hoſtem & latronem. Intimæ enim naturæ vis ac robur, cauſ-

Præſeruatiua Medicorum qualia.

Medici reprehenſio.

Accidens pro ipſo morbo curatum a medicis.

Accidentibus ſublatis natura validius morbum aggreditur.

ſam primariam, hoc eſt, morbum ipſummet exturbat ſine accidente. De qua virtute Naturæ Hippocrates Aphoriſmum ſcripſit. Qui an ipſius Hippocratis ſit vel Apollinis, non diſputo. Quem certe ſi non poſuiſſet, pro vero ac genuino Medico a nullo quoque haberi poſſit. In illo enim vno Aphoriſmo plura continentur, quam in libris eius reliquis vniuerſis. Sicut autem de præſeruatiuis illorum Medicorum hactenus diximus: ſic etiam præſcribuntur ab ipſis, & imperantur Minutiones, Balnea, Theriaca, & electuaria alia ſimilia, cum conſiliis aliis multis additis. Quanquam veſanum hoc conſilium ſit, corpus tanta induſtria præſeruari, & morbi ipſius ictum ſeu inſultum non exſpectari. Ita enim præmittunt medicinam morbo, cum neſciant, quo modo, qua cum natura & conditione is irruiturus ſit. Ad huius enim ingenium ac naturam præſeruatiua directa eſſe oportebat. Hæc illorum periclitatio ſi aliquando probe ſuccedat, bene eſt. Si a ſcopo autem aberretur, væ illi, qui præſeruatiuum deuorauit.

Peſtis tempore in regimine nihil mutādum.

Simile enim hoc pacto ſimili iungetur. Quin imo contrarium mihi conſultum & ſalutare videtur, vt, quale eſt corpus, tale in ſuo robore conſeruetur, nec id ad morbos ſuſcipiendos diſponatur. Nam hoc attento, ſummum ac tutiſſimum regimen eſt, morem antiquum tenere, nihil mutare aut innouare, animo velut extra peſtis tempus imperterrito conſtare, ſolitum cibum, potumque adhibere, & nec ædes nec conclauia permutare. Imaginatio enim, ſi talia noua conſilia agitantur, tam potens ac valida ſit, vt in ſeipſa ſubiectum ſuſcitet, peſti ſuſcipiendi idoneum.

His definitis nondum quidem doctrinam regiminis concluſam volo. Nec enim dum de præſeruatiuis ſermonem omnem præciſurus ſum. Cauſſa eſt, quod fatear, non ipſum ſolum hominem Baſiliſci oculis obiectum eſſe, ſed vniuerſa quoque illa, quæ hominem nutriunt & ſuſtentant. Ex quo deinceps noſtrum Regimen producetur. Cumque nos ipſi cauſſa peſtis ſimus, præſeruatiuum quoque in nobiſmet conditum erit, non in theriaca aut pilulis peſtilentialibus. Quo vero pacto hæc omnia intelligi poſſint, ſuis capitulis ſeorſim tradetur. Hoc capitulo errores ſaltem tangere & ventilare volui illos, qui plurimos homines in ipſam peſtem ac morbos alios coniecerunt. Cuius mei inſtituti finis erat, admonere Medicos, vt caliginem illam ac glaucoma tandem abſtergant abiiciantque.

Cap. II.

Mors in peſte duplex.

ANtequam quicquam de cura definiam: cognitum eſſe vniuerſis debet, mortem in peſte duplicem exſiſtere. Et cum mors vltima rerum meta ſit: morbi eius anteambulones cenſeantur. Sic duo in peſte morbi intelligi debent. Peſtis enim per ſe mortem peculiarem inducit: peculiarem

liarem mortem etiam acceſsit Accidens. Qui hoc diſcrimen non attendit Medicus, Medicus haudquaquam eſt. Mors peſtis nullis Accidentalibus remediis expugnatur: nec mors Accidentalis, remediis peſtilentialibus. Exemplum autem hoc explicat, quomodo accidentia ſingularem mortẽ pariant. Sunt n. quos ſomnus interimit: ſunt quos iugulat ſpaſmus: ſunt quos ſingultus occidit. Horum accidentiũ ſi nullum adſciſcito, mortem peſtis reuera eſſe. *Mors accidentis qualis.* Hæc vero iſto ſine diſtinguo, vt duo hi morbi a ſe inuicem ſeparentur, & ſua peculiaris cura cuilibet ſeorſim adhibeatur, adeoq; ipſa Accidentalia coerceantur, ne, quam portendunt mortẽ, in actum deducãt. Similis ratio mortis quoq; peſtis eſt. In peſte a. vnica mors eſt, ſicut vnica eius cauſſa. *Mors peſtis qualis.* Ideo quæuis Medicina in ſuo loco eſt. In Accidentalibus mortes variæ ſunt: cum ipſa quoque accidentia varia exſiſtant. Et quælibet anteuertendi rationem ſua ſeorſim capitula docent. Quæ hoc loco fuſius explicare volui, vt præſeruatiua & regimina pro priſcorum auctorum conſilio deinceps minore & abiectiore loco eſſent.

Regiminis autem ratio porro eiuſmodi eſt. Regimen nempe nullum præſtitui poteſt ante, quam morbus factus, & oculis conſpicuus ſit. Vnde in peſte regimen pro prę̨ſeruatiuo minime conſtituendum eſt. Hic enim ſupernaturalis morbus a ceterorum ratione & modo diuerſus eſt. *Peſtis præſeruationem non admittit.* Nam hydropiſi quidem nondum factæ, ſed fiendæ demum præſeruatiuis idoneis obuiam iri poteſt. In peſte idem verum non eſt, ſed inſultus tempus exſpectandum eſt. De hoc fundamẽtum tale aduertite. Qua ratione inficitur homo: eadem inficiuntur etiam quæ hominem nutriunt. Iam ſi Regimen cõſtituendum ſit, opus eſt ſciri, quid nobis veneno ſit, vel non ſit. Et ex hac ſcientia Regimen cõſtituendum eſt, hoc nimirum pacto, vt, ꝙ aſſumturi ſumus, infectum non ſit. Nec hic iiſdem cum circumſtantiis Regimen præſcribi poteſt, quod cõſtitui in morbis ſolet aliis, hoc modo, vt vel parum vel multum, hoc, illud edatur, bibatur vinum, bibatur aqua, mane, ſero. Nam hæc omnia conſuetudini ipſorum relinquenda ſunt, ac prohiberi ſaltem debet illud, quod infectum eſt. Ex iſto enim infecto, ſiue caro, ſiue aliud ſit, morbus corpori hominis ingeritur. Fixus enim eſt cum ſuo veneno, nec mutatur quicquam ante tincturam quartam. Ideo huc nullum Humorale Regimen faciet, ſed proderit Decretum Aſtronomiæ, per quod ſcitur, quidnam infectum ſit, vel minus. Et iſtud qui ignorat, inique facit, dum homines iubet aut fugere, aut hunc illumue cibum vitare vel edere: *Peſtis in venenũ mutatur ante tincturam quartam.* quem morem familiarem Medici illi habent, quibus tantopere illud *Fen & Tegni* authenticum eſt, & ſi quæ nugæ his ſimiles alię ſint. Fundamentum ergo conſtituendi Regiminis eſt, nihil quicquam ſubtrahere, quam venenũ. Præcipue a. in morbis Accidentalibus ſedulo *Regula Regiminis*

opera danda eſt, ne prædictum Regimen negligatur. Quid enim hoc ſit, ſi ptiſanam imperes, & hordeum infectum ſit? Ideo præſcriptum ordinem tene. Huc autem Regimen aliud inducendum eſt: id diſtribuitur ſecundum ſuum morbum, nec in cibo potuque conſiſtit. In huiuſmodi morbo cibus ac potus arbitrio & palato ægri relinquitur. Minimũ enim nihil damni dat: nec nocet etiam nimiũ. Natura n. ſi ruitura in mortem eſt, metã ſanitatis tranſgreditur, & aut nihil appetit, aut appetit nimium, quæ præcurrentia ſigna ſæuæ mortis ſunt. Porro autem Regimen accidentale eſt, non obſeruatio cibi potuſque, ſed extra hos diligens conſideratio proprietatum accidentalis morbi. Ea in hoc poſita eſt, vt non cibos nutrimenti adminiſtres, ſed eos, qui digeſtionem non ſubeunt. Horum tot ſunt, quot genera huius morbi. Hac ratione ſi Regimen obſeruetur, medicinam tuã applicare poteris, ita, vt in hoc nutrimento operationem ſuam exſerat perficiatque & digerat. Et tamen in his omnibus ad aliud nullum intendendum eſt, quam ne quid venenati ordines, ſed appetitui ægri obſecundes. Iſta enim voluntas ſeu appetentia ex accidentibus prouenit, poſcitq; cum cibo medicinam illam porrigi. Idem appetitus ipſam quoq; medicinam penetrat aut ſequitur. Accidentales n. morbi directorium aliud nullum habent, quam appetitum inſitum & concomitantem.

Natura ſuccubitura morti ea appetitum.

Appetitꝰ directoriũ rei ſumẽda.

Cap. III.

Regimine nutrimenti iam abſoluto: proxima eſt explicatio præſeruatiuorum. Aduerſus impreſſionem quidem magnæ creaturæ, præſeruatiuum nullum conſtitui poteſt. Ea enim omnino ferenda eſt. Præmonitio ergo illius mortis vna & ſumma prudentia eſt. Præſeruare a. aduerſus inferius *Medium*, id in Medici poteſtatem ponitur. Id quia cũ Regimine p̃dicto conuenit, hic repeti otioſum ſit. Iam a. aliud quid occurrit, quo peſtis anteuertatur, tribus viis. Primo præſeruando ab accidentibus peſte iã præſente. Secundo, cauendo, ne mutuo ab aliis inficiamur. Tertio opam dãdo, ne per cauſſatas cauſſas vnquã futura peſte corripiamur.

De primo præſeruatiuo ita accipite. Quamprimum ſigna peſtis notantur, accidentia nullo alio præcaueri queunt, quam præſeruatiuo auri. Quamdiu enim illud vſurpatur, nullus incumbit ſomnus, nullus calor immodicus, nullum immoderatum frigus, nec quiſquam alius morbus ſimilis. Adeoq; vulneris inflictus, vt cecidit, p ſe ſolus ſine omni alio grauiore accidente perſiſtit. Poſſent forſan alia quoq; p̃ſeruatiua promi, quæ p̃ſeruent, ne mors altera, q̃ grauius ipſa peſte metuẽda eſt, appropinquet. Sed illa mihi incomperta ſunt. Quantum vero vſus & experientia docet, artes illæ, quæ præcauendis accidentibus deſeruiunt, plus dignitatis & laudis habent, quam arcana contra peſtem ipſam facientia. Inflictus enim

Accidentia peſtis quibus anteuertantur.

Præſeruatiuum auri nobile.

Terror ab ictu peſtis plus timendus, quã ipſum vulnus.

nim mouet non ſecus, ac ſi quis percuteretur: & terror interimit tactum, non autem vulnus. Hoc indicio accidentales quoq; morbi dignoſcuntur.

Secundo ſciendum eſt, in homine ſingularem virtutem attractiuam condi, quæ probe intelligenda eſt, ad modum ſeu naturam Carabe. De hoc tale exemplũ notate. Magnes ad ſe ferrum attrahit: quia ferrum ipſius ſpiritum vitalem condit. Et tamen eius non eſt cibus principalis. Similem attractiuam vim in ſe homo quoque conditam fert, quæ in vno gradu cum Magnetica vi verſatur. Iam ergo homo forinſecus per vim illam ad ſe trahit circumſtans ſibi chaos. Hinc ſequitur infectio aeris in homine. Hinc intelligite, quod Magnes iſte ſpiritus vitalis in homine ſit, quærens hominem infectum, ſi vniantur foris cum chao. Sic ſani per magneticam hanc attractionem ab ægris inficiuntur. Huius præſeruatiuum eſt, infectorum aerem non attingere. Rem in exemplo diſcite. Sani oculi, ſi lippientes oculos inſpiciant: tunc Magnes ſanorũ oculorum, oculorum læſorum chaos attrahit. Iam malum in ſanos quoq; oculos tranſiliit. Simile iudicium eſt de morbis etiam ceteris. Hoc exemplũ attuli, vt vim Magneticam facilius intelligeretis, q̃ taliter ſe habet. Vna eſt in viris, altera in fœminis. Vis Magnetica fœminarũ eſt Matrix. Illa eſt q̃ chaos attrahit, de quo dictum eſt. In viris vis ſpermatica eſt vis magnetica, quæ & ipſa virtus illa attractrix eſt ceu matrix. Quia ergo hoc loco de præſeruatiuis iſtius virtutis attrahentis tractare inſtituimus: explicandum eſt, quomodo fiat. Stipula ad ignem aut propius non apponenda eſt: aut præſeruatiuum ita præſtituendum, vt virtus attractiua conſopiatur. Sicut enim magnes, ſi quis ſaphyrum de collo geſtet, tamdiu ad ſe nihil trahit, donec ſaphyrus iterum remoueatur: ita & Carabe, & coagulatum gummi, Reſina & Therebotin. Tale hic quoque præſeruatiuum eſſe debet, vt *Zenexton* de collo ſuppendatur. Tunc corpus illud ab aliis non lædetur. Quæ huius generis plura ſunt, in fine curationis declarabuntur.

Homo vicinũ chaos attrahit & ſic peſtem.

Oculi lippientes ſanos inficiunt.

Vis Magnetica duplex: virorum, fœminarum.

Magnes præſente ſaphyro nõ trahit.

Zenexton &c.

Tertio notanda eſt etiam præſeruatio, qua cibi venenati caueantur & aeres contagioſi, in quibus omnia præſeruatiua continentur.

Iam vlterius, ſi inſultus prętererit, ne peſtis denuo inuadat, p̃ſeruatiuum id optimum eſt, cœlum non amplius irritare. Nec n. effugere poſſumus quin fateamur, quod noſtra culpa iſtis flagris ſubiaceamus, quodque noſtris peccatis irritatæ hę pœnæ omnino in nos effundantur. Quamdiu enim a patre naturali exemti non ſumus: tamdiu caſibus iſtis obnoxii manemus. Et cum adſtipulari cogamur, quod vniuerſi morbi, qui corpus attinent, ex corpore oriantur: quid quæſo ad p̃ſeruandum potentius erit, quam deinceps nullam cauſſam dare? Nec leuis iſta ruditas eſt, quod in morbis iſtiuſmodi ad meritum noſtrum non reſpicimus. Quod enim a

Culpam vitare præſeruatiuum eſt peſtis.

Cœlum vindex malorũ. peſte iugulamur, naturaliter meremus. Ideo ad noſtram culpam peſtis immittitur. Nihil enim cœlum prǽterit. Et quicquid in ipſum ingerimus, id in nos ipſum refundit. Quod nonnulli dicunt, Deum iſta nobis immittere: male minime ſentiunt. Poteſtatem enim is dedit Magnæ creaturæ, vt, quibus malis a nobis offenditur, iiſdem nos quoque plectat. Idemque hic accidit, quod cum diluuio. Huius origo erat ab hominibus. Irritabant enim illi cœlum, vt totum aqueſceret. Ex hoc principio Sodoma quoq; periit. Talis ipſa quoque peſtis eſt. Horum ergo malorum vniuerſorum præſeruatiuum vnicum eſt, cœlum non irritare. Hac ſola cautione a ſupernaturalibus malis & ærumnis immunes erimus.

Cap. IV.

Peſtis eſt vulnus. IAm quia ad ipſam curandi rationem deſcendendum eſt: repetite vobiſcum prius in principio dictum, quod peſtis nihil ſit aliud quam vulnus. Et hæc Theorica eſt vera. Qua enim ratione curantur vulnera: ea peſtis etiam in curam deduci debet. Cura autem vulnerum duplex eſt: Interior, Exterior. Interior exteriore difficilior eſt. Exterior aut feliciter aut improſpere cadit. *Vulnerũ cura qualis.* Sic ſi curam peſtis eo modo aggrediaris, vt exterius incipias, male res tibi cadet. Attamen ſi ab externis *Oppodeltoch* probe inſtructus ſis, eo tutius ages. Summum autem in curandis vulneribus omnibus, eſt interna Mumia. *Balſamus Mumiæ ſumma Medicina.* Nam, vt ſummatim dicam, Balſamus Mumiæ ſuprema Medicina eſt. Ab hoc ſummum remedium eſt Spiritus Auri. Si incarnatiuum hoc modo cognitum & iudicatum eſt: debet ipſi additio fieri, non ſecus ac in vulneribus, in quibus omnia accidentia cum incarnatione tolli debent. *Spiritus Auri.* Iam ſi accidentia in peſte prę uertenda ſint, ſimiliter vt in vulneribus: fiet illud hoc loco per Gemmas. *Gemma defenſiua qua.* Ac vt ſe habet Agrimonium; ita hic Hyacinthvs: vt pyrola, ita Rvbinvs: vt peruinca, ita Smaragdvs. Hæc enim ſunt defenſiua, non incarnatiua. Incarnatiuum eſt Balſamus Mumiæ, qui in ipſa natura iacet, qui hic per Spiritum Auri cõmouetur. Ideoque attendite, in cura aliud conſiderandum nihil eſſe aut ſatagendum, quam vt potionem vulnerariam præbeas in peſte, quæ potio ſit incarnatiuum peſtilentiale. Id Spiritus eſt Auri, de quo dictum eſt, datus ſecundum ſuam doſin in aquis diaphoreticis, permixtus gemmis, de quibus diximus. Et licet alii proceſſus quoque multi ac varii ſint: nullius tamen hic fit mentio. Nam & illi omnes imperfecti deprehenduntur: & hic in ſpiritu auri nullus defectus eſt, quo vniuerſim omnes contenti eſſe poſſunt. Non dubito, quin hæc noſtris Medicis diſplicitura ſint. Sed probrum penes ipſos erit, quod non intelligunt hoc, ex quo Medicus ipſe conſtituitur. Ex quo liquet, præter nudum nomen ipſos rei nihil quicquam habere.

Cap.

CAP. V.

SImiliter etiam de accidentibus dictum volo, ſi tibi occurrant, hoc eſt, ſi poſt accidentia producta demum accerſaris, vt præſcripto ſuperius ordine primo procedas, nec tempus horamue vllam exſpectes, ſed quam primum in morbum incideris, citra moram incarnatiuum applices ſecundum proceſſum præſcriptum. Tunc adminiſtrabis defenſiuum generale, poſt horam vnam a dato incarnatiuo. Tale defenſiuum eſt, ſcrupulus vnus de *ſucco corallorum*, ſcrupulus dimidius de *ſucco oſſis de corde cerui*, ſcrupulus ſemis de *ſucco ſpodii* in aqua *Betonicæ*. Per hoc defenſiuum generale arcebis accidentia, ne mortem accerſant, quam alias inueherēt. Poſtea ſi horum beneficio ſecurus ſis mortis tam peſtilentialis, quam accidentalis: accidens demum, qualecunque ſit, aggredere die tertio, ſi non vltro cum periodo ſua abſcedat, ac cum eo procede pro generis morbi conuenientia. Hoc eſt, in *ſpaſmo* da os leporinum, vt in manu incaleſcat: in fluxu *Menſtrui*, liquidum corallinum præbe: in *Mania*, laudanum perlatum: in fluxu *dyſenterialı*, crocum Martis correctum: & ſic deinceps cum ceteris quoque agatur pro cuiuſlibet proceſſu. Proceſſus hi & ordines ſunt ſimplices & communes adminiſtrationes, nondum tamen antea enumeratæ; quæ extra vſum in tantum hactenus abierunt, vt a nemine fere hodie intelligi velint: Quia vero iſtæ contemnuntur ab illis; ad pellendam peſtem iidem certa remedia alia non habebūt, ſed ſuis incertis experimentis incumbent, nullo ægrorum ſolatio & commodo. Vilis honor eſt medico, ſi id iactet, quod non habet. Et ridiculum eſt, eos nulla re alia efferri, quam nudo nomine & rubea tiara.

Cura accidentiū peſtis qua.

Succus corallorū, &c.

Cura accidentiū.

Spaſmi.
Menſtrui.
Mania.
Dyſenteria.

PHILIPPI THEOPHRASTI
AB HOHENHEIM,
DE PESTE
Libri tres, cum quibuſdam ipſius Auctoris additionibus.

EXORDIVM.

INter ceteros morbos magnos ac graues, deinceps inſtitui tractare de natura peſtis. Hoc dum fiet, occaſio dabitur nobis eos etiam notandi, qui Microcoſmo aduerſantur. Iſti quidem, quorum nomen nudum prætenditur, magni admodum faciendi non ſunt. Hoc ſatagendum eſt cumprimis, vt inueniatur

Medic. reprehenſio. & nomenetur id, cuius inuentionem faſtidiunt & auerſantur illi. Nomini enim præſidium maius nullum eſt, quam ſui ipſius odium: quo incitati illi conantur perrumpere & diruere artium metas, quas tamen nunquã deſtruent. Multi quidem inſultus, magni ſtrepitus cientur: ſed ab his tamen, qui, quo euadant, ignorant. Intrepidus ergo campum hunc tractationis de peſte, cum eius adhærentib. fructibus ingredior. Nec me aduerſæ partis ſuſurri clamoreſq́, ac obſtinata veterum auctorũ defenſio quicquã territabunt. Rudes n. ſunt, ac citra ſcientiam experientiamq́, omnem in Academiis creati, graduatiq́, quales ẽt manent. Ideo illorũ me nemo proſternet. Minacias ſuas intendant ac ingeminent, vt velint. Illas quis niſi floccifaciet? Ex minis n. qui moriuntur, aſinorum crepitibus tumulabuntur. Serpentes, viperas, aſpideſq́, expugnare, res nimis leuis eſt. Monſtra a. talia comprehendere, nimis laborioſa. Et indignũ eſt, Aſtronomia, Philoſophia, Medicina ars vnica iſtos, qui ſe Aſtronomos, Philoſophos, ſeptem artium magiſtros, &c. iactant, illotis adeo manibus in Medicinam inuolare, nulla diſcretione habita iuuentutis vel ſenii, ac obſtinate ſententiam illam abſurdam tueri, ꝙ aliud ſit Philoſophia, aliud Aſtronomia, aliud Medicina, cum tamen omnia vnum tantum ſint: & tamen ne ſic quidẽ integra Medicina conſtituta ſit. Qui Aſtronomus Medicinæ ignarus eſt, is ſimilis ſit tignario, qui aſcia lignum quidem planare nouit, ſed filo lineam ducere ignorat. Qui Philoſophus, non ſimul Medicinæ peritus eſt, is figulum refert, qui argillam ſubigere & præparare nouit, ſed non ollas fingere. Qui tandem Medicus eſt, & dictis ceteris duobus deſtituitur, is figulum exhibet, qui ollas quidem fingere, ſed non coquere didicit. Et vt verbo comprehendam, non iſtæ tres artes ſunt, ſed ars eſt vna. Vnũ virũ conſtituũt, non tres. Ideo qui vnius tantũ cognitionẽ habet, is vanus & inanis eſt.

Hæc eo fine profero, vt ſciatis, debere in proceſſu ſequente morbum ex his intelligi, a ſe inuicem minime ſeparatis. Nam ſi Medicina, vt diximus, ars eſt: non erit experimentum. Ars enim ſeipſam probat, & certa eſt. Experimentum autem fallax eſt: Experimentum eſt fallax. ideo nec ars eſt. Ars facit Medicum, non experimentum: quod ſolus intelligit Medicus ille triplex.

Valde indignabuntur hic, ſat ſcio, Auicenniſtæ cum complicib. vrinarum inſpectoribus, ꝙ hæc ſequentia mea theoremata non ex ipſorum metis ac ſulcis procedant: ſed ſunt iſti eorum ſulci tritu difficiles: nec ex ipſorum agro quenquã efferunt, qui totus carduis obſitus eſt, quib. illi ſubinde grauius punguntur. Lipſia tot tamq́, inſigni- Lipſia notatur. bus Medicis ſcatet, vt ſciam, etſi quidem adhuc paſſim mundus omnis conſileſcat, ſolos eos iſta non laturos ac probaturos eſſe. Et quid mirũ? Nimirum ipſi ſoli eruditionis omnis palmam tenent, ſi locus ſuus ẽt aſinis & morionibus aſſignetur. Sed, vtut hæc ſint, Lector, tu lite ſepoſita lege & iudica, nec quicquã citra demonſtrationem præceptori tuo crede. Mercede ſumta quiduis illi mentiri non erubeſcunt. Labor moleſtus non eſt, diebus ſingulis horæ vnius ſpatio declamare. Res illa nec callum ipſorum manibus infert: & linguã ad hoc opus a natura volubilem dudum aſſueſecerunt. Horũ ergo liuore, Lector, nihil commoueare. Suo illi honori & laudi tantum velificantur,

& fauorem paſſim omnium immodice captant. Tu vere fideliter & ex animo ægros tuos cura, nec quære illorum gratiam, ſed potius ſalutem & commodum. Nos interim mutuo conflictu digladiabimur, & Doctoratum Academiasq́; & Profeſſores Monſpelienſes cum peſte ſua in luto volutabimus ac verſabimus. Sed ea peſtis iam ante fores eſt, iam irruptum facit. Prodite ergo, ſaccum veſtrum proferte & pandite illum, arteſque veſtras extrahite, exponite, vt, quid poſſitis, homines palam videant. Artes viciſſim ego meas quoque producam, vt tandem fraudes ac mendacia veſtra, quibus tam diu vacaſtis, in radium prodantur. Strenuos vos præbete quantum poteſtis. De cauda felina pugnabitur ad ſanguinem: ſi vultis, etiam ad vitam.

DE LOCO

AD morbum hunc inſpiciendum natura nobis lumē accendit, eumq; in locum ſuum collocat, vt quis qualiſue ſit, ꝓpius & penitius cognoſci poſſit. Si ergo locus omnium primo conſiderandus venit, vt per eum nobis morbus demonſtretur: eius omnino ſitus & ratio noſcēda eſt. Locus enim ſolus hic theoricum facit, & de morbi eſſentia medicum inſtituit. De loco vero, cur is tantū ſit, nec alius, exemplum attendite. Natura ſudorem duplicem emittit, vnum per poros, qui cum peſte commercii nihil habet. Is n. ſudor eſt tantum euacuatio ſuperfluorū humorum ſtercoris in vniuerſo corpore, qui ab ipſa natura cietur ac regitur, nō a cœlo. Alter ſudor ex parte cœleſti eſt, ac protruditur trib. locis, iuxta aures, ſub alis, & ad inguina. Nec in locis is erumpit pluribus. Hæc n. cœli emunctoria ſunt, quoad ipſius ſudorem. Iſta ergo ſunt loca peſtis, non alia. Vt enim peſtis ab Aſtris cœli eſt: ita homo quoque: ideo cœlum in hac parte operatur. Vbi de cœlo nihil eſt: ibi id nihil operatur. Ex quatuor enim vnum eſt. Tria iſta cœleſtia non ſunt, ſed tantum vn⁹. Is eſt corpus peſtis.

Sudor naturæ duplex.

Homo & peſtis ab aſtris.

Quia ergo conuenit, Medicum quartam tantum partem hominis cōſiderare, non ceteras: æquum eſt, vt partem hanc non niſi Aſtronomice explicet, ac cœlum huius partis in ſua quoq; Anatomia conſideret, & ſic vtramlibet Anatomiam conferat, quo vna ſtructura & eſſentia fiat. Tum demū n. de fundamēto Medicinæ ei diſſerere liceat quoad morbū hunc, ſi huiuſmodi Anatomiā exqſite compararit, & tā quatuor partium hominis, q̄ integri firmamenti apprime gnarus & peritus ſit. Et is Philoſophus eſt, q per lucem illam, ſuam ipſius naturam intelligit. Anatomia a. prædictæ Philoſophiæ ita ſe habet. Ex lumine rerum creſcentium, earundem proprietatem ac naturam cognoſcere debetis: non inquam ex phantaſia veſtra & ſpeculatione, ſed ex illo lumine, quod ex rebus creſcentibus emergit. Huc ergo Theorica Medicinæ pertinet, in cognitione naturalium virtutum, quæ Arcana vocantur, ac ſunt illa myſteria, ex quibus naſci debet Medicus. Ex iſto ergo lumine, in quo Anatomia vtriuſq; cœli &

Arcana naturæ medico ſcienda.

firmamenti conſiſtit,ita operemini. Iam vero *Medium* externi cœli, dominus eſt interni. Id enim adultius eſt,hoc eſt, homo ex illo genitus eſt. Cum ergo cœlum illud hominis pater ſit : ideo filius a patre aliquid exſpectat ac ſumit,non pater quicquam a filio.

Homo cœli filius.

Sic ergo confectum iam eſt, cœlum hominis parẽtem eſſe,ſecundum hanc partem. Ideo ipſius etiam Dominus eſt,eumque regit ac gubernat, ceu filium pater moderatur. Hac de cauſſa cœlum quoque cauſſa eſt & moderator omnis ſanitatis, morbi, veneni, boni, mali, adeoque ipſius mortis,quantum quidem quartam hanc partem attinet. Ideo etiam hic aliud nihil conſiderari debet,ne extranea aſſumantur,ac genuinum fundamentum adulteretur. Iam vero iſtiuſmodi morbi plurimi ſunt,quos non vniuerſos enumerare licet. Eorum multi etiam diſparuerunt. Multi etiam deinceps futuri ſunt,quos nondum nouimus. Multi præſentes abeunt,quos non attendimus, non intelligimus, ac ex ignorantia negligimus.Ideo nec ego hic ſingulas enumerabo,ſed tantum mihi notos& manifeſtos. Vbi hoc tamen iuxta moneo,eos infinitos eſſe,tam cognitos quã incognitos,tam præſentes,quam futuros. Tot enim ſigna in inferius deſcriptis morbis ſeſe produnt, vt ex illis, quantum Quartale Microcoſmi attineat,ſatis intelligere poſſitis.

Cœlum dominus hominis.

Morbi vel fuerunt,vel ſunt,vel erunt.

Morbi ſunt infiniti.

Quartale hoc Microcoſmi ſi probe intellexerimus; diuiſione inſtituta conſiderandum eſt,quod in hac parte varii morbi exſiſtant, non vnus, ſed tot, quot partes firmamenti. Et tamen omnes firmamentales manẽt, non cum ceteris,aere, aqua, terra permixti,ſed ex ipſo firmamento producti. Nec ſecus eſt,ac vt quiſpiam ab hoc aut illo homine percuti poteſt, aut loquitur,quicquid vult,&c. Et tamen omnia pars vna ſunt, ſeu ab homine proueniunt,licet diuiſa. Si ergo diuiſiones a varia firmamenti natura proueniunt: ſcire cumprimis neceſſarium eſt, quiſnam iſtorũ morborum dominus ſit: veluti in peſte eſt *Mars*,*Venus*,*Luna* : in acutis *Saturnus*, &c. Dominum hunc ſi cognouerimus,iam ipſum quoque ipſorum morborum fundamentum patebit,ac ſcietur proceſſus morbi cuiuſlibet deſcribendi,ſine quo ſcientia noſtra vniuerſa nihil niſi mortua litera eſt. Nam ſi Mars dominatur,ſcimus iam quis Mars ſit: ſi Venus,ſcimus, quæ Venus ſit,&c.adeoque quiſque ſuum ipſius lumen eſt. Eodem modo illico etiam ſcimus ipſius Anatomiam,quoad Medicinam.Iam ergo tam Theorica quam Practica inſtructi ſumus, ac fundamentum illud tenemus,quod habere Medicus debet, ac in quo ſolatium ægro non leue poſitum eſt.

Cognitio morbi domini eſt etiam medicamenti cognitio.

Vt autem porro cognoſcamus cauſſam,cur Mars,&c. huius morbi dominus ſit, aut alterius: ceteris morbis omnibus dimiſſis,hic de ſola peſte

&c eius

& eius cognatis tractabimus, hoc modo. Lignũ quod accenditur, ardet. Ignis autem vrit. Mars eſt S. S. Qui ipſum accendit, ſol eſt. Lignũ eſt terrenum ipſius, hoc eſt, ipſius Quartale Microcoſmi. Sicut lignum igni ſubiectum eſt: ita Quartale hoc Marti. Mars eſt ignis: Sol incendit: Homo concipit. Ignis nullus ſine ligno eſt: ita nullus Mars ſine homine. Planeta & homo res vna eſt, non duæ: non ſecus ac lignum igniſque res vna ſunt. Si lignum in ſyluis ſtat, igniſque in culina ſit: vtraque mortua ſunt, vſque dum coniungentur & ardeant. Sol ea cogit, & accendit. & calefactor eſt. Scitote autem, quando ſol accendat, & quodnam lignũ: hoc eſt, ſi Mars vrat, quo ligno calefaciat. Sol accendit inſtar chalybis, quem homo ad eliciendum ignem incutit. Iſte chalybs ſol eſt: homo illum mouet. Et de hoc latius diſſerendum eſt. Quanquam hæc videantur alia a noſtro propoſito & ſentẽtia priore, in eo, quod diximus patrem ſupra filium eſſe, & eius eſſe dominum. Sed res ita accipienda eſt. Filius patrem ad iram commouere poteſt, ita, vt ferulas capiat. Iam vero homo nihil eſt aliud, quam filius magnæ creaturæ, hoc eſt, Limbi. Cœlum morbũ ipſi nullum inſligit, niſi ab eo compellatur: ſicut etiam pater filium non verberat, niſi filius ipſum offenderit. Ita homo nihil eſt aliud, quam filius Limbi, in ſuas partes diuiſus. In hoc iam vniuerſum poſitũ eſt, vt filius probet, an patrem Limbi cõmoueat, vel cõmouerit. Nullus n. filius a cœlo, terra, aere & aqua ęgrotat, niſi ea irritarit. Hic omne fundamentũ iacet. Verum hoc eſſe, ita conficitur. In ſolem abeunt omnia noſtra opera, inobedientia, malefacta, &c. Is enim vniuerſi firmamenti eſt cor, ratio, intellectus, ſapientia, gratia, &c. In hunc inquam ſolem noſtra omnia opera diriguntur. Sicut ex ſole, ceu parente noſtro, naturale lumen ſapientiæ per planetas omnes ac aſtra accipimus: ita ſol nihil eſt aliud, quam ſapientia noſtri mortalis luminis, ad aſtra directi. Iam ergo nobis redeundum eſt in illum, ex quo egreſſi ſumus. Si ad illum redimus, acta noſtra ipſum irritant, ſicut filius offendit patrem. Hinc in animo firmamẽti ira ebullit, per nos concitata. Ira illa in ſuas ſe proprietates, quarum plurimę ſunt, diffundit & dirimit. Poſtea ad pœnam properat, & iram conceptam effundit. Ea effuſio morbus eſt, de quo querimur. Nec hoc vero de firmamento ſaltem intelligendum eſt, ſed de ceteris quoque tribus magnę creaturę partibus. Eæ nihil nobis infigunt, niſi prius irritentur. Sed quo modo a nobis irritantur? Continemus in nobis aquam, & aquæ pars in nobis conditur. In ea ſi viuimus, ex ea nutriamur & ſuſtentemur neceſſe eſt: hoc eſt, aquam per aquam ſuſtentari opus eſt. Aquam interiorem ſi irritamus aut offendimus per externam, tunc in illa parte ægrotamus. Sic nimirum externa noxas mouent interiorum. Eadem etiam ratio eſt aeris & terræ.

Homo filius Macrocoſmi.

Sol, cor & ratio firmamenti.

Cœlum & Elementa non niſi irritata nos lædunt.

Sphæra ſuperior inuiſibilis: inferior ſpectabilis.

Ceterum ipſum cœlum non videmus: videmus autem aquam & terram. Inferior enim globulus materialiter ineſt in homine: contra ſuperior in nobis inuiſibiliter eſt: ideo ex virtute earum duæ partes ſuperiores noſcendæ ſunt. Verbum nimirum hominis hominem alium cogere poteſt. Verbum autem materiale nihil eſt, & tamen ſeruo imperat, cogitque eũ.

Inuiſibilia ex operibus cognoſcenda.

Ita ventus deiicit & proſternit: viſibilis tamen nec ipſe eſt. Exemplo tamen nobis eſt, eandem ipſius quoque firmamenti rationem exiſtere. Licet quidem nihil videamus ac palpemus, id tamen nihilominus magna natura eſt. Sic ergo & de ceteris rebus vniuerſis intelligi res debet: & de firmamento comprimis, quod, niſi ſingulariter id a nobis irritetur, cœleſtes morbi nos affligere minime poſſint. Irritationem hanc facit ingens inuidia. Inuidia hæc eſt imodica auaritia, odiũ, &c. Hæ res offenſionẽ pariunt Solis. Itaq; quo magis commodo priuato, bellis, diſſidiis, &c. indulgemus, eo peſtis citius, grauius & ſæuius inſultat. Ratio eſt, quia pater grauius offenditur. Chriſtus dum de peſtibus futuris vaticinatur, prius mentionem facit bellorum, diſſidiorum, inuidiæ, odii, filii in patrem inſurrectionis. His omnibus cœlum offenditur: & nobis eſt terrenus parens Limbus. Si virtuti, concordiæ, caritatique operam damus, cœlum naturale fauens, beneficumque habemus. Sin minus, contrarium fit, & malum in nos erumpit. Et hinc extruitur Prophetia Aſtronomiæ, huius vel illius anni talem vel alium exitum fore. Cœlum enim in iram declinat, quæ adeo grauis & aſpera eſt, vt vel homo ipſe patris indignationem iam ante præſentiat. Ibi ſontis & inſontis vna ſors: ſicut in pugna ſeu bello etiam fieri videmus. Qui feritur, cadit: ſaluus euadit. Dum autem profitemur, cœlum offenſum & iratum eſſe, primo opus eſt, vt cauſſa quoq; attexatur, ex qua iratum id euaſerit? Nec enim ſe habet vt natura Martis, Iouis, &c. ſed eſt veluti ira in patre, qui beneficus eſt, & vltro arridet ſuis liberis. A quibus tamen ſi offendatur, reconditam iram effundit. Eadem hic quoque ratio eſt. Quorſum ergo Aſtronomus dicit, Martem iratum eſſe? Quemnam tandem eius ira lædit? ſibi ille vel nequatur: nec te is quicquam lædet. Nec enim illius tu ferulæ ſubditus es, ſed Dei. Si ipſum naturaliter offendis, filium te eius facis. Itaque præſenti plaga te caſtigat. Et hoc quidem ſummum eſt, Medico cuilibet comprimis ſatagendum, vt in omnibus rebus Chriſtianum ſe præbeat, Deumque ceu ſummum parentem ipſi naturæ in omnibus præponat. Si vero dicimus, DEVM nobis mittere Martem & Eclipſes: iam id nihil eſt. Nos ipſi irritamus aſtra. Ideo pro noſtris meritis illa diſpoſita ſunt. Eclipſes nihil per ſe incõmodi inueherent, ſi probos nos præberem⁹, & firmamentum non irritaremus. Et hæc ipſius originis Theorica eſt; ſequitur deinceps eius proceſſus.

Virtutibus cœlum fauet.

Deus, non aſtra ex ſe malum inferunt pœnæ.

Deus naturæ præponendus in omnibus.

ADDI-

ADDITAMENTA IN I. LIBRVM.

Prologus.

IN Peſtis tractatione hactenus a pleriſque alia Methodus obſeruata eſt. Cuius reprehenſio & euerſio, etſi quidē multorum odium accerſat: viro tamen ſapienti, qui ipſius veritatis rhombum ſectatur, id magni non eſt faciendum. Quod ſi illi veram Methodum ſectati eſſent: hac mea ſcriptione minime opus fuiſſet. Cum vero hactenus ſatis multa de origine & auerſione peſtis tradita ſint: iam deinceps quoque deſcribendus proceſſus eſt, qui nimirum a manu Dei telum ſeu ictus iſte in terrenos homines immittatur. Et hoc fiet breuiſſime. Videtis, vniuerſa deſuper venientia, viſibilia & ſenſibilia exſiſtere, vt ſunt, pluuiæ, nix, fulmē, &c. Id vero quod morbos infligit deſuper, inuiſibile eſt. Et hoc duplex eſt: *Ira Dei: & Natura Firmamenti.* Deus ſi caſtigaturus eſt, fit idem, ac ſi quis ex betula ferulas ligaret. Ita Deus quoque in cœlo ferulas ſuas arripit, Martem, Saturnum, &c. & cum illis ferit ſeu verberat. Ideo peſtis oritur, primum a Deo, deinde a Marte, &c. Hinc liquet, Martem ſecundum ſuam eſſentiam agere, non ſecundum voluntatem propriam. Operatur omnia ſecundum placitum Dei, licet & natura ſua; idque hac ratione. Sicut ſplendor a ſole per vitrum penetrat: ita ſplendor quoque, non velut lumen, ſed vt Radius ex alto defluit in illam regionem, vbi influentia illa poteſtatem habet. Duo ergo hic ſunt, regio, & manus ſeu poteſtas Dei. Hinc fit, quod Aſtronomi & Firmamēti ſapientes, conſtellationiſq; obſeruatores tempus peſtis regionis peculiaris ex ſuperiorum ſtatu cognoſcunt: non ſecus, ac nos quoque videmus, quid in ſerpentibus ſit, merum ſcilicet venenum, ſalubre nihil. Id, donec non excluditur aut vitam adipiſcitur, quietum eſt. Si animatur & viuiſcit, moueri incipit, & ſibilos edere, & gyris ſe implicare, venenumque in lingua gignere. Iam ergo Philoſophus nouit, quod ab illa mordetur, venenari: ac prout quis ſauciatur, ita ſentire ipſum & affligi. Similis Aſtronomiæ induſtria eſt, ſi Mars aut ceteri Planetæ ac ſtellæ (quarum nonnulli libri meminerunt, quidam minime recenſent omnes, ſed multæ adhuc innominatæ ſuperſunt) irritentur. Nā quicquid ab his fit, id a manu Dei ꝓcedit, q̄ illis omnib. dominatur. Tum temporis n. irritatæ ſtellæ veluti in rabiē aguntur, voluntanturq; ac ſibilāt, ac in terrā impingunt, & velut duo galli inuicem cōflictant. Iſtiuſmodi ſi

Peſtis ortus duplex.

Planetæ ferulæ Dei.

Cælum non ſecundum voluntatem ſed naturam ſuam agit.

Serpentis venenum in lingua.

Aſtronomi peſtem per collationem præteriti præſagiũt.

fiunt: iam Aſtronomis præuidere facile eſt, quod pœna quædam ac grauis morbus incumbat. Adeoque ſi experientiam conſulunt, taliter etiam iam antea eueniſſe, certo augurari poſſunt futuram eſſe peſtem. Alias enim infectionis filium nemo nouiſſe poteſt, qualis futurus is ſit, niſi is antea etiam natus taliter fuerit, hoc eſt, niſi idem ſimiliter antea quoque euenerit. Ibi enim præſumtio eſt, idem denuo eodem modo fieri poſſe.

Cœli manus, ſtellæ.

Solis & cæterarũ ſtellarum differentia quæ.

Porro ſicut homo manibus, canis ore, apis aculeo, Baſiliſcus oculis vtitur: ſic ſuperioribus aſtris pro manibus, pro dentibus ac oculis ſplendor eſt. Splendor iſte eſt inuiſibilis & impalpabilis. Et tamen non ſecus ac ſplendor ſolis per vitrum tranſit, ita hi ſtellarum ſplendores per hominis cutem loco vitri penetrant, a ſplendore ſolis differentes claritate ſola & præſentię ſenſu, hoc eſt, calor ſolis ſentitur; peſtis vero radius, vt ſolis, minime ſentitur, vt ſe inde, velut a ſole in vmbram ſubducere aliquis queat. Cum ceteris inquam ſtellis ita comparatum non eſt: Impreſſio ſiquidem illarum non ſentitur prius, quam iam introducta ſit & penetrarit; nec vnum ſaltem attingit, ſed ſimul & ſemel plures afficit, hoc eſt, afficit regionẽ huius partis, huius terrę, huius vrbis, prout ſtella illa hãc vel illam regionem ſibi magis minuſue ſubiectam habet. Quod vero prorſum vorſum impreſſio penetret & peruadat, nec tñ vniuerſos die vnica inficiat: cauſſa poſita eſt in natura hominis, quæ aliquandiu obnititur & reſiſtit.

Cur peſte quidam non inficiantur.

Qui diutius reſiſtunt, tardius afficiuntur. Qui obluctantur plane & conſtanter, hi nunquam corripiuntur. Omnes quidem illuminantur: non tamen omnes feriuntur. Sicut enim ſol nonnullos nudos, nullo præſidio obtectos adoritur, nonnullos vero ſub pariete, muroue aut arbore latentes: ita ſimiles quoque arbores, parieteſue in cute ſeu cortice hominis ſunt, quibus præcluditur & munitur is, ne infectio quoquouerſum penetrare poſſit. Et prout iſtiuſmodi cortices hominis ſunt: ita homo quoque inficitur.

Baſiliſci venenum quale.

Imaginatio in homine quid.

Scitote vero corticem hunc non ſolam cutem eſſe, quam videmus, ſed omne inſuper illud, quod ad cutem pertinet, vt & alia plura, de quibus tamen hactenus Medici nihil commentati ſunt; quod nec nos hic faciemus. Splendor ergo, ſi aduerſus hominem dirigitur, ſimilis eſt naturæ Baſiliſci, cuius venenũ in iſtum locum, in quẽ intueť, impingitur & infligitur: nõ ſecus, ac ſi quis lapidẽ iſti loco illideret. Imaginatio n. hominis eſt virtus expulſiua in eo, ꝙ imaginatio: præcipue vero in hominibus mẽſtruoſis & hæmorrhoicis. Cur a. Imaginationes nõ omnes nec vbiuis vim ſuam in effectũ producant, cauſſa hæc eſt, ꝙ alter ſub ſua cute ceu muro ita munitus ſit, vt aliorum ictus ac venena perrumpere minime poſſint.

Qua-

Sophia adepta.

Deus humani generis ſtudioſus.

Quales enim materiales muri ſunt,& incuſſus contra hoc facti: tales etiam ſunt in imaginatione inuiſibiles. Sicut ergo hominis imaginatio non ſemper per alium penetrare poteſt, quod Sophia adepta docet & clarius demonſtrat: ita nec cœlum ſemper & firmamenti ſtellæ penetrant, q̃ perrumpere annituntur. Cauſſæ tamen interim huius fruſtrationis aliæ quoque ſunt,cur Deus præſidia talia & muros homini largiatur: ne ſcilicet vna ruina & internecione genus humanum vniuerſum, adeoque totus mundus interiret. Suæ enim promiſſionis memor eſt,qua cauit homini, ne denuo vniuerſum genus eius velut in cataclyſmo extingueretur.Et hinc originaliter præſidia illa & muri conſtituuntur. Fit tamen interim,quod Dei voluntas poſcit & mandat. Ac ſola illius irę remiſſio propugnaculum illud eſt, quod contra inſultum Planetarum nos munit, & naturaliter quaſi tuetur,ſeruatque. Et hoc firmiter, Medico quidem tum ſciendum, tum credendum eſt, quod remittente ira diuina muri aliquot & præſidia cum aſtris digladientur & confligant. Interim qui aut nudi ſunt, aut ſub vitreis ligneiſque parietibus latent, hi facile conuincuntur & deiiciuntur. Et ſi quidem impreſſioni obnoxii ſunt etiam dum,cum ira Dei conſedit. Quibus tamen viciſſim Deus præſidia alia ſubminiſtrauit,medicinas ſcilicet,quibus per Medicos venena expugnantur,non ſecus ac per Apoſtolos Diaboli eiecti ſunt.Si enim homo quendam in conflictu ſauciare, & poſtea miſericordia motus eundem iterum ſanare poteſt: quanto id potentius Deus poterit, qui bonitas & miſericordia ipſa eſt?

Ira Dei remiſſio peſtis propugnaculum.

LOCVS.

Loca peſtis tria ſunt.

QVod ſi ergo, vt dictum eſt, peſtis in nos decumbit; tria patent loca, quibus illa inſidet: Aures,Alæ,Inguina,præter hæc nulla alia. Nam cetera corporis loca peſti inſulturæ & infecturæ minime ſubiecta ſunt: Nec res iſta aliter ſe habet, ac ſi quis bractea vel lorica indutus, vna atque altera ſaltem parte nudus ſit. Ibi enim feritur,nec in locis tectis. Tale eſt corpus ceterum,velut lorica munitum. Error eſt ergo & ſeductio,dum Medici affirmant,quod cerebrum, cor,hepar & ſplen peſtem cõtrahant, eamque in loca prædicta diſtribuant. Nec enim peſtis niſi extrinſecus in corpus ingeritur, inſtar teli. Ideo principium eius ab extra eſt, & extrinſecus corpus affligitur,non econtra,quod apprime notandum eſt. Quod ſi prædicta membra prima peſtis loco eſſent: qui fieret, quod eius nulla in vrina ſigna deprehenderentur,ſed ea ſe naturaliter haberet? nec etiam mutaretur pulſus, ac ſtercus, & phyſionomia? Quin imo neceſſe foret alia multa quoque ſigna concurrere , quorum tamen nullum exhibetur:

Medic. reprehenſio de locis peſtis.

Peſtis forinſecus inſultat.

Vrina, pulſo, ſtercus, in peſte ſe naturaliter habent.

ſed membra ea omnia, illæſa, intaminata & inuiolata manent, donec peſtis ab externis in interiora penetret: qua penetratione mors inuehitur, & morbus ceſſat. Auribus ſua, eaque peculiaris regio & Anatomia eſt, in quam ictus fit. Sic alæ quoque regionem mammillarum ſibi idoneam poſſident, quæ tangitur. Eadem & inguinum ratio eſt. Nec regionibus his cum ceteris partibus principibus commercii quicquam eſt propter ſingularem, quam habent, Anatomiam, donec ab illis in has malum transfundatur. Tum demum enim hæ quoque ægrotant. Ideo quæ deinceps inſtituitur vniuerſa, velut minutio &c. fruſtra tentãtur. Secus enim ſi eſſet, ſanguis omnino de ſe aliquod indiciũ exhiberet. Ex his ergo concluditur, peſtem citra omnem morborum aliorum cauſſam & Theoriam oriri. Iam vero, quod medicinæ, quæ ante duodecimã horam & in principio miniſtrantur, nihil dũ conferant: cauſſa in hoc eſt, ꝙ illæ ictũ præueniant ſeu anteuertant, ne ab exteriorib. introrſum dirigatur ad cor & hepar &c. Hæc niſi cauſſa eſſet, quid impediret illas poſtea quoq;, nẽpe ab hora 12. elapſa ꝓberi? Si n. ab internis foras exigeretur, aliis certe medicinis ipſi vterentur. Ideo errorẽ ipſorumet recepta conuincunt. Practica n. quæ omnia ꝓbat & ſtabilit, hoc agit, ne ab externis intro infectio penetret. Neceſſe eſt ergo illam foris, non interius conſiſtere.

Minutio in peſte fruſtranea.

IMAGINATIO IMPRESSIONIS.

VT autem originem modumque peſtis adhuc luculentius intelligatis, tale vobis exemplum proponite. Notum vobis eſt, quod Incantatoria fides contracturam inducat, interimatque, infirmet, ſanet, roboret. Iam vero non ſola ea fides eſt, ſed etiam impreſſio, velut cœlum imprimit huic hoc, illi aliud, huic vt iam hunc feriat, illi vt alium cras occidat. Hæc enim omnia cœleſtes influentiæ & impreſſiones ſunt: non quidem cogentes, ſed ſequaces & obſecundantes, ad facinus ducentes. Iam vero homo cœlum olympi eſt, hoc eſt, Microcoſmus, Firmamenti Naturam ſortitus. Ex Firmamenti enim eius, quod in ipſo eſt, virtute & poteſtate etiam fit, vt homo olympi more propoſitum ſuum contra inimicum ſtatuat, adeo, vt ipſius imaginatio impreſſio fiat, & vim ſuam in infirmiorem exſerat & perficiat. Opus autem eſt medio quodam, per quod illud fiat. Medio etenim omnia opus habent, & ſine medio nihil fit. Ita homo iſtius incantationis principium eſt, ſibique hoc vel illud proponit, quod tamen ex ſe perficere minime poteſt. Ab ipſo tamen Aſtra interiora mouentur, hoc eſt, ipſe propriam ſuam conſtellationem inficit, ita, vt eius voluntas ac venenum in aſtra tranſeat. Hoc facto, iam in ipſo genitum medium

Incantationis quævis.

Cœlum inclinat, non cogit.

Homo eſt cœlum olympi.

Medium incantationis quale ſit.

medium eſt. Vt autem ſimilia omnia conueniant & vniantur, alter, cui incantatio ſtruitur, non minus iſto ſtruente ſuum cœlum olympi habet. Si ergo ſydera imaginationis ipſis ſubiiciuntur: tunc vna quaſi digladiantur & concertant, adeoque fortior vincit, & imbecillior venenum imbibit, ac ab altero vincitur. Et huiuſmodi ſunt curſus ſyderei. Imaginationes autem ſunt ipſorum origines. Sydus in homine medium eſt, ſine quo nihil fieri poteſt. Vnde ſequitur, imaginem vnam aliam inficere: non ex vi quidem characterum aut ſimilium, vt ceræ virgineæ, ſed quia imaginatio ſuam ipſius conſtellationem vincit, vt medium fiat perficiendæ cæli, hoc eſt, ſui hominis, voluntatis. Vnde conſequenter etiam largiendum eſt, quod ſydera (quanquam ſupra captum noſtrum) rationem, ſapientiam, calliditatem, iram, bella, armaque &c. ſua, non minus ipſo homine quoque habeant. Noſtri enim illa parentes ſunt. Et ex ipſis noſtra talis ratio, intellectus, dolus, & contentio defluit ac aſſumitur. Quod ſi nos ab ipſis talia accepimus: neceſſe eſt, talia in ipſis eſſe. Ac in hoc vno diſcrimen eſt, quod nos corporaliter & materialiter agamus, ipſa vero inuiſibiliter & ſpiritualiter. Nec eſt, vt quiſquam arbitretur, rationem illam atque intellectum, quam in nobis cœlum regit, ex Deo eſſe: ſed ex magna creatura eſſe ſciat. Intellectus enim a Deo ſumtus, ipſum cœlum ac ſydera omnia vincit. Loquor autem de vi & poteſtate terrena.

Sydera ratione habent: & homo ex ſyderibus.

Ratio ex cœlo qualis.

JMPRESSIO JN ALTVM.

EXemplum prius ſupernaturaliter etiam de peſte intelligendum eſt. Nec enim in nos peſtis incumberet, niſi eã gigneremus ipſimet, h. e. claudus & reſolutus nunquam fierem, niſi meipſum claudum contractumq; facerem. Nam morbo meo ipſemet cauſſam, ſemen & materiam ſuppedito. Iam vero cœlum, quod ſupra nos eſt, non contra nos, ſed pro nobis eſt. Ipſum tamen ſi inficiamus: tunc conceptum venenum in nos refundit. Initium in nobis hæret. Ac doli omnes, omnia vitia noſtra nihil ſunt aliud, quam imaginatio, ſubinde agitata & mota. Siue enim dormiamus ſeu vigilemus, inuidiam, auaritiam, improbitatem omnem iugiter ſomniamus. Et hæc imaginatio talis eſt, vt in cœlum quoque ſuperius per vtraque aſtra, ab vno ad alterum pœnetret aſcendatque. Eadem cœlum quoque vincit & moderatur. Si ergo per noſtrum cœlum in cœlum ſuperius aſcendit, quid aliud fiat, quam nouæ operationis mater? Nemini enim quicquam aliud perſuaſum ſit, quam quod malorum ac morborum iſtorum origo ſola noſtra imaginatio ſit, quam in alios tam fortiter, inuide, auariter & hoſtiliter exacerbamus. Et iſta tam varia ho-

Cœlum mundi nõ eſt nobis aduerſum

Imaginatio hominis malorum omnium mater.

minum inter ſeſe imaginatio, contentionem & morbos in cœlo gignit. Nec aliter illi in terram relabuntur, ac ſi quis, vt diximus, alium incantaſſet. Hic ſurgit, ille cadit. Ita imaginationes noſtræ propriæ quoque, quæ ex tam malo principio emerſerunt, cadunt, nec quicquam aliud, niſi peſtes, Anthraces, Arthetis, Colica, ac morbi ſimiles fiunt, qui tamē omnes ſub vno peſtis nomine comprehenduntur & intelliguntur. Ad quod iam conſequitur, generalem inuidiam generalem peſtem concitare. Idem de reliquis quoque vitiis verum eſt. Quicquid enim in nobis immoderatum & inhumanum exſiſtit, id omne Natura Imaginatiua eſt, quæ cœlo imprimere potens eſt. Eo facto, cœlum viciſſim potens eſt impreſſionem refundendi. Ideo principium omnium ex aſtris eſt hominis, & in Medio aſtri ſuperioris perficitur. Et Chriſtus de ſola peſte, quæ ex tali principio oritur, loquitur, non de alia. Ceteræ enim naturales ſunt, & cauſſas ortuſque naturales habent.

Generale odium, generalem peſtē mouet.

FORTIS PERSPICACIA.

HÆc iam grando penitius noſcenda & intelligenda eſt. Ea inuiſibilis eſt, & non materialis. Fit tamen materia in corpore, quæ ſerpenti comparatur. Is pungit aut figit, nec tamen in membrum ipſe penetrat. Sic & Cranium Magicum, hoc eſt, cœlum huius loci figit. Figere autem ipſius ictus eſt; qui primo inuiſibilis, poſtea viſibilis fit, & noſter morbus ac mors fit. Iam vero deſuper a cœlo infertur, nec coniungitur nobiſcum modo alio, quam ſicut videtis Baſiliſcum inficere illum, qui etiam interuallo plurimo diſtat, quem tamen ſubſtantia ſua corporea minime attingit. Eodem modo in cœlo quoque vis & natura quædam Baſiliſcica generatur ex illa ira, quam a nobis concepit, & quicquid ſuis oculis videt aut concludit, id e veſtigio tactum & infectum eſt. Ideo qui cœli Baſiliſcum, eiuſque generationem ortumque nouit, idem quoque nouerit, quo pacto peſtis inducatur. Huius ergo Baſiliſci viſus in nos directus ſimilis eſt Radio cœleſti ſeu fulmini, qui, quicquid tangit, frangit & exurit. Nos interim minime ſcimus, quonam, quidue, aut quando feriturum id ſit. Ipſius quidem ortum ac generationem nouimus: quo tamen irruiturum ſit, hoc ignoramus. Talis etiam eſt Baſiliſcus peſtis. Ideo ex prouidentia naturali ita dici minime poteſt: tu Melancholice, tu Phlegmatice, caue tibi. Nam quo & quid is feriturus ſit, ſciri non poteſt, licet quidem eius generatio noſcatur. Ideo iſtorum hominum præuiſio non ſecus ſe habet, ac ſi quis diceret, fulmen iam in terram lapſurum, & tamen non niſi agrum vnum tacturum eſſe: iuberetque, vt ſuo quiſquam agro proſpiceret, & ex regione illa hoc pacto vniuerſi agri remouerentur aut efferentur,

Baſiliſcus viſum interficit.

Aſtronomi in ſpecie & individuo nihil ſciunt.

rentur. Nec enim in ſpecie promouere poteſt, & prædicere, hunc vel illum agrum tactum iri. Coniunctio peſtis & Microcoſmi ſimilis eſt ſagittario, qui ſibi metam præſumit ac ſcopum, & ad feriendum illum intentis oculis collimat. Eodem modo cœlum quoque in corpus noſtrum, & maxime vniceque in tria dicta loca collimat. Alio ſi iaculum dirigat, aberrat. Sic ergo alio modo hæc coniunctio intelligi non poteſt: non inquam cognoſci vult naturali & fœmineo intellectu prædicti curſus, in prægreſſo capite propoſiti: ſed virili, reſpectu noſtri, ſecundum ſpecies vniuerſas & omnia genera.

VVLNVS.

SEquitur iam deinceps proprietas & natura morbi, quod peſtis vulnus ſit, nec aliter quam pro peſte haberi debeat. Veluti ſi quis extra cæditur, huic primo rumpitur cutis, poſt caro, arteriæ, oſſa. Si vulnus adhuc penetret magis, ſequitur læſio partium quoq; principum, quam ſequitur mors. Sic ipſa quoq, peſtis forinſecus hominē occupat. Et plaga quidem cœleſtis eſt, humanæ percuſſioni tamen ſimilis. Ideo ante omnia quoq; omnium vulnerum natura, eſſentia & conditio noſcenda eſt, cum omnibus illorum accidentibus & ſymptomatis. Nam quod vulneribus accidit: id ſimiliter peſti quoq;. Nec hic diſcriminis quicquam eſt, niſi quod oculi vident, cœli plagas humanis vehementiores eſſe, & accidentibus pluribus ac ſæuioribus ſtipari. Quod ipſum a maiore quoq; cœli vi & efficacia prouenit. Iam vero vulneris accidens prauitas eſt, quando ſcilicet vulnus corruptionem ſubire incipit. Idem accidens etiam in peſte eſt. Vulneribus accidit ſpaſmus. Idem quoq; peſti. Grandibus vulneribus febris ſeu inflammatio adſiſtit: eadem etiam peſti. Peſtem comitatur etiam dyſenteria, conſumtio, calor, frigus &c. quæ omnia quoq; ſequuntur vulnera. Et hæc vulnerum accidentia, non alia, peſtem comitantur. Ideo in peſte duo conſideranda ſunt: Morbus ſcilicet in ſeipſo, h.e. vulnus: poſtea accidentia. Nam hæc inter ſe differunt. In vnoquolibet inſuper vulnere conſiderari debet cœli ſtatus, ſignaque, ac armorum ratio, quod vel venenata magis minuſue fuerint. Nam & in peſte non vnus, ſed multiplices gladii vulnerant: variæ diuerſæque imaginationes exſiſtunt, aliæ aliis venenis gignendis aptiores. Hoc facto, ſequitur cura arſque & induſtria, remediis naturalibus veneni accidentia reprimendi & excindendi. Et hic nullum diſcrimen eſt vtriuſq; Theoricæ & practicæ. Nam Theorica peſtis ex Theorica vulneris deſumitur. Explodantur ergo & exſulent nugæ illę de Humoribus & Qualitatibus. Ex illis enim non niſi ignaui Medici conſtituuntur: ſicut obſeruatum hactenus eſt, quod in peſte nihil profecerint aliud, quam quod ægros ad orcum miſerint.

Peſtis eſt vulnus.

Peſtis accidentia vulnerū ſæuiora.

Theorica peſtis & vulnerū vnica eſt.

MATERIA.

PRoximum iam eſt, vt tractetur de ipſo peſtis corpore, ſi iam genita ſit. Iaculator Mars eſt, commercio & mandato omnium ſyderum. Iactus ipſius non ſecus ſe habet, ac ſi ſcintilla, ferro e ſilice excuſſa in ſubiectum fomitem incidat. Multæ ſcintillæ fomitem non incendunt, ſed vaneſcunt. Tria autem corporis nota loca fomes ſunt. Iam ſi corpus concipere debet, opus eſt, ad id vt ſit diſpoſitum. Lapides enim ignem non concipiunt. Ideo ſciendum, quid & quale ſit, quod concipit. Ex hoc enim emergit cognitio vulneris, ex quo illius medicina deſumenda eſt. Et per idem etiam propoſitum meum ac Theorica ſtabilitur. Loca tria ſunt, Inguina, Aures, & latera mammillarum. Secundum has regiones materia ſulphuris in tres partes diuiditur. In inguine eſt ſulphur antimoniale: in alis ſulphur arſenicale: poſt aures ſulphur marcaſitarum. Hi tres fomites ſunt, qui Martis ignem concipiunt. Hi niſi adſunt, nullus ignis corripit. Opera ergo danda eſt, vt hæc tria ſulphura, ipſorumque venenum, naturaque, ac morbus, morſque, probe cognoſcantur; & poſtea arcana ipſis congrua quærantur. Nec enim hæc ex opinione tua inueniri queunt. Ad Medicum plura requiruntur, quam Galenus, Auicennaque. Hi enim Baccalaureos tantum ac tritores tuſoreſque officinis dant. Quantum ergo Theoricam huius primi libri attinet, pro breui informatione ſcitote, prædicta ſulphura omnia hoc modo intelligi debere. Homo in ſeſe minerales omnes partes continet, ſicut maior natura. Iam autem hic locus, locus aquæ eſt. Ex Elemento aquæ naſcuntur mineralia. Porro mineralia ſulphurea ſunt corpora in prima & vltima materia. In hac prima & vltima operatur Mars. Sciendum ergo eſt, quod pars aquæ, quam homo in ſe habet, ſubiectum ſit Martis, in quo generetur peſtis, & ipſius ſpecies. Ex his ſcietis Anatomiam & partes aquæ in Microcoſmo diuidere & diſtribuere. Nam in tribus illis locis ſunt emunctoria aquæ, cordis ſcilicet, cerebri, & hepatis. Ideo ſudor duplex eſt: per poros nimirum totius corporis, & per poros harum partium. His euacuatur elementum aquæ totius corporis. In his ſulphur eſt, quod accenditur. Alias in toto elemento ſulphur nullum eſt, quod incendatur, niſi quod in hiſce tribus locis continetur: ſicut per Anatomiam mundanam rerum patet. Et hæc omnia veteres Medicorum ſcholæ ignorarunt. Philoſophiam enim ipſam ac parentem hominis minime cognouerunt: de quibus alibi.

Loca peſtis tria quæ.

Sulphur quod cuilibet loco proprium.

Homo omnia in ſe mineralia habet.

Sudor duplex.

CONIVNCTIO.

HOminis & peſtis coniunctio iſtiuſmodi eſt. Homo ſi naſcitur, morborum omnium, qui a cœlo aut elementis ipſi infligi poſſunt, ſubiectum

ctum ſecum affert, hoc eſt, a quatuor rebus morbi ipſi accidunt. Quot enim morbi, tot ſubiecta. Iam attende, quid morbum pariat. Id ignis facit extern°, in hominem ingrediens, & cum corpore ſeiungens, velut eſt cibi, potus, aeris &c. In ipſo cibo morbus latet; & cibi ſunt in corpore ſubiectum, in quo morbi vigent & gignuntur ibi. Sic ſi ignis lignum inuenit, illud incendit & comburit. Et iſtiuſmodi eſt coniunctio rerum ſimilium, quia ſimile ſuum ſimile inuenit. Sic homo ſubiectum eſt, & morbus extrinſecus incidens in ipſo inſtar ignis & ligni eſt, quod ad Solem ardere poſſit. Sicut iam a colore ignis fit: ſic curſus etiã olympi tandem ſuo tempore igneus in homine fit. Homo n. omnia in ſe aſtra continet, velut firmamentum & tres partes reliquæ. Iam ſi curſus iſte in generationem velut in morbum aut aliud abit: tunc morbus hic ſubiectum minime procedit, quod adeſt, in quod operari poſſit. Sic ſi æſtuoſus annus impendet, Solque adeo mardeſcit, vt adurat & tabefaciat arbores, ac ſtirpes exſiccet ſeu exurat: idem tamen eorum nullum ſuſcipit, quam quod igni ſubiectum eſt. Tale ſi non adſit: calor nihil præſtat. Similis in corpore etiam curſus eſt, curſus cœli vocatus, accendere valens. Quod dum facit, iam morbus fit, ſiue putrefactio ſit, ſiue aliud. Nihil enim ſecus accidit, quam ſicut videtis, quod cœlum motu ſuo lutum putrefaciat, & gryllis impleat, ac lignum vermiculoſum faciat. Simili ratione corporeus etiam curſus facit, vt omnes morbi in corpore naſcantur. Quod ſanum eſt & manet, ſi curſus de ipſius ſubiectis nihil corripit. Talis enim origo eſt vniuerſorum naturalium morborum, qui in deuictis naſcuntur. Et hæc origo pro parte vna eſt. Altera autem, de qua hic traditur, peſtem attinens, eodem modo ſe non habet: ſed eſt coniunctio curſus olympi, nec in corpore oritur, ſed extra, & tamen in corpore terminatur ac operationem perficit. Ita ſi quis telum in corpus iactet, tunc illud in corpore non creſcit, nec corporis etiam materia eſt, nec ſimilis corpori creatura: verum eius morbus & mors exſiſtit. Ita peſtis cum corpore iungitur, eiuſq; ictus eſt velut grando, quæ hunc valide percutit, illum leuius, ab hoc penitus aberrat. Sic ergo morbus iſte præternaturaliter, non ceterorum naturalium morborum inſtar, generatur.

Cibi ſunt ſubiectum morborũ foris ingredienti.

Aſtra omnia in homine.

LIBER SECVNDVS.

DE PESTE.

QVæ hactenus de peſte dicta ſunt, originem ſaltem illam ſpectant, quę ab ira Dei eſt. Hæc quamdiu eſt, tamdiu Medicus cum ægro nihil

negotii habet, quoad ſanitatem. Fiducia tamen ponenda, in miſericordia Dei, donec ex gratia Medicinam indulgeat. Ex hac gratia orditur Medicus vi ſimul & naturalibus remediis inſtructus, velut hic ſecundus liber explicat. Si enim hominem patrati homicidii aut icti hoſtis pœnitere poteſt, licet factum infectum reddere nequeat: Quanto magis Deum punitæ creaturæ ſuæ pœnitere poteſt: cuius manum interim nihil effugit, quo ærumnas inflictas mulcere & mutare poſſit? Quę cum ita ſe habeant, naturalia ſecreta nobis omni iure indaganda ſunt, & naturalium rerum naturalis vſus, velut ab aliis traditus eſt, accipi debet & impendi: non vt ipſi origini hiſce eatur obuiam; ſed, ſi ex permiſſu Dei morbus naturalis factus eſt, vt experientia, quantam Deus largitus eſt, adhibeatur, nec pœna ipſa ac ſupplicium ſpectetur.

DE INCENSIONE.

VT ſcintilla ex ſilice cadit in fomitem: ita hic quoque peſtis. Et ſicut ſcintilla fomitem conſumit tollitque: ſic peſtis etiam. Silex autem eſt cœlum: fomes terra. Quo ergo pacto fulmen a cœlo exturbatur deorſum in terram, ſumma velocitate, ita vt fragor & percuſſio ſimul fiant: ita in homine quoque ignis exprimitur. Et ſicut, quod in prouerbio eſt, fulmen plerumque abietem, quercumque ac ipſos homines vel pecora ferit: ſic ſua peculiaria loca in homine quoque percutit, nimirum Aures, Alas, Inguina. Horum trium locorum quæ tandem cauſſa ac ratio alia eſt, quam quæ locorum eſt fulminis? Quod quis ſcrutari ſatis poteſt? Quocunque ſupremus fulmina mittit, ibi locum ſibi deſignat: nec naturam æmulari aut inquirere hic quiſquam poteſt. Nec hæc ex ordine & cauſſis naturæ eueniunt. Ideo nemo illa quoq; cognoſcet ſatis. Cur enim plus feriuntur aures, quã naſus? plus alæ quam cubiti? plus inguina, quam vmbilicus? Quicquid n. naturæ limites tranſcendit, id rationis ſcrutinio nullo cognoſci poteſt? Nam hoc caſu, tam morbus quã locus, vt diximus, ſupra naturam ſunt. Iam ſi ignis inſiliens corripit incenditq;, primo horror, deinde calor occupat, his ex cauſſis. Scintilla accẽdens frig⁹ ideo incutit, quia reſoluit humores, & corpus humectat. Sic & nix a Sole liquata & reſoluta frigus parit. Si v. hoc euicto calor iam dominari incipit, tum is humiditatem corporis reſiccare annititur. Qua ẽt cauſſa ſudor ſequitur, quia ſcilicet nix in homine liquata eſt, & denuo ad ſuam formam redire nequit: ideo extra corpus exigitur. Et ratione niuis huius ſudor conuenit ac bonus eſt. Porro ſicut fulmẽ, ꝙ ferit, terram quatit fragore ſuo, domoſq; ac areas motat: ita hic in hoc caſu terræmot⁹ quoq; ingruens nihil eſt aliud, q̃ fulminis fragor naturalis, in natura inuiſibilis? Hoc feriente,

Fulmen plerumq; quercus ferit.

Supernaturalia naturali iudicio nõ capiũtur.

Horror & frigus in peſte vnde.

Terræmotus & peſtis comparatio.

totum corpus attollitur & concutitur, quamdiu motio durat. Terræ motu ceſſante, & ad centrum redeunte, tremor quoque & ſuccuſſatio ceſſat. Et iſte terræmotus in homine naturalis eſt, velut eius quoq; cauſſa. Et portio eſt eius terræmotus, cuius mentionem in Euangelio Chriſtus fecit. Talis ergo eius cauſſa. Nam fulmen vnumquoduis terram attollit & quatit. Fragore euaneſcente, ardor ſubſequitur. Illud quod accenſum eſt, totam domum totius hominis occupat. Ibi ergo excandeſcit & in iram agitur hepar, & ſitit. Ibi caput palpitat, propter cerebri nimium ardorem. Ibi tremit cor, quia pulmo ſatis refrigerii ei non affundit. Ibi affliguntur, & affectionem ſuam ſingultiunt, vniuerſæ corporis partes. Hoc ardore gliſcente vires corporis effugiunt, & elabuntur, ſicut mus ex domo conflagrante. Fulmen autem in loco ſibi ſolito notoque conſidit, & eructat ſubinde, veluti talpa terram in agro eiicit, adeoque ſeſe quaſi inuoluit, & exitum ſibi molitur duabus viis, vel intro, vel foras. Quocunque vero tandem erumpat, id ſine terrore & periculo non molitur. Si introrſum vergit, ſigna mortis prodeunt, & vnicuilibet membro ſuæ mortificationis ſpecies exhibetur. Mors etenim ac interitus modis variis inſultant. Et, velut experientia teſtatur, multa eaque abominabilia ſigna mortis ſubinde ſpectantur, quę naturę tolerabilia minime ſunt. Ideo ſpectatis iſtis memores eſtote, plagam & pœnæ tempus adeſſe ſeu inſtare, de qua dictum eſt ibi: *Et erunt peſtilentiæ.*

Peſtis duplex eruptio.

DVCIS BELLVM AB ALTO.

EX hoc ſequitur noſtra contentio, diſſidium, bellum, latrocinium, miſeria, effuſio ſanguinis. Nullus enim filius, qui patrem non offendit, ab eodem plectitur. Et pater non tantum noſter ſanguis eſt, verum eſt etiam magiſtratus. Ideo nihil peccare eſt conciliare pacem, ſecuritatem, & tranquillitatem. Si ſecus fiat, qui quæſo flagitia ita impunita præterire queant, vt latro non in rotam, fur non in crucem tollatur? Si enim ſubditi minime obſecundent, magiſtratus eſt officium, pœnis eos coercere. Quod ſi agant remiſſius, patrem ſe ſuperiorem habent, a quo ipſi ſimul cum ſubditis rebellibus puniuntur. Is autem pater cœlum eſt, veluti parens Limbi, qui vindex a magiſtratu proximus eſt. Quod ſi nec hic exquiſite ſuo munere fungitur, ſupereſt omnium primus parẽs, DEVS. Iam ergo notate, quod pœnæ vindices, morbi ſint. An enim is nõ morbus eſt, quendam in rotam aut crucem ſuffigi? Imo. An non id etiam eſt peſtis? Imo. Sic ergo parẽs alios plectit laqueo, alios peſte. Sua enim cuilibet pa-

Scelera impunita non manent.

Aſtronomi peſtem per collationem præteriti præſagiũt.

fiunt: iam Aſtronomis præuidere facile eſt, quod pœna quædam ac grauis morbus incumbat. Adeoque ſi experientiam conſulunt, taliter etiam iam antea eueniſſe, certo augurari poſſunt futuram eſſe peſtem. Alias enim infectionis filium nemo nouiſſe poteſt, qualis futurus is ſit, niſi is antea etiam natus taliter fuerit, hoc eſt, niſi idem ſimiliter antea quoque euenerit. Ibi enim præſumtio eſt, idem denuo eodem modo fieri poſſe.

Cœli manus, ſtellæ.

Porro ſicut homo manibus, canis ore, apis aculeo, Baſiliſcus oculis vtitur: ſic ſuperioribus aſtris pro manibus, pro dentibus ac oculis ſplendor eſt. Splendor iſte eſt inuiſibilis & impalpabilis. Et tamen non ſecus ac ſplendor ſolis per vitrum tranſit, ita hi ſtellarum ſplendores per hominis cutem loco vitri penetrant, a ſplendore ſolis differentes claritate ſola & præſentiç ſenſu, hoc eſt, calor ſolis ſentitur; peſtis vero radius, vt ſolis, minime ſentitur, vt ſe inde, veluta ſole in vmbram ſubducere aliquis queat. Cum ceteris inquam ſtellis ita comparatum non eſt: Impreſſio ſiquidem illarum non ſentitur prius, quam iam introducta ſit & penetrarit; nec vnum ſaltem attingit, ſed ſimul & ſemel plures afficit, hoc eſt, afficit regionẽ huius partis, huius terrç, huius vrbis, prout ſtella illa hãc vel illam regionem ſibi magis minuſue ſubiectam habet. Quod vero prorſum vorſum impreſſio penetret & peruadat, nec tñ vniuerſos die vnica inficiat: cauſſa poſita eſt in natura hominis, quæ aliquandiu obnititur & reſiſtit. Qui diutius reſiſtunt, tardius afficiuntur. Qui obluctantur plane & conſtanter, hi nunquam corripiuntur. Omnes quidem illuminantur: non tamen omnes feriuntur. Sicut enim ſol nonnullos nudos, nullo præſidio obtectos adoritur, nonnullos vero ſub pariete, muroue aut arbore latentes: ita ſimiles quoque arbores, parieteſue in cute ſeu cortice hominis ſunt, quibus præcluditur & munitur is, ne infectio quoquouerſum penetrare poſſit. Et prout iſtiuſmodi cortices hominis ſunt: ita homo quoque inficitur.

Solis & cæterarũ ſtellarum differentia quæ.

Cur peſte quidam non inficiantur.

Baſiliſci venenum quale

Scitote vero corticem hunc non ſolam cutem eſſe, quam videmus, ſed omne inſuper illud, quod ad cutem pertinet, vt & alia plura, de quibus tamen hactenus Medici nihil commentati ſunt; quod nec nos hic faciemus. Splendor ergo, ſi aduerſus hominem dirigitur, ſimilis eſt naturæ Baſiliſci, cuius venenũ in iſtum locum, in quẽ intuetᷣ, impingitur & infligitur: nõ ſecus, ac ſi quis lapidẽ iſti loco illideret. Imaginatio n. hominis eſt virtus expulſiua in eo, ꝗ imaginatio: præcipue vero in hominibus mẽſtruoſis & hæmorrhoicis. Cur a. Imaginationes nõ omnes nec vbiuis vim ſuam in effectũ producant, cauſſa hæc eſt, ꝗ alter ſub ſua cute ceu muro ita munitus ſit, vt aliorum ictus ac venena perrumpere minime poſſint.

Imaginatio in homine quid

Qui-

Quales enim materiales muri ſunt, & incuſſus contra hoc facti: tales etiam ſunt in imaginatione inuiſibiles. Sicut ergo hominis imaginatio non ſemper per alium penetrare poteſt, quod Sophia adepta docet & clarius demonſtrat: ita nec cœlum ſemper & firmamenti ſtellæ penetrant, quæ perrumpere annituntur. Cauſſæ tamen interim huius fruſtrationis aliæ quoque ſunt, cur Deus præſidia talia & muros homini largiatur: ne ſcilicet vna ruina & internecione genus humanum vniuerſum, adeoque totus mundus interiret. Suæ enim promiſſionis memor eſt, qua cauit homini, ne denuo vniuerſum genus eius velut in cataclyſmo extingueretur. Et hinc originaliter præſidia illa & muri conſtituuntur. Fit tamen interim, quod Dei voluntas poſcit & mandat. Ac ſola illius iræ remiſſio propugnaculum illud eſt, quod contra inſultum Planetarum nos munit, & naturaliter quaſi tuetur, ſeruatque. Et hoc firmiter, Medico quidem tum ſciendum, tum credendum eſt, quod remittente ira diuina muri aliquot & præſidia cum aſtris digladientur & confligant. Interim qui aut nudi ſunt, aut ſub vitreis ligneiſque parietibus latent, hi facile conuincuntur & deiiciuntur. Et ſi quidem impreſſioni obnoxii ſunt etiam dum, cum ira Dei conſedit. Quibus tamen viciſſim Deus præſidia alia ſubminiſtrauit, medicinas ſcilicet, quibus per Medicos venena expugnantur, non ſecus ac per Apoſtolos Diaboli eiecti ſunt. Si enim homo quendam in conflictu ſauciare, & poſtea miſericordia motus eundem iterum ſanare poteſt: quanto id potentius Deus poterit, qui bonitas & miſericordia ipſa eſt?

Sophia adepta.

Deus humani generis ſtudioſus.

Ira Dei remiſſio peſtis propugnaculum.

LOCVS.

QVod ſi ergo, vt dictum eſt, peſtis in nos decumbit; tria patent loca, quibus illa inſidet: Aures, Alæ, Inguina, præter hæc nulla alia. Nam cetera corporis loca peſti inſulturæ & infecturæ minime ſubiecta ſunt: Nec res iſta aliter ſe habet, ac ſi quis bractea vel lorica indutus, vna atque altera ſaltem parte nudus ſit. Ibi enim feritur, nec in locis tectis. Tale eſt corpus ceterum, velut lorica munitum. Error eſt ergo & ſeductio, dum Medici affirmant, quod cerebrum, cor, hepar & ſplen peſtem cõtrahant, eamque in loca prædicta diſtribuant. Nec enim peſtis niſi extrinſecus in corpus ingeritur, inſtar teli. Ideo principium eius ab extra eſt, & extrinſecus corpus affligitur, non econtra, quod apprime notandum eſt. Quod ſi prædicta membra prima peſtis loco eſſent: qui fieret, quod eius nulla in vrina ſigna deprehenderentur, ſed ea ſe naturaliter haberet? nec etiam mutaretur pulſus, ac ſtercus, & phyſionomia? Quin imo neceſſe foret alia multa quoque ſigna concurrere, quorum tamen nullum exhibetur:

Loca peſtis tria ſunt.

Medic. reprehenſio de locis peſtis.

Peſtis forinſecus iniicitur.

Vrina, pulſus, ſtercus, in peſte ſe naturaliter habent.

ſed membra ea omnia, illæſa, intaminata & inuiolata manent, donec peſtis ab externis in interiora penetret: qua penetratione mors inuehitur, & morbus ceſſat. Auribus ſua, eaque peculiaris regio & Anatomia eſt, in quam ictus fit. Sic alæ quoque regionem mammillarum ſibi idoneam poſſident, quæ tangitur. Eadem & inguinum ratio eſt. Nec regionibus his cum ceteris partibus principibus commercii quicquam eſt propter ſingularem, quam habent, Anatomiam, donec ab illis in has malum transfundatur. Tum demum enim hæ quoque ægrotant. Ideo quæ deinceps inſtituitur vniuerſa, velut minutio &c. fruſtra tentātur. Secus enim ſi eſſet, ſanguis omnino de ſe aliquod indiciū exhiberet. Ex his ergo concluditur, peſtem citra omnem morborum aliorum cauſſam & Theoriam oriri. Iam vero, quod medicinæ, quæ ante duodecimā horam & in principio miniſtrantur, nihil dū conferant: cauſſa in hoc eſt, ꝙ illæ ictū ꝑueniant ſeu anteuertant, ne ab exteriorib. introrſum dirigatur ad cor & hepar &c. Hæc niſi cauſſa eſſet, quid impediret illas poſtea quoq;, nēpe ab hora 12. elapſa ꝓberi? Si n. ab internis foras exigeretur, aliis certe medicinis ipſi vterentur. Ideo errorē ipſorum ēt recepta conuincunt. Practica n. quæ omnia ꝓbat & ſtabilit, hoc agit, ne ab externis intro infectio penetret. Neceſſe eſt ergo illam foris, non interius conſiſtere.

Minutio in peſte fruſtranea.

IMAGINATIO IMPRESSIONIS.

VT autem originem modumque peſtis adhuc luculentius intelligatis, tale vobis exemplum proponite. Notum vobis eſt, quod Incantatoria fides contracturam inducat, interimatque, infirmet, ſanet, roboret. Iam vero non ſola ea fides eſt, ſed etiam impreſſio, velut cœlum imprimit huic hoc, illi aliud, huic vt iam hunc feriat, illi vt alium cras occidat. Hæc enim omnia cœleſtes influentiæ & impreſſiones ſunt: non quidem cogentes, ſed ſequaces & obſecundantes, ad facinus ducentes. Iam vero homo cœlum olympi eſt, hoc eſt, Microcoſmus, Firmamenti Naturam ſortitus. Ex Firmamenti enim eius, quod in ipſo eſt, virtute & poteſtate etiam fit, vt homo olympi more propoſitum ſuum contra inimicum ſtatuat, adeo, vt ipſius imaginatio impreſſio fiat, & vim ſuam in infirmiorem exſerat & perficiat. Opus autem eſt medio quodam, per quod illud fiat. Medio etenim omnia opus habent, & ſine medio nihil fit. Ita homo iſtius incantationis principium eſt, ſibique hoc vel illud proponit, quod tamen ex ſe perficere minime poteſt. Ab ipſo tamen Aſtra interiora mouentur, hoc eſt, ipſe propriam ſuam conſtellationem inficit, ita, vt eius voluntas ac venenum in aſtra tranſeat. Hoc facto, iam in ipſo genitum

Incantationis quæ vis.

Cœlum inclinat, non cogit.

Homo eſt cœlum olympi.

Medium incantationis quale ſit.

medium

medium eſt. Vt autem ſimilia omnia conueniant & vniantur, alter, cui incantatio ſtruitur, non minus iſto ſtruente ſuum cœlum olympi habet. Si ergo ſydera imaginationis ipſis ſubiiciuntur: tunc vna quaſi digladiantur & concertant, adeoque fortior vincit, & imbecillior venenum imbibit, ac ab altero vincitur. Et huiuſmodi ſunt curſus ſyderei. Imaginationes autem ſunt ipſorum origines. Sydus in homine medium eſt, ſine quo nihil fieri poteſt. Vnde ſequitur, imaginem vnam aliam inficere: non ex vi quidem characterum aut ſimilium, vt ceræ virgineæ, ſed quia imaginatio ſuam ipſius conſtellationem vincit, vt medium fiat perficiendæ cœli, hoc eſt, ſui hominis, voluntatis. Vnde conſequenter etiam largiendum eſt, quod ſydera (quanquam ſupra captum noſtrum) rationem, ſapientiam, calliditatem, iram, bella, armaque &c. ſua, non minus ipſo homine quoque habeant. Noſtri enim illa parentes ſunt. Et ex ipſis noſtra talis ratio, intellectus, dolus, & contentio defluit ac aſſumitur. Quod ſi nos ab ipſis talia accepimus: neceſſe eſt, talia in ipſis eſſe. Ac in hoc vno diſcrimen eſt, quod nos corporaliter & materialiter agamus, ipſa vero inuiſibiliter & ſpiritualiter. Nec eſt, vt quiſquam arbitretur, rationem illam atque intellectum, quam in nobis cœlum regit, ex Deo eſſe: ſed ex magna creatura eſſe ſciat. Intellectus enim a Deo ſumtus, ipſum cœlum ac ſydera omnia vincit. Loquor autem de vi & poteſtate terrena.

Sydera ratione habent: & homo ex ſyderibus.

Ratio ex cœlo qualis.

JMPRESSIO JN ALTVM.

EXemplum prius ſupernaturaliter etiam de peſte intelligendum eſt. Nec enim in nos peſtis incumberet, niſi eã gigneremus ipſimet, h. e. claudus & reſolutus nunquam fierem, niſi meipſum claudum contractumq; facerem. Nam morbo meo ipſemet cauſſam, ſemen & materiam ſuppedito. Iam vero cœlum, quod ſupra nos eſt, non contra nos, ſed pro nobis eſt. Ipſum tamen ſi inficiamus: tunc conceptum venenum in nos refundit. Initium in nobis hæret. Ac doli omnes, omnia vitia noſtra nihil ſunt aliud, quam imaginatio, ſubinde agitata & mota. Siue enim dormiamus ſeu vigilemus, inuidiam, auaritiam, improbitatem omnem iugiter ſomniamus. Et hæc imaginatio talis eſt, vt in cœlum quoque ſuperius per vtraque aſtra, ab vno ad alterum pœnetret aſcendatque. Eadem cœlum quoque vincit & moderatur. Si ergo per noſtrum cœlum in cœlum ſuperius aſcendit, quid aliud fiat, quam nouæ operationis mater? Nemini enim quicquam aliud perſuaſum ſit, quam quod malorum ac morborum iſtorum origo ſola noſtra imaginatio ſit, quam in alios tam fortiter, inuide, auariter & hoſtiliter exacerbamus. Et iſta tam varia ho-

Cœlum mundi nõ eſt nobis aduerſum.

Imaginatio hominum malorum omnium mater.

minum inter ſeſe imaginatio, contentionem & morbos in cœlo gignit. Nec aliter illi in terram relabuntur, ac ſi quis, vt diximus, alium incantaſſet. Hic ſurgit, ille cadit. Ita imaginationes noſtræ propriæ quoque, quæ ex tam malo principio emerſerunt, cadunt, nec quicquam aliud, niſi peſtes, Anthraces, Arthetis, Colica, ac morbi ſimiles fiunt, qui tamē omnes ſub vno peſtis nomine comprehenduntur & intelliguntur. Ad quod iam conſequitur, generalem inuidiam generalem peſtem concitare. Idem de reliquis quoque vitiis verum eſt. Quicquid enim in nobis immoderatum & inhumanum exſiſtit, id omne Natura Imaginatiua eſt, quæ cœlo imprimere potens eſt. Eo facto, cœlum viciſſim potens eſt impreſſionem refundendi. Ideo principium omnium ex aſtris eſt hominis, & in Medio aſtri ſuperioris perficitur. Et Chriſtus de ſola peſte, quæ ex tali principio oritur, loquitur, non de alia. Ceteræ enim naturales ſunt, & cauſſas ortuſque naturales habent.

Generale odium, generalem peſtē mouet.

FORTIS PERSPICACIA.

HÆc iam grando penitius noſcenda & intelligenda eſt. Ea inuiſibilis eſt, & non materialis. Fit tamen materia in corpore, quæ ſerpenti comparatur. Is pungit aut figit, nec tamen in membrum ipſe penetrat. Sic & Cranium Magicum, hoc eſt, cœlum huius loci figit. Figere autem ipſius ictus eſt; qui primo inuiſibilis, poſtea viſibilis fit, & noſter morbus ac mors fit. Iam vero deſuper a cœlo infertur, nec coniungitur nobiſcum modo alio, quam ſicut videtis Baſiliſcum inficere illum, qui etiam interuallo plurimo diſtat, quem tamen ſubſtantia ſua corporea minime attingit. Eodem modo in cœlo quoque vis & natura quædam Baſiliſcica generatur ex illa ira, quam a nobis concepit, & quicquid ſuis oculis videt aut concludit, id e veſtigio tactum & infectum eſt. Ideo qui cœli Baſiliſcum, eiuſque generationem ortumque nouit, idem quoque nouerit, quo pacto peſtis inducatur. Huius ergo Baſiliſci viſus in nos directus ſimilis eſt Radio cœleſti ſeu fulmini, qui, quicquid tangit, frangit & exurit. Nos interim minime ſcimus, quonam, quidue, aut quando feriturum id ſit. Ipſius quidem ortum ac generationem nouimus: quo tamen irruiturum ſit, hoc ignoramus. Talis etiam eſt Baſiliſcus peſtis. Ideo ex prouidentia naturali ita dici minime poteſt: tu Melancholice, tu Phlegmatice, caue tibi. Nam quo & quid is feriturus ſit, ſciri non poteſt, licet quidem eius generatio noſcatur. Ideo iſtorum hominum præuiſio non ſecus ſe habet, ac ſi quis diceret, fulmen iam in terram lapſurum, & tamen non niſi agrum vnum tacturum eſſe: iuberetque, vt ſuo quiſquam agro proſpiceret, & ex regione illa hoc pacto vniuerſi agri remouerentur aut efferentur,

Baſiliſcus viſum interficit.

Aſtronomi in ſpecie & indiuiduo nihil ſciunt.

rentur. Nec enim in ſpecie promouere poteſt, & prædicere, hunc vel illum agrum tactum iri. Coniunctio peſtis & Microcoſmi ſimilis eſt ſagittario, qui ſibi metam præſumit ac ſcopum, & ad feriendum illum intentis oculis collimat. Eodem modo cœlum quoque in corpus noſtrum, & maxime vniceque in tria dicta loca collimat. Alio ſi iaculum dirigat, aberrat. Sic ergo alio modo hæc coniunctio intelligi non poteſt: non inquam cognoſci vult naturali & fœmineo intellectu prædicti curſus, in prægreſſo capite propoſiti: ſed virili, reſpectu noſtri, ſecundum ſpecies vniuerſas & omnia genera.

VVLNVS.

SEquitur iam deinceps proprietas & natura morbi, quod peſtis vulnus ſit, nec aliter quam pro peſte haberi debeat. Veluti ſi quis extra cæditur, huic primo rumpitur cutis, poſt caro, arteriæ, oſſa. Si vulnus adhuc penetret magis, ſequitur læſio partium quoq; principum, quam ſequitur mors. Sic ipſa quoq; peſtis forinſecus hominē occupat. Et plaga quidem cœleſtis eſt, humanæ percuſſioni tamen ſimilis. Ideo ante omnia quoq; omnium vulnerum natura, eſſentia & conditio noſcenda eſt, cum omnibus illorum accidentibus & ſymptomatis. Nam quod vulneribus accidit: id ſimiliter peſti quoq;. Nec hic diſcriminis quicquam eſt, niſi quod oculi vident, cœli plagas humanis vehementiores eſſe, & accidentibus pluribus ac ſæuioribus ſtipari. Quod ipſum a maiore quoq; cœli vi & efficacia prouenit. Iam vero vulneris accidens prauitas eſt, quando ſcilicet vulnus corruptionem ſubire incipit. Idem accidens etiam in peſte eſt. Vulneribus accidit ſpaſmus. Idem quoq; peſti. Grandibus vulneribus febris ſeu inflammatio adſiſtit: eadem etiam peſti. Peſtem comitatur etiam dyſenteria, conſumtio, calor, frigus &c. quæ omnia quoq; ſequuntur vulnera. Et hæc vulnerum accidentia, non alia, peſtem comitantur. Ideo in peſte duo conſideranda ſunt: Morbus ſcilicet in ſeipſo, h.e. vulnus: poſtea accidentia. Nam hæc inter ſe differunt. In vnoquolibet inſuper vulnere conſiderari debet cœli ſtatus, ſignaque, ac armorum ratio, quod vel venenata magis minuſue fuerint. Nam & in peſte non vnus, ſed multiplices gladii vulnerant: variæ diuerſæque imaginationes exſiſtunt, aliæ aliis venenis gignendis aptiores. Hoc facto, ſequitur cura arſque & induſtria, remediis naturalibus veneni accidentia reprimendi & excindendi. Et hic nullum diſcrimen eſt vtriuſq; Theoricæ & practicæ. Nam Theorica peſtis ex Theorica vulneris deſumitur. Explodantur ergo & exſulent nugæ illę de Humoribus & Qualitatibus. Ex illis enim non niſi ignaui Medici conſtituuntur: ſicut obſeruatum hactenus eſt, quod in peſte nihil profecerint aliud, quam quod ægros ad orcum miſerint.

Peſtis eſt vulnus.

Peſtis accidentia vulnerū ſæuiora.

Theorica peſtis & vulnerū vnica eſt.

MATERIA.

PRoximum iam eſt, vt tractetur de ipſo peſtis corpore, ſi iam genita ſit. Iaculator Mars eſt, commercio & mandato omnium ſyderum. Iactus ipſius non ſecus ſe habet, ac ſi ſcintilla, ferro e ſilice excuſſa in ſubiectum fomitem incidat. Multæ ſcintillæ fomitem non incendunt, ſed vaneſcunt. Tria autem corporis nota loca fomes ſunt. Iam ſi corpus concipere debet, opus eſt, ad id vt ſit diſpoſitum. Lapides enim ignem non concipiunt. Ideo ſciendum, quid & quale ſit, quod concipit. Ex hoc enim emergit cognitio vulneris, ex quo illius medicina deſumenda eſt. Et per idem etiam propoſitum meum ac Theorica ſtabilitur. Loca tria ſunt, Inguina, Aures, & latera mammillarum. Secundum has regiones materia ſulphuris in tres partes diuiditur. In inguine eſt ſulphur antimoniale: in alis ſulphur arſenicale: poſt aures ſulphur marcaſitarum. Hi tres fomites ſunt, qui Martis ignem concipiunt. Hi niſi adſunt, nullus ignis corripit. Opera ergo danda eſt, vt hæc tria ſulphura, ipſorumque venenum, naturaque, ac morbus, morſque, probe cognoſcantur; & poſtea arcana ipſis congrua quærantur. Nec enim hæc ex opinione tua inueniri queunt. Ad Medicum plura requiruntur, quam Galenus, Auicennaque. Hi enim Baccalaureos tantum ac tritores tuſoreſque officinis dant. Quantum ergo Theoricam huius primi libri attinet, pro breui informatione ſcitote, prædicta ſulphura omnia hoc modo intelligi debere. Homo in ſeſe minerales omnes partes continet, ſicut maior natura. Iam autem hic locus, locus aquæ eſt. Ex Elemento aquæ naſcuntur mineralia. Porro mineralia ſulphurea ſunt corpora in prima & vltima materia. In hac prima & vltima operatur Mars. Sciendum ergo eſt, quod pars aquæ, quam homo in ſe habet, ſubiectum ſit Martis, in quo generetur peſtis, & ipſius ſpecies. Ex his ſcietis Anatomiam & partes aquæ in Microcoſmo diuidere & diſtribuere. Nam in tribus illis locis ſunt emunctoria aquæ, cordis ſcilicet, cerebri, & hepatis. Ideo ſudor duplex eſt: per poros nimirum totius corporis, & per poros harum partium. His euacuatur elementum aquæ totius corporis. In his ſulphur eſt, quod accenditur. Alias in toto elemento ſulphur nullum eſt, quod incendatur, niſi quod in hiſce tribus locis continetur: ſicut per Anatomiam mundanam rerum patet. Et hæc omnia veteres Medicorum ſcholæ ignorarunt. Philoſophiam enim ipſam ac parentem hominis minime cognouerunt: de quibus alibi.

Loca peſtis tria quæ.

Sulphur quod cuilibet loco proprium.

Homo omnia in ſe mineralia habet.

Sudor duplex.

CONIVNCTIO.

HOminis & peſtis coniunctio iſtiuſmodi eſt. Homo ſi naſcitur, morborum omnium, qui a cœlo aut elementis ipſi infligi poſſunt, ſubiectum

ctum ſecum affert, hoc eſt, a quatuor rebus morbi ipſi accidunt. Quot enim morbi, tot ſubiecta. Iam attende, quid morbum pariat. Id ignis facit extern⁹, in hominem ingrediens, & cum corpore ſeiungens, velut eſt cibi, potus, aeris &c. In ipſo cibo morbus latet; & cibi ſunt in corpore ſubiectum, in quo morbi vigent & gignuntur ibi. Sic ſi ignis lignum inuenit, illud incendit & comburit. Et iſtiuſmodi eſt coniunctio rerum ſimilium, quia ſimile ſuum ſimile inuenit. Sic homo ſubiectum eſt, & morbus extrinſecus incidens in ipſo inſtar ignis & ligni eſt, quod ad Solem ardere poſſit. Sicut iam a colore ignis fit: ſic curſus etiã olympi tandem ſuo tempore igneus in homine fit. Homo n. omnia in ſe aſtra continet, velut firmamentum & tres partes reliquæ. Iam ſi curſus iſte in generationem velut in morbum aut aliud abit: tunc morbus hic ſubiectum minime procedit, quod adeſt, in quod operari poſſit. Sic ſi æſtuoſus annus impendet, Solque adeo mardeſcit, vt adurat & tabefaciat arbores, ac ſtirpes exſiccet ſeu exurat: idem tamen eorum nullum ſuſcipit, quam quod igni ſubiectum eſt. Tale ſi non adſit: calor nihil præſtat. Similis in corpore etiam curſus eſt, curſus cœli vocatus, accendere valens. Quod dum facit, iam morbus fit, ſiue putrefactio ſit, ſiue aliud. Nihil enim ſecus accidit, quam ſicut videtis, quod cœlum motu ſuo lutum putrefaciat, & gryllis impleat, ac lignum vermiculoſum faciat. Simili ratione corporeus etiam curſus facit, vt omnes morbi in corpore naſcantur. Quod ſanum eſt & manet, ſi curſus de ipſius ſubiectis nihil corripit. Talis enim origo eſt vniuerſorum naturalium morborum, qui in deuictis naſcuntur. Et hæc origo pro parte vna eſt. Altera autem, de qua hic traditur, peſtem attinens, eodem modo ſe non habet: ſed eſt coniunctio curſus olympi, nec in corpore oritur, ſed extra, & tamen in corpore terminatur ac operationem perficit. Ita ſi quis telum in corpus iactet, tunc illud in corpore non creſcit, nec corporis etiam materia eſt, nec ſimilis corpori creatura: verum eius morbus & mors exſiſtit. Ita peſtis cum corpore iungitur, eiuſq; ictus eſt velut grando, quæ hunc valide percutit, illum leuius, ab hoc penitus aberrat. Sic ergo morbus iſte præternaturaliter, non ceterorum naturalium morborum inſtar, generatur.

Cibi ſunt ſubiectum morborũ foris ingredienti.

Aſtra omnia in homine.

LIBER SECVNDVS.

DE PESTE.

QVæ hactenus de peſte dicta ſunt, originem ſaltem illam ſpectant, quę ab ira Dei eſt. Hæc quamdiu eſt, tamdiu Medicus cum ægro nihil

totum corpus attollitur & concutitur, quamdiu motio durat. Terræ motu ceſſante, & ad centrum redeunte, tremor quoque & ſuccuſſatio ceſſat. Et iſte terræmotus in homine naturalis eſt, velut eius quoq; cauſſa. Et portio eſt eius terræmotus, cuius mentionem in Euangelio Chriſtus fecit. Talis ergo eius cauſſa. Nam fulmen vnumquoduis terram attollit & quatit. Fragore euaneſcente, ardor ſubſequitur. Illud quod accenſum eſt, totam domum totius hominis occupat. Ibi ergo excandeſcit & in iram agitur hepar, & ſitit. Ibi caput palpitat, propter cerebri nimium ardorem. Ibi tremit cor, quia pulmo ſatis refrigerii ei non affundit. Ibi affliguntur, & affectionem ſuam ſingultiunt, vniuerſæ corporis partes. Hoc ardore gliſcente vires corporis effugiunt, & elabuntur, ſicut mus ex domo conflagrante. Fulmen autem in loco ſibi ſolito notoque conſidit, & eructat ſubinde, veluti talpa terram in agro eiicit, adeoque ſeſe quaſi inuoluit, & exitum ſibi molitur duabus viis, vel intro, vel foras. Quocunque vero tandem erumpat, id ſine terrore & periculo non molitur. Si introrſum vergit, ſigna mortis prodeunt, & vnicuilibet membro ſuæ mortificationis ſpecies exhibetur. Mors etenim ac interitus modis variis inſultant. Et, velut experientia teſtatur, multa eaque abominabilia ſigna mortis ſubinde ſpectantur, quę naturę tolerabilia minime ſunt. Ideo ſpectatis iſtis memores eſtote, plagam & pœnæ tempus adeſſe ſeu inſtare, de qua dictum eſt ibi: *Et erunt peſtilentiæ.*

Peſtis duplex eruptio.

ad

DVCIS BELLVM AB ALTO.

EX hoc ſequitur noſtra contentio, diſſidium, bellum, latrocinium, miſeria, effuſio ſanguinis. Nullus enim filius, qui patrem non offendit, ab eodem plectitur. Et pater non tantum noſter ſanguis eſt, verum eſt etiam magiſtratus. Ideo nihil peccare eſt conciliare pacem, ſecuritatem, & tranquillitatem. Si ſecus fiat, qui quæſo flagitia ita impunita præterire queant, vt latro non in rotam, fur non in crucem tollatur? Si enim ſubditi minime obſecundent, magiſtratus eſt officium, pœnis eos coercere. Quod ſi agant remiſſius, patrem ſe ſuperiorem habent, a quo ipſi ſimul cum ſubditis rebellibus puniuntur. Is autem pater cœlum eſt, veluti parens Limbi, qui vindex a magiſtratu proximus eſt. Quod ſi nec hic exquiſite ſuo munere fungitur, ſupereſt omnium primus parẽs, DEVS. Iam ergo notate, quod pœnæ vindices, morbi ſint. An enim is nõ morbus eſt, quendam in rotam aut crucem ſuffigi? Imo. An non id etiam eſt peſtis? Imo. Sic ergo parẽs alios plectit laqueo, alios peſte. Sua enim cuilibet pa-

Scelera impunita non manent.

renti & magiſtratui ferula, ſuum cuilibet ſupplicium eſt. Ad quæ iam conſequitur, poſt homines ipſum cœlum ſcelera ſuis ferulis vindicare. Iam vero cœlum neminem plectit, niſi ad vindicandum inſtigetur & irritetur. Sicut enim citra cauſſam magiſtratus neminem punit: ita nec cœlum. Ideo origo iſtorum morborum ex nobis eſt ipſiſmet, quos cœlũ nobis pro noſtris facinorib. ac peccatis & vita improba immittit. Quod ſi enim probitati, patientiæ & tranquillitati ſtuderemus, iſtorum nihil fieret, nec de pœnæ ferula nobis quicquam conſtaret, ſed ab ea omnino liberi eſſemus. Ex eadem concitatione ignis Sodomæ & Gomorrhæ ſuperinductus eſt, qui ex cœlo delapſus, eas combuſſit. Pœnam hanc ſi capiti ſuo non induxiſſent, cœlum in ipſos ignem non exſpuiſſet. Cœlum niſi irritaſſent homines, id in aquam nunquam verſum fuiſſet, nec diluuium ipſos obruiſſet. Nam ab hominum malis iſta vniuerſa profluxerunt. Cœlum enim vindex & vltor nobis proximus eſt. Et quæcunque modo naturali ita plectuntur, id cœlo imputate, ceu patri noſtro Limbo, qui nos puniendi poteſtatem habet. Deus etenim qui nos creauit, cœlo nos ſubiecit, eique poteſtatem fecit tam ignis quam aquæ, vt filios, ex ſuo limbo productos, ſuo modo punire poſſet. Mors enim naturalis, & hui⁹ anteambulones morbi ab ipſo, ceu parente noſtro, egrediuntur. Ideo nos memores eſſe fas eſt, huius parentis ferulæ Deum nos non exemiſſe, ſed eidem omnino ſubieciſſe. Pœna ergo, quam in nos ipſos concitamus, huc omnino referenda eſt.

Cœlum vindex ſcelerum.

Pœnæ naturales cœlo aſcribendæ.

Morbi anteambulones mortis.

ASTRVM PRÆSAGVM.

DVplex iam ergo præſagium ex aſtris cœli & firmamenti elicitur. Vnũ concernit naturam omnem, noſtramque proprietatem & morbos, vitam & valetudinem, ſicut de morte diximus, quod ex limbo orti ſimus. Prout enim limbus ſe habet, ita nos eiuſdem naturam ſortimur. Hoc ſi Aſtronomus nouerit, ſecundum id natum infantem bono iure iudicare poterit, nec male faciet. Sicut enim pater, ſi ſuperante cœlo iræ gignat, filium longe alium generat, quam ſi eundem ridens genuiſſet: eodẽ modo cœlum quoque: quod ex natura Microcoſmi diſponitur ita, ceu inter ſe conueniunt. Itaque ex tali coniunctione & natura in actu procedit præſagium etiam ante infantem editum. Ex illa enim æſtimata ponitur natura, conditio, morbus, ingenium, complexio, &c. Quanquam ea fere duplex ſit, hoc eſt, ſi fatui libros gignunt, cœlum ipſis dominatur, & ad ſuam naturam illos fingit formatque, quam tamen homo frangere poteſt in eo, quod hora illa cœlo dominetur. Porro præſagii genus alterum eſt,

Præſagiũ eſt duplex Naturæ & iræ.

Qualis Limbus talis homo.

eſt, quando a principio naturæ ad finem vſque naturalia prædicunt. Hic de ferula ſeu morbo nihil præſagitur. Illa enim non concitat, nec ad curſum cœli cenſeri poteſt. Quis enim iam ridentis patris irã, quæ breuibus horis poſt eruptura ſit, præuidere & prædicere queat? Aut quis caſus futuros prænoſcere poſſit? Ideo hoc præſagii genus aliud eſt, quod præſciri certo nequit, niſi cauſſa omnis tollatur, & de ſolo parente iudicium immotum fiat. Ex quo iam præſagium *Iræ* ſequitur? Ignis enim Sodomæ præſagium nullum eſſe poterat, dum ipſi adhuc probi erant. Manifeſtari autem cœpit, quam primum impietati ſeſe nuncuparunt. Ex cœlo enim ſigna futuri deſumi poterant. Sic de diluuio quis præſciuiſſet, antequam homines recens deſignatis facinoribus illud ſuo vertici ſuperduxiſſent? Eo enim iam incumbente, præſagiri poterat, cœlum ipſius cauſſam exſiſtere. Ita ergo facies in cœlo duplices Aſtronomus videre poteſt: vnam naturalem, alteram præternaturalem. Quia vero ab Aſtronomis hactenus proditum non eſt, quod id cœlum occupet & ad ferulas quatiendas incitet: ex eo liquet, cauſſatarum cauſſarum, & eorum quæ præter eius naturam incidunt, cognitionem ipſos nullam habuiſſe. Si quando autẽ cœlum offenſum ad pœnam proceſſit: ea ſigna videre, & hominibus ꝓnuntiare potuerunt, additis cauſſis manifeſtis iſtius infectionis, ex quib. hæc orta & inducta ſit. Et iſta talia vobis propono, ne fors putetis, peſtem eſſe influentiam naturalem, inſtar morborum aliorum naturalium: ſed vt eam ex iſto genere morbum eſſe cenſeatis, quem nos ipſi in cœlo gignamus, & in noſtra capita ſuſcitemus, in quibus is deinde ſuam operationem perficiat.

Cœli facies duplex eſt Aſtronomus.

EXPERIENTIA SUMMA.

MVlta inſuper præſagia ſunt, ex cauſſis morborum deſumta. Talia in poteſtate naturæ poſita non ſunt, ſed eius limites tranſcendunt, vt ſunt vaticinia Prophetarum. Sic *Aſaph* de deſolatione Regnorum, ſic *Dauides* de vaſtatione Arabiæ vaticinatus eſt. Talia vero non humanitus ꝑdicta, ſed ab altiore numine ingeſta & prænumerata fuerũt. Reſq; fuit eadem ac ſi dicerent: Tempus erit, quo vos mortales cœlum irritabitis, & vitiis peccatiſq; veſtris adeo commouebitis, vt famem, annonã, morbos, &c. id vobis immiſſurũ ſit. Hoc ergo vaticiniũ ex cauſſa deſumtum eſt, non de inſtante cœli facie. De populi n. peccatis & flagitiis loquitur, eaque detegit. His ꝑdictis & ꝓditis comes poſtea pœna it, & noſtræ miſeriæ lerna. Ipſi v. Prophetæ dicere nihil volebãt aliud, q̃ huiuſmodi q̃ddã: Niſi vos peccata cumularetis, ærumnæ & plagæ nullæ incumberẽt.

Præſagia prophetica.

Simili inſtituto Chriſtus quoque perſæpe loquitur, comprimis vbi dicit: *ſigna fient in Sole, & Luna ac ſtellis, &c.* non quod naturaliter iſta euentura ſint, ſed quod nos cauſſam cœlo daturi ſimus, vt ſigna illa aſſumat, quæ nos poſtmodum obruant. Non ergo Chriſtus, vt Aſtronomus loquitur, ſed vt vates, cui cauſſæ dudum omnes pateant. Signis autem huiuſmodi in cœlum inductis, præſagium poſtea Aſtronomi ſequitur: qui dum videt, ea præter naturam conſtituta eſſe, ex ipſis deſtructionem & confuſionem naturæ facile prædicere poteſt. Huiuſmodi multa ſunt vaticinia, a Chriſto & Prophetis edita, quæ temporibus illis a nullo Aſtronomo ſciri poterant. Cœli enim curſus ſecundum naturam adhuc fiebat, nec mutationis cauſſam vel dum acceperat. Deinceps tamen cauſſis additis, vaticinium Chriſti verificatum fuit. Huius claſſis ea quoque ſunt vaticinia, quæ populis annuntiant bella, ærumnas, inediam: quæ omnia per ſe morbi minime ſunt, ſed a data cauſſa demum modo ſupernaturali introducuntur. Sic ſi venturi Prophetæ, boni maliue ac falſi pronuntiantur; ea omnia ita a Deo præuiſa & diſpoſita ſunt, priuſquam homines illi, qui cœlum ad hoc irritaturi erant, naſcerentur.

Signa proternaturalia quæ accipiat Aſtronomus.

Hęc vero hoc fine latius & longius diſſero, vt tandem ex prædictis peſtis rationem eo melius cognoſcere & iudicare queatis. Nec hic repetitum aliud quicquam volo, quã vt noſcatis, peſtis cauſſam a nobis omnino hominibus defluere, prius in cœlum introductam per nos, & poſtea ex cœlo, ceu parente noſtro pœnæ modo in nos reductam. Qui vero naturaliter iſta fiant vel fieri poſſint, etſi ſupernaturalia vocentur: id deinceps dicturi ſumus. Sic ergo nobis ipſis dominatur hoc, ex quo morbi omnes oriuntur, cui nos cauſſam in parente dedimus: ſicut ſequens etiam de magiſtratu exemplum expediet. Nam fuſius hæc explico, vt ad verum morbi fundamentum penetretis, & , qui tandem fiat, intelligatis. Exemplum autem tale eſto. Vt nulla pœna filiis irrogatur a parentibus, ſi probos ſe & morigeros præbeant: ſic nec ſubditos magiſtratus plectit, niſi rebellione pœnam mereant. Iam vero tum hoc magiſtratu, tum hominibus vniuerſis ſuperior magiſtratus alius eſt, ipſum nimirum cœlum: de quo ſentire non debetis aliter ac de magiſtratu dicto inferiore. Peſtis n. loco rotæ & patibuli ſeu crucis eſt, &c.*. *Deſunt quædam* * homo non in ipſo, ſed prout ictus irruit. Hoc vero quod hic tracto, ſimiliter omnino accipere debetis, ac illud, quod de morte naſcentium Elementorum dictum eſt. Inuidia enim & auaritia, &c. in homine infectionis corpora gignunt. Corpora iſta, ſemina ſunt in ſolem iacta, & Elementum noſtrum conſumentia. Ea in ſole generantur & creſcunt vſque ad autumnum ſuũ, hoc eſt, vſq; ad tempus erumpentis peſtis. Hic autem, quod in prægreſſo capi-

Homo ſibi ipſe pœnã creat.

Cœlum magiſtratus ſuperior.

Cœlum magiſtratu ſuperius.

capitulo diximus, repetendum eſt, quod ex ira homo ſibi ipſi ingenitum corpus gignat ad morbos, id quod iam euidens eſt. Iam autem vt de corporibus auaritiæ, inuidiæ, doli, perfidiæ, mendaciorumque loquamur, ſcitote, hæc omnia ex cœlo, Planetis, aſtris & ſignis prodire. Ideoq; idonea omnia ſunt ad corpora in homine concipienda. Quicquid enim in hominem cœlum ſeminat ac deponit, id in eo corpus fit. Velut ira, ex cœlo & ipſius influentia procedit, quæ homini ita impreſſa eſt. Ideo non ſola ira ex cœlo eſt, ſed etiam inuidia, odium, fraus, dolus mendacium, auaritia. Si ergo ex cœlo ſunt, ſecundum cœlum etiam æſtimanda & iudicanda ſunt. Et hoc ad Medicum proprie pertinet. Ratio hæc eſt: quia, ſi ex cœlo ſunt, ad cœlum redeunt cũ ſuo prædicto Zodiaco. Nihil enim in cœlum penetrat, quod ex cœlo non prouenerit. Ideo hoc quoque ſimiliter. Iam vero ira, inuidia, odium, auaritia, motus aut curſus in homine naturales non ſunt, ſed ex malitia & leuitate erumpunt, & producuntur. Nec enim naturale eſt, quendam inuidum, fraudulentum ac mendacem eſſe. Penes hominem quidem *Adamum* malum ac bonum erat. Ita & hodie penes hominem quemcunque id eſt, quia Microcoſmus eſt. Sed quod penes ipſum eſt, id effectum dare non debet. Si facit, ſui morbi corpora ſuſcitat. Morbi autem naturales qui in ipſo generantur, illi in parentem hominis recidunt, & ex ipſo rurſus in hominem deriuantur, velut grando, pruina, nix, &c. Intro vero in hominem ingrediuntur, quia ex homine egreſſi ſunt, quod in pruina, grandine & niue ſimiliter nõ fit.

Inuidia, dolus, auaritia, & c ex cœlo homini.

Iam vero ad Baſiliſcum redite. Is in ſeipſo venenatus non eſt, ſed eſt ſibi innoxius. Si autem hominem aſpicit, odium ac inuidiam tam fortem concipit, vt ex ſuomet veneno ſibi ipſi corpus faciat, quod hominem inficit. Ex cœlo autem id Saturni eſt. Sic Saturnus in nobis quoque gignitur. Similia etiam volucres quædam vermeſque ac animalia alia præſtãt. Canis enim rabidi morſus cur damnoſus eſt? Nimirum propter ipſius auaritiam. Quia enim ſolus omnia deuorare ſatagit, ideo corpus in ipſius colligitur & concipitur ore, quod poſtea inficit, quicquid attingit. Et iſta omnia ſunt corpora Planetarum volatilia, hocque modo coniunguntur. Et ſicut vermis alius alio venenatior eſt, ſic homo quoque, &c. *Antichriſtus* eſt vermis, hoc eſt, Baſiliſcus: & bene dictum, quia quamdiu viuit, tam diu erit Peſtis exſpectanda.

Canis morſus cur ladat.

Antichriſtus eſt vermis.

LIBER SECVNDVS.

TRACTATVS SECVNDVS.

Cap. I.

Homo duplex eſt: ſpiritualis & terrenus.

QVia, vt diximus, homo duplex eſt, parte vna cõſtans ex terra & aqua, parte altera ex igne & aere: ſequitur inde, morbos ſupernaturales in parte vna, ſcilicet ſpirituali, originem ſumere, non altera: quæ tamẽ ipſa pars ſecunda corpus eſt, æque patiens vt prima. Vnumquodlibet enim ſubiectum vtrique globulo ſubiicitur. Quia ergo in homine, ſpiritus, huius morbi origo eſt: ſciendum eſt, quod vnuſquilibet appetitus, ac deſiderium, voluntaſque ac propenſio hominis, in animo eius ac phantaſia ſeu imaginatione concepta, corpus ingeneret, ſicut videtis iram ſibi corpus gignere, hoc eſt, in corpore naſci. Eadem ratio etiam inuidiæ & vitiorum ceterorum eſt. Adeoque vnaquęlibet voluntas hominis aut inuidia, aut odium, aut mendacium, aut blaſphemia, aut fraus, aut auaritia eſt. Et iſta omnia homo ſaltem dimidius generat, ſeu iſta vniuerſa ex hominis ſaltem dimidia parte, nimirum cœleſti, proueniunt. Vnde patet, iam dicta dimidio homini adhærere & adiacere: cuius cibi eadem eſt ratio, quæ alterius vel cibi, vel potus, laboris, ambulationiſue. Eadem ratio quoque eſt inuidiæ, odii, doli, periurii, mendacii, auaritiæ, &c. Iam ſi phantaſia in homine ita intendatur, vt vel bonum vel malum per fortem imaginationẽ cupiat: tunc imaginatio fortis voluntatem gignit. Voluntas autem ea corpus facit, velut ita. Et corpus illud eſt hoc, de quo hic loquimur, hoc eſt, eſt ſemen mali, quod in nos deſuper cadit. Hæc enim ex cœlo procedunt; ideo ad cœlum redeunt, homo nempe Saturnius, Martius. Hæc enim omnia in dimidio Microcoſmo inſunt. Iam hæc ſpiritualiter inſunt, mouenturque ita, vt malitia, inuidia, mendacium, doluſque ſentiantur: velut etiam Solis & Iouis bonitas, & beneficentia. Si homo igitur in æquilibrio nõ manet, ſed ad alterutram dimidiam partem nutat verſus aſtra ſuperiora, vt Saturnũ, Martem, Mercurium, &c. iam ex hoc ſcitote, ꝙ per imaginationis ſuæ ſpiritus is corpus gignat virtutis iſtius, circa q̃ verſatur, cui ſe ſpiritus conſerit, & vnum corpus fit. Hoc attendite, quod ſpiritualis ille homo, ſi ad aſtra inclinet, & inuidia, &c. corpus vnum fiant. Ac ſi, velut morbus, incorporatus eſt: tunc iſte homo continenter ac perpetuo inuidus manet. Sic & econtra; ſi beneficus incorporatus eſt, beneficus perpetuo manet. Vnumquodlibet enim corpus, hoc modo genitum, morbum ſuũ ad

Appetitum corpus ſibi fingit.

Imaginationis humanæ quæ vis.

Corpus vt fiat ex re incorporea.

ad extremum vſque retinet: nec is morbus deinceps ab homine ſeparatur vnquam, ſi ſemel voluntatem ſuo Planetæ ſtipulatus eſt. Et iſti iam dimidium hominem conſtituunt. Iam hi morbi duplices ſunt. Si integrũ Microcoſmum infirmant, velut ira, contractura fit totalis. Pars autem altera volatilis fit, ita, vt non omnis caro floreat, ſed in ſpiritum volatilem mutetur. Hic in corpore non manet, ſed ſpiritus imaginationis illum ad aſtra trahit, ad Planetam ſcilicet illum, ex quo prodiit. Vnus enim quilibet Planeta eſt illorum, quæ volatilia facit, magnes, hoc eſt, vt magnes, ad ſe ea allicit. Hoc modo corpora ſpirituum virtutumque, corporea & ſpiritualia fiunt. Corporeum in corpore manet: ſpirituale a magnete ſuo ſurſum ad cœlum rapitur: hoc eſt, in nobis creſcit corpus ex virtutibus. Id corpus, corpus hominis omnium primo inficit. Præterea fit etiam volatile, quod a ſuo planeta attrahitur. Inuidia nimirum ad Saturnum, mẽdacium ad Martem, Mercurium, &c. Et tunc in iſto fit ſemen, quod dictum eſt. Iſta volatilia corpora ſi ita in Planetis iacent, fiunt ſemen ad nos relapſurum, & principium peſtis, ac morborum ſimilium aliorum ſupernaturalium. Origo enim vt ſupernaturalis eſt, ita etiam morbus. Quo autem modo in morbum procedatur, attendite. Saturnus ſi ſui hominis voluntatem, imaginationem, phantaſiamque ad ſe attraxit, tunc velut gaudio effertur, luxuriatque, quod iam plus inuidiæ & odii poſſideat, quam ante. Ingenium autem eius eſt, quale vermis cuiuſdam, qui omnes lædere & venenare homines quærit. Ea malitia etiam Saturni & Martis eſt: illorum eſt eadem proprietas, naturaque & conditio. Hæc iſtius Planetæ malitia gignit & tranſmutat corpus ſuum volatile, a dimidio microcoſmo acceptum, in ſuam voluntatem. Iam hæc eius voluntas bona non eſt, ſed mere mala. Vnde liquet, ipſorum, nempe Saturni & Martis naturam infectionem portendere. Et iſto modo plagæ ſeu ferula ſuo tempore, ſuo autumno protruditur. Iam vero Deus pædagogum & carnificem in cœlo conſtituit Saturnum, qui peſte pro ferula vtitur. Si homo peſtem commeritus eſt, tunc corpus eius in illum morbum tendit. Quæ ratio ceterorum quoque morborum eſt. Quicquid enim hominis imaginatio verſat, id in eius Planetam pergit, in quo deinceps hominis ferula ligatur. Ex ferulis autem vna quæque peſtis eſt. Iam autem ſcitote, primas peſtes placidas & lenes eſſe, hoc eſt, cito inuadere, ac ſubito exſpirare, nec grauius affligere. Si autem apud homines ſemen præcedat, actum eſt, & peſtis inualeſcit, & ſubinde magis magiſque exaſperatur. Hominis enim Microcoſmica natura ſubinde peior & malignior redditur. Vnde fieri neceſſe eſt, vt ipſa quoque remedia indies minus iuuent, & cura ſubinde attentiore opus ſit.

Morbi imaginationis duplices.

Corpus volatile planetarum.

Saturnus Dei lictor.

Peſtis ferula, Planetarum

Cap. II.

Hominis ſapientia cœlum & terra ſubiecta.

TAm alta ac ardua ſapientia humana eſt, vt in ſua poteſtate habeat, omnia aſtra, ipſum firmamentum, & cœlum vniuerſum. Ac velut vis eius extenditur ad terram: ita pariter etiam ad cœlum. Imo ſicut ipſi ſubiectæ ſunt oues, vaccæ, &c. ita ſimiliter, Sol, Luna, ſtellæ vniuerſæ. Vniuſcuiuſque enim ſapientia moderatur cœlum. Sicut enim manus terram vertit cogitque: ita interior quoque Microcoſmus cœlum ad obedientiam compellit, non ſecus ac homo catellum ad ſe vel allicit, vel abigit. Huius poteſtatis ratione fit, vt homines ſuos Planetas, aſcendentes, & ſtellas inficiant & venenent. Inuidus n. cogit vincitq; Saturnũ, ad inuidiã ſuam eo dirigendam, quo inſtituit. Sic Mars & Mercurius, mentiuntur, decipiunt, impoſturas dant, & ſimilia alia. Hæc ergo vis & poteſtas, qua inuidus Saturnum vincit, & ad parendum cogit, quid aliud eſt, quam ſi equus virgam metuit, & ei obſequitur: Itaq; quando id hominis inſtitutum eſt, vt alios lædere, calumniari, doliſq; decipere velit: Saturnum aſciſcit & aſſuefacit, vt in hoc ſibi auxilium præſtet, velut equus agricolam adiuuat, vt ager ſeminari poſſit. Et hæc aratio in cœlo nihil eſt aliud, quã commotio quędam in hominem ſeminandi id, quod in ipſo iacet. Sic ergo & fortuna & infortunium cuilibet ex forti ſua imaginatione emergit, prout quiſque diſponit ac ordinat. Ea ſapientia eſt initium characterum. Quid eſt enim character niſi haſta, qua quilibet, illam qui manu tenet, vti poteſt nouitque? Characteres enim illi hominum ſapientiam fortitudinemque demonſtrant, quod ipſi vi ſuæ ſapientiæ ex cœlo fabrum faciant, qui cogitur cudere, quicquid homo velit ac iubeat. Vnde haſtas fabricare poſſis ad ſanitatem, ad morbum, ad mortem. Ibi enim character velut herba eſt, naturaliter a cœlo facta, quæ vt facta eſt, ita in ſuis operationibus certa inuenitur: ſimiliter vt haſta, etſi, &c. *Deſunt hic quædam.*

Imaginatio fortis cauſſa fortunæ & infortunii.

Cœlum hominis faber.

Sapiẽtia, imaginatio, volũtas hominis quid ſint.

Sapientia humana eſt principium impreſſionis, imaginatio eſt principium & vis coniunctionis. Voluntas eſt diſſolutio corporis, vt tinctura ingrediatur. Et qui aſſequi velit, qua ratione homo coniungatur cum cœlo præter hactenus commemorata? hunc opus eſt tenere fundamentum incantationis, qua vi illa fiat. Res autem ita ſe habet. Sapientia humana qua præditum eſſe hominem decet, non eſt ex terra, nec ex globulo ſuperiore, ſed ex eſſentia quinta. Vnde fit, vt homo aſtris imperet, cogatque ea, vt faciant, quæ ipſe vult, ſolius huius ſapientiæ vi & virtute. In hac ſapientia ſi homo viuit, tunc ea magiſtra illa eſt Aſtrorum. Hoc magiſterium ſeu imperium principium eſt *incantationis*. Hæc cauſſa eſt, propter quam homines ex quintæ huius eſſentiæ ſapientia, ſapientem vocarint

Sapientia humana eſt principium incantationis.

rint Magum. Magi enim iure vocantur, quia cœlum coercuerũt pro ſua voluntate in cera, literis, verbiſque. Et hæc talia opera hactenus præſtigię ſeu incantationes dictæ fuerunt. Sic incantatio quoque vocata eſt Magica, quæ tamen incantatio non eſt, ſed ſumma eſt ſapientia. Quicquid tamen ope ſpirituum fit, id incantatio eſt. De iſtis incantatoriis ſpiritib. hic nihil traditur, ſed agitur tantum de naturalibus operationibus, quæ fiunt virtute ſapientiæ cœlum moderantis, ex quo omnia naturalia cognoſcuntur. Ita ergo cœlum ſapientiæ famulatur, & Sapiens ſeu Magus in Saturnum, Mercurium, Veneremque imperium habet. Huius autem poteſtatis ſeu dominii explicationem longiorem in Archidoxes reiiciam. Sapientia hæc fabro ſimilis eſt: quæ ſuas Mechanicas artes, ipſumq; artificium, ex quo fabricatio procedit, habet, ita, vt ſapiens Saturnum in ceram vertere ac mutare poſſit, q̃ Saturnia opera perficiat, etſi nihil niſi cera ſit, aut literæ vel verba in chartam deſcripta. Et hæc nemini mira videri aut falſa debent. Ratio eſt, quod huiuſmodi verba ſapientiæ (vt procedamus breuiter) exſecutores ſint. Si vero homo ex ſapientia quintæ eſſentiæ Magus non eſt; tunc viciſſim aſtra ipſi dominantur, & ex eo faciunt, quod viſum eſt, & ad hoc adhibent Magicam, qua pro ſua natura & conditione, ingenioq; illum fingunt, probum vel fraudulentum, hunc talem, illum alium. Idemque huic accidit, quod ſtulto. Is quia domandi equi imperitus eſt, ideo illum fugit, ceu ſuum victorem. Induſtria autem cœlum ipſum aggreditur. Pars hominis dimidia cœleſtis eſt, hoc eſt, virtutes hominis ſuperioribus potiores exſiſtunt. Cœleſtis ſapientia ipſa quoque terram gubernat: non tamen ex quinta eſſentia eſt. Si domare nos terram nequimus; ipſa nos domat. Cur hæc ita proponam, cauſſa taliter noſcenda eſt. Virtutes cœli in nobis conditas habemus, quæ mixtim bonæ malæue ſunt, vt colores permiſcentur in metallis. Iam autem virtus non eſt hominis vita, ſed viuendum eſt ad normam eſſentiæ quintæ. Si ergo aſtrorum virtutem in nobis reconditam habemus, portionem aliquam noſtri cœlum quoque ſibi vendicat. Si vero æquitatem, quæ ex 5. eſſentia prouenit, non reſpiciamus: tunc cœlum in nobis dominus eſt. Iam hæ virtutes omnes incorporantur, & ſubſtantiam vnam in Microcoſmo faciunt. Et hoc eſt fundamentum peſtis. Hæ enim res tantum ſunt venenum peſtis. Quod pro ratione huius Magiæ ita intelligendum eſt: Illud, quod corpus factum eſt, in homine iacet, & decoquitur per ſuperiora aſtra, & imprimitur in filios conceptionis, decóquiturque tamdiu, donec eo res deducatur, vt inde peſtis generetur. Hęc enim corpora ſunt ſemina peſtis. Quæ ſi inualeſcit in homine, in natura iſta eſt principium peſtis. Ideo quo plura iſtorum vitiorum in homine ſunt: eo longius, gra-

Incantatio & magica vt differant.

Sapienti cœlum famulatur.

Cœlũ non ſapienti dominatur.

Homo dimidius cœleſtis.

Ex corpore facto quid fiat.

uius ac ſæpius peſtes affligunt. Nam ſi vera ac genuina ſapientia careamus, morbis cœli omnino ſubiiciemur. Etſi autem capitulum dictum aduerſari videatur illis, quæ de cœlo dixi, quod vitia in cœlum aſcendant & iterum deſcendant: contrarietas tamen nulla eſt. Ratio eſt, quia virtutem a cœlo in conceptione accepimus. Qua ſi vtimur, venenata in nobis corpora gignimus. Ea velut in homine decoquuntur. Non autem in homine, qui alias in terra ambulat: ſed in homine dimidio, cuius ſpiritus in aſtris verſatur, ac in ipſis coquit, velut & ſydus viciſſim coquit in ipſo. Voluntas eius eſt coquus in aſtris. Operatio fit ab igne. Aſtrum autem eſt ignis coqui: virtutes ſunt carnes. Talis coctio eſt. Iam ſi pater huius coctionis non ad finem vſque durat, ſed intermoritur; vices ad filium deuoluuntur. Nam per conceptionem iſtarum virtutum heres eſt, & iis incorporatur. Voluntas enim eſt coquus. Imaginatio eſt appetitus. Sicut ergo nobis imaginamur, ex vi cœli id imaginamur. Ob id, ſi imaginationis noſtræ ſpiritus cœli impreſſio eſt, res ſuccedit: veluti ſi quis inuidus ſit, talis ex Saturno eſt. Is ſi ex inuidia quid appetat, Saturnus ei morem gerit, & id præſtat. Quæcunque ergo negotiationes aut ſtatus ex imaginatione prodeunt, hoc eſt, ſi illorum imaginatio ex cœlo orta eſt, tunc ſucceſſum optatum habet, & ceteris antecellit. Ita imaginationes quoque exſtitere, quæ homines alios occiderunt, infirmaruntque. Cauſſa hæc fuit, quod imaginatio ex illo ſydere proceſſit, ſyduſque ipſum vicit, & coegit, vt pro ſua voluntate imaginaretur. Iam eſt imaginatio iſta Cupido, Vulcanus, Inſpiratio. Ac ita per Planetam illum in effectum deducta eſt. Sic ergo non quælibet præſumtio incantare potuit, ſed ea tantum, quæ ex Planeta genita eſt, & quam is vicit. Hinc fit, vt fortuna & infortunium, opulentia, paupertas &c. iam in incremento, iam in decremento verſentur. Si vincit & præualet Saturnus, inuidia ita excandeſcit, vt præſentia omnia cupiat vorare, putrefacere & corrumpere, ne cuiquam vſui veniant. Ideo idem etiam morborum malorum omnium auctor eſt. Hoc qui infectus eſt homo, is auarus eſt, eſt mēdax, doloſus, caninus, omnia ad ſeſe corradens. Et hæc inuidia poſtmodum in corpore corpus fit, quod nulla amplius virtute præditum eſt. Namque eſt materiale. Quod virtutes habet, oportet corporis ſpiritum eſſe. Hoc corpus cum illa virtute manet, & in venenum abit, (ſi in ſpiritu ſuas virtutes non exſerere poteſt,) ſicut ſpiritus ipſius natura eſt, & per Planetam proprium mutatur in cadauer, hoc eſt, peſtem. Cum ergo homo & cœlum res vna ſint, ſicut rubedo in vino, vel candor in niue: ideo inuicem permiſcentur. Et vbi impingunt, feriunt. Feriunt autem ibi, vbi ipſorum ſubiecta iacent. Itaque quot virtutes: tot planetæ, ſtellæque: tot genera peſtis. Omnia tamen vene-

Imaginationis quæ vis.

Saturni mira inuidia.

Homo & cœlum vnum.

venenum vnum, vnum cadauer, vna digeſtio, vna proportio, vna peruerſitas, vt comprehenſum eſt. Iam vero ad diſcrimen omnium animalium in terris attendite. Illa enim ſignificant venenum cœleſte, ſi id in nobis ſinamus inualeſcere & erumpere. Venena vermium ex cœlo ſunt. Hi quod in ſe materialiter habent: id homo habet ſpiritualiter. Hanc ſpiritualem naturam ꝑ cupidinem ſuam Saturnus deſtillat in materiam. Iam ergo ſimilis eſt vermibus, non ſecundum præparationem quidem: ſed Planetæ id operantur. Iam ſi per Alchimiam vermis cum ſuo veneno præparari poteſt: quouſque quæſo intenditur eius venenum? quantopere ſit id noxium? Sic ſi cœlum quoque in ſe venenum habet, & præparat; quanto id magis venenum erit in ſua ſubtilitate? In hominem vero cadit ideo, quia cum ſolo homine negotium habet, non item cum rebus aliis. Hominem quærit interimere, non res alias. Deus itaque ſæpius putatur talia feciſſe, quæ tamen fecit Planeta. Nam ſi corpus attingit, natura Planetæ eſt, excepto ſpiritu incantationis.

Ex imaginatione iſta, ſi Planetarum in nobis perſecutio ſit, ortæ ſunt ac ſubinde oriuntur variæ ſectæ & propenſiones hominum ad ꝓbitatem, religionem &c. Alius n. alio ſemper fine trahitur. Magnus vero iſte Propheta eſt, qui homines ad cœli ſpeculationem & imaginationem ita reducere poteſt, vt radicem ex ipſo cœlo ſumant. Iſti enim phantaſmatis miris exercentur, geſtus ac mores varios tum ceteris membris, tum vultu edunt. Hæc ſigna omnia teſtantur, quod homo cœleſtia imaginetur: & cœlum id ita ſtabiliat ac confirmet.

TRACTATVS III.

SEd quid hæc omnia ſint, cum in primo libro dixerim, recordari nos iugiter oportere, quod Deus ad miſericordiam celer & expeditus ſit? Ideo id ſedulo annitendum eſt, vt in exitu ira eius placetur & molliatur, & cetera naturæ ab ipſo commendentur. Et tum ſcientiæ Medici locus dabitur. Exemplum. Qui directo ſclopeto ad locũ quendã collimat: hui⁹ oculi ſi non ꝑſpectus erronei ſunt, glans ferit id, in ꝙ emiſſa eſt. Similiter ſe ictus Dei quoque habet, qui tamen altero multo velocior exſiſtit. Eodem modo quendam iaculatorem ſui ictus pœnitere poteſt, vt ingemiſcat propter alterum confoſſum & iugulatum. Affectus ſimilis multo familiario ipſi Deo eſt, cuius, quales quales ſimus, creatura tamen & opus ſimus. Quod ſi fieri cõperimus, vt magiſtratum quoq; aliquando, ſi nimio calore aut incircumſpecte ſcientiã grauiorẽ tulerit, feſtinationis ꝓceſſus pœniteat, adeoq; e veſtigio cõuertatur, & ſententiã leniat laxetq;: multo certius id de Deo verum erit. Cuius tela emiſſa ſi vel dum in motu ſunt:

Deus ad miſericordiam pronus.

Deus ad miſericordiam ſubinde mouetur, volanſque telum retrahit, aut, quo minus noceat, facit, paternæ illius promiſſionis ſubinde memor, qua ſtipulatus eſt, quod deinceps hominem ſimiliter non exciſurus ac deleturus ſit. *Adam ex paradyſo eiectus.* Huius quam euidens nobis in Adamo exemplum propoſitum eſt? Hunc enim an non Deus ardenti ira inflammatus, cum gladio igneo extra paradyſum profligauit, & in mortem funeſtam, morbis infinitis ſtipatam eundem præcipitem dedit? Et tamen, cum Adamus primorem vix pedem paradiſo extuliſſet, Dei illico miſericordia iterum inundauit, & remedia paterna largitate is oſtendit, quibus non animæ ſaltem labes ac lues molliretur, verum etiam afflicti corporis morbi herbis præſentibus exſtirparentur, ac vita ad ſtatutum vſque terminum feliciter prorogaretur. *Medicus ſuper miſericordiā Dei fundatus.* Et licet herbas quidem ac virtutes Medicas Deus iam ante hominem conditum crearit: ex hoc tamen non niſi ſumma ipſius miſericordia & prouidentia diuina cenſenda eſt. Manifeſtatio enim virium in herbis & rebus creatis poſitarum, mera Dei bonitas & commiſeratio eſt. Et ſuper hanc miſericordiam Dei Medicus vir ſapiens fundatus eſt. Nam qui miſericordiam Dei cognouit, illam non repudiat: cum in ipſum omnis noſtra ſpes ac fiducia fixa ſit.

Talem ſe Deus in peſte quoque gerit. In hac enim ſuam ſimul iram promit, & miſericordiam ſuam per medicum defert iis, quos iugulari *Peſtis eſt ira diuina. Medicina eſt miſericordia Dei.* non vult. Peſtis enim nihil aliud, niſi ira diuina eſt. Medicina etiam non eſt vis ac poteſtas aut iuſtitia, ſed eſt tantum miſericordia. Hac enim ſublata, quis viuus diem videret craſtinum? Hac norma Chriſtus quoque ſanauit homines: non tamen ope naturæ, ſed ſua ipſius potentia. *Chriſtus qua vi curarit.* Is ipſe enim miſericordia eſt, ex qua ſimplicium omnium vires procedunt. Quomodocunque ergo medicina perficiatur, ſicut ex vna arbore duplices fructus proueniunt: ſic ex Chriſto duplex quoque Medicina emanat: *Chriſtus duplex Medicus.* Herbæ, & Verba. Pater ipſius eſt ſator. In huius manu Medicus eſt, cui Deus lucem in natura accenſam præpoſuit, per quam miſericordiam ipſius introſpiciat diſcatque. Medicus ergo non ex ſeipſo eſt, nec artem ac ſcientiam ex ſeipſo habet. Deus enim ſcientiam diſtribuit ſuo arbitrio, huic multum, illi parum impertiens, huic dans, illi adimens. Nec enim Medicinæ ea eſt ratio, quæ alterius opificii, aut artis Mechanicæ, quæ aut hereditario accipitur, aut facili labore addiſcitur. In Dei manu poſitum eſt, cui is Medicinæ donum indulgere velit nolitque. *Medicina donū Dei, non Academiarū.* Non ergo Academiæ aut libri fundamentum Medicinæ ſunt, ſed ſola miſericordia Domini, & donum. Adde etiam libros (ſed hos tantum) qui ex vero fundamento & ſolida experientia conſtant. Omnia opificia manifeſta ſunt, & operantur ratione euidenti. Non itidem illa. Ipſe Deus eſt, cuius

ſpiritus

ſpiritus non eſt viſibilis. Nam & Medicina ſpiritus eſt, qui operatur, vbi ipſemet vult, non vbi vult homo. Spiritus enim miſericordiæ, & ſpiritus hominis, donum vnum non eſt.

Porro, ſi iam peſtis naturalis facta eſt, ſeu eſſentiam naturalem accepit; tunc proximum eſt, vt naturali ratione cognoſcatur, & conuenien-te modo ipſius quælibet ſpecies ſanetur. Peſtis autem cauſſa moduſque is eſt. In homine quatuor humores conduntur: ſanguis in venis, humiditas in carne, viſcus in neruis, adeps in aruina. Hæc quatuor ſingularem proceſſum naturæ habent. Præter iſta, alia tria adhuc ſunt in homine. In horum quodcunque peſtis pedem figit, ex eo naturalis illius eſſentia cenſenda & inueſtiganda eſt. Sunt autem Mercurius, Sulphur, & Sal. Hæc tria per vniuerſum corpus diſtributa ſunt. Nec enim a ſe inuicem ſeparantur. Si ergo peſtis naturali ratione corripit: ſuam eſſentiam habet aut in horum trium vno, aut duobus, veluti Mercurio & Sulphure, Mercurio & Sale, ſulphure & ſale: aut in tribus vniuerſis. Præterea in homine naturaliter etiam inſunt conſtellationes, ſecundum planetas, ſecundum ſtellas ſuperiores, ſecundum ſtellas corporis, ſecundum 12. ſigna, ſecundum aſcendentem. Iam ſi peſtis in aliqua influxione gignatur, & per eam in hominem ducatur: tunc naturalis ipſius eſſentia ſe habet ꝓ iſta influxione, complexione, natura, conditioneque & proprietate, & ſecundum hanc naturalem eſſentiā practica omnino inſtitui, ac Theorica ſeu cauſſa cognoſci debet. Sunt etiam peſtes ſecundum motum morbi, quarum eſſentiam ſecundum tempus noſcitur. Huius generis eſt peſtis cum tempore dyſenteriæ erumpens: & peſtis quadrageſimarum tempore cum motu pleuriſis inuadens: & peſtis vere cum febri inſultans, & ſic ſimiliter. Prout enim morbi nonnulli ex tempore & cum tempore gignuntur: ſic peſtis quoque nonnullæ ſpecies ſecundum illud reguntur.

Numerus 4. ſunt in corpore.

Homo ex Sulphure Mercurio & Sale.

Peſtis conſtellationis quæ.

Peſtis temporis quæ.

Hæc Theorica qua ratione intelligi debeat, iam deinceps dicetur. Ponamus, ex ira quendam telo confoſſum eſſe. Hoc quamdiu in vulnere figitur, Medicina nihil proficit. Vulnus oportet eſſe patens & liberum. Iam ſi Deus ferit, incuſſum telum ſua manu iterum extrahit ac euellit, ita vt ſauciata natura ſola ſit. Deus ſi inflictum telum non extrahat, Medici conatus omnis nihil proficit. Nec enim telum ligneum eſt, quod extrahere poſſit homo, & vulneri relicto medicinam adhibere. Ideo mors etiam incumbit. Hæc vt anteuertatur, quatuor prædictæ res ac viæ ſedulo conſiderari debent: nimium 4. Humores, tres res primæ, conſtellationes & Tempus. Hæc quatuor medendi methodum docent. In quodcunque enim horum quatuor ictus factus eſt, pro eius natura ac conditione medicatio fieri debet.

Medicus fruſtra operatur, peſte a Deo non ſublata.

Peſtis in in punctionib. quæ lu generatio.

1. In ſanguine.

In 4. Humoribus exitus talis eſt. Sanguis, prout vena ſecundum originē ſuam conſtituta eſt, ſi feritur aut occupatur, in vias duas diuiditur. Vna via, ſi peſtis futura eſt, forinſecus ducit vſq; ad originē ſanguinis. Vbi a. in corpore venæ illæ oriuntur, ibi peſtis decumbit, & veluti caſtra metatur. Hinc autem illam natura per venas expellit in cutem: quæ tandem proximum emunctorium occupat. Horum emunctoriorum, vt diximus, ſex ſunt, terna ex vtroque latere. Si vero peſtis intro ad principium venarum non penetrat, ſed aut in mediis viis ſubſiſtit, aut retro ad fines & terminos venarum iterum exſilit: apoſtemata gignuntur, quæ nonnulli Carbunculos, Anthraceſue & ſimiliter appellant. Secundum conſiderationem vero Philoſophicam illa ſunt peſtis, aut nominatim erumpens peſtis aut peſtis exodus. Si vero ſuccus ſeu humor in carne icitur, peſtis eo loco, quo decidit, manet: humorque in iſto loco colligitur, accenſuſque per omne corpus difflagrat. Nam is per vniuerſum corpus diſtribuitur, nec vt ſanguis, in ſolis venis iacet, qui varias accenſiones ſuſtinet. Et peſtis iſthæc peculiaria & definita loca non habet, quæ occupet. Erumpit enim in vniuerſo corpore, in ventre, in locis quibuſuis. Nec hæc ſex illa loca reſpicit, in quæ exoneratur infectus ſanguis. Si humor viſci feritur, abit in articulos, ligamenta, neruoſque. Vbicunque autem inualeſcit aut prædominatur, ibi peſtis quoque conſidit: cuius ſedes maxima ex parte articuli ſunt. Peſte in ſanitatem terminata, in illis vlcera magna & foramina fiunt, profunda ſimul, & dolorifica, & ex putredine fœtida. Si adeps inuaditur, peſtis aruinam occupat, ſine dolore multo, lente affligens, ſecuritatemque fere pollicens. Mors autem hæc furtiua, clandeſtinaque plerumque eſt, nullis grauioribus accidentibus formidabilis. Corpus enim in adipis iſtiuſmodi vlceribus non admodum ſenſile eſt.

Apoſtemata & carbunculi vt fiūt.

2. in ſucco carnis.

3. In humore viſci.

4. In adipe.

Adeps inſenſilis.

Peſtis vt in tribus primis gignatur.

Ex tribus primis rebus ſi peſtis Mercurium ferit, tunc is a corde abſcedit. Hæc peſtis mortem celerrimam inuehit, fereque latens & occulta eſt, nec vnquam foras prodit, punctionibus ſæuis cordis admodum formidabilis. Si vero illa Sulphur corripit, per omne corpus diſtributum: tunc illud a duobus reliquis ſeparatur, & abit. Ita ergo totum corpus inardeſcit, & infectio ad ſublime caput aſcendit, aut ad ſubiectas alas, forma ſpecieque tumoris aut apoſtematis: quæ tamen, ſi ex natura conſiderentur, apoſtemata non ſunt, ſed peſtis. Hæc in multis locis erumpit, vel ſimul vel ſucceſſiue, & ardor affectam locum corroſiuo ſimilis occupat infeſtatq;. Poſtea cancri & Anthraces gignuntur.

Peſtis conſtellatio nis vis ſiat

Ratione conſtellationis peſtis ad illud membrum tendit, ad quod ſpectat, aut collimat. Pro illius enim modo diuiditur. Suum enim cuiuis fulmini folium eſt, quod ferit. Illo feriente, tunc peſtis natura pro iſtius membri

membri conditione cenſenda eſt. Sic peſtis cerebri ꝓ natura cerebri, peſtis hepatis, ꝓ natura hepatis iudicanda eſt. Simile iudicium et de ceteris.

Secundum tempus Peſtis ita iudicanda eſt. Peſtes vernales cum ingenti putredine & arbore febrili inuadunt. Ideo ſecundum febrium naturam æſtimandæ ſunt & conſiderandæ. Item, ſecundum naturã pleuriticam. Vniuerſæ enim in vere affligentes peſtes, accidentibus pleuriticis ſtipatæ ſunt: Quod ipſum in medicina adminiſtranda fideliter quoq; obſeruari debet. Id ſi ſecus fiat, conueniens & idonea Medicina nulla dari poteſt. Æſtiuæ peſtes, naturam cholericam reſipiunt: Autumnales ſpleneticam: Hyemales phlegmaticam. Secundum hanc naturam quicquid coincidit, ad illud ceu ſcopum quendam remedia omnia dirigenda ſunt. Iſta enim ratione non peſtis ſolum, verum ipſius quoque eſſentia tolli poteſt. Hæc enim imitatur, vt diximus, conditionem temporis. Et temporis notitia peſtem ſecundum naturalẽ ſuam eſſentiã demonſtrat. *Peſtes temporales quales ſint.*

Præterea ſciendum eſt, multa ſubinde addi medicinæ ſecundum eſſentiam ſuæ naturæ. Id fit duobus modis: Primo, ſi peſtis hereditario ſeu contagione accipitur. Deinde ſi accidentibus cumulatur & grauatur. Duo hæc naturalibus viribus ſubiecta ſunt, hoc modo. Si ictus deſuper impetit, ac non omnes, ſed vnum tantum ferit: tunc is plane ſimilis fit Crocodilo & Baſiliſco. Ictus enim ille vſque adeo feritum infecit & venenauit, vt quicquid is aſpicit, inficiatur. Et vt Crocodilus, quidquid halitu ſuo afflat, venenat: ſic peſte nonnulli vſqueadeo venenati ſunt, vt quoſcunque vel afflant, vel halitu ac anima ſua feriunt, in peſtem precipitent. Iidem ſimiles etiam ſunt ſerpentibus, aut ſenectam diſtringentibus, aut venenum ſuum propter eius abundantiam deponentibus. Nam & illi ſuo ſudore, caloreque &c. inficiunt ea, in quibus cubant aut habitant. Hæc quicunque adit aut contingit (ſiue lecti ſint, ſiue veſtes, imo & hypocauſtorum parietes) nulla mora inficitur. Multos etiam venenum prorſum vorſum ita peruagatur, adeoque malignitas eius in tantum intenditur, vt oculis, habitu, calore, ſudore, & exſpiratione totæ ædes inficiantur, vt qui has intrant, venenum ſimiliter hauriant, & peſte corripiantur. Huiuſmodi infectis præſidio naturali commode ſuccurri poteſt. Nec enim deſuper de cœlo ſauciantur, ſed in terra corripiuntur &c. vt dictum eſt. *Peſtis duplex modus.* *Baſiliſcus viſu inficit.* *Crocodilus halitu inficit.*

Accidentiũ hæc ratio eſt. Sæpe ſudor peſtiferus ex ſe quidẽ lethalis non eſt. Si tamen idem homo interius putridus, vlceribuſq; plenus ſit, aut morbum hunc illumue aliquot annis intus fouerit: hi morbi omnes ꝑ inſultum peſtis produntur & reuelantur. Iſti morbi ſi ſui exitus tempore lethales futuri erant, iam quoque mortem inuehunt: vt ſunt pleuritides a peſte ſuſcitatæ, & Eryſipilæ, Febreſque, Mania, Phreneſis, Oppilatio &c. *Accidentia peſtis qualia.*

Hi morbi omnes peſtis conditionem variant. Sic qui peſte detenti Maniaci aut Phrenetici fiunt, hi hanc antea in ſeſe diſpoſitionem habuerunt, quæ iam in actum erupit. Qui a peſte alui fluxibus tentantur, iam ante ad dyſenteriam propenſi fuerunt. Sic quibus mulieribus a peſte menſes vel cientur vel ſiſtuntur, id omne ad mortem vel ſalutem finitur, prout prior

Accidentia peſtis vna cum peſte curanda.

& interior morbus ex ſeſe erupturus erat. Huiuſmodi ergo morbi & accidentia peſtis, ipſa peſte nõ minus attendenda veniunt, ſuiſque adhibitis peculiaribus medicamentis naturalibus, cum Medicina peſt.s iunctis expugnanda ſunt.

Multi horum morborum hereditario quoque inſunt hominibus: qui in peſtis curſu non diſſimiliter ceteris intelligi debent. Sicut enim

Fulminis & ignis natura exeutere.

fulmen ex altis deturbatur in domum, eamque incendit, comburitque: ita ignis ea natura eſt ac proprietas, vt latius ſeſe ſubinde diffundat, quamdiu ligna aut ſtramina vicina ſunt. Iam vero huiuſmodi domus a fulmine non comburuntur: ſed tantum illa prima. Ceteræ comburuntur ab igne, qui ipſas penetrat. Sicut autem fieri poteſt, vt domus ardentes diruantur, deiiciantur, & reſtinguantur, & hoc pacto ſeruentur: idem in peſte quoque ſimiliter notandum eſt. Nam ſicut in vna domo multi ſæpe homines habitant: ita hi multi ſunt inſtar multarum ædium contiguarum. Si ergo a fulmine homo vnus incenditur: iam vicini reliqui quoque ab eodem inflammantur, idque vel cum accidentibus, vel ſine illis. Et ſicut lignum vnum flagrans, integram lignorum ſtruem exurit: ita homo vnicus to-

Sulphur eſt lignũ corporis incenſi.

tam domum, totam ciuitatem inficere poteſt. Qui eripiuntur, ita ſe habent, quaſi aliquot ligna ex omni ſtrue euellerẽtur. Nam omnia ſimul euelli non poſſunt. Lignum eſt corporis ſulphur. Ideo elementum ignis eius accendendi vim habet. Iã vero quiuis homo peſti ſubiectus eſt.

Homo omnis peſti obnoxius.

Hinc fit, vt multi ſæpe vnius infectionem luant, adeoque morbi admodum implicati fiant, ex quibus ſe expedire non cuiuis facile eſt propter proprietates & accidentia, vbi alia in aliis ſubinde ſigna & indicia produntur. Hic autem ſæpius concurrit latens & occulta quædam contagio, q̃ ipſam ſanguinis aut ætatis ſimilitudinem ſpectat: veluti videmus, peſtem ſæpius familiam vnam corripere, eamq; vniuerſam excindere, ſiue

Peſtis cur interdum integram familiam deleat.

in vicina ſint conſanguinei, ſiue longius diſtent. Hic idem fere accidit, quod cum frigore. Hoc enim illud ſaltem perdit ac deſtruit, quod ipſi ſubiectum eſt, veluti flores, aut palmites teneriores, aut quid ſimile. Ita peſtis nonũquã corripit infantes, nonũquã parentes, interdum auos. Quanquam hoc caſu non omnes deleri ſoleant. Quæ a. peſtis vnius ſanguinis eſt, (intelligo eos, qui vnius familiæ ſunt, vnum ſubiectum, vnum aſcendentem, eandemq; conſtellationem habent) ea ſi ſanguinem ferit,

ferit

ferit ſimul omnes, qui eiuſdem naturæ & ſanguinis participes ſunt: niſi fors obſtet coniuncta alia complexio, aut concurrens aliqua conſtellatio contagium impediat. Sic lues ſæpius ſolas prægnantes affligit: quia illarum aſcendens imperium & dominium in ipſas habet. Sæpius ſenes præcipue deiiciuntur, quia nimirum ipſorum conſtellatio, poteſtas ac dominium infecta ſunt. Ita alios ſubinde etiam ac alios. Poteſtates enim peſtis in firmamento & conſtellationibus corripiunt ac affligunt, Miniſtros, dominos, inopes, opulentos, pueros, iuuenes, ſenes, viros, fœminas, virgines, &c. Extra poteſtates has nihil inficitur aut taminatur, niſi, vt dictũ eſt, id fiat per communicationem ſeu contagium, aut infectionem accidentariam. Ob id, ſi peſtes ſtellarum cognoſcuntur & intelliguntur: diſcerni etiam poſſunt illi, qui priuatim corripiuntur aut feriuntur, ab alteris, qui per contagionem inficiuntur.

Peſtis cur interdum ſolas prægnantes: interdum ſolos infantes, &c. inuadat.

Porro contingit etiam, quempiam non ſemel tantum, aut in vno loco feriri & corripi: ſed ſæpius, & in diuerſis locis. Nec enim neceſſe eſt, vnũ tantum fulmen cadere: ſed exturbantur ſæpius duo, tria, plura. Nec vnus etiam locus tantum incenditur: ſed ſubinde plures. Et tamen vnus tantum fragor, vnum tonitru eſt. Hæc fulmina ſeu ictus merito cum tormentis bellicis comparari queant. Et multiplices hi ictus, ſeſe inuicem conſequentes, in cura probe attendi & conſiderari debent. Nec enim vnica tantum Medicina omnibus ſufficiet; ſed quoties nouus ictus, toties alia recenſque Medicina. Si iam, &c.) vſque ad finem.

Peſtis ſæpius quàm ſemel vnũ corripit.

Quoad ſignorum doctrinam, inſtitutionem talem attendetis. Cura veſtra ad duo ſpectare debet: ad *Eſſentiam Peſtis*: & ad eius accidens. Eſſentiam peſtis cognituri, attendite ad naturam conſtellationis, quæ cœli ad Horoſcopum illum ratio & facies ſit; & figuram cœli erigite, adeoque ex proprietate firmamenti & peſtium ſcrutamini, quænam peſtis præſto ſit, quis præciſe ictus ſit, qui ſauciarit. Contra iſtam peſtem ægroti curam inſtituite. Ictus enim illius natura in ægro eſt. Contra hanc ergo ex ſuperioris naturę inſtitutione muniti procedite. Iam ex concordantia ſignorum ægri: vtriuſque coniunctionem deprehendere poteſtis, adeo vt vere dicere liceat, hoc vel illud peſtis ſignum docere, Martem, Leonem, &c. feriſſe. Porro alia quoque ſigna expendite, qualenam accidens concurrat: veluti ſomnus profundus, paralyſin indicat: vigiliæ immoderatæ, maniam: coloris mutatio, Apoſtema. Ex his iam ſignis te ipſum firma & expedi ad curam ſubeundam. Hoc modo peſtis noſcenda eſt. An vero ſit, vel non ſit, ſcribere iudicium hic nihil attinet. Nam res per ſe plana & euidens eſt. Quæ vero & qualis peſtis ſit, quomodo in cœlo con-

Cura alia eſt peſtis: alia eius accidentis.

Signa peſtis quibus & vt conſideranda.

ſtellata, quibuſue accidentibus ſtipata, ex ſignis propriis & peculiaribus, diſcerni oportet. Et ad hæc idoneus eſt Medicus Aſtronomicus & Phyſicus, haud quaquam vero triuialis & imaginarius. Hic enim rhombus omnis poſitus eſt, vt per ſigna medicina decernatur, cõtra ipſa aſtra & ipſorum accidentia. Signa autem iſta cum natura hominis omnino conferenda ſunt. Præter iſta duo, conſideranda quoque eſt (vt ita loquar) ipſa poſſibilitas, quantum nimirum hic præſtari poſſit, aut ſperari debeat. Nam hoc curationis primum fundamentum eſt.

Ad hæc ergo iam conſequitur, quod Leoniſtæ a Leone in ſigno Leonis feriti, mortem exſpectare debeant. Similis ratio etiam ceterorum. Hoc idem dictu eſt: ſi ſimile in ſimile incidit, ibi ſeminata mors eſt. Nam ſi Medicina inducenda & conferenda eſt, oportet nihil adeſſe ſimile, ſed diſſimilia; non vnum, ſed diuerſum & diſſentiens, velut regnum in ſe diuiſum. Non vnius enim ſenſus eſt complexio, accidens, & ſydus: ſed vnũ frigidum eſt, alterum calidum. Iam ſi alterutrum contrarium eſt, ſperare poteſt Medicus, iſtius morbi regnum deſtructum iri, ſi contrarium alterum tollatur. Si vero omnia iſta tria, *Complexio, Accidentia, Cælum*, vnum ſunt, quiſnam iſto loco reſtinguere poſſit? Idem enim fiet, ac ſi ignis ſtipulam corripuiſſet, ac accurrens quis pro aqua vinum ardens affunderet aut oleum Laurinum. Ita enim conſumerentur omnia. Vnum enim cum illa ſint: facile prænominantur & inualeſcunt. Si vero contrarium & diſſentiens aliquod ſit, illis auxilium affundi poteſt.

Medicina diſſimilium eſt.

Similis induſtria impendenda, ſi cor, cerebrũ, hepar vel pulmo feriat. Quodcunque n. horum ſubiectũ eſt; pro eo morbus vel lethalis, vel minus eſt. Vulnus n. in crure non ita lethale eſt, ceu vulnus cerebri: & vuln' cerebri ſecurius eſt vulnere cordis, &c. Hæc, ſi ratione gladii vera & naturalia ſunt: ratione aſtrorum ac ſuperiorum corporum quoque itidem vera erunt. Prout enim hic vel ille locus ſauciatur, ita peſtis magis minuſue lethalis eſt. Signa vero quælibet ſecundum diuiſionem aſtrorum & naturæ Elementaris accidentia hic latius deſcribere & explicare nihil attinet. Phyſica enim & Aſtronomia hęc docent, huc minime confundẽda. Non enim cuiuis datum Medicinæ donum eſt. Cui vero id datum eſt, is iam ante pernouit conſtellationes, infectiones, poteſtates, dominia: Item, naturalium morborum mores, proprietates, eſſentias, & ſigna. Quę omnia me hic docere, & illis communicare ridiculum foret. Nec enim hæc mihi ſcientia ab ipſis data eſt, ſed ab eo, qui & ipſis & mihi eam impertiuit.

Subiecti ratio morbi vim variat.

Donum Medicinæ non omnibus datũ

Circa naturalem autem eſſentiam peſtis, res ita habet. Si inſultu

facto ſpirituale carnem corripuit, idem fit, quod cum ferro. Cui candenti ſi aqua infundatur, tunc illud ſtridit & ſibilat, & exſtinguitur. Similiter in hominis carne & natura accidit. Sicut aqua vim ſuam ferro indere poteſt: ita firmamentum ſimiliter operatur in hominem. Et veluti per multam aquam ignitum ferrum refrigeratur: ita per multitudinem conſtellationis homo quoque refrigeratur, hoc eſt, deficit ad mortem, & obit, ſicut ferri ignis per aquam deficit. Et huiuſmodi vis eſt corporum ſuperiorum in nos homines. Ceterum, ſi accidens etiam aliquod, quod in homine lateret, ſimul feriretur: tunc hominis illud accidens intelligi debet ſimiliter argento viuo, quod nec calorem, nec contrarium quicquam ferre poteſt, ſed ad illorum occurſum ſubſultat, liquatur, & exſpirat. Similiter bubones quoque & apoſtemata faciunt. Hærent in Eſſentia Mercurii, ſoluunturque & operantur inſtar Mercurii. Non enim illi perfecti ſunt, ſicut nec perfectus Mercurius eſt. Adeoque vnumquoduis pro ſuæ naturæ modo operatur. Hoc enim modo Mercurius etiam Apoſtema eſt in omnibus metallis, in quibus latet, bonum rumpit & frangit, nec bonum eſſe quicquam relinquit. Et ſicut Mercurius in igne a ſuo corpore & prima materia exſpirat: ſic ab homine quoque vita effugit per firmamentum, cum quo vita iſto tempore familiaritatem nullam habet aut habere poteſt, velut nec nitrum cum igne, aut cum eodem Mercurius, & ſi quid aliud huic ſimile eſt. Sic ergo ex nobis vita auolat, velut lignum ex igne. Sic inquam homo ex firmamento. Et velut ignis viſibilis eſt: ita firmamentum in ſuo igne inuiſibile exſiſtit. Et talis ipſius natura eſt. Qui vero ope Medici, aut præſidiis aliis liberati eripiuntur & reſurgunt: his ſimile quid accidit cum arboribus. Eæ enim per hyemem aridæ & emortuæ ſunt, hoc eſt, ſopore detinentur. Appellente autem æſtate eædem reſurgunt, & ad priſtinum ſuum vigorem redeunt. Ita homo quoque, qui peſte concuſſus decumbit, velut in morte iacet, hoc eſt, in ſomno, ſicut CHRISTVS inquit: *Dormit, non mortuus eſt.* Hoc idē dictū eſt: Qui lethaliter decumbit, mortuus eſt, etiam ſi viuat. Quādiu autem in morte viuit, mortuus nondum eſt, ſed dormit. Sic ergo ſomnus & mors res vna ſunt, velut arbores in hyeme. Ideo, quodcunq; ſaneſcit, miro modo, auxilio nimirum diuino ſaneſcit, veluti mortui a Chriſto ſuſcitantur a ſomno. Hoc idem eſt, quaſi diceret Chriſtus: *Surge lectum tuum ſume Lazare & prodi, &c.* Quia vniſti qui, lethaliter ægrotant, nondum in terram, velut Lazarus, conditi ſunt: ſuperſtitioſi multi perſuaſum habent, quod ex ſeipſis, vi propria reſurgant, citra auxilium diuinum. Fideles tamen & pii ſatis hoc compertum habent, quod mirabiliter iſta fiant.

Peſtis Eſſentia qualis.

Accidens Peſtis ut ſe habeat.

Homo peſte ereptus ſimilis arbori per hyemem mortuæ.

Medicina duplex viſibilis & inuiſibilis.

Deus dotes nobis duplices largitus eſt Medicinæ, ex gratia ſingulari: remedia nimirum viſibilia & inuiſibilia. Viſibilis Medicina eſt illa creata. Inuiſibilis eſt verbum Dei. Ipſius verbum medicinam creauit. Qui per Medicinam ſanatur, per ipſius verbum ſanatur. Qui Dei verbum aſpernatur, is aſpernatur Medicinam, & econtra. Nam Deus vnus, & is idem eſt. Ideo ſi peſtis incuſſa & icta non ſit, ſed in artubus flagret: Medicinam haud quaquam contemnere debemus, Is enim, qui dicit, nullam hic Medicinam iuuare, Deum eſſe negat. Sed fuſius de theorica peſtis diſſerendum non eſt. Practicam ipſam ingrediemur, conſtitutam ex regulis ducentibus in experientiam & cognitionem experimentorum. Huic rei tractatus duo ſequentes deſignabuntur.

Medicina verbum Dei & econtra.

LIBER TERTIVS.

PROLOGVS.

DE cura Peſtis dum tractaturi ſumus, æquum eſt, vos repetere illa, quæ in libro ſecundo diximus: nimirum, quod, etſi illis quidem, qui feriuntur, moriendum ſit, viui tamen & ſuperſtites maneant, qui ab his incenduntur & inficiuntur. Huius gratia Deus Medicinam indulget. Et rerum vſus confirmat, peſte multos correptos, ſuis Medicinis hac de cauſſa liberari. Peſtis autem origo apud Deum non eſt, ſed noſmet. Tum etiam non iuuantis Medicinæ nos cauſſa ſumus, eo, quod affectu ſatis frigido Medicinam quæramus, nec eam, quo fas eſt, loco habeamus. Eundem ergo amorem æmulari debemus, quem Deus erga nos exercet. Pro cuius hortatu ſi pulſantes precati fuerimus: ecquid tandem ab ipſo nobis denegari poſſit? Dona dedit Gentibus, Saracenis & Græcis. Ex quanto largius effundet in eos, qui ex toto pectore ipſum colunt ac venerantur?

De Cura.

QVicquid naturam affligit ac corripit, id furit ceu ignis in ligno, ceu nitrum in carbonibus. Ideo æqualibus etiam Medicinis medicum omnino inſtructum eſſe oportet. Non enim aqua hũc ignem extinguit, aut eius ardorem infringit: ſed aliud adhiberi quiddam opus eſt, quod ſupra naturam ſit.

De accidentibus Peſtis.

QVanquam ſuperius dixerimus, certam, infallibilemque & exploratam Medicinam, in quam fiducia poni poſſit, ægre ac difficulter, inueniri poſſe: interim vero propter iram & indignationem Dei nemini deſpe-

deſperandum, ſed filiali ſpe omnino viuendum, & medicinæ præſidium anhelanter quærendum eſſe, ſi forte Deus afflictionem noſtram miſeretur, & medicinæ viribus ſuum curſum indulgeat. Hoc tamen hic ſingulariter expendendum eſt, quod nō ſola peſtis ſit cura attendenda ſit, verū morbi quoq; alij plures iuxta illam peſtem, varij generis ingruunt. Quæ etſi quidem ex ſe lethales non ſint: lethalia tamen ſunt, quæ illis accidunt, velut Icteritia, Hydropiſis, Paralyſis, &c. Eodē modo morbi quoque chirurgici coincidunt, ita vt peſti iungantur Cancri, Fiſtulæ, Vlcera Eſtiomena: non quod peſtis iſta cauſſetur: ſed horum origo alias in corpore latuit, quam peſtis ſubiliens quaſi foras produxit, & morbum prolicuit. Sicut, qui canis caudam pede obterit, ei latratum excutit & morſum: ſic peſtis quoque inſtans, morbos corporis alios in furias agit. Vnde liquet, neceſſe eſſe, vt, ſi peſtis quidem ex ſe lethalis non ſit, his tamen morbis, idoneis remediis datis obuiam eatur. Medicinam itaque oportet eſſe duplicem: alteram peſtis, prout illa ex ſe eſt: alteram accidentis, quale id tandem ſit. Sedulo ergo conari & anniti debes, vt aduerſus quemlibet morbum *quintam Eſſentiam* promtum habeas, quam pro accidentis ratione permiſcere, & adminiſtrare poſſis. Scitote ergo, peſtis primam Medicinam debere conſtare ex *Perlis*, *Auro*, *Saphyro*. In iſtis enim lapidibus, velut & in Vnicornu, & Balſamis, &c. virtus tam potens condita eſt, vt ipſius robore peſtis omnino ſuperari & expelli poſſit. Sicut enim Deus ſeria noſtra pœnitentia motus, iram ſuam auertit: ſic eadem per Medicinam quoque facit, ſi eam ſumma veneratione quæramus, vt nimirum ars & ipſius creatura laudetur. Ex ingenti tamen miſericordia fieri permittit, vt arcana tot tamque ardua vndecunque inquiramus & colligamus. Arcana autem & recepta illa ſunt, de quibus diximus, non aſpectus, qui hic nihil momenti habent, ſed tantum præparatio Alchimiæ, quæ primo quidem ab Aſtrologis & Aſtronomis Aſpectus vocata eſt: ſed hodie rectius Alchimia vocatur. Sic quod tum temporis nugæ & deliria fuerunt: id iam ſunt aſpectus. Sic tempore ſuo res permutari ſolent. Præter autem hactenus dicta, æquum eſt etiam *de præſeruatiuis*, quid diſſeri. Itaq; præſeruatiuum tantum eſt *Balſamatio*, quæ fit per *Mannam*, per *Mumiam*, per *Aurum*, per *Balſamum*, &c. Præſeruatiuæ ergo res illæ ſunt, quæ *Balſameam* talem naturam ac vim habent.

SEQVITVR

Fragmentum alterius cuiuſdam libri de Peſte, ex ſchedulis quibuſdam ab auctore propria manu ſcriptis collectum, & diſpoſitum ita, ceu fragmentorum ratio paſſa eſt.

PRÆFATIO.

IN veterum Auctorũ libris nihil proditur, quod nobis ſubſidio eſſe potuit. Nec enim vllius morbi cognitionem illi habuerunt. Præterea iidem nec Magici, nec Gabaliſtæ fuerunt, ſed Medici exſtiterunt ex ſuo cerebro & opinione enati. De priſcorum ergo Medicorũ arte & ſcientia nonnihil præfabimur. Veteres ex alliis & vngulæ caballinæ didicerunt. Ratio eſt, quod artes ex ſpiritibus prodeant. Eas ſi homo ſubigit, illas inuenit. Ideo faciendum eſt periculum. Qua cauſſa illæ etiam Experimenta vocantur.

Tu vero Lector, veterum Medicinam & Recepta frigida, deſpice. Diſceſſionem ab ipſis fac, & proceſſui huic noſtro aſtipulare: nimirum vt deſcendas in Chiromantiam, & venas ad venas compares. Sic Recepta peſtis inuenta & conſtituta habebis. Ea enim ratione tu ipſe illa compones qua alius. Qui enim alienis Receptis contentus eſſe volet, is fruſtra laborabit. Hac cauſſa inſtigatus, propoſui mihi primo de Chiromantia tradere, ex qua hoc loco ars ac inuentrix componendorum Receptorum, eorumq; adminiſtrandorum & applicandorum emergit. Poſtea Regimina & præſeruationem conſtituam. His curam ſubiungam: tandem ipſa Accidentia tradam. In nullo autem ſegnem & ignauum te præbe: ſed vigila attentiſſime. Id enim Peſtis ſcitus requirit. Et vt venenum ſulphuris, ac Arſenici, Auripigmentique, & Mercurii caueantur, atque temperentur, ipſa rei neceſſitas ſedulum ſtudium ac operam nauam flagitat.

Rem autem omnem expediam breuiter, ſenſu plano & minime intricato. Quæ enim expreſſa ſunt, ea vulgo prodenda non ſunt. In gratiam ea profero eorum, qui ſapiunt, & qui docti peritiq; exſiſtunt, DIXI.

POrro ergo ante omnia opus eſt, Medicum ſcire principium eius rei, in qua verſatur. Hic enim fundamentum poſitum eſt, quod ſcire Medico dignum eſt. Fundamentum autem & origo eiuſmodi eſt. Homines nos mundani ex cœlo & terra, &c. facti ſumus. Cœlo autem ſuus curſus eſt, vt veluti patris rationem habeat. Ab homine autem ſuam operationem accipit tali modo.

Cœlum nullam in hominem vim ex ſe habet, niſi quod homo ipſum commoueat, & in iram agat. Irritatum id velut compunctus taurus inſilit, & efferatur, idque a ſe excutit, quod ira in ipſo peperit. Perperam & indigne Aſtronomi iudicarunt, &c.

Praſa

Proba tantum Imaginationem, qualem virtutem habeat, quod ſenſus poteſt hoc facere.

Mars incendit ſulphur. Cœlum ergo cauſſa.

Quia omnes partes mineraliæ ſunt: ideo ſcitote, quod huiuſmodi influentia & impreſſio mineralis ſit. Ideo nihil eſt quam ſulphur.

Qua vero ratione ſulphur ex ita procedere poteſt? Sicut ignis ex oculis.

Modus generandi Morbum.

Sic ergo, ſulphur ardet, cur ardet? Homo eſt ſulphur, quod non ardet. Cœlum ſulphur habet, quod ardet. Cœleſte omne ſulphur ardet in ſua impreſſione inſtar fulminis.

S I G N A.

Signa ergo deſumite ex ſulphure, Antimonio & Arſenico. Hic enim nihil, niſi ſulphur. Sic omnia ſimplicia, quę ſulphur habent. Quæ habent, & cætera.

C V R A.

Dirigitur & intenditur ad ſulphur.

Paroxyſmus Accidentia.

Febris generatur a ſulphuris putredine.

Spaſmus, Vertigo, Veſania, Colica, Epilepſia, &c.

Proceſſus.

SIc ergo de origine ſatis dictum ſit. Nec vlla detur cauſſa alia, quam quę fundata ſit in verbo Chriſti: *Fient peſtes.* Id ſatis eſt. Fiant ergo vtut velint. Vnaquæuis tamen ſupernaturaliter. Ad iſta ſequitur morborum ſanatio, hac methodo. Opus eſt cognoſci morbum, antequam Medicina adhibeatur. Si is iam cognoſci debeat, aliud præſto nihil eſt, quod ſcire opus ſit, quam quid qualiſue ictus ſit, quo is directus ſit reſpectu corporis, ſicut cuiuſlibet membri Anatomia docet, quid & qualiter feriri poſſit. Ex eadem Anatomia quoque iudicandum eſt, an ſolatii parum vel multum adſit. Anatomiæ illæ ſeptem ſunt: cor, hepar, &c. Harum cuilibet ſua peculiaris Medicina addicta eſt. Deinde ſeptem aliæ ſunt, vt ſanguis, liquores, &c. Quæ ipſæ quoque aliis Medicinis dantur. Porro accidentia quoque, quæ incidunt aut concurrunt, noſcenda ſunt; quæ quidem ipſa peſtis minime exiſtunt, ſed mouent & laceſſunt latentes morbos, recōditas naturas, & occultas proprietates in homine. Pro tribus illis occultis naturis accidentia erumpunt. Accidentia autem, quæ peſtis per ſe habet, ſunt, inflammatio, horror, ardor, & ictus vulnerum.

Iam ſi iſta habes: noueris etiam, quod hoc caſu recta ad Medicinã properandum ſit. Ideo omnium primo circa compoſitionem videndũ eſt, quo modo Recepta fiant, vt legitimum eorum vſus ſcias. Primo autẽ vulnus ipſum tibi propone, ſiue id interni, ſiue externi corporis ſit. Poſtea ipſa accidentia inſpice, propter tres occultas genitas naturas. Et huc facit exemplum de Petro, & Rhetoribus naturalibus: quod Chriſtus non oratores pro Apoſtolis elegerit, ſed ſedatos ac ſimplices homines ſecreuerit, & eos Oratores fecerit, &c. Opus eſt primo, deſcriptionem procedere ex Corallis. Deinde ex Diaphoreticis. Accidens ex ſuis morbis. Exemplum horum ſequetur.

Et talis eſt ratio Receptorũ. Iã vtendi modus quoq; ſcitu neceſſarius eſt.

VSVS.

SI ergo peſtis vna generari poteſt, poterunt ẽt, duæ, ternæ, plures: ſicut non vna tantũ ſcintilla ex ſilice excutitur, nõ vnũ fulmen cadit, aut vna grãdo, ſed ſimul plures. Sic hoc quoq; caſu id ſingulariter notandũ eſt.

Quin vero ſi ſcintillæ confertim omnes in fomitem vnum cadunt, & ſibi mutuo implicantur, quis numerum earum noſſe aut diſtinguere poſſit, niſi ex afflictione varia ægri. Si ergo anguſtiæ & afflictionis ratio cognitionem dat: attendendum eſt ad ſigna, interna ſimul & externa, & ad accidentia, hoc eſt, ex aliis morbis. Hæc licet comprehenderis: ſatis tamen inſtructus nedum es. Ideo operam da, vt triplices Medicinas habeas, hanc ad interna: illam ad externa: iſtam ad accidentia. His ſi quid profeceris ex ordine curatis, primo ſcilicet peſte, ſecundo colica, tandem Epilepſia, &c. tandem ad chirurgiam diuerte hoc modo.

Remediis triplicib. Medicus inſtructus eſſe debet.

De vlceribus vſus ſecundus.

Vide Chirurgiam.

Sic ad prædictorum normam modumque Practicam intellige neceſſariæ curæ. Cura autem ſine regimine, ſiue præſeruatiua citra accidentia, citra ſanationem peſtis, firma & expedita eſſe non poteſt. Ordinem itaq; notare, quo ſe capita inuicem ſequantur.

Cap. I. Regimen. II. Præſeruatiuum. III. Accidentia. IV. Cura.

I. Regimen.

QVis Regimen præſtituit, vbi morbus non eſt? Itaq; quis hic ẽt Regimen præſcribet? Alio n. tempore hoc ſalubre eſt, alio aliud. Et morbus iſte non eſt Humoralis aut Naturalis, ſed eſt impreſſio, quæ æquiparatur *Incantatiuæ virtuti*. Ideo Regimen nullum pro hoc morbo conſtitui poteſt. Corpus autẽ probe muniendum & præſeruandum eſt appellente morbo, vt accidentia caueantur, ita vt peſtes pauciora ſubiecta inueniant, in quibus operentur.

Id autem (niſi perito Medico) inuentu difficile eſt. Nam ſi Medicus ſcire poſſet, quæ accidentia erupturaſint, vt illa per cibos ſubiectum amoueret, bonum & præſtabile quidem eſſet. Sed quis eſt, hæc qui ſciat, aut ſe ſcire gloriari audeat? Si enim quiſpiam in ſtupefactionem ſomni incidat, quis id præſcire potuit, antequam fieret? niſi fors ſolus iſte, cui ſomnus adiungitur. Eadem ratio aliorum quoque eſt. Nihil ergo ſuper hoc ſolidi ædificari poteſt, quantum ad morbum ipſum verum.

Nihilominus tamen ſi regimen bonum & idoneum eſt, conducit aduerſus contagionem peſtis. Hanc enim vnus ab alio contrahere poteſt, ſicut lippitudinem, ſi eam inſpiciat. Et tales ſunt impreſſiones cœli in nobis. Et ſicut nobis, ita aliis quoque morbus ſuus per contagionem infligi poteſt. Quæ cum ita ſint, ſanus ab ægro hunc morbum attrahit, ſicut de lippitudine quoque dictum eſt.

Contra hoc adhibere talia, quibus attractio corporis impeditur. Hoc faciat Regimen. Sicut enim quiſpiam malos oculos aſpicit, præſeruatiuum autem habet, ne inſpectio ipſi damno ſit: ſic hic ſimiliter id intelligi debet.

Res duæ ſunt, peſtem quæ attrahunt: matrix mulieris, & virtus vitalis. Matrix enim ad ſe trahit velut oculi. Hinc etiam fit, vt liberis induntur maculæ, veſtigia. Eodem modo etiam peſtem allicit in corpus ſuum. Simili ratione virtus quoque vitalis per integram cutem attrahit, quod extra ipſam verſatur. Et ſicut arbor arida terreum humorem attrahit tam malum, quam bonum: ita ſpiritus vitæ quoque attrahit externum humorem Elementorum.

Iam autem Elementū & hoc eſt Ideo morbum ad ſe trahit. Quam vim Magnes in ſe trahendi ferri habet, ea quid aliud eſt, quam ſpiritus vitalis. Nec vero Magnes tantum attrahit: verum alii quoque lapides & ligna promiſcue ad ſe attrahunt, hoc illud, hoc illud &c. Ita & animalia omnia, omnes homines trahunt: ſi quidem non ferrum, at aliud. Magnes vero & Carabe experimentantur euidenter. Sic ergo duæ hæ in natura peſtem ab aliis hominibus attrahunt: in viris, modo vno: in fœminis ratione duplici. Ideo ad iſta Regimen quoque dirigendum eſt.

Hic ergo qui Regimen præſcribere vult, is faciet idem, quod Magneti fit. Qui ſi in oleum Mercurii ponatur, trahendi vim amittit, & velut emoritur. Tale quid etiam corpori faciēdum eſt. Vbi tamen hoc tamen notabitis, quod huiuſmodi res corporis labefactent. Attractiua enim virtus exting[illegible] & areſcit. Hoc autem verum Regimen [illegible] attractiuam ſiſtendam eſt, ne illa quid intro ad ſe admittat. Velut Magnes,

corpore non ſint, etſi peſtis ipſa quidem probe curata euanuerit, ſicut in peſtibus leuioribus contingit. Si peſtis parua eſt, & diſparet, reditque inſtar grandulæ: mors eam ſequens accidentis eſt, non peſtis. Tum & accidens & peſtis ſeorſim ſe ſignis ſuis produnt. Duo enim morbi genera hic concurrunt, quorum vtrumque ſuum remedium peculiare poſcit.

Sudor duplex. Hoc fateri cogimur, a natura ſudorem duplicem fundi: per *poros*, per *emunctoria*. Vos autem iſta negligitis. Nec quiſquam hactenus emunctoriorum mentionem fecit: in quibus tamen peſtis figitur. Iſta ergo illorum ſcripta de peſte quis laudet?

Si de Medicina quid ſcribere conſilium eſt, primo proponenda Theorica eſt, & explicanda cauſſa. Hoc facto, loca conſiderari debent. Nam & ipſa Theoricam conſtituunt.

Emunctoria autem ita ſe habent: primi, ſecundi, tertii ſudor non eſt, ſed eſt venenum a putredine. Vnde emergit? Non vnde pororum ſudor emanat, ſed inde, vbi Planetæ expurgantur in ſuis morbis.

Nam *virtus eſt quæ curat morbum*, ſuum nempe proprium. Per hoc enim quidnam aliud Hippocrates intellexerit, quam naturam propriam, quod nimirum natura ipſa & ſanet & lædat per ſuum emunctorium?

Et vt verbo dicatur, hæc membra (quæ per iſta emunctoria expurgantur) non ſunt cerebrum, cor &c. Quæ ergo ſunt? Non cerebrum iuxta aures. Nullum enim cerebrum a peſte infici poteſt. Quid ergo eſt? Inuiſibilis cella. Non cor. Quid ergo? Liquor pectoris. Non hepar, ſplen &c. Quid ergo? Liquor &c.

Sic ergo hæc tria ſunt: ſunt vulnera: inde te abduci nunquam patiaris. Idem eſt, ac ſi quis alicui aures percuteret, aut feriret alas, ac pungeret, & præter has nec cerebrum nec quicquam aliud, nec quæ cordis pathemata ſunt, phlegmone, mors, vulnus &c. Hic aliud nihil eſt, quam regio apoſtematum. Et ſicut in vulneribus, mors, febres, paroxyſmus, vlceratio noſcuntur & curantur: ita hic quoq;. Vulnera ſunt Planetarum.

Cur inſultat? Quia eius Quartale imminet.

Splen, hepar, cor, cerebrum, nulla noxa laborant: ferit illa ſicut fulgur arbores, quercus, turres &c. Ex iſto proceſſu hoc quoq; eſt, nihil niſi fulgur eſt: vna cauſſa eſt, & ratio. Fulgur enim præfigurat illud. Fulgur peſtilentiæ ad ſudoris hæc emunctoria dirigitur, ſicut alterum in quercus, abietes. Quis enim rationem ſciat, cur fulgur tanta diſcretione & iudicio feriat? Nemo. Quisnam illud moderatur? Penes Deum id eſt. Sic hoc quoq;. Diſpoſitio enim alia non eſt. Ideo iſta ſunt emunctoria.

Item, nullibi ardet, niſi in ſua parte: hoc eſt, etſi quidem ceterum corpus feriat, ibi tamen non ardet, ſed in ſuo tantum loco. Velut fulgur in ligno ſaltem ardet: ſic ictus cœli in ſuo loco.

Caput

Caput Curæ.
Caput accidentium.
I. Spiritum auri. Gemmæ.
II. Coralli. Spodium: Os de corde cerui:

Iam cum Medicamina peſtis diſtribuantur in Accidentia & Curam peſtis: ideo de cura ſcitote, quod Spiritus auri & gemmarum Medicinæ ſint, quibus omnes peſtes, nullo loci reſpectu, ſanantur. *Peſtis remedia quæ. Aurum. Gemmæ.*

Principale eſt Aurum, Secundum Gemmæ. Gemmæ enim ſunt confortatiua, defenſiuaq; , ne accidens inducatur. Ideo ad receptum vnum ſumuntur. Debent enim recepta omnia ita componi, vt morbus ſimul Medicinam habeat, & defenſiua.

Porro Medicinæ is finis eſt, vt omnia vulnera intrinſecus optime & dexterrime curentur & conſolidentur. Sic ad potiones vulnerarias, interna Mumia nulla Medicina felicior & præſtabilior eſt. Ab extra enim vulnus nullum ſaneſcit. Mumia interna id curat & perficit. *Mumia interna vulnera ſanat.*

Summa ergo Medicina eſt, Incarnationem facere ab internis. Sublimius autem incarnatiuum auro ipſo nullum eſt. Iuxta hoc præſtantius in vulneribus defenſiuum non eſt, quam Gemmæ, contra omnia accidentia, cuiuſcunq; generis ſint. *Aurum incarnatiuũ optimum, Gemmæ opt. defenſiuum.*

Sic ergo peſtis curanda eſt per incarnatiua in vulneribus. Illa horum ſunt Spiritus. Quia n. imaginatio corpus generat, & impreſſio ita ſpiritualiter inuadit: Spiritus quoq; illis opponi & obiici, h. e. præberi debent.

Iam vero Spiritus pro arte Alchimicæ extractionis fiunt. Quanquam ea in vſu non ſit, comprimis apud eos, quorum eam nouiſſe comprimis intereſt. Quanquam inconueniens non ſit Mercurius auri, rubeus, ſi in præcipitatum reducatur, vt vomitionem non cieat, h. eſt. ſi laxatio eius ſurſum adimatur: In omni enim auri præparatione id ſummum eſt, vt ab eo id auferatur, quo non opus eſt: hoc eſt: In peſte purgandum non eſt. Aurum autem eſt laxatiuum, confortatiuum, conſtrictiuum. Id aufer. Cetera ſerua. Sic de Gemmis ſciendum eſt, qui in liquorem ſoluantur, nempe figantur calide. Rec. Saphyros, Hyacinthos, Cryſtallos &c. Hæc omnia autem confido ſatis tenere & intelligere Medicos, qui ea intelligere debent. Si autem iſta ignorant, probro id ipſis eſt, non honori. *Mercurius auri cru. Peſtis purganda non eſt.*

Reliqua hic neceſſaria, habentur in libris ſuperioribus.

AVREOLI

PHILIPPI THEOPHRA-STI, AB HOHENHEIM EREMITÆ.

DE MORBIS EX TARTARO ORIVNDIS LIBRI DVO.

Ab ipſo Auctore publicis prælectionibus illuſtrati, quas quidam ex Auditoribus ſingulari ſtudio ab ore profi- tentis raptim excepit Baſileæ, Anno 1527.

DE TARTARO LIBER PRIMVS, TRACTATVS I.

CAPVT I.

Tartarus quid: quotq; eius genera & conditiones: vbi Loca conſuetum & inconſuetum: item Pruina, Grando, Gemma & Hoſpitalis.

Tartarus quid.

TARTARVS eſt morbus *Lephanteus* & Lapilloſus, prohibens Naturæ effectum, & virtutem. Tartari *genera* duo ſunt. *Pruinum*, & *Gemmeum*. *Pruinum* eſt duplex: *Viſcoſum* & *Grandineum*. *Gemmeum* eſt triplex: *colliſum, ſimplex, diuiſum*. Omnia illa genera ſimiles diſpoſitiones habent: aut ſunt *Alabaſtrina*, aut *Marmorea*, aut *Lephantea*, aut *Adamita*, *Duelech* etiam & *Magnetina*, habentq; loca ſua, & eadem varia. Diuerſa namq; ſunt genera: & plura igitur in corporibus loca: *& quot loca, tot ſpecies?* Nam locus eſt Stomachus, Hepar, Renes, Splen, Pulmo, Veſica, & Caput, & Iuncturæ Ligamentorum regiones, & Concauitates omnes, & Pori, & Venæ, & partes Medullarum.

Tartari partes & genera quot.

Vnde

Digitized by Google

Vnde vinea hepatis, vinea ſtomachi, vinea renum. &c. Etiam pruina o[illegible], pruina ſplenis. &c. Sequitur etiam gemma inteſtinorum, pulmonum, vel gemma veſicæ: Et ſic de grandine. Huius morbi generatio eſt duplex, ſcilicet naturalis, ex conſueto in conſueto loco, & Hoſpitalis de inconſueto ad inconſuetum locum.

Primi capitis Explicationes, ex ore Theophraſti publice profitentis exceptæ.

HIppocrates & alii dicunt, quod lapillus originem habeat, ex phlegmate coagulato, ſed falſo: quia ſi ex phlegmate, quoque in naſo oriretur lapillus: non eſt vis phlegmatis generare lapidem, ſed phlegma in nobis eſt humor naturalis, nullam lapidoſitatem in ſe continens. Nam ſi phlegma eſſet lapideum, etiam omnes Podagrici in pedibus & articulis lapillos haberent.

Phlegma non eſt materia lapilli.

Ego autem lapillum ſiue arenam voco Tartarum: quia omnes generationes, quæ ad viocam tranſeunt, Tartarus vocantur: Sic omnes feces, quæ ex aqua, melle, &c. Tartarus ſunt. Nam omnia quæ terra producit, ſunt lapilloſa: Nam omne vinum, ſecernit Tartarum in vaſe, tamen in ſtomacho rurſus debet tranſire ad ſecundam ſeparationem: Si ſtomachus debilis: tam attrahit lapidem, &c. Sic & aquæ habent Tartarum, & omne quod terra producit. Sic ergo, quod comedimus & bibimus, natura non accipit, niſi quod purum eſt. Cum ergo, quod comedimus & bibimus, habet in ſe mucilaginoſum, luteum, & lapideum. Stomachus autem ſtatim vt ad ſe recipit comeſta & ingeſta, ſtatim ſeparat impurum a puro, quod nutrimentum eſt. Si fortis ſtomachus, purum tranſit ad membra, nutrimenti cauſſa, impurum per ſeceſſum exit: Si ſtomachus debilis, mittit impurum etiam ad hepar, illi quoque ſeparationis. Si hepar forte, recte ſeparat, & ſimul mittit mucilaginoſum, cum vrina ad renes: Si hic, bona ſeparatio, recte; ſi non, hic mucilaginoſum & lapideum illic remanet, & coagulatur in Arenam, quod voco Tartarum. Ideo phlegma non eſt cauſſa, quia phlegma non tranſit ad naturam lapideam. Tartarus ergo ab ingeſtis bibitis & comeſtis prouenit, [illegible] ex debilitate ſeparationis membrorum. Generatur ergo ex ingeſtis, bibitis & comeſtis.

Lapillus ſeu arena audio Tartarus eſt.

Tartarum habent omnia à terra producta.

Natura ſolum purum accipit.

Tartarum vnde.

Lephanteus, prima ſpecies eſt bolus, lapis hepaticus, eſtque medium inter lutum & lapidem, quod ſcindi poteſt, ideo ex iſto, quod ingerimus, ſi cum potu aliquid tranſit, quod eſt Lephanteum, ex eo non generatur lapillus, quia non eſt materia lapidea, ſed iſta materia Lephantea, id eſt, hoc lutum, vbi ſedet in fundo ſtomachi, conſtipat ſeceſſum, adhæret & infigitur viis ſeceſſus, & ſupprimit aluum.

Tart. Lephanteus quid.

Lapilloſus tartarus eſt, qui eſt lapis, non lutum, ſi ergo debet generari lapis, debet adeſſe materia lapidea, alioquin generari non poteſt: ideoq; cum bibimus aquam, vis lapidea in aqua eſt, ſed reſoluta, ideo virtus expulſiua, niſi ſit tam fortis, vt debet, tartarum ex aqua admittit fieri.

Tart. Lapilloſus quid.

Pruinum eſt primum genus, ſed latiſſimum in Tartaris. Pruina, quæ in plicis ſtomachi tenuem & ſubulem Tartarum annectit. Sic in veſica, & viis vrinæ & hepate.

Pruinum.

Gemma eſt lapis generatus ex diaphano, & perſpicuo.

Gemma.

Vinea eſt Tartarus tenuiſſimus & ſpongioſus:) Tartari nonnulli ſubtiles adbæ

Vinea.

reſcunt, & tamen inſtar vſneæ poroſi; quæ vſnea in arbore naſcitur aut latere.

Grando. *Grando* eſt granum generatum, aliquando per ſalem. Grandines Tartari ſunt, ſi quis tenues lapillos mingit.

Collectum. *Collectum*, id eſt, compoſitum ex omnibus ſpeciebus Tartari. *Simplex* eſt coagulatum ab vna ſpecie. *Diuiſum* ex vna in plures.

Hæc tria ad lapillum pertinent, non ad bolum.

Collectum eſt, quando bolus venit ad lapidem, fit coagulatio, ſed tamen non dura, id eſt, tota lapidea. Simplex, quando totus lapis eſt. Diuiſum eſt, quando bolus adeſt: Sed & bolus habet paruos lapides, cum magno, & vſneam.

Alabaſtrinum. *Alabaſtrinum* eſt illud, quod eſt de bolo. Lapides, qui ex bolo ſunt, etſi coagulantur in lapidem, tamen non ſunt tam duri, nec ita pungunt acriter, ſicut qui ſunt de pura materia lapidis: Sed Alabaſtrini, qui ſcindi apti ſunt.

Marmoreum. *Marmoreum*, id eſt, duriſſimum inter rubea. Sunt nonnulli lapilli rubei duriores, quam alabaſtrina, ſinunt etiam ſe ſcindere.

Lephanteũ. *Lephanteum*, id eſt, citrinum tartarum, lapilli flaui.

Adamitum. *Adamitum*, id eſt, duriſſimum in albo. Sunt duriſſimi albi lapides. Et Adamita eſt lapis, proprie, qui in veſica.

Duelech. *Duelech*, lapis eſt ſpongioſus, & illi lapides cum ſummo periculo ſunt, & maxime dolent.

Magnetinũ. *Magnetinum* duriſſimus eſt ſpongioſus lapis. Et quia variæ ſpecies calculi, ideo & diuerſa cura, & varia loca habent: Nam in ſtomacho eſt locus, hepar &c. Quando prima ſeparatio ſtomachi non eſt bona, hepar ſeparare debet; ſi hepar debile, renes ſeparare debent, aut vis attractiua: Et ſic Tartarus venit ad locum, vbi nutrimentum deſcendere deberet.

Ex conſueta natura in conſuetum locum.) Vt ſi cui albugo contingit in oculis, venit ad locum conſuetum: ſic ſurditas, ſi in aure, eſt in loco conſueto; Si ad tempora, iam in loco inconſueto.

CAPVT II.

Principium Tartari: vnde extranei: reſolutum cum liquido quid: vltimum eſt ſeparatio: Exempla: digeſtio pro ſequeſtratione. Locus plus, quam materia: Item, quid ſit Mucilago, Viſcus, Saphyrus, Calcedonius, Bolus & Lapillus.

TRACTATVS I.

Origo Tartari duplex, Elementata & corporea. NVnc quid ſentiendum eſt, de *Origine* Tartari, vel vnde fit: Prima eſt *Elementina*, altera eſt *Corporea*. De elementata natura notandum. Nam Elementata, Archei reſolutum a reſoluto liquido non diſſoluit, neque mucilaginoſum aut lutoſum. Igitur produxit matrix abſque ſemine duo, *Liquidum* & *Viſcum*. Liquidum eſt purum: Viſcum eſt peccans. Liquidum eſt cibus & potus. Viſcus eſt reſolutus bolus, ſub vna ſpecie & commixtione. Huc productum duas materias vltimas habet, id eſt, externum & internum. Principium vltimarum eſt ſeparatio.

Sed

Si eſt externa, abſque detrimento, & eſt philoſophica. Si autem interna, tunc cum periculo, & eſt medica argumentatio. Nam ſi natura in ſequeſtrationem ducit liquidum & viſcum, duas habet formas, aqueæ Matricis, & terreæ, deinde & corporis. Aqueæ & terreæ, ſicut de ſilicib. corporis, ſicut de tartaris: quod ſi corporis fuerit, reſpice, num per cibaria & potus traditum eſt peccans. Si natura ſtomachi aut digeſtionis conſueuit, bene: ſi non aduerte: Membrum eſt læſum, doletque, ab indigeſtione, ſcilicet, ab inſeparatione puri *Sophyci* ab impuro & inſulſo Cacedonio: quia vna Natura eſt, quæ ſeparat lapillum & bolum. Quare de loco tractandum eſt, ſcilicet nociuo & extraneo, plus quam de materia prima, quæ eſt Mucilago.

Capitis Secundi Explicationes.

ELementinum eſt, quod deſcendit ex matribus elementorum.

Corporeum eſt, quod deſcendit a corporalibus humoribus.

Mucilaginoſum reſolutum eſt reſolutus bolus vel lapillus.

Liquidum reſolutum eſt illud, quod eſt liquidum ex primo Ente.

Generatio Tartari duplex: Elementina, id eſt Externa, id eſt, ex cibo & potu.

Corporea eſt ab humoribus.

Omnia creata) Creata ſunt liquida, vel non liquida: ſi creata liquida, illa pura ſunt, & non mixta, ſed multa ſunt vitiata, ſicut & aqua tandem per lapidem. Nam in aqua Materia lapidea eſt, ſicut ſi diu bulliat, vel diſtilletur, adhæret, vt Tartarum in vaſe. Sic fontes, qui ex luto originem ducunt, ſunt lutoſi, & vbi currunt adhæret lutum. Sic & quando bibuntur, faciunt lutum in ſtomacho, aut aliis membris. Ita omnis quæ producta ſunt a terra, quæ eduntur & bibuntur, habent in ſe Mucilaginoſum quiddam, & viſcoſum, ſicut panis, qui ſic compoſitus eſt, vt nulla viſcoſitas appareat. ſed vbi concoquitur in ſuperficie lubricitas, & viſcoſitas exſtat, quæ cadit: poſtquã diu conſederit, induratus in fundo. Sic & in ſtomacho fit: qui ſi paratur, ſi debilis eſt, quoque tranſmittit impurum ad hepar & reliqua membra. Quamuis panis inter omnia edulia minus viſcoſum eſt. Sic & agri, qui ſtercorantur plus lapidum habent: quia Tartarus, qui eſt in ſtercoribus, reſoluitur, & creat lapides. In Bohemia non ſtercorantur, & quæ naſcuntur in agris ſtercoratis, inſalubriora ſunt, quam quæ in agris non ſtercoratis. Vltima materia rei eſt finis rei, ſicut fons in prato ex origine lutoſa, facit alueum ſuum lutoſum: Si ex lapidibus & ſaxis, facit & alueum ſaxeum, ſicut apparet, quod limus adhæreſcit, & facit lapidem: Sicut ſæpe, ſi lapis confringitur, plicas ſeu laminas habet, quod viſcoſitas vna alteri inſedit. Sic ergo & in nobis naſcitur lapis, vel lutum, hoc eſt, vltima materia. Si ergo, vt in fonte, aqua ſe ſeparat in prata, bene nobiſcũ agitur: quia impurum ſeparatum eſt; ſi non ſeparatur in nobis, male. Ideo ii fontes boni, qui multum lapidum habent, & arenæ, & qui viſcoſos lapides habent, quia arenæ & lapides attrahunt viſcoſitatem, & impurum ſeparant a puro. Et *Cæſar Fridericus* ſolũ bibit aquam, & ſic probauit: linteum purum immiſit aquæ, & ponderauit, in lance, poſt a ſole exſiccauit, & rurſum ponderauit, & ſic potuit iudicare, quantum Tartari in ſe naſceretur. Et ideo non bibit vinum, quia ſic denuit Tartarum. Nam peculiarem ſpiritum Tartari in ſe habuit. Sed venit Italus quidam, qui dicebat, aquam eſſe deſtillandam, &

Agri in Bohemia [illegible]

Fontes lapidoſi [illegible]

Fridericus Cæſar [illegible]

Aqua [illegible]

ſic putidorem fore: & Aſinus non conſiderauit, quod aqua non vult deſtillari. Nam ſtatim putreſcit & fœtet. Nam Cæſare eum ſequente, venit ad fœtorem oris, &c. Item Ceſar omni menſe nouas ſilices ad fontes portari curauit, vt attraherẽt viſcoſitatem. Sic ergo, vt in pratis vel aliis riuulis adhæret viſcoſitas, vel lapidea materia, ſic & in corpore debet ſeparari.

Vrina quid. Vrina eſt ſal reſolutum generatum in hepate, deſcendens ad ſuum emũctorium, tanquam ad ſuperfluum.

Ciborum quadruplex materia. Omne quod edimus, aut eſt ſulphureum, quod vadit ad ſtercus: Mercuriale ad nutrimentum. ſal reſolutum vadit ad vrinam. Sic ergo in viis vrinæ Tartarus inſidet, & vbi vis expulſiua eſt fortis, expellit, ſi non fortis, generat morbos: Nam in ſumma, oportet fieri ſeparationem puri ab impuro. Si ſtomachus debilis, putreſcit materia, inde febres & alii morbi. Et hoc ex ſtomacho debili in virtute ſeparatiua. Sed Tartarus aut Materia lapidis non putreſcit, ſed alimentum, quod ad membra ire deberet, illud putreſcit: Inde veniunt mali vapores & febres, &c. Nam ſeparatio puri ab impuro fieri debet: ſi autem vis ſeparatiua deficit, putreſcit alimentum, ideo febres curantur purgatione, quia vbi materia putrida euacuatur, iam ſanitas: ſic & centaurea iuuat febres.

Centaurea febres purgat. *Centaurea herba hepatica.* Nam centaurea ad hepar pertinet, & confortat & purgat virtutem ſeparatiuam hepatis, & vbi hepar eſt corruptum & debile. Centaurea hepatis propria herba, non curat ſtomachum. Sic ergo febres veniunt ex debilitate virtutis ſeparatiuæ ſtomachi, vel hepatis, quod materia putreſcit.

Nutrimentum eſt, de re putrefacta, & eius tranſmutatio in putrefactione. (al. & eius putrefactio eſt in tranſmutatione.)

Materia ſaphyrica eſt liquidum illud, in quo non eſt Materia peccans.

Caedonius calculus peſſimus. *Caedonium* eſt illa materia peccans, generata a ſeparationibus, per virtutem ſeparatiuam. Caedonius eſt peſſimus calculus.

CAP. III.

Tria dedit ab Iliaſtro in naturam: in quibus corporibus: curam quæ recipiunt. Generatio Tartari: Natura Tartari: Item malum, viſcum ſecundus, Bitumen & conglutem quid.

Tria ab Iliaſtro mala. ET ſic de natura corporis productum eſt ſuum malum, hoc eſt, Tartarum naturæ. Nam *Iliaſter* peperit tria in Natura dolentis: viſcum ſecundæ generationis, id eſt, liquorem internũ: & peruerſum Bitumen malere ductum, hoc eſt coagulatiuum liquorem: & conglutinatiuum vel conglutem ſimplius ex re putrefacta. De iſto Tartaro plurimũ eſt aduertendum, quia in pueris eſt, & caſtis hominibus, & ſiccis corporibus, & in heredibus prolibuſque hereditarius morbus. Et hoc notandum de duobus tartari generationibus: Nam externa recipit curam, interna curaad internam ſortem habet externam. Loca ſua ſunt in propriis ſuæ ſubſtantiæ: Exteriora loca non habent extra ſubſtantiam ſuam. Differentia iſta localis aduertenda eſt, de Tartaro priori, & illo: Nam in concauitatibus, & abextra primus locum vincum, ſecundus vero in ſubſtantia propria. Ex his duobus ſequitur tertia generatio, quæ eſt ex permixtione duarum prædictarum

ſtantum capit curam, ſed difficilem, ſecundum pondo alterius. Tartari autem generatio ex natura aliquando ſanguinis eſt, aliquando carnis, aliquando aliorum membrorũ. Quare prædictum eſt, de inconſueto loco, & inconſueta generatione, & inconſueta cura. Sed quæ ad iſta neceſſaria ſunt, de ſignis habentur: & quæ de conſueta generatione, ſcil. in viis vrinæ indigemus, habemus de conſuetis. *Tartari generatio in quibus.*

IN CAPVT TERTIVM ANNOTATIONES.

TArtarus Naturæ eſt lapideum minerale, creatum elementaliter, ſub humore reſoluto, receptum a bolo vel lapillo: Quia microcoſmi natura idem eſt, vt de matricibus. *Tartarus natura quid.*

Viſcus ſecundæ generationis eſt cruor, qui deſcendit a ſalibus: eſt enim cruor ſal egeſtum, id eſt, reiectum & ſeparatum a primo ſale. *Viſcus quid.*

Peruerſum Bitumen eſt liquor peruerſe digeſtus, id eſt, liquor incoctus, qui ſub viſco deſcendit ex nutrimentis propriis. *Bitumen peruerſum quid.*

Nutrimenta propria ſunt vitalia.

Congluten vel conglutinatiuum, eſt quod ex putrifactione in gluten coloratum deſcendit, & ſubſtantia propria vtriuſque corporis, ſubſtantialis ſcilicet & vitalis.

Duo ſunt *genera* Tartari, *internum & externum.* Ab externo generatur Tartarus, vt ex cibo, potu. Internum, quod in corpore generatur, vt in pueris naſcuntur ſæpe lapides, & hoc eſt morbus hereditarius. *Tart. genera duo.*

Ideo Medico obſeruandum eſt, an ſit in natura Tartarum, an accidentale, an internum an externum. Internum & Innatum curari debet per ſalia. Externum per cineres & alkali.

Homo in ſe habet omnes generationes, id eſt, omnia mineralia, vt ſal eſt in corpore, ſicut in ſudore apparet. Liquor etiam qui carnem ſuſtentat, eſt ſal, ſed dulce. Sal ſanguinis eſt amarum. Sal carnis eſt dulce: & quanto dulcior caro, tanto melior natura & quanto amarior ſanguis, tanto plus homo [illegible] in ſanguine. *Mineralia omnia ſunt in homine.*

Illa vero ſalia, quando ſeparantur a ligamentis, a membris, a lacertis, illa creſcunt ad virtutem lapideam, ſicut & vlcera creantur ex ſale: Corrodit enim, & quando coagulatur, ita reſolutum, ſi in venis coagulatur, Lapis ibi oppilat, & tabeſcit membrum, & brachium tolli non poteſt. Ita ergo ſæpe fit, vt brachium vel membrum tabeſcat. Hoc fit propter Tartarum, quod oppilat venas & vias nutrimenti. Sic venarum [illegible], vt vento ſeu flatu perrumpere non potente, tabes inducitur. Sic ergo colligatio venarũ eſt ex oppilatione Tartari in venis: & ſic ſæpe fit, quod vena inciſa non fluat: Tunc dicunt noſtri, quod ſit ſanguis melancholicus: Hoc non eſt verum, ſed eſt Tartarus: Tartarum oppilat. Ideo poſt vel retro tartarum in duobus tribus ve locis pertundenda vena eſt, donec fluat, vel imponendum, quod Tartarum internum reſoluat. Nam ſi ille ſanguis lauetur, inuenies lapillos. Ideo non ſolum arena eſt, quod per vrinam manſit, ſed vbique eſt. Sic & in oculis ſæpe naſcuntur lapides: Nam liquor ſalis, qui eſt in capite, ſedet ſe ad oculum. Ita etiam in vulneribus capitis ſæpe vidi lapillos albos & emplaſtris adhærentes. *Contractura [illegible]*

Sal innatum purgat ſæpe per ſudorem maxime interdum ex oculis.

Saphelum quære. ſi ipſi *Saphelum* proponatis, tunc ad *Saphelum* vſq. trahit, non longius. Non Moſchus, non Ambra, non Aromata &c. ſed allium, cœpe & porrum.

In peste vitanda, caro ſuilla, vinum, [illegible]. Vitentur omnia animalia, quæ cum humana complexione conueniunt, velut ſues. Ipſo enim homine nihilo minus inficiuntur. Illorum ergo carnes ſi homo edit, venenum edit & peſtem. Item, quicquid homini conuenit, & in carnem & ſanguinem mutatur, id infectiuum eſt. Sic panis & vinum ſunt caro & ſanguis. Ideo peſtem quoq; concipiunt. Sed quis homini talia interdicere queat? Edere ac bibere neceſſe eſt. Vnde venenum quoque neceſſario expectandum eſt. Idem Regimen claudo iis tantum, quæ dicta ſunt, ſcilicet allio, cœpis. Ratio eſt, quod hæc Medicina ſint peſtis, panis, vini, carnis &c. Allium, cœpæ & ſimilia minime inficiuntur. In his ergo Regimen ſolis conſiſtit, nec in aliis.

Allium, cœpa ſunt peſtis medicina. Alia peſtem inficiuntur. Si dicatur, bibe vinum album, rubrum &c, hoc aut illo tempore: res omnino eadem eſt. Res n. omnes venenatæ ſunt. Vnde Regimẽ quoque falſum eſt. Forſan ſunt, qui putant, fieri minime poſſe, vt homo cœlum irritet, & ad iram moueat. Hic ſcilicet ſcrupulus eſt, quem Aſtronomia primo ad vltimum neglexerunt. Diluuii enim, peſtis, famis, terræmotus &c. quæ cauſſa eſt? Irritatio, de qua Chriſtus loquitur &c.

Chiromantia indicat locum. Alia Medicamina &c.

Præſeruatiua.

Præſeruatiua frigida & aſtrictiua corpori non conueniunt. PRæſeruatiua omnia, quibus ex frigidis & conſtrictiuis vtimini, nauci ſunt & nihili. Locus enim, ad quem illa dirigitis, non inficitur, ſed regio dictorum locorum. Ea ſaltem accidentia quædam attingunt, ſicut quis præſeruare vulnus poteſt, ne ſpaſmo tentetur. Nam ipſi vulneri hoc modo conſultum non eſt.

Medicamenta [illegible] quæ vitanda. Medicinam oportet eſſe duplicem: &c. Medicina diaphoretica, quam in peſte propinatis, improba eſt & inidonea. Accidens enim Narcoticum ſtupefactiuum tantum tollit, & contra ictum ipſum præſens ſeu auxilians minime eſt. Intempeſtiua etiam & inconuenientia ſunt, *Pilulæ peſtilentiales, Purgationes, Theriaca, Electuaria, Confectiones, Diaphoretica, Pulueres &c.* Pro deſcriptione nimirum & vſu veteris Theoricæ. Locum enim infectionis non attingunt, ſed tantum interna corpora, quæ tamen vel ante ſana & intaminata ſunt. Incertũ enim eſt, qui inualido ſeu correptus fiat. Ideo illa quoque præſeruatiua incerta ſunt, & ratione carent.

Iſtiuſmodi ergo Medicinæ cum incertæ ſint, & modo opem ferant, modo non ferant, prout a mera fortuna dependent: ideo medicamina ſaltem ſunt Accidentium, ſi valida peſtis non concurrat. Etenim eadem præ-

præbeantur ante horam inuadentis peſtis. Id documento eſt, Medicinam eorum nihili eſſe. Legitima enim & vera Medicina omni tempore bona eſt; ſeu mane ſeu ſero fiat. *Medicina bona ſemper bona eſt.*

Quia ergo hactenus de peſte notitia nulla certa fuit: eius fundamentum ac rationem iam ita intelliges. In peſte mortes geminæ ſunt: vna ipſius peſtis, altera accidentis eius. Nam ſi peſtis ipſa per ſe quem iugulat, ea mors ſingularis eſt. Et hæc mors alia medicamenta flagitat. Deinde mors altera ex accidentibus eſt, vt ſi quem Sopor, Mania, Epilepſia, Spaſmus, Inflammatio &c. occidit. Huius mortis genera infinita ſunt. Et tamen omnes ſunt tantum accidentia. Quod ſi ergo peſtis inſultet, quæ ſæuum accidens, nempe ſoporem inducat: tunc, ſi forte, quæ in promptu ſit, aqua vitæ præbeatur, quæ accidens cum ſudore tollat, hoc eſt, ſtupefactiuum per aromata calefiat & diſcutiatur, ægerque conualeſcat: ratione mortis accidentalis is omnino euaſit. Huiuſmodi alia remedia aliis quoque accidentib. auferedis cōmoda ſunt. Iſta n. ratione mortes accidētium multæ ſunt. Et ſi forte fortuna tale cōpoſitum, ſimplicia mixta habeat, quæ contra mortem illam faciant: tunc ægrum illis eripere poſſis, ſi peſtis per ſe non vehemens ſit, & lethalis, ſicut peſtes multæ velocis motus ſunt, & velut vulnera lethalia celeriter ad mortem ducunt. *Mors in peſte duplex.* *Aqua vitæ contra mortem bonum.*

Scire ergo debetis, medicamenta hoc modo in peſtem & accidentia diuidenda eſſe. Et, quod moris eſt, horas minime attendite, ſed animum ad medicinam aduertite. Si quid impetrare potes ante horam duodecimam, hoc eſt, antequam accidentia incumbant: ſatage, vt idem poſſis etiam in accidentibus expugnandis, hora illa iam dum elapſa.

Si iam accidentium victor euaſiſti: vide, vt ipſam quoque peſtem edomes. Ea enim medicina comprimis neceſſaria eſt. Caue vero dicas, Deum hunc, illum auocaſſe aut abripuiſſe. Hoc enim mendacium velare non potes. Tua medicina nihili eſt, hoc probari poteſt.

Ita, quæ reliqua quoque in peſte præſidia ſunt, velut Enemata, Laxantia &c. palmaria & principalia nec ipſa ſunt, ſed tantum concurrentia, quæ induſtriis medicis committo.

Medicina ad duo refertur: ad accidentia, & ad morbum. Primo eſt vt noſcas naturam accidentium, poſtea morbi: & vide, vtrum horum manus tuæ opem præſentiorem poſcat. *Medicina in peſte duplex.*

Sciendum ergo, quod, qui peſtem ipſam expugnat, accidens quoq; exigat. Non tamen contra: niſi peſtis ad mortem minime tendat.

Accidentia ſunt lethalia. Itaq; etſi peſtis ex ſe lethalis non ſit, tamen ne æger iuguletur, operam dabis, vt accidentia comprimis tollas. Ea enim ſi inualeſcant, naturam vincunt & proſternunt, vt ſine noxa in

corpore non ſint, etſi peſtis ipſa quidem probe curata euanuerit, ſicut in peſtibus leuioribus contingit. Si peſtis parua eſt, & diſparet, reditque inſtar grandulæ: mors eam ſequens accidentis eſt, non peſtis. Tum & accidens & peſtis ſeorſim ſe ſignis ſuis produnt. Duo enim morbi genera hic concurrunt, quorum vtrumque ſuum remedium peculiare poſcit.

Sudor duplex. Hoc fateri cogimur, a natura ſudorem duplicem fundi: per *poros*, per *emunctoria*. Vos autem iſta negligitis. Nec quiſquam hactenus emunctoriorum mentionem fecit: in quibus tamen peſtis figitur. Iſta ergo illorum ſcripta de peſte quis laudet?

Si de Medicina quid ſcribere conſilium eſt, primo proponenda Theorica eſt, & explicanda cauſſa. Hoc facto, loca conſiderari debent. Nam & ipſa Theoricam conſtituunt.

Emunctoria autem ita ſe habent: primi, ſecundi, tertii ſudor non eſt, ſed eſt venenum a putredine. Vnde emergit? Non vnde pororum ſudor emanat, ſed inde, vbi Planetæ expurgantur in ſuis morbis.

Nam *virtus eſt qua curat morbum*, ſuum nempe proprium. Per hoc enim quidnam aliud Hippocrates intellexerit, quam naturam propriam, quod nimirum natura ipſa & ſanet & lædat per ſuum emunctorium?

Et vt verbo dicatur, hæc membra (quæ per iſta emunctoria expurgantur) non ſunt cerebrum, cor &c. Quæ ergo ſunt? Non cerebrum iuxta aures. Nullum enim cerebrum a peſte infici poteſt. Quid ergo eſt? Inuiſibilis cella. Non cor. Quid ergo? Liquor pectoris. Non hepar, ſplen &c. Quid ergo? Liquor &c.

Sic ergo hæc tria ſunt: ſunt vulnera: inde te abduci nunquam patiaris. Idem eſt, ac ſi quis alicui aures percuteret, aut feriret alas, ac pungeret, & præter has nec cerebrum nec quicquam aliud, nec quæ cordis pathemata ſunt, phlegmone, mors, vulnus &c. Hic aliud nihil eſt, quam regio apoſtematum. Et ſicut in vulneribus, mors, febres, paroxyſmus, vlceratio noſcuntur & curantur: ita hic quoq;. Vulnera ſunt Planetarum.

Cur inſultat? Quia eius Quartale imminet.

Splen, hepar, cor, cerebrum, nulla noxa laborant: ferit illa ſicut fulgur arbores, quercus, turres &c. Ex iſto proceſſu hoc quoq; eſt, nihil niſi fulgur eſt: vna cauſſa eſt, & ratio. Fulgur enim præfigurat illud. Fulgur peſtilentiæ ad ſudoris hæc emunctoria dirigitur, ſicut alterum in quercus, abiete. Quis enim rationem ſciat, cur fulgur tanta diſcretione & iudicio feriat? Nemo. Quiſnam illud moderatur? Penes Deum id eſt. Sic hoc quoq;. Diſpoſitio enim alia non eſt. Ideo iſta ſunt emunctoria.

Item, nullibi ardet, niſi in ſua parte: hoc eſt, etſi quidem ceterum corpus feriat, ibi tamen non ardet, ſed in ſuo tantum loco. Velut fulgur in ligno ſaltem ardet: ſic ictus cœli in ſuo loco.

Caput

Caput Curæ.
Caput accidentium.
I. Spiritus auri. Gemmæ.
II. Coralli. Spodium. Os de corde cerui:

Iam cum Medicamina peſtis diſtribuantur in Accidentia & Curam peſtis: ideo de cura ſcitote, quod Spiritus auri & gemmarum Medicinæ ſint, quibus omnes peſtes, nullo loci reſpectu, ſanantur. *Peſtis remedia quæ. Aurum. Gemmæ.*

Principale eſt Aurum, Secundum Gemmæ. Gemmæ enim ſunt confortatiua, defenſiuaq;, ne accidens inducatur. Ideo ad receptum vnum ſumuntur. Debent enim recepta omnia ita componi, vt morbus ſimul Medicinam habeat, & defenſiua.

Porro Medicinæ is finis eſt, vt omnia vulnera intrinſecus optime & dexterrime curentur & conſolidentur. Sic ad potiones vulnerarias, interna Mumia nulla Medicina felicior & præſtabilior eſt. Ab extra enim vulnus nullum ſaneſcit. Mumia interna id curat & perficit. *Mumia interna vulnera ſanat.*

Summa ergo Medicina eſt, Incarnationem facere ab internis. Sublimius autem incarnatiuum auro ipſo nullum eſt. Iuxta hoc præſtantius in vulneribus defenſiuum non eſt, quam Gemmæ, contra omnia accidentia, cuiuſcunq; generis ſint. *Aurum incarnatiuũ optimum, Gemmæ optimè defenſiuum.*

Sic ergo peſtis curanda eſt per incarnatiua in vulneribus. Illa horum ſunt Spiritus. Quia n. imaginatio corpus generat, & impreſſio ita ſpiritualiter inuadit: Spiritus quoq; illis opponi & obiici, h. e. præberi debent.

Iam vero Spiritus pro arte Alchimicæ extractionis fiunt. Quanquam ea in vſu non ſit, comprimis apud eos, quorum eam nouiſſe comprimis intereſt. Quanquam inconueniens non ſit Mercurius auri, rubeus, ſi in præcipitatum reducatur, vt vomitionem non cieat, h. eſt. ſi laxatio eius ſurſum adimatur: In omni enim auri præparatione id ſummum eſt, vt ab eo id auferatur, quo non opus eſt: hoc eſt: In peſte purgandum non eſt. Aurum autem eſt laxatiuum, confortatiuum, conſtrictiuum. Id aufer. Cetera ſerua. Sic de Gemmis ſciendum eſt, qui in liquorem ſoluantur, nempe figantur calide. Rec. Saphyros, Hyacinthos, Cryſtallos &c. Hæc omnia autem confido ſatis tenere & intelligere Medicos, qui ea intelligere debent. Si autem iſta ignorant, probro id ipſis eſt, non honori. *Mercurius auri &c. Peſtis purgari non vult.*

Reliqua hic neceſſaria, habentur in libris ſuperioribus.

AVREOLI PHILIPPI THEOPHRASTI, AB HOHENHEIM EREMITÆ.

DE MORBIS EX TARTARO ORIVNDIS LIBRI DVO.

Ab ipſo Auctore publicis prælectionibus illuſtrati, quas quidam ex Auditoribus ſingulari ſtudio ab ore profitentis raptim excepit Baſileæ, Anno 1527.

DE TARTARO LIBER PRIMVS, TRACTATVS I.

CAPVT I.

Tartarus quid: quotq; eius genera & conditiones: ubi Loca conſuetum & inconſuetum: item Pruina, Grando, Gemma & Heſpitalis.

Tartarus quid. TARTARVS eſt morbus *Lephanteus* & Lapilloſus, prohibens Naturæ effectum, & virtutem. Tartari *genera* duo ſunt. *Pruinum*, & *Gemmeum*. *Pruinum eſt* duplex: *Viſcum* & *Grandinis*. *Gemma* eſt triplex *collectum, ſimplex, diuiſum*. Omnia iſta genera ſimiles diſpoſitiones habent: aut ſunt *Alabaſtrinæ*, aut *Marmoreæ*, aut *Lephanteæ*, aut *Adamitæ*, *Duelech* etiam & *Magnetina*, habentq; loca ſua, & eadem varia. *Tartari genera & ſpecies quot.* Diuerſa namq; ſunt genera: & plura igitur in corporibus loca: & *quot loca, tot ſpecies?* Nam locus eſt Stomachus, Hepar, Renes, Splen, Pulmo, Veſica, & Caput, & Iuncturæ, Ligamentorum regiones, & Concauitates omnes, & Pori, & Venæ, & partes Medullarum. Vnde

Vnde vſnea hepatis, vſnea ſtomachi, vſnea renum. &c. Etiam pruina omaſi, pruina ſplenis. &c. Sequitur etiam gemma inteſtinorum, pulmonis, vel gemma veſicæ. Et ſic de grandine. Huius morbi generatio eſt duplex, ſcilicet naturalis, ex conſueto in conſueto loco, & Hoſpitalis de inconſueto ad inconſuetum locum.

Primi capitis Explicationes, ex ore Theophraſti publice profitentis exceptæ.

Hippocrates & alii dicunt, quod lapillus originem habeat, ex phlegmate coagulato, ſed falſo: quia ſi ex phlegmate, quoque in vaſo oriretur lapillus: non eſt vis phlegmatis generare lapidem, ſed phlegma in nobis eſt humor naturalis, nullam lapidoſitatem in ſe continens. Nam ſi phlegma eſſet lapideum, etiam omnes Podagrici in pedibus & articulis lapillos haberent. *Phlegma non eſt materia lapilli.*

Ego autem lapillum ſiue arenam voco Tartarum: quia omnes generationes, quæ ad viſceam tranſeunt, Tartarus vocantur: Sic omnes fæces, quæ ex aqua, melle, &c. Tartarus ſunt. Nam omnia quæ terra producit, ſunt lapilloſa: Nam omne vinum, fecerit Tartarum in vaſe, tamen in ſtomacho rurſus debet tranſire ad ſecundam ſeparationem. Si ſtomachus debilis: iam attrahit lapidem, &c. Sic & aquæ habent Tartarum, & omne quod terra producit. Sic ergo, quod comedimus & bibimus, natura non accipit, niſi quod purum eſt. Cum ergo, quod comedimus & bibimus, habet in ſe mucilaginoſum, luteum, & lapideum; Stomachus autem ſtatim vbi ad ſe recipit comeſta & ingeſta, ſtatim ſeparat impurum a puro, quod nutrimentum eſt. Si fortis ſtomachus, purum tranſit ad membra, nutrimenti cauſſa, impurum per ſeceſſum exit: Si ſtomachus debilis, mittit impurum etiam ad hepar, ibi quoque ſeparatio fit. Si hepar forte, recte ſeparat, & ſimul mittit mucilaginoſum, cum vrina ad renes: Si hic, bona ſeparatio, recte; ſi non, hic mucilaginoſum & lapideum illud remanet, & coagulatur in Arenam, quod voco Tartarum. Ideo phlegma non eſt cauſſa, quia phlegma non tranſit ad naturam lapideam. Tartarus ergo ab ingeſtis bibitis & comeſtis prouenit, ſcilicet ex debilitate ſeparationis membrorum. Generatur ergo ex ingeſtis, bibitis & comeſtis. *Lapillus ſeu arena auctori Tartarum eſt. Tartarum habent omnia quæ terra producit. Natura aliquod purum accipit. Tartarum vnde.*

Lephanteum. prima ſpecies eſt bolus, lapis hepaticus, eſtque medium inter lutum & lapidem, quod ſcindi poteſt, ideo ex illo, quod ingerimus, ſi cum potus tale quid tranſit, quod eſt Lephanteum, ex eo non generatur lapillus, quia non eſt materia lapidea, ſed iſta materia Lephantea, id eſt, hoc lutum, vbi ſedet in fundo ſtomachi, conſtipat ſeceſſum, adhæret & infigitur viis ſeceſſus, & ſupprimit aluum. *Tart. Lephanteum quid.*

Lapilloſum tartarus eſt, qui eſt lapis, non lutum; ſi ergo debet generari lapis, debet adeſſe materia lapidea, alioquin generari non poteſt: ideoq; cum bibimus aquam, vis lapidea in aqua eſt, ſed reſoluta, ideo virtus expulſiua, niſi ſit tam fortis, vt debet, tartarum ex aqua admittit fieri. *Tart. Lapilloſum quid.*

Pruinum eſt primum genus, ſed latiſſimum in Tartaris. Pruina, quæ in plicis ſtomachi tenuem & ſubtilem Tartarum annectit. Sic in veſica, & viis vrinæ & hepate. *Pruinum.*

Gemma eſt lapis generatus ex diaphano, & perſpicuo. *Gemma.*

Vſneam) Tartarus tenuiſſimus & ſpongioſus:) Tartari nonnulli ſubtiles albæ *Vſnea.*

reſcunt, & tamen inſtar vſneæ poroſi; quæ vſnea in arbore naſcitur aut latere.

Grando. *Grando* eſt granum generatum, aliquando per ſalem. Grandines Tartari ſunt, ſi quis tenues lapillos mingit.

Collectum. *Collectum*, id eſt, compoſitum ex omnibus ſpeciebus Tartari. *Simplex* eſt coagulatum ab vna ſpecie. *Diuiſum* ex vna in plures.

Hæc tria ad lapillum pertinent, non ad bolum.

Collectum eſt, quando bolus venit ad lapidem, fit coagulatio, ſed tamen non dura, id eſt, tota lapidea. Simplex, quando totus lapis eſt. Diuiſum eſt, quando bolus adeſt: Sed & bolus habet paruos lapides, cum magno, & vſneam.

Alabaſtrinum. *Alabaſtrinum* eſt illud, quod eſt de bolo. Lapides, qui ex bolo ſunt, etſi coagulantur in lapidem, tamen non ſunt tam duri, nec ita pungunt acriter, ſicut qui ſunt de pura materia lapidis: Sed Alabaſtrini, qui ſcindi apti ſunt.

Marmoreum. *Marmoreum*, id eſt, duriſſimum inter rubea. Sunt nonnulli lapilli rubei duriores, quam alabaſtrina, ſinunt etiam ſe ſcindere.

Lephanteū. *Lephanteum*, id eſt, citrinum tartarum, lapilli flaui.

Adamitum. *Adamitum*, id eſt, duriſſimum in albo. Sunt duriſſimi albi lapides. Et Adamita eſt lapis, propric, qui in veſica.

Duelech. *Duelech*, lapis eſt ſpongioſus, & illi lapides cum ſummo periculo ſunt, & maxime dolent.

Magnetinū. *Magnetinum* duriſſimus eſt ſpongioſus lapis. Et quia variæ ſpecies calculi, ideo & diuerſa cura, & varia loca habent: Nam in ſtomacho eſt locus, hepar &c. Quando prima ſeparatio ſtomachi non eſt bona, hepar ſeparare debet; ſi hepar debile, renes ſeparare debent, aut vis attractiua: Et ſic Tartarus venit ad locum, vbi nutrimentum deſcendere deberet.

Ex conſueta natura in conſuetum locum.) Vt ſi cui albugo contingit in oculis, venit ad locum conſuetum: ſic ſurditas, ſi in aure, eſt in loco conſueto, Si ad tempora, iam in loco inconſueto.

CAPVT II.

Principium Tartari: vnde extranei: reſolutum cum liquido quid: vltimum eſt ſeparatio: Exemplo: digeſtio pro ſequeſtratione. Locus plus, quam materia: Item, quid ſit Mucilago, Viſcus, Saphyrus, Calcedonius, Bolus & Lapillus.

TRACTATVS I.

Origo Tartari duplex: Elementalis & corporea. NVnc quid ſentiendum eſt, de *Origine* Tartari, vel vnde fit. Prima eſt *Elementina*, altera eſt *Corporea*. De elementata natura notandum. Nam Elementata, Archei reſolutum a reſoluto liquido non diſſoluit, neque mucilaginoſum aut lutoſum. Igitur produxit matrix abſque ſemine duo, *Liquidum* & *Viſcum*. Liquidum eſt purum: Viſcum eſt peccans. Liquidum eſt cibus & potus: Viſcus eſt reſolutus bolus, ſub vna ſpecie & commixtione. Hoc productum duas materias vltimas habet, id eſt, externum & internum. Principium vltimatum eſt ſeparatio,

Si eſt

Si eſt externa, abſque detrimento, & eſt philoſophica. Si autem interna, tunc cum periculo, & eſt medica argumentatio. Nam ſi natura in ſequeſtrationem ducit liquidum & viſcum, duas habet formas, aqueæ Matricis, & terreæ, dein & corporis. Aqueæ & terreæ, ſicut de ſilicib. corporis, ſicut de tartaris: quod ſi corporis fuerit, reſpice, num per cibaria & potus traditum eſt peccans. Si natura ſtomachi aut digeſtionis conſueuit, beneſi non aduerte. Membrum eſt læſum, doletque, ab indigeſtione, ſcilicet, ab inſeparatione puri *Syphyri* ab impuro & inſulſo Caccedonio: quia vna Natura eſt, quæ ſeparat lapillum & bolum. Quare de loco tractandum eſt, ſcilicet nociuo & extraneo, plus quam de materia prima, quæ eſt Mucilago.

Capitis Secundi Explicationes.

ELementinum eſt, quod deſcendit ex matribus elementorum.

Corporeum eſt, quod deſcendit a corporalibus humoribus.

Mucilaginoſum reſolutum eſt reſolutus bolus vel lapillus.

Liquidum reſolutum eſt illud, quod eſt liquidum ex primo Ente.

Generatio Tartari duplex: Elementina, id eſt Externa, id eſt, ex cibo & potu.

Corporea eſt ab humoribus.

Omnia creata) Creata ſunt liquida, vel non liquida: ſi creata liquida, illa pura ſunt, & non mixta, ſed multa ſunt vitiata, ſicut & aqua tandem per lapidem. Nam in aqua Materia lapidea eſt, ſicut ſi diu bulliat, vel diſtilletur, adhæret, vt Tartarum in vaſe. Sic fontes, qui ex luto originem ducunt, ſunt lutoſi, & vbi currunt, adhæret lutum. Sic & quando bibuntur, faciunt lutum in ſtomacho, aut aliis membris. Ita omnia quæ producta ſunt a terra, quæ eduntur & bibuntur, habent in ſe Mucilaginoſum quiddam, & viſcoſum, ſicut panis, qui ſic compoſitus eſt, vt nulla viſcoſitas appareat: ſed vbi coquitur in ſuperficie lubricitas, & viſcoſitas exſtat, quæ cadit: poſtquam diu coxerit, induratur in fundo. Sic & in ſtomacho fit: qui ſi parat, ſi debilis eſt, quoque tranſmittit impurum ad hepar & reliqua membra. Quamuis panis inter omnia edulia minus viſcoſum eſt. Sic & agri, qui ſtercorantur plus lapidum habent: quia Tartarus, qui eſt in ſtercoribus, reſoluitur, & creat lapides. In Bohemia non ſtercorantur, & quæ naſcuntur in agris ſtercoratis, inſalubriora ſunt, quam quæ in agris non ſtercoratis. Vltima materia rei eſt finis rei, ſicut fons in prato ex origine lutoſa, facit alueum ſuum luteum. Si ex lapidibus & ſaxis, facit & alueum ſaxeum, ſicut apparet, quod limus adhæreſcit, & facit lapidem: Sicut ſæpe, ſi lapis confringitur, plicas ſeu laminas habet, quod viſcoſitas vna alteri inſedit. Sic ergo & in nobis naſcitur lapis, vel lutum, hoc eſt vltima materia. Si ergo, vt in fonte, aqua ſe ſeparat in prata, bene nobiſcum agitur: quia impurum ſeparatum: ſi non ſeparatur in nobis, male. Ideo ii fontes boni, qui multum lapillorum habent, & arenæ, & qui viſcoſos lapides habent, quia arenæ & lapides attrahunt viſcoſitatem, & impurum ſeparant a puro. Et *Cæſar Fridericus* ſolum bibit aquam, & ſic probauit: linteum purum intinxit aquæ, & ponderauit, in lance, poſtea in ſole exſiccauit, & rurſum ponderauit, & ſic potuit iudicare, quantum Tartari in ſe naſceretur. Et ideo non bibit vinum, quia ſic timuit Tartarum. Nam peculiarem ſpiritum Tartarilem ſe habuit. Sed venit Italus quidam, qui dicebat, aquam eſſe deſtillandam, &

Agri in Bohemia non ſtercorantur.

Fontes lapidoſi boni.

Fridericus Cæſar aquam ponderauit.

Aqua ſi deſtillanda [illegible].

ſic [illegible] fore: & Aſinus non conſiderauit, quod aqua non vult deſtillari. Nam [illegible] [illegible] putreſcit & [illegible]. Nam Cæſare eum ſequente, venit ad fœtorem oris, &c. Item Cæſar omni menſe [illegible] ad fontes portari curauit, vt attraheret viſcoſitatem. Sic ergo, vt in pratis vel aliis riuulis adhæret viſcoſitas, vel lapidea materia, ſic & in corpore debet ſeparari.

Vrina quid.

Vrina eſt ſal reſolutum generatum in hepate, deſcendens ad ſuum emúnctorium, tanquam ad ſuperfluum.

Cibus [illegible] [illegible] mutatio.

Omne quod edimus, aut eſt ſulphureum, quod vadit ad ſtercus: Mercuriale ad nutrimentum: ſal reſolutum vadit ad vrinam. Sic ergo in viis vrinæ Tartarus inſidet, & vbi vis expulſiua eſt fortis, expellit, ſi non fortis, generat morbos: Nam in ſumma, oportet fieri ſeparationem puri ab impuro. Si ſtomachus debilis, putreſcit materia, inde febres & alii morbi. Et hoc ex ſtomacho debili in virtute ſeparatiua. Sed Tartarus aut Materia lapidis non putreſcit, ſed alimentum, quod ad membra ire deberet, illud putreſcit: Inde veniunt mali vapores & febres, &c. Nam ſeparatio puri ab impuro fieri debet: ſi autem vis ſeparatiua deficit, putreſcit alimentum, ideo febres curantur purgatione, quia vbi materia putrida euacuatur, iam ſanitas: ſic & centaurea iuuat febres. Nam centaurea ad hepar pertinet, & confortat & purgat virtutem ſeparatiuam hepatis, & vbi hepar eſt corruptum & debile. Centaurea hepatis propria herba, non curat ſtomachum. Sic ergo febres veniunt ex debilitate virtutis ſeparatiuæ ſtomachi, vel hepatis, quod materia putreſcit.

Centaurea febres purgat.
Centaurea herba hepatica.

Nutrimentum eſt, de re putrefacta, & eius tranſmutatio in putrefactione. (al. & eius putrefactio eſt in tranſmutationem.)

Materia ſaphyrica eſt liquidum illud, in quo non eſt Materia peccans.

Caſedonius calculus peſſimus.

Cacedonium eſt illa materia peccans, generata a ſeparationibus, per virtutem ſeparatiuam. Cacedonius eſt peſſimus calculus.

CAP. III.

Tria [illegible] ab [illegible] in naturam: in quibus corporibus: curam quæ recipiant: Generatio Tartari: Natura Tartari: Item malum, viſcum ſecundus, Bitumen & conglutinum quid.

Tria ab [illegible] [illegible].

ET ſic de natura corporis productum eſt ſuum malum, hoc eſt, Tartarum naturæ. Nam *Iliaſter* peperit triam Natura dolentis: viſcum ſecundæ generationis, id eſt, [illegible] internū: & [illegible] Bitumen malareductum, hoc eſt, coagulatum liquorem & conglutinatiuum vel conglomeratum [illegible]. De iſto Tartaro plurimū eſt aduertendum, quia in pueris eſt, & caſtis hominibus, & ſiccis corporibus, & in heredibus [illegible] hereditarius morbus. Et hoc notandum de duabus tartari generationibus: Nam externa recipit curam, interna cura ad internam ſortem habet externam. Loca ſua ſunt in propriis ſuæ ſubſtantiæ. Exteriora loca non habent extra ſubſtantiam ſuam. Differentia iſta locatis aduertenda eſt, de Tartaro priori. & illo: Nam in concauitatibus, & ab extra primus locum viſcum, ſecundus vero in ſubſtantia propria. Ex his duabus ſequitur tertia generatio, quæ eſt ex permixtione duarum prædi-

dictarum

tarum: capit curam, ſed difficilem, ſecundum pondo alterius. Tartari autem generatio ex natura aliquando ſanguinis eſt, aliquando carnis, aliquando aliorum membrorũ. Quare prædictum eſt, de inconſueto loco, & inconſueta generatione, & inconſueta cura. Sed quæ ad iſta neceſſaria ſunt, de ſignis habentur: & quæ de conſueta generatione, ſcil. in viis vrinæ indigemus, habemus de conſuetis.

Tartari generatio in quibus.

IN CAPVT TERTIVM ANNOTATIONES.

TArtarus Naturæ eſt lapideum minerale, creatum elementaliter, ſub humore reſoluto, receptum a bolo vel lapillo: Quia microcoſmi natura idem eſt, vt de matricibus.

Tartarus naturæ quid.

Viſcus ſecundæ generationis eſt cruor, qui deſcendit a ſalibus: eſt enim cruor ſal egeſtum, id eſt, reiectum & ſeparatum a primo ſale.

Viſcus quid.

Peruerſum Bitumen eſt liquor peruerſe digeſtus, id eſt, liquor incoctus, qui ſub viſco deſcendit ex nutrimentis propriis.

Bitumen peruerſum quid.

Nutrimenta propria ſunt vitalia.

Congluten vel conglutinatiuum, eſt quod ex putrefactione in gluten coloratum deſcendit, & ſubſtantia propria vtriuſque corporis, ſubſtantialis ſcilicet & vitalis.

Duo ſunt *genera* Tartari, *internum & externum.* Ab externo generatur Tartarus, vt ex cibo, potu: Internum, quod in corpore generatur, vt in pueris naſcuntur ſæpe lapides, & hoc eſt morbus hereditarius.

Tart. genera duo.

Ideo Medico obſeruandum eſt, an ſit in natura Tartarum, an accidentale, an internum, an externum. Internum & Innatum curari debet per ſalia. Externum per cineres & alkali.

Homo in ſe habet omnes generationes, id eſt, omnia mineralia, vt ſal eſt in corpore, ſicut in ſudore apparet. Liquor etiam qui carnem ſuſtentat, eſt ſal, ſed dulce. Sal ſanguinis eſt amarum. Sal carnis eſt dulce: & quanto dulcior caro, tanto melior natura & quanto amarior ſanguis, tanto plus humo ſortis in ſanguine.

Mineralia omnia ſunt in homine.

Illa vero ſalia, quando ſeparantur a ligamentis, a membris, a lacertis, ibi tranſeunt ad virtutem lapideam, ſicut & vlcera creantur ex ſale: Corrodit enim. & quando coagulatur, ita reſolutum, ſi in venis coagulatur, lapis ibi oppillat, & tabeſcit membrum, & brachium tolli non poteſt. Ita ergo ſæpe fit, vt brachium aut membrum tabeſcat. Hoc fit propter Tartarum, quod oppillat venas & vias nutrimenti. Sic veniunt punctiones, ictus, vt vento ſeu flatu perrumpere non potente, tabeſcit membrum. Sic ergo inſtigatio venarũ eſt ex oppilatione Tartari in venis: & ſic ſæpe fit, quod vena inciſa non fluit: Tunc dicunt noſtri, quod ſit ſanguis melancholicus: Hoc non eſt verum, ſed eſt Tartarus: Tartarum oppillat. Ideo poſt vel retro tartarum in duobus tribuſue locis pertundenda vena eſt, donec fluat, vel imponendum, quod Tartarum internum reſoluat. Nam ſi ille ſanguis lauetur, inuenies lapillos. Ideo non ſolum arena eſt, quod per vrinam tranſit, ſed vbique eſt. Sic & in oculis ſæpe naſcuntur lapides. Nam liquor ſalis, qui eſt in capite, ſe refert ad oculum. Ita etiam in vulneribus capitis ſæpe vidi lapillos albos & emplaſtris adhærentes.

Tartarum [illegible] impedit.

Sal innatum purgat ſe per ſudorem maxime: interdum ex oculis.

Liquor ſalis balſamus naturæ eſt, qui ſuſtentat corpus, ne putreſcat, vbi enim liquor ſalis deficit, iam fit lepra, & putreſcit corpus: lepra enim non eſt niſi mortalis putrefactio.

Lepra ex defectu liquoris.

Bitumen, &c.) Duo corpora in nobis habemus: Subſtantiale, quod nutrimentis ſuſtentatur e victu: Vitale eſt, quod viuit ex ſale, ideo generatio Tartari venit ex hac ſubſtantia. Ideo per ſal curari debet Tartarum internum.

Corpora in nobis duplicia.

Conglutin, &c. quando natura tranſit, ad deſtructionem, & deficit in natura balſami, tunc fit glutinoſus mucus. Nam gluten apud Phyſicos eſt aqua articulorum, apud chirurgos, Sinouia.

Aqua articulorum eſt ſinouia.

Liquor ſalis deſcendit a bolo reſoluto, & lapillo reſoluto: ideo cum ad finē tranſit, rurſum venit ad ſuam naturam.

Cruor eſt triplex, cruor *membrorum principalium: ligamentorum* vel nunchæ, & cruor *exterior*.

Cruor eſt triplex.

Quando natura ſeipſam purgare vult, per cruorem ſe purgat, id eſt, ſudorem: vt cerebrum, quando vult ſe purgare, tranſit ſudor per piam & duram matrem, vt in vulneribus capitis videmus: & Anatomia quod ſuper piam matrem iacet vſnea, tenuis Tartarus: Et in Anatomia oculorum, in venis, a quibus oculi dependent, reperiuntur calculi: ideo ſæpe videntibus & apertis oculis quidam nil vident, quod Tartarus viam viſiuam oppilauit. Quando vſurpantur medicamenta, quæ Tartarum reſoluunt, tunc rurſus vident. Et ſæpe per ſe etiam poſt aliquot ſeptimanas rurſus vident, quia Tartarus rurſus in aquam, per fortem naturam ſe reſoluit.

Natura purgat per cruorem.

Ideo duplex eſt *Tartarus, ſiccus* qui non reſoluitur: & *liquidus*, qui aliquando reſoluitur, etſi induratus eſt. Sic & cruor in ligamentis, cum ſe coagulat, fit Tartarus. Hinc punctiones in articulis concitantur.

Tartarus eſt duplex.

Cruor exterior, qui in carne eſt, & ille tranſit in ſudorem externum, quem ſi guſtaueris, ſalſus eſt, & ſi in vitro lente permiſeris ſiccari, videbis lapides. Eſt hereditarius morbus, quia parentes, ſi multum habent de ſale, ſperma quoque inficitur, & homo inde natus. In ſubſtantia ſpermatis eſt materia & vis ſeminis: ſic ſæpe aliquis podagroſus eſt, non ex ſuo victu, ſed a parentibus habet. Subſtantia non generat, putamina & cortices nihil procreant, ſed materia generatiua a vitali ſubſtantia deſcendit, hoc eſt, eſſe quiddam, & illud puriſſimum eſt. ſed cum illa materia, generatiua ſimul ſubſtantia currit, & eſt teſta ſeminis, & ſimul currit ſubſtantia cum ſemine: Et ſi illa ſubſtantia ſit infecta, facit Tartarum internum. Nam poſtquam concepit ſemen, quod eſt vis generatiua, debet ſeparari a ſubſtantia. Subſtantia ergo putreſcere debet, & putreſcet. Inde fit, quod ſæpe Molæ, ſuffocatio matricis, lubricitas ex [illegible] emergant.

Sperma eſt ſubſtantia ſeminis.

Ideo mulieres poſt conceptionē cum artemiſia purgari debent. Sicci etiam habent Tartarum, quod illa ſiccitas ſalem attrahit, & coagulat. Sic eſt caſtis hominibus, quod ſuperfluitates, id eſt, Tartarus Reſolutus non exit cum ſpermate, non purgat Renes. Illę varietates cauſſarum Tartari Medico ſunt obſeruandæ, vt ſciat, quid ſit adhibendum. Loca internorum tartarorum ſunt venæ & caro, ſic externus Tartarus concauitates quærit, internus ſedet in venis & carne.

Artemiſia puerpera purganda.

DE TAR-

DE TARTARO. TRACTATVS II.

CAPVT I.

Infectiones boli & Mucilagines quæ: Indicium Vſneæ & Grandinis, quid facilis Tartari prima generatio, Locus, & quæ ægritudines. Deliberatio quid, & quid priſci dixerunt.

EXternum, quod ſi ſumtum fuerit in liquido per potum aut cibos, ſiue mucilaginoſum a lapillulis reſolutũ, vel viſcoſum, a bolo ſuo, duas intelligito operationes, ſcilicet Pruinæ vel Gemmæ. Si pruinæ genus, nota quid ſit grando, quid vſnea loci iſtius. Si Gemmæ collectum, diuiſum & ſimplex, & diſpoſitiones illorum, alabaſtrinam, vel marmoream cognoſce, & ſic ad rem. Primum eſt Tartari deglutinationis, ſumti vſque ad fundum ſtomachi. De iſto nota, quod ſi adeo viſcoſum vel mucilaginoſum fuerit, & de facili ſeparatione, vel fuerit maior pars reſoluti, ſequitur etiam ex hoc per totum orificium, ſicut vſnea ſuper ſilices tanquam, & ſuper arbores. Ex iſta vſnea ſequitur ardor, orexes, compreſſio thoracis, vapor calidus eſt, receditque appetitus comedendi. Hæc omnia ſunt ſigna vſneæ orificii vel ſtomachi: & ſecundum quod dolores vſneæ ex vinis, ex piperibus, vel aquis fuerint, minus aut magis in dolores conuertitur. Si autem nõ Vſnea vel Grando, quæ vna eſt generatio & capitulum, generata fuerint, attamẽ in ſtomacho fieret ſeparatio ſaphyri a cacedonio: Nunc Tartarus eſt in ſtomacho, gignit torturam pectinis, tollit appetitum, nauſeam facit, ſentit aduſtionem in fundo ſtomachi, aſperitatem linguæ, tribuit raucedinem, & plures dolores quotidianos, pluresq; febres: De quibus morbis, priſci medici propria capitula ſcripſerunt ſub alia ratione rerum, & copioſe errauerunt, vt praxis docet & indicat.

Tartarum ab externis duplex.

Vſnea effectus & accidentia.

IN TRACTATVS SECVNDI. CAPVT I.

Annotationes.

GEneratio grandinis fit per ſiccum in ſale, ab humido ſegregato. Vſneæ genus fit per fumum ſalis aſſumti, tanquam de cruore. Collectum fit per caſum lapilli & ſimplex & diuiſum, ſcilicet a lapillis reſolutis.

Grando vt fiat.

Nunc ad loca, quæ Tartarus occupat, tractanda progrediendum. Primo de ſtomacho, omnia quæ comedimus, habent in ſe aliquid, vel de lapide reſoluto, vel de bolo reſoluto.

Tartarum omnia ingeſta habent.

Primo de potu, quæ bibimus, tranſeant per gulam ad ſtomachum. Si quod bibimus, multum habet de mucilagine, & orificium ſtomachi anguſtum eſt & feruens, vel calidum, ibi tunc mucilago adhæret, & vis ſalis conſumit aquoſitatem, & ſic materia adhæret, & coagulatur, & induratur. Si eſt ex bolo reſoluto, tunc eſt & adhæret boli modo. Si ex lapide, fit grando: Sic ergo colligit ſe vſnea, & hæc ægritudo maxime

Tartarus qui ex potu.

in mulieribus eſt, minus in viris, niſi ſint potatores. Et hoc apparet in Anatomia, quando ſcinduntur, reperitur, in orificio ſtomachi lutoſum quid, quod ſi ad ignem adhibeatur, induratur, & fit lutum vel lapis. Sic ergo, quando illa vis ſalis, ſic materiam conſumit, & Indurat viſcoſum, fit orexis ſeu ardor: ille cum bibit, tranſit ſic potus per iſtum Tartarum. Et quia vbi bonus ſtomachus eſt, claudit ſe, & concoquit clauſo alembico: Sed quia Tartarus in orificio inſedit, & non poteſt recte claudi orificium, ſed fumus aſcendit, & it ad Tartarum.

Tartarus dulcis vnde & qualis. Tart. acutus vnde.

Sic eſt Tartarus dulcis, non ardet, & ille Tartarus eſt ex aquoſitate: ſed ſi ex vino, eſt Tartarus acutus, & quæ, ſi primum perfunditur, aqua vel vino, id eſt, potu, ſicut calx, quæ accenditur, & ita ardet. Ideo orexin curaturo, opus eſt, vt ad Tartari curam tranſeas, vt Tartarus cadat ad fundum ſtomachi, & per ſeceſſum abeat.

Illi ergo, qui aquam bibunt, non habent orexin, ſed ex vino. Quamuis etiam, qui aquam bibunt, orexin habent, ſed hoc non ex aqua, ſed ex cibo. Sic ergo generatur orexis, quod primum vſnea ex vino adhæret orificio, quando biberunt, & comederunt, orificium ventriculi clauſum eſſe debet, quando coquit. Nam illi, qui dicunt, ſe ſapere ſeipſos, quando comederunt & biberunt, illorum orificium eſt corruptum per Tartarum: & ſic Tartarus, vbi humefit, ardet ſicut calx. Hæc eſt prima generatio.

Grando in ſtomachi orificio.

Altera eſt grandinis, quod in ſummitate ſtomachi, & orificii lapilli, exigui calculi, adhærent, & illi qui habent, dicunt, quando comedunt & deglutiunt, quod doleant: Illi enim grandines ita ſindunt. Qui in Orificio ſic generantur, non faciunt orexin, ſed in degluitiendo ſentiuntur. Et illi qui ſic habent, ſi egeſtiones eorum videas, vel laues, apparent lapilli.

Tertia, ſi orificium eſt ſanum, non habet caliditatem, non ſalis ſpiritum, & permittit ſic materiam ire ad ſtomachum, ibi iacet. Si ergo vis ſeparatiua & digeſtiua non eſt fortis, & viſcoſitas, ſi eſt materia tunc agglutinatur plicis. Nam plures plicas habet ſtomachus. Ideo adhæreſcit parietibus ſeu lateribus. Nam ſtomachus purum ad hepar mittit: impurum ad monoculum ad ſeceſſum. Si ergo Materia nimis viſcoſa eſt, quod expellere non poteſt, annectitur. Si eſt a bolo reſoluto, fit materia lutoſa: Si ex lapide, fit lapis: Sicut in Anatomia apud Venetos in cuiuſdam ventriculo tres lapilli & lapides inuenti ſunt.

Venetiis lapides in ſtomacho hominis inuenti.

Ergo ardor eſt ex Tartaro, vel ex effuſione Fellis: Fel etiam ardorẽ ciet & Tartarus. Si quis ergo conqueritur, ardorem ſe ſentire circa præcordia, ibi non purgandum, ſed dolor ſedandus.

Sequitur mitigatiuum.

Doloris mitigatiuum a Tartaro.

℞. *Radicis Juſquiami,*
ſeminis Juſquiami
papaueris ℥ j.
lolii ℥ ß.
mandragoræ gr. iiij.
theriacæ, quantum ſufficit, pro incorporatione. Doſis eſt ℈ iiij.

Si per hanc medicinam abit dolor, orexis, tunc eſt effuſio fellis. Si autem non abit, tunc eſt generatio Tartari in ſtomacho: Eſt ſicut de Tartaro. Quando autem Tartarus

Tartarus ſic in ſtomacho eſt, non poteſt digerere, & materia tranſit ſic ad putrefactionem, & inde febres veniunt, ventriculus concutit corpus, paroxyſmi febriles in ſtomacho ſunt, non in aliis membris, non in pulmone, ligamentis, ſanguine, &c.

Et ſic paroxyſmus durat, donec Tartarus ſedatur: Ideo cura febrium eſt reſoluere Tartarum: Quod vis digeſtiua deficit, inde febres & paroxyſmi: ideo cura debet eſſe ex Tartaro. Nam quod ex Tartaro fit, inde eſt, ſi aliquandiu quati:, tandem premit vel torquet, quod vis digeſtiua cum tempore longo humiditatem putrefactionis conſumit. Et ſic poſtea indurat Tartarum, & tunc denuo torſiones inuadunt. Ergo in cura Tartari comprehenduntur omnia genera febrium. Quæ noſtri auctores ſcribunt, in cura febrium, plane ſunt contra reſolutionem tartari. Si interdum curant, hoc non eſt ex medicina, ſed natura per ſe Tartarum expellit, & ſic ſæpe ſit, quod per ſedes, per vomitum febres curantur. Nam quæcunque medicina Tartarum reſoluit vel expellit, curat febrim. *Reſolutio Tartari cura febris.* *Veterum error in cura febrium.*

Sic ſæpe, quod ipſi Medici volunt febres curare, & ſcribunt Recepta multis ſimplicibus, cum quibus, ſi hic ſunt, quæ Tartarum pellunt, curantur. Quædam per ſanguinis minutionem abeunt, ſed raro hoc: quia ſtomachus tam fortis eſt, quod materiam peccantem, id eſt, Tartarum expellit, ad Epar. Et ſic phlebotomia iuuat. Vbi vero lapillus duriſſimus, vel Tartarus generatur, ibi febres immortales, quia Tartarus reſolui non poteſt.

Piperibus, &c.) Illi qui multum piperis, aut aromatum edunt, ſicut in Bohemia, illi non laborant orexi: Et Phyſicus Albertus conſuluit, vt piper comedant illi Miſninſes, & Bohemi, & alij, quia cereuiſiam bibunt, quæ frigefacit: Ideo Piper comedunt, et calefacit: Et quia cereuiſia quid viſcoſum eſt. Ideo adhæret illa viſcoſitas ſtomacho. Sed illi vtuntur calida cereuiſia cum butyro, & ſic viſcoſitas reſoluitur. Ideo butyrum comedunt, vt ſcilicet lubricitas fiat, & viſcoſitas non adhæreat: prius ſemper ex ſtomacho laborarunt. *Aromata orexis cura.*

Dolores ergo ſtomachi omnes veniunt, aut ex Tartaro putrefacto, aut Tartaro generato. Putrefactum febrium eſt Generatum: alii morbi ſunt. Illa Materia Tartari purgationibus non pellitur, niſi prius ſit Tartarus reſolutus in liquorem. Sicut enim aqua, vel liquor, ſi vult pelli, rurſus debet reſolui in liquorem, poſtea abit. Si autem eſt Tartarus putrefactus, ille facit febres, & interdum per purgationes abit. *Dolores ſtomachi vnde.*

CAPVT SECVNDVM.

De tranſmiſſo ad inteſtin: Conſequens futuri & præſentis morbi: Anatomia eſt doctrix huius Theoricæ. Medicorum error in cauſſa morbi, & veri Tartari cauſſa.

QVod ſi in ſtomacho digeſtum fuerit, tanquam cibus, bene eſt: quod ſi autem non, ſed tranſmiſſum ad inteſtina per ſtercora, ſi vis coagulatiua abſcondita fuerit in iſta parte, & laborat in peccantem effectũ, inſequitur aut vſnea, vel grando, vel Gemma vtriuſq; generis, Alabaſtrini, & Marmorei. Inde ſequuntur, conſtipatio ventris in ſeceſſum, tumor, Tympanites, ventoſitas, vmbilici torſiones, colicæ ſpecies inſanabiles,

Inteſtinorũ qui morbi a Tartaro. vomitus & ſimilia ſigna. Hæc per anatomiam habentur horũ ægrorum, in quibus inteſtinum abunde cum vſnea repletum exſiſtit, aut Monocolon, aut longaon & ilia. Ex quibus Tartaris iſtis, plures canones traditi ſunt, pro colica ventoſa & cauſſa morbi, pro cholera ſignata, & quidem male. Sunt igitur deſcriptiones au-torum falſo poſitæ: Nam cauſſa choleræ non eſt, nec fellis, nec conſtipatio, vti dixerunt, ſed Tartarus offendit locum, quare Tartari cauſſam recipe, non alienam.

IN CAPVT SECVNDVM ANNOTAT.

Cibi qualis digeſtio. SI victus ſumtus, ſiue ſit a bolo, ſiue lapillo, ſi ſtomachus digerit, ſeparatio prima eſt, poſtea digeſtio, non econtra, vt Auicenna putat. Sed primum eſt ſeparatio puri ab impuro, poſt ſeparationem digerit, ſcilicet nutrimentum, & membris impertit, per inteſtina mittit, impurum, quod ex ſale eſt nutrimentum: Sulphur eſt immundum, quod per inteſtina tranſit. Si vis expulſiua debilis eſt, tunc vis ſalis coagulatiua facit ſic Tartarum. Nam illa viſcoſitas adhæret inteſtinis, & facit Tartarum, ſicut in *Tartarus vt fiat.* ſtomacho & in orificio Tartarus fit, & hoc inde. Nam vis ſulphuris hoc facit. Stercus enim aliud non eſt, niſi ſulphur, & ventus, qui exit, accenditur & ardet, ſicut ſulphur, & ſtercus quoque.

Stercus ſulphurinum. Sulphur ergo quoddam eſt in ſtercore: Nam non eſt aliud ſtercus, niſi ſulphur, vis ardens. Cum ergo in inteſtinis eſt, adhæret illis: ſi vſnea, eſt tanto leuior: ſi grando, etiam leuior: ſi gemmæ, hic opus, & labor. Inde ſequuntur morbi, conſtipatio. Primo, quando Materia ſulphuris & ſalis coniungitur, & exſiccant materiam, faciant conſtipationem: ex conſtipatione aliæ ægritudines, quæ curantur per curam Tartari, quia vbi reſoluitur Tartarus, i. mægritudines abeunt: ſed hoc non facit oleum *Olea tormina ventris non curant.* chamomelinum, aut alia olea, quibus vult pellere Meſue torſiones ventris: ſic etiam clyſteria, quę dantur, niſi quæ ex ſeminib. lini, pſyllii, fœnugræci, &c. & mucilaginoſis: quia in inteſtinis plus eſt de bolo, quam lapillis, ideo quia illa ſemina ſunt mucilaginoſa, & materia in inteſtinis eſt de bolo & mucilaginoſa. Et ſic ſimilia ad ſimilia addiderunt, & ſimilia ſimilibus curantur.

℞ *ſeminis lini*
pſyllii
fœnugræci (ana) fiat Mucilago, & addatur ſal.

Qui autem ſecuti ſunt, addiderunt laxatiua & purgatiua, hieram picram, trochiſcos de agarico, Alhandal, &c. & fecerunt ex clyſtere purgationes, cum non ſint aliud, niſi vt reſoluant, bolumque coagulatum reſoluant, alioqui cum ſic purgare volunt, & laxant, & materiam non reſoluunt, & poſtea ſit morbus peior. Sed iſtis ſeminibus mucilaginoſis, ſi quis vtatur, reſoluit tartarum, & poſtea ſimul omnia exeunt. Oleum etiam reiicere non poſſum: quia dolores ſedat.

Tympanitis conſtipatio eſt ventris non ſpecies hydropiſis. Clyſtere debet ſolummodo reſoluere: alias enim ſi materia tartari non reſoluitur, & conſtipatio manet, tunc ſequitur Tympanites. Non eſt autem ſpecies hydropiſis, ſed Tympanites eſt conſtipatio ventris, ſit ventus, natura non habet egreſſum ibi: interim clyſtere addunt, ſed nihil efficiunt. Sic procedendum eſt: duplex Tympanites eſt: Vnus in matrice, de hoc alibi. Alius in inteſtinis, qui curandus per *Tympanites duplex.* reſolutionem Tartari. Sed in quo inteſtino, hoc non videmus. Quando ergo volumus

Tympani-

Tympanitem inteſtinorum curare: per clyſterium fieri poteſt. Si ſupra diaphragma eſt dolor, ſumma medicina eſt, vt ſumamus mucilaginem, de cydoniis vel pſyllio, &c. vel de alio, & cum melle deſpumato, ana: demus in modum ſyrupi, & hoc reſoluit Tartarum. Ergo ex conſtipatione ventris, fit tympanites: & quia calor facit ventum, quando autem conſtipatio eſt, iam ventus exire non poteſt, & facit tympanitem. *Tympanitis curatio qua.*

Quod autem ventus in corpore ſit, clarum eſt: quia in ſanguine ventus, quia calidus: ſic etiam in reliquo corpore: quia vbi calor, ibi ventus, vbi is per conſtipationẽ exire non poteſt, tympanites non curatur, niſi per reſolutionem Tartari. Hoc eſt, conſtipatio: ſed hoc non facit decoctio calida tota hauſta, vel herba aliqua in oleo cocta. *Vbi calor, ibi ventus.*

Torſiones fiunt ex acuitate liquoris in inteſtinis. Tympanites ex conſtipatione: Torſiones ex reſolutione. Colicam aliqui putant eſſe ex felle, quod redundans vadit ad inteſtina, & ſic pungit. Alii dicunt ex conſtipatione, quod merdare non poteſt. Colica abſolute non eſt, niſi Tartarus reſolutus in inteſtinis: quia Tartarus acutus eſt, ideo pungit. Sicut dixi, duplex eſt, Dulcis, qui reſolutus, facit lienteriam: ſed acutus ille, Colicam. Cum ſic reſolutus eſt, iacet in loco fixo: quia per ſe non habet virtutem expulſiuam, ideo ſic iacet, & pungit; Cura ergo eius eſt, vt hic liquor conſumatur, vel rurſus coaguletur in Tartarum, vel, vt vis expulſiua expellat: Inde fit, quod oleum bibunt in colica: quia cum oleum adit Tartarum reſolutum, ſic acuitatem Tartari mitigat, & ducit, ad expulſum: Sic etiam dulcia vina faciunt. Cur autem faciat vrinam croceam, hoc eſt propter fel: Vomitum etiam faciunt, quia cum inteſtina laborant, laborat quoq; ſtomachus. *De colica ſententia diuerſa.* *Tart. duplex eſt.*

CAPVT III.

Hepatis magium quid ſit: qui morbus, quæ ſigna: Vrinæ iudicium, porro de Miſaraico Tartaro: De infirmitatibus & veterum erroribus.

SI autem digeſtum fuerit in ſtomacho, pro prima digeſtione, & expulſum in ſecundam hepatis: ſi ſeparatio fuerit in ea, in vſneam, vel gemmam, ſecundum quod ſumtum ex bolo vel lapillo reſolutum fuerit, ſequitur conſtipatio, in hepate, & durities, & apoſtema chronicum & ſitis, dolores lateris dextri, compunctiones & oppillationes facit: In colorem abit, labia ſciſſa cum pruitu naſi, lingua exſiccata apparebit: Tumores in pedibus & maxime tibiis: Expulſus eſt appetitus, & reiecta digeſtio: Vrina quaſi hydropica, quaſi indigeſta, glauca & multa. Iſta generatio non tantum fit in hepate, ſed etiam in regionibus iecoris & confiniis ſuis. Quod ſi autem in digeſtione hepatis ſeparatio non apparuerit, eſtque materia egreſſa, ad meſeraicas lacertoſas, ſi in his lacertoſis meſeraicis ſalis communicatio fuerit, tunc ſequitur generatio Vſneæ vel Gemmæ: Ex iſta generatione ſequitur dolor meſeraicarum, conſtipatio nutrimenti, Ethicæ ſpecies, phthiſis principium: eſt dolor quoque ſpinæ dorſi, coſtarum, matricis: effœminatum ſemen facit, tollit appetitum attrahendi ſperma: & exſiccatio erit omniũ mem-

brorum, &c. Magni dolores in mineralibus, de quibus priſci penitus errauerunt, & falſa capitula poſuere.

Explicatio Capitis Tertii.

Tart. hepatis quæ ſequuntur.

SI igitur in ſtomacho vel inteſtinis non adhæret, vadit ad hepar, & in illo eſt ſeparatio: Vbi ergo hepar debile eſt, in venis hepatis fit oppilatio, Tartarus generatur, & lapilli viam occludunt, & nutrimenta tranſire non poſſunt, inde compunctiones. Et quia materia tranſire non poteſt, colligitur materia, & putreſcit, & fit apoſtema hepatis. Cura eſt omnium oppilationum, cura Tartari. Et quando oppilatio eſt in hepate, diſcoloratur homo, ſæpe color variatur in die. Et ſitis inde venit, quia hepar non habet humiditatem propter oppilationem: Et nutrimenta, quia tranſire non poſſunt, per hepar redeunt in ſtomachum, & corrumpunt: hinc oritur ventriculi conuulſio, id eſt, ſingultus, item fiſſura labiorum & excoriatio in pedibus: Hoc eſt, ex oppilatione hepatis & linguæ ſiccitas. Tumores in pedibus ex oppilatione: quia quando Tartarus ſic diu iacet, venit ad maturationem, & natura operatur & expellit, inde tumores ad alium locum in pedibus. &c. Vrina multa, quia liquor hepatis diſſoluitur, & morbus matureſcit, & ſuum liquorem ſe ipſum dat hepar. Nam vis expulſiua vrinæ trahit. Ideo accipit, quid inuenit: etiam de corde ſumeret, ſi alioqui nihil eſſet. Sic etiam, ſi meſeraicæ oppilantur, iidem morbi ſequuntur. Et ſi quando Tartarus oppilatur in meſeraicis, iam ethica febris adeſt, ita etiam phthiſis, tabes, per totum corpus: & qui ſic conſtipati ſunt, non ſunt fœcundi. Mineralia dicuntur membra principalia, renes, cor, pulmo, hepar, ſplen.

Mineralia ſunt membra principalia.

TRACTATVS III.

CAPVT I.

Tartarus vrinoſus quid, de meſeraica ſecuritate, & virtutes, & proprietates & dolores iſtius Tartari: Signa morbi ab externo: Similitudo, fragmentorum deliberatio, & de ſtatu.

ETſi ſeparatum fuerit in hepate, & poſitum in materiam vrinæ, ſecuræ ſunt meſeraicæ & regiones iecinoris, nunc de viis vrinæ videndum, id eſt, de renibus. Quod ſi Tartarum vrinæ, quod aliud eſt, quam, de quo dictum, acutius, acrius, celerius, inquietius: Nam quæ Tartara ex vrina deſcendunt, penitus ſunt aduſtinæ, vim calcis habent, ſpiritumque vitriolatum & proprietatem ſalis: Hæc ante coagulationem: Sed cum coagulatio facta fuerit, recedunt dolores, vnde ſequitur dolor paroxyſmalis ſecundum tempus coagulationis ſuæ, quouſque in coagulationem peruenit. Inde ſequitur dolor dorſi, coxarum, vrinæ defectus, vrina rubea, ſanguinea, citrina, crocea, cum ardore, vlcerationes renum, pus & ſanies in vrina, torſiones ſub vmbilico, dolores

lores in Schia, & Vomitus, & Nauſea, & pectinis compreſſio. Tartarus iſte, tanquam Tartarus vini, adhærens in vaſe, ita in regionibus concauitatum renum: & ſi cum tempore reſolutionem accipit, fit cum doloribus grauiſſimis. Quod ſi generatum cupit abſq; reſolutione exire in fragmentorũ portionib. propter anguſtas vias dolores & ſigna reddit. Quod ſi in loco permanſerit in ſtatum, bene: Si ad augmentum, male: & ad declinationem, male: niſi cum cautela.

EXPOSITIO AVCTORIS IN TRACTAtus Tertii,

CAPVT I.

HEri dixi generationem Tartari, in ſtomacho: Nunc ergo cum in ſtomacho bene digeſtum & ſeparatum eſt, tranſit per venas meſaraicas ad hepar. Et hic fit ſecunda ſeparatio: Nam aliud ex iſta ſeparatione & digeſtione tranſit ad nutrimentum totius corporis omnium membrorum, alia pars eſt vrina, &c.

Iſtud quod ex ſtomacho venit ad hepar, exſiſtit in Mercurio & Sale: Mercurius in nutrimentum abit. Sal vero in vrinam vadit. Separatio autem iſta ſecundæ digeſtionis eſt, & eſt prima materia vrinæ. Nam alibi, vbi ſulphur, ibi ſtercus: ſic hic, vbi ſal, ibi vrina. Vrina vero ſal eſt expreſſum a Mercurialibus, per violentiam ſeparationis in reſolutionem coactum. Conſiderandum vobis de ſale expreſſo, accidentale ſuum quid ſit, ſi in coagulationem abit, quid inde, niſi Tartarus acutus? Vrina eſt ſpiritus, qui deſcendit a forma in volatilem, a ſubſtantia propria in contrarium: quia iſta ſeparatio propter ſalem eſt abſq; ſulphure. *Vrina eſt ſal a mercurialibus.*

Omne id, quod tranſit per venas meſeraicas ad Hepar, vel Mercurius, vel ſal eſt.

Omne enim quod edimus, ex tribus primis eſt, ex ſulphure, Mercurio & ſale. In ſtomacho igitur ſeparatur ſulphur, a reliquis, in ſtercus ſcilicet: Sal & Mercurius, vadunt ad hepar. Non eſt enim natura ſtomachi, hæc duo ſeparare, ſed hepatis proprium. Hæc duo ergo priora ſeparat hepar, purum ab impuro, poſtea digerit. Separat igitur hepar rubinum a cryſtallo: Rubinum eſt nutrimentum omnium membrorum, cordis, cerebri &c. Reliquum cryſtallus. Quod non eſt nutrimentum, expellit hepar ad renes, & eſt vrina. Vrina ergo non eſt aliud, quam ſal, quod reſoluitur per hepar in aquam, & expellitur, & ſic ruſus coagulatur. Id eſt, tranſit in ſuam primam materiam, & ſic facit Tartarum. Si a bolo, vel ſi a lapillo, talem Tartarum facit. Et quod ſal coaguletur, videmus, quando miſta eſt, poteſt coagulari. Quomodo autem coagulatur? Ita, quando ſal carnis, & ſal vrinæ, vniuntur, coagulatur in lapillos. *Ingeſta omnia ex trib. primis conſtant.*

Prima generatio intra hepar & renes, & ibi coloratur calculus in renibus, ſc. quando lapilli rubei ſunt. Secunda generatio in renibus: Tertia in veſica, ſcil. quando tranſit per renes, & non coagulatur, ſed in veſica coagulatur. Et quando eſt Tartar. acutus, corroſiuus, corrodit, & in viis vrinæ & veſica exulcerat, & ſic tranſit pus & ſanies: & tũc dolores veniũt, quãdo vlceratio eſt: & ſic fit, ꝙ interdũ nõ ſentiũtur dolores, ſed quãdo vrina, acuitur p regimẽ, a cibis ſalitis, piſcibus, carnibus: tunc ille ſpiritus ſalis penetrat

in poros, & exulcerationes inde: Et ſic etiam facit pus, & ſanguinem mingere. Ideo *Exulceratio nis a Tartaro qua cura.* illis Regimentum ordinandum, vt caueant ſibi a cibis ſalitis. Etiamſi habito regimine, tunc mingunt ſanguinem. Hic ſcias, quod vlceratio abundat, tanquam ſi calx manui imponatur, & ſinatur iacere, tunc erodit & exulcerat magis magiſque: ſic etiam illa exulceratio eſt, quod Tartarus per ſe ſine intermiſſione corrodit: ibi dolor eſt dorſi magnus, & ſanguinem mingunt. Ibi vna cura eſt, vt Tartarus reſoluatur. Nam ſi dolor dorſi per oleum Chamomelinum, aut de ſcorpionibus non curatur, tunc ſcias certo, quod exulceratio eſt ex Tartaro. Interdum venulam excedit, aliquando Renem, vel aliud &c. Hic vna cura eſt, vt vrina fiat tota incarnatiua, & hoc fit per ea, quæ habent vim ſalis in ſe cum incarnatione. Nam ſal ſolummodo per *Sal ſalis curatio.* ſal curari vult, vt ſunt Terpentinum lotum, trochiſci thuris, alkakengi, maſticis, *Maſtix myrrha, thus, &c. ſal ſunt* myrrhæ, mumiæ, ſticados, & potiſſima thus, maſtix, mumia. Nam illa plane ſal ſunt, nihil habent ſulphuris: Ideo, cum veniunt ad ſtomachum, quia nihil hic de ſulphure eſt, ſtomachus tranſmittit ad hepar &c. ita quod tum vrina illa tota ſit, & ſal, & incarnatiua, & curat ſic exulcerationem: Et tum nihil comedendum, quod humidum eſt, id eſt, quod aliam vrinam faciat. Nulla iuſcula, nihil ſalſum, ſed toſta, & quod ſiccum eſt.

Errant ergo illi, qui abſynthium, radicem raphani, mentaſtrum, pulegium, &c. præbent, & omnia illa, quæ vrinam cient & prouocant. Nam illi cogitant ſic. Si calculus curandus eſt, prouoca vrinam: & purgant vias vrinæ iſtis herbis, quia putant, quod menſtruum prouocent, vt & vrinam prouocent, & putant ſic calculos tolli, & addunt etiam conſolidatiua. Et aſini non vident, quod iſtis calculus non reſoluitur, nec etiam incarnatur. Hoc agendum, quando exulcerationes Tartari ſunt curandæ, vt incarnetur: alia enim, quæ prouocant vrinam, obiter tantum pertranſeunt, & nihil agunt. Spiritus vitriolatus eſt, quando vrina ardet, & veluti ſcin*Calculus quot ſæpe annis colligatur.*dit, & cum ſic eſt, ille homo omnium maxime laborat in calculo: & ſic generatur calculus, qui per ſæpe duobus tribusque annis colligitur, & non dolet, & natura tam fortis eſt, quod ſemel totum expellit. Et primo de bolo generatur, is agglutinatur, vt vſnea, ſic adiacet renibus, inſtar tunicularum exilium, ſed in veſica non poteſt ibi adhærere vſneæ, quia plena aquæ: ſed lapillus hic coagulatur, ex acuitate ſalis, durus ſcilicet & gemmeus, & multis angulis exaſperatur, propter ſalis acuitatem. Quando vrina alba eſt, lactea, & dolores dorſi adſunt, & tamen vrina vel calculus non dolet, ſcias in veſica eſſe materiam lutoſam, curatu facilem, ſed ſi non curatur, in lapidem concreſcit & induratur: poſtea propriam curam habent, ſed cum adhuc lutoſa eſt materia, medicamentum per ſyringam iniicere licet, & lutum expellere, vel, vt veteres dederunt, coagulum bibendum, vel per ſyringam. Hoc lutum etiam pulvere *Calculus lutoſus confirmatus non curatur.* purgat. Ideo recepta, quæ de calculis ſcribuntur, multa ſunt, quæ pertinent ad calculum lutoſum, antequam confirmatur, & ipſi vtuntur ad confirmatum, ideo falluntur: materiam induratam frangere, & lapidem, rerum & medicinarum lenium eſt; & debet eſſe vrina, id eſt ex ſale incarnatiuo, quæq; fit ex mumia, thure, maſtice, non ſunt niſi ſal, ſcilicet incarnatiuum, quod etiam exulcerationes curat. Et in *Cryſtallus optimum calculi remedium.* lapillo duro non eſt præſtantior medicina cryſtallo. Felix, qui poſſit præparare. (Hermes, poſtquam comederat, ſumebat ſemper granum thuris, vel maſticis, ne ſcilicet vinum bibitum ſe coagularet in Tartarum.)

CAPVT

CAPVT II.

De transmiſſione in veſicam: Diſtinctio coagulationis quid ſit, & generis, & formæ, & loci: Vis ſalis eſt potentiſſima in veſica ex nitro, ex petris. Spiritus vrinæ eximia ſpeculatio.

NVnc quod ſi in renibus non fuerit ſeparatum, & per vires naturæ expulſum ad orificium & collum veſicæ: Nunc ſi in iſto loco ſal dominus fuerit coagulationis, generatio ex iſto ſale ſequitur lapilli, quem alij lithos, vel lithiaſin, vel calculum vocant. Ego vero Tartarum propter primam materiam, & bene. Iſta generatio lapidis non eſt alibi in toto corpore, niſi in loco, vbi vrina in ſua potentia fuerit. Nam ſal, quod eſt in vrina, eſt generatio in ea, & quod talem vim habet lapillandi, & quo longius ab origine vrinæ, eo fortius eſt opus ſalis. Vnde ſequitur de pruinis Tartaris vrinæ. In renibus ſunt Alabaſtrini, & pruini, & vineæ, & gemmæ Alabaſtrinæ: Sed in fine renum, duriores maioreſque & fortiores. In veſica fortiſſima vis eſt, & potentia congelandi, & duriſſima adamita vltra marmoream renum.

Calculus an & Tartarus cur dicatur.

Calculi in renibus quales.

Hæc vis eſt ſalis vrinæ, ex qua vbique per totum corpus mucilago, vel bolus extraneus ſumtus, coagulationem accipit. Nec mirum: quia vrina principium ſalis nitri, & principium ſalis petræ: habet enim in ſe inpropriatam naturam vitrioli, & ſalis plumoſi. Ne ſitis inexperti Medici, in ſpiritu vrinæ & viribus eius: perſcrutamini experientiam, ſigna, & dolores huius in veſica lapilli. Omnia ſigna habet prædictorum Tartarorum, & in duplo ac triplo grauior paſſio morbis præfatis.

IN CAPVT II. ANNOTATIONES.

CAlx & *Anodus* ſunt in nutrimentis. *Anodus* per venas ſuas, *Calx* vero vrinam, expulſionem habet: nam calx ex ſale eſt, per ſpiritum vitriolatum. Inde ſequitur genus corroſiui, acuti & peracuti, cum talibus ſignis, ſicuti de Tartaro dictum, & dolores & paſſiones chronicas facit, & lapidis, & grandinis reſolutionis localis.

Auicenna & Valeſcus, & alii, principium Tartari Arenam faciunt, & dicunt. Ego Tartarum, quia vt Tartarus adhæret. Et vt dixi poſt primam digeſtionem, in ſtomacho tranſit, ad ſecundam ſeparationem & digeſtionem in hepate: Poſtea tranſit ad tertiam ſeparationem & digeſtionem, quæ fit in renibus: Poſt nulla eſt ſeparatio, aut digeſtio, ſed illud ſal, quod deſcendit ad renes, ſal ſcil. reſolutum iacet in renibus, & ſeparatur, ſuperfluum expellitur in veſicam, & mingitur. Si ergo ſpiritus ſalis acutus eſt vitriolatus, vel ſi habet vim mineralem, totum expellit hepar ad renes, id eſt, ideo mineræ vel mineralis ſeparatio fit in renibus, & vrina fit in renibus primum. Et quia adſunt mineræ, hoc eſt, ſpiritus cachimiæ, vitrioli, colchotar, aluminis entali, rochæ: Nam illa omnia habet in ſe vrina. Illa ergo expellunt renes: Nam in iſtis dictis ſpiritibus non eſt nutrimentum, ſed ſuperfluum eſt, & exit per vrinam.

Auicenna & Valeſcus [illegible].

Anodus quid ſit

Anodus eſt illud nutrimentum, quod ſeparatur in renibus. Calx vero eſt ſuperfluum, id eſt, vrina: Calx eſt; quia ſpiritum calcis habet. Sic ergo ſeparatio recta eſt, tunc illi ſpiritus calcis, & minerales, cum vrina tranſeunt; Si vero ſeparatiua & digeſtiua virtus, in renibus non eſt perfecta, tum reſtagnat & liquefacit renes: Inde vrina craſſa, adipoſa, pinguis &c. ibi liquantur Renes. Interdum ſanguis cum pinguedine exit, & tunc inde eſt, quod in ſubſtantia renum corruptio peruaſit, tunc fiunt dolores coxendicum, & dorſi, ac pedum ſuperiorum, quaſi reſoluti eſſent.

Thermæ ubi non conueniant.

Hic non conſulendæ thermæ; quia plus renes putrefiunt. Si vero cum his doloribus dorſi &c. concurrit colica ventris, hic ſcias & lapidem eſſe generatum in renibus. Errant ergo Medici, qui dicunt, calculum naſci ex phlegmate ſicco. Quomodo poteſt naſci, ex phlegmate, cum non ſit materia lapidis? Sed ex mineralibus naſci debet. Igitur cum in renibus ſeparatio non fit recte, tunc eſt generatio nitri, id eſt, vrina incipit, & generat in ſe ipſa, & per ſe ipſam ſine Anodo. Si eſt de materia vitrioli, facit genus vitriolatum. Hoc eſt, lapidem; ſi ſpecies aluminis, tranſit ad ſpeciem lapidis aluminoſi; Ideo varii colores lapidum, aliqui rubei, albi, cinerei, & ſubpurpurei &c. Cyanei vero & virides nulli generantur, quia non eſt de mineralibus illis, ille color: Si ex ſulphure eſſet, fieri poſſet, vt Cyanei gignerentur. Eſt ergo generatio nitri hic.

Calculus nō naſcitur ex phlegmate ſicco.

Lapides varii coloris unde

Lapis cyaneus & viridis cur non naſcatur

Nitrum quid, & qui fiat.

Nitrum dicitur, vbi pecudes ſtabulant & mingunt. Nam illa terra vbi mingunt, poſtea coquitur, & ſal nitri inde fit. Nam vrina non eſt, niſi ſal. Sic ex petra naſcitur, ſalpetræ. Ideo ad propoſitum. Ex vrina coquitur lapis, & ſal nitri communis. Sic quoque in corpore vrinæ generatur Tartarum, ſeu nitrum, & cum tempore exulcerat veſicam: Et cum vrina acuta venit ad iſtam exulcerationem, tunc dolores incipiunt. Noſtri auctores dicunt, in iſtius exulcerationis cura prouocandam vrinam, & volunt per vrinam cauſſam morbi, & exulcerationem curare ipſum morbum, vt ſcorpio ſe ipſum. Sed hoc nimis maturum eſt, tunc demum bene, quando vrina fit incarnatiua, vt de maſtice, thure &c. Sic etiam, ſi in hepate non ſeparatur Materia, vt ſeparari debet, tranſit ad renes. Sed illi non ſuſcipiunt: quia tantum ſeparant, quod ſeparare debent; ideo permeat ad veſicam, vbi incipit Tartarus coagulari. Sed eſt viſcoſitas. Sed quando venit in orificium veſicæ, tunc facit lapidem in collo Veſicæ, hoc fit in poſterioribus, infra poſtremam vertebram, ſeu ſpondylum. Hinc incipit tum corpus ſecundū inferiora reſolui, & curueſcere, quod non poſſunt ire. Hic non iuuant vnctiones, balnea, emplaſtra, &c. Pedes extenuantur, non ſentiuntur, &c. Tranſeundum eſt ad illam curam, ad primam materiam: quia morbus eſt in orificio & collo veſicæ, hic inſedit gluten, & calculum vel lapidem generauit: nihil hic balnea faciunt.

Balnea & unctiones quando calculo nihil commodent

Quod faciunt balnea cum cantharidibus, calce, & omnibus cauſticis & calidis, &c. Nihil ſunt illi canones: Sed ſpectandum eſt, vt materia, quæ in collo veſicæ eſt, reſoluatur & tranſeat in liquorem: & hoc fieri poteſt, ſi Tartarus eſt ex bolo reſoluto: verum ſi eſt ex lapillo reſoluto, non poſſunt curari, ſed reſoluti moriuntur.

Calculi materia eſt omnis urina.

Omnis vrina micta facit lapidem, & generat lapidem, quod apparet in matulis, & ſi coquitur. Ita ergo generatur calculus in veſica, cum grana exilia eiiciuntur, hodie vnum, cras iterum vnum, quarum veſica interdum tota plena eſt: interdum adhærent vna, & quo acutior vrina, eo acuminatiores illi.

Ex hoc

Ex bolo reſoluto magni lapides naſcuntur. Ex lapillo reſoluto, parui, ſed ſi magni ex lapillo reſoluto, tunc incurabiles.

Lapides valde magni, & parui.

CAPVT III.

Vnde Alabaſtrina, Lephantea genera: Tartarorum differentia, proprietas, pondo & libra: Item cuteus quid: forma quid: ſignum difficile, & ſignum fixum.

QVæ Tartara ex bolo reſoluto generationem habent, in Alabaſtrinum effectum tranſeunt, & Lephanteum. Et quæ ex lapillis reſolutis, in lapilli duri finem. Sunt igitur operationes duæ in generationibus Tartari: Vna eſt vis congelandi, abſque ſpiritu vrinæ: Alia eſt congelatio per ſpiritum vrinæ.

Tartarus duobus modis generatur.

Prima reddit molles tartaros, ſecunda autem duros & craſſiores. Et qui ex bolo ſunt, differentiam habent ab his, qui ex lapillis ſunt. Eſt autem generatio aliquando ex vna portione, quando natura glutinis ſimul & ſemel ad caſum peruenit. Aliquando quotidiana, cum cuteus labor incidit, id eſt, vſnea ſuper vſneam, vel quaſi Tartarum ſuper Tartarum. Eſt autem natura boli in forma & eſſe multiplex, etiam lapillus reſolutus, vnde durior, mollior, doloroſior & lenior: Quia diuerſa ſunt genera, nutrimentorum & ſpirituum externorum & internorum, vt in diæta intelligendum eſt. Sunt & plura ſigna vrinæ, quæ ex permixtionibus: illa perſcrutari per experientiam ab ægris ſufficit, pro genitura ſignum vnum, cetera conſortia ſunt de rebus, conuenientibus non fixis. Ergo Medico in libellis non ponenda, ſed de fixis, de ſigno fixo non intermiſſo. De varietate formæ in vſnea, in grandinibus, in lapillulis, non eſt de Medica profeſſione: Sed in Philoſophia habentur, de forma, & materia, & figura. Relinquo igitur in hoc noſtro libello.

Differentia Tartarorũ a diuerſitate nutrimentorum.

CAPITIS TERTII EXPLICATIO.

SI voles iudicare, an quis habeat lapidem, hæc ſigna ſunt: Nauſea, vomitus, quando quis dicit, neſcio, quid mecum fiat, aſſidua ſputatione fatigor. Hic certum eſt, eſſe ex lapide, vel quod inebriatus fuit. Si inebriatus, tunc & caput dolet, hoc certum ſignum: Si hoc non eſt, lapis eſt. Item coxendices dolent, quoties per ſcalas aſcendunt. Tertium ſignum, colica ventris, ictus ſeu ictigationes pedum: hæc ſunt certa ſigna, reliqua fallunt, & vana ſunt, quia obeſo corpore vir, alia habet, quam macilentus. Et in vrina ſignum eſt: Interdum aurea perſpicua vrina eſt. Vrina diuidenda in tres partes, in tres ſubſtantias, illud ſedimen in fundo ſubtile eſt ſedimen, quia ex tertia eſt digeſtione, ex renibus: quia, quæ in hepate digeruntur, craſſa ſunt: ſicut, quæ in ſtomacho, craſſiora: Sed illa, quæ in renibus ſubtilis eſt, quia ex tertia & vltima digeſtione.

Signa lapidis inexpugnabilis quæ ſunt.

Ex tertia igitur digeſtione vrina eſt in fundo perſpicua & ſubtilis. Item ſignum eſt, quod arena eſt in fundo, ſed hoc fallibile: quia ſæpe fit, quod arena vadit. Eſt etiam ſignum lapidis, quod vrina eſt lactea, vt ſerum lactis: ſignum eſt, quod lapis eſt in veſica.

DE TARTARO.

TRACTATVS IIII.

CAPVT I.

De interno Tartaro ex tribus, quid viſcus internus, gluten & putrefactum. Deſcriptio Anatomiæ, generationis: quæ ſigna, ægritudines, & de Tartaro lacertorum.

Viſcus quid. NVnc quando ipſa natura corporis, quæ eſt diſpoſitionis huius, ex tribus internis fuerit, ex ſparis viribus, ſcilicet de viſco aut bitumine, vel glutine albo, aut putrefacto interno: Conſiderandum nobis, viſcus naturæ quid ſit. Viſcus eſt ſanguinis humor, cum ſua aquoſitate, quæ cum ſanguine apparet: Aqua iſta ſanguinea, ſi ſal fuerit, in reſolutionem abit. Ex iſta ſequitur viſcoſitas, de qua ſcribimus. Iſta viſcoſitas, ſi in ſeparationem abit, ſumitq; coagulationem ſalis cum viſcoſitate aquæ ſuæ, ex iſta ſequitur generatio Tartari innati, ſæpius in forma vſneæ, vel grandinum, vel gemmarum collectarum ſimplicium, vel diuiſarum, vt in Anatomia habetur. *Tartari innati quæ forma.*

Iſta generatio ſæpiſſime fit, præcipue caſtis & pueris, exſiccatiſq; corporibus, & ſigna eius ſunt iectigationes per membra, dolores vagantes, punctiones non fixæ per totum corpus, aut per membrum diſperſæ: hinc inde per venas ambulans, exſiccat corpus, gignit naturam æqualem cum Phthiſi & Ethica: Febres ſentiunt, aliquando conſumtionem particularem faciunt, præcipue in membro venæ iſtius, in qua eſt oppillatio iſta creata. Et niſi per iſta ſigna, indicium aliud non habemus iſtorum morborum.

Veteres dixere grandia verba de ſimilibus paſſionibus: Sed principium eorum error berbericus. Et poſſibile eſt, talem morbum generari in carnibus & muſculis, lacertiſque: Cum ſuus liquor tanquam ſanguis de ſubſtantia cecidit in coagulationem: Sed ſigna eius ſunt leuiora & dulciora.

IN TRACTATVS IV.

CAPVT I.

Expoſitio.

Spara

SPara vis eſt mineralis ex Iliech primæ ſubſtantiæ ex primo Ente, eſt pars prima ex quatuor elementatis Elementata iſta ſunt mineralia maiora.

Spara vis quid & qua

Genera Mineraliū ſunt quatuor, eſſentiale, corporale, ſubſtantiale & formale. Vt dixi, falluntur auctores noſtri, qui dicunt, ex phlegmate calculum naſci, quia lapis generari non poteſt, niſi vis mineralis adſit. Arena enim vel lapis eſt minera: ideo fieri debet quoque ex mineralibus. Præterea corpus duplices partes habet. Eſt Tartarus innatus, internus & externus, hoc eſt, duæ ſunt generationes Tartari, ex externo mineræ, id eſt, ex his, quæ ingeruntur, & ex interno: Ideo ex primo Iliech, id eſt, ex aſtris, quæ non coguut, ſed homines debent concordantiis aſtrorum reſpondere. Ita mineræ quoque ſunt in hominibus, ſicut in elementatis. Sæpe enim quis ſit calculoſus, & tamen non habet ex vino, vel cibis, etſi nec hæreditario acceperit, vt proxime dixi in ſpermate, quod non viderunt medici noſtri, qui diætam ponunt in cura calculi, & cauſſam morbi non intelligunt. Nam neque ex cibo vel potu habent: & ſi nihil ederent, tamen generaretur calculus. Huius naturæ eſt Tartarus internus, quod ſic creſcit ſemper, & ſignum eſt, quia vrina craſſa eſt, vt ſperma in vrina, & quotidie ſic mingitur.

Mineraliū quot genera.

Lapis nō ex phlegmate, ſed minera, &c.

Tartari generationes duæ.

Multi calculoſi nec tamen ex ingeſtis, aut hæreditario.

Mucilaginoſum, & viſcoſum eſt generatio Tartari interni: At ſemper illi, qui habent Tartarum internum, habent exulcerationes, non ſinduntur tamen, & tamen pus id per vrinam, & eſt ſicut ſperma. Tertium ſi compreſſiones inuadunt, vt in ſtomacho comprimantur, eſt ſignum generati calculi interni, & incipiunt ſicceſcere, aut tabeſcere, extenuanturque. Noſtri dicunt in omnibus morbis, qui contingunt, (quia cauſſam reiiciunt in humores) eſt corruptio humorum: Eſt antiqua Laterna. Et tamen tam ſtupidi ſumus, vt quicquid auctores ſcribunt, pro oraculo habeamus.

Ego dico, generatio tartari eſt generatio mineralis, & eſt ex humoribus mineralibus, non ex humorib. naturalibus. Et iſte Tartarus eſt in puris ſalibus, non ex ſpiritu, vitrioli, aluminis, &c. ſiue aliorum ſalium. Sed Tartarus internus generatur ex puro ſale, ideo, quia Tartarus generatur, ex mineralibus, liquoribus naturæ. Ideo in corpore medico obſeruanda mineralia. Cura Tartari interni, quia eſt oppilatio, ideo transeundum ad coagulationem Tartari per viriditatem ſalis. Salis viriditas curat Tartarum internum generatum. Doctor Bernhardus ſcit, quid ſit viriditas ſalis. Curatur autem Tartarus internus, qui eſt ex bolo reſoluto: qui ex lapillo reſoluto, ille eſt incurabilis. Vrina vt vinum ardens, ſignum eſt Tartari interni. S. ſubſtantia in vrina eſt inſtar aquæ deſtillatæ clara, non adeſt hypoſtaſis, ſed plane perſpicua eſt & diaphana, ille Tartarus eſt curabilis per phyſicam, niſi veniret ad veſicam, vt ſectione tolleretur. Alioquin ſalui non poteſt, quicquid agas: quia eſt ex lapillo reſoluto, curari non poteſt, diſſolui non poteſt: ideo differentia talis obſeruanda.

Generatio Tartari quid.

Salis viriditas curat Tartarum internum.

Tartarus qui curabilis quis non.

Spara vires) Vis mineralis & humor ſalis, humor aluminoſus, & humor calcis, & humor vitriolatus: Iſti humores ſunt in corpore. Duplex eſt humor naturæ: humor naturalis, humor mineralis. Si permiſcentur, ſimul currunt in corpore: Si per ſe ſtat humor mineralis, & facit morbum, per mineralem curari debet. Sanguis eſt humor naturalis. Humor vitriolatus huic opponitur. Hic ſi ex ſanguine morbus eſt, ſine vitriolo, curari debet per purgationem ſanguinis, vt Gamandrea, Morea, ſanguinem mundat, Manna, Capilli Veneris. Sed ſi vitriolum coniungitur, iam etiamſi diu ſanguinem purgantia adhibeas, nihil efficies, ſed ad arcana naturæ transeundum. Aluminoſus humor conſiſtit iuxta cholerā, vt cholica non eſt ex cholera, ſed liquor ſa-

Humor naturæ duplex.

Sanguinem mundat Gamandrea, Morea, &c.

lis, in inteſtinis iacet ac ardet,& quando reſoluitur,& vis expulſiua,fortis eſt, tunc bene eſt. Quando ergo generatio Tartari eſt ex interno ſale,& ex bolo reſoluto, tunc facit vſneam: Vbi igitur peccant humores minerales, vt ſi vitriolatus humor coagulat ſe,& humor naturalis,id eſt,ſanguis,ſi reſoluit coagulatum ſal,tunc phlebotomia prodeſt,&c. Sic de ceteris: Ideo errant aſini,qui dicunt,oh, phlegma eſt in ſanguine,multos piſces comedit. Stercus comedit. Vbi phlegma veniret ad venas? Quis poros illos aperiret? Sed eſt hic ſal,&c.& humor mineralis. Sic caro,ligamenta,&c.non ſunt niſi minerales humores, & illis adeſt humor naturalis, liquor naturæ, & Balſamus Naturæ.

Phlegma ſanguini permiſceri nequit.

Ieſtigationes quid.

Ieſtigationes) ſunt punctus & ictus in membris concitati,vagantes dolores, iam brachia,iam pedes occupantes, & maxime fit in ſenibus, vbi humor ſe exſiccauit: & non ſunt illæ compunctiones,hinc inde diuaganteſque ictus aliunde, niſi quod tartarus oppilauit meatus, & ſæpe punctus ita violenter corripiunt, vt concitato corpore ſuſſiliant,& poſtea in anno non redit: & quando hoc fit,non eſt niſi quod Tartarus ſe reſoluit,& vis expulſiua a loco expulit. Vbi vis mineralis eſt,exſiccat corpus, & tamen non reſoluit,ſed induratio manet: & eſt Tartarus,vbi aliquis ſic extenuatur, & maxime in ſenibus eſt,& ex Tartaro.

Ieſtigatio vt fiat.

Phthiſis quid & quæ eius cura.

Phthiſis eſt oppilatio de Tartaro facta,& cura eius eſt per Tartarum. Illi ſuper vndas domum exſtruunt ægroto,vt humectetur. Sic Ethicam:quia omnia genera febrium ex Tartaro generantur, hoc eſt, ex oppilatione Tartari. Et ſi cui membrum tabeſcit, non eſt,niſi quod Tartarus oppilauit.Iſta generatio fit in muſculis: in carne adhuc leuis morbus,quia natura reſoluit. Sed quando venit ad concauitates,ibi reſiſtat,& dolet.

CAPVT SECVNDVM.

Glutinis eſſe,glutinis loca articuloſa, de virtute repercuſſiua, glutinis error, podagræ ſigna,iſtius podagræ doloris cauſſa,priſcorum error,comparatio, morbi finis,indicium doloris & loci.

SEd quæ generatio ex glutine albo, & bitumine fieret,durior eſt Tartarus iſte ceteris tribus: Nam gluten eſt tenaciſſimum in natura, & vbi locum habet,ibi dolor eſt,hoc eſt, in articulis & ligamentis, arteriiſque & ſimilibus. Generatio iſtius eſt, cum ſeipſum coagulat, ex virtute repercuſſiua, contra liquorem nutritiuũ ſuum coniunctum. Iſta generatio facit membrum contractum, abſque conſumtione: apud veteres pro podagra,chiragra,Genugra, Schiatica vocitatum,& in capitulis podagræ poſitum eſt, propter locum articuloſum, & ſimiles paſſiones, ſimiliaque ſigna. Signa ſunt iſta: Ante coagulationem continuus dolor cum clamoribus: Nam gluten ſenſitiuum maximum membrum, non eſt ſenſibilius in toto corpore,ex quo ſequitur, cruciatus in loco iſto grauiſſimus. Dico autem, quod podagra cum ſpeciebus ſuis,dolorem talem nõ parit,niſi tactum ſit gluten, quod ſynonima apud Chirurgicos appellatur cera-

Glutinis effectus.

Glutinis ſigna.

tur. Errauerũt Auctores in capitulis podagræ, vbi poſuerunt, podagram fluxum eſſe ex ſua natura cum talibus doloribus, quod falſum, & manifeſtus error. Nam abſq; glutine non eſt dolor in membris exterioribus. Iſta quoque coniunctio extranea cauſſa doloris, & ſi permixtionem accipit, dolor crucis aut rotæ, non poſſunt æquam ferre lancem. Tartarus iſtæ, ſi in coxis, ſchiis, generatus fuerit, vel in ſpina dorſi, inferiorũ contracturam facit, ab vmbilico vſque ad pedes. Et cetera ſigna, quæ ſunt de Tartaro, iſta oſtendunt, præter vomitum continuum. Et notandum, vomitus comitans quoque podagram indicare poteſt. Item notandum, vbi gluten locum habet, vt ſcias dolorem loci pro Tartaro iudicari.

IN CAPVT II. AVCTORIS EXPOSITIO.

DVritia Tartari recipit coagulationem ſuam ex ſalibus mineræ. Sal in hac generatione accidens elementale eſt, & aqueum: liquor humoralis eſt & Ideſtrum. Ideſtrum autem ſine compoſito non eſt. Compoſitum eſt de mineralibus per quatuor formas, hoc eſt, elementa. *Ideſtrũ, &c.*

Tenacitas glutinis, reſina mineralis eſt, & terebotin reſina arboris ſuæ: differt a balſamo, quia ſalis non eſt Dolor eſt in glutine non ſalſo, ſed per ſalſum, hoc ſal eſt acetoſum, non ſalſum, eſt dulce, repercuſſiuum contra liquorem, nutritiuũ eſt, quando ſal repercuſſiuũ, id eſt, acetoſum, gluten dulce coagulat iſtius loci, quia gluten humor nutritiuus.

Sicut dixi de tartaro interno & ſignis, ſequitur nunc generatio alterius. Omnes dolores, qui ſunt in membris exterioribus, ſunt ex glutine: gluten album, id eſt, Synouĩa non dolet per ſe, niſi habeat accidens: per ſe eſt res lucida lucens. Nam non ſunt lucidiora & depuriora in corpore, quam humor Cryſtallinus, album in oculo, & gluten album, & ſal lucidiſſimum, & dulce, rectificatum & ſperma, quod craſſiſſimum inter hæc duo. Sic ergo gluten per ſe non dolet, ſed quando ſal reſolutum, humor mineralis, ſalſus liquor, defluit ad gluten, hic talis dolor, vt dici non poſſit: inde podagra: duo enim contraria, non poſſunt ſimul ſtare: ibi fit inflatio & dolor. Vbi ergo liquor ſalſus deſcendit ad membra, & gluten non corripit ſeu inuadit, tunc in articulis ſubſiſtit, & coagulat ſe, & non eſt niſi Tartarus. Inde ſæpe fit, vt in podagricis calculi exſcindantur, & hoc ex Tartaro eſt, non ex glutine. Ideo vbi gluten adeo validum eſt, quod humorem ſalſum & ſalem mineralem non ſuſcipit, tunc non fit dolor, neque podagra: ideo podagræ cura eſt, vt ſal reſolutum expellatur. Ergo vbi ſal minerale venit ad gluten, per ſe res eſt tenaciſſima: ideo vbi coniunguntur ſimul, fit duriſſimus tartarus: ſicut etiam ex ſpermate fit duriſſimus calculus, ſi coniungitur cum eo ſal minerale. *Arteriarum dolores omnes ex glutine.* *Tria lucida quæ in corpore.* *Calculi ex articulis.* *Podagra cura quæ.*

Quatuor ſalia ſunt, terræ, aereum, aqueum, ignis, vt qui dolent ex nouilunio, oppoſitione, coniunctioneq́, eſt ex ſale ignis: ſi in aqua vel alias leuiter infrigidantur, ex ſale aqueo eſt morbus. Si in nocte imbecilliores, quam in die ſunt, eſt terræ. Ex aere non eſt magnus dolor, vel ſingularis. Ideo errores ſunt, de doloribus ſchiaticis, & illis medicinæ: ſed ſalia hic conſideranda. *Salia quadruplicia ſunt.*

Ideſtrum oportet vt ſerues: nam ſi gluten peccet, corruptum per aliud, re-

re. Et facis, quod humor naturalis purgatur: quia gluten eſt humor naturalis: vbi ergo gluten in reſolutionē venit, & Ideſtrum eſt. id eſt, duo compoſita, cū alio cōiunctum, ideo hic purgari poteſt humor naturalis. Gluten per ſe eſt humor naturalis, & in eo eſt ſal, quod adeo tenax ipſum facit, & quanto tenacior, tanto plus participat de ſale. Oportet habeamus mineralem illam reſinā, ſicut arbores cum ſua reſina naſcuntur, ita in homine cuique ſua reſina eſt, hoc eſt, gluten illud.

Gluten quo tenacius, eo plus de ſale habet.

Balſamus quid.

Balſamus eſt res temperata, eſt non dulce, non amarum, non ponticum, ſed eſt liquor ſalis. Non eſt ſal minerale, ſed ſal liquoris, ideo potentiſſime præſeruat a putrefactione.

Balſamus putredinis præſeruatiuum.

Gluten quid.

Gluten non eſt ſalſum minerale, ſed eſt res liquida: ſed tranſit ad eum ſal minerale, tunc inficit. Gluten per ſe eſt ſal dulce, ſed venit ad id ſal acetoſum: ita ergo gluten a natura ordinatum eſt, vt in iuncturis ſit, ſcilicet vt adminiſtret nutrimentum ligamentis, ſicut nos ſtomacho damus cibos, & poſt digeſtionem mittit ad hepar, &c. Et gluten ſuum gluten in cibo attrahit: Nam in omni cibo gluten eſt, ideo eum attrahit ad ligamentum.

Gluten in omnib. cibis.

Ita ergo in omni cibo, in omnibus comeſtis & bibitis gluten eſt minerale, & naturale. Errant illi, qui validos cibos, & fortia vina prohibent, cum gluten ſit adiuuandum. Cum ergo ſal minerale venit ita ad gluten, gluten incipit ex humoribus ſalis & mineralibus coagulari: vnde fit, vt membrum alicui rigeſcat, vt in podagra, & non poteſt mouere, quia gluten coagulatum eſt. Ideo vna cura eſt gluten illud reſoluere, & humorem mineralem: hic nihil contrarium in podagra, niſi ſit quod abſtinentia, aliquid liquoris conſumat.

Glutinis coagulatio facit partes immobiles.

Et vt clarius ſit hoc ſecundum caput, dolores certe adſunt, quia duo contraria ſunt. Gluten eſt ſal dulce, ſal aliud eſt ſal ſalſum & minerale: Ideo ſi coniunguntur, dolores excitantur, interdum quinque aut octo, aut quatuordecim diebus, nonnunquam & tribus ſeptimanis inſtantes, donec tandem vniantur, & permiſceantur. Poſtea dolor aliquandiu feriatur, interim ſi noua materia redundat, & redit ad locum rurſus redeunt dolores, & patiens conqueritur. Eſt nobiliſſimum membrum gluten album, adeo ſubtile & purum, vt ſenſibilius nullum membrum ſit q̃ gluten, quod vel leui aura afflatum, dolores ſentit. Inde quod genu inflatur, non eſt, quam quod ad gluten fluxus alius venit & pungant inuicem, ita genu vel iunctura brachii inflatur: Vbi vna cura eſt, vt liquor ſalſus, qui deſcendit, reſoluatur & expellatur, & humori naturali, id eſt, glutini auxilietur.

Gluten membrum maxime ſenſibile.

Podagra non dolet, ſed quando fluxus cadit ſuper gluten, iam dolet. Errant qui putant podagram eſſe fluxum a capite deſcendentem phlegmaticum: nihil tale eſt, quaſi podagra ex ſuperfluo humore veniret: Gluten non eſt in ventre, non in membris interioribus, ſed ſolum in exterioribus, in iuncturis, vbi ſunt ligamenta. Sed quando gluten venit ex ſuo loco, vt magis dilatetur, ibi rurſum contrarium eſt, & continuus dolor. Nam omnes dolores, qui in iuncturis ſunt, & membris exterioribus, ſunt ex glutine. Ita ergo, vbi ſic gluten eſt infectum, ibi tartarus fit, vel podagra, ſicut dixi. Quando naſcitur calculus in fine dorſi, in lumbis reſoluit homines infra cingulum, quia ſpiritus tranſire non poteſt, conſtipatæ ſunt venulæ, vt ſpiritus vitalis tranſire non poſſit. Nam nullus ſpiritus tam ſubtilis, qui poſſit tranſire: Nam & ſpiritus, ſubſtātia eſt, vbi ergo oppilatio eſt reſolutio ſupra cingulum, ſi in illis locis viget, boni appetitus ſunt, & brachiorum nullo vitio tenentur. Vbi ergo calculus ſi-

Podagra nō eſt fluxus phlegmaticus

Glutinis locus ſola membra ligamentoſa.

Podagra vt fiat.

Spiritus eſt ſubſtantia.

tus eſt

virus eſt in ſchiſt, in contendiſe, reſoluitur membrum ac dolet, & manet dolor, vſque dum membrum cõſumatur, ita etiam fit in glutine, quod oppilatur iunctura, & intum.eſcit, & dolet, &c.

Sciendum eſt Medico, vbi ſit gluten, in quibus locis habitet. Nam dolores iunctorarũ ſcire oportet, & omnes dolores in iuncturis ex glutine ſunt. Vbi locus glutinis, hic dolor, & gluten vna cum ligamentis attollitur. Ideo vbi quis vulneratur, & non in iunctura eſt, & tamen ligamentum tactum, ibi ipſi ponunt reſinam, vt attrahat gluten: & poſtea non poſſunt ſiſtere, Aſini. *Iunctorarum dolores omnes ex glutine.*

CAP. III.

Quæ ex putrefactionibus: & loca harum & materie ſua: de ſpermate: huius Tartari ſigna, vlcerationis cauſſa: de corroſiua, acutiſſima & media cura.

POrro de putrefactis liquoribus cum ſubſtantiis, vt in inteſtinis concauitatibus, centris, in veſica, renibus & ſimilibus, talem generationem habet. Si ſperma generatum fuerit, & non emiſſum, abit in putrefactionem: iſta putrefactio gignit ſalia ſua in loco, in quo ſperma eſt. hoc ſal in tartarum conuertitur. Nam ſperma Cryſtallinum ſal eſt, a toto diaphano perſpicuum creatum, & quaſi candidam maculationem recipit a turbido, ita & ſperma facilem tranſmutationem recipit. Tartarus iſte habet ſigna, vt in aliis, ſed non in tantis doloribus, niſi motio venerea cauſſam reddiderit. Vrina vero etiam in viis ſuis putreſcit aliquoties, & propterea quod ſpiritum ſalis habet, ideo in putrefactionem Tartari abit. Etſi Tartarus ille corroſiui naturam habuerit, rumpit veſicam, vlcerationem facit, corrodit venas & circumferentias ſuas. Quamuis alia Tartara in ſe corroſiuum gerunt, ſed huius peſſima eſt corroſio & acutiſſima. *Sperma ſal Cryſtallinũ.*

In aliis vero Tartari ſpeciebus, acuitas vrinæ per ſpiritum ſalis vlcerationem facit, ſed alkakenge, & lota terpẽtina tollit eam & thuris troſchiſcus. Huius generationis medicinam acriorem cupit veſicatio, & ſic in aliis partibus idem eſt intellectus, vt in inteſtinis & ceteris.

CAPITIS III. EXPOSITIO.

ALia eſt generatio Tartari ex putrefactionibus, ideo obſeruandũ, quid ex putrefactione fiat: Nam putrefactio facit proprium ſalem. Ideo & in inteſtinis eſt, in iuncturis, in centris.

Centrum eſt, Vbi duo membra coniunguntur: Sic centrum ſpinæ dorſi eſt, articulus medius, &c. Sic & ille Tartarus propriam curam habet. Fit & putrefactio in veſica: quia vrina, non eſt ſatis acuta, vt expellat materiam illam putrefactam. *Centrum quid.*

Sperma eſt in toto corpore: nullum membrum eſt, quod non habeat humo-

rem ſpermaticum, &c. Ideo vbique eſt, & non eſt gluten, neque alius humor, ſed ſperma, quod iacet in membris. Generatio ſpermatis eſt humor per totum corpus diſperſus.

Spermatis loca ſunt iſta: vbi gluten, vbi membra principaliora, vbi mineralia, vbi humores, & vbi liquores: Nam ſperma eſt radix mineralis de radicibus humorum.

Quod ipſi dicunt, ſperma generari in teſticulis, mentitum eſt: ex cibariis, potu, generari ſperma, non eſt verum; neque inde: ſed quando in quiete corpus eſt, illud quod potiſſimum in natura eſt, tunc mouetur, & illud ex luxuria. Sed ad materiam principalem ſperma non eſt, niſi humor diſperſus per totum corpus, vbi gluten, vbi membra, &c. ibi ſperma: ſed eſt ſperma non ſeparatum. Et microcoſmus eſt illud ſperma, quod eſt in toto corpore, & eſt in neruis, in articulis, cerebro, &c. & [illegible] emunctorium non habet niſi in teſticulis, in oſeo: ideo diſperſum eſt per totum corpus, & primo vadit ad ſeparationem ſuam, & deinde ad oſeum, hoc eſt, ad teſticulos: hic concoquitur, & fit cryſtallinum ſperma: Antequam autem ſeparatur, & digeritur in oſeo, ſed cum adhuc in membris eſt, poteſt illa materia putreſcere, & fit Tartarus, & illud ſperma eſt primum ſperma, id eſt, nondum ſeparatum & digeſtū, & quum putreſcit, poſtea vadit ad ſecundam generationem, hoc eſt, Tartarum facit.

Sperma per ſe eſt materia diaphana. Quando loquor de ſpermate, nihil dico de ſemine, quia ſemen eſt centrum ſpermatis, in medio ſpermatis ponitur, inde generatur, id eſt, ex ſemine: Semen enim hoc dicitur, quod generat: & quia ſperma eſt lucida, ideo facile maculationem accipit.

Contra Tartarum ſpermatis deſeruiunt medicamina, quæ habentur contra diabeticam paſſionem. Ille Tartarus ſpermatis non facit peculiarem morbum, ſed quando [illegible] ſpermatis in re Venerea, tunc proditur: & illi, qui poſt actum ſentiunt grauitatem membrorū & dolorem dorſi, hoc eſt, ex Tartaro ſpermatis: & qui hoc ſentiunt, communiter ſteriles ſunt, & licet quidem aliquando gignant, fœtus tamen ad [illegible] tempus non perducuntur: & licet viuant, [illegible] & [illegible], quia ſperma non tranſit ad certam ſeparationem & digeſtionem, & natura odit [illegible] putres: Ideo vbi ſunt, aut ex viri, aut mulieris Tartaro, ex ſpermate eſt. Corruptio vrinæ eſt primum ſignum lepræ: Duplicis igitur Tartari ſpermatis naſcitur, ante putrefactionem & poſt: & quando [illegible] in eo eſt [illegible]. Lepra non eſt, niſi putrefactio & ſignum ſecundæ generationis ex ſpermate [illegible] putrefactio eſt, quod non ſinunt ſe laxare, etiam ſi [illegible] hellebori comederent, non laxarentur. Et hoc potiſſimum ſignum lepræ, quod non mouentur laxatiui: & quando vrina ita putrefactionem oſtendit, ſignum lepræ eſt, quando fœtet: cura tunc eſt, ut [illegible] & thuris.

Si Tartarus [illegible], &c.) Omnis Tartarus [illegible] habet, ſed ille peſſimus eſt, qui ex putrefactione. Quando vrina ſapit, vt viola, vt ircos, eſt malum ſignum, venit a vitriolatis, & ſignum malæ digeſtionis, & declinat ad putrefactum Tartarum. Ita quando vrina iuſculum carnis ſapit, eſt ſignum putrefacti Tartari, & quod digeſtio in hepate non eſt recta, & tranſmittit ad vrinam, ſicut accepit a ſtomacho, & eſt ſignum præcipuum putrefacti Tartari: Non omnia in corpore digeri debent, [illegible] ſaporem perdant.

DE MOR-

DE MORBIS EX TARTARO.

TRACTATVS V.

CAP. PRIMVM.

De materie non coagulata, hoc eſt, bituminoſa, vrinoſa, ſalſuginoſa: que ægritudines: de non mingentibus, de plenis, de pure, ſanguine. Vlcus & apoſtema, quid pus emunctorii, anodinum quid, item Puſta.

SVnt & quamplures ægritudines, de quib. hic in noſtro tractatu mentionem facere neceſſe eſt. Nam quę de Tartari ſunt generibus, veruntamen non coagulati, ſed tamen locum obtinēt in noſtra theorica proximum, vtpote de puribus, de coagulis, intellectū de his te habere oportet: ſunt qui in vrina defectum habent, & in dorſo & coxis, attamen non lapillus, nec gemma, nec huiuſmodi, nec bolus coagulatus fuerit in loco, vt in vrina. Et quidam ſunt, qui mingere neſciunt, quidam qui cum ſanguine mingunt, cęteri ſaniē, cęteri ſperma, alii cum difficultate, alii non voluntarie. De his in genere notandū. Hi qui mingere non valent, ſperma transfuſum in vrinam, cauſſa eſt: Qui autem habēt vrinam ex attractione pro ſua operatione, & patiūtur de pure & ſanguine, cum defecerit, ſignum eſt coagulationis, ſed non lapilluli, ſed deſtructæ ſeparationis, in qua ſpiritus coagulandi non eſt, ſed deficit in viribus ſuis. Qui autem cum ſanguine, ſunt qui acutum vitriolatum habent in viis vrinæ, de quorum læſione vena deſtruitur, & ſanguinolum, ſignum futuræ vlcerationis & apoſtematis. Qui ſaniē habēt, & illud quod ſpermatis, aut quod nutrimenti, aut ſuperflui eſt ex diuerſitate, in ſaniem conuertitur erraticam. Vbi difficultas, ſignum eſt magni caloris ex nitreis ſpeciebus retentiuæ virtutis emunctorii huius: Vbi autem inuoluntaria emiſſio, ibi locus eſt Anodinus, ex narcotico bolo tinctus, aut gemmeus: & plura noua veteraque genera huius tartari quotidie habentur, variis cum ſignis, nouiſque morbis: Eadem tamē ratio eſt, & cauſſa, & origo. Nam hi, quorum natura in vrinalibus, eſt Puſta: Ne admireris, ſi morb. chronicus ſit, & ne ſit incurabilis. Nam Puſtam naturam medico cōmendauit Deus in tantum, quantum experientia docuit, & peritia ingenii.

Mictionis varietas & ſigna.

Idem, ſpes.

In Tractatus Quinti Caput Primum Auctoris annotata.

ILLi, qui mingere neſciunt, ſunt, quorum vrina & ſperma conuerſum eſt in pus & ſaniem: in pure & ſanie vis expultiua non eſt.

Impedita mictio vnde.

De mingentibus ſanguinem, ſunt, qui indigeſtam vrinam a ſtomacho & hepate vſque ad renes habent, a renibus vſque ad veſicam, cum coloribus ſuis primarum rerum. Qui difficultatem habent, ſunt hi, qui incenſionem per ſalem & ſulphur habent, & ſunt de contrariis elementis.

Mictio ſanguinis vnde.

Mictio difficilis vnde.

Mictio in voluntaria unde.

Qui inuoluntariam, ii ſunt, vbi locus & virtus expulſiua ſtupefacta, & narcotica ſunt. Puſta eſt digeſtio ſanici innata, ſine [illegible] cum difficillima cura.

Puſta quid.

Hæc quatuor genera fiunt quoque ex Tartaro, ſed non ex Tartaro coagulato, ſed reſoluto, ſcilicet, quando materia eſt mineralis, ſæpe putreſcit, antequam ad coagulationem veniat, inde fit pus, ſanies, &c.

Qui ſtantes non mingere queunt, unde id ſit.

Qui non poteſt vrinare cum ſtat, aut fit ex lapillis, qui ſunt in viis vrinæ, ſed quando dolor eſt in ſchiis, quod clamat, & tamen non eſt arena hic, nec apparet in vrina, hic quoque Tartarus eſt, non coagulatus ſuper veſica, & hic ſe colligit, & ſic vrina prohibetur per iſtud, & tamen Natura vult expellere vrinam, & non poteſt fieri: Inde fit, quod ſic ventus tranſcurrit per ſpinā dorſi, & facit magnos dolores, ideo quando vrina ſupprimitur, & non eſt ex lapillo, tunc ſcias, quod venulæ, quæ ſunt inter renes & veſicam, cōſtipatæ ſunt, & vis expulſiua nititur expellere. Inde ventus, qui hinc inde currit, vnde colica fit, & [illegible] liqueſiunt & accenduntur, quia corrumpitur eorum vis digeſtiua: & poſtea hepar quoque non poteſt ſuum officium facere, & paſſiua & ſtomachus deficit: quia neutrum facit ſuum officium. Inde deiectiones [illegible] muntur, caput dolet, vertigo fit, &c. Ideo in hoc morbo non eſt purgandum, quia inteſtina purgantur, & nihil ad morbum: ſed cura hæc eſt, bolus eſt reſoluendus, ſcilicet, quod herbæ diaphoreticæ coctæ, anterius & poſterius imponendæ ſunt, vt bolus reſoluatur, & per vim [illegible] vt lutum reſoluatur, & per internam Medicinam, vt bolus reſoluatur, & hoc ſucceſſiue faciendum, vno ac altero die omiſſo, non medicina ſuper medicinam danda: ideo quia vrinare non poſſunt, niſi eſt, quod hic [illegible] & mucilago eſt in viis vrinæ.

Mictio [illegible] ſanguinis [illegible].

Qui ſanguinem mingunt) eſt indigeſta vrina: Nam omne quod editur & bibitur, digeri debet: color, ſubſtantia & arcanum: Ideo conſideranda medico, an vera ſit digeſtio, an illa omnia digeſta ſint: color ingeſti digeri debet. Omnia habent ſuam tincturam, vt ſanguis eſt rubeus, oſſa, alba, caro ſubrufa. Panis maxime [illegible] facit colore tenuem rubeum: vt ſi ponas in fimo equino, & ſinis putreſcere, poſtea [illegible] & rubeum exit. Et [illegible] facit ſuum colorem, &c. Ideo illa obſeruanda, quod ſtomachus primo ſeparat, poſtea digerit ſubſtantiam & colorem: poſtea & hepar digerit. Primum ergo, quando comedimus, primo fit ſeparatio puri ab impuro, poſtea digeritur ſubſtantia & colores. Nam ex coloribus [illegible], poſtea color membrorum fit ex nutrimento. Omne membrum ſui nutrimenti habet colorem: ſic oſſa album, ſanguis rubeum, &c.

Ideo ſi ſtomachus non recte digerit colorem, tunc vadit ad hepar, illud non ſuſcipit, quia non eſt ſui officii, ſed tranſmittit, ita ad renes, inde ſanguinis ſpecie mingitur. Nam ſtomachus debet digerere colores, cor aſſumit purpureum, ſplen nigrum, &c. Sic ergo, quando ſtomachus non facit officium ſuum, & tranſmittit ad hepar, illud ad renes, quia non eſt de eorū officio, inde fit, quod vrina ſanguinolenta eſt. Nam ſi verus ſanguis mingitur, eſt ex vena fracta, illud aliud eſt.

Mictionis difficultas [illegible] cauſa [illegible] in [illegible].

Qui cum difficultate mingunt:) Inde fit, quod ſulphur & ſal permiſcentur, & faciunt calorem [illegible], vt vrina ſic inceditur. Cura eſt, vt mitigetur ille calor, infunde [illegible] amygdalarum, & [illegible] *ſemulenta ie v[illegible]*) Inde eſt, quod vaſa ſpermatica ſtupefacta ſunt, ſicut obſtupeſcit manus, vt nihil ſentiatur, ita veſica ſtupeſit, ex ſale [illegible] & reſoluto, ſicut Luſquiamus ſtupefacit [illegible] ſal [illegible] veſicam, & [illegible] facit veſicam, quod vrinam [illegible] non ſentit, tunc vis expulſiua [illegible], ſecedit & excernitur. Alioquin vim expulſiuam no

tentare

retinere poſſumus, ſicut ſcimus. Sed quando vis eſt ſtupefactiua in veſicæ, tunc vis expulſiua vellicat ſeu ſtimulat: Sed quia veſica ſtupefacta Narcotica eſt. Ideo non ſentimus ſtimulum; Ideo retinere neſcimus: & etiam vim retentiuam, quod velimus exercere, ſicut ſolemus. Sed quando ingreditur veſicam, vis retentiua inuenit ſtupefactionem, & non poteſt vim exercere: Ideo inuoluntaria vrinatio eſt, ex veſica ſtupefacta, inde fit vrina crocea, aurea, nam variantur. Vrina autem ſanguinis, eſt ex digeſtione mala, per tres digeſtiones. Qui ſperma vrinant, vel etiam quandoque pus, hæc cauſa eſt: Quando quis continenter ſeu ſæpius pus mingit, ſignum eſt, Tartarum præſentem vim coagulationis in ſe non habere, ſed putrefieri: & non dolet; quia ſal non adeſt: & hoc inde fit, quod tertia digeſtio, in renibus, quæ ſubſtantiam & calorem digerit, deficit, & putreſcit illis in renibus, quia deficit vis digeſtiua in renibus: & illud eſt peſſima & difficulter curabilis. Nulla digeſtio minus eſt reparabilis, quam renum digeſtio. Quando ſperma it, ſæpe fit, quando ſperma abundans vadit ad vrinam, & miſcetur ſicuti butyrum cum melle, & illi habent craſſam vrinam, & adhæret matulæ inſtar viſci diſſoluti: & illi ſunt ſteriles, quibus ſic ſperma tranſit ad vrinam. Sæpe etiam fit, quod ſperma ſtatim tranſit, & non incorporatur vrinæ: ſed in ſubſtantia ſua tranſit: Ille autem morbus non eſt ex caſtitate, aut retentione ſpermatis. Nam ſi etiam omni nocte coiret, tamen poſtam habet: ex caſtitate non fit morbus ille. Aliqui verum ſanguinem mingunt, & hoc inde, quod cum ſpiritus vrinæ eſt ex ſale vitriolato, tam acutus eſt, vt vena rumpatur: Interdum, quod ita abundat ſanguis, quod per ſe frangit venam, ſicut in naribus, in ſeptimana interdum bis, interdum ter venæ franguntur. Sed quando eſt ex acuitate ſalis, & ſpiritus quod venā excedit, habent dolorem in dorſo: & cura eſt, vt mitigetur ſpiritus vrinæ per oleum amygdalarum. Fractio venæ potionibus vulnerariis, ſanicula, agrimonia, &c. *Sanies erratica*) id eſt, qui craſſam ſaniem mingunt ſemel: Deinde poſt tres ſeptimanas iterum, hoc fit ex renibus, quod hepar non recte ſeparat. Vrina interea eſt, quando in calore ſtat vrina, ne corrumpatur, biduum vel triduum, & tunc exigui albicantes quaſi lapilli ſubſidunt: & quando vrina hæc incaleſcit, tum illi iterum ſoluuntur, illa eſt vrina nitrea. Inuoluntaria emiſſio, an ſit ex mineralibus, ex ſale minerali, vel ex phlegmate, hoc eſt, ex humoribus naturalibus, ſic obſeruandum, vt ſcilicet poſt aliam curam poſſis adhibere: tunc finito biduo vel triduo vrinam ſiccescere, & lente euaporare in ſubſtantiam ſuam vt deueniat: Si, quod remanet, eſt vt bitumen, quod ſubſiſtat, eſt ex humoribus: ſi aliter, eſt ex ſale.

Inuoluntaria emiſſio maxime contingit iis, qui multum de papauere comedūt: quia faciunt veſicam inſenſitiuam. Nam facit bolum Narcoticum: & medicina eſt, quando quis vrinat cum ardore & dolore, detur papauer, & facit veſicam Narcoticam.

Mictionis ſanguinis cauſa.

Mictionis ſpermatis & puris cauſa.

Mictio [illegible]

Vrina nitrea quid.

[illegible]

CAPVT SECVNDVM.

Diæta Tartari: a ſubiecto Tartari cauendum, de potu, Agreſten, Amna Alkali, aqua Lumbrica, Saturnea reddens acetum: Fex pontica quid. Item Temperatum. Liquor [illegible] nde. Decibis, de decoctionibus ſuis.

DIæta autem Tartari potiſſimum eſt in hoc noſtro tractatu, & primarium: Nam ſi ſpiritus ille naturalis, qui cum Tartaro laborat, a ſub-

Tartari qua diæta. Prima in diæta. 1. Agreſta. 3. Amna. 4. Aq. lumbrica. 5. Aq. Saturnea. 6. Vinum acetum.

ſecto Tartareo debet priuari: proinde hoc ſummum eſt in diæta Tartari, mentionem facere, quæ ſimplicia, cibi, & potus, obſeruanda ſint. Quæ autem ſimplicia, de his animaduertendum, & ſunt iſta. In primis de Diæta potus: Non bibat lacticinia: quia caſeus eſt Tartarus Alabaſtrinus & incurabilis, viſcus inexpulſiuus. Non bibat Agreſtam. Nam acetoſitas omnis, Tartarus eſt reſolutus, ex frigido coagulato productus. Non bibat Amnas Alkalizatas: Nam alkali, quod fuerit in aqua, in Tartarum conuertitur, & propria ſubſtantia alkali eſt. Non bibat aquas lumbricas: Quia cum his bolus cũ luto partem habet reſolutam: Non bibat aquam Saturneam: quia aqua, quæ ponderoſa eſt, ex lapillo reſoluto eſt. Nam grauior eſt ſubſtantia lapidis. Non bibat vinum acetum reddens, vel fęces ponticas, cum acetoſitate: Nam in eo ſubiecta eſt Tartari natura per ſpiritum congelando.

Aliud bibendum aqua & vinum pura.

Bibat autem aquam probatam a prædictis expertem, diaphanam temperatam in guſtu, & vinum huiuſmodi. Nec curans de Terra originis: quia fluminis, vel vini principium ex Ilech, & non de ſuperficie. Etiam de cibis, ea quę libera ſunt, a reſolutis vtriuſq; generis aſſumenda. Verum quidem genera iſta, carnis, leguminum, piſcium, cancrorum, herbarum, & radicum, ſunt ex his bolis confecta ex ſuo primo compoſito: Tamen aduertendum in modum decoctionis, cum extractione glutinoſæ naturæ de abſolutis, etiam & in partibus non puris: Nam & abſq; permixtione rariſſime exſiſtit. ſed hæc tollit decoctio.

Capitis ſecundi Explicatio.

Caſei qua ratio & natura.

CAſeus componitur ex ſulphure materiali, recipit ſuam coagulationem ex ſale de bolo, id eſt, de minera, & colorem & formam de mercurialibus: procedit enim omne viſcoſum ex ſulphure albo.

Agreſta qua. Amna alkalizata quid. Aq. lumbrica quid. Aq. Saturnea quid. Vina pontica qua.

Agreſta) eſt Tartarus, acutus, lapillatus. Procedit enim omnis acetoſitas e ſalibus de minera vitriolata, permixta cum aluminibus. *Amna alkalizata*) id eſt, aqua ducta per calces, Tartarum, & per elementa aquæ, vt imbres. *Aqua lumbrica*) eſt aqua mucilaginoſa, ſicut eſt muſcus. Serum ſeparatum, ſuccus, & omne confectum ex lacte, claretis, de potionibus liquiritiæ, vel aliis permixtionibus, cum zaccharo. *Aqua Saturnea* (*ſunt aquæ cyaneæ & acidæ, vt Goppingenſes*) eſt aqua generata ex primis ſalibus Mercurialibus, & reſoluta a lapillis diaphanis, ſeu perſpicuis. Vina pontica ſunt vina de fecibus. Origo fluminis, vel aquæ eſt de primo Ilech, non eſt in loco fontis. Decoctio eſt iſta, vbi ſeparatio ſine digeſtione ſtomachi.

Vt dixi proxime, quod generatio Tartari veniat ex defectione ſeparationis ſtomachi, vel hepatis: ſequitur nunc diæta. Non curo regimina veterum: quia cauſas Tartari ignorarunt, quod regimen ponerent. Ideo omnis diæta illorum contra Tartarum eſt, quæ in ſe habet Tartari materiam & virtutem coagulatiuam. *Non bibat lacticinia*) Caſeus venit ex ſulphure albo, & quum venit ad interna, tranſit ad reſolutionem in ſtomacho: Et cum illa reſolutio venit ad membrum, per nutrimentum, rurſus tranſit ad coagulationem: ſic lacticinia.

Lac

Lac eſt ſulphur reſolutum, cum viſcoſitate: & cum ſtomachus ſeparat, non poteſt ita ſeparare, quin coaguletur: & veteres prohibuerunt lac in Tartaro: Sed ideo quia oppilat, & neſciuerunt, quod ex Tartaro eſſet oppilatio. *Agreſta* ſunt poma ex pomis, vt berberis: habent Tartarum, quia omnis acetoſitas venit ex lapillis reſolutis, ex frigido reſolutis, & poſtea ſe rurſus coagulant. Amnes alkalizati, illæ aquæ ſunt, quæ currunt per calces, & vbi eſt terra alba, vel calcis, ſicut in Anglia, vbi multum creta eſt, & diligenter, ſi pluit, efficiunt ex terra aquas ſunt Alkalizatæ, omnes calcem continentes, & omnis imber, & Amnes Alkalizati. Nam imbres veniunt ex igne: & omnia quæ veniunt ex imbre, iam ſunt Alkalizata. Illas aquas ſtomachus quidem ſeparat, ſed non digerit, quia impurum non digerit, & generatio Tartari eſt ex rebus indigeſtis, non digeſtis. Aquæ lumbricæ ſunt, quæ in ſe habent reſolutionem boli, qui ſe reſoluit, & eſt cum aqua it, & tunc cognoſcuntur eſſe aquæ, quando in panno exſiccantur, tunc in fine, antequam ſit ſiccitas, faciunt viſcum, & ex iſta aqua generatur Tartarus. Non libenter curatur, quia adeſt viſcoſitas. Aqua Saturnea eſt, quæ non habet bolum, nec materiam boli, ſed eſt grauis, & habet in ſe multum de ſubſtantia ſalis, & quæ aquæ ita graues ſunt, faciunt Tartarum. In partibus quibuſdam vina multum dant aceti, id eſt, Tartari: in Auſtria non, ideo vina probanda, an libenter aceſcant. Omnia vina, quæ fæces faciunt, non bibenda Tartaroſis, quia illa omnia, quæ hic dicuntur, a ſtomacho debent ſeparari. Si vis ſeparatiua debilis, impurum mittit ad hepar, & vltra: & tunc redeunt ad primam materiam, id eſt, coagulatum Tartarum. Digeſtio eſt in puro, non in impuro. Vina quæ bibunt Tartaroſi, debẽt diu aſſeruari, vt ſeparent fæces. Vitia & quæ coquuntur aquæ hordeaceæ, fœniculum, &c. cum per ſe ſit hordeum mucilaginoſum. Syrupi, qui coquuntur, Iulebi, in Tartaro falſi ſunt: quia prima materia non eſt bona, id eſt, aqua ex qua coquuntur. Scribi enim deberet, Recipe aquam Temperatam &c. Aqua probari debet per ebullitionem vſq; ad fundum, item per pondus: Ideo illi Recepta & coctiones ſunt obſeruandæ aquæ hordeaceæ, fœniculi, &c. & omnes ſyrupi, ne peccent in prima materia, hoc eſt, in aqua, vt ſit aqua temperata, id eſt, primo ſeparata, ne adſit Tartarus. Mel eſt de ſubſtantia boli, & bolus reſolutus & materia viſcoſa per ſe, & ipſi vtuntur in Tartaro prius debet præparari. Omnia quæ edimus, ſunt de materia Tartari, & maxime legumina: & tamen nuſtrediunt, *da ei infinitam piſcium.* In ſumma nulla legumina danda in Tartaro: Sic etiam piſces, carnes cancri, ſunt de materia ſulphuris, & cum veniunt ad ſtomachum, liquefiunt, & poſtea tranſeunt ad ſuam primam materiam, hoc eſt, coagulantur: Ideo prius ſunt ſeparanda per decoctionem. Potiſſima cura eſt in Tartaro, vt vis ſeparatiua in ſtomacho confortetur: quia ſeparatio prior eſt, digeſtio poſterior: Diæta igitur morborum ex Tartaro eſt, vt ſint potus ex aqua præparata: quæ nec in ſe habent bolum reſolutum, nec lapillos: illa vitentur, quæ ex mineralibus veniunt: quia Tartarum adiuuant: igitur diæta non ſit ex mineralibus. (*De [illegible]* &c.) quia quælibet medicina debet ſeparari a ſubſtantia ſua, vt virtus ex bugloſſa, Aniſo, Artemiſia, debet primum ſeparari, & præparari a corpore, & ſubſtantia ſua. Acidulæ Goppingenſes multum habent in ſe Saturni, ideo maxime generatiuæ Tartari. Acidæ aquæ ſunt Saturneæ.

Lac eſt ſulphur reſolutum.

Agreſta quid.

Anglia cretoſa.

Aq. lumbrica quid.

Aq. Saturnea quid.

Vinum defæcatum Tartaroſis bibendum.

Aqua quo probetur.

[illegible]

Mineralia in Tartaro vitanda.

Acidulæ ſunt Saturneæ.

DE MORBIS EX TARTARO oriundis.

LIBER SECVNDVS.

TRACTATVS I.

CAPVT I.

De loco primo, id eſt, De Stomacho Tartareo.

PROLOGVS.

EA quæ primi libri Theorica vniuerſalis dedit, in ſecundo hoc noſtro particulariter demonſtramus libello. Qui vero morbi dormientes in ſtomacho ex Tartaris, in primum Tractatum ordinauimus, & locum ſtomachi ponemus ad ordinem harum ægritudinum primitus. Quæ tandẽ paſſiones fuerint comprehenſæ in ſua diſtantia regionis, & ortæ & futuræ, diſcretim deinde declaramus: etiam ea, quæ ad inteſtina referuntur, & capita ſua ſecundum morborum differentiam ad numerum præſtamus: & de loco prępoſito, hic incipiamus. Diſtantia autem regionis huius ſuum principium habet a prima gutturis clauſura, vſq; in ſtomachi emunctorium: porro vſq; ad venas meſeraicas.

Atq; de his, quæ in hac Tartari regione deliteſcunt, generibus, poſtea dicturi ſumus.

CAPVT PRIMVM.

De Orexi vulgo, ardore ſtomachi.

Orexin vnde fiat. ORexen oritur a Tartaro ſua ſponte coagulato, totum comprehendens primæ locum digeſtionis. Eſt enim vſnea, & adhærens materia coniuncta in panniculis, quaſi cementa aduſti, gypſiti, decocta. Ex Tartaris duobus generatur, bolo & lapillo, de primis tribus mineralibus calcedonibus ſumtis. Quare vapor reſolutus, humiditaſque appoſita, cum ille extranea madefactione labefactus fuerit, vel ſua vi diſſolutus resolutus, nunc in ardorem, nunc in intenſionem, nunc in calcetam vim abit, ab accidente ſcilicet, & ſua inſuper ſolutione. Signa quærunt *Orexis ſigna quæ.* externum aerem, guttur calet, fundus ardet, quouſq; conſumtus fuerit liquor & exſiccatus. Mouetur a cibo ſalſo, a fumigatis, a ferinis, a reptilibus, a vino confecto, a vino mixto cum alio vino ac diuerſis (vt duobus) vini generibus, eodem prandio ſumtis.

Cura.

Reſolue in aquam vſneam, impingueſce locum, & ſanabitur.

Deſcriptio reſolutionis eſt iſta:

Rec.

Digitized by Google

℞. Laudani præparati ʒ j.
Sacchari candi ʒ j. ß.
Ambræ grana tria. Macis grana ſex.

Fiant pilulæ cum *aq. menthæ*: doſis numero tres.

Alia deſcriptio.

℞. Pyrethri ℥ j. ß. bene decocti in ſucco menthæ.
Laudani ℈ ij. cretæ marinæ ℈ j.
Seminis fœnugræci ſcrup. ß.

Poſt triturationem miſce. Doſis a ʒ ij. vſq; ad quatuor. Poſt iſta peracta, impingueſce cum deſcriptione iſta:

℞. Olei papaueris ℥ ij.
Olei hyoſcyami ℥ ß.
Laudani liquefacti in oleo Amygdalarum amararum ʒ ij.

Miſceantur, fiat potio oleata, cuius doſis ab vncia vna, vſq; ad vnciam vnam & ſemis.

Auctoris Annotata in Libri ſecundi, Tractatum primum & Caput primum.

ORexis eſt, quando aliquem vinum vrit, quod quis dicit, Non audeo bibere, ſtomachus mihi ardet. Secundum genus, quando ſalitas carnes & conditas edunt, ardent in fundo ſtomachi. Tertium genus, nonnulli, ſi carnes ferinas eſitant, maxime aues vt turdos, & tunc in gutture ardor ſentitur. Quartum ſi biberint ſiue ederint mane, ardore corripiuntur, & ſtomachus vna vel binis horis æſtuat. Alios orexis tenet veſperi, ſiue ederint, ſiue biberint in fundo ſtomachi. Eſt autem locus Tartari a faucibus vſq; ad piloron, id eſt, portam infimam ſtomachi, & hi aerem auide captāt: item in meſeraicis, alioquin non eſt orexen, ſed in his locis, quia ibi eſt prima digeſtio. Ille Orexen, qui eſt in collo inter fauces, & iugulum, facilius incenditur, & flagrat omnium grauiſſime: Si ibi vſnea adhæreat & Tartarus, ſi bibitur, & humectatur, tunc ardet, quia quando non eſt humidus, non ardet. Ideo quidam dederunt cretam, vt ſcilic. exſiccarent, aut terram ſigillatam, bolum Armenum: & ſi illa non iuuant, tunc ſignum eſt, quod eſt ex tartaro acuto, & cum tempore veſicat & corrodit: & eſt incurabilis, niſi ſicut corroſiones & exulcerationes curantur. Poſtea eſt etiam orexen inter iugulum & os ſtomachi, & cum humectatur, vrit. Si vero in his locis non eſt, ſed in ſtomacho, iacet in fundo oris ſtomachi, & effumat ſicut fumus ex calce emiſſus, calcem reſipiens, & in gutture flagrans. Huius cura eſt xylocerata, ſiue panis Diui Ioannis. In medio ſtomachi non reſidet: etiamſi inſideat, tamen non ſic vrit. Aliquando vero inſidet in fundo, vbi egreſſus & portæ ſunt ad inteſtina & meſeraicas, & illam orexim tollit creta, ſed præcipue terra ſigillata, ſi non eſt adulterata, & cum copia edi debet: Sic & bolus Armenus. In anatomia videmus, quomodo in ſtomacho adhæreat vſnea, non ſecus ac cæmētum parieti annectitur. Et in orificio etiam, & diuerſos Tartaros inuenimus, & qui albiſſimus eſt, idem eſt acutiſſimus. Ex vino maxime fit calx, & illi peſſimi orexes, qui veniunt ex vino & ſalib. hoc eſt, a ſalitis carnibus & piſcibus: Nam calcem acutiſſimam generant. Ex aqua pota non naſcitur orexen, etiamſi vſnea inſedeat, tamen non ſic vrit. *Mineram calcenam*:) mineræ ſunt calce nō

Orexis paroxyſmi quæ efficiant.

Creta orexin tollit exſiccando & bolus Armenus.

Panis D. Ioannis cura orexis ſtomachi.

Orexis peſſimus.

Minera calcena quid.

carentes, ſicut vinum ex terra ſecum trahit calcem, & piſces quoq; ex aqua trahunt ſecum calcem. Et quodcunq; vinum in menſam effuſum albas maculas relinquit, id cau‑, quia niſi ſtomachus ſit valde fortis, calx ei annectitur.

Orexis a vapore reſolutio.

Vapor reſolutus) quia cum quis comedit, tunc occluditur ſtomachus, ſicut olla operculo obturatur [illegible] claudit: Sed vbi in orificio Tartarus eſt, poroſus exſiſtit, & penetrat vapor, & mad[illegible] por, tunc materia calcinonia vrere incipit, & aliquibus incipit a prandio poſt horas, aliis in media nocte, & ſuſcitat alios Interdum fit, quãdo ſtomachus bene claudit, & vapor nõ aſcẽdit, ſed natura per ſe vult pellere Tartarũ, & reſoluit: & facit quaſi vlcus: & cũ ſic ſolutum eſt, madefactum eſt, ideo vrit: & illi vruntur ſiue comederint, ſiue nõ: & ẽtſi bonum regimẽ habeant, tamẽ vrit: hoc ſignum eſt, quod calx ſeipſum reſoluat, & materia calcenonia: & in hoc orexi eſt cura, quæ ſequitur in libello, ẽt cura eſt huius: quia non eſt ex reſolutione propria, & cũ per ſeſe reſoluit, deſtillat in ſtomachũ, & exulcerat, & facit perpetuum ardorẽ, & huius cura eſt, vt incarnetur pectus, & incarnatiua. Aliq cum vruntur ſic in orexi, bibũt lac, & hoc eſt bonũ: quia ſiqs malum vinum bibit, & timet orexen, bibat hauſtum lactis, quia prohibet ne aſcendat vapor, & madefaciat calcinoniam materiam. *A cibo ſalſo*, &c.) & maxime ſalita carne: Et caro condita non eſt tam mala, ſed ſi in fumo pendet, quia per fumum calcenonium ſoluitur, maxima ex parte: ideo ſi ægroto vis exhibere carnem ſalſam, coactam, & denſam carnem concedere potes, quia per calorem ignis reſoluitur ſal ipſum.

Lac preſeruat ab orexi.

Orexis a carnibus ſalſis & fumigatis.

A fumigatis, &c.) hoc propter fuliginem, niſi probe lauetur. A reptilib. &c & maxime a volucribus, quia ſal terreſtre in ſe habent.

Vina confecta, & mixta omnia orexen mouent.

A vino confecto, &c.) quia quædam vina fiunt, vt conſeruentur &c. & omnia vina confecta orexem mouent, & vinum cum alio commixtum: quia duo contraria, h. eſt, duo genera vini, non ſimul ſtant: & omnes illi, qui bibunt vina duorum generũ, habent dolores in ſtomacho: In ſuo genere quælibet vina relinquenda eſt, alba ſola, & ſola rubra. Cura primo eſt, vt materia a loco ducatur ipſe calcenon: ſed calcenon laxatiua nõ abducunt: abducunt quidem alia, ſed calcenon non poteſt abduci: ſed cura eſt, vt ille Tartarus, illa viſcea, reſoluatur in aquam: hoc non fit per laxatiua.

Cura orexis calcenonis ſolutio, non expurgatio.

Laudanum capitale in orexi.

Laudanum eſt capitale in hoc recepto Zuccarum. & Ambra non multum proficiunt: illius deſcriptionis tres pilulas accipe, quando ſentis orexis vret. & paroxyſmus eſt, & ſi nõ remittit, repete, & tãdiu, donec ceſſet. Quia quædam morbi ſunt, qui nõ volunt curari, & medicinam ſuſcipere, niſi in paroxyſmo, ſicut in febri fidus in die bono, nihil facis, ſed in die malo, &c. *Pyrethrum:*) id eſt panis porcinus, qui in ſucco menthæ decoquitur, & per ſe eſſet ſufficiens medicamen. Oleum papaueris hoc ex ſeminibus papaueris: & cum factum eſt, panis toſtus debet poni in oleum, & ille panis toſtus ſuperfluitates extrahit & quod remanebit in fundo, eſt oleum papaueris. Sic etiam oleũ Iuſquiami, &c. Si autem vlceratio eſt, quod materia corroſit, cura eſt vt homo nutriatur, cum incarnatiuis: & h.e. q caro decoquatur in cantharo ſine aqua, & loco aquæ addatur Ariſtolochiæ rotundę, conſolidę maioris, alchimillæ, pyrolæ, conſolidæ regalis, ad placitũ: coquãtur cũ carne, & de hoc bibet ieiunus, & edat iuſculũ, & poſt 3. horas rurſus edat, & rurſus poſt 3 horas: h.e. iuſculũ q edere debet: Nõ bibat niſi decocta illa ſerpẽtina, & fiat potio cũ terpẽtina & melle, q a iſtis ſtomachus conſolidatur, q a nõ eſt caro, vt alia caro.

Pyrethrum eſt panis porcinus.

Cura orexium cum exulceratione.

CAPVT SECVNDVM.

De Compreſſionibus Thoracis.

FErme omnia, quæ in ſtomacho habentur vitia, declinant in Tartareũ genus:

genus·plures enim ęgritudines etſi variis nominibus deſcriptę nihil aliud niſi Tartari naturam habent: quas equidem vniuerſas compreſſionis vocabulo comprehendimus. Nam & ſtomachalis hæc affectio eſt ex Tartaro ſoluto, in forma duntaxat orexi contrario procedens: tollitq; appetẽtiam comedendi, nauſeam ac vomitiones inducit. Prima calculi ſignificatio, & grandinum, ardorem facit colicum, iliacum reddit dolorem, tremoris in corde principium, mulieribus ſuffocationem, inde abortum, ac ſ[illegible] tatẽ facit, digeſtionẽ ac tres ſeparationes deſtruit. Tartarus ille reſolutus deſcendit ex calce calcinata, tranſuerſa in liquorem. Signa illius partim explicuimus: Ceterum ſi illi dormire non poſſunt, morbus fit interpellatus: item ſyncopim atq; clamorem ſentiunt: affecti rem ſentiunt, quaſi cancrenam pectinis, ſubſequitur dolor igneus, & veluti ſpiritualia corrodens. Sunt porro varia non fixa ſigna, adulterina, noua & aliena: manifeſta quoq; tamẽ quædã: inter quę vnũ hoc obſeruandũ, ſc. thoracis, cruciatus, vomitus amarus, quaſi felleus eſt. Quamuis Tartarus amariſſimus eſt, nihil habet de liquoribus fellis, fit inde cõſumtio corporis, Ethica ſicca ſine paroxyſmo, ſed mouetur per ſuum paroxyſmũ iuxta Archeitatem Tartari, poris incluſam & compactam ſeu fixam. Laborat autem natura iſta calceta, nõ ſecus illis, qui herpeta, prunis, perſicis, & ceteris alterius generis corroſiuis tenentur, de quibus abunde alibi.

Cura. Tartarus reſolutus a loco deſcendat, & hoc per Nectar ſuccoſum abſtineant a laxatiuis, ſyrupis, & remediis mundificantibus, aut ſtomachum, aut hepar, vel alia in corpore.

Deſcriptio Nectaris. *℞. liquoris victicellæ ℥ ij.*
Rubelinis de colcotar. ℥ j.

Fiat potus: Doſis ʒ ß. *in vino bono*, hæc mane ſi ſumantur, vrinam copioſiſſime ciere ſolent, quæ ſi medicinæ grauem odorem refert, bonũ eſt: ac ſi primo nihil effeceris, repete ſemel, atq; iterum potum.

Aliud.

℞. ſucci de ſuſſo ℥ vj.
laudani præparati ℥ ß.
olei nucis muſcatæ ʒ ß. Fiat mixtura.

Capitis Secundi Expoſitio.

Compreſſiones thoracis voco, quod alii vocant debilitatem digeſtionis, frigiditatem ſtomachi, nauſeam, appetitum caninum, ardorem ſtomachi, ſyncopin ſtomachi, vaporem fœdũ: quia hæc omnia ex vitio Tartari veniunt, & per Tartari curã curãtur: ideo vno nomine cõplector, vocoq; cõpreſſionẽ thoracis. Et vt dixi, eſſe orexem ex coagulato tartaro, & eſſe a faucibus vſq; ad meſaraicas: ſic compreſſio fit ex reſoluto Tartaro, ſcilic. quando vis digeſtiua tam fortis eſt, quod vult ſeparare & facit *Compreſſio thoracis quæ vocetur.*

liquorem,& ille poſtea non expellitur. Nã duæ ſunt ſeparationes, prima eſt puri ab impuro: Alia eſt, quod ſeparat in liquorẽ,& iſte in fundo ſtomachi remanet: & duplex eſt ille: aut Tartarus dulcis, & ibi non magnus dolor: aut acutus,& ibi magnus dolor,& nõ caret vomitu felleo, vel dolores in ſpina dorſi: & quando ſic vomitus, flauus, viridis, & amarus eſt ex felle, non quod fel abundet, aut ſi vitium fellis: quia fel per ſe non exit, nec generat in alio membro morbum, ſed ille Tartarus, qui eſt in fundo ſtomachi, attrahit fel,& duo illa contraria ſimul eſſe non poſſunt, inde fit vomitus: ideo fel per ſe non exundat, nec in aliud membrũ vadit, niſi attractũ: ſicuti & ſanguis manet in ſuis venis occultatus,& medulla in oſſibus. Fel eſt membrum fixum:& nullum membrum eſt, cauſſa morbi ꝑ ſe alteri mẽbro: ideo ille liquor ſic ſeparatus a vi digeſtiua, cũ in fundo iacet,& ꝙ vadit ad fellis ſacculũ, tunc contraria ſimul ſtare non poſſunt, ſc. de calcinatis, vt aqua fortis & Tartarus, id eſt, amarũ & acetoſum: Ideo Tartarus eſt acetoſus, vt fel eſt res amariſſima: ideo exundat in ſtomachũ, & nõ habet aliam expulſionem, niſi vt redeat per viam, qua cucurrit Tartarus,& fel venit ad ſtomachum, ibi vrit,& extenuantur homines: dolores in ſtomacho, diſcoloratio, in dorſo dolores: & qui pallet, & torſiones præcordiorũ ſentit, certum indiciũ, ꝙ Tartarum habet in ſtomacho,& quod fel incurrit,& vomitus venit, quia fel venit in ſtomachũ, & ſtomachus alienum membrũ non poteſt pati:& ſic ex felle dicunt, ꝙ multæ ægritudines veniant, & putant curã eſſe, vt claudatur fel:& quomodo debet claudi? ſi clauderetũ, vbi nutrimentũ acciperet? Neq; fel purgari poteſt quia cur membrum purgaremus? Quatuor ſunt membra, a quibus nihil debet adimi, cor, fel, cerebrũ & pulmo, neq; his medicina debet adhiberi, quia ꝑ ſe purgant, ſi quid ſuperfluum. Ideo medicina optima eſt, vt Tartarus in ſtomacho reſoluatur,& per inteſtina mittatur: tunc fel quieſcit. Ideo ꝙ multi ſunt, qui ſic vomũt, & in ſtomacho dolores habent: illorum cura eſt, vt Tartarus abeat. Alii ſunt, qui fel non habent in ſtomacho: & illi dolores non habent in ſpina dorſi, nec vomitũ & ſemper frigent, ac tã æſtate q̃ hyeme pellibus ſe muniunt,& indiciũ eſt, ꝙ Tartarus in ſtomacho ſit reſolutus. Prætereà appetitum comedendi: quia Tartarus reſolutus eſt. Nõ eſt vt dicas, fluxus deorſum lapſus eſt. Vna cura eſt, vt ſtomachus confortetur: Ideo quando illi veniunt, q dicunt in thermis Badenſib' fui,& corpus perpurgaui,& tamen nihil iuuat. &c. hoc ſignum eſt, ꝙ Tartarus in ſtomacho ſit reſolutus:& ſi incipiunt illis pedes defatigari, & facies albeſcere, Tartarus eſt in veſica, id eſt, calculus. Sed quando ita de laſſitudine cõqueruntur,& lumbos & dorſum dolẽt, & in facie rubeſcunt, ibi ſignũ eſt, calculum eſſe in renibus. Quando pallẽt, dicunt ipſi, eſſe phlegmaticũ. Nihil eſt: ſed calculus inſedit, &c. & vomitum faciunt. Quãdo vero, ꝙ vis digeſtiua ſeparauit, & vis expulſiua expellit ad inteſtina, tunc fiunt colici dolores: quia inteſtina ſunt ſenſitiua: & quãdo materia Tartari reſoluta deſcẽdit ex ſtomacho ad inteſtina, & nõ ſtatim per ſedẽ expellitur, tunc tormina facit, poſt ſedẽ a. non amplius. Si vero tormina ẽt poſt ſedem ꝑſiſtunt, aut in monocolum ſeceſſerunt, tunc ibi adhæſit illa: & ibi cura eſt, orbes feruẽtes,& filum cannabinũ coctũ, ſcilic quãdo ex Tartaro eſt: Iliaca ſi Tartarus adhuc ſupra vmbilicũ iacet,& ibi cannabinum filum non iuuant: quia calor non poteſt intrare vſq; ad materiam peccantem, & in iſto morbo purgationes dantur, non vt Tartarus purgetur. Quia purgari non poteſt: ſed ſtercus, an ſimul ire velit Tartarus: Si non ſecedere vult, oportet aliã curã tẽtare. *Tremor cordis*,&c.) Cor nõ mouetur, iacet in loco, ſed putatur moueri,& inde fit, quando fel ingreditur ſtomachum attractum ꝑ Tartarum,& vis expulſiua non poteſt expellere ꝓ vomitum,& materia ibi grauat, tunc facit febrem, & ſtomachũ cõuellit, premit ac vrit,& paroxyſmat ad horas 5. vel 6. & nõ eſt niſi febris

Separatio duplex eſt rerum. Tartarus aut dulcis, aut acutus.

Fel quale membrum.

Signa Tartari ſtomachi cũ felle

Fel non expurgandum ꝓ tur.

Calculi renum quæ ſigna.

Cor quomodo tremat

ſtomachi

Cura qualis. *Tremoris cordis mala curatio.*

ſtomachi, niſiq; nō omnia mēbra quatiuntur, ſed ſolus ſtomachus, & cor non tremit. Cura autem eſt, quod fiant ea, vt febris curetur. Ipſi autem procedūt in tremore cordis, dant os de corde cerui, corallos, &c. & volunt cor curare, cum morbus ſit in ſtomacho, & ſtomachus affectus eſt. Cor non tremit, & non ſit niſi ex felle, quod expelli non poteſt.

Suffocatio matricis. *Fel per os nō anum expurgari.*

Fœminis ſuffocationem, &c.) Suffocatio fit ex malitia matricis per Tartarum, ſcilicet, quod Tartarus acutus tranſit cum felle ad matricem, & facit morbum, vt in ſtomacho: & quando matrix patitur, quia contraria pati non poteſt, tunc in ſtomachum reuertitur, & libenter expelleret, & matrix rurſus in ſtomachum, pellit & ſi in ſtomachum redit, ſit ſuffocatio, quæ ſtrangulare velle videtur. Nam fel non per ſeceſſum, ſed ſolum per os exſcreatur: ita illæ in ſuffocatione cadunt, vt Epileptici, & debet tam diu paroxyſmari, donec fel in matrice conſumatur. *Sterilitatem facit:*) quia omnibus, quæ ex tartaro laborant, mulieribus corrumpitur matrix, & digeſtiones corrumpuntur: quia quando ſimul it Tartari liquor, vbique corrumpit *Interpellatum morbum:*) quia non paroxyſmat, nunc alio modo, & non habent certum paroxyſmum. *Syncopin*) in deliquium animi cadunt, & clamant: & medicus debet iudicare ex clamore ſemper, quod Tartarus adeſt: nam vrit & pungit inſtar cultri.

Cancrenam) ſicut qui cancrenam habent & dolent, & vruntur, ita eſt in ſtomacho, & vruntur in ſtomacho, ſicut cancrena vrit in membro, & quando ſic ſtomachus eſt, tunc morbus eſt incurabilis.

Nectar ſuccoſum tartarum reſolutum expedite pellit.

Cura eſt, Nectar ſuccoſum: nam nullum Tartarum reſolutum permittit in ſtomacho, ſed recta pellit. Sed ſi non pellit, cancrena eſt in ſtomacho, & incurabilis: & ſic etiam nectar laxat. non cura: ſi nimium laxaret, conſtipa, ſicut in Dyſenteria.

Deſcriptio Nectaris ſuccoſi, eſt iſta.

℞. *Liquoris vitellicellæ ℥ iij.*
Rubedinis de colcothar. ℥ ij. fiat potio.

Rubedo colcothar, &c.) Sciendum, quod ex colcothar duo liquores egrediuntur. albus & rubeus. Rubeus liquor huc pertinet. Doſis eius eſt Drachma ſemis in vino bono: ingratus eſt ſumtu, ſed non curandum, in aurora dandum, & maxime facit vrinare. Nam expedite expellit ad hepar, & hepar digerit in vrinam, & vrina admodum fœtida eſt, ac ſumtam medicinam redolet: & ſi non fœtet, tunc timenda cancrena. Ideo vehementer vrinare facit, & non deſiſtendum, ſemper dandum, ne quid fors eius reliquum fiat.

Aliā.

℞ *Succi de ſuſſo. id eſt, panis porcini ℥ vj.*
Laudani præparati, ℥ ß.
olei nucis muſcatæ ℥ ß.

Fiat mixtura: in his reb. non conſiderantur gradus vel complexio, ſed arcanum conſiderandum: Nam illa pellunt. Non hic iuuant diarhodon Abbatis, diacatholicum. Abſtineat a purgatiuis: poteſt purgare, ſed nō cogitet, quod per illud velit curare morbum.

CAP. III.

De Febribus ſtomachi.

DE febribus tartari omnium imprimis ſciendum, nouiſſe nos, alias eſſe quotidianas, tertianas, quartanas, &c. alias itidem locum habere

in variis regionib. corporis. Verum de iis, quæ in ſtomacho oriũtur, nunc nobis ſermo erit habendus. Ceteras enim, vbi digeſtionẽ ſecundam atq; tertiam tractabimus Porro de febribus Tartari hæc ſunt notãda: per oppilationem ſuam & defectum ſeparationis, putredo occaſionem quærit. Hæc generatio infectio eſt aeris. Aer quia ſemper mundum ſe facit, contrarium non patitur. Nunc, ſi infectum ab ipſi corpus, tremorẽ patitur: nam quia aer in ſe putrefactiones fert, nõ niſi per motum corporis, quaſi terræ, petit egreſſum facere. Quod ſi incipit pro expulſione: iam motus terræ, id eſt, corporis per artus vſq; quo putredo, ad locum (ſcil. per egeſtionẽ) deſtinata fuerit, deinceps calor ſequitur, qui cauſſam accipit poſt vires contrarias. Totum enim corpus calet, & locus putredinis dolet tam diu, donec natura ab aere quietam ſe oſtendit. Omnis ergo tremor a putredine eſt, & motus ipſe per infectionem aeris, ſcil. huius elemẽti. In hac generatione principium omnium febrium, ſi nõ in ſtomacho, tamen alibi ſimiles habent naturas. Quare de temporib. paroxyſmi, in quotidianam, triduanam vel quartanam, &c. reſpice ſecũdam febrium declarationem in tractatu de ſecunda digeſtione, ſcil. de doloribus & paſſionibus hepatis.

Febres ſtomachi.

Signa febrium harum ex ſtomacho.

Febrium ſtomachi ſigna.

Compreſſio in ſtomacho, nauſea, vapor fœtidus, debilitas capitis, omniumque membrorum diſcoloratio, ſomnus narcoticus, tremor fortis, & mania poſt ipſum calorem. Mouetur ex croceis tartaris, & per tartarum frigidum potatum. Cura eius eſt duplex: Purgatio ſine digeſtione. Deinde pilulæ de laudano adminiſtrandæ ante paroxyſmum. De quib. purgationibus hoc notandum: Non tantum deorſum, ſed etiam ſurſum debet omne euacuatiuum eſſe & diſponi. Hæ purgationes cum vomitu debent eſſe Arcanum, non humorales. Eſt enim Tartarus ille ſubiectum in Arcanis ſpecificum, ſicut ſunt centaurea, helleborus, cataputia, præciatus, ſyler, pulpæ coloquintidæ, & ſic de ceteris.

Cura.

Deſcriptio pillularum de Laudano.

Pillulæ de Laudano.

℞ *Laudani* ℥ ß.
Rutæ
Abſinthii an. ℥ j.
Theriacæ optimæ, quantum ſatis pro incorporatione. Doſis grana quinque, nec vltra.

Nectar quoq; in principiis harum febrium adminiſtrandum, cum vino correcto & claro contuſo, ad cyathum perfectum.

Capitis Tertii Explicatio.

Febrium tria ſunt genera.

Febrium genera tria in ſtomacho, hepate, & in renibus. Nunc de febribus ſtomachi.

Putredo

Putredo Tartari ſunt feces Tartari. Nam illa, quæ in Tartarum non tranſeunt, in feces abeunt, in quibus prima generatio febris, & febrium primum principium. Aer autem corporis eſt internum elementum & perfectum, hinc infectio eius eſt a vaporibus de fecibus ex tartaro generatis. Iſta generatio infectio eſt aeris: iſta infectio, cauſſa paroxyſmi. Omnis paroxyſmus febrium, tremor eſt, & motus aeris. Motio iſta eſt elementata, ſicut in capitulo de motionibus terræ. Mundificatio aeris periodum habet. Periodus ille ex febribus non eſt, ſed de fecibus ſumitus, non ſecundum naturam elementi: Nam feces digeſtionem periodicam habent, id eſt digeſtiuam. Hæc in capitulo de fecibus. Febres ex fecibus tartari ſunt: fex & tartarus differentiã habent in his, de reſolutis non coagulatis.

Fex & tartarus differunt.

Declaratio primi. De reſolutionibus tartari hic non dicitur, ſed quod nõ tranſit ad coagulationẽ, de iſto hic dicitur. Et omnes febres ex fecib. tartari veniunt, id eſt, ex iſto tartaro, qui nõ ſinit ſe coagulari, fit febris inde aut in ſtomacho, aut hepate, aut in renibus, & non curanda genera, ſiue ſit quartana, quotidiana, &c. Ideo feces, quæ non veniunt ad virtutẽ expulſiuam, paroxyſmus aũt venit ex vapore iſto fecũ, qui ſe miſcet aeri, qui in nobis eſt. Nam & in nobis 4. elementa. Ergo vbi aer noſter ſic infectus eſt, non poteſt eſſe mundus: ideo vbi ſe mũdat, facit talem tremorem, & tamdiu, vſq; dum conſumitur vapor: & ſi aer nõ eſt tam fortis, vt poſſit pellere infectionẽ, retrolabitur, & in ſtomacho compreſſiones ſuſcitat. Vnde eſt quod dicunt: Non me concutit, ſed premit. Quando ergo ſe vult mundare aer, concutit corpus 1. 5. 10. 12. horis, poſt tremorem venit calor, quia aer per iſtam motionẽ accendit ſulphur & ſalis ſpiritum, &c. Quod autem tremor venit hodie, nõ cras, ſed perendie, veteres dixerunt, quod phlegma, cholera, melancholia conueniunt in tempore, & faciunt tremorem, nihil eſt, &c. Hoc certum, quod febres veniunt ex putrefactione, ſed humores non putreſiunt in nullo morbo, niſi in lepra: Sed putrefactio eſt ex fecibus, feces ſunt in digeſtionibus, ſtomacho, epate & renibus: in ſtomacho minimus calor, in epate maior, in renib. maximus. Quare autem tremor facit hodie, non item cras, & ſuum periodum habet, quæ cauſſa? Quia feces quoque digerunt, ſicut ſtomachus aut epar digerit. Ideo quando feces incipiunt fruere, tunc vapor aſcendit & inficit aerem: inde tremor: nam & in fecibus vis digeſtiua. Si ſunt feces ex Mercurio, eſt digeſtio fecum in die. Si ex ſalibus, poſt diem alterum: Si ex ſulphure, poſt diem tertium eſt digeſtio: & inde eſt paroxyſmus. Ideo nihil eſt, quod ibi cauſſantur ſanguinẽ, & putant phlebotomia curari: item quod dant frigida, vt melonem, &c. & volunt calorem infrigidare, nihil eſt. Nam adeſt quidem calor, ſed hoc ex fecibus. Feces quæ veniunt ex Mercurialibus, habent ſuum paroxyſmum quotidianum. Nam indies habent digeſtionem. Nulla enim arbor vel res eſt, quæ in anno ſuam excretionem ſemel non habeat. Sic & feces ſuas digeſtiones. Interdum paroxyſmus errat, & hoc fit, quod digeſtio errat.

Febres ſtomacho, &c. vt ſiũt a qua cauſſa.

Tremor feb. unde.

Calor febr. vt fiat.

Humores paroxyſmorum non ſunt cauſſa.

Paroxyſmorum quæ cauſſa.

Et ſciat Medicus, non eſſe febres ex humoribus, & debere purgari: Humores non purgantur, & quilibet humor manet in corpore, in ſuo loco, & non pellitur, ſed feces peccant. Tremor eſt velut terræmotus, & non poteſt fieri ſine aere. Et quia aer non poteſt ſtatim penetrare poros, inde tremor. Nihil eſt, quod dicunt, Melancholiam & phlegma inuicem pugnare. Eſt pulchra phyſica, quæ ad manticam affigenda eſſet. Ita in peſte aer externus non inficit, etiam ſi ſit in loco, vbi quis peſte moritur. Verũ eſt, ille aer, qui ex patiente it, ſcil. mortuo, inficit meum aerẽ in me. Nam quando quis moritur, primo elementa abſcedunt ab ipſo: & iſte aer quærit exitũ, inde vlcera, &c. Boni vapores ex iuniperis nõ valent in peſte, quia natura attrahit bonũ aerem,

Humor nullus putreſcit in corpore aut purgatur.

Tremor eſt ſimilis motui terræ.

Fumus ex iunipero in peſte inutilis.

Febr. erraticarum quæ cauſſa.

qui ſibi placet, & ſimul etiam malum, &c. De febribus, ſi eſt in ſtomacho, poſſum dicere, tertiana aut quotidiana ſtomachi, quotidiana hepatis, quotidiana renum. Febris erratica inde, quod ſæpe feces Mercurii, Sulphuris, Salis commiſcentur. Inde variæ digeſtiones & varii paroxyſmi. Putrefactio tartari non eſt febris, ſed quando tranſit ad digeſtionem, tum febris. Nam ex digeſtione fit vapor, & inde aer inficitur. Feces ex Mercurio digeſtionem faciunt in 24. horis, ex ſulphure ter, in horis totidem.

Febris quid.

Signa febris ſtomachi.

Signa febrium, &c.) Primo ſcire debet Medicus, an febris ſit in ſtomacho, epate, renibus, & iſta diſcuntur per ſigna. Ex ſtomacho eſt, quando febres habent, & non magnam admodum ſitim, & licet quidem calor inualeſcat, tamen non bibunt multum, &c. Sed in hepate ardor magnus eſt, quia ſanguini propinquus eſt, multum bibunt, &c.

Compreſſio ſtomachi) Si ignaui ſunt & rerum omnium pertæſi, laxe incedunt, vix pedes efferre poſſunt, aut os aperire, adeo pigri grauatique ſunt: Signum eſt in ſtomacho eſſe. Nam in hepate & renibus ſunt agiles. Item quando dicunt, ſaporem ſe ſentire, quaſi dura oua ediſſent, ſignum eſt ſtomachi: vomitus, nauſea, ſunt communia ſigna ſtomachi, epatis, renum. Sed etiam ſciendum, an ſit ſalis, Mercurii vel ſulphuris, vel ſalis proprii. Si vinum faſtidiunt, & ipſum bibere non poſſunt, ex Mercurialibus eſt. Ex ſulphure, quando vomunt, nec quicquam redditur aliud, quã quod ederunt. Qui ex proprio ſale, non vomunt, ſed tentantur orexi.

Signa cauſarum febr.

Putrefactio omnis eſt digeſta.

Arcanis febres purganda.

Arcana febrium quæ ſint.]

CVRA.) Ipſi ponunt, quod debemus digerere, obſecro quid volumus in febribus digerere? tum fit putrefactio. Putrefactio autem digeſta eſt, materia prius digeſta eſt, quia omnis putrefactio eſt digeſta: Sed ad purgationẽ accelerandum. Quando volumus purgare febres, tranſeundum ad Arcana: & ruſtici in illis melius ſciunt purgare febres, quam Doctores. Et centaurea eſt, quæ purgat febres, quia ſolum putrefactiones purget. Sic Cataputia, Helleborus, Præciatus, illa purgant febres. Stulta ſunt illa, Alepharginarum, Arabicarum, &c. Et ſi ſanat, natura per ſe putredinem expulit. Poſt purgationem confortatio danda. In febribus ſtomachi nullus perfecte curatur, niſi ſurſum per vomitum: quia per ſeceſſum illa materia ire non vult: humores non purgantur. Quando aer infectus, & etiam putrefactiones pulſæ ſunt, ſicut etiam aer purgari debet, vt habes deſcriptionem in libello. Nectar quoque, quod fit ex correcto & claro vino. Correctum eſt ex vino rubro, vel nigerrimo, quod cõgelatur. Clarum ex albo eſt. Etiam in febribus adhibentur Scarificationes in ſpina dorſi, & minutio ſaluatellæ: non reprobo: quia vbi ſic ſanguis per motionem accenditur, vt aperiatur, bene fit: ſed quod cura ſit, non eſt verum. Etiam ſigna febrium ſunt rigores, vt inhorreſcant velut horror peruadit illum, qui acicula compungitur. Et hoc ſignum eſt, quod vult diu durare febris. Item aliquib ſignum, quando quis pandiculatur. Tunc eſt ſignum febris futuræ.

CAP. IV.

De Lapillo inteſtinorum.

TArtarina vero coagulata apud inteſtina, deſcendunt ab excrementis: ſed quæ operationes in his ſe oſtendunt, ab his dolor ducit originem, de quibus contrarietatibus, torſiones & tormina innaturalia creſcentem ſtatum accipiunt, & talium eſt rei quoque oppilatio, quæ conſtipatio olim dicebatur, ſiue per vſneam huius inteſtini, ſiue per grandinem, ſiue lapillum, & hoc iuxta quantitatem collecti. Morbus iſte Tartareus

tarcus inteſtinorum, non tantum ſuo membro, ſed tanquam egeſtu repercuſſiuum, & in ſtomacho nocumentum facit, orificioque & confinibus ſuis. Nam conſtipatio eſt e lapillis aut generibus ſuis, quæ facta eſt ex egreſſu prohibet ſalem: Prohibitio autem egreſſus nauſeam facit ex repercuſſiuo, hoc in principiis clauſuræ, & inſtrumentorum ſuorum. Quare in hac parte notandum de ſtomachi proprius doloribus, ne dolor ſtomachi accidentalis, indicio imperito proprius ſtomachi eſſe iudicetur, ſed locis cauſæ præſtetur, ſcilicet inteſtinis. Signa ſunt: Torſiones in ventre abſque contractura, & tormina prætereuntia, non fixa, conſtipatio excrementorum, aqua fellea per os, vel lucida pura aliquoties, ſentiuntque durities apud inteſtina, nodos, & quaſi ficus, ventoſitates, & ſimilitudines nouorum viuentium quaſi verminum, & ſaccos repletos, vel ſimile, tumorem aſclytum ac tympanitum facit, & omnes illius dolores mouetur, a vino acuto, a leguminibus, a frigore externo, & per ſe indies cum quotidianis ſuis paſſionibus. Cura eſt duplex: Reſolutionis, & carminatiua. Reſolutiua cura perfecta eſt: carminatiua in accidentalibus valet. Carminatiua fit per diacyminum: Reſolutiua, altera hyemalis, cuius formula ſic ſe habet:

> ℞. *aquæ de fæcibus vini* ℥ iiij.
> *Tartari communis* ʒ vj.
> *Mumiæ* ℥ ß.
> *Mellis deſpumati & coliti*, quantum ſufficit.
> Fiat mixtura in forma electuarii. Doſis eſt a ʒ. iij. vſque ad vij.

Altera æſtiualis, quæ recipit:

> *Maſtichis, Been albi, Pezuar. an.* ℥ ß.
> *Seminum Anethi, Carui, Ammeos, an* ℥ j.
> *Succi Limonum*, quantum ſatis erit pro incorporatione, formentur boli Doſis ʒ. *dimidia*.

Vſus quotidianus ſuccorum ex limonibus, aut arcanis impedit generationem huiuſmodi Tartari in inteſtinis, & generatum reſoluit: debent tamen reduci ad quartum gradum Spagyrorum.

Capitis Quarti Explicatio.

TArtarina ſunt iſta, quæ deſcendunt ex ſtomacho, ex ſpiritu coagulato cum corpore ſicco: corpus ſiccum eſt corpus de humido coagulato, vel ſicco reſoluto. Flatus corporis eſt flatus generatus ex frigore periodico. Frigus periodicum eſt, quod temporale, ſiue æſtiuale eſt, aut hyemale: & cura eius periodica, ſicut in capitulo de tēpore periodico. Regreſſus autem eſt morbi conſtrictio contra emunctorium, ad primum principium faciens regreſſum. *Tartarina quæ.* *Frigus periodicum quid.*

Corpus ſiccum facit duos morbos. Humidum coagulatum eſt lapillus in inte- *Corpus ſiccum duos morbos facit.*

ſtinis, de quo præſens caput tractat. Siccum Reſolutiuum colicam ſeu contracturam facit, & hoc caput pertinet ad Tartarum in ſtomacho. Sed ſi ſtomachus ex Tartaro non corrumpitur, quod ſtomacho nihil adhæret, ſed ſeparat recte purum ab impuro, & fertur ad inteſtina: In inteſtinis illis intra ſtomachū, & rectum inteſtinum, id eſt, longaonem adhæreſcit. Ideo hic tractamus de Tartaro ex ſicco coagulato: Itaque in inteſtinis, vt in ſtomacho, poſtquā primo ſtomachus ſeparauit, & mittit ad inteſtina: ipſa inteſtina intra ſtomachū quoq; & longaon, quoq; ſeparant ad ſeceſſum & vim habēt ſeparationis, non quod ſeparant purum ab impuro, quia omnia in inteſtinis ſunt impura, ſed ſeparant materiam a ſtercoribus: ſtercora ad longaonem mittunt: de alio nutrimentum ſuum habent: nam proprium nutrimentum habent inteſtina. Nam reliqua membra omnia per totum corpus ab hepate ſumunt nutrimentum: Solum inteſtina inde non accipiunt nutrimentum. Ideo quia a nullo membro poſſunt habere, neque ab hepate vel renibus, vt in anatomia eſt videre: ideo oportet, vt ſtomachus cum impuro ſeparato quoque inteſtinis ſuum nutrimentum mittat. Sicut a puro reliqua membra nutriuntur, inteſtina ab impuro: ſcilicet, ex ſtercore ſuccum ſibi accommodum attrahunt, vnde adipem aut pinguedinem, quæ ab inteſtinis deradi ſolet aut auffertur, etiam in pecudibus, & bouū attrahunt: item ſolum ſeparant inteſtina non ſic digeſtio. Poſtea cum illud egreſſum fuerit, quod inteſtinis bonū eſt, quod nutrimentum eorum eſt, tum reliquum eſt ſtercus: ſicut vinum, cum euaporat, ſtatim eſt acetum, & natura non curat, ſed vadit per egreſſum. Ideo vbi a ſtercore non bene ſeparant ſuum nutrimentum, fiunt ægritudines, & ſi nimium attrahunt, quoque morbi inde fiūt. Ergo lapilli inde fiunt: vbi e ſtomacho ſulphur, id eſt, ſtercus expellitur, in eo eſt ſalis vis, tunc lapides generat, & inde fit conſtipatio, vt cacare non poſſint, [illegible] Princeps in [illegible] habuit in inteſtinis lapidem, &c. vt materia neque ſurſum neque deorſum ire poſſet. Et lapis iſte ſcindi omnino poterat. Dicebant [illegible] meſtos eſſe, ſed nihil eſt: quia nullum metallum adhæret, non vadit ad [illegible], aut digeritur, præter ferrum, quod cum bibitur, limatura, ſcilicet ferri, illæ [illegible] coagulantur, & faciunt dolores inteſtinorum, &c.

Ideo, quando in inteſtinis fit lapis, non fit ex inſulſis aut carne, aut aliis [illegible], ſed debet ſingulis equidem eſſe, ſcilicet, ſi quis multum vtatur medicinis: vt aurum potabile, [illegible], limatura Martis, dulcedo Saturni, [illegible] tartarus calcinatus: ſic chimolea, [illegible], aſphaltum, antimonium, &c. Illi ſi dantur in medicinis, coagulantur in inteſtinis: Nam non manent in ſtomacho, neque ad hepar tranſire poſſunt, ideo ad inteſtina vadunt. Nullum Metallum vſurpari debet, niſi ſit medicina præparata, item perlæ reſolutæ, hyacinthus, ſapphyrus, &c. Non ſatis eſt, quod ſoluantur in aquam, quia ad primam materiam [illegible], id eſt, [illegible] poſſunt, ideo vſurpanda non ſunt. Ideo male omnia ſcripſit Villadius. Et vbi ergo generatio lapidis incipit. Primo flatus, & ventus venit, & ille ventus tempus ſuum habet: & ſi naſcitur in æſtate, habet ſuam curam: ſi in hyeme, ſuam curam: vbi quis in autumno plus ſentit flatus & torſiones, illi certo habent generationem lapidis, & curari debent per medicinam autumnalem vel hyemalem: & ſi in vere, per medicinam æſtiualem.

Porro & aliæ ægritudines inde fiunt, ex lapillo ſcilicet, quod inteſtina conſtipat, & fit quod ſtercus rurſus aſcendit in ſtomachum: inde [illegible] & ſtercus per os egreditur, quod ſignum mortis certiſſime eſt, quia lapis conſtipauit. Sæpe [illegible] per guo-

Inteſtina nutrimentum proprium habent.

Lapides in inteſtinis qui fiant.

Princeps [illegible] lapidem [illegible]

Lapides in inteſtinis, unde fiant.

[illegible] curatur.

[illegible]

per purgationem violentam materia pellitur, sed aquosa, [illegible], & tenuis, Ideo penetrare potest & hoc signum Tartari, sed materia [illegible] non transit. Ideo signum sit lapilli [illegible], quando cum purgatione solum aqua transit, quia propter lapillum non potest materia [illegible] transire. Item, qui [illegible] habent, & lauant, & per balneum non [illegible], aut [illegible], signum est lapilli in intestinis. *Signa lapidis [illegible] in intestinis.*

Tormina) scilicet, cum dolore dorsi, signum lapidis, & si [illegible] cum oleo olivarum, vel chamomillino, [illegible] tormina, & tamen dolor dorsi manet, est signum lapidis. Item constipatio, quod in octo diebus [illegible] habent, [illegible], quod interdum [illegible] habent, [illegible] in tribus diebus non & omnes qui ita constipati sunt, & conqueruntur, quod non possunt sedes habere, signum est lapidis Tartari. Et non est quod [illegible] non posse digerere, & esse frigidum: nihil est, sed lapis est. Item aqua fellea, quando cum [illegible], id est, quando [illegible], & per superiora erumpit aqua tenuis, signum est lapidis, & quod [illegible] locum habet, & est [illegible].

Duritia & nodus.) Si durum quid in lateribus sentiatur, vel quando quis tangit in ventre, quasi [illegible] attingeret, aut glandem, in intestinis est, & nodulos [illegible], signum [illegible] non est quod dicat, Splen esse obduratum. Item, si [illegible] in lateribus, vt a vermibus, signum est non lapilli, sed [illegible]. In ista [illegible] sunt [illegible], & malum est medicamentum, quia sæpe ille pulvis generat vermes.

[illegible].) Si [illegible] sunt, signum est Tartari vel lapidis: quando bibunt aliquod [illegible], id [illegible] lapidem: item legumina faciunt ventositates, quia exire non possunt propter lapillum: inde faciunt tormina. Et quando dicunt [illegible] ventositate [illegible] in ventre, est ex lapide. Cura carminatiua est per diarrhœam [illegible] debet fieri, sed carminatiua cura non tollit, nisi accidentalia, scilicet torsiones ventris, rugitus & ventositates. *Cura carminatiua [illegible].*

[illegible] &c.) scilicet, quod fecer, quæ ab exusto vino relinquuntur, ille feces debent in ignem [illegible] tunc fiunt cinis albus, & quod non corporis, [illegible] ubi ponitur ad humidum cursus transit in aquam. Non est [illegible] melior in [illegible] contra lapidem, & omnes eius generationes, quam succus de [illegible], & [illegible], quando ad quartum gradum Spagyricum reductus. [illegible] & succus de Arantiis, nisi quod possit reduci ad quartum gradum spagyricum, & omnia remedia, quæ [illegible] posuit in cura morborum, ex intestinis nihil sunt nisi carminatiua: sed dari duplicem curam esse. *[illegible]*

CAP. V.

De Colica, Iliaca, & Contracturis.

COlicæ vel Iliacæ ſpecies, morbus eſt inteſtinalis, ſumens initium ſuum a Tartaro reſoluto, pontico, & pontagio, habet locum per vniuerſam regionem inteſtinorum. Ponticum autem Pontagiumque centrum morbi occupat, & non diſtantiam vniuerſi inteſtini. Eſt enim centrum morbi paruum in pede, ſed ex natura ſenſitiua cunctum circu- *Colica quid & qua eius [illegible].*

lum aſſumit cum dolore. Igitur non materiæ reſolutæ, ſed loci ſenſibilitati vitium attribuitur. Materia vero ex Tartaro acuto eſt, diſſoluto apud inteſtina ex pontico ſale exorta, contrahit per ſtypticitatem innatam, torquet ex ponticis zinziberatis, ex his vero duobus aſſignatis. Colica & Iliaca ſecundum locum, diuiſim recipiunt cauſſam ſuam, ſcilicet, per ſtypticum & ponticum. Quod ſi generatum fuerit hoc paruum reſolutum, in colicam abit, vel iliacam, grandiſſimis torſionibus, & conſtipationibus: Nam illud ex ea ratione, de Natura ſtyptica, quæ claudit monoculum & inteſtina, ſtercoraque in aerem vertit, & inteſtina lædit vagando: & ſi iam morbi Tartarus ille reſolutus, conſumtus non fuerit, nec expulſus, quia in ponticis & pontagiis non eſt vis ipſa expulſiua: neque in ſtypticis, ſed potius eam corrumpunt, deſtruuntque excrementi egreſſum: vnde poſt iſta, ſi morbus fuerit extenſus ad membra per regreſſum repercuſſiuum hinc inde in loco ſuo, nunc aer de ſtercore vtium primarum ſumit generationem: aer ille prorſus nihil niſi aer acetoſus, perambulans vltra inteſtinorum loca, videlicet in ſtomachum a ſtomacho in fel, in hepar, dein per venas: a venis ad carnes externas, ab his ad ligamenta, in quibus cõtractionem facit, ſicut ſtypticum acetoſum & pontagioſum. Nam contractura nihil aliud eſt, niſi infectio membri ab aere ſtercoreo inteſtini, de Tartro reſoluto ꝓducta: Nam aer ille penetrabilis eſt, ſubtiliſſimus, relinquit vitium poſt ſe acetoſum & ſtypticũ, quibus contractio carniſque conſumtio exortæ. Et omnis dolor morbi huius nihil niſi Tartarus reſolutus, conuerſus in aerem, cum ſubſtantia & corpore tranſmutatus in ventum, vt de ſulphure exemplum habetur. Signa: Torſiones in ventre, cum conſtipatione, dolores ſpinæ, & compreſſio Thoracis, vomitus felleus, amarus, nauſea in comedendo, vox exigua prauiſſima, membra quaſi mortua, inſenſibilia, & mortua virtute punctiones per membra vagantes: Mouentur a ſtypticis & ponticis, ſiue cibariis, potibuſque, ſiue ex balneis, ſiue ex retentione excrementorum, vel huiuſmodi aliis.

Pontagia expulſioni aduerſantur.

Contractura quid.

Signa Colicæ.

CAPVT SEXTVM.

De cura Contracturæ.

(Arcana huius curæ ſunt in pinguedinibus, & oleis, & axungiis, ſine additione aquarum: oleum datur ſtatim venenatis: ſi comederit, bibat illud: ſi vulnus, illinatur butyrum, vel oleũ: Pinguedines vero debent reſpondere mumiæ, olea maiora proſunt, alia vi-

QVod dixi de contractura, maximum eſſe in cura conſiderandum de medicina contra ſtypticũ & pontagioſum vel ponticum, & illud quod in his duab. ſpeciebus acetoſis exiſtit. Quæ vero illa ſint cõtra naturam ſtypticã, & pontagioſam, de pinguedinib. ſunt ex Arcanis: Nã cũ

non

non omnes pinguedines in contractura cum ſuo temperamento: ſique dubio ſi ſolbet nunc habeatur. Licet autem in medicos plura ſint aduertenda, de generibus Remediorum: attamen in vera medicina, vnum eſt conſiderandum, quod eſt in hoc morbo potentiſſimum, vt taxus prodeſt, & vulpes. Sed quid nobis de partiuolantibus. Vnum hoc eſt & potentiſſimum de Galbaneto, & aliud de ſerpentina, pro exterioribus. Pro interioribus nihil exſiſtit violentius, quam Iuniperata & Oliueta. Adhuc vnum, quod eſt efficaciſſimum, ſi tamen apud vos ſine admiratione, ſcil. liquor auri, & liquor mumiæ: nihil noſcribimus de clyſteriis. Vtiliſſimũ apud nos medicamen, & abſurdiſſimum, & turpiſſimum. Nihil etiam de laxatiuis ponimus: quia laxatiua conſumunt membra, deoppilant, & hoc male, augent ſecundum corpus in contractura generatum: ſed ea, quę diximus, de ſublimibus diximus, & ex Arcanis vtiliſſimis elegimus. Nihil apud arcana & ſpagyros altius, laudabiliuſue liquoribus, videlic. de mumia & de auro, atq; de ſerpentina Bemontis. Iaſſa vero licet magnis virtutibus exſiſtat, ſed tamen minimum gradum attingit. Illud apud nos conſtantiſſimum eſt, pinguia Arcana ad intra & ad extra applicare. Nãque contractura inteſtinis ab intra & extra deliberationẽ cupit. Quicquid apud externos externa petit, niſi de exemtis, ſcilic. auri liquoribus, in quibus contracturæ tota vis & cura miraculoſa exſiſtit, magiſtraliter, & laudabiliter eximie laborat. Cetera extra has artes nihil niſi Empirica infatuata, abſq; perito medico applicantur. Nam ne cures, cuius fortis ſint conſilia & adiumenta; crede in Eſſatos & Arcana, non in quemuis ſcribentem garrulum, ſuam tractantem arrogantiam ex antiquis ſumtam.

Contractura remedia ſex. 1 Taxus & vulpes. 2 Galbanetum. 3 Serpentina. 4 Iuniperata & Oliueta. 5 Liquor auri, mumiæ. Clyſteres medicamen turpiſſimum. Laxatiua diſſuadet. Iaſſa & Contractura pinguia arcana.

Sequitur vnguentum per transligamenta.

℞. *Pinguedinis taxi, vulpis,* [illegible]*, an.* ℔ ß.
Olei de maſtice ℥ iij.
De ſpica ℥ j.
Aceti ℥ iij. Fiat vnguentum cum diſſolutione.

Vnguentum ad contracturam.

Galbaneti deſcriptio.

℞. *Ol. oliuarum* ℔ j. *ol. laurini* ℥ iij.
Reſinæ de Botin. ℔ iiij. Fiat deſtillatio, per alembicum: Deinde recipe huius Galbaneti ℔ ij. quas iterum deſtilla per alembicum in modum balſami.

Galbaneti deſcr.

Aliud de Serpentina.

℞. *Serpentinæ Bemontis* ℔ iij.
Olei oliuæ ℔ vij.
Ol. de papauere, ℥ iij.
Ol. de ſpica, ℥ ß. Reduc in Balſamum.

Ad contracturam Balſamum ex ſerpentina.

Diaſſa egregie valens in contracturis procedentibus ex ira, ſerpentis inſtar.

Diaſſa deſcripti.

℞. *Iuſſæ* ℔ j.
Olei de boten ℔ ij.
Maſtic. ℥ ß.
Gummi hederæ ℥ j.
Gummi heleni ℥ iij. ß. Reduc ad Balſamum.

Capitis V. & VI. Interpretatio.

Ponticum quid.

PONTICUM res eſt mixta, ſcilicet pontici cum amaro, vel ſtypticum & ponticum, ſicut in aceto, in acatiis & ſimilibus: Nunc de ex Tartaro reſoluto morbis, & vnus idemq; morbus eſt colica & iliaca, & ſi ipſi diuiſerunt, idem morbus eſt, & conſiſtit intra ſtomachum & monoculon, & in cura vnum idemque proceſſus eſt. Ipſi dicunt, colicam eſſe ex cholera, & quod vrat & purget, ſed nihil eſt. Nam etiamſi cholera veniat ad inteſtina. Tamen cum ſtercore exit: Sed potius non eſt colica aliud, cum pendet in inteſtinis, niſi Tartarus reſolutus: ille facit tales dolores. Si in ſuperiori parte, Iliacam: Si infra, Colicam, ſed idem eſt principium. Hic morbus colica, eſt morbus contracturæ: Colica & Iliaca non ſunt proprie morbi, ſed ſolum principia contracturæ: Ideo capitulum eſt de contractura, non de colica, vel Iliaca, vt ipſi diſtinxerunt. Hic morbus ideo contracturæ dicitur, quia ſiniri ſolet cum contractura. Sicut principia lepræ, etiam lepram dicimus, id eſt, non appellamus proprio nomine: & principia febrium, febres: quia quo ſinitur & clauditur res, morbus eo debet nomine appellari. Et etiamſi hic ſum contra Auctores, non refero, quia eorum Recepta in Colica & Iliaca eorum errorem oſtendunt. Niſi ſi curam eorum contracturæ accipias, tum colicam etiam curabis. [illegible] non abigis colicam, niſi Tartarus ſit tam facilis reſolutionis, vt perſeabeat: Ideo Tartarus eſt acetas, & qui colicam facit. Itaq; cum côtractura ſit verus morbus, ve in contractura procedere debes.

Colica [illegible] [illegible]

Colica [illegible] [illegible]

Ideo punctiones, quæ ſentiuntur, non ſunt morbus, ſed ſigna & principium contractionis, Nam etiamſi foris membra non ſunt contracta, tamen inteſtina contracta ſunt tectum maxime, cum clamât ac vociferantur, non eſt, niſi quia inteſtina contractionem patiuntur. Ille morbus ſolum eſt in inteſtinis, id eſt, [illegible], etiamſi nondum venit ad externa. Ille [illegible] contractura, id eſt, colica eſt in inteſtinis, & curatur, ſi vis pontica & ſtyptica Tartari tollatur. Colica ſeu Iliaca dicide bet prima contractura in contracturis, vel in colica in inteſtinis eſt in paruo loco, & hoc eſt certum: vbi autem guttula adhæreſcat, illius guttæ locum non ſcimus, ſed nunc ſupra, nunc infra eſt in inteſtinis: Et quo cadit, facit dolores, & tamen ab illo exit loco, id eſt, quandocunq; Tartarus reſolutus paſſi mole adhæret inteſtinis, tunc inteſtina ſunt tam ſenſitiua, vt hoc ſentiatur: ſi in paruo loco afficiuntur, tunc vbiq; ſentiuntur, & quidem per totum ventrem, quem totum commouet: & quid ego propter ex illam guttulam clyſteria infunderem? quid iuuaret? Portaſſe non attingeret, ſed interdum clyſter dolorem ſedat, ſcilicet ſua vnctuoſitate. Sed tamen morbum non tollit. Ideo guttula illa a medico debet conſiderari, vt vis ſtyptica pontica; eius tollatur. Ideo medicus propter guttam illam, non debet ideo totum corpus, ſtomachum & neruia

moucre

mouere & purgare, ſed potius morbum iſtum. Quid enim hoc guttæ ad ſtomachum aut epar? In contractura hæc ſumma eſt, ille Tartarus, qui adhæret inteſtinis, in illo ſtypticitas eſt, acetoſitas, & vis pontica: vbi adhæret, ibi totum ventrem corrumpit. Et quemadmodum Tetanos, qui membra ambit circumſpaſmus, qui membra tendit: ita eſt Tartarus iſte, id eſt, hunc ſtypticum, quod eſt in illo Tartaro, cogit & contrahit inteſtinorum ora: & pontica vis, quæ eſt in illo Tartaro dolorem facit. Vnde ſit, quod inde dolor, propter ponticam vim: Contractio vero propter ſtypticam vim. Nam pontica vis dolorem, ſtyptica vero contractionem inteſtinorum facit: vnde etiam vnus dolor eſt. Vnde igitur morbus poteſt dici colica, propter locum, qui in colo eſt, quod velut hoſpitium exhibet: alioqui non eſt, niſi contractura: poſtquam contractio venit, tunc dolet, pungit, contrahit, & non ſinit ſtercora exire, interdum ea reperiuntur, & cum illa ſtercora exire non poſſunt, diliceſcunt hic & conſumuntur, & mutantur in aerem: id eſt, ſtercus exire non valens, tranſmutatur in aliud corpus, mutat corpus in aerem, ſicut qui ſedes ſupprimunt, multas habent ventoſitates, & poſt ventoſitates ſequitur conſtipatio: Ergo nunc, quum corpus ſtercoris mutatum eſt in aerem, quomodo per laxatiua aerem purgabo? Ideo laxatiua & coloquinthida non purgabant hoc quia non eſt amplius ſtercus.

Colicæ dolor à pontico. Contractio à ſtyptico.

Stercus in colica in aerem ſe mutat.

Laxatiua cur in colica non conueniant.

Igitur ille aer, qui ex conſtipatione ſtercoris cauſſatur, non tranſit per purgationem, ſed alia conſiderare oportet. Præterea ſtercus non exit, niſi per virtutem expulſiuam, ſicut & vrina per ſe non exit, ſed per virtutem expulſiuam. Si ſtercus illam non habet, non egreditur: ſed vbi ſtypticum eſt & pontagioſum, ibi non eſt vis expulſiua: ideo pontagioſum tollendum eſt. Tunc per ſe ſtercora exeunt, quia expulſiua vis redit, quod vnum & potiſſimum, & in colica, vt per ſe ſtercora vadant. Stercus ergo, quod tranſire non poteſt, propter ſtypticitatem, cum ſic in inteſtinis eſt, & mutat ſe in aliud corpus, in aerem, & tum Tartarus ponticus contagioſus aſcendit, & miſcet ſe illis, & ſeparat ſe ab inteſtinis, & tranſit ad aerem ſtercoris, id eſt, ſecundum corpus ſtercoris, id eſt, cum ſic inteſtina emolliuntur & incaleſcunt, vt per balnea, tunc aperiuntur inteſtina & meatus: Nam per balnea inteſtina & pori deoppilantur, tunc ille aer tranſit ad ſtomachum, deinde ad hepar, & in ſtomacho ſiet ructus, ſed omnia aeteri bus: ille aer & ventus vadit ad omnes poros corporis, & facit contracturam membrorum. Primo in ſtomachum vadit ille aer, mutat ſe ſic, a corpore ſtercorum, vocē facit exilem tenuemq; conſtipatq; eam, poſt alia ſe membra, & ad carnem tranſit, & caro laxa ſit, & ſpongioſa, & poſtea appropinquat ligamentis. Cum ad ligamenta venit, acetoſum & ponticum: quia primo in primo corpore, id eſt, dum vt Tartarus inteſtinis adhærebat, fuit ſtypticitas, ponticitas, & pontagioſum: ſic & in ſecundo corpore, id eſt, in aere, & tunc fit contractura, tunc reſoluuntur: & quid poſtea proderit purgare & laxare? Et poſt ligamenta tranſit, & penetrat oſſa in medullam ibi punctiones inſtant. Ira ergo vbi Tartarus adhæreſcit, ſtypticitas inducitur, & contractio inteſtinorum: poſtea vbi ſe reſoluit, tunc fit aer, & hoc maxime per balnea, quæ reſoluunt omnes poros per totum corpus, & vbi colica eſt, id eſt, contractura interna, tunc aer foras egreditur ad alia membra, vt ligamenta, & externam facit contracturam. Sic & ira in colica prohibita eſt, quia ira deoppilat, ſicut balneum: neque adhuc probatum eſt, quod ira veniat ex felle, &c. Sed dico tibi, quod ex ira deoppilantur pori, vt per balnea. & ſi quis ex ira contrahitur, oportet vt prius colica præcedat, & ante inhabitet; Nam nullum membrum ita mouetur ira, vt ſtomachus: & cogit ſtomachum, vt expellat a. [illegible] iſtum, de quo dixi in reliqua membra. Vnde contractio.

Ira in colica cur noceat.

Ira ſtomachum maxime mouet.

Nota. In Balneis conſulendis obſeruandum, ſi homines catarrhoſi ſint, ne conſulas, quia poros omnes aperit: Sed ſi quid foris aperiendum, vt extrahat ex cute, &c tunc conſule. Quidam totum in manibus contrahuntur, & hoc ideo, quia ſæpe oppilationes in ligamentis ſubſiſtunt ex Tartaro: vel alia cauſſa: & quod ita non poteſt aperire vel ſoluere balneum, tum illud membrum non contrahitur. Nota. Sanguis aſcenditur per aerem, de quo ſupra. Ligamenta, caro, &c. dulcia ſunt. Si aciditas inuadit, tunc corrumpuntur, id eſt, liquor in ligamentis dulcis eſt: itaq; per ponticum & acetoſum corrumpitur, nec ea ferre poteſt. Ligamenta habent dulcedinem, & quam diu ſeruant bene habent: ſed quando corrumpuntur, & accedit acetoſitas, actum eſt: tunc non mouentur, contrahuntur, nec membra amplius ſuſtineri queunt. Cura ergo eſt, vt acetoſitas pellatur, & dulcedo prædominetur in ligamentis: unde eſt quod purges: in quibus pores membrorum obſeruandi ſunt: ſic ſanguis ſalſus vel amarus eſſe vult: caro, ligamenta, ſplen, dulcia, &c. Quodlibet membrum in ſuo eſſe ſeruari debet, & non vult ſuum ſaporem corrumpi: ſi fit, deficit.

Ligamenta & caro dulcia, acidis offendantur

Sanguis eſt vel ſalſus vel amarus.

Signa: ſæpe torſiones in ventre fiunt, cum ſedibus, & quando ſedem habent, ſc. poſt torſiones tunc abeunt torſiones: hoc non eſt colica: Sed quando torſiones ſunt cum conſtipatione, tunc ſignum eſt principii colicæ: & ſi dorſi dolores, quia compatiuntur, id eſt, illa membra conſiria ſunt. Et compreſſio thoracis, quod ſcilicet ... eſt & ſurſum fertur ad ſtomachum, & vomitus ſ[illegible], quia vbi abundat ſtomachus, (*in ſtomachum incurrat aer*) mittit ſtomachus ad fel, & fel non poteſt pati, vt ſapor ſuus corrumpatur, ideo expellit, & fit vomitus: & quando valde frequenter vomunt, ſignum eſt perfectæ colicæ. Item amaritudo oris inde &c. item nauſea comedendi, hoc non eſt ex debilitate ſtomachi, vt communiter dicunt, vt ipſi putant, & non opus eſt [illegible] fortitione ſtomachi: ſed materia peccans, ſcil. ex iſto Tartaro tollitur. Item vox perit inde, & quando organa vocis corrumpuntur, tunc ſignum eſt, quod vult in membra conuertere, quia aer incluſus, qui adeſt, intumeſcit, & oppilat meatus, & polluit organa vocis, meatus maiores: quia organa vocis triplicia ſunt, & ille aer maxime oppilat, coarctat, non reſoluit, quia ligamenta non adſunt. Vel licere pores, quod contrahit, ſicut inteſtina contrahit: & non refragor, & ſignum eſt, quando brachia [illegible]. Deoppilant ergo & reſoluunt balneum, & ira, & tertium eſt per purgationes, quod ſcilicet faciunt materiam redire in ſtomachum.

Vomitus vnde a lapide ſigna.

Capitis Sexti Explicatio, de Cura.

VT heri dixi, curam eſſe, vt tollatur ſtypticum & acetoſum, & ponticum, tunc cõtractura Iliaca & colica tollitur: clyſteria laxatiua nihil hic faciunt: ſed ſpecialia arcana curant colicam. Frigidum aut calidum; vel complexio non curat: ſed arcana in colica, vel contractura latent in pinguedinibus & oleis: per ea curantur contracturæ, & ſpecies eius: reliqua vt artemiſia, pulegium, abſynthium, coquuntur & applicantur, imponuntur ventri, & dolorem tollunt, ſed morbum nõ tollunt: Sed illum tollere, medicina eſt. Tria enim ſunt, quæ faciunt morbum ſtypticum pontagioſum, vel ponticũ, vel acetoſum: Ideo illis oportet occurrere. Tartarus eſt cauſſa morbi prima, reſolutus ſcil. ſed nihil eſt, quod compeſcere poſſit Tartarum, præter pinguedines & olea: ſicut venena bibita, & bibitum oleum poſt venenum hauſtum ſuffocat & ſtrãgulat venenum; ſicut ab extra corroſiuum, quando applicatur venenatum, vt arſenicum &c. Et ſi nimium facere velit; nihil melius, quam in vulnus infundere oleũ, tunc ſuffocatur, vel butyrum, & quicquid pingue eſt; ſed hoc Barbitonſores ignorant ideo ſæpe

Arcana pinguia curant colica.

Oleum & butyrum ſuffocant.

ſæpe hominem [illegible] ſuis talibus [illegible] quoniam illa ſeptica [illegible] Tarta-ro [illegible], & Tartarum comprimi non poteſt, [illegible]. Nam vbi [illegible] in in-teſtina [illegible] tartarus [illegible], & [illegible] componitur. Sed non omnia [illegible], id eſt, [illegible] ſeminibus, vt oleum papaueris &c. non facit, ſed de maioribus, vt de lauro. Multum habent de aquoſitate olea de paruis ſeminibus, ſed [illegible] aquam, id eſt, non [illegible] ſeſe, ſed ſupernatat, ita Tarta-rus reſolutus non eſt, niſi quædam oleitas, & vbi aqua eſt, non [illegible] ſe, &c. Sic etiam pinguedines, vbi veniunt ad inteſtina, attrahunt ad ſe Tartarum reſolutum, & non miſcentur, quia etiam non eſt, niſi oleitas arida. Ideo miſceri debent: Sed hoc bene oportet, [illegible] quia, quia oleum, vt videmus, non miſcet ſe aquæ. Quum igitur ſic miſcetur, facit ſedem aut vomitum: Si vomitus, tunc Tartarus [illegible]. Hæc dicta ſunt de primo morbo, id eſt, de colica, ſeu prima contractura, & prima generati-one Tartari. In ſecunda contractura, ſeu generatione, quando [illegible] eſt, & quando aer eſt quoq; vnctuoſus, ideo etiam pinguedines & olea vſurpanda, vt aer [illegible], & reuertatur & redigatur in oleitatem. Inde fit, quod, qui obeſi ſunt, non contrahuntur, quia pinguedo illa non ſinit vt contrahantur, niſi vinum ſit tam plenum, vt in Etſchlandt Vuæ, Traminer Germanice dictæ. Ideo quando eſt in ſe-cundo corpore, id eſt, reductum in aerem, tunc vſurpandæ pinguedines & olea, vt aer [illegible] ſtrangulatur. Nam ille aer aceto ſus illi ſe confert. Pinguedo Ta-xi & vulpis bona eſt [illegible]: Nam Taxus in ſe habet pinguedinem, quæ non nihil [illegible] humana pinguedine, niſi quod habet nimium de terra, & hu-mana pinguedine craſſior eſt: ſed non nocet [illegible] hæc duo ſunt mumia quaſi recta. Ideo [illegible] pro contractura habent pinguedinem taxi, etiamſi [illegible] quid recipit. Sic & pinguedo vulpis ab extra applicatur, non ab intra, quia non bibitur. Et omnia, quæ vulpini coloris ſunt, vt, [illegible] &c. multum de mumia habent: ideo etiam præparatum quoq; bonum, ſed nihil de illis particularibus, id eſt, multa alia ſunt, quibus vtuntur, ſed præcipua ſunt taxus & vulpes.

Semina minora aquoſiora maioribus.

Tart. ſolutus oleitas eſt.

Pingues cur non contrahantur.

[illegible]

[illegible]

Sequitur Deſcriptio.

℞. *Pinguedinis Taxi.*
Vulpis ana ℔ ß.
Olei de maſtice ℥ iiij.
Olei de ſpica ℥ j.
Aceti modicū: fiat vnguentum cum diſſolutione. Ace-toſitas tamen inuidet neruis: Cur igitur acetum additur? Sed ideo acetum addo hic, quod ducit cetera ad ligamenta. Et pinguedo Taxi quoq; foris inungitur, & valet ad [illegible] membrorum ſeu ariditatem. Bonum etiam adeps cati caniſq;, rubentis [illegible], & colorem vulpinum referentis. Summa, in contractura omni curanda ad omnem contractum hominem, non eſt melior medicina, quam Galbanetum (*Gal-banetum eſt balſamus, qui penetrat venas & ligamenta:*) cuius deſcriptio ſequitur.

[illegible]

[illegible]

℞. *Olei oliuæ* ℔ j. *Olei laurini* ℥ iij.
Reſinæ de Botin ℔ iiij.

Galbaneti deſcriptio.

Deſtilla per alembicum; dein recipe huius Galbaneti ℔ ij. Iterum deſtilla per alembicum in modum balſami. Omitti poteſt oleum oliuæ: Nam ſuperfluum eſt. Ille ergo balſamus de galbaneto ſine deſtillatione non poteſt præparari, quia in Botin eſt [illegible], quæ potiſſimū ad contracturā pertinet: illa elici non poteſt, niſi p deſtilla-

tinorem. Nam alioqui res ſua de Botin per ſe non eſt, niſi quod conſolidet. Sed quando deſtillatur, & fit oleum, nihil præſtantius in contractura: Oleum quoq; laurinum bonum, ſed craſſum & indigeſtum, & penetrare non poteſt, niſi ſubtilietur, per deſtillationem fit penetratiuum: Ille Balſamus in membris exterioribus contracturam certe curat, quia acr, qui eſt in membris, qui eſt res acetoſa, ſtyptica, pontica; tranſit in illam pinguedinem, vel balſamum in illum: quia eſt tam ſubtilis ille Balſamus, quod penetret ad acrem, in ligamenta, & poſtea incorporet ſe in illud oleum, & illa acetoſitas quoq; ſic tollitur. Aliud medicamen ex ſerpentina, quod generale nomen apud quoſdam eſt, vt omne, quod vulnera curat, ſerpentinam vocent. Sed ego voco ſerpentinam, quod in Bimonte in Italia, arduo cauale, variatis maculis, vt ſerpens naſcitur: Et non vidi alibi, vbi creſceret. Et in Heluetia naſcitur herba, vnicaulis, vno folio, in cuius medio lingua ſurrigitur. Sed non eſt ſerpentina, quæ contracturam curat, &c. Illæ ſerpentinæ præparatæ, eis nihil præſtat omnibus medicinis ad contracturam, & hæc eſt præparatio.

Balſamus qui contracturam curet.

Serpentina quæ herba.

Deſcriptio Serpentinæ eſt tanquam conſolidæ.

Serpentinæ deſcript.

℞. *Serpentinæ Bimontis lib. iij. Olei oliuæ lib. vij.*
Olei de papauere ℥ iiij.
Deſpica ℥ ß. Reduc in Balſamum.

Liquor auri ... in contractura ...

Hæc ſunt contra contracturam in exterioribus membris, & perfecte curant. Item liquor auri, & liquor mumiæ, efficaciſſima in contractura. Sixtus Groningenſis ſic curauit Laudenbergerum, quinquennio ex contractura laborantem. In ... diebus curauit ex liquoribus auri: Sic liquor mumiæ, ſcil. quod mumia tranſmutata in oleum, eſt efficaciſſimum medicamen in contractura. De clyſteriis quid dicam? turpiſſimum medicamen eſt. Braſſica decocta in ſero lactis valet mulieribus, quibus mammillæ ſuppurantur. *Iaſſa.*) ſunt flores in pratis, ſimiles flori conſolidæ regiæ, lutei, viridis, albi, rubicundi &c. ſed non ſunt aquilegiæ: & illa Iaſſa in principio contracturæ eſt remedium ſingulare, & præcipue mulieribus ex ira contractis.

Eius deſcriptio.

Iaſſa in compoſitione.

℞ *Iaſſæ ℔ j.* *Olei de Botin. ℔ ij.*
Maſtici ℥ ß. *Gummi hederæ ℥ j.*
Gummi Elemi ℥ iij & ß. Reduc in Balſamum, id eſt, deſtilla in oleum.

Diæta in contractura eſt, quicquid appetunt, vt moderate vtantur. Nam tempeſtiuus rerum vſus optimus eſt.

TRACTATVS II.

DE ÆGRITVDINIBVS HEPATIS EX TARTARO.

CAPVT PRIMVM.

De diſtantia Regionis.

Regionis hepatis diſtantia.

REgiones autem hepatis a meſeraicis vſq; in principium tenuum deorſum locum habent: ab vtraq; quoq; parte, quæ inter inteſtina & lateralo-

ne locum ſeruant, diſtantiam tenent. In his enim regionibus horum morborum origo quærenda: ſcilicet omnes oppilationes, cum poris carnium, venarum, tum & in neruis etiam. Nam apud nos medicos, hæc ſunt diſcernenda, de oppilationibus, quæ de ſubſtantia, & quæ de aeribus ſunt. Oppilatio quippe duplex, vt in capitulo ſuo de ſequentibus, & quæ ægritudines, ſiue de [illegible], ſiue de [illegible], vt etiam regionem ſuam, ſcilicet in gutture, huius de generibus ſunt. Porro, & quæ ægritudines diſcolorationem reddunt, & ſanguinem exiccatum ponuntur in hunc Tractatum, & quæ exſiccant, ſitim prouocant, punctiones oſtendunt, ad hepatis dolores referuntur. Item & omne febrium genus nullius Periodi exceptarum. Quod ſi in ſuis interpolatis diebus aufert nauſeam, ſitimque tollit ex hepate eſſe hanc febrim generatam. Atque quæ re vera hydropiſis proueniunt cum ſiti inextinguibili, locum ibi & originem ducunt, ea præcipue, quæ ſunt ſtabilia, circa regiones exteriores, ſcilicet hepatis: Somnus mors ſuperueniens de cauſſa ſciſſuræ hepatis. Nam mors hepatis prouenit ex acutis. Præterea in ſequentibus capitibus aduertendum eſt, ne quis ſe ſeducat ex ſententiis, ſumtis ex erroribus antiquorum Canonum, quia aliter alii dicunt, alii ſic. Alium modum poſuere Sophiſtæ: Nos autem Tartareum morbum, nam Tartara hæc faciunt. Hoc ex paſſiuo membro iudicamus. Perſcrutati autem ſumus exactius, & palam fecimus hoc his, quibus ineſt Tartari qualitas acuti: Nam in hepate, ſicut in ſtomacho, & in renibus, ita iudicandum: & quæ membra ſequeſtrationis ſunt, & communia digeſtiua principaliora, non patiuntur, niſi ex Tartaro. Quare in his cauſſis morborum præſtatorum, nihil de quatuor humoribus, nihilque de tribus primis ſcribendum eſt, ſed ea prorſus, quæ ſunt de Tartaro.

Expoſitio.

Tres digeſtiones ſunt, ſcilicet in ſtomacho, in hepate, & in renibus: Abſoluimus morbos ſtomachi: Nunc de regionibus hepatis, qui morbi ibi contineantur. *Digeſtiones tres ſunt.*
NOTA, hepar non laborat, non fouet morbos: Sed de morbis dicturi ſumus, qui in regionibus hepatis dominantur: Ergo diſtantia illa, quæ eſt a ſtomacho ad hepar, ab hepate ad renes, id eſt, quæ inter ſtomachum & renes ſunt, & ab inteſtinis ad [illegible], eſt regio hepatis, & omnia ad ipſum pertinent, & omnes morbi ad hepar referendi ſunt. Item, quæ inter inteſtina & latus ſunt, ad hepar pertinent, ſeu quæ inter coſtas & inteſtina. Hic hepar ſuos morbos facit; non hepar quidem, ſed ei tantum attribuitur. Hepar per ſe non habet qualitatem, non infrigidat, nec calefacit, id eſt, non elargitur complexiones & morbos: Ideo ſunt omnes illi morbi attributi hepati ex Tartaro. Sic per ſe ſtomachus, hepar, renes, nõ faciunt ægritudines, ſed ſolũ Tartarus in eis cauſſatur. Omnes oppilationes hepatis, ſiue ſint in venis, in ſanguine, ſiue in meatibus, qui tranſeunt hepar (*nam venulæ per hepar tranſeunt*) vel in carne intra coſtas, vel intra ſpatium illud totum hepatis, ex Tartaro ſunt, & phlegma, hic non deſcendit:

Regio hepatis quæ.

Hepar per ſe [illegible] eis.

nihil aliud [illegible] phlegmatica eſt: ſed omnis regio ſeruat ſuum morbum in ſe. Ideo oppilationes hepatis oriuntur in regionibus hepatis, & illic manent, non tranſeunt in alium locum, ſiue regionem: ſicut & paralyſis & apoplexia manent, etiam in ſua regione, & non eſt, quod deorſum cadant, vt vulgo dicunt; Ideo quæ aliqui hepati attribuuntur, male attribuuntur, cum ſcilicet morbus eſt, vel oppilatio in alio loco. Oppilationes duæ ſunt, vna in ſubſtantia, id eſt, per ſubſtantiam Tartari, vt in prædictis dictũ; altera aeris. Nam aer tranſire debet per totum corpus. Elementalis aer (*vt ſcitur in corpore quatuor elementa eſſe*) debet tranſire per vniuerſum corpus. Vbi ergo Tartarus obſtruit vias, iam aer retinetur, & tranſit in craſſitudinem, id eſt, in ſecundam generationem. Ille aer, qui eſt, vbi reſolutio fit ex Tartaro, tam craſſus eſt, quod tranſire nõ poteſt. Omnes oppilationes hepatis, quæ in lateribus ſunt, ex oppilationibus hepatis, ſunt ex Tartaro, & tam ſpiſſus aer ſurſum deorſum, iam huc iam illuc fertur, & locum fixum non habet, & illud eſt oppilatio aeris in regionibus hepatis. Ex iſto aere fit peſtis, ſicut peſtilentia: Nam ille aer, qui eſt per ſe Elementalis, tranſiuit in ſecundam generationem, & fit ſpiſſus: Et flatus, qui hinc inde vagatur, & tranſire non poteſt, & ſic oppilatus, facit peſtem: ſicut & alias dixi, aerem in nobis, non externum, cauſſari peſtem. Bolum Armenum ad cor confortandum dant in peſte, item terram ſigillatã, & bene: talis aer ſi inficiat hepar, tunc non eſt amplius cura. Sed quamdiu in ambitu diuagatur in regionibus hepatis, non nocet. Præterea omnis morbus narcoticus, id eſt, qui vrit, & ita effumat, vt ad inſaniam agere videatur, veluti Prunella, inde fit, quod ſcilicet ille aer, cum per ſe penetrat, & quod facit ſibi exitum, & quod aſcendit in altum, & tunc facit prunellam in faucibus, linguam nigram, puſtulas atras: & vbi illud ſignum eſt, dico quod eſt oppilatio aeris in hepate, & ille incluſus aer in hepate egreſſum ſibi fecit, & inde collum exardeſcit, & faucium cuticula diſtringitur, & eſt morbus mortalis: quia aer ille eſt peſtilentialis: ideo aqua prunellæ & illa medicamina nõ iuuant, niſi ad hoc, quod membra illa conſeruantur & infrigidantur. Alioqui cura ipſi aeris aſſumenda eſt, & ille aer internus quoq; facit pleuritim, & eadem, quæ peſtis cauſſa eſt. Ideo omnes morbi, qui collum & fauces exurunt, dicite, ab hepate, non ex ſanguine vel alia cauſſa eſſe, hoc modo, quod aer ille incluſus exitum fecit, & illi morbi Narcotici ſunt, in quibus ardor tandem eo agit, vt neſciant, quid faciant, id eſt, deſipiunt.

Et ex cicatrizantibus.) hoc eſt, qui faciunt, vt cutis in palato detrahatur aut auellatur &c.

Diſcoloratio &c.) Omnes, qui pallidi ſunt, ex hepate palleſcunt. Nam color ex hepate venit, & qui malum colorem habent, iudicate, quod morbus in regione hepatis eſt, & debetis ſtatim quærere patientem, an punctiones in dextro latere ſentiat; & ſic vrinam indicare. Et non eſt, quod velimus cor confortare, aut ſtomachum vel ſplenẽ [illegible]. Illa omnia non faciunt malum colorem: ſed ille malus color eſt ex hepate, per iſtum aerem. Item ſitis innaturalis, ſemper ex hepate venit, & quod diabetica paſſio quoque ſitim excitat, inde eſt, quod a renibus etiam per hepar tranſit, & aſcendit ad collum.

Itaq; ſitis, prunella, peſtis, ex vna cauſſa veniunt, id eſt, ex aere illo incluſo: niſi quod vnus morbus remiſſior altero eſt, ſcilicet ſitis in primo gradu: Prunella in ſecundo, peſtis in tertio. Sic & febres, quæ ex hepate ſunt, ſi poſt paroxyſmum in diebus bonis, vrina bona eſt, & poteſt patiens comedere, bibere, & in ſumma, diſpoſitio [illegible] latus, ſi bonus eſt, & patientis, vt ſani conuerſatio, non ſitis adeſt, non calor, & illa febris

Oppilatio hepatis duplex.

Aer internus non externus peſtis cauſſa.

Morbi narcotici qui.

Prunella quæ & vnde fiat.

Pallor omnis ex hepate.

Sitis cauſſa in hepate.

Sitis, prunella, peſtis, non niſi gradibus differunt.

febris eſt in hepate, non in ſtomacho. Febres, quod non ſunt moleſtæ, niſi in acceſſio-
ne [illegible] in paroxyſmo, ex hepate ſunt. Ex [illegible] illa ſunt. Nam auctores mul- *Febres quæ ex hepate, quæ ex ſtomacho.*
ta genera, et ſic genera febrium ſcripſerunt, ſed Regiones non obſeruarunt. Porro
ſi quartanæ, & poſt paroxyſmum etiam rigores, ſemper ex hepate. Si autem nau-
ſea, vomitus, &c. eſt ex ſtomacho. Sæpe fit, quod coincidunt multæ febres, Tertia-
na duplex, triplex, quartana: Sed hoc non curandum medico, ſicut dixi, quæ cauſſa
ſit, ſcilicet, quod [illegible] ex putrefactione Tartari ſe expellit, & corpus commouet; Nam
illum [illegible] expellere.

De Hydropiſi. Hydropiſis quædam eſt in hepate, alia in renibus, in ſplene, ex
hæmorrhoidibus, ex matrice, &c. Signum autem eſſe in hepate, eſt ex apoſtemate,
quod ſcilicet, ſi quando punctiones in dextro latere fiunt, tunc eſt apoſtema hepatis:
non quod hepar habeat apoſtema: Sed aer & chaos, qui circumſtant, facit apoſtema. *Hepar non putreſcit, ſed rimas contrahit.*
Hæc de morbis: Nunc de morte. Omnes, qui in hepate corripiuntur, & moriuntur,
his hepar fiſſum eſt. Hepar enim non putreſcit in morte, ſed finditur, & fiſſuras fa-
cit. Quando iam incipit rimas agere, mors ſequitur. Item fiſſuris exiſtentibus in he- *Hydropis ex hepate cauſſa & ſigna.*
pate, ipſi quoq; pedes tumentes fiſſuris afficiuntur, & lethale eſt. Inde fiſſuras vbi he-
par habet, tunc hydropiſis, quæ eſt ex hepate: pedes quoq; rimas contrahunt, & tum
mors adeſt, & tunc vrina rubea, & mors in foribus. Et quando pudibunda in hydro- *Fiſſura in pedibus ſignũ mortis.*
piſi in viris intumeſcunt, ſignum mortis eſt. Ita etiam in peſte, quando peſtis eſt in re-
gionibus hepatis, & hepar incipit rimis findi, & tunc labia & lingua fiſſuras habent,
tunc ſignum mortis. Sed ſi dolor in regionibus hepatis permanet, & compunctio-
nes durant, [illegible] hepar non computreſcit, aut aliter affligitur, ſed ſaltem finditur.
Nam [illegible] etiam labia ſcinduntur, etſi non ſit ex peſte, ſed ex calore hepatis. Ita in ex-
uſtione faucium ſiue prunella, quando in faucibus nigræ veſiculæ apparent, ſignum
mortis. Ita etiam in diuturnis febribus ex hepate, quando poſt paroxyſmum adhuc
[illegible] compunctiones in lateribus, & labia ſcinduntur, ſignum mortis eſt. *[illegible]*
Ita etiam qui dicunt, ego ſemper ſiti & ſiccitate afficior: ſtultitia eſt, quod volo [illegible]
[illegible] contra ſitim & ariditatem dare: quia reuertitur, etiamſi ſemel pepuleris. Sed
ad principium morbi tranſeundum, & ſolummodo ſitis, ariditas, fiſſura labio-
rum, ſignum eſt, quod magnos morbos ſequatur. Nota. Oportet Medicum obſer-
uare præcurſores [illegible] prænuncios, ſicut eſt ſitis, & [illegible] &c. non morbi ſunt,
ſed morborum præcurſores. Sic ſæpe rubra tubercula & v[illegible] in facie oriuntur. Sic *Præcurſores morborum [illegible]*
habetur & in pedibus, &c. & cum tempore per ſe ſanantur, & poſt aliquod tempus re-
deunt, &c. Solummodo præambula ſunt futuri morbi: ita & ſitis & ſiccitas ſigna ſæ-
pe hydropiſis. Ideo talia ſigna & præambula obſeruet, & ex eis iudicet, quis mor-
bus ſit ſequuturus. Qui præcurſores non obſeruant, non poſſunt iudicare. Nam ex
his cognoſcere oportet, vt morbum, quem indicant, præueniamus. Sic, quod ſæpe
dicunt, pedes mihi intumeſcunt, & veſicæ attolluntur, quæ abeunt, & poſt annum
dimidium aut integrum redeunt, reuertunturq;, hæc non ſunt morbi propria, ſed
ſolummodo præcurſores futurorum morborum. Quod nunc velim conſiderare hos
morbos hepatis ex complexione, vel ex tribus primis, nihil eſt: ſed Tartarus hic pec-
cat, & omnes ægritudines inde veniunt. Omnes ægritudines in regionibus hepatis ex
Tartaro originem ducunt, non ab hepate, quaſi hepar infrigidet aut excalefaciat: ſed
Tartarus in cauſſa eſt.

CAPVT II.

De oppilationibus hepatis, & ſuæ regionis.

Oppilatio quid & quæ duplex.

OPpilatio eſt conſtrictio pori & ſubſtantiæ, & eſt ea, quæ fit ex conſtrictione corporea cum corpore. Duplex eſt: Vna eſt in circumferentia regionis alteræ eſt elementata ab aere per ſecundum corpus. De prima animaduertendum eſt, quod quæuis oppilatio eſt compreſſio ſuæ regionis, ex ea ratione, propter ſpiritum yleidum, qui cum egreſſum non habet, in ſe ipſo in putrefactionem abit, & hoc ſine cauſſa exterioris regionis. De ſecunda vero: eſt peſtifera, aerea, nunc peſtem, nunc pleureſin facit, nunc criſin hepatis præparat. De his notandum, non de punctionibus & vagantibus, ſed quæ peſtis, quæ pleureſis ſunt, & criſis, aduerte. Nam punctiones ſigna ſunt, non morbi. Morbus eſt, de quo hic tractamus, non minera parum. Nunc quid peſtis? Peſtis eſt aer ſuæ regionis, ex primo corpore generatus, oppilatus ſine egreſſu de materia Arſenicali & Opprimechtioli; de illo vero Tartaro velocis mutationis dicendum eſt. Fit enim per digeſtionem naturæ. Nam aliqua ad Biennium, alia ad Triennium, alia vltra, alia citra, alia ad tempus. Nam quæ de peſte ſunt ſcienda, ea ſunt, quæ pertinent de digeſto ex tempore, ſcilicet hoc tempus vitriolatum, & hæc eſt prunella: aliud ogertum, hoc eſt, pleureſis: aliud arſenicale, hoc eſt peſtis. Nam ibi fundamentum eſt huius regionis morborum, & quæ de pleureſis ſale Ogertino habentur. Nam ſecundum quod tempus fuerit Ogertini ſalis, pleureſis generatio, id eſt, pleuritica oppilatio. Nam quæ oppilationes arſenici ſunt, de peſte ſunt: & quæ ogerti, pleureſis: & quæ vitrioli, prunellæ oppilationes. Hoc ſit apud vos magnificum ingenium, oppilatio, quid ſit. Tres ſunt in materia, vt prædixi, corpus alternum, & nouum aereum: Sed quæ ſit differentia in oppilationibus ſecundum textum notandum eſt, ex parte ægritudinum differentias, & hoc cum textu. Tres ex oppilationibus morbi ſuas ducunt origines, peſtis hepatis, pleureſis hepatis, & prunella hepatis. Vera eſt peſtis, vera pleureſis, & prunella, ex ſuis ſalibus exortæ, ſecundum ſuam digeſtionem. Rationes autem ex mineralibus habent ſecundum ſuum digeſtum, & tempus, & mineram. Ex his enim ſumma auctoritas & medica maieſtas pro ratione introducitur, & bene.

Peſtis quid.

Peſtis naſcitur ex digeſto tempore.

Nam idem eſt peſtis & res ſua, idem pleureſis, & ſua materia & prunella, & ſuum eſſe, & tempus, & digeſtio, & maturatio & tranſmutatio vtriuſq; ſexus ſui elementi.

Capitis Secundi Explicatio.

Oppilatio hepatis quos morbos faciat & Pleuresis est apostema seu oppilatio

OPpilatio ſi in hepate, facit pleureſin, peſtem, & prunellam: Et ſic cordis oppilatio facit pleureſin, peſtem & prunellam, & ſic reliquorum membrorum principalium oppilationes faciunt peſtem, pleureſin & prunellam. Ipſi dicunt, quod pleureſis ſit apoſtema in præcordio, ſed nihil eſt: Non eſt apoſtema, ſed oppilatio; ſicut poteſt, quod in maturatione & perfectione redit in primam materiam, & computreſcit, & pus fit.

Signa) quæ præcedunt, ſigna ſunt, non morbi: criſis quoq; inde eſt, vt ſi non morbo afficerer, vtpote apoſtemate mortali, poſt quartum vel ſeptimum diem, ſi criſis bona vel mala, poſſum inde iudicare, quid de ægroto futurum ſit. Circumferentia hepatis, regio eius eſt: Concluſa eſt non aliter ac ouum, cujus vitellus ac albumen vnica membrana cingitur. Ylcidus eſt aer elementalis, in nobis eſt ſpiritus, qui tranſire debet per omnia membra. Sicut in ouo pelliculа eſt: ita debet ylcidus tranſire per omnes poros: qui ſi obſtruuntur, tunc morbi ſequuntur. Oppilatur autem aer, ſi in illa regione materia eſt, vt Tartari, ſi illa conſumitur & tranſit de corpore in aerem, aer ſolum fit. Ille aer facit poſtea peſtem, pleureſin, prunellam, item criſin. Sed ſi de his tribus recte ſcire volumus, de peſte, pleureſi & prunella, tria ſunt, vnde generantur illi morbi. Eſt ſpiritus arſenicalis, auripigmenti, & vitrioleti, vt in textu. Sed hæc tria in Tartaro abundant. Si ergo arſenicum (*ſi aliena creſcit*) in peſte ex Tartaro, per vrinam expellitur, non fit peſtis. Item ſi auripigmentum pellitur per vrinam propter emunctorium, & digeritur, non fit pleureſis. Tertio ſi ſal vitriolatum tranſit per vrinam, non fit prunella: Omnis res continet in ſe ſpiritus illos tres, Arſenicum, auripigmentum & vitriolatum: qui ſi recte digeruntur, non ſequuntur illa acuta apoſtemata. Et ita natura diſpoſita eſt, quod minere omnes in corpore continentur. Et bonum & malum ſimul commixta ſunt. Et ſimiliter eſt in omnibus herbis. Ideo quod ex aſtris ſciamus futura, vt peſtem, phyſicam habet rationem, quod Aſtronomi præuident peſtem, quia nondum ſumus ſeparati ab elementatis, & omnia elementa mineralia, & [illegible] in nobis ſunt, ſicut in omnibus herbis. Quicquid terram afficit, aut aquam, ignem, aerem, & hominem afficit, quia quod ipſa in ſe habent, etiam in corporibus noſtris eſt. Nam omnia in nobis ſunt, ſicut & elementa in nobis. Nunc ergo ſicut aurum viuit & moritur per arſenicum, ita & mineralia omnia, quæ auripigmentum habent, aut alium ſpiritum, corrumpuntur: ita & Balſamus naturæ corrumpitur per ſpiritus illos, & per mineralia.

Pestis, pleuresis, prunella, a quibus causis fiant & unde

Res omnes habent in se [illegible]

In homine omnia

Opprimeba[illegible]) dicitur quilibet fumus, ex metallo ſeu minera exſpirans. Eoſdem habent morbos mineralia, ſicut & nos habemus, & eodem modo patiuntur. Peſtis non eſt aliud, quam aer Arſenicalis, incluſus in regionibus hepatis, & inde penetrans, quod ſpiritus Arſenicalis ſeparauit ſe ab ylcido, id eſt, ſpiritu elementali, & ad Tartarum cedit, tunc eſt natura arſenici vrere, inflammare, tumefacere, [illegible] & [illegible], primo ardor continuus, ſubinde angeſcens: venit ſitis, & Tartarus nunc ab Arſenico ſeparatus facit paroxyſmum febrilem, venit calor & frigus, & venenum Arſenici [illegible], & ſuperne erumpit, quod ſic fit. Venulæ, quæ per corpus [illegible], inficiuntur. Nam arſenicus, ſi ſanguinem, incendit, is ſuppuratur. Nam peſtis eſt intus, & facit apoſtemata ſub axillis. Illud apoſtema non eſt peſtis:

[illegible] Pestis quid

ſed phlegmone, vt eſt, tale apoſtema eſt. Ideo quod phlebotomizantur, non faciunt ad peſtem, ſed ad apoſtema, & prodeſt: quia diuertit ſanguinem, & Refrigerat. Præter. a pleureſis eſt, vt peſtis, niſi quod eſt ex auripigmento, quod ſe ſeparauit ab yleido, & iacet in regione hepatis (*iacet ſicut ouum in pellicula & in teſta, ſed ad ſuperiora aſcendit*) & putreſcit: inde pungit in lateribus, & ciborum appetentiam conſopit. Et vna cauſſa eſt peſtis, & pleuriſis, ſed diuerſa materia, quia arſenicum fortior, qui peſtem facit, quam auripigmentum: & ſicut ſi cui arſenicus foris imponitur aut illigatur, facit calores & nauſeam comedendi, ſic & intus eſt: Ideo & auripigmentum, cum ſic in regionibus hepatis eſt, ſi hepar inuadit, fit mors. Et omnes qui moriuntur in pleuriſi, ex auripigmento moriuntur. Et ſi quis punctiones habeat in ſiniſtro latere, etiam eſt pleuriſis, ſed ſplenis: nam etiam ex auripigmento eſt, quod ſe ſeparauit ex yleido. Ita in ſeptem membris principalioribus, vbi peſtis, pleuriſis & prunella, ex eadem cauſſa. Sic prunella ex vitriolo, vbi ſe ab yleido ſeparat, aſcendit ita, ille ſpiritus vitriolatus ad collum aſcendit, & accendit eum, & tumorem conciliat.

Pleuris & peſtis vt differant.

Digeſtio quid.

Aſtronomi &c. vnde præſagiant.

Digeſtiuum temporis.) Sicut Marchio digeſtiuum temporis habuit. Digeſtio eſt, quod omnis res debet digeri, id eſt, malum a ſe emittere, & in ſuo Eſſe manere, ſicut creata eſt: & vbi vitiatur, purgat ſe, & laborat, vt redeat in Eſſe. Inde Aſtronomi, Hydromantici, & Geomantici poſſunt ſcire & prædicere peſtem: quia terra, aqua & quatuor Elementa, cum aliquid perdunt, ex eo quemadmodum creata ſunt, tunc patiuntur & nos compatimur, quia purgari debent & digeri. Hoc obſeruabis ergo in ſeptem membris: ſi ſpiritus yleidos a ſe ſeparat arſenicum, peſtem facit. Cura eſt, quod debet reſolui, vt habeat exitum ille aer, & diaphoretica debent dari, quæ conſumunt aerem. Sed ſi teſta foris ita oppilata eſt, quod, quemadmodum ſpiritus arſenicalis egredi non poteſt, ita medicina intrare non poteſt, & epar petit auxilium, & medicina penetrare non poteſt. Ideo fortiſſima diaphoretica in peſte vſurpanda ſunt, vt penetrent. Correctum vinum ardens eſt, quia nullum vinum ardens ita ſubtiliter eſt ſublimatum, quod non habeat in ſe aquoſitatem ſeu aquam: Ideo poſtquam bene deſtillatum eſt, debet iterum in alembicum imponi: Et ſi ex dimidio deſtillatum ſit, deſiſtendum eſt, vt aquoſitas relinquatur ſuperſtes. Aquoſitas enim craſſitudinem facit, vt penetrare non poſſit. Alterius hæc probatio eſt, vt de ipſo aliquantum in patinam ſtanneam fundatur, & incendatur. Si ita conflagrat, vt in patina nulla pinguedo relinquatur ſuperſtes, bonum eſt. Si pinguedo relinquitur, iterum deſtilletur, tam diu, donec ita correctum euadat. Alioquin, niſi ſic ſeparetur, non poteſt penetrare. Vbi autem ſic correctum eſt, ſtatim penetrat ad membrum principale, quod laborat, ſiue ſit hepar, cor, cerebrum, &c. & vbique, quia aperit poros, ſudorem prolicit, cietque, & expellit materiam peſtis peccantem, ſimul quoque, & eſt optimum.

Diaphoretica fortiſſima peſti conueniunt.

Correctum vinum ardens, quid, & vt fiat, probeturq́;.

Cohob quid

Cohob, &c.) ſi quis reuomit, ſemel, bis, & ter, & morbus cedere ne dum velit. Et hoc cohob eſt, quod medicus obſeruet. Nam non ſemel adminiſtrari debet Medicina: Sed prout ſe morbus exhibet, ita ſimiliter adminiſtrandum eſt. Et præſeruatiua in peſte dari non poſſunt, niſi ea, quæ deoppilant, & illa non ſinunt oppilationes fieri, id eſt, vt originem habere poſſit peſtis. Aqua prunellæ valet in peſte, & pleureſi: Ideo prunella detur bibenda. Pruna, quæ Zwetſchkelin vocantur, ſunt præcipuum præſeruatiuum: quod in ſe maximum arcanum habet aqua eius deſtillata. Præterea vbi fit, quod ſpiritus Arſenicalis accendit venas, & facit apoſtemata ſub axillis &c. non eſt peſtis, ideo, etſi quidem ſæpius ſuppurent, tamen ſæpe moritur, ibi non eſt pe-

Præſeruatiua quæ in peſte danda, & prunellæ aqua in ea ſalutaris.

eſt peſtis, ſed apoſtema infectum ex materia mala. Ideo apoſtema eſt, ſicut aliud Apoſtema, quod hinc inde in corpore naſcitur. Quod phlebotomia fit, refrigerat ſanguinem, ſed non peſtem iuuat.

CAPVT TERTIVM.

De Peſte.

PEſtis eſt ſeparatus morbus ab Ylejado Arſenicali. Arſenicalium genera plura ſunt: nempe tria cineritia, & tria iſta ſunt in membris principalioribus. Eſt enim peſtis morbus ſimplex, contagioſus, per Elementorum coniunctionem, Elementi aeris, & alterius ex aere, per poros cruoris, vel per orificia inferna, vel ſublimia ad egreſſus: Eſtq; morbus digeſti temporis. Eadem ratione digeſtio ſeparationem facit: Separatio a. morbum. Separationis tempus, quid eſt? Vnde tempus eſt hoc: Quæ compoſita ſunt, diſcompoſitionem habent. Procedit enim diſcompoſitio a primo compoſito ſecundum tempus Arlatum. Arlatum tempus eſt tempus ſequeſtrandi contra ordinem yliadi. Nam iſte yleiadus habet periodum. Periodus eſt triplex: In primam, ſecundam, & tertiam ætatem. Prima ætas iuuenilis eſt, ad ſtatum pertinet abſq; ſeparatione. Secunda ætas eſt morbi, & ad ſecundam mundi partem declinat, ætatem affert contrariam in ſanum. Tertia, finis eſt, & mortem reddit. Secundum hanc diſtinctionem omnis mineræ ſpirituumq; ſequeſtratio & ſani & mali initium ducit. In his enim ætatibus Pyronomus, Hydronomus, Geonomus & Augurineus artem quærit ſuam. Nam inde fluxit illud, quod dicunt, futurum eſt. Ex hoc loquitur de his, de quibus priſci mentionem non fecerunt, intelligebant parum quoq;. Modus ætatis talis eſt. Diſpoſitio eſt ſeparatio per naturam ab Ilech: Inde fluit tempus reſoluendi, ſe moriendi rei per rem, materiæ per materiam, naturæ per naturam, corporis per corpus, per ſpecies, per genera, per ſimiles, vnum poſt aliud, vſq; in conſumtionem materiæ primæ in vltimum ENS. Cum mortis ſeparatio incipit in yliado, ſequitur morbus. Nam morbus ſeparationem ſequitur. Hæc vſque quo totum illud minerale conſumtum fuerit, tum & morbus conſumtus apparebit, & non amplius notus Medicis: Sic morbi peribunt, ſic mortis genera declinant, vſq; in curam mortis, ſcilicet vltimam in Ente conſtitutam: Iam peſtis, iam pleureſis, iam aliæ ægritudinum cauſſæ & morbi euaneſcunt.

Peſtis quid.

Arſenicalia ſextuplicia.

Arlatum tempus quid.

Ætatis periodus triplex.

Diſpoſitio quid.

Sed quid de temporis periodo dicendum? Aduerte auditor: Ex his ſcire poſſumus, qui ſunt Edelphi. Nam ſcimus Arſenicum Delphum poſſe ſeparari in ſeptennio in vno loco: ſcimus in alio naturam, materiam numerumque. Hæc omnia apud Paramira noſtra abſcondita latent imperitis. Nam ſicut flos, qui eſt ſpeçies mineræ huius arboris, ab

Edelphi quid.

alia arbore cadit, deinde fructus, inde herbæ, dein locuſtæ, inde ariditas, & conſumtio, & mors ſequitur in fine regenerationis: Ita & yliadi flores, ſcil. ſpiritus minerales peribunt, ita & morbi, & morborum mortes. Sed quid de regeneratione noui Maii, ignoramus.

Signa Peſtis ex Terra.

Apoſtema cum peſtilentia, primum ſignum terræ.

Ex Aere.

Tibiarum hinc inde iactatio cernitur.

Ex Aqua.

Sitiunt & potare volunt, & ipſorum pedes intumeſcunt.

Ex Igne.

Indeſinenter dormiunt.

Cura peſtis Terra.

Cura peſtis ex Terra.

Accipe *Rad. vngulæ caballinæ* ℥ *ij.*
Armellis ℈ ß.
Anthos (vel Anthoſti) ʒ *vij.* Reduc in liquores. Doſis a ℈ *vj.* *vſq. ad viij. (al. x.)*

In peſte ex Aqua.

Cura peſtis aqua.

Cape de *Liquoribus ſambuci.*
Antheræ, cheiri, ſing. ℥ *j.*
De liquorib. cachimiæ.
Corallorum alborum an. ʒ *ij.*
De liquorib. Amethyſti ʒ *j. &* ℈ *ß. (al.* ℈ *ij ß.)* Duc in formam potus. Doſis *a* ʒ *j. vſq. ad ij. & ß.*

Cura peſt. Ignis.

Ex Igne.

℞. *De ſpeciebus Iringi. Corallorum rubeorum. Spodii an.* ℥ *j. Reduc ad liquorem.*

Cura in Peſte, diaphoretica & reſolutiua, cuius eſt iſta deſcriptio.

℞. *Vini ardentis correcti* ℥ *x.*
Specierum de Bezuar.
Lithontripon Ducis an. ℥ *ß.*
Theriacæ Alexandrinæ mithridati ſelecti an. ℥ *j ß.* Miſceantur. Doſis *ab* ℥ *j. vſq. ad* ℥ *ij. per Cohob*, pro natura infirmi, & iudicio præſentis boni Medici.

Commentarii.

Peſtis eſt morbus arſenicalis.

[illegible] diaphoretice, peſtem eſſe Arſenicalem morbum, prunellam plumoſam, pleureſin ugerinum &c. Hoc eſt yliadus, quod omne Elementum in ſe ipſo habet ſpiritum

tum mineralem, & ille facit omnes morbos. Et ſi hoc eſſet, quod ſpiritus mineralis facere morbos, cur herbis & mineralibus vteremur, & morbos curare poſſemus? quæ ſcilicet [illegible] ſunt mineralia. Si omnes [illegible] non haberemus externos humores, quibus curaremus. Elementa quæ generantur ex elementis, habent in ſe ſpiritum mineralem, qui eſt venenum, dicitur Arſenicus, [illegible] &c. non tam nobilis, qui non in ſe etiam habeat venenum. Nam bonum & malum coniuncta ſunt in omnibus reb⁹, quæ producunt Elementa. Ideo, quæ intus ſunt in corpore, ægritudines ſunt: quæ foris ſunt, medicinæ ſunt.

Humores cum morbus non faciunt. Bonum & malum in omnibus rebus elementatis.

Solus yliadus facit criſin, ſe quando ſpiritus mineralis ſeparat ſe ab yliado, tum criſis incipit. Ideo medicum obſeruare oportet, quando ſeparatio incepit, & cuius mineralis ſit ſeparatio, vt ſciat, quamdiu ſit duraturum: & non eſt, quod criſin ex tempore iudicemus.

Yliadus eſt [illegible]

In ephimera eſt ſal acetum, & criſis eſt in nono die, in iſtis nouem diebus aut mortem facit, aut abit ad putrefactionem. Quod peſtis hereditet, non eſt verum, niſi hoc ſit, quod ille ſpiritus arſenicalis incluſus in teſta membri principalis rumpit, & egreditur, tunc inficit aerem in nobis exeuntem, & ſi illud in nos tranſit. Aer externus non inficit, ſed ille aer, qui eſt in patiente, cum rumpit, teſtam, ſicut rumpit, quando Mors vincit: & ſi membra infecit, vt per poros ſudor egreditur, ille ſudor inficit etiam quoque, ideo aer in nobis inficitur. Aerem autem illum, quem attrahimus, & reſpiramus, non eſt aer in nobis, ſed eſt elementum externum. Sed ille aer in nobis, qui eſt noſtrum elementum, tranſit per vniuerſa membra. Quando pyronomi dicunt futuram peſtem, inde ſciunt, quod yliadus in aliquo elemento externo vult ſe ſeparare, quod vident in igne ſeparationem alicuius mineralis ſpiritus, & nos compatimur &c.

Peſtis non hereditet.

Aer inſpiratus non eſt aer hominis.

De Ætatibus.

Prima ætas eſt yliadi, quamdiu eſt incorruptus, etiamſi homo ſit 70. annorum. Si nunquam fuit morbo correptus, eſt in prima ætate yliadi: ſed quam primum eſt yliadus infectus, tunc ſecunda ætas. Tertia ætas eſt, quando ad mortem eſt. In prima ætate non eſt medicandum, quia non eget: In tertia quoq; quia non iuuat, ſicut in ſecunda. Sic mineralia habent tres ætates: vt Cachimia, Talck, Marcaſita. Cum ſunt integra, ſunt in prima ætate. Quando patiuntur, tunc in ſecunda ſunt. Inde indicium eſt Hydronomo, & Pyronomo ex elementis. Si quando illa patiuntur, tunc dicit Hydronomus, ſi arſenicalis reſolutio eſt, tunc peſtis futura. Si aluminoſum, tunc pruinella abundabit. Sic de pleureſi &c. Et ideo illi homines, qui abundant in elemento aquæ, illi tum eo tempore patientur, & peſtem habebunt: Ceteri homines non patientur, niſi per aerem ex alio homine inficerentur, ſed non morientur. Ideo in aqua ſunt quoque medicamina adminiſtranda. Sic & Geonomus ex terra, & ceteri ex aliis elementis. Et Medicus aduertere debet, quando peſtis venit cum nauſea & tremore cordis. Et tunc dicet Medicus, Elementum recta factum eſſe, vbi non venit, tunc non morientur ex peſte, per ſe curantur. Duplex mors eſt, ab yleiado & ente. Ex yleiado tremente, cum eo pugnamus: contra ex Ente venientem non poſſumus. Verum arſenicus in prima ætate non fuit ſeparatus ab yliado: Ideo a principio non fuit peſtis. Poſtea arſenicus ſeparatus eſt, & peſtis cœpit, & adhuc durat Ideo adhuc eſt in ſecunda ætate, & tandem etiam ſe ſeparabit, & arſenicus ſeipſum reſoluet in yleiado, & putrefiet: & tunc erit vltima ætas.

Yliadi ætates quæ & quales.

Mineralia ætates vnde agnoſcantur.

Mors duplex eſt.

Nā per ſe arſenicus tandē ceſſabit, & peſtis ceſſabit: Ideo quanto plus ſæuit in aliquo

Peſtis aliquando ceſſabit.

loco, tanto citius ceſſat. Et multæ ægritudines fuerunt apud Hippocrat. quæ ceſſarunt hodie. Sic & pleuritis tarde incepit. Nam quam ipſi vocarunt olim pleureſin, non eſt, quam nunc habemus: Sed veterum pleureſis peripneumonia eſt, non noſtra, ſed inde ex ſale pleureſis eſt, poſtquam illud ſal ſuum ſe ſeparauit ab yliado totaliter, & veniet & ad tertiam ætatem, id eſt, tranſiet ad corruptionem & ceſſabit. Sic prunella non diu durauit, donec ſuum ſal ſe ſeparauit a ſuo yliado: fuit antea in prima ætate, nunc eſt in ſecunda ætate, & diu durabit vſq; ad tertiam ætatem: quia vix 70. annos fuit prunella, quæ nouus morbus eſt. Sic morbus Gallicus incepit, cum ſal corroſiuum ſe ſeparauit ab yliado: & nunc quamdiu ille morbus ſæuit, eſt in ſecunda ætate, & non ceſſabit, donec reſoluatur, & ad tertiam ætatē veniat. Sic yliadus facit omnes ægritudines. Quoties enim aliquid ab ipſo ſeparatur, facit morbum: & quando vniuerſum reſoluitur & computreſcit, tunc totaliter ceſſat &c. Paraliſis, Apoplexia &c. non ſunt ex yliado, ſed veniunt ex Elementatis: Veniūt ex reſolutione liquoris naturæ, id eſt, balſami. Omnes ceteri morbi ex yliado veniunt, præter eos, qui ex gutta.

Pleureſis veterum non eſt noſtra. *Prunella nō eſt antiquus morbus.* *Morbus Gallicus, nouus eſt.* *Yliadus cauſſa morborum nouorum.* *Edelphus quid ſit.*

Edelphus dicitur, qui prognoſticat iuxta naturam elementi, ſicut pyronomus, qui ex elemento ignis prognoſticat. id eſt, ex carbonibus cœli &c. non debent dici Aſtronomi, nihil ex aſtris dici poteſt, ignorant ſuum nomen.

De Tertia ætate:) Arbor, quæ creſcit, expellit a ſe omnia mineralia quotannis, vtcum flores reiicit, & eſt Mercurius. Poſtea locuſtas abiicit, & eſt ſulphur: Poſtea fructus & ſal abiicit. Ita yliadum totum quotannis abiicit, ſed recurrit yliadus. Hoc in aliis non fit. Nam qui morbi in yliado prætereunt, non redeunt. Si omnino abſcedunt, tunc vltima mors.

Cura in Peſte.

Remedia peſt. ex aqua. Si eſt peſtis ex elemento aquæ, aeris, ignis, terræ, id eſt, ſi horum vnum patitur, ex iſto Elemento medicamina accipi debent.

Medicamentum in Peſte ex Elemento aquæ.

℞. *De liquoribus ſambuci, id eſt, florum.*
Cheiri, Anthera an ℥j.
De liquoribus cachimia, corallorum aliorum an ℥ij.
Liquoris ex amethyſto ℥j ß (. al. ℥ ß. vel ℥j. ℈ ß. Reduc ad potum, doſis a ʒj. vſq; ad ℥ iij. & ß.

Vbi aqua patitur, id eſt, peſtis ex elemento aquæ eſt, tum non debet vſurpari vinum ardens.

Ex terra.

In tertia ſpecie peſtis id eſt, ex Terra.

℞ *Vngulæ caballinæ, id eſt, Nenuphar ℥ij.*
Harmellis ℈ ß. Anthos vel Anthophyllum ℥ vij. Reduc in liquores. Doſis a granis vij. vſque ad xiii.

Ex igne.

In quarta ſpecie, ſcil. Ignis.

℞ *De ſpeciē Iringus (eſt radix parua, & ſolummodo in hyeme naſcitur, vix articuli digiti longitudinem habens:)*
Corallorum rubeorum ſpodij an ℥j. Reduc ad liquorem.

Signa peſtilentiæ. Signa peſtis terræ, id eſt, ex elemento terræ, apoſtema cum peſtilentia, primum ſignū terræ hoc eſt. Si arſenicalis ſpiritus in elemento terræ ſe reſoluit ab yliado tali, eo ex terra vtere medicationibus, id eſt, ſignum eſt, ex terra, quando papulæ & apoſtemata oriuntur. Quando autem crura continere non poſſunt, ſed ſtatim hanc clade, tum eſt ſignum

Google

aſt ſignum ex elemento aereo. Quando autem iugiter dormiant, tunc ex igne eſt: Ex aqua, quando quis in peſtilentia ſedet, & non vult bibere, & pedes tumet, tunc ex aqua eſt. Et ſecundum illa ſignorum diſcrimina pro ratione elementorum debet adminiſtrari cuilibet elemento ſuum medicamen.

CAPVT IV.

De diebus Creticis.

CRiſis eſt ſpatium temporis, ſumptum a principio morbi vſq; ad principium mortis. Dies primus dies criſis, dies vltima, dies cretica dicitur. Principium temporis digeſti, initium criſis. Reſolutio morbi, vltima dies cretica. Tempus digeſtum eſt illud cum reſolutionibus ſpecierum ex yleiado. Reſolutio ſpeciei conſumtio & ſtatus morbi. Materia criſis ab excrementis yliadi procedit. Separatio iſta in purum yliadum abit. Yliadus purus, finis morbi & ægritudinum. Cretica dies, Arſenicalis, eſt tertia in acutis, dies quinta in peracutis, dies ſeptima in perperacutis. Arſenici acuti dies cretica in hora 24. in acutis hora 15. in acutiſſimis hora vndecima. Morbus ſtatim ſeruat, ſed ſigna, & dolores, & cauſſæ, quæ ſequuntur mutationem & non augmentum, niſi fortaſſis in morte, accipiunt. Criſis Mercurialis in quarto die, ſubtilioris in tertio, acuti in ſecundo. Mercurii reſoluti criſis creticum habet in 13. die, acuti in ſeptima, ſubtilis in quarta. Criſis ſulphurialis habet creticum in ſext. (al. ſept.) ſeptimana: in acutis in tertia ſeptimana, in peioribus in ſec. ſeptimana. Operimenta criſin habent a primo anno, in tertium fere ad finem, in acutis vſque 4. oppoſitionem, in ſublimioribus, in 5. oppoſitionem. Separata criſin habent in anno tertio, in acutis in ſecundo (al. ſecunda) in ſublimioribus in ſeptima oppoſitione. Sal de gemma creticum habet in anno 14 in acutis in anno 5. in peracutis in 13. oppoſitione, vt Ethica. Cretica dies ſaltum, vt in Heriſipela, eſt in anno decimo vel vndecimo. (aliter, ſic poſtea vlceratur, dein incipit alia criſis, quæ eſt anno tertio, ſi vero in quarto non ſanatur, erit tum morbus incurabilis) ſecunda ſequetur, & illa in anno tertio vel quarto. Salia ſubtiliora diem creticum habent poſt 21. 27. 34. annum. Salia reſoluta habent creticum diem in anno tertio vſque ad ſextum vel ſeptimum, dein vſque in annum duodecimum. Salia Perſica creticum habent a die Criſis vſq; in 22. oppoſitionem. Secunda cretica dies in oppoſitione 18. Tertia cretica in oppoſitione 4. Communia ſalia exteriora creticum habent poſt annum 10. in maioribus, poſt annum 18. in acutis poſt annum 25. vt in malo mortuo. Salia exteriora reuerberata creticum habent in anno ſec. in acutis in ſexto, in ſublimioribus in duodecimo. Salia cancrenæ creticum habent in 8. oppoſitione, ſecũdus creticus in oppoſitione 14. tertius in fine anni 3.

Criſis quid. Dies criſis, & dies cretica quid.

Qui dies horum vel illorum morborum critici ſint.

Plumoſa creticum habent in anno 7. 9. 13. Acuta exteriora creticum habent poſt tertiam oppoſitionem. ſecundum poſt quintam oppoſitionẽ, tertium non habent. Cancer ex Hæmorrhoidibus creticum habet in [illegible] oppoſitione, poſt criſin ſecundam in oppoſitione 6. poſt criſin tertiam oppoſitione 4. Epilepſia cum ſuis ſpeciebus, podagra & hypoſarca creticum in morte habent. Ethica ex ſale gemmæ raro ad mortem creticat. Cancer ex menſtrualibus creticum habet in nona oppoſitione, poſt criſin ſecundam in quinta oppoſitione, poſt tertiam in tertia oppoſitione, poſt quartam in tertio die.

Podagra & hypoſarca & ſpecies epilepſia.

Commutatio.

Ex yliado omnes morbi emergunt.

EX yliado omnes ægritudines veniunt, & dies critici hoc probant. In yliado eſt ſpiritus mineralis. & in yliado omnes res, omnia ſimplicia conſiſtunt, & alia ſanitatem dant, alia ægritudines. Primus morbus, qui in mundum venit, fuit ex ſale corroſiuo. & ſimilis huic morbo, quid [illegible] Eſthiomena. Secundus morbus ex vitriolato ſale, qui deſcendit in ligamenta, & tamen paralyſin non fecit. &c. Sic de ceteris morbis. Quomodo autem creticent morbi, inde ſciatur, vt ſciamus, quamdiu ſalia in yliado ſuam operationem habeant. Prima dies morbi, criſis eſt, vltima critica: Tempus quod interim eſt, ſtatus eſt. Vltima enim dies aut ad ſanitatem aut ad mortem abit. Sed ſunt multi morbi, quorum vltimam criſin non poſſumus ſcire, quia morte finitur. Sic apoplexia & hypoſarcha finit ſuum diem creticum per mortem: quia quando hepar inficitur, tunc mors adeſt, & vltima criſis in morte fit. Vbi ergo morbus occurrit, vt eſt hydropiſis, tunc debemus ſcire, quæ ſalia præceſſerint, & poſt a quo oppoſitionem [illegible] aut & ſic iudicare, quã die morbus duraturus ſit. Si in [illegible] debeo computare, ex quo ſal ſit. Si ex ſale ogertino, tunc criſis eſt ſeptimana 9. Si ex ſale ogertino [illegible] demũ anno. Sic ergo debet Medicus ſcire, cum ſit, quando incipit morbus, vt poſſit dicere: Hoc die terminabitur aut ad bonum aut ad malum. Sed ſunt morbi, in quibus non poſſumus dicere terminum, vt podagra, epilepſia. Nam finitur vltima criſis in morte. Cum mors adeſt, tum eſt vltima dies critica. Sic quoq; in generibus febrium conſiderare debeo, an ex Tartaro ſit. Si in ſtomacho vel hepate, vt poſſim dicere, quamdiu durabit morbus, & poſtea vel per ſe ceſſat morbus, aut moritur. R[illegible] ſalia, vt arſenicalia ſtatim creticantur, vt peſtis, prunellæ &c. Ideo primo ſcire debemus, quis morbus ſit, quæ mineralia ibi ſit, & quamdiu operationem ſuam exerceat &c. In febribus acutis, vt ſynocho, ex ſale [illegible] eſt, & in ſeptem diebus creticat. In his ſeptem diebus malitiam ſuam exſequitur. Poſt in ſeptimo die aut ſigna mortis apparent, aut morbus ceſſat: Et vbi ſic dies critici vincuntur, poſtea non moritur, & morbus non recipit augmentum, ſed ſtatus eſt inter initium morbi & vltimum diem criticum, id eſt, morbus non amplius augeſcit, in ſuo vigore manet ac perſiſtit. Sed ſi æger ſubinde magis magiſq; infirmatur, tum apparent ſigna mortis, maculæ variæ non morbus ipſe. Sic quoq; non declinat, niſi poſt diem creticum: qui ſi tranſiit, adhuc imbecillus eſt ægrotus. Hoc non ad morbum pertinet: quia ſimul tranſit, cum dies creticus eſt. Sed relinquit imbecillitatem. ſed morbus non adeſt amplius &c. Et vt dixi, omnes ægritudines ex ſale veniunt & quemadmodum eſt operatio ſalium & ſpirituum, ita morbi creticãt. Ergo in Ethica, ſi ex ſale non ſublimiter acuto fuerit, breuiter creticat: ſi ſublimiori, diutius &c. Vbi ergo talis offertur, quærere, quando morbus inceperit, debeo. Si anno

Morbus primus & qualis fuerit.

Criſis, dies critica & ſtatus quid.

Criſis unde cognoſcenda in ſingulis morbis.

nunc ſcio, quamdiu adhuc tempus eſt, vt creticet: Si non habeo medicamen accommodum, & adhuc quinq; hebdomadæ reſtant ad creticum diem, tunc do aliquid pro forma, vſq; creticus dies venit, poſtea per ſe curatur, quia cretica dies liberat. Sed hoc in morbis, qui non creticant ad mortem.

Nam in talibus medicamina ſtatim applicari debent. In exterioribus etiam creticadies, vt in *noli me tangere*, creticat in tertio anno: ſi in die ſuo, in tertio anno non creticat, niſi noua criſis, id eſt, ſecunda criſis, nouus morbus incipit, id eſt, vt foramina fiant &c. Tunc incurabile. Sic igitur Perſicum, ſi primo vrit, initium morbi: Vbi tumor accedit. Secunda criſis: tum poſtea vlcera veniunt, & tertia criſis. Poſtea accenditur: & ſi maxime ardet ac flagrat, tunc quarta criſis, & in quarta die creticat, ſi ea legitima eſt: & tunc ſeſe liberat ipſe morbus: Si non, conſecratio non iuuat, ſed tantum poſt criſin Emplaſtra applicanda, quæ exuſtam & putrefactam carnem auferat, ſic cancrena, malum mortuum &c. Si pertranſierunt ad ſuum creticum diem, non poſſunt curari, & fruſtra tentatur. Cancer inter omnes morbos in Chirurgia diſſimiliter creticat.

Noli me tangere morbo, quando creticet.

CAPVT QVINTVM.

De Pleureſi & Prunella.

PLeureſis eſt morbus incluſus in membris principalioribus: locum habet in regionibus illorum ex oppilatione Tartarea ſine reſolutione, vel per reſolutionem. Et eſt paſſio aerea de corpore reducta in corpus ex ſale ogertino, ex ſpeciebus peſtis & prunellæ. Signa: Tremor corporis cum frigido & calido ſine pluralitate, faciei diſcoloratio, membrorum debilitas & inquietudo, calor finalis aſcendens, puncturæ capitis & laterum, & in præcordiis, & ſub thorace: & vbi paſſio, vel dolor, ibi regio morbi.

Pleureſis quid.

Pleureſis ſigna.

Pleureſis vnicum habet paroxyſmum. Diæta in pleureſi non obſeruanda, potius adhibenda medicina, & modus vbiq; ſeruandus. Cura eius eſt duplex, ex Tartaro, & Syleto. Syletum medicina compoſita ex tribus ſalibus.

Diæta in pleureſi inutilis. Cura pleureſis duplex. Syletum quid. [illegible]

Deſcriptio Diatartari.

℞. *Tartari albi* ℔ j. *Aquarum vitæ* ℔ ß.
Granorum iuniperi. Florum gamandreæ, cichoreæ an. ℥ *iij.* Reduc in aquam. Doſis eius a ʒ j ad ℥ ß. in vino maluatico, vel aqua de prunella. Fiat per Cohob.

Deſcriptio Diamumiæ.

Diamumiæ compoſ.

℞. *Aq. prædictæ* ℔ j.
Mumiæ, lauræ & electæ ℥ *iiij.*
Aquarum praſſi. & menthæ an. ℥ ß. Fiat mixtura. Doſis *a* ʒ ß. *ad* ʒ j. (*al. ab vnc.* ß. *ad* ℥ j.) mane & ſero ſecundum Cohob morbi.

Deſcriptio Syleti.

Syleti deſcr.

℞. *Diamumiæ ℥ vj. ſalium gemmæ, colchotar.*
Sciſſi an. ℥ ß. Aquarum Meliſſæ, abſinthii an. ℥ iij.
(*al. ʒ iij.*) Fiat mixtura. Doſis a g̃. 7. vſq; ad 14.

Compoſitum Syleti.

Syleti compoſ.

℞. *Trium ſalium an. ʒ j. Tartari vtriuſq; an. ℥ ß.*
Mumiæ elect. ʒ j. aq. meliſſæ, conſeru. bugloſ. an. q. ſ. Pro incorporatione, deſtilla per alembicum, doſis a ℈ j. vſq; ad ℈ iiij.

Cura pleureſis quæ in regione cerebri.

℞. *Laudani puri ℈ j.*
Ol. de muſco gr. iij. camph. gr. vj. Fiăt pil. cum aq. de ſpicula. Doſis a g̃. vj. vſq; ad g̃. vij. vel viij. ſec. Cohob.

Cura ſpecialis in pleureſi, quæ extrinſece valet, fit per vnguentum de murmentis, cuius compoſitio talis eſt.

Vnguentum murmentorum.

℞. *Pinguedinis murmentorum ℥ iiij.*
Ol. laterini ʒ j.
Amygdal. dulc.
Laurini an ʒ iij.

Fiat vnguentum molle ſecundum artem cum modico ceræ, quod adminiſtretur loco dolenti, & non ceſſa vngere, donec punctiones deſiſtant.

De Prunella.

Prunella quid.

Prunella eſt paſſio principalis cum paroxyſmo proprio, exſiſtens in caloribus, ducens originem ex ſalibus vitriolatis, contra regionem propriam, & contra teſtam ſpeciei, vna de ſpeciebus pleureſis & peſtis, cum caloribus vitriolatis.

Signa.

Accedit tanquam pleureſis (quamuis ſigna vera ſunt in fine morbi) calor gutturis cum rubedine: deinde calor Perſicus, cum cœruleo colore, mixto nigredini, & calor vt prunus cum apoſtematibus, vſque ad extremitatem linguæ, cum humoribus aduſtis.

Cura.

Prunellæ curam auſpicare ſicut peſtis.

Compoſitio Diaprunellæ.

Diaprunellæ compoſitio.

℞. *Aquarum prunellæ* ℔ j.
Laudani puri ʒ ß.

Miſce fiat hauſtus ſecundum cohob, & gargariſmus cum mundificatione linguæ, & eſt vltimum medicamen in prunella.

Explicatio

Explicatio.

ET [illegible] facit ſal Arſenicale ſeparatum ab Yliedo, ſic Oppertinum pleureſin ſa[illegible] in membris principalioribus. Et eadem cura eſt pleureſis hepatis, ſplenis, cordis, pulmonis. Sola cura pleureſis in capite ſingularis eſt, & ab his differt. Veteres dixerunt, pleureſin eſſe apoſtema pulmonis, ſed non eſt verum, quia ſine periculo maturari non poſſet. Quia quando in pus abit, ſi apoſtema eſt in hepate, ad mortem eſt. Sic in corde, ſplene, quia pus illud occidit, & cum violentia quadam inuadit ſeu corripit. Sed pleureſis eſt, quod Oppertinum ſal ſeſe ſeparauit ab Yliedo, & Tartari ſal. Et ſi in regionibus hepatis eſt, eſt pleureſis hepatis, ſi in ſplene, pleureſis ſplenis. Sed pleureſis in cerebro propriam curam habet, & intenſum fugile aut fugilatiuum facit. Signa: ſi frigus & calor aliquē corripit cum horrore, ſcilicet, quod frigiditas primū eſt, & poſt paroxyſmum Calor, qui durat, ſignum pleureſis. Ideo quando dicunt ægroti: Primo, me frigus moleſtauit, iam autem ex ardore ac æſtu prope conflagro ac rubeſco: tunc pleureſis eſt, maxime ſi ſemel tantum corpus concutiat. Nam ſi bis vel ſæpius cōmoueat iam febris eſt, non pleureſis.

Pleureſis [illegible] per Oppertinum. *Pleureſis non eſt apoſtema pulmonum.* *Pleureſis cerebri cura peculiaris.* *Pleureſis ſigna quæ.*

Facies diſcoloratio.) quia ſi quis pallet, facit rubeum: ſi rubet, pallidum, ſemper per contrarium.

Calor finalis.) id eſt, ſi ardor perpetuo durat vſque ad mortem, vel vſque dum curatur. Et ſi calor ad caput aſcendit, & ſentitur in capite, pleureſis eſt.

Et punctura) Ictus cerebrum pertentarit, & in fronte ſentiūtur, & tunc ſignum, quod calor finalis aſcendit.

Laterum) Punctiones & ictus. Et in quo latere pungit, ibi morbus. Si in præcordiis, tunc eſt in pulmone ſi pone in coxis, & pudibunda tument, tunc in renibus: ſi in ſiniſtro latere, tunc in ſplene: Si circa vmbilicum, tunc in corde: Si in dextero latere, in hepatis regione. Sed præcedentia ſigna omnibus membris principalioribus communia ſunt. Sed quando infra, non ſentiuntur punctiones, ſed ſolum in capite, tunc eſt pleureſis capitis. De diæta non eſt, vt ſimus ſoliciti. Edant vel bibant, quicquid libet. Sed immoderatio nunquam profuit: Tempeſtiuitas obſeruanda. Si de cibo quæque nihil attinet, quicquid edant, quia omnia in ſtomacho manent, nihil tranſit ad membra principaliora. Nam in morbis peracutis, & acutiſſimis, & acutis, cibus ſolummodo in ſtomacho manet, nihil tranſit ad membra principaliora, quia tum ſtomachus caret vi expulſiua, & hepar & reliqua membra vi attractiua.

Cura, Aqua vitæ.) Ex vnio optimo rubeo deſtillatum vinum ardens, & poſtea aqua Meliſſæ accipitur ad æquales partes, & ſimul rurſus deſtillantur, & fit aqua vitæ de qua hic loquimur. Ideo ſi pleureſis adeſt, tunc eadem cura, ſi ſaltem non eſt in capite, & per Cohob adminiſtranda eſt Medicina. Sed obſeruandum, an morbus alteretur, & quomodo alteretur. Sed hic nihil clyſteres & purgationes.

Pleureſis capitis cura per Cohob.

Laudanum purum) non eſt, a quo cortices & feſtucæ ſecedunt: Sed quādo purum ab impuro ſeparatur, ſcilicet, quod in liquorem tranſit. Sic de thure, maſtiche, mumia intellige, ſcil. purum ab impuro ſeparandum.

De Prunella.

Prunella.) Signa eius ſunt, quod primo in faucibus & lingua rubedo venit, poſtea niger color. Tertio, quaſi carbones vini in lingua iacerent, & veſiculas excitarent, aut duos, treſve colores. Ii enim ſunt vera ſigna prunellæ. Reliqua ſigna ſunt, vt in pleureſi & peſte. Cura eſt ſicut in peſte: ſed ſi illa iuuare non poſſet, ſequitur comp ſi-

Prunellæ ſigna.

tum, vt eſt in textu. Scabenda eſt lingua cũ panno, ſiue is coccineus ſit, ſiue alius: ſemper gargariſandum eſt, & lingua iterũ ſcabenda: poſt horam iterum potio iteranda, & ſcabendum eſt. Extergenda enim & defricanda materia eſt, quia facit mortem in lingua. Ideo frictio etiam ad ſanguinis exitum facta nihil nocet.

De præcidenda lingua fricanda ad mortem.

CAP. VI.

De Hydropiſi.

Hydrops quid & qua oriatur.

HYdrops eſt paſſio in regionibus hepatis, orta ex tartaro aluminoſo ſub primo corpore, per reſolutionem propriæ naturæ, deinceps per ſpiritum mineralem illius membri, vnius ex ſeptẽ totius corporis: is poſt reſolutionem primam, ſecundam ſequitur: hoc eſt, ab extra vel intra, vel extra regionem per totum corpus. Sic & in aliis membris principalioribus hydrops ducit originem per modũ, vt dictum eſt. Propterea ſeptem ſunt genera Hydropiſis, quia ſeptẽ ſunt membra, & ſeptem ſpiritus minerales. Eſt enim ſpiritus mineralis particeps cum mẽbro ſuo, & hydropiſis extra membrum, vt de inflationibus capitulum habet, quia ſpecies aut morbus hydropiſis non eſt.

Hydropis quot genera.

Signa ex Hepate.

Signa omnium hydropis generum quæ.

Dolor partis, ſciſſuræ labiorum & linguæ, & ſitis, paroxyſmus lõgus, tumor in pedibus, præcipue iſtius lateris, cum tactu.

Signa ſplenis.

Dolor partis, tumor pedis huius lateris, punctiones in loco, & cetera ſigna ſine ſciſſura.

Pulmonis ſigna.

Aſthma & anhelitus, tuſſis cum dolore pectoris, cũ chronico tempore, & eſt omnium difficilima hydropiſis. Item fœtor oris & cetera, excepta ſciſſura. Item tumor in pedibus æqualis, &c.

Cerebri ſigna.

Grauedo capitis, catarrhus, pituita, cum Hemicranea, & punctionibus & cum tumoribus palpebrarum, item faciei tumor & pallor.

Fellis ſigna.

Color eſt Citrinus, tum oculorum tum dentiũ, vt in Ictericia, nauſea cum appetitu, vomitus amarus, compreſſio thoracis, anhelitus durus & aſper cum tumoribus & conſumtionibus corporis.

Renum ſigna.

Sitis excellens, libidinis appetentia, tumor Oſci & teſticulorum, erectio frequens mentulæ, punctiones ſpinæ dorſi, membra quæ ſtupefacta, inferiora grauiora cum tumore in pedibus.

Cordis ſigna.

Debilitas omnium membrorũ, tumor partis, conſumtio membrorum

rum, tumor æqualis in pedibus, in genubus, nec tamen vltra aſcendit, raro vltra genua, & cætera ſigna præter ſciſſuram.

Sunt & alia genera in hydropiſi, quæ ſunt permixta, videlicet ex duobus principalioribus membrorum, vt ex hepate & renibus, vel ex ſplene & corde, vel ex pulmone & felle, &c. Sicut in cura patebit.

CVRA HYDROPIS EST SEPTVPLEX.

Prima Cordis: cuius talis eſt Deſcriptio.

℞. *Corallorum rubeorum* ℥ j.
Mannæ electæ ℥ ß. *Dialaccæ* ℥ ij. *Raſuræ eboris* ʒ v. Reduc in liquorem. Doſis ʒ ß. vel ʒ j. purgationem admittit non ratione curæ, ſed vt minor fiat materia. *Hydropiſis remedia qua.*

Deſcriptio purgationis.

℞. *Serapini* ℥ j. *Trochiſcorum de Agarico, Alandahal an.* ʒ iij.
Diagredii præparati ʒ ij. Fiant pilulæ ſecundū artem, ſeptem pro drachma. Hæc in vna ſpecie hydropiſis, ſiue cerebri, ſiue cordis, ſemel in menſe ſumta, plurimum iuuant.

Auerrois Arcani deſcriptio.

℞. *Oſſium de cornibus cerui adusti.* ℥ iij.
Nucis muſcatæ ℥ ß. Fiat puluis (adiicit Theophraſtus diagridii ſcrupul. Vnum.) *Arcanum Auerrois contra hydropem cordis.*

Pro Hepate deſcriptio.

℞. *Croci Martis* ℥ iij.
Boli coagulati & adusti ℥ ij.
Rheubarbaræ ℈ ß. (*al.* ℥ ß.) Fiat puluis. Doſis ℥ j.

Bolus Armenus in prunis duodecim horis exſiccatus, hic aduſtus dicitur, tam tenaciter linguæ adhæret, vt vix aqua ablui poſſit. In veteri hydropiſi quotidie mane & ſero per menſis ſpatiū vtere hac medicina. Quæ in hydropiſi vſurpas, in vltimum gradum exſiccata ſint.

Cura ſplenis.

℞. *Lapidis Lazuli calcinati* ℥ iij. *Spodii* ℥ ß *Mumiæ aduſtæ ad pondus omnium.* Fiat puluis. Doſis a ʒ v. vſque ad ʒ vij. In veteri morbo (ſi ſit opus) tribus ſeptimanis, in nouo decem diebus vtere.

Renum Medicina.

℞. *Colchotaris* ʒ vij.
Ol. vitriolati ℥ ß. f. Bolus. Doſis a ʒ j. vſque ad ʒ iij.

Pulmonis Medicina.

℞. *Meliſſæ, Marrubii an. M.* j. *vini correcti* ℔. j.
Theriacæ, conſeru. roſarum an. ℥ vj. Reduc in aquam.

Aurum potabile efficax in hydropi primarium.

In difficili ſpiritu reperenda eſt, quouſque fiat facilior. Illo autem bene habente, ſi pedes intumeſcant, ab vſu eius abſtineas. Aurum potabile efficax & primarium remedium in hydropiſi.

Felli Medicina.

Carabe quid ſit, & vbi reperiatur.

℞. *Carabe deſtillatæ in oleum, Doſis gran. 10. (id eſt* ℈ ß.) Petroleum eſt reſolutum Carabe. Nam vbi hoc abundat, ibi Carabe reperitur. Omnia ſigna abeunt excepto tumore, quem medicina non facile expellit.

Cerebri medicina.

Sibedata quid.

℞. *Sibedatæ (Hirundinariæ ſiue vincetoxici.)* ℥ j. Reduc in Alcali. post ℞. *vnicornu* ʒ j. *Miſce* ʒ ß. fiat puluis. Doſis ℈ j. vſque ad ℈ ij. Vnicornu præparandum vt alia. Sanguis cerebri Hirundinaria purgandus. In cerebri hydropiſi non ceſſandũ, quouſque tumor ad pedes pellatur. Quod ſi fieri non poteſt, aqua vitæ vtendum (in dies ter detur:) Item Aqua ſpiculæ, qua frontem lauabis, quinto die ſi non deſcendit, mortis ſignum. Communia hæc quidem: ſed perfectam curam habent.

Aq. Spiculæ cerebri hydropem lethalem prodit.

℞. *Tartari rubei* ℔ j. *Hirundinariæ* ℔ ß. *Colcothar* ℥ viij. ß. *vini ardentis q. ſ.* pro incorporatione. Deſtilla per Alembicum. Doſis ʒ ß. Mane & ſero ſumta pellit vrinam, quam & fœtidam facit. Miniſtra in vino Maluatico.

Alia cura.

℞. *Melloes* ℥ x. *Seminis raphani* ʒ ß. *(al.* ℥ ß.*)* Reduc in liquorem. Doſis eſt ʒ j. (al. ʒ iij.) vſque in conſumtionem tumoris & ſignorum.

Annotata.

Sine alumine aluminoſo nulla hydrops fit.

ALii hydropiſim ex hypoſarca fieri, alii ex ſiccitate hepatis dicunt: ſed nullum illorum: neque aqua illa ex hypoſarca, neque incoctum ex hepate, vt aiũt, ad pedes delabi poteſt. Sed vbi nullum alumen aluminoſum, ibi nulla hydropiſis naſcitur, qualiſcunque fuerit ratio victus. In cuiuslibet membrorum principalium regione fit hydrops, non autem ex virtute digeſtiua, quandoquidem hæc nullum poteſt generare morbum: ſed fit ille vel ex natura, vel accidentaliter ex reſoluto tartaro.

Hydropis quæ cauſſa.

Phthiſis quidem & Ethica febris ex ſale ſicco oriuntur, hydropiſis aluminoſo, cui vis penetrandi inſita acutiſſima. Siquidem quod ſubtilius eſt, per hepatis regionem ſubinde colatur Craſſa & incocta materia hoc efficere non poſſet.

Olea, &c.] Porro, quæ foris applicantur, aluminoſa virtute acuti ſpiritus facile intrant corporis meatus. Sal illud cunctis vniuerſi corporis membris, non ſolum hepati ſitim inducit. Proinde radix corporis, cibus & potus omnibus reſpondens. Sal aluminis glaucum eſſicit colorem. Primo reſoluto ſale apparet cinericius color, dein croceus. Omnia Salia cum Luna motum habent ſui augmenti: Vnde plenilunium hydropiſis ſæpe mortem, ſale ad regionem hepatis reuerſo, minatur, ac tandem inducit. Eius euidens indicium eſt vrina rubea, & melica [illegible], quinque cinerea. Illud quanto vetuſtius, tanto acutius redditur. Hinc ſuas vetuſtate occidendi vires colligit

Salia omnia cum Luna mouentur.

Id ſit

id heri videmus, cum [illegible] in Alumen fissum transmutatum est. cuius deinde violentissimo [illegible] copiam crocee aquae effundit. Perpetuus est morbus, nec iuvat exhaurire aquam corpore, vel ad summum exsiccare, illico coercitur, arroditque tandem cordis capsulam, splenem suffocat, alia pari modo aggreditur membra principalium. Igitur Sale aut liquore corruptum, [illegible] est.

CAPVT SEPTIMVM.

De febribus Hepatis.

FEbris eſt calor ex oppilatione, generata ex putrefactione Tartari in regionibus hepatis. Oppilatio eſt duplex, vniuerſalis & particularis. *Febris quid. Oppilatio duplex*

Signa Febris.

Tremor durus, lateris punctiones, calor durus & vehementiſſimus, diſcoloratio faciei, tumor in pedibus. *Quae ſigna quarum febrium.*

Quotidiana.

Pulſus velox, vrina alba, id eſt, ſine hypoſtaſi.

Tertianæ.

Pulſus velox cum vrina digeſti, hoc eſt, cum hypoſtaſi.

Quartana.

Pulſus tardus cum quarto tactu: vrina non obſeruatur (ſignũ pleureſis, diſcoloratio faciei: peſtis ſigna, vrina alba, & punctiones angulares.)

CVRA EST TRIPLEX.

Deoppilatio, cuius deſcriptio talis.

℞. *Tartari liquefacti cum vino & aceto* ℔. j.

Opopanacis ℥ ß. Reduc in liquorem. Doſis eſt a ʒ j. vſque ad ʒ iij. ſecundum cohob naturæ. *Cura febris hepatis [illegible]*

Mundificatio.

℞. *Laudani puri, id eſt, præparati* ℥ ß.

Liquoris corallorum ℈ ij. Fiat mixtura in formula pilularum communium. Doſis a ℈ ß. ad ℈ j.

Inſtauratio.

℞. *Cinnamomi, Myrrhæ, Mumiæ, an.* ʒ j.

Vini correcti ℥ j. f. Hauſtus. Hæc prohibent, ne hydropiſis, aut Icteritia aut Hemicranea accidant.

Commentaria.

DE *febribus hepatis.*) Febres cõſiſtunt in ſtomacho, hepate, & in renibus: Et quemadmodum in ſtomacho tertiana, aut quotidiana, aut quartana eſt, ita ſimili modo in hepate & renibus eſt, & venit ex putrefactione Tartari, qui vbi vadit ad putrefactionem, facit paroxyſmum. Illa putrefactio enim Tartari, id eſt, illius putrefactionis bullitio deberet penetrare per poros in vias vrinæ, & cum vrina exire, quæ vbi oppilatæ ſunt, facit, & inde venit tremor, ſicut olla, quæ habet operculum, quando *Febrium ſedes. Paroxyſmus febrium vt fiat.*

feruet, vel operculum decidere debet, vel olla frangitur. Sic in digeſtione materiæ putrefactæ, quando ſe mouet, tunc facit vaporem ſeu ventum, & cum non poteſt penetrare in vias vrinæ ille vapor, facit paroxyſmum, id eſt, concutit corpus, & tremorem facit. Sed quando viæ rurſus deoppilantur, id eſt, quando paroxyſmus deſinit, & ſolum calor ſentitur, nec redit paroxyſmus, ſignum ſalutis eſt, & tunc non amplius eſt tremor, ſed ſolum aliqualis calor. Ideo cura ſaltem eſt ex febribus, vt viæ deoppilentur, & reſerentur. Ideo in regionibus hepatis, ſi illæ ita obſeratæ ſunt, & ſi viæ, per quas materia in vrinam ire deberet, obſtruuntur, tunc materia ebullit, & cũ non poteſt egredi, facit tremorem, & totum corpus concutitur, & tremor durat tam diu, donec exitum inueniat, & donec ſeipſum deoppilet: & vadit ad vrinam, in qua & conſpiciuntur ſigna, quod hepatis regiones laborant.

Febriũ cura deoppilatio. Tremoris cauſa quæ.

Nota in febre, quando paroxyſmus ceſſare debet, ſolum fieri debet, quod per ſeſe facit exitum, & deoppilat. Sæpe fit, quod ſaltem aliquot viæ, quæ tendunt ad vrinam, ſunt oppilatæ: & tunc dimidius ſaltem paroxyſmus inuadit, & interdum interpolatus paroxyſmus eſt, qui in octo ſeptimanis ſemel redit, ſcilicet inde, quod iterum prius reſeratæ viæ obſtructæ ſunt. Ita ergo in ſumma, ex oppilatione venit febris, quod ille ventus exire non poteſt, & calor venit poſt paroxyſmum, & calor deoppilat vias. Ideo omnis febris ſeſe curat tandem, niſi ad ſecundam cauſam veniat.

Paroxyſmus dimidius vt fit.

Frigus autem & algor veniunt ex putrefactione: quia omnis putrefactio res frigidiſſima eſt. Ideo calor ex putrefactione quando feruet, per ſe res frigidiſſima. Quando alteratur paroxyſmus, anticipans ſcilicet, aut poſt vertens, inde fit, quod materia putrefacta adſit vel duplex, vel triplex, vel quadruplex, & quælibet ſuam digeſtionem habeat: vel quod materia conſumta ſit, & non tam multum de ea adſit, vt priſco, vel quod ex illa deiecta natura ſit. Et inde fit, quod ceſſat, & rurſum poſtea accipit nouum paroxyſmum, ſicut ſæpe fit, quod in vno tres, quatuor, quinque paroxyſmi veniunt.

Frigorũ febrium cauſa putrefactio frigidiſſima. Anticipatio ab quam. Omnium febrium vna cauſa.

Ideo, vna cura eſt deoppilatio, & quartana curatur, ſicut tertiana, niſi quod in quartana materia putrefacta durior eſt. Et omnium morborum, qui tremorem faciunt, ſicut ignis ſacer, & alii qui veniunt ex oppilatione, cura eſt ex deoppilatione. Et præterea ſæpe fit tremor, id eſt, cõcuſſio cũ frigore inuadens. Quod ſi videmus, neſcimus, an ſit peſtis, prunella, pleureſis, quartana, vel tertiana. Et vt certo de hoc poſſit iudicare Medicus, ſigna in textu habes, &c. Sciendũ etiã medico, quãdiu velit durare, & quando cura adhibenda, quia ſepe febres nõ volunt in principio deoppilari & curari, niſi prius materia ſit totaliter putrefacta. Nota: illæ febres, quæ concutiũt, & calorem ſimul frigusque inducunt, vt curentur, maturæ ſunt. Sed quando poſt paroxyſmum primum calor venit, & membra grauia redduntur, tunc ſignum eſt, materiam nondum digeſtam, & aliquamdiu, vt 6. vel 9. dies ceſſandum eſt, donec materia digeratur. Si tremor & calor ſimul inuadunt, tunc cura adhibenda. De Diæta nihil diſputandum eſt, ſed agendum, vt deoppilatio fiat. Quicquid ederit, non refert.

Deoppilatio eſt omnium febriũ cura. Regula notanda. Diæta in febribus nulla neceſſaria.

LIBRI

Google

LIBRI SECVNDI.
DE TARTARO TRACTATVS TERTIVS.
CAPVT I.
De Regionibus Renum.

REgio Renum deſcendit a prima generatione vrinæ vſque ad finem emunctorii iſtius. Reſolutum ſal ſummum capitale in his regionibus, & centrum morbi in medio renum. Ægritudines renum ſunt, diabetica, ſciatica, ſchiroſis, arena, calculus, oppilatio, vlceratio, pus, & ſanies vrinæ, lac caſeatum. *Regio Renũ qua.* *Renum morbi qui.*

Cap. II. De Diabetica.

Diabetica Paſſio eſt ſal ſiccum reſolutum, & ſciſſum per ingreſſum acuti ſalis, poſitum in medio centri huius membri principalis. Hoc ſal eſt chronicum, permanens & fixum. Signa: Sitis cum chronico tempore, dolor ſpinæ (quæ plerunque in nucha incipit) tumores in pedibus æquales, vrina multa, crocea, & rubicundiſſima, pulſus velox, & dolores in ſcebia, id eſt, coxendice. Cura per Anodyna. Solum ſal ſciſſum curatur. *Diabetis quid.* *Diabetis ſigna.*

Deſcriptio Anodyni. *Anodyni deſcriptio.*

℞. *De liquoribus papaueris, Iuſquiami. an.* ℥ ß.
Lolii ʒ j. *Camphoræ* ʒ j. ß.
Roſarum, plantaginis, ſolatri. an. ℈ j. ß. (*vel* ℈ ß.) Reduc in formam liquidam.

Alia.

℞. *Sperniolí* ℥ iij. *Olei Camphoræ* ʒ j ß. Fiat mixtura. Vnge ſero & mane imam dorſi partem.

His peractis, purgato illis, quæ in hydropiſi, id eſt in purgatione hydropiſis, deſcripſimus. Inſtaurentur membra vltimo per diacubebe.

Annotationes.

D*iabetica paſſio.*) Cum ergo vrina eſt de proprietatibus nitri, nam ſic conſiderari debet, alioquin nihil dictum eſt quod dico eſſe colamentum: Sed ſciendum eſt, quid ſit vrina, & vnde. Igitur vrina cum egreditur, & ſal ſciſſum, hoc eſt, acutum velut nitrum alumen ſciſſum ex vrina eſt nitrum. Et ſicut ex vrina foris artifex nitrũ excoquit, ita in corpore quoque fit. Ideo cum ſal vrinæ venit ad renes, adhæret ſicut Tartarus in vaſe, & illud alumen ſciſſum, ſpiritus eius penetrat ad renes, ſeſe inſinuat, & facit renes ſitibundos. Nam ſitis ſemper venit ex ſale. Itaque hoc ſal renes facit ſalſos. Illa autem membra, quæ debent humidum habere, per vim attractiuam attrahunt humiditatem, & illa attractio per ſal eſt. Et vbi habent humiditatem, contenta ſunt. Sed in renibus illud alumen ſciſſum perpetuo petit humiditatem: ideo ſitis bibere non poteſt: & cum homo ſemper bibit, ingurgitantur renes, quod non emittunt per vrinam: Nam vis expulſiua expellere non poteſt tantum, ideo non vadit per vrinam totum, ſed ad reliqua membra abit: Inde *Nitrum, ut foris fit, intus paratur.* *Sitis unde a ſale.*

humor venit, & pedes tument. Alii vocant hydropiſin, ſed non eſt: Sed virtus expulſiua non potuit per vrinam expellere, ſed deſtillatum eſt per poros cutis deorſum: qui eo modo grauis deorſum. Et tument pedes, quia virtus expulſiua non potuit expellere, ſicut & qui ſe inebriant, virtus expulſiua non poteſt expellere totum, ideo in alium locum abit. Remedium eſt, biduo ieiunare, vt vis expulſiua etiã reliquum poſſit expellere. Ideo, vt dixi, cum virtus expulſiua expellere non poteſt, mittit ad pedes & tumorem facit. Tunc vetulæ & circumforanei [illegible] tumorem, & cum venit, redit ad renes, & mors adeſt. Diabetica paſſio inde eſt, quod ſpiritus ſalis renibus inſidet, & eos ſalſos reddit.

Diabetica renibus & tumoribus dat.

Signa diabeticæ.

Signa in diabetica paſſione ſunt iſta: Sitis cum chronico tempore, id eſt, ſi habent diuturnam ſitim, & poſtea pedes tument, eſt ex diabetica. Item, dolor ſpinæ, & ille dolor in nucha incipit, in occipite punctiones veniunt, & vadunt vſque ad [illegible], principium diabeticæ. Item in pedibus tumores æquales, vrina multa crocea & rubicundiſſima, hoc eſt, vrina per ſe ruffa & cum imponis pannum & exſiccas, pannus eſt croceus. Item pulſus eſt velox, & dolores in ſchia, non ſecus ac ſi reſoluti eſſent: & cum aliquandiu ſedent, & poſtea ſurgunt, tamdiuq; dolent, donec aliquantulper prodierint, id ſignum eſt diabeticæ, ſi etiam ſitis eſt.

Diabeticæ cura, ſalis mortificatio. Vlcera recte ſtinguuntur non aliter vt Arſenicum.

Cura diabeticæ paſſionis per Anodyna fieri debet. Nam ſal & alumen ſciſſum mortificari debet, ſicut Arſenicus, qui per ſe eſt venenum magnum, ſed in [illegible] vlcus, ſi additum oleum accipiat, rectificatur. Oleitas enim vim eius reſtinguit. Sic & ſal hoc reſtingui debet. Et non iuuabit renes perfrigerare, aut Iulepos contra ſitim præbere, &c. Sed ſal in diabetica mortificari debet. Et hoc fit, vt foris applices anodyna. Nã vapor in Anodynis penetrat & potẽs eſt, non aliter ſicut Mercurium crudum, ſi accipis, & ſuper illum ſuſpendis aut obtendis os ad duas horas. Et licet fumum non vides, ſtatim tamen dentes dolent, & ſaliuas ſaltem ex fumo. Sic & diabetica ſubſtantia non poteſt ire ad renes, ſed ſalis eſt vapor, quem ſentiunt cum applicas: ſicut flores Garyophyllorum virtutem cum odore emittunt, & cum exſiccatæ ſunt, non olent & tunc etiam carent virtute. Ita etiam vapor ex Anodynis tranſit ad renes, & extinguit ſitim, & ſal illud ſciſſum, ſeu alumen ſciſſum, dolet, &c.

Anodyni deſcriptio.

Deſcriptio Anodyni.

℞. *De liquoribus papaueris.*
Inſquiami an. ℥ ß.
Lolii ℥ j.
Camphoræ ʒ j. ß.
Roſarum, plantaginis, ſolatri an. ℈ ß. Reduc in formã liquidam.

Liquor herbarum, vt præparandus.

Quando de Receptis loquor, ſemper volo, vt in ſpeciebus purum ab impuro ſeparetur. Ideo quando dico de papauere, puto de eo, vbi ſeparatũ eſt purum ab impuro, id eſt, papauer præparari debet & ſic præparatum dat liquorem. Iuſquiamum & papauer recipe cum ſemine, & herbam, & totum contunde, & pone in ollam vel Cantharum bene perlutatum, & ſine bullire in balneo Maris, 2. 3. 4. 5. dies & poſtea cola per pannum, & tunc coque, donec euaporando veniat ad ſpiſſitudinem mellis. Iſte eſt liquor de papauere, Iuſquiamo, & aliis. Sic purum ab impuro debet ſeparari.

Alia Deſcriptio Anodyni.

℞ *Spernioli* ℥ iij.
Olei de camphor. ℥ j ß. f. Mixtura.

Aliud.

Iſta liquore præcedẽte, pone inunctio fieri debet in renibus & oſſe ſacro mane & ſero, continuando ad diem 5. vel 6. tunc ſitis ceſſat. Et ſi tumor adeſt in pedibus poſt inunctionem & ſitis ſedationem, tunc purgi humorem peccantem cum deſcriptione, quam dedi in hydropiſi. Sic ſecunda quoque deſcriptio eſt. Pro tertio, poſtquam curatus eſt ex diabetica vel matrice, tum menſe 1. 2. vel 3. vtatur deſcriptione diacubebæ, quia tanto potu hepar & ſtomachus infrigidata ſunt. Vt reſtaurentur, valet deſcriptio diacubebæ.

CAP. III.

De Lacte Renum.

PRimus liquor eſſentialis, ex virtute digeſtiua poſitus & ſeparatus in partem regionis, morbus lactis eſt, & lac natum. Hoc lac primum eſt in digeſtione renum: Secundum eſt ſanguinis: tertium de ſubſtantia rei. Lac vero lactis naturam habet, & lactis ſeparationem recipit. Inde ſequitur coagulum, nuſtum, acetoſum, coagulatio particularis, & ſerum.

Lactis ægritudines ſunt iſtæ. — *Lactis renũ ægritudines quæ.*

Sanies vrinæ, pus vrinæ, oleoſa conſumtio, & vrina bletæ albę.

Cura Coaguli. — *Coaguli cura.*

℞. *Hæmatitis* ʒ *vij. Boli Armeni præparati* ℥ *iiij.*
Dragacanthi ʒ *ij. ſeminis plantaginis, lactucæ an.* ʒ *v.* f. puluis.

Doſis a ʒ ij. vſque ad ʒ iiij. mane & ſero ſecundum morbum. Hæc vrinam retinet in renibus.

Pro ſecunda digeſtione, ſeu confortatio Renum. — *Renum confortatio.*

℞ *Gummi Arabici diſſol. in aq. roſac.* ʒ j.
Terpentinæ lotæ per aquam plantaginis ʒ *iij.*
Succi Alkakengæ ʒ *vj.*
Thuris albi ad pondus omnium. f. Mixtura. Doſis a ʒ iij. vſq; ad ʒ v. mane & ſero.

Cura Nuſti. — *Cura Nuſti.*

℞ *Terpentinæ lotæ in aq. roſar.* ℥ j.
Trochiſcorum de thure ℈ *ij.*
Liquoris Mumiæ ℥ j. ß. *Liquoris Myrrhæ* ʒ *v.* fiat in modũ Boli. Doſis a ʒ j. vſque ad ʒ iij. mane & ſero.

Cura in vrina bletæ. — *Cura vrinæ bletæ.*

℞ *Seminis raphani* ℥ ß. *Maſtichis* ʒ *iij.*
Foliorum Indi, de 5. generibus mirobalanorum an. ʒ *vij.*
Gummi Arabici diſſoluti in aq. ſaluiæ q. ſ. pro incorporatione fiant trochiſci. Doſis a ʒ j ß. vſque ad ʒ iiij. mane & ſero.

Ad præcauendas phthiſin, hecticam, diabeticam, cura.

℞ *Agarici puri & mundi* ʒ j. *&* ℈ j.
Sem. papaueris ʒ *iij. Hæmatitis* ʒ ß.

Magnetis, calaminaris an. ʒ ij. Miſceantur cum ſucco de limonib. vel arantiis in modum electuarii. Doſis eſt a ℈ iiij. vſq; ad ʒ ij. mane & ſero.

Hydropiſis ex lacte.

Contra hydropiſin ex lacte.

℞ *Serapini, Laudani, Galbani, an.* ʒ j ß.
Lapidis Lazuli, Hermodactylorum an. ʒ ß.
Conſeruæ roſarũ q. ſ. pro incorporatione. Doſis aureus ſemis.

In Caput Tertium Commentaria.

Cibi in corpore qualis præparatio & digeſtio.

DE Lacte.) Liquores qui generantur in ſtomacho, id eſt, quod editur & bibitur, in ſtomacho ſeparatur: Impurum ſulphur eſt & vadit per excremẽta, reliquum in liquorem digeritur, & ille liquor ſeruat colorem cibi, vt eſt cibus. Ille liquor tranſit ad hepar, & ibi colorem aſſumit rubeũ. Nam hepar ſuum nutrimentũ inde ſumit, poſtquam digeſſit, reliquum ad renes mittit. In renib. primo album, poſtea rubeum, & ibi eſt tertium nutrimentum. Sic liquor eſſentialis eſt ille, vnde membra nutriũtur. Nam ex eius, quod edimus, ℔ j vix ℥ ß. eſt liquor eſſentialis. Sic in toto boue vix octo libræ ſunt liquoris eſſentialis. Ita ergo ſtomachus facit liquorẽ: poſtea hepar attrahit, & ſeparat impurum a puro, & accipit ſuam partem, reliquum ad renes mittit. Et renes digerunt, & prima digeſtio eſt alba vt lac, quia ſulphureitas in liquore. Secunda digeſtio rubeum eſt. Pro tertio ſeparat, & inde ſuum nutrimentum accipit reliquum per vrinam quoq; emittitur. Ergo renes in prima digeſtione, quæ alba eſt, ſi ſecunda digeſtio non bona, tunc manet in renib. alba digeſtio. Nã renes habẽt ſuum tempus digerendi & operationis, ter 50. minutas. Prima digeſtio alba habet 50. minuta. Secunda itidem. Tertia itidem. Et tunc venit virtus expulſiua, & expellit, quod impurum eſt. Si recte ſunt omnia peracta & digeſta, tunc bene eſt, ſi nõ, id eſt, ſi ſecunda digeſtio mala, & non facit ſuum officiũ, tamen expellit. Et ſi prima digeſtio eſt, & ſecunda nondum incepit, tunc vrinant, & expellitur vrina vt lac, & eſt lac. Et ſi poſt vrinationẽ in illud lac proiicitur coagulum, tunc coagulatur, & in fundo ſerum depõitur: vel ſi acetum infunditur, ſeparatur. Et vbi tale vides in vrina, iudica ſecundam digeſtionem malam eſſe, id eſt, expulſum antequam recte digeſtum eſt & virtutem expulſiuã superueniſſe, & expuliſſe. Ideo non eſt pus, ſed lac, vt dicunt, &c. Vidi mendicum, qui in 5. annum vrinanit lac: & ſic debilitauit eum propter malam ſecundã digeſtionẽ, quod moriebatur. Et quando mendicus ille vinum vel acetum in illud lac funderet, coagulabatur: & ſi per duos tres ue dies ſtare ſineret, superne flos vel pinguedo incumbebat. Ita quidem lac eſt.

Bos integer vix 8 lib. habet liquoris eſſent.

Renum qualis digeſtio.

Digeſtionis renum quæ tempora.

Lac renum quid ſint.

NB. Hiſtoriam de Mendico lac mingẽte.

Lactis ægritudines.) Illud Sanies eſt proprie, quando quid ſaneſcens, pus producit ſeu facit. Sanies eſt, quæ per & ex ſe ſpõte manat. Pus eſt, quod emplaſtro elicitur, & ſub emplaſtro reperitur. Optime conſiderandum Medico, quid ſit vrina, & quæ ægritudines inde veniant. Sic hic, quod vrinatur lac, ex ſecunda digeſtione imperfecta eſt. Sic etiam, quando ſecunda digeſtio bona eſt, & tamen ſal, vel alumen ſciſſum de membris cecidit in centrum: vel quod ſal vrinæ ex hepate deſcendens præuenit ſecũdam digeſtionem antequam inciperet, id eſt, quod vrina ab hepate nimis cito ſecundam digeſtionem obruit, & præmaturius ſeparatur, & ſecum vrinam educit, & tunc eſt vrina vt lactis ſerum, & renum filamẽta concurrunt, ſcil. ex coagulo. Et ſi illud coagulum non totum per vrinationẽ expellitur, iacet in renibus & putreſcit, & inde pus mingitur. &c. Hæc cura eſt, vt vrinæ remedia adhibeantur, ne ita præpropere ab hepate ſeparetur, & ne ſpiritus eius anticipet ſecundam digeſtionem. Inde alba vrina, & ſæpe phthiſis ſequitur. Hæc cura eſt in textu. *Vbi pus, &c.*) Quando vrina pinguedinem, oleoſitatem ſeu Nu-

Sanies quid. Pus quid.

Pus unde mingatur.

ſeu Nuſtum ſuperne exhibet, dicunt aliquid eſſe ex reſolutione pinguedinis renum ob calorem. Verum eſt in aliquib. morbis, vt in febribus, quod renes ex calore liquefiunt. Sed an ex morbis fit, ſi in febribus, an ex nuſtis, probandum eſt, vt id examines, & ſabulæ exponas. Si cōſiſtit inſtar pinguedinis, eſt ex pinguedine renum. Si nō cogatur, eſt nuſtum. Nuſtum inde fit, quod cum ſecunda digeſtio eſt imbecillis. Prima digeſtio per ſe, vt omnes hæ, ſuperne pinguedinem emittit ſeu ſuſpendit, & ſi illam ad digerēdum ſecunda digeſtio non aſſumit propter imbecillitatem, poſtea egreditur cum vrina, & in ſuperficie vrinæ apparet, & eſt Nuſtum: inde ſcil. quod ſecunda digeſtio pinguedinem non aſſumit. Et tales vrinæ communiter in fundo calcem albam deponunt: & ſi arena candida ſit, eſt Nuſtum. *Pinguedo vrinalis vnde.* *Nuſtum quid & vnde fiat.*

Cura Nuſti.

℞ *Terpentinæ lotæ in aq. roſ.* ℥ j *Trochiſcorum de thure* ℈ ij. *Cura Nuſti*
Liquoris Mumiæ ʒ j ß. *Liq. Myrrhæ* ʒ v. fiat in modum boli. Doſis a ℥ j. vſque ad ℥ ij. mane & ſero. Hæc medicina adminiſtranda eſt tamdiu, donec vrina pinguedinem nullam vehat, aut calx alba in fundo ſubſidat. Ipſi, ſi arenam albam in fundo vident, dicunt eſſe calculum in veſica: ſed nihil eſt. Quando Oleitas in ſuperficie & arena alba in fundo, eſt Nuſtum. *Error de calculo veſicæ.*

Bleta, &c.) Sæpe vrina profluit inſtar albicantis bletæ, hoc eſt, ex albo vireſcens, & ſi teneatur ad lignum aut parietem, tunc videtur. Et communiter vrina obuerti debet non cœlo, quia fallit, ſed ligno vel muro, & tamen in claro loco. Dixerūt ipſi, quod vbi eſt eiuſmodi vrina veniat ex indigeſtione ſtomachi: Alii ex indigeſtione hepatis. Nam in tali vrina non eſt Hypoſtaſis, nec Enæorimoides: & ideo dicunt ex ſtomacho eſſe, cum nihil deficiat in ſtomacho. Nihil eſt, ſed edere poteſt patiens, &c. Non ſciunt, ꝙ hypoſtaſis in renibus & hepate alteratur: ſi vrina ſapit vt vrina, tunc ex hepate eſt. Si non ſapit, ex renib. eſt, & illa vrina ſubuiridis accipit ad ſe Nuſtum, id eſt, pinguedinem habet & coagulum: ſed ſerum lactis non accipit. Ideo habet colorem ſuū ſubuiridem. *Vrina bleta, vt æſtimanda.*

Certum ſignum eſt, quando vrina ſuper manu ſplendet inſtar auri ducti vel tuſi, eſſe ex ſanguine. Si autem crocea non ſplendet, tunc eſt ex hepate.

Cura in Vrina vt Bleta.

℞ *Seminis Raphani* ʒ ß. *Maſticis* ʒ iij.
Foliorum Indi. de 4. generibus Mirobalanorum an. ʒ vij.
Gummi Arabici diſſoluti in aq. ſaluiæ q. ſ. pro incorporatione. f. trochiſci, Doſis a ℥ j ß. vſque ad ʒ iiij. mane & ſero. Vbi ergo huiuſmodi vrinæ eunt, vt nunc recenſui, & perennant, id eſt, per annū durāt, 4. ægritudines generant, Phthiſin, Ethicam, Diabeticā & Hydropiſin, non veras, ſeu veriſimiles, vt hæ ferarum quaſi filiæ ſint. Phthiſin inde, quod, cum in renibus coagulum eſt, & digeſtio non adeſt, tunc renes incipiunt conſumi, quia nutrimentum non habent, & appetitus coeundi deficit, & incidunt dolores coxæ: Inde totius corporis phthiſis, quia omnia membra principalia, quando ſuum nutrimentum non habent, & non accipiunt, tunc totius corporis conſumtio ſequitur. *Morbi quales ab vrina bleta.* *Phthiſis vt fiat.*

Sic Ethica ex regionibus hepatis, quod ſcil. in renibus per iſta oppilatio fit, & facit tremorem, ſed non magnum, ſed diuturnum calorem, &c. Et Diabeticā, quia cum nutrimentum ire non poteſt ad renes, tunc exſiccantur & fit ſitis. Hydropiſis, quia coagulum, vbi ſic in renibus iacet, & vis expulſiua pellere non poteſt, tunc deſcendit per poros carnis, & facit tumorem. Sed non eſt vera Hydropiſis: ideo vbi præcedentia remedia non iuuant, vt Ethica, Phthiſis, Diabetica, tunc illo vtere medicamine, vt præcenſuimus. *Ethica vt fiat.* *Diabetica vt fiat.* *Hydropiſis vt fiat.*

℞ *Agarici puri* ℨ j & ℈ j.
Seminis papaueris ℨ iij. *Hæmatitis* ℨ ß.
Magnetis, calaminaris an. ℈ ij. Miſceantur cum ſucco de Limonibus vel Arantiis in modum electuarii. Doſis a ℈ iij. vſque ad ℨ ij. mane & ſero. Illa medicina adminiſtranda eſt, vt vtatur octo diebus, & poſt annum rurſus vtatur, & ſic ſemper. Nam præueniri debent iſto medicamine cõtra hydropiſin ex iſta generatione.

℞ *Serapini, Laudani an.* ℨ j ß. *Galbani, lapidis Lazuli, Hermodactylorum an.* ℨ ß.
Conſerua roſarum q. ſ. ad incorporationem. Doſis aureus ſemiſ.

Aureus pendet ℨ *j ß.* Aureus pendet ℨ j ß. Illa medicina detur, ſi metus eſt tumoris pedum inuaſuri, vt detur, & poſtquam tumor deſiit, a medicina quoque ceſſandum: & poſt annum, ſi reuertitur, rurſus dandum. Nam alioquin non eſt cura morbi, ſed præſeruatio.

CAP. IV.

De Febribus Renum.

Feb. renum cauſſa. FEbres ex renibus de fecibus tartari tertiæ ſeparationis initium habẽt, & ſecundum tempus digeſtum horam paroxyſmalem facit, & tremorem totius corporis iuxta naturã oppilationis. Eſt autem febris ex oppilatione venarum alterius generis, videlicet quæ venarũ dicitur, vt eſt febris Medianæ, Saluatellæ, Saphenæ & ſimilium. Renum febris eſt periculoſiſſima ꝓpter Sal. In ſtomacho eſt ſeparatio craſſa. In hepate eſt ſubtilior. In renibus aũt ſubtiliſsima. Nulla digeſtio ceſſat, niſi vi Narcotica. *Feb. renum periculoſiſſima & cur.*

Signa.

Compũctiones in ſchia oriuntur ex oppilationibus: inde quoq; tormina in ventre, dolores capitis & ſpinæ, pedes quoque nonnunquam tumeſcunt, ſplen laborat, vrina eſt omnino rubea, & contingit plerunq;, vt quartana ex renibus eueniat. *Quartana plerunque ex renibus.*

Cura.

Purgatio non fiat, niſi ex arcanis. Fiant autem omnia magna cura.

Deſcriptio in renum febribus omnibus (ſiue quotidiana, ſeu tertiana, ſiue quartana.)

℞ *Alcoli de teſtudinibus* ʒ j. *Cryſtalli benè triti & calcinati* ʒ ß. *Mumiæ* ℈ j. f. puluis. Doſis, totum.

Alia.

℞ *De liquoribus Laudani* ℈ j. *Croci* g. iij. (*al.* ℈ iij. *Aloepatici* ʒ iij. f. pilulæ communes cum aqua *Abſinthij*. Doſis g. vij.

Item alia.

℞ *Alcoli ſoluti ex cineribus abſinthii* ʒ ß. *Ol. de Colchotar* ℈ j. Miſce. ante paroxyſmum miniſtra omnia.

Capitis Quarti de Febribus Renum explicatio.

Febres renũ acutiſſimæ. HÆ febres, quæ oriuntur in Renibus, veniunt quoq; ex putrefacto tartaro, vt aliæ in ſtomacho & hepate. Sed febres in renibus ſunt omnium vehementiſſimæ, quia nullum

nullum membrũ dolores grauiores ſentit renibus, quãdo afficiuntur. Ideo quæ ægritudines renibus incidunt, omnium acutiſſimæ & grauiſſimæ exſiſtunt, quia febres ſi in renibus ſunt, ex putrefactione venire debent, & illa putrefactio acutiſſima eſt, mitior in hepate, magis mitis in ſtomacho. Sed in renibus, quicquid ad eos deſcẽdit ex ſecunda digeſtione in tertiam, per vrinam deſcendit. Ideo quod deſcẽdit, ſubtilius eſt. Ideo vbi afficitur, acutius eſt. Nam in ſtomacho craſſiſſima digeſtio, in hepate ſubtilis, in renib. ſubtiliſſima, ſcil. vrina eſt, & inde nutrimentũ ſuum ſumunt renes, reliquũ expellunt. Ideo ſi illud putreſit, acutiſſimus ſpiritus eſt, ſcil. quando in renib. digeſtio non eſt perfecta: Et hoc fit ex vi narcotica: ſi vel talis vis parua ſuccedit renibus, tunc dormiunt, & tum digeſtio in iis ceſſat, & tum in tergo dolores, frigidũ eſt, horrent, &c. Et ſignum eſt, quod digeſtio in renibus dormit, & tunc quicq; ab epate tranſmittitur, non poteſt digeri, & non habent nutrimentum ſuum renes. Et cum non digerunt, venit virtus expulſiua & expellit. Si non expellit, tunc materia putreſit, & fit fuligo, quæ in regionibus renum inſidet, & tum ſalia, quæ ſunt in regionibus renum, etiam ſe reſoluunt, quia ex putrefactione fit vapor. Et cum egredi non poſſunt, ſcil. quod ille vapor ſe in poris coagulat & ſic oppilat, & tum punctiones in ſchia, dolores in lumbis, & pudibundis, & capite. Punctus in ſchia ex oppilatione: quia ſpiritus vitalis vbiq; tranſire debet, & cum vi vult erumpere, ferit ac pungit. & cum venit intra iuncturas, etiam ſtimulat, & ideo non eſt peior febris quam in renibus, & prope inteſtina. Ideo tormina & punctiones & capitis dolores inde, quia cum in renibus non fit digeſtio, & virtus attractiua non habet, quod attrahat, tunc renes ad hepar aſcendunt, quia oppilatum, & tamen potu opus habent ac humore. Ideo per ſpinam dorſi attrahunt a capite nutrimẽtum, & primo in occipitio, poſtea dimidium caput, interdum totum caput occupant dolores. Quia cum virtus attractiua renum trahit nutrimentum capitis, quo caput nutriri debet, & fluxus attrahit. & ſic materia in renibus augetur per fluxus, & febris augetur. Ideo in Hemicrania, & omni dolore capitis ſola cura eſt, vt renes prius curẽtur. Dolor in ſchia ſentitur, quia renes valide trahũt. Magna vis attractiua in eis eſt. Inde fiunt dolores verticis & dorſi. Iubent illi ſcarificare per ſpinam dorſi, & purgare ſtomachum, &c. Nihil eſt. Sed in cephalica omni (excipio quod ex ſanguine eſt) ſemper quærere debes, an coxæ dolores adſint: tunc ex renibus eſt dolor capitis & ſemper inde eſt. Ita etiã quando erga caput oppilata eſt regio, tum in ſplene, ſi deoppilatio eſt, tũc a ſplene attrahit, & tunc in ſplene dolor, &c. Præterea non ſemper dicat Medicus, cum patiens dicit, coxam ſibi dolere, quod ſit arena aut calculus. Sed ſigna conſideret, ſcil. videat vrinã. Ea ſi cum tenuitate rubea eſt, & in ſuperficie bullas exhibet, tunc arena eſt. Ideo qui recte vult conſiderare, prius non corruptam vrinam videat, poſtea ſinat corrumpere, vt poſſit iudicare. Item ſi in mictu ardor ſentitur, etiam arena eſt. Sed cum hæc ſigna nõ ſunt, verum vrina eſt coloris laterini, pallidi, ſpicci, & inſuper turbida & cõfuſa, tunc dices renes laborare. Non conſideranda hypoſtaſis, quia ille color nõ habet hypoſtaſin: ſed quando vrina ſic eſt, tunc principium putrefactionis, id eſt, febrium: quia digeſtio non valet, ideo virtus expulſiua expellit tamen. Et interdum contingit, quod vrina hodie bona, cras non: quia interdum expellitur, interdum non. Sed quando ſe cum tẽpore colligit, vt vapores multiplicẽtur, tunc digeſtio incipit, & vapor, imo acetoſitas in putrefactione facit alices, & ligamentorum punctiones, conqueruntur ægri de dolore dorſi: Et cum vapores nimis multi ſunt, tunc regionẽ hepatis implent, totamq; oppilant, & ſic commouetur totum corpus, & tamdiu, donec digeſtio in putrefactione ceſſat, & omnis quartana communiter ex renibus eſt, nõ ex ſplene, & du-

Cur Digeſtio varia in variis partibus.

Paroxyſmus renalis vt fiat.

Renum vis attractiua valida.

Arena [illegible]

Quartana ſemper ex renibus, non ſplene.

[illegible] paroxyſmus, donec digeſtio ceſſit, & expellitur vapor. Et ille vapor cum exit per corpus, tunc ſequitur calor, quia in ſanguinem it. Ideo ſi quis poſt paroxyſmum det [illegible] aquam, vel Neuupharis bonum hauſtum, tum nō ſentitur calor, quia oppilatio [illegible], ſed immenſus dolor dorſi ſequitur. Ideo paroxyſmus ceſſat, quādo vapor exiit e corpore, ſed adhuc putrefactio in renibus adeſt. Ideo vbi poſtea rurſus digeritur & digeſtio fit, rurſus paroxyſmus venit, &c.

Poſtea febres ſunt quæ nec ex ſtomacho, hepate, vel renibus veniunt. Sed ſic generantur. Cum oppilatio fit in vena aliqua, tūc etiam putrefactio eſt, & quoq; tremorem facit. Et in ſumma, veniunt ex oppilatione & tremor eſt, vt in febrib. ex renibus. Et illæ febres curantur ex phlebotomia, & phlebotomia eſt facienda, vbi in venis oppilatio ſeu febris eſt. Et hoc in Anatomia obſeruandum, qui fieri poſſit, vt in vena poſſit eſſe febris, & totū corpus nō poſſit concutere. Ideo de febrib. in venis, vt ſi in ſaluatella febris eſt, non quæras in principio manus, ſed in radice eius, ſcil. quod virtus attractiua attraxiſſet de tartaro, qui oppilaſſet, &c. Et illa ſigna febriū in venis, ſi venæ pungantur, ſcil. quod patiens poſt paroxyſmum dicit, quod punctionem in vena ſentiat: certiſſimum eſt in venis eſſe febrim. Et ſæpe in hepate febris eſt, & quoque in venis eſt, & duplex paroxyſmus: tunc duæ febres non in vno loco, ſed alia in venis, ſcil. ſi punctus adſunt & ſuæ putrefactiones, nec ante paroxyſmum deſinit. Venā, quæ punctus ſenſit, pertunde, & ſentiet melius. Nota, etiam quod tremere facit, ſiue in peſte, ſiue alias, ex digeſto tempore eſt. Sæpe per ſe ceſſat febris. Si enim putredo ceſſat, ceſſat febris. Sæpe etiam febres ſunt in ſpina dorſi, & ſcarificatio per ſpinam dorſi tollit, maxime in febri quartana, in fine eius. Nam ſæpe fit, quod cum in renibus febris eſt, & dolor capitis, & de capite traxit nutrimentū. & cū ceſſet putrefactio in renibus, fieri poteſt, vt in viis illis putrefactio ſit, tunc ſcarificatio per ſpinam dorſi, curat in fine quartanæ. Et ſæp. fit, quod omnis febris ceſſat, & tamen in mala die ſemper aliquid ſentiunt, tunc ſcarificatio per ſpinam dorſi valet.

Cura febrium in renibus.) Purgare per centaureā, helleborum, non valet in renibus vel hepate, quia eo nō deſeruit. Sed quando in ſtomacho eſt, tunc purgatio iuuat. Nec etiam diæta curanda in renibus, ſicut Itali ſuum regimen præſcribunt. Admitto, quod caro ſuilla bona non ſit, quia multos humores gignit, quibus augetur morbus: Si autem omittatur, non ideo curantur. Sic braſſica condita, &c. Sed ſi Medicus bonus ſit, etiamſi ſus integer in ægro ſit, nihil nocet: quia medicina potentior. Nec etiam complexiones Medicinarum obſeruandæ, ſed arcana, quæ carent complexione.

[illegible] Caro ſuilla braſſica non noxia, &c.

CAP. V.

De vſnea, grandine, & lapide in veſica.

SVperius ſatis abunde tractatum eſt, quid ſit vſnea, quid grādo, quidue lapis: ex prima ſcil. ſeparatione tartari vſneam fieri, ex ſecunda grandinem, ex tertia lapidem, cōſtat. Proinde curam horū morborum nunc cōuenit enarrare, vbi ſigna aliqua prēmiſſa fuerint: prius tamē notādum, quemuis hominem habere vſneam & grandinem: lapidem autem non.

Vſnea & grando in omnibus, lapis non eſt.

Signa.

Lapides mouentur ſuo tempore digeſto, & ſubtus vmbilicum enervant. Grandines, dolores inferunt inſtar cultelli ſcindentis.

Vſneæ, afficiunt ſpinam dorſi & ſchiam.

Cura.

Cura.

Reſoluatur tartarus in liquorem, aut puluerem. Quanquam lapis veſica ægre aut nunquam reſolui poteſt: attamen, vbi ex vino aut rebus acerbis eſt, interdum reſolutionem ſuſcipit. Nos igitur vſneæ & grandinis curam in tartaro acuto hanc ponimus.

Deſcriptio Olei de colcothar.

Ol. de colcothar deſcriptio.

℞ *Colcothar rubicundiſſimi* ℔. x.

Alcool vini ℥ vij. fiat mixtura ad phialam ſecundum proceſſum Retorti, cum deſtillatione a primo vſque in quartum diem, & exibit oleum rubicundiſſimum, & ex igne ardentiſſimũ. Miniſtra Guttam illius olei cum aqua Raphani (al. in vino bono) mane & ſero, & eſt cura in vſnea & grandine, non autem in lapide.

Deſcriptio ſerphetæ.

Serphetæ deſcriptio.

℞ *De Scorpionibus* ʒ j. *Lapillorum cancrorum*
Radicis Aquilegii an. ʒ ij.
Berilli perſpicui ʒ j. fiat mixtura cũ Alcool vini cũ pinguedine.

Medicamen in reſolutione vſneæ & grandinis.

℞ *Medonis* ℔ j. *De radicibus raphani, Aquilegii an.* ℥ ß.
Spec. Lithontripon ʒ j. fiat Mixtura & decoctio ad tertiam partem, detur in potu calidum.

Aliud in grandine & vſnea.

℞ *Sem. raphani* ʒ j. *fol. de rapis* ʒ ß.
Croci orientalis ℥ iij. f. mixtura pro ſacculo, qui ſecundum penem applicetur.

Aliud.

℞ *Tartari deſtillati. Seminis fœnugræci, Pſyllij an.* ʒ ij.
Berilli præparati ʒ vij. f. puluis vel compoſitum. Doſis a ʒ ij. vſque ad ʒ iij.

Notabis ſaxifragium lapidem frangere facile: ſed fractum pellere, Samſonis eſſe opus.

Laxatiuum calculi in veſica.

℞ *Locuſtarum Sambuci primarum* ℥ j.
Sileris montani ʒ ij. *Sacchari taberſi* ℥ ij.
Cinnamomi, Macis, nucis muſcatæ an. ʒ j. ß. fiat puluis. Doſis a ʒ ij vſque ad ʒ iij.

Additio in Trochiſcos Alkakenge.

℞ *Seminis lactucæ* ʒ j. *Terpentinæ deſtillatæ* ʒ ß.

In Trochiſcos de thure.

℞ *Mumiæ* ʒ ij. *De lacca rubea* ℈ ij. *De ſpermate ceti* ℈ ij ß. putrefactionem hæc curant, id eſt, mundificant.

Saxifragium in lapillum ex bolo.

℞ *Corallorum alborum* ℥ j. *Magnetis* ʒ ß.
Hæmatitis ad pondus omnium. f. puluis. Doſis ℈ j. in vino bolo albo.

In cura lapilli ex gemma reſoluta.

℞ *Lapidis citrini* ℥ j. *Carabe vtriuſque an.* ʒ ij.
Reubarbari ℈ ß. f. liquor in modum Alcoli. Doſis ℈ ß. in bono vino.

Saxifragium in cura lapilli ex viſco mucilaginoſo.

℞ *Viſci quercini* ℥ ij.
Seminis Citoniorum, de perſicis amaris an. ʒ ij.
Florum Aquilegii ℈ ij. *Sang. Draconis* ʒ ij.
Mellis roſarum, q. ſ. pro incorporatione. Doſis eſt ʒ ß.

Aliud in cura calculi duriſſimi.

℞ *Liquoris de cantharidibus* ʒ j. *De radicibus Aquilegii* ʒ ij.
Agalliæ ʒ vj. f. mixtura cum terpentina lota.

In caput Quintum Annotationes.

Veſica tres ægritudines. Laxatiuis in lapide veſica nõ vtendum. DE *lapide in veſica, vel de veſica.*) In veſica quæ ſint ægritudines, obſeruari debet. Prima eſt lapis: Secunda exulceratio. Tertia putrefactio. Primo de calculo, in quo eſt difficilis cura, quia difficulter in liquorem reducitur, ſed in Alcool. Sed cauendum, quando calculus eſt, veſica purgari aut laxari non debet: ſed communiter ſunt conſtipati, quando calculum habeat. Sed indicabo laxationem mediocrem, non moleſtam.

Laxatiuum in lapillo veſicæ.

℞ *Locuſtarum ſambuci primarũ* ℥ j. *Locuſtæ Iuniperi id quoque faciunt.*
Sileris montani ʒ ij. *Sacchari taberzeth* ℥ ij.
Cinnamomi, Macis, Nucis muſcatæ an. ʒ j ß. f. puluis. Doſis a ℥ ij vſq; ad tres. *Locuſta quid.* Locuſtæ Sambuci, ſunt ſurculi teneri in Maio erumpentes. Exſiccẽtur in vmbra & ſeruentur. Illud laxatiuum non purgat nec laxat, ſed naturam ad naturales & ſuetas ſuas ſedes ducit. Ideo vſurpandum: & vitandũ Turbith, Sena, Suppoſitoria, &c. tamen vitanda, etiãſi de ſtomacho quæruntur: quia proprietas, vbi calculi, quod continuo doleant in tergo, ſchia, coxa, &c. Sed illud laxatiuum ſeruat naturam in ſuis ſedibus, & hoc etiam faciunt locuſtæ Iuniperi, &c.

Alterum accidens eſt, quod nõ poſſint vrinare. Vrina prouocari debet etiã ſic, ꝙ renes confortentur, & expellant, & deoppilẽtur. Deoppilatio fiat, & hoc facit crocus, *Liquor croci vt preparetur.* ſeu liquor croci, qui poſitus in fimum equinum in vitro obturato, putreſcat ad menſem vnum: poſt cum putrefactus eſt, tunc adde vinum candidum in ollam, & ſine bullire, donec craſſities quædam in fundo reſidat. De illa da guttam 1. 2. 3. in vino, tunc pellit vrinam, &c. Sed quando lapis meatui inſertur, tunc non poteſt facere, ſed in- *Vrina cur ſupprimatur.* ſtrumentis res agi debet. Interdum ob tumorem vrina non profluit; Interdum, quod lapis ex calce eſt, qui aridus ſiccuſque, a renibus humiditatem attrahit inſtar ſpongiæ: cuius portiuncula fluens impenſe ardet. Quoties vero ardor iſte ſentitur, tunc cogita gyſpeum lapidem eſſe, adeo calcinoſum, vt omnem humiditatem attrahat. Hujuſmodi lapides exciſi, & in vrinam poſiti, inſtar ſpongiæ omnia attrahunt

attrahunt ac ſorbent. Et tunc ipſi vtuntur ſemine raphani &c. quod vrinam cicat, & non bene fit: quia veram vrinam non curat: ſolus crocus facit. Nota: Crocus orientalis calcem lapidis exſtinguit.

Crocus exſtinguit calcem & vrinam ducit.

Alterum, quod prouocat vrinam, ſunt cantharides: Sed non laudabile medicamen: & valet vbi oppilatio eſt: penetrat enim valde. Et ſufficit vna gutta, & ſemper adde crocum, quia exſtinguit calorem lapilli, ſicut aqua ignem. Et valent etiam balnea de rapis, quia exſtinguunt calorem lapillis: & vbi ille exſtinctus eſt, tunc vrina fluit recte: & cura eſt. &c. Si autem lapis meatui impingitur, pertinet ad chirurgiam: & vbi lapis eſt, ibi vomitus, perpetui dolores per balnea quidem ſcilicet curantur.

Cantharides diuretica.

Exulcerationes.) quia ſæpe fit, quod vrina perdit quinq; vel ſex loca, vt vrina perfluat. Et tunc mors eſt: quia quando vulneratur, tunc curam non recipit, minus quam pulmo. Si autem excitio fiat, tunc caro ſuperne annata, conglutinatur & coaleſcit, ſed veſica non &c. Putrefactio eſt, quando materia lapidis ex coagulo oritur, & tamen lapidem generare non poteſt, tunc hic eſt putrefactio: Illam tollunt trochiſci Alkakengi, & Trochiſci de thure.

Veſica ſecta medio carnis recoaleſcit.

Trochiſci de Alkakengi. &c.

Additio ad deſcriptionem Trochiſcorum Alkakengæ.

℞. *Seminis lactucæ ℥j. Terpentinæ deſtillatæ ʒ ß.*

Ad trochiſcos de thure additio.

Troch. de thure.

℞. *Mumiæ drach. ij. De lacca rubea dr. ij. De ſpermate cæti ℈. ij. ß.*

Tollunt hæc putrefactionem: aliquando etiam exulcerationes curant, ſed difficulter. Nam in exulceratione ſolum hoc agendum eſt, vt mundificetur, non vt conſolidetur. Si poſſibile eſſet, lapidem perfringi, per has deſcriptiones ſequentes fieri debet. Si adhibes, & in tribus quatuor ue diebus nihil profeceris, ceſſa & tenta aliud. Et præterea terna ſæpe medicamina adhibenda illis, quia ſæpe & communiter, etiam alii multi morbi adſunt, & concurrunt cum lapide.

Saxifragum in lapillum ex bolo.

Saxifragiũ præſtans.

℞. *Corallorum alborum ℥j. Magnetis ʒ ß.*

Hæmatitis ad pondus omnium. Fiat puluis. Doſis ℈j. in vino bono albo. Obſeruandum in hac medicina, ſi quis in calculo laborat, tunc puluerem pone in mediam menſuram ad ſex dies, & da bibendum, & moue, quoties das ad bibendum. Et obſeruandum hoc, quando das ad bibendum, tunc vrina omnis profuſa aſſeruetur. Et ſi in fundo eſt puluis, medicina illum lapidem deprimit, idq; bene. Si nihil inuenis, medicina nihil effecit. Et color obſeruandus eſt. Si albus eſt puluis, tunc ex veſica, & bene.

Saxifragii vſus.

Aliud ſaxifragium in cura lapilli ex gemma reſoluta.

℞. *Citrini ℥j (Citrinus lapis eſt medius inter cryſtallum & beryllum, flauus.)*

Citrinus quid.

Carabe vtriusq; an. ʒ iij Rheubarbari ℈ ß.

(Non hic eſt, quod laxet, ſed vt ducat ad veſicam, quia arcanum habet in arena & veſica: & ſi eius vis laxatiua auferri poſſet ab eo, optimum arcanum eſſet in lapillo.) Fiat liquor in modum Alcoli. Doſis ℈ ß. in bono vino. Vidi, vbi miniſtrata eſt hæc medicina, quod poſtea per vrinam ad vnc. iiii. pulueris deceſſerint, & dolor ceſſarit. Laborans vocabatur Hans Oſchlin. Sed cum ille ligna cæderet, lapis in collum veſicæ inſertus eſt: quem ob id ſecare coactus ſum. Ideo vbi ſic per medicinam atteritur la-

pis, vt minor redditus in collum veſicæ infigatur, poſtea cum inſtrumentis expellendus & extrahendus eſt.

Saxifragiũ lapilli ex viſco mucilaginoſo.

Saxifragium in cura lapilli ex viſco mucilaginoſo.

℞. *Viſci quercini* ʒ *ij.* (*al.* ℥ *iij.*)
Seminis citoniorum, de Perſicis amaris an. ʒ *ij.*
Florum aquilegii ℈ *iij.*
Sanguinis draconis ʒ *ij.*
Mellis roſarum quantum ſufficit, pro incorporatione. Doſis drach. ß.

Aliud ſaxifragium in cura calculi duriſſimi.

℞. *Liquores de cantharidibus* ʒ *j.*
De radicibus aquilegii ʒ *ij.*
Agalliæ ʒ *vj.* Fiat mixtura cum Terpentina lota. Agalliam

Agallia quid.

ſumunt pro Aquilegia, ſed non eſt: Sed ſunt ſtirpes ſeu frutices ſpithamæ altitudine, acutis aſperi, flore purpureo in cacumine inſignes. Itaque illæ medicinæ curant, ſi fieri poteſt, vt lapis atteratur. Et eſt ruſticus, qui per ſuccum Agalliæ pellit omnes lapides, qui ſunt ex viſco & bolo reſoluto, mucilaginoſo &c. Sed ſi ex gemma, & lapide, tunc non pellit, ſed ex bolo mucilaginoſo, ſuccus agalliæ pellit, vt velut limus cum vrina exeat. Quæ ſi lente coquatur: tunc rurſus redit ad primam materiam, & fit lapis.

Librorum de Tartaro cum Commentariis
F I N I S.

Theologorum Patrono Eximio

D. ERASMO ROTERODAMO
DOCTISSIMO SVOQVE OPTIMO,

THEOPHRASTVS PARACELSVS.

QVAE mihi ſagax Muſa & Aſtoos tribuit Medica: candide apud me clamant: Similium iudiciorum manifeſtus ſum Auctor. Regio Hepatis pharmaciis non indiget, nec aliæ duæ ſpecies indigent laxatiuis. Medicamen eſt Magiſtrale, arcanum potius ex reconfortiua, ſpecifica, & melleis abſterſiuis, id eſt, conſolidatiuis. In defectum hepatis eſſentia eſt ſecunda, quæ de pinguedine Renum, medicamina regalia ſunt peritæ laudis. Scio corpuſculum Meſuaticas tuum non poſſe ſufferre coloquintidas, nec aliquid thurbidatum, ſeu minimum de pharmaco. Scio me aptiorem & in arte mea peritiorem, & ſcio quæ corpuſculo tuo valeant in vitam longam, quietam & ſanam, non indiges vacuationibus. Tertius morbus eſt (vt apertius loquar) quædam materia ſeu vlcerata

certa putrefactio, ſeu naturæ phlegma, vel accidentale colligatum, vel ſi fex vrinæ, vel Tartarum vaſis, vel mucilago de reliquiis ex ſpermate, vel ſi humor nutriens viſcoſus, vel bituminoſus: pinguedo reſoluta, vel quicquid huiuſmodi ſit, quando de potentia ſalis (in quo coagulandi vis eſt) coagulabitur, quemadmodum in ſilice, in berillo potius: Similis eſt hæc generatio. Hæc non in te nata perſpexi. Sed quicquid indicaui, de minera fruſticulata marmorea exſiſtente in renibus ipſis, iudicium feci, ſub nomine rerum coagulatarum.

Si optime Eraſme mea praxis ſpecifica T. Excellentiæ placuerit, curo ego vt habeas & Medicum & medicinam. Vale.

THEOPHRASTVS.

Rei Medicæ peritiſſimo Doctori
THEOPHRASTO EREMITÆ,
ERASMVS ROTERODAMVS. S.

NON eſt abſurdum Medico, per quem Deus nobis ſuppeditet ſalutem corporis, animæ perpetuam optare ſalutem. Demiror, vnde me tam penitus noris ſemel duntaxat viſum. Aenigmata tua non ex arte Medica, quam nunquam didici, ſed ex miſero ſenſu veriſſima eſſe agnoſco. In regione hepatis iam olim ſenſi dolores, nec diuinare potui, quis eſſet mali fons. Renum pinguedines ante complures annos in lotio conſpexi: Tertium quid ſit, non ſatis intelligo, tamen videtur eſſe probabile mihi, id moleſtare, vt dixi. Hiſce diebus aliquod nec medicari vacat, nec ægrotare, nec mori, tot ſtudiorum laboribus obruor. Si quid tamen eſt, quod citra ſolutionem corporis mihi poteſt leuire malum, rogo, vt communices. Quod ſi diſtraheris, pauciſſimis verbis ea, quæ plus quam Laconice notaſti, fuſius explices, aliaq́ præſcribas remedia, quæ dum vacabit, queam ſumere. Non poſſum polliceri præmium arti tuæ ſtudioq́ par, certe gratum animum polliceor. Frobenium ab inferis reuocaſti, hoc eſt, dimidium mei: Si me quoq́ reſtitueris, in ſingulis vtrumq́ reſtitues. Vtinam ſit ea fortuna, quæ te Baſileæ remoretur. Hæc ex tempore ſcripta, vereor, vt poſſis legere. Bene Vale.

ERASMVS ROTERODAMVS
ſuapte manu.

AVREOLI PHILIPPI THEOPHRASTI AB HOHENHEIM EREMITÆ.

DE ICTERITIIS. LIBER VNVS.

Ab ipſo Auctore publicis prælectionibus in Academia Baſilienſi explicatus & illuſtratus.

LIBRI *De Icteritiis.* CAPVT PRIMVM.

Icterus non eſt a natura

Icterus vnde: videlicet ex compoſitione trium ſalium.

ICTERVS ſiue Icteritia, vt vulgo dicunt, nequaquam a natura originem ducit, ſed ex re compoſita: nec putes naturæ ac corpori humano ineſſe eſſentialem colorem citrinum, ſed multo amplius mutuatur illum ex commixtione triplicis ſalis, non aliter, quam vt alimentum, quod eſt compoſitum, nigredinem ſuam a tribus accipit, videlicet a vitriolo puro, ſale myſeo, & ſulphure liquido. Ita ſal entalicum, ſal vitriolatum, & liquor ſulphuris reſoluti, cum iſta in vnum ſimul coeunt, faciunt icteritiæ principium, & nouum colorem. Vnde expedit Medico ſcire, huiuſmodi ſummæ cutis defœdationes & diſcolorationes non deuenire ex natura, ſecundum localem ſenſum. Neq; enim ſperma ipſum, ſeu prima hominis conſtitutio, tale quid produxit eſſentialiter: Neq; etiam in partem humani corporis colores aſciuit. Non quod negem, quin omnes, cuiuſcunq; generis colores in humano corpore contineantur: Sed ita diffuſos, vt viſibiliter in ſua ſubſtantia appareant, hoc non admittimus, ſed potius hinc inde per vniuerſum corpus diſpergi dicimus, vt in illa diſperſione nullus deſideretur, non ſecus, quam cum glaucus & viridis color ambit apoſtemata. Nam & iis ſuus color ex commiſtione ſpecierum ſeu accidētium conſtat. Idcirco

aud:ǽer

audacter reclamamus eorum opinioni, qui felli hunc morbum acceptũ ferunt, & qui editis libris, felli tantum ineſſe virus, vt hominem decolorem reddat, aſſerere non dubitant. Satis enim ex ſuperioribus liquet, ex felle, neq; ægritudines, neq; colores conſiſtere: ſed multo magis morbi cauſſam eſſe ex compoſitione trium ſpecierum, quæ colorem ſuffundunt corpori, & hoc iuxta ſubtilitatem coloris ſingulorum, fit morbus diaphanus vel ſubtilis, ater, flauus vel candidus, & ſic de reliquis coloribus iudicandum. In ſumma igitur obſeruabis colores a tranſmutatione pendere, & in hoc tranſmutatio illa ſpagyrorum artificia imitatur. Idem n. vtrobiq; proceſſus eſt artificialis tincturæ, ſecundum naturæ diſpoſitionem. Ceterum ſciendum, ex quibus coloribus ſit icteritia.

Icterus nõ nimis ex felle.

Pro trium ſpecierum ratione triplex cutis defœdatio.

Icteritia citrina ſcil. conſtat ex vitriolo Entalico & ſulphure liquido: Icteritia nigra ex myſeo, vitriolo & ſulphure diſſoluto: Viridis icteritia ex ſex prædictis: Pallida ex ſcillo, Mercurialibus liquoribus, & vitriolo albo. Poſtremo credimus (& de potentia naturæ eſt) etiam ex vna ſpecie per vires tranſmutationis poſſe fieri colores. Scimus enim mirabilia naturæ in ſua induſtria & artificio innata.

Icteritiæ 4. Species: & quæ cuiuſq; cauſſa.

In principio Icteritiæ, cum eſt Localis.

Icteritia media.

℞. *Centaureæ* ℥ iij. *Croci orientalis* ʒ j.
Myrrhæ ʒ iij. (*al.* ʒ ß.)
Vin. ardentis ℥ xv. (*al.* ℥ v.) Reduc in eſſentiam, doſis a ʒ j. ad ℥ iij. Hæc colorem ad ſtomachum trahunt: Sed morbum non tollunt.

Alia deſcriptio:

℞. *Succi chelidoniæ* ℔ j. *Succi viticellæ* ℔ iij.
Succi hypericonis ℔ ß. *Aq. puræ q. ſ.* Balneum eſt, quo color extrahitur, ſed non curatus eſt morbus, quia ſpecies nondũ ſunt ſeparatæ.

Alia.

℞. *Succi chelidoniæ, verbenæ, abrotani an.* ℔ j.
Succi atriplicis ℔ ß. *Succi de Iaſſa* ℥ vj.
Aquæ q. ſ. Fiat Lauamentum particulare (id eſt, pro vno mẽbro, vt pede vel brachio.)

Hæc quoq; colorem extrahunt ex membro.

℞. *Flor. chelidoniæ, meliloti, croci orientalis an.* ℥ j.
Olei myrtillorum ℥ xv. Fiat mixtura per deſtillationem ſolis, deinde inunge.

Capitis primi Explicatio,

ICteritia venit cum tremore & calore: In ea non purgetur, quia mineralia purgationibus non tolluntur. Corpus diſcoloratum icteritiam ſignificat: Vbi veſicolor

Mineralia purgationibus non tolluntur.

in morbus. Vnde eſt, quod medicamen penetret corpus. In felle nulla tinctura: Vnde icteritiam non parit. Splen non tingit: Vnde icteritia nigra non eſt ex ſplene. E cholera non fit, quia ea eſt in inteſtinis, & ex ea nulla icteritia. E rubeo citrinus, albus, lephãtes. Cura icteritiæ fit per ea, quæ colores ſeparant. Ante icteritiam futuram eſt vrina albiſſima & aquea, deinde rufa, poſtea citrina.

Icteritia non ex humoribus.

Primum ſulphur eſt liquidum: 2. Entalicum. 3. Vitriolatum. Omnis color eſt corroſiuus: quicquid adhęret corpori reſoluitur. Sal entalicum acutum eſt in ſanguine.

Color omnis eſt corroſiuus.

Nigræ icteritiæ ſigna: Punctiones in vtroq; latere, vrina coriacea, poſt aliquot dies nigra, tertio fit omnino atra.

Signa quæ cuius icteritia.

Signa icteritiæ rubeæ, Eryſipelatis: Dolor capitis, tumor pedum, vrina rubea craſſa.

Icteritia cœleſtina, eſt rara. Signa: ſciſſuræ corporis, vrina glauca, poſtea fit aquea, corpus deinde totum citrinum: poſtremo cyanea, poſtea lepra.

Centaurea, Crocus orientalis) Hæc colorem ad ſe trahunt. *Extractiones coloris in Icteritia*) Præcipitatus in iis primas tenet, id eſt, puluis rubeus ex metallo. Sed in ſumma purgationibus parum proficitur. *Vrticella*) oblonga eſt inſtar vitis, circulum coloris croceum habens. *Morbum non tollunt*) Balneum in Goppingen aufert quoq; colores, ſed cura non eſt. *Recip. florum chelidoniæ*) eſt alia deſcriptio ad colorem extrahendum, ſed non morbum. *Deinde inunge*) extrahit colores, & ſquamæ croceæ decidunt.

Centaurea & crocus colorem attrahunt.

Signa nigræ icteritiæ: punctiones laterum, vrina coriacea, poſtea ad nigrorem tendit, tandem omnino nigra fit. Signa rubeæ: dolor capitis, pedum tumor, vrina rubea, calor & frigus, vt in peſte. Signa cæleſtinæ ſeu cyaneæ: ſciſſuræ in dorſo aut alio membro, vrina eſt glauca, poſtea aquea, quaſi in eam flores de cyano iniecti fuiſſent. Homo primo glauci, poſtea cœleſtis coloris, lepræ proximus eſt.

Glauci leproſi.

CAPVT SECVNDVM.

De Loco & Centro.

PRoinde quod reſtat de ſalibus Icteritiæ dicendum, obſeruabis, quod quælibet corporis pars queat Icteritiam concinnare in hanc ſententiam. Sæpe vſuuenit ſanguinis icteritia, videlicet cum, vt dictum eſt, huiuſmodi generatio tantum in ſanguine contingeret: atq; hæc commodiſſime corrigitur phlebotomia, ſanguiſugis, & hoc genus aliis remediis. Sic ſi carnis pars ita infeſtetur, ſcias icteritiam carnis conflatam, & ad id requiri medicamenta, carni appropriata. Similiter ſentiendum de reliquis membris principalioribus. Nam quodcunq; horum icteritiam, vel ſignis vel accidentibus præ ſe tulerit, eidem membro ineſt. In his omnibus hoc opus, hic labor eſt, cum locum, tum centrum morbi exacte cognoſcere: ſiquidem ſi ſanguinis icteritia fuerit, primum erit, quod locum & centrũ eius ſtatim inquiras. Nimirum cum ſanguis per vniuerſum corpus abundet, aduertẽdum erit, an ſimul omnes venæ, aut aliquę ſolummodo morbum contraxerint, vtpote per hæc ſigna: ſecta vena, ſi ſanguis cum impetu erumpit, ad flauum tendens colorem, ſpongioſus totus, ſpumoſus, & ampullas

Icter. ſanguinis phlebotomia curatur.

Icte. carnis appropriatis tollitur.

Signa quæ partes icteritiam concitauerint ſanguinis.

ampullas in ſuperficie prę ſe ferens, cum aqua crocea. Item, quod languēs in loco originis vexatur pūctionibus, grauitate, & reliquis hoc genus moleſtiis. In ſanguine quidem carnis haud difficulter ex colore cognoſcitur affectio, ſed cum hæc mēbrum aliquod infeſtat, puta cor, alia ſigna ſunt, nempe thoracis & ſtomachi compreſſio, immenſi dolores, & vigiliæ ſuperfluæ accidunt, adeoq;, cum nec purgationes nec confortatiua ægro commodare volunt, perſuaſiſſimum habeas ex Icteritia morbum conſtare, ſiue corpus in diſcolorationem abeat, ſiue non: quandoquidem, vbi in membro aliquo ſingulariter icteritia deliteſcit, colores non, aut raro nobis apparent, ideo ex reliquis indiciis iudicandum erit. Simili modo in mulieribus accidit: Nam matricis affectiones vt plurimum ex icteritia fiunt, videlicet præcipitatio & ſuffocatio matricis, dolores ſpinæ: & in ſumma, vniuerſi morbi, quibus purgationum præſidio occurri non poteſt, ex icteritia conſiſtunt, niſi certæ & apparentes ſignificationes Tartari ſeu alterius morbi refragentur. Diligenter præterea conueniet obſeruare occultam icteritiam, quæ matrici, ſpleni, hepati & renibus ineſt. Nā ſi in his membris deliteſcit, diuturnitas peſſimi morbi, vnicum & ſolum ſignum eſt. Interim varia & diuerſa iudicia Medico imponunt, vt vnum pro alio iudicet morbum, cum ſola icteritia particularis membri principalioris in cauſſa ſit. Poſtremo hęc fere ſigna indiuidue comitantur icteritiā: omniū membrorū debilitatio, compreſſio ſtomachi, grauitas ſcapularum, dolor dorſi (dolores ſpinæ & membrorum principalium) nauſea, comedendi nullum deſiderium, ſomni defectus, & quod tandē in paralyticos euadūt. *Carnis, vt cordis.* *Matricis.* *Signa occulta icteriti.* *Signa icter. indiuidua.*

Remedia in icteritiam. Cerebri.

Deſcriptio ad Icteritiam cerebri.

℞. *Antheræ hermodactylorum.*
Antheræ liliorum alborum
Antheræ pedis canis an. ʒ j. (*al.* ℥ j.
Aq. beton. ℔ ß. Reduc in eſſentiam, tonde prius caput, & madefac ex eo pannum, quem ſuperpone capiti, panno exſiccato, dureſcit: deinde reiterandum.

Cordis.

Ad Icteritiam cordis, quo tumor non abit, ſed dolor.

℞. *Antheræ croci orientalis.*
Antherarum roriſmarini an. ʒ ij. (*al.* ℥ iij.)
Olei Angelicæ ℥ iiij. Reduc in formam eſſatam, ex ea inungas locum læſum.

Splenis & hepatis.

Ad Icteritiam ſplenis & hepatis.

℞. *Olei de tamar.* ℥ iij. *Olei de ſpica* ʒ j. Fiat mixtura.

Renum.

Ad Icteritiam Renum.

℞. *Antherarum de flammula iuniperi.*

Calietæ an. ℥ß. Fiat mixtura ſecundum ſolem, imponatur dolori, panno ex ea madefacto.

Pulmonis.

Ad pulmonis Icterum.

℞. *Reuponticæ, Iringi (al. Ireos) Enulæ, an. q. ſ.* Reduc in liquorem. Doſis ſcrupulus, & aliquando adde medium: detur mane in potu, donec ſputum emendetur.

Fellis.

Contra Fellis Icteritiam.

℞. *Antherarum centaureæ, chelidoniæ an.* ℥j ß.

Ligni guaiaci præparati ad pondus omnium, doſis ʒß. Da quamdiu dolores durant.

In caput ſecundum de Loco & Centro.

Icteritia omnium partium eſt. MVltifaria eſt Icteritia, ſcilic. Carnis, Sanguinis, Oſſium, Medullæ, Ligamentorum &c. & omnium principalium membrorum. Color faciei eſt ex hepate. Præcipitatio & ſuffocatio matricis, nihil aliud eſt, quam Icteritia matricis.

Icteritia Fellis) adurit in ſtomacho. *Icteritia hepatis)* non tingit corpus, habet punctiones in lateribus, palloræm faciei, Item ſitim. *Icteritia renum)* dolores in coxa, in ſpina dorſi, dolores in oſſe ſacro perpetui. Si tartaroſus ponitur in balneum de rapis, tollitur dolor confeſtim.

Balneum de rapis tollit dolorem tartaroſorum. Mulieres ſi colica non laborauere, & contrahuntur, ex Icteritia erit. Si habuerint dolores dorſi & menſtruum ceſſat. *Icteritia cordis)* quoq; in ſtomacho vrit, & tumet & tremit cor. *Icteritia cerebri)* ſi exitura aquea, citrina exit e naribus: Item, ſi lauant caput, aqua fit citrina. *Icteritia pulmonis)* difficilem reſpirationem facit, eſtq; fœtor oris, tuſſis & ſpongioſum ſputum, acre, citrinū. *Icteritia ſplenis)* Latus læuum dolet, & in curſu vehementer findit. Item in lauacro aquæ, & ſi exeunt &c. *Icteritia ſanguinis)* ſudat vena particularis: Eſt vero ſudor citrinus, ſanguis maculas luteas habet. *Icteritia carnis)* tingit corpus. *Icteritia ligamentorum)* Secundum tendinum rectitudinem impone Baſiliconem, & extrahetur. *Icteritia oſſium)* Oſſa interius pungi tur, ac veluti rigidam glaciem penetrantem ſentiunt: nonnunquam penetrat carnem. *Icteritia medullarum)* eſt peſſima: non eſt fluxus capitis, vt dicunt.

Anthera quid. *Anthera* eſt quilibet calyx ſeu caput, in quod ceu baſin flores defiguntur. ℞ *Antheræ Hermodactylorum)* Reduc in eſſentiam, in ea intinge pannum, quem impone capiti prius tonſo: ſi pannus exſiccetur, durеſcit: Poſtea iterum, vel aliud intinge, & ponatur ſuper caput. *Pro cordis Icteritia)* Ea deſcriptione tumor non abit, ſed dolor.

Ol. Angelicæ vt fiat. *Olei Angelicæ)* Si angelica per balneum maris deſtillatur, poſtea tundatur radix eius, tum angelica in ea decoquitur cum vino albo, intinge pannum, impone, donec albeſcit corpus. *Calcetæ)* fungi lutei in frutice Iuniperi. *Pro ſplene)* Hæc deſcriptio ponitur, vbi dolor eſt, cum intincto panno. *Pro Icteritia fellis)* propina quoad dolores durant: ſi in præcordiis fors erumpat, tamen vſq; detur.

Calieta quid.

CAPVT TERTIVM.

Cura Icter.

Icteritiæ ſpecies: Rubea, Nigra, Citrina, Glauca.

Rubeæ Cura.

Rubea.

Rec. *Liquoris myrrhæ.*

Thuris

Thuris, an. ʒ j.

Succi centaureæ ʒ vj.

Aſſalian.x. Fiat mixtura in modum Electuarii. Doſis *a.* ʒ *ij. ad* ʒ *iiij.* Paroxyſmus vnicus eſt, quem præcedet venarum ſectio: abſtinendũ a Narcoticis, frigidis, corroſiuis, balneis, a pinguibus. Suffitum ex ebulo, portulaca, ſolano, in declinatione admittit.

Pro extractione coloris Icteritiæ Rubeæ.

℞. *Liquoris thuris.*

Myrrhæ, an ʒ j.

Vini ℔ *ij.*

Aceti roſati ℔ j. F. decoctio vſq; ad conſumt. quartæ partis. Intinge panniculos, impone calidos, & ſæpius itera, & tumor cum rubedine vaneſcet.

Nigræ cura.

Nigra.

℞. *Alcool vini correcti* ℥ j.

De liquore myrrhæ.

Thuris an. ʒ j.

Succi ſaluiæ,

Thymi.

Epith. a. ʒ j ß. f. mix. doſ. a ʒ *iij.* vſq; ad ʒ *v.*

Alia.

℞. *Succi tithymalli*

Eſulæ an. gr. iij.

Thuris, myrrhæ an. ℥ ß.

Theriacæ bonæ, q. ſ. pro bolo. Doſis a ʒ j. vſq; ad ʒ j ß. ante paroxyſmum vel ſub paroxyſmo.

Extractio coloris ab extra.

℞. *Geneſten.*

Antheram flammulæ an. ℥ ß.

Seti.

Succi centaureæ an. ʒ *ij.*

Vini & aceti q. ſ. pro decoctione. Procede, vt in Icteritia rubea.

Præſeruatiua in rubea.

Præſeruatiua Icter. Rubea.

℞. *Laudani puri* ʒ ß.

Aquarum corallorum rubeorum.

Spodii an. ʒ ß. *Liquoris myrrhæ, thuris an.* ʒ *ij.*

Macis q. ſ. Fiat maſſa pillularum. Doſis gr. iiij.

Aliud præſeruatiuum.

℞. *Aloepatici, ſuccotrini, thuris, maſticis an* ʒ *ij.*

Alcool vini, aceti roſati, liq. de florib. Tapſi an ℥ *ij. doſis a* ℈ j. *ad* ℈ j ß.

Hæc prſeruant ad anni ſpatium, ſic rercudeſcit morbus. Euitanda venarum ſectio, quod ſpaſmus, paralyſis, tetanus ſubſequatur.

Præſeruatiuum in Nigra.

Nigra. ℞. *Lapidis lazuli. Succi ſileris montani an.* ʒ j.
Laudani præparati ℈ iij. *Ol. de nuce muſcata q. ſ. pro incorporatione.* Doſis a ʒ ij. ad ʒ iij.

Aliud.

℞. *Sanguinis draconis, terræ ſigillatæ an.* ʒ ij.
Thuris, myrrhæ, an. ℈ j ß. *Aceti deſtillati* ʒ vj. Fiat hauſtus poſt paroxyſmum, vtemur poſt curam.

Rubeæ & nigræ Medicina generalis.

℞. *Thaſſorum* ℈ iij. *Antheræ croci* ℈ j.
Antheræ centaureæ ℈ j ß. *ol. de nuce muſcata* ʒ iij. F. hauſtus.

Præſeruatiuum vtriuſque generis (ſeu generale.)

℞. *Liquoris myrrhæ, thuris an.* ʒ iij. *Laudani extracti, thaſſorum an.* ℈ ß. *ol. nuc. muſcatæ q. ſ.* pro bolo. Doſis a ℈ j. ad ℈ j ß. (Arſura ſtomachi, dolor nuchæ, ſigna icteritiæ citrinæ.

Pro citrina.

Citrina. ℞. *Locuſtarum populi, pini, botin. an.* ℔ j. Reduc in viſcum cum *aceto & vino*, cuius recipe ℥ x. *antheræ croci, centaureæ an.* ʒ ij. Miſceantur ad ignem. Doſis ʒ iij. vel iiij. *in aqua chelidoniæ*, quotidie in 6. aut 7. dies, in dies ter, vſq; dum color & dolor abeunt.

Deſcriptio de chelidonia contra icteritiam citrinam.

℞. *Chelidoniæ cum radicibus, & antheræ croci oriental.*
Florum praſſii an. Reduc in liquorem per deſtillationem incluſam. Huius liquoris ℞ ℥ iiij. *Aſſelliorum n. x. (al. xv.)* Fiat mixtura. Doſis ad tert. partem in 3. diebus, ſi non finitur, ſignum mortis.

Alia.

℞. *Thaſſorum* ℥ j. *Rheubari elect. dr.* j ß. *vitellorum ouorum num. vij.* Fiat mixtura, & emplaſtrum ſuper locum, id eſt, foueam pectoris.

(Araneus incluſus & febrem & icteritiam curat. Sic & lacertus in ſacculo incluſus, eandem vim habet. Sic ſtercus equinum in matula calefactum, & a laborante ammictum, quæ ſimul incluſa veſica ac fumo 9 dieb' ſuſpenſa, ſanant. Rhabarbara correcta efficaciſſimum icteritiæ remedium. Corrigitur autem hoc pacto: Rhabarbarum oleo amygdalar. amararum maceratum in bolum redige, dein vitro incluſam ad ſolem deſtillato, & oleum flauum, dein fuſcum exprimitur. Sic quoq; his aquis, praſſii, marrubii, chelidoniæ maceratur, vt ſupra.

Arcana ad icteritiam, araneus, lacertus, ſtercus equin., Rhab. &c.

De glauca Icteritia.

(Id eſt, Cineritia, aut thalaſſia. In hac naſcuntur puſtulæ diuerſi coloris, laſſitudo membrorum, hæc proxima lepræ.)

Cura

Cura.

℞. *Antimonii* ℔ j. *Tartari de vino albo* ℔ ß. *aceti deſtillati* ℔ vj. Fiat deſtillatio in balneo Mariæ per horas 6. vel 7. doſis ʒ j. ad ʒ iij. Semel in die, & ſi non tollit ićteritiam, lepra eſt.

In ićteritia membrorum principalium.

℞. *Thaſſorum, aſſelliorum an.* ʒ iij. *liquoris rhabarb. dr.* ß.
Liq. de anthera, centaureæ dr. ij. ß *Aq. chelidoniæ dr. iiij. vel dr. v.* Fiat hauſtus. Quod ſi ſudeſcit ſua ſponte, bene: Sin minus, adde ℈ j. Mithridatii ad prouocandum ſudorem. Quod ſi in biduo non curãtur: actum eſt.

Ićteritia exteriorum membrorum.

Signa ſunt: nulla cibi appetentia, ſtomachus ardet, cutis colore tingitur, contrahuntur membra, vt in colica, quam hoc curabis vnguento.

℞. *Ol. myrtillorum* ℔ j. *Galbani* ℔ . *Gummi hederæ* ʒ j. *Reſinæ de Botin ad pondus omnium.* Deſtilla per alembicum in balſamum artificialem. Vnge membra manc & ſero (Reſina ex vulnerata arbore, Terpentina Reſina &c.

Pro confortatione membrorum.

℞. *Maſticis, pingued. humanæ, vitellorum ouorum an.* ʒ vj.
Ol. de Baccis lauri ʒ x. Deſtilla per alembicum, vnge bis in die, mane & ſero. Serpentina Bemontina idem præſtat.

Alia.

℞. *Ping. taxi* ℔ ß. *Turbit* ℔ ij. *Maſticis* ʒ j. *Euphorbii* ℈ ß.
Piperis vtriuſq. ℈ ij ß. *Vini boni menſuras iiij.* Fiat decoctio ſ. artẽ.

Ićteritia ex doloribus Spinæ. *Spina dorſi.*

Signa eius, dolor dorſi & coxendicum.

Cura.

℞. *Aſſelliorum* ℔ j. (*al. lib.* ß.) Deſtilla per alembicum. Poſtea recipe Olei de myrtillis, anethini an. ʒ iij. f. vnguentum ſine cera. Vnge ſpinam dorſi.

De ſpeciebus Ićteritiæ, ſuffocatione & præcipitatione matricis (eſt ſpecies ſeptima & octaua.)

Signa ſunt: Singultus, dolor cordis & e regione dorſi, dolor coxendicum, crurũ laſſitudo, circa vmbilicum motio quædam, profluuium oris & oculorum inuerſio, paroxyſmus epilepſiæ ſimilis cum ſpuma crocea, caput narcoticum, poſt partum ſuffocationem futuram indicat. Hæc corporis concuſſio fit, quod matrix omnium liquorum receptaculum eſt, qui materiam generationi membrorum principalium ſuppeditant: & vt ſimul dicam, radix & nutrimentum eorum in illa latent, & inde ſpiritum vitalem ſumunt. Hinc & parcxyſmus procedit: proinde & curam ićteritiæ recipit, quæ ſic eſt. *Matrix receptaculum omnium liquorum*

Recepta in ſuffocatione Matricis.

℞. *Granorum Actis (hoc eſt ſambuci) libram vnam. Farinæ ſiliginis* ℔ *ij. Noræ* ℥ *iij.* F. decoctio panonia (id eſt, in modum panis) doſis ab ℥ j. vſq; ad ℥ j ß. Alia.

℞. *Noræ n. vij. Aſſæ fætidæ gr. iij. Florum cheiri, Terdinæ, id eſt, Valerianæ an.* ℈ j. Fiat ſuffitus per orificium matricis, per cleplydram.

De præcipitatione Matricis.

Signa. Dolor dorſi, retentio vrinę, profluuium, ſterilitas, torſiones circa vmbilicum, præcordiorum compreſſio, hinc colica ſubſequitur, adeo vehemens, vt neq; pedes neq; manus officium præſtare poſſint, ſed decumbunt. Cura.

℞. *Liquoris de carabe, de lacca, de manna an.* ℥ j. *Tetrapharmacon* ʒ ß. *F. mixt. in bolum. Doſis* ʒ *iij. vj. vij. (al. a dr. iij. vſq; ad vj. vel vij.)* mane & ſero. Hæc ſi in triduo non curantur, actum eſt.

℞. *Liquoris de xyloaloe* ʒ ß. *Cinnamomi, Granorum Actis, an.* ʒ *ij. Sem. peoniæ, Rutæ, an.* ʒ j ß. F. compoſitum. Doſis ℈ j. *vel* ℈ ß.

In Contractura.

℞. *Ol. de granis Iuniperi, Guaiaci an.* ℥ *vj. Medullæ bouis, pinguedinis de mumiæ an.* ℔ ß. *vnguentum de vulpibus* ℔ j. Fiat vnguentum.

Generalis deſcriptio in ſuffocatione & præcipitatione.

℞. *Alcool vini* ℥ *vj. Margaritarum non perforatarum* ℥ *ij. (al.* ʒ *ß. Corallorum rubeorum* ʒ j. *Liquoris de colcothar* ℈ *ij.* Fiat mixt. doſis ℈ j ß.

In Caput Tertium Explicatio.

ICteritia rubea (*Eryſipelas*) nigra, citrina, glauca, præcipitatio matricis, ſuffocatio matricis, dolores ſpinæ, dolores membrorum principalium. Oportet colorem Ictericum adimere, ſeparare ſpecies rerū icteritię. *Aſſalia*) Vermes, intra ligna enati. *Cura icteri rub.*) Signa ſunt morbi iſtius: venit quemadmodum pelbis cum frigore & calore. Vnus modo eſt paroxyſmus, poſtea venit rubor. Ea peruenit ex ſanguine. Medicina peſtis in paroxyſmo icteritiæ rubeæ, tollit paroxyſmum. Phlebotomia nō in paroxyſmo, ſed ante fiat. Nota cautelam. In hoc morbo fuge omnes vndas frigidas: item candida vnguenta, corroſiua, lac virginis, ſuffumigationes, quæ ex portulaca (*etiam ſuffumigationes in declinatione proſunt*) Olea, niſi arcana in iis ſint. Lac virginis colores tollit, non morbum. Eryſipela ex Ictericia rubea fieri poteſt & Eſthiomenum vlcus. Icteritiæ nigræ cura principium habet icteritiæ rubeæ Rec. *Aloepat Succotrin*) Vtere hoc præſeruatiuo ſic: poſt curatam ſemel icteritiam ſæpius, vt quinque vel ſex dies, ſed vltra annum præſeruari non poteſt. Paralyſis, ſpaſmus, tetanus, libenter ſequitur, ſi fiat phlebotomia in icteritia. Nam morbus ille ſanguinem amat.

Aſſalia quid.

In icter. rub. quæ fugienda.

Tuſſis) lumbricus ab imbre. *Locuſta, populi, pini,*) Locuſtæ coquantur, & prodibit viſcus, is incoquatur. *Deſcriptio de chelidon.*) detur ter, partem mane, partem altero die mane, tertiam tertio mane. *Per deſtillas incluſ.*) Si quid in phialam additur superne occluſam, illud coctum pinguedinem emittit, quæ poſtea deſtillanda eſt. *Araneam viuam* in teſta nucis ſuſpenſam de collo deorſum, ad foueam pectoris deligatam,

Tuſſis quid. Locuſta quid.

Aranea appendenda.

tam, quod morbus abit: id quod fit quinto aut ſexto die vſque ad mortem araneæ. Febres quoque tollit ſtercus lacertæ in panno goſſypino cerato, in eundem locum poſitum. Item ſtercus equinum in ſartagine calefactum, in quod patiens immingat, & poſtea ſimul veſicæ inditum in fumum ſuſpendat, curat Ictericiam. Item omnia ſtercora, excrementa hauſta curant. Item album Græcum. Rhabarbarum habet arcanum in Ictericia. Rhabarbarum ſic corrigitur, emendatur: cum oleo amygdalarum amararum imbibatur, fac bolum, ponatur in vitro ad ſolem, tunc fit oleum flauum, poſtea purpureum, deinde exprimitur. Item contunditur, & imbibatur cum aqua chelidoniæ, praſſii &c. & Soli vt prius exponatur. Doſis Rhabarb. ℈ j. ℞ ſingulis diebus ad tres vel quatuor dies. *Ictericia glauca)* eſt cœrulea, poſt citrinam, variata: eſtq; dolor in omnibus membris, puſtulæ emergunt, quæ deinde exulcerantur. In hac lepræ diſponuntur. Antimonium in ea primas tenet. ℞. *Antimonii* ℔ *j.)* doſis vnc. j. vnc. iiii ad dies 14. ſemper mane, & ſi non curat in diebus 14. erit incurabilis, quia præſto eſt lepra. *In Ictericia membrorum principalium)* vel ſit hauſtus, poſt quem in lectum decumbat: etſi non ſudat, adde ℥ ß. theriacæ bonæ. Vtuntur etiam his, vt ſupra araneis & lacertis. *Aceti deſtill.)* cum dulceſcit acetum & rubeſcit poſtea. *Ictericia membr. extern.)* Signa: dolor cordis, nulla inuitat orexis, ardet ſtomachus, fluit in membra, & eſt contractura. *Reſina de botin.)* Reſina id eſt, terpentina: ſi a truncis rami præciduntur, Reſinæ ſeu bullæ & veſicæ erumpunt. *Pro confortat. membr.)* Item Receptæ in contractura colicæ valent hic. ℞. *Pingued. taxi)* Probum eſt hoc vnguentum, & in contractura colicæ. *Ictericia dorſi)* dolor ſpondylorum dorſi, ſi non ſit ex Tartaro. *Suffocatio & præcipitatio matr.)* Signa: ſingultus, compreſſio pectoris, reſolutio in coxis, commotio circa vmbilicum, perinde ac ſi eſſent prægnatæ, profluuium, torquet illis tum os, tum oculos, poſtea paroxyſmus epilepticus, tunc ſpuma & aqua crocea præambulationes, ſyncope. Caput narcoticum notat ſuffocationem futuram poſt partum. *Nota.* Liquores omnium membrorum principalium & aliorum in matrice confluunt. Arcana Ictericiæ adhibeantur ſuffocationibus quoq; matricis. Signa præcipitationis matricis, dolor dorſi, retentio matricis, menſtruum album, ſterilitas, torſiones ventris, tortura cordis, colica, contractura membrorum. Cynogloſſæ liquor in præcipitatione matricis arcanum: Aquæ meliſſæ, item meliſſa ventri impoſita.

Stercus equinum et [illegible] paranaum.

Antimonium contra Icter. glaucam.

Reſina de Botin quid.

Cynogloſſa & meliſſa arcana in præcipitatione matricis.

Sequuntur Libri quatuordecim Paragraphorum

PHILIPPI THEOPHRASTI PARACELSI.

PARAGRAPHORVM.

LIBER PRIMVS.

DE MORBO DISSOLVTO.

CAP. I. PARAG. I.

Omne quod perfectum & perſtomachum indigeſtum abit, morbus diſſolutus eſt: & illud, quod a perfecto ad imperfectum deſcendit, diſſoluti materia cruda & nõ

Diſſolutus morbus quid.

Diſſol. morbi centrum eſt ſtomachus.

præparata eſt, & cruda a præparatis. Centrum ſtomachus eſt, exitus per anum, per vomitum & veſicam.

In primo hoc paragrapho indicantur ægritudines, quæ de diſſolutione emergũt: quando aliquid editur & bibitur, ac diſſoluitur, & a ſtomacho nõ probe ſeparatur, adeoq; vel per vomitum, vel per anum, vel per vrinam exit. Et tunc fit dyſenteria, lienteria, diarrhœa, & eſt etiam dyſenteria vrinæ, & lienteria vrinę &c. & idem vomitus &c. Lienteria ac dyſenteria eſt &c.

Vt fiat.

Diſſol. morbus quotupliciter exeat.

Paragraphvs II.

Morbus dictus a diſſolutione, quia diſſoluitur in prima operatione. Diſſolutio & putrefactio vna eſt paſſio, generata a bonis.

Notandum, quod diſſolutio duplex eſt, aut per ſtomachum, aut per minerales. Quod fit, ſi ſtomachus digerere non poteſt, tunc diſſolutio ſtomachi eſt: aut ſi mineralia in corpore diſſoluuntur. Nam omne aquoſum diſſoluitur.

Paragraphvs III.

Diſſol. morbus triplex.

Definitio morbi eſt iſta: Tres ſunt morbi ex diſſolutione, vel diſſolutis primæ ſpeciei, Rubeus, albus & laxus.

Ruber.

Quod digeritur, & non ſeparatur, rubrum ſecedit, veluti per anum ſæpe grumi ſanguinis excernuntur. Hi omnes ex mala ſtomachi digeſtione prouenıũt, nec ſanguis fluit ex vena aliqua in corpore rupta. Si quis ſanguinem vrinat, nec in vrinando dolorẽ ſentit, nec dolet in lumbis, aut coxendice, aut dorſo, nec vllum aliud malum percipit, q̃ quod ſanguinem mingit: tunc ea eſt diarrhœa vrinæ &c. Si ſedes aut ſeceſſus ſunt albi,

Albus.

ſpumoſi inſtar calcis aut cretæ, aut colorem coriaceum habent, & ſunt tenues, viſcidi, flatuoſi: Is eſt morbus diſſolutus albus: & ſtomachus in culpa eſt. Si album exit per vomitum, eſt diarrhœa vomitus. Si vrina eſt lactea, lienteriam vrinæ indicat: & ſine omni dolore, eſt diarrhœa. Signũ in vrina. Laxus fit, quando Archeitas ſtomachi infirma ex-

Laxus.

ſiſtit, nec, vt debet, ſtomachus operatur. Si vrina cõtento caret, & patiẽs copioſum mingit, vrinaq; iam alba, iam rubra, iam turbida apparet, ac contentum nullum habet: tunc fluxus vrinæ adeſt. Si autem multi vomitus incidunt: fluxus is vomitus eſt. Et morbus diſſolutus albus ſuam ſingularem curam habet: ſuam etiã rubeus, ſuam laxus. Et vnuſquilibet morbus diſſolutus eſt, aut per anum, aut per vrinam, aut per vomitum.

Diſſ. morbus tripliciter exit.

Et item tres morbi per vrinam ex diſſolutis ſc. vrina ſanguinis, vrina lactea, & vrina mandragorata vel aquea: & item tres morbi diſſoluti per vomitum: vomitus ex digeſto, vomitus frequens, vomitus thoracis.

Vrina mandragorata quid.

Vomitus ex digeſto quid.

Vomitus frequens quid.

Vomitus thoraceus quid.

Vrina mandragorata eſt, quando quis mingens nihil ſentit, multumq; vrinæ ſimul reddit ſine titillatu, qualis a natura omnibus accidit. Vomitus ex digeſto eſt, quando quis edens, poſt horam vnam aut alteram vomere cogitur, idq; toties, quoties edit. Vomitus frequens eſt, ſi quis perpetuo vomit. Vomitus thoracis eſt, quando quis quouis octiduo, aut diebus quibuſuis bonis terniſue compellitur.

Morbus diſſolutus, ſiue per vrinam aut ſedem, aut vomitum exeat, morbus eſt. Centrum ipſius eſt in ſtomacho: Et curam vnam habet.

Paragraphvs IV.

Diſſol. morbi quæ & quot accidentia.

Morbi diſſoluti potentia & eius virtus, ſunt accidentia. Quatuor ſunt per anum, colica, torſiones, ſchiæ, & ſpinæ dolores. Tria per vrinam, dyſuria, ſtranguria, & laxa. Tria per vomitum, fel, liquor & ſingultus.

Caſus

Caſus eſt ſtomachus, quod Archeitas ſtomachi deficit. Cibus eſt in cauſſa, quod coagulatus eſt in aquoſitate, & omnis coagulatio ex aquoſitate fit diſſolutio, & hoc fit per caſum ſtomachi. Cibum enim, qui hodie ingeritur, Vulcanus ſtomachi digerere non poteſt, quod fit, quia Vulcanus aluminoſus eſt. Et hæc eſt cauſſa efficiens diſſolutionis. Hæc ſupra. *Diſſolutionis cauſſa quæ.*

Si iam indigeſtum de ſtomacho exit, proprietas eius eſt, vt torſiones ventris pariat. Similiter concitat etiam dolores ſpinæ dorſi, velut & ſchiæ dolores accidunt in morbo diſſoluto. *Diſſol. ſigna quæ.*

Accidentia in morbo diſſoluto per vrinam, dyſuria, ſtranguria, laxa.

Quod ſi morbus diſſolutus curetur in ſtomacho, accidentia ex ſe ipſis concidunt & euaneſcunt. Ideo cura primitiua in ſtomacho omnino opus eſt.

Similiter & in vomitu accidentia veniunt ex ſtomacho, velut amaritudo fellis, quæ fit ex magna ſiccitate ſtomachi. Item, ſingultus ex frigiditate ſtomachi venit. Quare verus morbus tantum in ſtomacho eſt. *Singultus ex frigiditate.*

Paragraphvs V.

Omnium harum cura, vt curetur ſtomachus.

In cura debet morbus diſſolutus proponi, & cauſſa caſusq; tractari, ac per curam ſtomachus eo deduci, vt, quicquid editur ac bibitur, omne digerat. Et archeitas ſtomachi confortanda eſt. Confortatio autem illa procuranda eſt per gradus ſpagyricos, vt purum ab impuro ſeparetur. Ad curam autem ſi deſcendendum eſt, ſumdéa erunt eiuſmodi, quæ diſſolutionem coagulent. Deſcriptio hæc eſt. *Archeitas ſtomachi quibus confortetur.*

℞. *Seminis & locuſtarum filicis an.* ℥ ß.
Sanguinis draconis ℥ j.
Sinapis, croci ferri an. ʒ ij.
Tragacanthi diſſoluti in liquoribus plantaginis, q. ſ. pro incorporatione. Doſis ſit ab vncia vna, vſq; ad vnam & ſemiſſem.

Filix eſt Anethum (*al. Tanacetum.*) Draco eſt carbo, ex ſeipſo conflagrans, quales in focis fabrorum ad folles, & in fodinis metallicis reperiuntur. Carbones iſti lineis rubeis, quas ſanguinem draconis vocant, inſigniuntur. *Filix quid. Draco quid.*

Alia deſcriptio in morbo diſſoluto, in prima, & ſecunda, & tertia ſpeciebus.

℞. *Olei de marte dr.* j.
liquoris orizæ gr. x.
de liquoribus filicis ad pondus omnium. Doſis ab aureo vno vſque ad vnum & ſemis.

Caſus per hoc receptum adimendus eſt: & accidentia deinde omnia cedent. Si autem dyſenteria tam diu perſtitit, vt obdurare velit, & in morbum chronicum degenerare: tunc per laudanum mineralia confortanda ſunt.

Diſſolutis ac deploratis vtere hoc Laudano, cuius deſcriptio hæc eſt.

℞. *Orizæ foliati* ℥ ß.
Margaritarum non perforatarum dr. ij. *Laudanum pro diſſolu[tis].*

Icteritia cur non ex humoribus.

i[illegible] morbus. Vnde eſt, quod medicamen penetret corpus. In felle nulla tinctura: Vnde icteritiam non parit. Splen non tingit: Vnde icteritia nigra non eſt ex ſplene. Et cholera non fit, quia ea eſt in inteſtinis, & ex ea nulla icteritia. E rubeo citrinus, albus, lephâteus. Cura icteritiæ fit per ea, quæ colores ſeparant. Ante icteritiam futuram eſt vrina albiſſima & aquea, deinde rubea, poſtea citrina.

Color omnis eſt corroſiuus.

Primum ſulphur eſt liquidum: 2. Entalicum. 3. Vitriolatum. Omnis color eſt corroſiuus: quicquid adhæret corpori reſoluitur Sal entalicum acutum eſt in ſanguine.

Signa cuius icteritiæ.

Nigræ icteritiæ ſigna: Punctiones in vtroq; latere, vrina coriacea, poſt aliquot dies nigra, tertio fit omnino atra.

Signa icteritiæ rubeæ, Eryſipelatis: Dolor capitis, tumor pedum, vrina rubea craſſa.

Icteritia cœleſtina, eſt rara. Signa: ſciſſuræ corporis, vrina glauca, poſtea fit aquea, corpus deinde totum citrinum: poſtremo cyanea, poſtea lepra.

Centaurea & crocus colorem attrahunt.

Centaurea. Crocus orientalis) Hæc colorem ad ſe trahunt. *Extractiones coloris in Icteritia*) Præcipitatus in iis primas tenet, id eſt, puluis rubeus ex metallo. Sed in ſumma purgationibus parum proficitur. *Viticella*) oblonga eſt inſtar vitis, circulum coloris corii habens. *Morbum non tollunt*) Balneum in Goppingen aufert quoq; colores, ſed cura non eſt. Recip. *florum chelidoniæ*) eſt alia deſcriptio ad colorem extrahendum, ſed non morbum. *Deinde inunge*) extrahit colores, & ſquamæ croceæ decidunt.

Glauci lepros.

Signa nigræ icteritiæ: punctiones laterum, vrina coriacea, poſtea ad nigrorem tendit, tandem omnino nigra fit. Signa rubeæ: dolor capitis, pedum tumor, vrina rubea, calor & frigus, vt in peſte. Signa cæleſtinæ ſeu cyaneæ: ſciſſuræ in dorſo aut alio membro, vrina eſt glauca, poſtea aquea, quaſi in eam flores de cyano iniecti fuiſſent. Homo primo glauci, poſtea cœleſtis coloris, lepræ proximus eſt.

CAPVT SECVNDVM.

De Loco & Centro.

Icter. ſanguinis phlebotomia curatur.

Icter. carnis appropriatis tollitur.

Signa quæ partes icteritiam conciliarint ſanguinis.

PRoinde quod reſtat de ſalibus Icteritiæ dicendum, obſeruabis, quod quælibet corporis pars queat Icteritiam concinnare in hanc ſententiam. Sæpe vſuuenit ſanguinis icteritia, videlicet cum, vt dictum eſt, huiuſmodi generatio tantum in ſanguine contingeret: atq; hæc commodiſſime corrigitur phlebotomia, ſanguiſugis, & hoc genus aliis remediis. Sic ſi carnis pars ita infeſtetur, ſcias icteritiam carnis conflatam, & ad id requiri medicamenta, carni appropriata. Similiter ſentiendum de reliquis membris principalioribus. Nam quodcunq; horum icteritiam, vel ſignis vel accidentibus præ ſe tulerit, eidem membro ineſt. In his omnibus hoc opus, hic labor eſt, cum locum, tum centrum morbi exacte cognoſcere: ſiquidem ſi ſanguinis icteritia fuerit, primum erit, quod locum & centrũ eius ſtatim inquiras. Nimirum cum ſanguis per vniuerſum corpus abundet, aduertẽdum erit, an ſimul omnes venæ, aut aliquę ſolummodo morbum contraxerint, vtpote per hæc ſigna: ſecta vena, ſi ſanguis cum impetu erumpit, ad flauum tendens colorem, ſpongioſus totus, ſpumoſus, &

ampullas

ampullas in ſuperficie prę ſe ferens, cum aqua crocea. Item, quod langués in loco originis vexatur pūctionibus, grauitate, & reliquis hoc genus moleſtiis. In ſanguine quidem carnis haud difficulter ex colore cognoſcitur affectio, ſed cum hæc mēbrum aliquod infeſtat, puta cor, alia ſigna ſunt, nempe thoracis & ſtomachi compreſſio, immenſi dolores, & vigiliæ ſuperfluæ accidunt, adeoq; , cum nec purgationes nec confortatiua ægro commodare volunt, perſuaſiſſimum habeas ex Icteritia morbum conſtare, ſiue corpus in diſcolorationem abeat, ſiue non: quandoquidem, vbi in membro aliquo ſingulariter icteritia deliteſcit, colores non, aut raro nobis apparent, ideo ex reliquis indiciis iudicandum erit. Simili modo in mulieribus accidit. Nam matricis affectiones vt plurimum ex icteritia fiunt, videlicet præcipitatio & ſuffocatio matricis, dolores ſpinæ: & in ſumma, vniuerſi morbi, quibus purgationum præſidio occurri non poteſt, ex icteritia conſiſtunt, niſi certæ & apparentes ſignificationes Tartari ſeu alterius morbi refragentur. Diligenter præterea conueniet obſeruare occultam icteritiam, quæ matrici, ſpleni, hepati & renibus ineſt. Nā ſi in his membris deliteſcit, diuturnitas peſſimi morbi, vnicum & ſolum ſignum eſt. Interim varia & diuerſa iudicia Medico imponunt, vt vnum pro alio iudicet morbum, cum ſola icteritia particularis membri principalioris in cauſſa ſit. Poſtremo hęc fere ſigna indiuidue comitantur icteritiā: omniū membrorū debilitatio, compreſſio ſtomachi, grauitas ſcapularum, dolor dorſi (dolores ſpinæ & membrorum principalium) nauſea, comedendi nullum deſiderium, ſomni defectus, & quod tandē in paralyticos euadūt.

Carnis, vt cordis.

Matricis.

Signa occulta icterit.

Signa icter. indiuidua.

Remedia in icteritiam.

Deſcriptio ad Icteritiam cerebri.

Cerebri.

℞. *Antheræ hermodactylorum.*
Antheræ liliorum alborum
Antheræ pedis canis an. ʒj. (*al.* ℥j).
Aq. beton. ℔ ß. Reduc in eſſentiam, tonde prius caput, & madefac ex eo pannum, quem ſuperpone capiti, panno exſiccato, dureſcit: deinde reiterandum.

Ad Icteritiam cordis, quo tumor non abit, ſed dolor.

Cordis.

℞. *Antheræ croci orientalis.*
Antherarum roriſmarini an. ʒij. (*al.* ʒiij.)
Olei Angelicæ ℥ iij. Reduc in formam eſſatam, ex ea inungas locum læſum.

Ad Icteritiam ſplenis & hepatis.

Splenis & hepatis.

℞. *Olei de tamar.* ℥ iij. *Olei de ſpica* ʒj. Fiat mixtura.

Ad Icteritiam Renum.

Renum.

℞. *Antherarum de flammula Iuniperi.*

Calicetæ an. ℥ ß. Fiat mixtura ſecundum ſolem, imponatur dolori, panno ex ea madefacto.

Pulmonis.

Ad pulmonis Icterum.

℞. *Reuponticæ, Iringi (al. Ireos) Enulæ, an. q. ſ.* Reduc in liquorem. Doſis ſcrupulus, & aliquando adde medium: detur mane in potu, donec ſputum emendetur.

Fellis.

Contra Fellis Icteritiam.

℞. *Antherarum centaureæ, chelidoniæ an.* ℥ j ß.

Ligni guaiaci præparati ad pondus omnium, doſis ʒ ß. Da quamdiu dolores durant.

In caput ſecundum de Loco & Centro.

Icteritia omnium partium eſt.

MVltifaria eſt Icteritia, ſcilic. Carnis, Sanguinis, Oſſium, Medullæ, Ligamentorum &c. & omnium principalium membrorum. Color faciei eſt ex hepate. Præcipitatio & ſuffocatio matricis, nihil aliud eſt, quam Icteritia matricis.

Icteritia Fellis) adurit in ſtomacho. *Icteritia hepatis)* non tingit corpus, habet punctiones in lateribus, pallorem faciei, Item ſitim. *Icteritia renum)* dolores in coxa, in ſpina dorſi, dolores in oſſe ſacro perpetui. Si tartaroſus ponitur in balneum de rapis, tollitur dolor confeſtim.

Balneum de rapis tollit dolorem tartaroſorum.

Mulieres ſi colica non laborauere, & contrahuntur, ex Icteritia erit. Si habuerint dolores dorſi & menſtruum ceſſat. *Icteritia cordis)* quoq; in ſtomacho vrit, & tumet & tremit cor *Icteritia cerebri)* ſi exitura aquea, citrina exit e naribus: Item, ſi lauant caput, aqua ſit citrina. *Icteritia pulmonis)* difficilem reſpirationem facit, eſtq; fœtor oris, tuſſis & ſpongioſum ſputum, acre, citrinũ *Icteritia ſplenis)* Latus læuum dolet, & in curſu vehementer findit. Item in lauacro aquæ, & ſi exeunt &c. *Icteritia ſanguinis)* ſudat vena particularis: Eſt vero ſudor citrinus, ſanguis maculas luteas habet. *Icteritia carnis)* tingit corpus. *Icteritia ligamentorum)* Secundum tendinum rectitudinem impone Baſiliconem, & extrahetur. *Icteritia oſſium)* Oſſa interius pungi uitur, ac veluti rigidam glaciem penetrantem ſentiunt: nonnunquam penetrat carnem. *Icteritia medullarum)* eſt peſſima: non eſt fluxus capitis, vt dicunt.

Anthera quid.

Anthera eſt quilibet calyx ſeu caput, in quod ceu baſin flores defiguntur. ℞ *Antheræ Hermodactylorum)* Reduc in eſſentiam, in ea intinge pannum, quem impone capiti prius tonſo: ſi pannus exſiccetur, dureſcit: Poſtea iterum, vel aliud intinge, & ponatur ſuper caput. *Pro cordis Icteritia)* Ea deſcriptione tumor non abit, ſed dolor.

Ol. Angelicæ vt fiat.

Olei Angelicæ) Si angelica per balneum maris deſtillatur, poſtea tundatur radix eius, tum angelica in ea decoquitur cum vino albo, intinge pannum, impone, donec albeſcit corpus. *Calceta)* fungi lutei in frutice Iuniperi. *Pro ſplene)* Hæc deſcriptio ponitur, vbi dolor eſt, cum intincto panno. *Pro Icteritia fellis)* propina quoad dolores durant: ſi in præcordiis fors erumpat, tamen vſq; detur.

Calieta quid.

CAPVT TERTIVM.

Cura Icter.

Icteritiæ ſpecies: Rubea, Nigra, Citrina, Glauca.

Rubeæ Cura.

Rubea.

Rec. *Liquoris myrrhæ.*

Thuris

Thuris, an. ℥ j.

Succi centaureæ ℥ vj.

Aſſalia n. x. Fiat mixtura in modum Electuarii. Doſis *a.* ℥ *ij. ad* ℥ *iiij.* Paroxyſmus vnicus eſt, quem præcedet venarum ſectio: abſtinendũ a Narcoticis, frigidis, corroſiuis, balneis, a pinguibus. Suffitum ex ebulo, portulaca, ſolano, in declinatione admittit.

Pro extractione coloris Icteritiæ Rubeæ.

℞. *Liquoris thuris.*

Myrrhæ, an ℥ j.

Vini ℔ *iij.*

Aceti roſati ℔ j. F. decoctio vſq; ad conſumt. quartæ partis. Intinge panniculos, impone calidos, & ſæpius itera, & tumor cum rubedine vaneſcet.

Nigræ cura. Nigra.

℞. *Alcool vini correcti* ℥ j.

De liquore myrrhæ.

Thuris an. ℥ j.

Succi ſaluiæ,

Thymi.

Epith. a. ℥ j ß. f. mix. doſ. a ℥ *iij.* vſq; ad ℥ *v.*

Alia.

℞. *Succi tithymalli*

Eſulæ an. gr. iiij.

Thuris, myrrhæ an. ℥ ß.

Theriacæ bonæ, q. ſ. pro bolo. Doſis a ℥ j. vſq; ad ℥ j ß. ante paroxyſmum vel ſub paroxyſmo.

Extractio coloris ab extra.

℞. *Geneſten.*

Antheram flammulæ an. ℥ ß.

Seri.

Succi centaureæ an. ℥ *iij.*

Vini & aceti q. ſ. pro decoctione. Procede, vt in Icteritia rubea.

Præſeruatiua in rubea. Præſeruatiua Icter. Rubea.

℞. *Laudani puri* ℥ ß.

Aquarum corallorum rubeorum.

Spodii an ℥ ß. *Liquoris myrrhæ, thuris an.* ℥ *iij.*

Macis q. ſ. Fiat maſſa pillularum. Doſis gr. iiij.

Aliud præſeruatiuum.

℞. *Aloe patici, ſuccotrini, thuris, maſticis an* ℥ *iij.*

Alcool vini, aceti roſati, liq. de florib. Tapſi an ℥ *ij. doſis a* ℈ j. *ad* ℈ j ß.

Hæc prſeruant ad anni ſpatium, ſic rercudeſcit morbus. Euitanda venarum ſectio, quod ſpaſmus, paralyſis, tetanus ſubſequatur.

Præſeruatiuum in Nigra.

Nigra. ℞. *Lapidis lazuli. Succi ſileris montani an.* ʒ j.
Laudani præparati ℈ *iij. Ol. de nuce muſcata q. ſ. pro incorporatione.* Doſis a ʒ ij. ad ʒ iij.

Aliud.

♃. *Sanguinis draconis, terræ ſigillatæ an.* ʒ ij.
Thuris, myrrhæ, an. ℈ j ß. *Aceti deſtillati* ʒ *vj.* Fiat hauſtus poſt paroxyſmum, vtemur poſt curam.

Rubeæ & nigræ Medicina generalis.

♃. *Thaſſorum* ℈ *iij. Antheræ croci* ℈ j.
Antheræ centaureæ ℈ j ß. *ol. de nuce muſcata* ʒ *iij.* F. hauſtus.

Præſeruatiuum vtriuſque generis (ſeu generale.)

℞. *Liquoris myrrhæ, thuris an.* ʒ *ij. Laudani extracti, thaſſorum ana* ℈ ß. *ol. nuc. muſcatæ q. ſ.* pro bolo. Doſis a ℈ j. ad ℈ j ß. (Arſura ſtomachi, dolor nuchæ, ſigna icteritiæ citrinæ.

Pro citrina.

Citrina. ♃. *Locuſtarum populi, pini, botin. an.* ℔ j. Reduc in viſcum cum *aceto & vino*, cuius recipe ℥ x. *antheræ croci, centaureæ an.* ʒ ij. Miſceantur ad ignem. Doſis ʒ iij. vel iiij. *in aqua chelidoniæ*, quotidie in 6. aut 7. dies, in dies ter, vſq; dum color & dolor abeunt.

Deſcriptio de chelidonia contra icteritiam citrinam.

♃. *Chelidoniæ cum radicibus, & antheræ croci oriental.*
Florum praſſii an. Reduc in liquorem per deſtillationem incluſam. Huius liquoris ℞ ℥ iiij. *Aſſellorum n. x. (al. xv.)* Fiat mixtura. Doſis ad tert. partem in 3. diebus, ſi non finitur, ſignum mortis.

Alia.

♃. *Thaſſorum* ℥ j. *Rheubari elect. dr.* j ß. *vitellorum ouorum num. vij.* Fiat mixtura, & emplaſtrum ſuper locum, id eſt, foueam pectoris.

Arcana ad icteritiam, araneus, lacertus, ſtercus equinũ, Rhab. &c.

(Araneus incluſus & febrem & icteritiam curat. Sic & lacertus in ſacculo incluſus, eandem vim habet. Sic ſtercus equinum in matula calefactum, & a laborante am-mictum, quæ ſimul incluſa veſica ac fumo 9. dieb' ſuſpenſa, ſanant. Rhabarbara correcta eſſicaciſſimum icteritiæ remedium. Corrigitur autem hoc pacto: Rhabarbarum oleo amygdalar. amararum maceratum in bolum redige, dein vitro incluſam ad ſolem deſtillato, & oleum flauum, dein fuſcum exprimitur. Sic quoq; his aquis, praſſii, marrubii, chelidoniæ maceratur, vt ſupra.

De glauca Icteritia.

(Id eſt, Cineritia, aut thalaſſia. In hac naſcuntur puſtulæ diuerſi coloris, laſſitudo membrorum, hæc proxima lepræ.)

Cura

Cura.

℞. *Antimonii* ℔ j. *Tartari de vino albo* ℔ ß. *aceti deſtillati* ℔ vj. Fiat deſtillatio in balneo Mariæ per horas 6. vel 7. doſis ℥ j. ad ℥ iij. Semel in die, & ſi non tollit icteritiam, lepra eſt.

In icteritia membrorum principalium.

℞. *Thaſſorum, aſſelliorum an.* ʒ iij. *liquoris rhabarb. dr.* ß.
Liq. de anthera, centaureæ dr. ij. ß *Aq. chelidoniæ dr.* iiij. *vel dr.* v. Fiat hauſtus. Quod ſi ſudeſcit ſua ſponte, bene: Sin minus, adde ℈ j. Mithridatii ad prouocandum ſudorem. Quod ſi in biduo non curãtur: actum eſt.

Icteritia exteriorum membrorum.

Signa ſunt: nulla cibi appetentia, ſtomachus ardet, cutis colore tingitur, contrahuntur membra, vt in colica, quam hoc curabis vnguento.

℞. *Ol. myrtillorum* ℔ j. *Galbani* ℔ ß. *Gummi hederæ* ℥ j. *Reſinæ de Botin ad pondus omnium.* Deſtilla per alembicum in balſamum artificialem. Vnge membra mane & ſero (Reſina ex vulnerata arbore, Terpentina Reſina &c.

Pro confortatione membrorum.

℞. *Maſtichis, pingued. humanæ, vitellorum ouorum an.* ℥ vij.
Ol. de Baccis lauri ℥ x. Deſtilla per alembicum, vnge bis in die, mane & ſero. Serpentina Bemontina idem præſtat.

Alia.

℞. *Ping. taxi* ℔ ß. *Turbit* ℥ ij. *Maſticis* ℥ j. *Euphorbii* ℈ ß.
Piperis vtriuſq. ℈ ij ß. *Vini boni menſuras iiij.* Fiat decoctio ſ. artẽ.

Icteritia ex doloribus Spinæ. *Spina dorſi.*

Signa eius, dolor dorſi & coxendicum.

Cura.

℞. *Aſſelliorum* ℔ j. (*al. lib.* ß.) Deſtilla per alembicum. Poſtea recipe Olei de myrtillis, anethini an. ℥ iij. f. vnguentum ſine cera. Vnge ſpinam dorſi.

De ſpeciebus Icteritiæ, ſuffocatione & præcipitatione matricis (eſt ſpecies ſeptima & octaua.)

Signa ſunt: Singultus, dolor cordis & e regione dorſi, dolor coxendicum, crurũ laſſitudo, circa vmbilicum motio quædam, profluuium oris & oculorum inuerſio, paroxyſmus epilepſiæ ſimilis cum ſpuma crocea, caput narcoticum, poſt partum ſuffocationem futuram indicat. Hæc corporis concuſſio fit, quod matrix omnium liquorum receptaculum eſt, qui materiam generationi membrorum principalium ſuppeditant: & vt ſimul dicam, radix & nutrimentum eorum in illa latent, & inde ſpiritum vitalem ſumunt. Hinc & paroxyſmus procedit: proinde & curam icteritiæ recipit, quæ ſic eſt. *Matrix receptaculum omnium liquorum.*

Recepta in ſuffocatione Matricis.

℞. *Granorum Actis (hoc eſt ſambuci) libram vnam. Farinæ ſiliginis* ℔ *iij. Noræ* ℥ *iij*. F. decoctio panonia (id eſt, in modum panis) doſis ab ℥ j. vſq; ad ℥ j ß.

Alia.

℞. *Noræ n. vij. Aſſæ fœtidæ gr. iij. Florum cheiri, Terdinæ, id eſt, Valerianæ an.* ℈ j. Fiat ſuffitus per orificium matricis, per clepſydram.

De præcipitatione Matricis.

Signa. Dolor dorſi, retentio vrinę, profluuium, ſterilitas, torſiones circa vmbilicum, præcordiorum compreſſio, hinc colica ſubſequitur, adeo vehemens, vt neq; pedes neq; manus officium præſtare poſſint, ſed decumbunt.

Cura.

℞. *Liquoris de carabe, de lacca, de manna an.* ℥ j. *Tetrapharmacon* ʒ ß. *F. mixt. in bolum. Doſis* ʒ *iij. vj. vij. (al. a dr. iij. vſq; ad vj. vel vij.)* mane & ſero. Hæc ſi in triduo non curantur, actum eſt.

℞. *Liquoris de xyloaloe* ʒ ß. *Cinnamomi, Granorum Actis, an.* ʒ *ij. Sem. peoniæ, Rutæ, an.* ʒ j ß. F. compoſitum. Doſis ℈ j. *vel* ℈ j ß.

In Contractura.

℞. *Ol. de granis Iuniperi, Guaiaci an.* ℥ vj. *Medullæ bouis, pinguedinis de mumia an.* ℔ ß. *vnguentum de vulpibus* ℔ j. Fiat vnguentum.

Generalis deſcriptio in ſuffocatione & præcipitatione.

℞. *Alcool vini* ℥ vj. *Margaritarum non perforatarum* ℥ ij. *(al.* ʒ ß. *Corallorum rubeorum* ʒ j. *Liquoris de colcothar* ℈ ij. Fiat mixt. doſis ℈ j ß.

In Caput Tertium Explicatio.

Icteritia rubea (*Eryſipelas*) nigra, citrina, glauca, præcipitatio matricis, ſuffocatio matricis, dolores ſpinæ, dolores membrorum principalium. Oportet colorem Ictericum adimere, ſeparare ſpecies rerũ icteritię. *Aſſalia*) Vermes, intra ligna enati. *Cura icteri rub.*) Signa ſunt morbi iſtius: venit quemadmodum peſtis cum frigore & calore. Vnus modo eſt paroxyſmus, poſtea venit rubor. Ea peruenit ex ſanguine. Medicina peſtis in paroxyſmo icteritiæ rubeæ, tollit paroxyſmum. Phlebotomia nõ in paroxyſmo, ſed ante fiat. Nota cautelam. In hoc morbo fuge omnes vndas frigidas: item candica vnguenta, corroſiua, lac virginis, ſuffumigationes, quæ ex portulaca (*etiam ſuffumigationes in declinatione proſunt*) Olea, niſi arcana in iis ſint. Lac virginis colores tollit, non morbum. Eryſipela ex Icteritia rubea fieri poteſt & Eſthiomenum vlcus. Icteritiæ nigræ cura principium habet icteritiæ rubeæ. Rec. *Aloepat Succotrin*) Vtere hoc præſeruatiuo ſic: poſt curatam ſemel icteritiam ſæpius, vt quinque vel ſex dies, ſed vltra annum præſeruari non poteſt. Paralyſis, ſpaſmus, tetanus, libenter ſequitur, ſi fiat phlebotomia in icteritia. Nam morbus ille ſanguinem amat.

Aſſalia quid.

In icter. rub. quæ fugienda.

Taſſus) lumbricus ab imbre. *Locuſta, populi, pini,*) Locuſtæ coquantur, & prodibit viſcus, is incoquatur. *Deſcriptio de chelidon.*) detur ter, partem mane, partem altero die mane, tertiam tertio mane. *Per deſtillat. incluſ.*) Si quid in phialam additur ſuperne occluſam, illud coctum pinguedinem emittit, quæ poſtea deſtillanda eſt. *Araneam viuam* in teſta nucis ſuſpenſam de collo deorſum, ad foueam pectoris deligatam,

Taſſus quid.

Locuſta quid.

Arcana vt appendantur.

tam, quod morbus abit: id quod fit quinta aut ſexta die vſque ad mortem araneæ. Febres quoque tollit ſtercus lacertæ in panno goſſypino cerato, in eundem locum poſitum. Item ſtercus equinum in ſartagine calefactum, in quod patiens immingat, & poſtea ſimul veſicæ inditum in fumum ſuſpendat, curat Icteritiam. Item omnia ſtercora, excrementa hauſta curant Item album Græcum. Rhabarbarum habet arcanum in Icteritia. Rhabarbarum ſic corrigitur, emendatur: cum oleo amygdalarum amararum imbibatur, fac bolum, ponatur in vitro ad ſolem, tunc fit oleum flauum, poſtea purpureum, deinde exprimitur. Item contunditur, & imbibatur cum aqua chelidoniæ, praſſii &c. & Soli vt prius exponatur. Doſis Rhabarb. ℈ j. Id ſingulis diebus ad tres vel quatuor dies. *Icteritia glauca*) eſt cærulea, poſt citrinam, variata: eſtq; dolor in omnibus membris, puſtulæ emergunt, quæ deinde exulcerantur. In hac lepræ diſponuntur. Antimonium in ea primas tenet. ℞. *Antimonii* ℔ j.) doſis vnc. j. vnc. iiii ad dies 14. ſemper mane, & ſi non curat in diebus 14. erit incurabilis, quia præſto eſt lepra. *In icteritia membrorum principalium*) vel ſit hauſtus, poſt quem in lectum decumbat: etſi non ſudat, adde ℥ ß. theriacæ bonæ. Vtuntur etiam his, vt ſupra araneis & lacertis. *Aceti deſtill.*) cum dulceſcit acetum & rubeſcit poſtea *Icteritia membr. extern.*) Signa: dolor cordis, nulla inuitat orexis, ardet ſtomachus, fluit in membra, & eſt contractura. *Reſina de botin.*) Reſina id eſt, terpentina: ſi a truncis rami præciduntur, Reſinæ ſeu bullæ & veſicæ erumpunt. *Pro confortat. membr.*) Item Receptæ in contractura colicæ valent hic. ℞. *Pinguedi. taxi*) Prodeſt hoc vnguentum, & in contractura colicæ. *Icteritia dorſi*) dolor ſpondylorum dorſi, ſi non ſit ex Tartaro. *Suffocatio & præcipitatio matr.*) Signa: ſingultus, compreſſio pectoris, reſolutio in coxis, commotio circa vmbilicum, perinde ac ſi eſſent prægnatæ, profluuium, torquet illis tum os, tum oculus, poſtea paroxyſmus epilepticus, tunc ſpuma & aqua crocea præambulationes, ſyncope. Caput narcoticum notat ſuffocationē futuram poſt partum. *Nota.* Liquores omnium membrorum principalium & aliorum in matrice confluunt. Arcana icteritiæ adhibeantur ſuffocationibus quoq; matricis. Signa præcipitationis matricis, dolor dorſi, retentio matricis, menſtruum album, ſterilitas, torſiones ventris, tortura cordis, colica, contractura membrorum. Cynogloſſæ liquor in præcipitatione matricis arcanum: Aquæ meliſſæ, item meliſſa ventri impoſita.

Stercus equinum vt in icteritiā ſit paranum.

Antimoniū contra Ictér. glaucam.

Reſina de Botin quid.

Cynogloſſa & meliſſa arcana in præcipitatione matricis.

Sequuntur Libri quatuor decim Paragraphorum

PHILIPPI THEOPHRASTI PARACELSI.

PARAGRAPHORVM. LIBER PRIMVS.

DE MORBO DISSOLVTO.

CAP. I. Parag. I.

O*Mne quod perfectum & per ſtomachum indigeſtum abit, morbus diſſolutus eſt: & illud, quod a perfecto ad imperfectum deſcendit, diſſoluti materia cruda & nō*

Diſſolutus morbus quid.

Caſus eſt ſtomachus, quod Archeitas ſtomachi deficit. Cibus eſt in cauſſa, quod coagulatus eſt in aquoſitate, & omnis coagulatio ex aquoſitate fit diſſolutio, & hoc fit per caſum ſtomachi. Cibum enim, qui hodie ingeritur, Vulcanus ſtomachi digerere non poteſt, quod fit, quia Vulcanus aluminoſus eſt. Et hæc eſt cauſſa efficiens diſſolutionis. Hæc ſupra. *Diſſolutionis cauſſa qua.*

Si iam indigeſtum de ſtomacho exit, proprietas eius eſt, vt torſiones ventris pariat. Similiter concitat etiam dolores ſpinæ dorſi, velut & ſchiæ dolores accidunt in morbo diſſoluto. *Diſſol. ſigna qua.*

Accidentia in morbo diſſoluto per vrinam, dyſuria, ſtranguria, laxa.

Quod ſi morbus diſſolutus curetur in ſtomacho, accidentia ex ſe ipſis concidunt & euaneſcunt. Ideo cura primitiua in ſtomacho omnino opus eſt.

Similiter & in vomitu accidentia veniunt ex ſtomacho, velut amaritudo fellis, quæ fit ex magna ſiccitate ſtomachi. Item, ſingultus ex frigiditate ſtomachi venit. Quare verus morbus tantum in ſtomacho eſt. *Singultus ex frigiditate.*

Paragraphvs V.

Omnium harum cura, vt curetur ſtomachus.

In cura debet morbus diſſolutus proponi, & cauſſa caſusq; tractari, ac per curam ſtomachus eo deduci, vt, quicquid editur ac bibitur, omne digerat. Et archeitas ſtomachi confortanda eſt. Confortatio autem illa procuranda eſt per gradus ſpagyricos, vt purum ab impuro ſeparetur. Ad curam autem ſi deſcendendum eſt, ſumdēa erunt eiuſmodi, quæ diſſolutionem coagulent. Deſcriptio hæc eſt. *Archeitas ſtomachi quibus confortetur.*

℞. *Seminis & locuſtarum filicis an.* ℥ ß.
Sanguinis draconis ℥ j.
Sinapis, croci ferri an. ʒ ij.
Tragacanthi diſſoluti in liquoribus plantaginis, q. ſ. pro incorporatione. Doſis ſit ab vncia vna, vſq; ad vnam & ſemiſſem.

Filix eſt Anethum (*al. Tanacetum.*) Draco eſt carbo, ex ſeipſo conflagrans, quales in focis fabrorum ad folles, & in fodinis metallicis reperiuntur. Carbones iſti lineis rubeis, quas ſanguinem draconis vocant, inſigniuntur. *Filix quid. Draco quid.*

Alia deſcriptio in morbo diſſoluto, in prima, & ſecunda, & tertia ſpeciebus.

℞. *Olei de marte dr.* j.
liquoris orizei gr. x.
de liquoribus filicis ad pondus omnium. Doſis ab aureo vno vſque ad vnum & ſemis.

Caſus per hoc receptum adimendus eſt: & accidentia deinde omnia cedent. Si autem dyſenteria tam diu perſiſtit, vt obdurare velit, & in morbum chronicum degenerare: tunc per laudanum mineralia confortanda ſunt.

Diſſolutis ac deploratis vtere hoc Laudano, cuius deſcriptio hæc eſt.

℞. *Orizæ foliati* ℥ ß.
Margaritarum non perforatarum dr. ij. *Laudanum pro diſſolutis deploratis.*

Aſphalti, florum antimonii an. dr. ß.
Croci orientalis dr. ʒ ß.
Myrrhæ Romanæ, Aloepatici an. ad pondus omnium. Reduc ad formam. Doſis ℈.vj. aut vij. vſq; ad gr. x.

CAPVT SECVNDVM.

De Morbo diſſoluto ex Mineralibus.

PARAGRAPHVS I.

Morbus diſſolutus ex mineralibus originem ducit ex tribus corporibus. Caſus eſt tempus, ſed cauſa ex tribus primis.

Caſus & cauſſa eſt, ſi mineralia diſſoluuntur. Signa eius ſunt. Morbo diſſoluto incipiente, patiens quotidiano alui profluuio ſollicitatur, & tamen multum edit bibitq;. Hoc ſignum eſt morbi diſſoluti ex mineralibus. Qui ſedes habet, ſtrenue edit bibitq;, & tabeſcit in corpore, hic ipſe quoq; diſſolutum mineralis patitur. Si cibus, crudus, prout ingeſtus eſt, per vomitum reiicitur: id ſignum eſt diſſoluti morbi ex mineralibus. Fluxu exeunte, ſiue per vrinam, ſeu aluum aut vomitum id fiat, ſi non adſit torſio, ſtrangaria, aut ſignum aliud ſimile, velut in diſſolutione ſtomachi, nec fel per vomitũ: Signum eſt morbi diſſoluti ex mineralibus.

Signa diſſoluti ex mineralibus.

Et in diſſolutione mineral. ſanguis per anum rubicundior exit, quam ſi diſſolutio ex ſtomacho ſit. Et rubet ſanguis iſte, ſicut qui cõgelatus aut grumoſus per vrinam redditur. Is enim in veſica cogitur & coagulatur: Coagulatus enim ad veſicam penetrare non poſſet. Et qui coagulatum ſanguinem mingunt, hi morbo diſſoluto ex mineralibus tenentur. Et huiuſmodi exitus index eſt, non hodie tantum, ſed etiam ſubinde. Si vero non continẽter ſanguis mingatur, ſignum eſt adeſſe calculum, qui venulam aliquam ruperit. Et quo more morbus incipit: eo iugiter perſiſtit: veluti ſi quis vna die ſedes ſex habeat, altera die totidem habebit: nec per ſe remittit, niſi curetur. Per vomitum exit ſanguis congelatus: qui & ipſe morbum diſſolutum ex mineralibus arguit. Salia nitri per vrinam abeunt. Ceſſante autem vomitu, ſignum eſt, quod fluxus ſecum non rapiat. Fieri ẽt morbus diſſolutus ſolitarie poteſt per anum, vomitum, & vrinam.

Calculi ſignum quod

PARAGRAPHVS II.

Omne quod deſcendit a forma, & illud, quod deſcendit a ſubſtantia ſua, virtutem habet expulſiuam ingenitam.

Virtus expulſiua eſt qualibet res, quæ ad maturitatem peruenit: & mineralia, q̃ diſſoluta ſunt, ſe ipſa expellunt. Ita ſal aluminoſum per vomitum ſe expellit. Nam per ſe eius naturæ eſt, vt, ſi a forma & ſubſtantia deſcendat, ſeipſum expellat, & digeſtione opus habeat. Virtus digeſtiua ſal coralicum per inferiora eiicit. Sal nitri expellitur per vrinam. Ideo in illis ſalibus vis expulſiua eſt. Et niſi hæc tria ſalia adſint, nec vomitus, nec vrina, nec ſedes vlla ſequetur.

Virtus expulſiua rerũ quid. Sal aluminoſum vomitu: Entalicum ſede: nitri veſica eiicitur.

PARAGRAPHVS III.

Cura diſſoluti mineralis ex coagulatis eſt. Nam omne coagulatum arcanum & eſſentia & medicina elementata (al. Eſſentialis.)

In cura laborandum eſt, vt ſalia coagulentur per hanc deſcriptionem.

Deſcriptio

Deſcriptio curæ diſſoluti primi, hoc eſt Rubei

℞ *Oleorum de Been. De Lacca & Laca. Liquoris Mannæ an.* ℥ ß. *Foliorum ſerpentinæ* ʒ *vij*. Reduc ad formam. Doſis a ʒ j. vſque ad ℥ j ß in oleo lentiſcino.

Curæ diſſoluti rubei.

Lentiſcus & Tamariſcus vnum nõ ſunt. Lentiſcus eſt Siler montanus, & de ſilereliguum capitur, cui cortex nõdum annatus eſt. Dyſenteria cum ſcammonea curari non poteſt. Materiam oportet coagulari, non purgari & conſtringi. Nec ſtomachus coagulari debet: Sed coagulatio ad mẽbra dirigenda eſt, ſtomacho tantiſper quieſcente, donec ſal in membris exterioribus coaguletur. Omnia illa, quæ ex metallis parantur, elementata ſunt, ſiue ſint flores, ſiue quicquid ex mineralibus exit. Et ea ſumma ſunt in diſſolutis morbis, ea comprimis, quæ ex aqua oriũtur, vt talckum, cachimia. Et hæc curant dyſenteriam, lienteriam, diarrhœam.

Lentiſci & tamariſci quæ differentia.

PARAGRAPHORVM LIBER SECVNDVS.

De Morbis vermium.

PARAGRAPHVS I.

VErmium generatio tria principia habet. Primum eſt ex nutrimentis. Secundum ex mineralibus. Tertium ex elementatis.

Vermium generatio fit a putredine: ſed non ab omni putrefactione generantur vermes. Ex tribus cauſſis generantur vermes. Vna cauſſa ex nutrimentis. Si ex nutrimentis naſcantur, vermes naſcuntur, in ſtomacho, nec putredo eſt in cauſſa generationis vermium. Putrefactio ſi fuerit in ſtomacho, & non expellitur per virtutem expulſiuam, tunc naſcuntur vermes, & putredo quaſi hoſpitium eſt vermium. Nequaquam in inteſtinis naſcuntur vermes, ſed hi per ſtomachum ad inteſtina digrediũtur. In inteſtinis enim non eſt matrix vermium.

Vermium materia triplex.
1 Nutrimenta.
Vermes in ſtomacho generantur.

Secunda cauſſa ex mineralibus eſt. Fieri enim poteſt, vt in carne, in ſanguine, in medulla vermes gignantur. Hi principium ſuum non ex putredine ſumunt, ſed naſcuntur ex mineralibus.

2 Mineralia.

Eſt tertia generatio vermium a ſpermate, aut cum aqua epoto, aut cum piſcibus eſitato, cum ſperma in exaltatione eſt. Tunc enim generat vermes. Si quis ſperma ranarũ potet aut edat, ex eo monſtrũ Rana gignitur. Et ſic de ceteris animantibus. Mulieres ſi huiuſmodi ſperma potãt, tunc matrix illud attrahit & aſſumit: non vt in viris, quorum vermes in ſtomachis naſcuntur. Si vermes per vomitum reiiciuntur, tunc ex ſpermate orti non ſunt, ſed ex nutrimentis. Stellio ſex menſibus fœtum parit. Huius ſperma ſi potetur, & tanto tempore, aut in virorum ſtomachis, aut mulierum vteris foueatur, definito tempore ex eo monſtrum generatur, quod ſua ipſius digeſtio protrudit. Quæ monſtra cum non expellantur, cibum appetunt, ventrem inflant, hominemque infeſtant & affligunt: & niſi eiiciantur, aliquot nonnunquam annos durant. Vermes ſi generantur, virtutem expulſiuam non habent, ſed cibum ſuum appetunt, & venter ab illis intumeſcit.

3 Sperma ingeſtum.
Vermes viris in ſtomacho, mulieribus in vtero naſcuntur.
Stellio ſex menſibus parit.

PARAGRAPHVS II.

Genera cuiuslibet vermis principii quæ ſint.

Ex primo principio tria ſunt genera: Crudum, Chymoſum, & Ex-

partu edito mulier in puerperio non probe purgatur, poſt aliquod tempus venter ei iterum intumeſcit. Hoc fit ex ſpermate mõſtruoſo. Vnde noua alius morbi generatio indicatur. Puerperæ itaque exquiſite purgandæ ſunt. Niſi enim probe emundentur, huiuſmodi generatio incidit. Homine extincto, ſperma hoc monſtruoſum in actum erumpit: Vnde vermes in cadauere naſcuntur. Et cum in omnibus mineris ſperma ſit, certum eſt, idem etiam in carne vigere, cum ſcil. minerarum ſpermata ad ſtomachum deſcendunt. Sic pueri ex ſemine naturali gignuntur. Sperma tamẽ omnes monſtruoſum habent. In nucibus ſperma monſtruoſum non eſt. Nullos igitur vermes nucleus illarum generat, ſed teſtæ. Sic quoque eſt in Perſicis. Fructuum vero grana verum & naturale ſperma habent: vnde etſi fructus prohibentur iis, qui vermibus moleſtantur: grana tamen acini ſiue ſemina illis prohibenda non ſunt.

Puerperæ vnde intumeſcant.

Sperma mõſtruoſum omnib. ineſt, niſi nucibus & perſicis.

PARAGRAPHVS IV.

Sciendum eſt ex his, quod lignum ex ſpermate conſiſtit, id eſt, per ſemen. Eſt igitur ſciendum, de duabus generationibus in vniuerſis ſeminibus: quia prima eſt naturalis, ſed ſecunda monſtruoſa.

Lignum, velut & res ceteræ naturales, eſt ex ſemine. Vermes autem in ligno geniti, ſunt ex ſpermate monſtruoſo. Vnde generatio duplex conſtituitur, Naturalis & Monſtruoſa. Omne autem ſperma in reb. ſenſitiuis aliud etiam in ſe ſperma habet, ꝙ eſt monſtruoſum, & aliquid ſibi ſimile procreare poteſt. Vnum quoduis ſperma monſtruoſum in monſtrum abire poteſt, & ad vitam ſenſitiuam. Et ſperma monſtruoſum eſt in omnibus mineralibus. Quælibet etiam herba ſperma monſtruoſum habet, ſed non ipſius ſemen. Illis ergo, qui vermibus moleſtantur, fructus quidem prohibendi ſunt, non tamẽ nuclei aut grana. Ex carnibus etiam ſperma adeſt. Si mineralia, hoc eſt, ſperma minerale ad ſtomachum deſcendit, in vermes degenerat.

Generatio rerum duplex. Natur. & mõſtruoſa.

Sperma mõſtruoſum omnia habent.

PARAGRAPHVS V.

Et notandum cum his, quod ſperma exaltatum fixum eſt, & cum tempore ſuo mortuo in ſenſitiuam virtutem abit, & ſumit corpus ſenſitiuum ex corpore inſenſitiuo: ſicut de elementis: quia muſcarum generatio ex aere procedit, lacertarum ex terra, araneæ ex igne, ſerpentum vero ex aqua, pulicum ex mineralibus.

Sicut ſperma naturale vitam in ſe habet: Sic etiam id, quod ex naturali præter naturam naſcitur, ſenſibile aliquid ex ſe producere poteſt: vt qui ex ſtercoribus, lignis, teſtis vermes generantur. Similiter accidit etiam in elementis, quæ non minus ſperma monſtruoſum habent, ac naturale. Vnde vnumquodque ſuum producit genus. Nam ex aere naſcuntur muſcæ: Ex terra lacertę, ex igne araneæ, ſerpentes ex aqua. Muſcę & Machis ſunt omnes ſcarabæi, qui ex ſtercoribus non generantur. Muſcę ex Elemento Aeris naſcuntur, quia in ipſis quoque elementis ſperma monſtruoſum eſt: Araneæ ex elemento ignis, id eſt, principium aranearum eſt ex elemento ignis. Ex elemento aquæ primitiuæ generantur ſerpentes.

Muſca ex aere lacerta ex terra: Arãea ex igne: ſerpentes ex aqua.

PARAGRAPHVS VI.

Nunc de his, quæ ad curam pertinent, & ſunt hæc: Medicamina intrinſeca, & quæ ſunt extrinſeca: & debent eſſe ex vna natura. Porro oportet etiam intelligere, intrinſecum vermium genus per externum medicamen. Eſt etiam neceſſarium perfectiſſime ſcire proceſſum veneni. Poſtremo, omne medicamen, quod vermes interficit, ex veneno eſt.

Vermium omne medicamen ex veneno.

Laxatiua vermes non pellunt. Centaurea liquor ſerpentes interficit. Hypericum bufones, &c.

Vermium medicina venenum.

Colocynthis vermes pellit. Agaricus venenum muſcarum. Vermium quæ medicina.

In curatione vermium ſic cogitandum eſt, quod quę vermes foris occidunt, eoſdem interius etiam interficiant. Nec hic ad purgationes reſpiciendum. Vermes qui in fructibus naſcuntur, vermes corporis omnes ex nutrimentis enatos interimunt: vt ſumatur vermis ex carne, & ſequenti compoſitioni cum colocynthide addatur, vt vermes hoc attingant aut guſtent. Si ergo ab iſto vermes extranei moriuntur, ab eodem medicamento etiam interni vermes iugulabuntur. Nullum laxatiuum vermes interficit. Medicinæ, qua ſerpentes foris interimunt, ſerpentes etiam in corpore occidunt. Et ſerpens illic o perimitur liquore ex centaurea. Bufones omnium validiſſime occidit oleum aut ſemen Hypericonis, velut & ſtelliones, lacertaſque. Araneam interficit ſemen Harmel. Muſcas interficit Agaricus. Si ergo vermes ex elemētis aut nutrimentis oriuntur, per medicamen ex nutrimentis interfici debent. Aerei Agarico iugulantur. Aquei centaurea. Bufones & Stelliones ab vno medicamento interimunt. Qui ex mineralibus naſcuntur, per vitriolum album perimi debent. Sic, qui vermes fiunt ex calce, ex cachimiis, ex marcaſitis, per Arſenicum occidendi ſunt. Et interfectionem oportet eſſe talem, vt vermes eam guſtent. Quæuis medicina, vermes occidens, venenum eſt. Et cui res quælibet a natura appropriata eſt, eidem etiam adhibenda eſt. Sic ſi de colocynthide aliquid adhibetur animalibus ipſis venenum eſt. Ea interim homini in morbis nonnullis ſalutaris eſt. Agaricus homini ſalus, muſcis venenū exſiſtit. Huiuſmodi medicamina omnia contra vermes præbenda ſunt. Farina ex carioſa abiete, vermes ex nutrimentis interficit. Puluis ex ligno quercino tollit lumbricos, pręſertim ſi addantur carbones ex turbeth, agarico vel ſilere montano. Puluis contra vermes potens etiam de agarico fit, qui iis ſorum venenum eſt. In fodinis Schwatz vicinis particula nigra adhæret, quæ vermes potenter iugulat. Cuius doſis eſt granorum decem. Poteſt tamen commiſceri cum ſaccharo, Entiana, garyophyllis, &c. In cupri mineris deſuper muſcus niger adhæreſcit, qui optimus eſt contra vermes: puluis de pino perimit lumbricos.

Remedia vermium.

Deſcriptio contra vermes ex nutrimento.

℞ *Alcepatici* ℥ iij. *Myrrhæ* ʒ ß.

Trochiſc. de ſilere montano ad pondus omnium. Fiat puluis. Doſis a ʒ j. vſq; ad ʒ iij. vel ʒ iiij. Pueris minor doſis debetur, velut ʒ ß. Vtere ad aliquot dies.

Alia.

℞ *Oleum de colcothar coagulatum*, & tum demum in ſuā ſubſtantiam reductū: mirabiliter occidit vermes, viperas, bufones, araneas, miſce tamen cum aceto. Doſis g. ij. vel iij.

Oleum ex colcothar.) Si iterum coagulatur, ad colcothar redit. Huius doſis eſt gran. 5. Hoc mirabiliter occidit.

Correctio Theophraſti.

℞ *Alcali de colcothar* ℈ j. *Agarici, liquoris centaureæ.*

Colocynthidis. an. g. x.

Ol. de myrrha. q. ſ. pro incorporatione, fiant trochiſci. Doſis g. v. pro pueris: pro adultis g. x.

Mandella eſt ſemen ellebori nigri.

Deſcriptio contra vermes ex mineralibus.

Ol. Hypericonis. Mandella (eſt ſem. ellebori alb.) an. ʒ j.

Mumia

Mumiæ præparatæ ʒ ij. Liquoris Aloepatici ʒ ß.

Cretæ marinæ q.ſ. pro incorporatione. Reduc. in trochiſcos.

Contra Aſcarides.

℞ *Herbarum perforatæ, Betonicæ vtriuſque. an. M. ß.*

Trochiſc. de Agarico ʒ j. Myrrhæ ʒ ß Reduc ad formam.

Medicamen ſi vermes fuerint ex Elementatis ſiue ſpermate, vel ſerpentum, vel inſectorum alterum.

℞ *Vitrioli cuperoſi* ℔ *x.* (Vitriolum cupreum eſt, quãdo vitriolum cum cupro coquitur.) *Vitriolum cuperoſum quid.*

Alcool vini ℔ *xx. Salis Gemmæ* ℔ *v.* Reduc in Alembicum cum reiteratione debita. Fiat oleum.

℞ *Huius olei* ℥ ß. *Hematitis* ʒ ß.

Magnetis ℈. vij. F. Mixtura. Doſis a gr. iij. vſque ad vij.

Hoc medicamen vermes vniuerſos, ex ſpermate genitos tollit. Si vermes fuerint in ſtomacho, ex prima illico doſi pelluntur. Si in inteſtinis vermes iacent, non adeo ſtatim cedunt, ſed doſis ſæpe iteranda eſt. Sin autem in matrice vermes fuerint, peſſarium concinnandum eſt ex hoc medicamento cum melle & ſale, quod inditum matrici, tam diu ibi relinquendum eſt donec ſponte ſua excidat. Vermes occiſus ſi elabi nolit, cum pulegio & naſturtio menſes prouocandi ſunt. Cum his promte eiicitur.

PARAGRAPHORVM LIBER TERTIVS.

De Caducis.

CAP. I. PARAGRAPHVS I.

Morbi Declaratio.

OMnis lapſus a ſpecie caduci deſcendit, per generationem caducam a cerebro. Cerebri potentia eſt de conſernatione rerum prima, & hoc propter cerebellum. Sed mẽbrorum lapſus, vel caducus materialis eſt paroxyſmus deſcendens a nucha, id eſt, ex parte cerebri. Ergo lapſus a cerebro paroxyſmus eſt occipitis. Signa vero ex motione totius corporis cadunt & ſpaſmum eiiciunt.

Ægritudines, ex vna origine deſcendẽtes, ſub vno capite comprehendi debent, vt eſt *Catalentia, Epilentia, Analentia, &c.* Hæ omnes deſcendunt a Nucha. In caduco ergo paroxyſmus morbum indicabit. In Catalentia, Epilentia & Analentia curæ nulla differentia eſt. Omnis adeo caducus ex cerebro oritur. Et cura eſt eadẽ, ſi caducum quis habeat in ventre, & in membro. Principiũ paroxyſmi eſt in capite, ſed nõ cauſſa. *Catalentia, Epilentia, &c. a nucha oriuntur. Caduci ventris & membrorũ cura vna eſt.*

PARAGRAPHVS II.

Nunc, quæ ægritudines ad caduca genera pertinent, ſunt iſtæ. Epilepſiæ omnes ſpecies: ſuffocatio matricis extra locum. Syncope cum ge-

neribus ſuis (videlicet deliquiũ rediens, & ſyncope non rediens, vertigines, & id genus.

Si ſpecies curandæ ſunt, omnium cura vna eſt.

Syncopis quid. Syncopis eſt deliquium ſemel incidens. Si vero ſæpius fiat, vera ſyncopis euadit. Caducum etiam ſuffocationes Matricis cient. Quando ſuffocationes paroxyſmum caducum inducunt, cura caduci etiam inſtituenda eſt. Fit etiam, vt aliqui ex fame diuturniore cadant. Hi quoque ad curam caduci pertinent.

Paragraphvs III.

Sunt & plures ægritudines ex generibus de caduco ſine lapſu: ſicut tetanus, ſpaſmus, tortura oris, (quæ ſtatim conuellunt & obſtipant) vniuerſalis Apoplexia, contracta paralyſis, incuruatio per ſpinam dorſi, aut membri particularis cum ſpeciebus ſynthenæ virorum & mulierum.

Spaſmi cura, cura caduci. Syncopis ſignum eſt deliquium animi, quando in ſtomacho dolores ac tormenta oriuntur: cum ægri ad ſe a paroxyſmo redeunt, homines agnoſcunt.

Quilibet ſpaſmus ac tetanus per curam caduci ſanari debet. Apoplexia, quæ ſtatim cum ſpaſmo incidit, curari debet vt caducus. Si oculos diſtorquent, & dentes collidunt, & poſt hæc ſpaſmus oritur: tunc apoplexia ex caduco deſcendit. Si Apoplexia ex gutta ſit, ægri recto obtuitu præſentes aſpectant, & ſpumant, ac liueſcũt. Hæc enim *Paralyſis eſt vel caduci, vel guttæ.* guttæ ſigna ſunt, quæ huc non pertinet. In paralyſi ſi caducus inſulturus eſt, a cerebro incipit, & ſpaſmus ſeu tetanus inuadit latus illud, quod feriendum eſt. Hæc paralyſis ex caduco eſt, non ex gutta.

Paralyſis autẽ ex gutta ſenſim corripit: ægris ſpuma circa os oboritur, & obdormiſcunt, & membra illis deprimuntur ac concidunt, quæ feriuntur. Hæc paralyſis ad curã caduci nõ ſpectat. Quilibet morbus, qui cum ſynthena eſt, ad caducum pertinet.

Synthena. *Synthena, &c.*) Spaſmus conuulſio.

Incuruatio) in ſpina dorſi fit, quãdo deorſum gibberum fit. Ad caducum refertur. Pars cum paroxyſmo epilentico cadit. Hi ſtatim labuntur, cum ſpuma oris, ac paroxyſmus ex cerebro oritur. Pars altera paroxyſmum Apoplecticũ exhibet. Synthena Apoplectica eſt, quando ſpumoſi fiunt, & aquam ore fundunt.

Analepſia. *Analepſia.*) Ita inuadit, vt primo naſus aboleſcat: Poſtea Analepſia ſequitur.

Catalepſia. *Catalepſia.*) Hic morbus ſi inuaſurus eſt, ægri duabus horis ante dormituriunt.

Epilepſia. *Epilepſia.*) Hanc præcedit duabus fere horis ſpuma candida.

Synthena. *Synthenæ.*) Hanc antecedunt tormina ſtomachi & cruciatus, & hoc ſolo ſigno ab illis dignoſcitur, vnumque & ſimilem paroxyſmum habent. A paroxyſmo quando exſuſcitantur, homines illico agnoſcunt, & frequentius in paralyſin, quam ſyncopen aguntur.

Vertigo. *Vertigo.*) Sæpius corripit, ſi deſuper ex alto loco, velut de ſcalis, &c. deſpiciatur. Hanc caducus excipit, cura caduci ſanandam. Multis etiã paroxyſmus obrepit, quando aquis vehuntur, ab agitatione & commotione.

Tetanus. Tetanus, quando membra omnia conuellit, paralyſis eſt ex caduco.

Synthena. *Synthena.*) Viros ſæpe ac fœminas corripit, quando pedes ipſis refrigerantur, ſi per aquas tranſeunt, aut ſi profluuio laborant: cuiuſmodi paroxyſmus poſt ectiduum plerunque reuertitur. Huius cura eſt, vt paroxyſmi epilentici. Synthena etiã in morbis chronicis incidit. Et tum mortale eſt. Et quando patientes de tremore manuum pedumq; quæruntur, eoq; frequenti, mortale eſt. Recta ergo iſte morbus inuadendus

eſt, &

eſt, & curandus, vt caducus. Omnes ægritudines, quæ ſigna epileptica exhibent: in his omnium primo ad morbum caducum cura impendenda eſt, quicquid alias morbi accidat.

CAP. II.

Cauſſæ & loci affecti declaratio.

PARAGRAPHVS I.

CAuſſa totius morbi in chaos eſt. Nam cetera, quæ in caducum tranſeunt partem ſuam habent in chaos. Per hoc elementum deſcendunt, & aſcendunt per modum tetani & ſpaſmi. Alius eſt morbi Realgar in chao, & alius aquæ.

Quicunque verum ac genuinum de caduco fundamētum intelligere velit: huic opus eſt, vt conſideret, quod 4. ægritudines a 4. elementis producantur. Quoduis enim elementum peculiarem caduci ſpeciem gignit. Chaos in homine ſe habet, vt in terra. Et Chaos eſt aer in corpore diffuſus, velut in exterioribus. Vnde fit, vt chaos per totum corpus diſtribuatur, & nec in calore, nec in elemento ignis conſiſtat. Sed velut in maiore mundo venti concurrunt: ſic in caduco cauſſa morbi veluti ſpaſmus quidam per chaos deſcendit aſcenditque. Cauſſa eſt: ſicut venti inter ſe mutuo ſpirant: ſic ſimiliter etiam in morbo caduco. Realgar eſt morbus, qui ex mineralibus ſuam originem ducit. Et hic duplex eſt: Aeris & Aquæ. etſi alias quoque terræ & ignis Realgar ſit.

Chaos in homine quale.

Realgar morbus qualis & quotuplex.

PARAGRAPHVS II.

Materiata cauſſa hæc eſt, quæ in mineralib. chaos eſt, ex iſtis mineralibus prima caduci generatio & ſpecierum. Medicum eſt ſcire, quod quatuor mineralia ſunt, & morborum elementorum quatuor, in phyſica & chirurgia.

Vbi in aliquo membro contractura: ibi chaos petit exitum. In chao ipſius Elementa deprehendimus. Iam ſi morbus caducus in eo conſiſtit: eius minera conſideranda eſt. Et chaos nullum alium generat morbum, quam caducum. Neceſſe eſt ergo, curam ex ſolo elemento aeris procedere.

PARAGRAPHVS III.

Locus cauſſæ in caduco Chaos eſt. Nam ſicut in aliis partibus mineralia ſua faciunt, ita & in chao. Sciendum igitur, quod cauſſæ totius morbi Mercurialia ſunt, & ſpecies morbi ſpecies Mercurii.

Mercurius ſublimatus facit paroxyſmum Apoplecticum ſuo fumo, facit & epilepticum.

Fumus Mercurii Apoplexiam & epilepſiam, ciet.

In hoc paragrapho tantum cauſſa attendenda eſt. Quoties ergo chaos & Mercurius ad nequitiam procedunt, morbus caducus generatur. Et quot ſpecies Mercurii ſunt, tot ſpecies etiam ſunt caduci. Et qualis morbus, talis ſpecie. (Morbus adeo vehemens eſt, vt a laborantibus non ſentiatur, quia dormiunt.) Species Mercurii ſublimati eſt vera ſpecies Analepſiæ.

PARAGRAPHVS IV.

Pone ſimilitudinem cauſſæ huius morbi in chaos ex Seldonio alkali, croco, pontico aut thereniabin. Nam ſicut iſta in poſitū penetrant, nouam generationem faciunt: ita & generatio Mercurii ſuum oſtendit periculum, pertranſit membra, & iuxta Ilech in membris paroxyſmum alit.

Sicut crocus & seldenū aquā tingit: ſic ponticum etiā ac fel, quicquid attingunt,

Calcedonū & crocus aquam tingunt.

amarum reddunt. Similiter paroxyſmus quoque Epilepticus, qui non ex cerebro, ſed ex chao prodit, vniuerſa membra mouet. Et paroxyſmus iſte ad conſumtionem Mercurii vſque protrahitur. Eo enim ad conſumtionem pergente, paroxyſmus inteſtina, ſtomachumque & omnia interna euertit. Et hæc ſpecies grauiſſima eſt, ad mortem deducens. Sinthena mortalis eſt.

CAP. III.

De Diæta.

PARAGRAPHVS I.

Nutrimenta ſunt duplicia.

Diæta caduci morbi eſt cura toti⁹ ægritudinis. Sūt enim medicamina caduca nutrimēta morbi. Nutrimentorū duo ſunt genera, Genus, quod facit morbum: & Genus, q̄ expellit morbum, vt fœtor carnis caprinæ, in contrariū decoctio anguillę: Sic de Muſſula in contrariū eſt agnus.

Muſſula quid.

Diæta in caduco morbo pro cura habenda eſt. *Muſſula* eſt ſciurus ater, qui caducum prouocat, cui obnoxius eſt. Contra hunc agnina caro prodeſt. In vera cura conſtituenda opus eſt, diætam poni. In Elementis cura ex nutrimentis inſtitui debet. Similiter & in hoc morbo. Vitanda eſt caro, quæ eſitata caducum prouocet. Talis eſt ſciurorum nigrorum, qui caduco laborant. Caro caprina caducum prolicit illis, qui ei obnoxii ſunt. Potus de pomis vitandus, vt qui caducum ſuſcitet. Et ſicut hic potus venenum eſt: ita potum lac ouillum medicamen eſt.

Muſſula caro caducum ciet.

Potus de pomis caducū ciet.

PARAGRAPHVS II.

Nutrimēta ægrorum in caduco ſunt iſta: viſcus quercinus pro ſale: ſemen pœoniæ pro confectis: radices pyrethri pro petroſelino: folia Hellebori pro beta.

Viſcus quercinus contra caducum.

Viſcus Quercinus caducos impugnat, & tandem caducū expugnat. Et qui hoc morbo laborant, his viſcum quercinum pro ſale miniſtrare oportet. Et qui iuſculum edunt, in quo viſcus quercinus incoctus ſit, nullo ſale addito, id veriſſimum ſignum caduci eſt.

Pæoniæ, pyrethrū, helleborus, &c. caducum curant.

Semen pœoniæ pro confectis adhiberi debet: Pyrethrū caduco affectis loco petroſelini in offas inditum, morbi curatiuum eſt. Et veluti braſſicam alias eſitare ſolemus: Sic herbæ quoque contra epilepſiam patienti præberi debent. Et folia hellebori nigri meliora ſunt, quam albi. Æger aliis etiam iuxta cibis vti poteſt, excepta carne caprilla & ſciurina. Et quales inueniuntur aut corripiuntur ægri: tales manent. De cumino frequenter bibendum eſt. Liberat enim hominem a caduco.

PARAGRAPHVS III.

Ab his cauendum eſt, vbi vitioſum ſperma, vbi odor vitriolatus, vbi ventorū generatio, vbi libidinis prouocatio, vbi acuitas eſſentificata.

Qui morbo caduco detinentur, ſedulo abſtineant ab illis, quorum ſperma monſtruoſum eſt, vt ſunt poma, pyra: &c. Vitent etiam, quæ vitriolum carbonibus impoſitum reſipiunt. Aromata nocēt: nocent raphanus & rapum. Cuminum & fœniculum proſunt. Fugiantur omnia, quæ libidinem ſtimulant. Quamuis liceat rapa illa edere, quæ parua ſunt & dulcia

CAP. IV. DE CVRA CADVCI.

Paragraphus I.

In cura

IN cura caduci præ manibus ſunt experimenta Arcana cum experientia, & ingenia cum ſpeculatione, pleraque elementata compoſita.

In cura caduci quatuor cõſideranda veniunt: *Experimenta.*) hoc eſt, ars vel medicina vna vnius morbi, paroxyſmum quidẽ tollens, non morbum, qualia plurima ab hominib. inueniunt. Omnia autẽ experimenta in ſe arcana habent: Sed pleriq; ignorant Doſin. Tale eſt in hoc morbo cranium hominis: cuius præparãdi modus is eſt, vt calcinetur, & a calcinatione reuerberetur, & tandem Alkali extrahatur. Hic doſis vera cenſenda eſt. Ea autem per ſola experimenta cognoſcitur. Ex cranio etiam extrahitur oleum, cuius grana tria prębenda ſunt. Arcanũ eſt, ſi cõtra Medicorũ canones curatio perficitur. Arcanum eſt ex vitriolo, quod morbum tollit vtcunq; inueteratiſſimum.

In cura caduci conſideranda quæ.

Experimẽta quid.

Arcanum quid.

Ol. vitrioli contra caducum.

Deſcriptio olei vitrioli contra morbum caducum.

℞ *Vitrioli Romani vel vngarici* ℔.xv.

Liquoris pæoniæ, camphoræ, raſuræ eboris, ſpodii an. ℥ ß.

Deſtilla per retortam, aut per deſcenſum vſque in colcothar. Poſtea

℞ *Huius liquoris* ℔ iij *Alcohol vini correcti, Aquarũ Meliſſæ, Valerianæ an.* ℔ ß.

Colcotharis ℔ j. Reduc per retortam, tum

℞ *Huius liquoris* ℔ j. *Colcotharis recentis* ℔ ij.

Deſtilla per phiolam, per diem & noctem, & exibit phlegma, liquor & oleum: Poſtea deſtilletur per balneũ Maris, & ſecedet phlegma. Deinde deſtilletur per phiolam, & ſecedet Liquor. Tandem deſtilletur per arenam & oleum effluet. Phlegma adhibendum eſt infantibus. Doſis eius eſt ʒ j. ante paroxyſmũ. His qui intra annũ 20. & 40. verſantur, Liquoris ℈ j. præberi ſolet. Qui annos 40. exceſſerunt, his oleum datur granorum trium pondere. Et dari poſſunt iſta cum aq. chelidoniæ, valerianæ.

De Ingeniis.

Ingenium eſt, ſi quis inuenit, quod manib. perficitur, velut inciſionis, ſed in caduco neq; ſcarificatio, neq; venæ ſectio prodeſt. Si morbus ſuum exitum habere põt, paroxyſmus remittit. Suum aũt exitum in capite molitur. Et per ſectionem inſtitutam exitus, hoc modo iuuandus aut promouendus eſt. Paroxyſmo inſiliente ſomnus illico inducendus eſt, vt cranium inſtrumento cenigato eo facilius & commodius perforari poſſit. Poſtea ne foramen coeat, imponatur lycinium, quod tentam magiſtralem nominant, & foramini canna argentea infigatur, & vulnus cum oppodeltoch in ambitu carneo vniatur & conſolidetur. Sic ergo, dum vapores epileptici per cannam euaporant, patiens aut nihil aut minimum a morbo moleſtiæ perſentiſcet. Hoc remedium in iunioribus quidem bono euentu adhibetur: ſed in adultioribus locum non habet. Iunioribus præcipue etiam, per camphoram, ſpodium & vnicornu auxilium præſtatur. Talia enim aerem coagulant.

Modi perforandi cranii.

Cenigatũ inſtrumẽtum quo craniũ aperitur.

Quidam ſpinam dorſi in ſummitate aperiunt. Et quamdiu hæc permaneat aperta, non cadunt.

Fel Ardeæ, ſi deſtilletur & præparetur, aerẽ potenter coagulat: ſicut & balſamum cum galbano. Poſt paroxyſmum eodem etiam Nucha inungenda eſt. Ab elemento: Manna (id eſt, ros exſiccatus, ſi ſeparetur purum ab impuro) præparatum tereniabin, ſi indies gutta vna vel tres in vino potentur, paroxyſmus nullus infeſtat. Et medicamen hoc fœminis ſalubrius eſt quam viris. Tereniabin eſt ros Maialis, præparatus per balneum maris. Confert in Apoplexia, Epilepſia, Paralyſi epileptica.

Fel ardeæ aerem coagulat.

Tereniabin quid.

Pro experimento etiam facit, ſi ſumas ſanguinem hominis ſani, hoc modo.

℞ *Sanguinis humani* ℥ iij. *Alcohol vini* ℥ ß. Deſtilla poſt digeſtionem.

Ponantur in fimum equinũ ad digeſtionem. Poſtea deſtillentur: deſtillata iterum ad digeſtionem reponantur ſex ſeptimanis, & in fundo quid apparebit coloris aurei, quod optimum eſt. Huius ℈j. ſingulis menſibus ſumatur ſub lunam nouam. Id duodecies ſimiliter, hoc eſt, integro anno, iteretur. Hoc medicamine morbus penitus tollitur: ideo pro cura vera id habendum eſt. Inſuper radix quoque pyrethri & pœoniæ deſtillata per Alembicum curatiuum certum eſt, ac opis multum præſtat. Si probare ac noſſe velis, an æger ſanus ſit factus: accipe cornu capræ ℥ ß. & aſſæ fœtidæ tantundem: Impone carbonibus, fumum ſi æger haurit, illico cadit. Si vero morbo recte curato euaſerit, non cadet.

Doſis ſanguinis humani ℈j.

Examen caduci.

PARAGRAPHORVM LIBER QVARTVS.

De Vndimia ſeu Morbis Reſolutis.

CAP. I.

Morbi Declaratio.

PARAGRAPHVS I.

Hvius morbi matrix Elementum Aquæ eſt: cuius proprietas & eſſe ſunt in congelatis. Quia ſicut aer eſt chaos, ita tanquam glacies hoc elementum in corpore exſiſtens materia eſt mucilaginoſa, cryſtallina & gluten, vt clarum oui.

Vndimia matrix aqua.

Vndimia in ſolo eſt elemento Aquæ. Elementũ Aquæ, quod in corpore exſiſtit, eſt mucilaginoſum congelatum: & propter eo gelationem, quando ea diſſoluitur, eſt principium morbi. Omnes aquæ, quæ in vulnera abeunt, elementum ſunt aquæ, vt ſinophea.

PARAGRAPHVS II.

Quod ſi hæc elementata, vel ex ſpeciebus ſpecies vna ſumeret reſolutionẽ, principium morbi vndimiæ primum eſt, iuxta qualitatem ſpeciei, aut omnium, ex quibus ducit originem. Vndimia Rochæ vel ſciſſa vel Glaciei, vel Nitri.

Hypoſarcha ſpecies quot.

Sudoriferũ ferta.

Si quando ergo elementum aquæ vigore ſuo congelationem pertranſit, morbus inſilit. Vndimia eſt Hypoſarca: hypoſarca peruadit omnia membra, & mortem inducit per frigiditatem. Nec aliud eſt, quam reſolutum alumen. Ipſius ſpecies ſunt ex rocho, vel ſciſſo, vel glacie, vel nitro. Id ex tribus documentis liquet. Primo ex purgatione. Nam ſi ægro Turpethum detur, aut per ſedem, aut vomitum Aquam excernet, quæ ad ignem cocta alumen deponet. Idem fit & per vrinã. Nam ſi raphanus ſylueſtris aut alia diuretica propinentur, ſpecies hypoſarcæ prodibunt. Tertio per ſudorem idem quoque ſimiliter exhibetur. Nam ſi theriacæ ℥j cum Euphorbii ℈ ß. propinetur, ſudor largius prouocabitur. Lintea reſiccata ſi quatias, puluis quidam inſtar ſalis decidet, qui morbi indicium exhibet.

PARAGRAPHVS III.

Quæ mineralia huius ſunt conditionis, vt Rochum ſciſſum, glaciei & nitri, congelatum habent naturã, aluminoſam, (id eſt aluminis radij) albuminoſam, cum exemplo prædictorum: ex vna parte gluten, ex altera liquor tenax in toto corpore.

Si alu-

Si alumen reſoluitur hypoſarca gignitur. Veluti ſi Rochum reſoluatur, hypoſarca rochi eſt: Sic de ſciſſo, glacie & nitro iudicandum. Si palpebræ intumeſcunt, ſignum id hypoſarcæ eſt. Artus ſi ita intumeſcunt, vt preſſa cutis veſtigia relinquat, ſignum hoc quoque hypoſarcæ eſt. Idem ſignant etiam foueæ ad ſpinam dorſi in manibus ac pedibus. Et huiuſmodi ſigna 16 vel 18. annis prius apparent. Si calor faciei alteratus ſit, & foueæ fiant, ſignum id eſt mortis. Quæ mulieres profluuium habēt, ſi illud reſiſtat ac ſupprimatur, & ſpina dorſi foueis notetur, ſignum hoc hypoſarcæ eſt. Quo caſu nihil conferentius & ſalubrius eſt, quam vt profluuium prouocetur. Hoc enim quamdiu durat, fœmina ab hypoſarca immunis exſiſtit. *Hypoſarca ex alumine reſoluto.*

Paragraphvs IV.

Caſus Reſolutionis cum cauſſa eſt elementum accidens, terreum accidens a ſuo procedit reſoluto: Aereum accidens ex coniunctione internorum & externorum elementorum. Aqueum accidens a vaporibus vtriuſque elementi permixti: ſed igneum accidens ex ſpiritibus elementorum ſuorum.

Alumen quatuor habet accidentia ſecundum quatuor elementa, ſicut congelatum in corpore exſiſtit. Si terreum elementum moueat ac ſoluat, ægritudinem nullam ſuſcitat, ſed elementum aquæ cogit ad ægritudinem aut hypoſarcam. Et hoc ſciendum propter curam. Iam ſi Vndimia ſit terræ, ex alumine Rochio eſt. Conuenit ergo ex eodem curam quoque procedere elemento. Porro ſi elementum aeris quoque ſimiliter permiſceatur, generat hypoſarcam aeris. Si autem elementum aquæ ipſum abſque alio elemento morbum moueat, & ſalia ſua propria reſoluat, generat hypoſarcam aquæ. Quando denique elementum ignis cum elemento Aquæ ſimiliter iungitur, hypoſarca ignis fit. Et hæc propter curam ſedulo noſcenda & diſtinguenda ſunt, vt qua ratione ea inſtituenda ſit, ratum habeatur.

Paragraphvs V.

Diæta vndimiæ Medicina eſt. Et vndimia ſi ſicca fuerit, vtilis medicina. Si humida, perditionis ſignum.

In cura obſeruata comprimis diæta opus eſt. Fabæ, lentes, cicer ſalubria ſunt. Caro toſta non conuenit. Stomachus enim ab humiditate ſolutus, digeſtioni aptus non eſt. Panis fabaceus optimus eſt, in hypoſarca eſitatus. Herbæ diureticæ omnes conueniunt, quia humiditatem ſecum extrahunt. In vinum poni, & cibis permiſceri debet lupulus. Expellit enim humiditates ſtomachi, dum vrinam prouocat. *Vndimia qualis diæta.*

Cura in duobus poſita eſt. Primo corpus purgandum eſt. Poſtea ſpecificis roborandum & confortandum. Proceſſus autem curæ iſte eſt, vt ſucceſſiue purgetur cum ſilere montano, quæ purgatio valida eſt in hypoſarca, ſi in iuſculo decoquatur, & huius ℥ ij. vel ℥ iij. ſorbeātur. Sic in vino laxatiua quoque danda ſunt: veluti ſi turpethum in vino ſuſpendatur & maceretur. Poſtea ad prouocandam vrinam digrediendum. Hoc facto, vera cura adeunda demum eſt. Alia, velut clyſteres, parum conferunt. Nonnunquam etiā cum theriacæ ℥ ß. & euphorbii ℈ j. ſudor prouocandus eſt. Manna, Crocus, Martis, Liquor corallorū, dulcedo Saturni, in omnibus huius morbi ſpeciebus valent. Eodem modo etiam raphanus maior in aqua decoctus, & cum melle in electuarium concinnatus, valde vtilis exſiſtit. Poſt hæc omnia vera cura incoanda eſt. In vndimia autem principale eſt Diacubebe, cuius compoſitiones in ſpeciebus ſingulis ſequuntur. *Vndimia cura.* *Siler montanum prodeſt vndemia.* *Diacubebe principale in vndimia.*

Cura vndimia terræ. *Deſcriptio in prima ſpecie, hoc eſt, in vndimia Terræ.*

℞ *Specierum diacubebæ* ʒ j. *Carabe ſeminis plantaginis Anethi an.* ʒ j. *Zuccari mundati q. ſ.* F. Mixtura. Doſis ʒ j ß. mane & ſero in vndimia terræ.

Aqua. *In ſecunda ſpecie, id eſt, aquæ ex alumine ſciſſo deſcriptio.*

℞ *Spec. diacubebæ* ℥ y ß.

Corallorum rubeorum Mumiæ, ſang. Draconis an. ʒ iij. Fiant trochiſci cum tragacantho diſſoluto in aq. Endiuiæ.

Aeris. *In tertia ſpecie, Aeris, glaciei, ſcil. deſcriptio.*

℞ *Diacubebæ* ℥ j. & ʒ y. *Cubebarum* ʒ ij.

Raſuræ eboris, camphoræ, ſpodii an. ʒ ß. F. trochiſci, vt ſupra.

Ignis. *Pro quarta ſpecie, id eſt, Ignis & Nitri deſcriptio.*

℞ *Specierum diacubebæ* ʒ vj. *Zinziberis* ʒ j. *Maſtichis* ʒ j ß. *Alkakengæ* ʒ iij ß. F. trochiſci, vt ſupra.

PARAGRAPHORVM LIBER QVINTVS.

De Morbis ſiccis ſeu phthiſi.

PARAGRAPHVS I.

QVod ſi elementum igneum in ſuam ſiccitatem abit, certum ſignum eſt aliorum etiam elementorum conſumtionis. Sciendum autē, hanc ſiccitatem ex ſicco igne deſcendiſſe, cum conſumtionibus trium elementorum in ſuis corporibus.

Phthiſis quid. Tabes ſeu phthiſis, aut morbus ſiccus alias vocatus, nihil eſt aliud, quam cōſumtio, aut partiū cum doloribus, aut totius corporis ſine paroxyſmo & doloribus. Primo aūt in corpore coagulatum reſoluitur. Poſtea conſumit elementum ignis ſua ſiccitate partes corporis, & tria reliqua elementa, ac ſpatio anni vnius vel duorum omnes corporis ſuperfluitates penitus exhaurit tollitq;. Interim ex alimentis in partium nutrimentum nihil aſſumit. Vnde vel partes, vel corpus totum ſiccum efficitur & extenuatur. Hæc aūt extenuatio ex cæca & latente impreſſione cœli fit. Vocatur alias Aridura. *Tabis particularis quæ ſigna.* Morbus autem hic vel membrum vnicum tantum affligit, aut plura, aut totū corpus. Nec vitium hoc in ſolo pulmone conſiſtit, verum etiam in cerebro, corde, hepate, renibus, liene & partibus aliis, velut in carne, in oſſibus, venis, neruis articulorum, ſynouia, medullis &c. Sub vno autem nomine ſpecies vniuerſæ comprehendūtur, quæ ex ſignis, quæ varia ſunt, præcipiuntur ac diſcernuntur. Tremor indicat cor cōſumi. Tuſſis & puris ſcreatio, læſi pulmonis certum indicium exhibet. Copia vrinæ hepatis & renum vitia prodit. Tuſſis ab hepate quoque affecto oritur, ſimiliter & a renibus. Inflammatio punctionis, & dolores laterum, ſplenis & hepatis conſumtionē arguunt. Ardor fellis eſt: Grauitas & compreſſio ventriculi Caro patitur cauitates & ſciſſuras, quæ in genibus admodum periculoſæ ſunt. Nerui contrahuntur, ſanguis exſiccatur, ſynouia dolet. Et hæc eſt conſumtio partium, a qua certi ſui dolores nunquam ſeparantur. *Tabes vniuerſalis quæ ſit.* Vniuerſalis tabes totius corporis lentior & tolerabilior eſt, & corpus extenuat citra ingentem dolorem. Si cutis circa genua rumpitur aut ſcinditur, conſilium aut cura nulla proficit.

PARA.

PARAGRAPHVS II.

Quare notandum in his, quod ſiccitas ignis minutionem corporis facit, propter humiditatem. Pars ſicca & cruda Mors eſt. Humiditas vero ipſa ægritudo.

Huius morbi principium, aut cauſſa non principaliter ab oppilatione, aut catarrho humido eſt: ſed fit ex occulta impreſſione cœli. Sol enim microcoſmi omnes humiditates conſumit: Vnde corpus & membra exſiccantur. Tandem mors ſequitur, aut membrorum, aut corporis totius. *Phthiſis cauſſa occulta.*

DE CIBIS.

Liquiritia, polypodium, lentes, vuæ paſſæ, ſemen portulacæ cum Lactuca, Raphanus maior & minor, caulis Romana, Bleta rubea. *Phthiſis diæta & cura qua.*

CVRA.

℞ *Axungiæ cerui* ℔ x. *Ol. de Baccis lauri* ℥ vj.
Medullæ cerui ℔ ß. (*al.* ℔ v) *Ol. de Angelica ad pondus omnium.*
Succi Endiuiæ q. ſ. pro decoctione. Reduc in vnguentũ, ad ſpatium decẽ ſeptimanarũ vtendum. Vnge bis in die, mane & ſero, totum corpus. Hinc laua in aqua acero mixta decocta, tunc reſtaurãtur ſenſim.

Morbus hic ſemel expugnatus, denuo nõ redit. In eo tamen curando prius diæta inſtituenda eſt. Poſtea medicina attingenda. Corpus ita humectandum eſt, vt ſol Microcoſmi ſubinde inueniat, quod cõſumat. Hoc per arcana præcipue obtineri poteſt, quibus Medicus cœlum, ex quo morbi oriuntur, veluti cogit, coercet, ac innouat. Summum autem huius morbi arcanum eſt liquor Margaritarum, qui eſt Elixir. In cibo potuq; aſſumenda quæ conueniunt: vt ſunt, Liquiritia, polypodium, lentes, vuæ paſſæ, portulaca, Lactuca cũ ſeminibus, raphanus vterque, beta rubea, betonica, carduus benedictus, nuces pineæ, maluæ ſpecies omnes. Ex intro aſſumendis, aqua hederæ terreſtris cum tertia parte aquæ portulacæ in hoc morbo comprimis ac ſingulariter iuuat: & ſi fors aliqua corporis vena rupta ſit, tertia pars aquæ cyclaminis addi debet.

Ante reliqua vero omnia compoſitio Diacorallorum in tabe maximi fit. Et hoc modo paratur.

Deſcriptio Diacorallorum:

℞ *Corallorum rubeorum & alborum* ℥ vj. *Ol ſiue liquoris de camphora* *Diacoralli deſcriptio.*
Spodii, ſem. Lactucæ an. ʒ iij.
Florum Antimonii, croci Martis an. ℥ j ß. Reduc ad formam cum tragacantho vel gummi Arabico. Doſis a ʒ ij. vſq; ad ʒ v. vel vj.

Huius medicinæ vſus continuandus eſt, donec vrina ſpumam ſpongioſam non amplius exhibeat, quæ ad priſtinum ſtatum reducenda eſt. Arcanum alterum in hiſce morbis eſt Stybium, quia Saturnum hic dominantem in ſtellam Veneris benigniorem tranſmutat. Experimenta ſunt etiam quædã foris adhiberi ſolita: veluti vnguentum ex pinguedine gliris montani, quem vulgariter murmentum nominant, cuius deſcriptio hæc eſt. *Stybium arcanum phthiſis.* *Vngentum Murmentorum contra phthiſin.*

Experimentum ex pinguedine Murmentorum.

℞ *Pinguedinis murmentorum* ℔ v. *Medullæ bouis* ℔ j.

Taxi ℔. ß.
Ol. Amygdal. amarar. ad pondus omnium.
Vini rubei q. ſ. pro decoctione. Reduc in formam vnguenti, quo vtatur, donec vrina mutetur.

Aliud experimentum per balneum in ſiccis morbis.

℞ *Aq. reſolutæ q. ſ.*
Herbæ valerianæ
Arnegloſſæ.
Allium. q. ſ. pro balneo.

Aqua cum herbis ebulliat, & poſtea in hanc, herbis exemtis, indatur.

℞ *Vitrioli albi, Marcaſitæ argenteæ an.* ℥ ij.
Vitrioli communis, Aluminis Rochi an. ℔ ß.
Sulphuris viui ℔ j. f. balneum.

Sulphur viuum eſt ſulphur non fuſum. In hoc balneo æger decem ſeptimanis lauare debet. Et ſi id octiduũ durauit, addi debet Carabe triti ℥ j ß. aut ſupra. Morbus ſi ſemel exigatur, nõ reuertitur. Quibus in morbo conſumto ragadia aut ſciſſuræ in genubus oboriuntur, his cura nulla ſupereſt.

PARAGRAPHORVM LIBER SEXTVS.

De Lepra.

CAP. I.

Declaratio Morbi.

PARAGRAPHVS I.

Lepra eſt corporis elementati putrefactio cum mineralibus ſuis. Quatuor igitur ſpecies lepræ ſunt. Eſt etiam lepra permixta, etiã compoſita, & lepra vniuerſalis.

Lepra quid.

Lepra nihil eſt aliud, quam corporis in putrefactionẽ degeneratio, ex qua iſte morbus oritur. Primo autem Lepra in membris minus principalibus ex elementis oritur. Vnde quatuor ſpecies recenſentur, Terræ, Aquæ, Aeris, Ignis. In principalibus membris Lepra gignitur extra elementata. Poſtea putreſcit interdum elementum vnicum: quæ Lepra ſimplex vocatur. Aliquando duo vel plura ſimul putreſcunt. Vnde lepra mixta vel compoſita oritur. Si autem elementa ſimul omnia in putredinem abeant, lepra fiet vniuerſalis, cuius certum indiciũ eſt: ſi digitus, auris, aut naſus integre decidat. Si elementum vnum putreſit, cetera veluti reluctantur, vt ne ipſa ſimul corripiantur putrefactione. Duóbus autem elementis putreſcentibus, aut infectis, elementa duo reliqua, & liquor naturæ faciunt, ne corpus totum eadem labe tangatur. Et cuius elementi Mineralia putrefactionem inducunt: eiuſdem membri mors ſequitur, velut & membrorum principalium, ſi lepra in illis hæret. Vbicunque autem locorum lepra centrum ſuum figit, ibi oritur magnus ardor, tumor, ſtupor. Et lepra terræ

Lepra ſpecies quatuor.

Lepra quæ ſimplex, quæ compoſita, quæ vniuerſalis, quæ particularis, &c.

Signa quæ lepræ, terræ, aeris, &c.

terræ in facie primo erumpit. Lepra aquę inuadente, pedes primo intumeſcunt, nec frigus ferre poſſunt. Inflantur etiam genitalia, & exulcerantur, quæ vlcera difficulter ſanantur. Si lepra in elemento aeris ſeu chao hæret, animæ fœtor ſentitur, & corpus totum diſcoloratur. Si elementum ignis ſit, phlegmones totum corpus occupāt, cum ardore ingenti, quæ ab exacto anno denuo redeunt. Huiuſmodi phlegmonica vlcera ſignum ſunt principii lepræ ignis. Supereſt alia etiam ſpecies lepræ, quæ in membris principalioribus oritur, non in elementis. Lepra pulmonem tentante, mineralia pulmonis inficiuntur, vox rauceſcit, niſi pedes prius intumuerunt. Tunc enim lepra iſta cōmixta eſt lepræ aqueæ. Si lepra in hepate ſit, ſitis perit, cutis aſperior euadit, nec cruſtæ tamen decidunt. Lepra veſicæ deſignatur, ſi cōtinenter pus mingitur, & pudenda vlceribus exeduntur curatu difficilibus. Si ſanguis liuidus & arenoſus eſt, ea lepra ſplenis cenſenda eſt. Cordis lepra ſe prodit morſu foueæ pectoris ſeu ſterni, & vlceribus pone in dorſo & circa ſpinam enatis, quoties vel ſcarificatione, vel confrictu cutē vulnerant, quorum cruſtæ decidunt. Lepra in renibus hærente, vrina fit alba cum argilla alba, pulſus rarus & imbecillis eſt, & dolor dentium incumbit poſt quem dentes elabuntur. Lepra ex felle emergente, vomitus infeſtare incipit, ad annum dimidium & longius interdum cōtinuandus, & in lingua tubercula enaſcuntur. Lepra cerebri graueolens pus fundit, & ægri per nares loquuntur, etſi palatū læſum & foraminoſum non habeant, fronſque ipſis & oculi intumeſcunt, & pone in Nucha pruritus excitatur.

Signa lepræ partiū principalium pulmonum. *Hepatis.* *Veſicæ.* *Splenis.* *Cordis.* *Renum.* *Fellis.* *Cerebri.*

PARAGRAPHVS II.

Zephena primum ſignum in lepra & acumina: item color Lazurius, item orizeus, vel compoſitus cum vlceratione.

Hæc ſunt vniuerſalia ſigna. Zephena eſt vlcus ſeu foramen quodlibet in corpore, cuius modi menſurę tandē ſit. Lepra affligente, emunctoria vniuerſa ſuum Zephęnum produnt, & in rotunditatem coeunt, anguſtanturque. His os quoq; contrahitur, & loquuntur velut ex cauo quodam. Aures rubeſcunt velut, in ſalibus. In ſanis etiam circulum rotundum faciunt. In leproſis circulū alium conficiunt. Priapus contorquetur in lepra. Acumen eſt quando aliquid acutius ſe ipſo redditur. Sic definitum acumen habēt naſus, aures, digiti. Hæc vero vniuerſa per lepram acutiora & graciliora fiunt. Quin & dentes ipſi acuuntur. *Color Lazurius* eſt cyaneus. Quando color viuidus cutis in liuorem degenerat, lepræ id ſignum eſt. Nec liuor vllibi manifeſtior apparet, quam in zephenis & acuminibus. Orizeus eſt purpureus. Hoc tali apparente, lepra inſtat. Hoc colore buccæ marcidæ euadunt. Et Orizeus color, ſignum lepræ exiſtit. Si multi colores permiſcentur, ſignū lepræ hoc quoque eſt. Hæc autem ſigna omnia in cute etiam integra apparent. Nam lepra colorum variorum genitrix eſt.

Signa lepræ vniuerſalia. *Zephena quid.* *Lepra omnia graciliora.* *Color Lazurius quid.* *Color Orizeus quid.*

C A P. II.

De Examine Leproſorum.

PARAGRAPHVS I.

De iudiciis Lepræ ex accidente.

L*Eproſorum examen ex his cognoſcitur ſignis. Primū ex vrina ſcatea, ſecundum ex ſtercoribus, & eſt de lepra ex accidente cum prima ſpecie per vrinā, in ſecunda in ſtomachi regionibus cum inteſtinorum partibus.*

Lepra triplex origo.
Leproſi ante examen triduo cuſtodiẽdi.
Signa lepræ ex vrina.
Ex ſtercore.

Qui lepra infectos explorare & dignoſcere volunt, hi opus habent, vt tres lepras conſiderent. Vna eſt ex Accidente. Altera ex ſibi innata natura. Et tertia a Caſu. Vrina ſcatea, lepram ex accidẽte indicat. Quanquam nonnulla lepræ præſeruatiua ſint, quæ illam ita corrigant, vt vere dignoſci non queat. Triduo ergo ante examen æger includendus eſt, ne huiuſmodi præſeruatiuis vtatur. Vrina, quæ ſcatea prodit, in aquam calidam imponenda eſt, & quadra ſeu orbis ex ligno fraxini vitro ſuperponi, & probe obturari rimæ debent. Vrina illa ſi hoc modo deſtilletur, & in orbe aſperum quiddam & candidum (ſi reſiccetur) appareat, certiſſimum id lepræ ſignum eſt. Et iſta lepra ex vrina eſt. Ex ſtercore ita iudicium fieri poteſt. Sumatur ſtercus leproſi, & aquæ iniiciatur, hæcque probe agitetur, poſtea ſenſim ſuperna effundantur. Hoc iterãdum toties eſt, donec nullum fere ſtercus ſuperſit. Quod ſi tandem in fundo inſtar ſalis aliquid reſideat, id lepram in ſtomacho omnino coarguit.

PARAGRAPHVS II.

De Lepra a caſu.

Signum ex ſudoribus cum coagulatione primum: ſecundum ex diuerſitate puſtularum: tertium ex epiglotto & ex capillis. Hæc ſunt ſigna lepræ a caſu.

Sauina eſa lepram gignit.
Et menſtruũ facit idem.
Signum lepræ ex ſudore, &c.

Lepram a caſu contrahit, qui ſauinam edit. Hoc enim certiſſimum ſignum eſt ſecuturæ lepræ. Similiter & menſtruum deuoratum lepram inducit. Si lepra ex caſu per ſudorem noſcenda eſt, ſudandum ægro eſt in balneo ſicco. In hoc ſi ſudor nõ granulatim inſtar perlarum erumpat, adeoq; totũ corpus ſudet: lepræ inſtantis id ſignum eſt. Quin & de leproſo exſtillans ſudor aſſeruatur. Qui ſi refrigeratus ſaleſcit, ſalq; illud in aquam coniectum non diſſoluatur, eius ſignum certum eſt. Idem de ſanguine quoque iudicium. *Ex diuerſitate puſtularũ.*) Sæpe fit, vt tubercula in cute enaſcantur. Id perfectum lepræ ſignũ non eſt. Si tamen proceſſu temporis tubercula illa exulcerentur, & cruſtas contrahant, aut pruritum moueant, ſignum lepræ certiſſimũ eſt. Si cum raucedine vocis pruritus inſultet, aut ſenſus cutis obſtupeſcat, lepræ ſignum certiſſimum eſt. Signa etiam ex epiglotto patent. Epiglottum eſt inſtrumentum argenteum, ſimile illi inſtrumento quo ſutores calceos pedibus induunt. Hoc inſtrumentũ oculis ſubſternitur, & in illud pili diſtringuntur. Qui ſi excidant, ſignum lepræ eſt. Idem teſtantur etiam capilli iuxta aures defluentes.

Epiglottum quid.
Epiglotto vt probetur lepra.

PARAGRAPHVS III.

De ſignis lepræ innatæ.

Sed per concauitates & carnis conſumtiones iuxta pollicẽ: item & per orizeos colores & lazurios, & per luxuriam vehementem, per frigus & colores ab extra, innatæ lepræ ſigna.

Signa lepræ innatæ.

Si buccæ in medio concidant & ſubſidant, ſignum id lepræ eſt. Quibus autem buccæ graciliores, ſuperius craſſiores ſunt: quam inferius, lepram vel hæ quoque arguunt. Quibus fœminis mãmillæ ſuperius duriores, inferius molliores apparent, inſuper foucis factis conſpicuæ, hæ lepram teſtantur. Idem de viris quoque cenſendum, ſi eorum papillæ minus carnoſæ ſint, velut & clunes. Carnis conſumtio ea eſt, quando caro intra pollicem & indicem interiecta pinguis non eſt, cum concauitatibus. Hæc enim lepræ ſignum. Qui poſt coitum vehementẽ famem aut ſitim ſentit, leproſus eſt. Qui nimis leui occaſione vel calore vel frigore percellitur, lepræ ſuſpicionem mouet.

CAP.

CAP. III.

De ſignorum differentiis.

Prima differentia ex Alopecia procedit, cum ſignis faciei, vt in gutta roſacea, in praua tentigine, & in polypo extraneo. Secunda differentia in pruritu eſt ex cauſſa aſſumti veneni. Tertia differentia ab extraneis eſt, vt a Realgare & a frigore, & calore externo. Quarta differentia a carnibus, medicaminibus, & a morbis originem ducit.

Alopecia, amygdalæ in collo, fœditas faciei, lepræ quidē ſimilia ſunt, ſed verum tamen eius iudicium non præbent: ſimiliter & alii morbi veluti gutta roſacea, tentigo praua & polypus extraneus: vbi etſi quidem tubercula appareant, ad lepram tamen ea referenda non ſunt. Pruritum ex venenis ſentiunt, qui venenum deuorarūt, vel cum auripigmento, vel ſale Armoniaco, ſale confecto cum Vrina, etiam ex menſtruis, ex ſanguine hæmorrhoidum, ex ſanguine ſiniſtræ ſaluatellæ. Hæc enim omnia venena ſunt, occidere quidem non valentia, ſed corpus tamen ægrum, & cutem leproſis ſimilem reddentia cum conſumtione. Et licet quidem buccæ concidant, aut digiti gracileſcant, aut ſigna cetera appareant, lepra tamen illa minime eſt. Lepra a frigore & calore lepram gignit & alios morbos, & manus pedeſque finduntur. Si vero lepra futura eſt, in pulmone ea eſt, & raucedinem vocis habent.

A Caloribus.) Sæpe fit, vt Balneatores, velut in Miſnia & Saxonia conſumantur. Hæc tamen lepra non eſt. Lepra tamen nonnunquam ab ingenti calore inducitur. Hi veſiculis exaſperantur, & rauceſcunt, &c. Et hi leproſi nondum ſunt. Sin vero præterea etiam gracileſcant in dictis locis, lepra ea eſt.

Balneatores plerumque conſumti.

A Realgar.) Coquos, qui metalla tractant in culinis, ex his morbus ex realgare infeſtare ſolet. Qui liquefaciunt vel realgar, vel ferrum, plumbumue, aut cuprum, aut ſtannum: his vapor inde exſpirans morbum infligit lepræ non diſſimilem, & eoſdem etiam raucos reddit. Sic qui cuprum eliquant, rubram faciem contrahunt: nec tamen ea morphea aut lepra eſt. Et quicquid non contagioſum eſt, ita vt alter ab altero, illo infici queat, id leproſum minime eſt. Si ergo foſſori aut fuſori alicui mineralium aures aut concidunt, aut intorquentur, & caro intra pollicē tabeſcit, id lepræ ſignum certiſſimū eſt. Similiter etiam de coquis iudicandum. Inſuper & carnis porcinæ proprietas eſt, vt in faciem efferatur & extuberet: quę tamen lepra non eſt, ſed cum quando ſigna procedunt ex zaphena. Sic ſi quis a coitu rauceſcit, niſi ſignum Zaphenæ adſit, lepra non eſt. Lepra etiam ſæpius emergit ex hydrophobia, ex puſtulis, ex alopecia ex morphea, & noli me tangere, & polypo. Quatuor hæc ſi ægritudines generant, & pariunt raucedinem, & præterea amygdalæ lucent: tūc ea lepra eſt, & eſt vnus morbus. Sic ex quartana febri naſcitur pruritus: & quia in magno æſtu bibunt, rauceſcūt. Lepræ tamen hæ nondum ſunt. Si vero poſt quartanam nares concidunt, ſignum hoc lepræ inſtantis eſt. *Ex ſanguine.*) Si ex ſaluatella miſſo ſanguine aliquis in ſiniſtro latere ſcabie tentatur, nec raucedo iuxta adeſt, lepra ex iſto pruritu non noſcitur.

Coqui, morb. ex Realgare obnoxii.

Lepra non eſt, ſi nullum contagium habeat.

Lepra ex quartana ſignum.

CAP. IV.

De Cura Lepræ.

PARAGRAPHVS I.

Lepra in cura ſua duas ſpecies habet: rubeam, & albam. Lepræ albæ hæc ſunt ſigna

Lepræ albæ ſigna.

ſigna: Cutis color alternans, chaos exitus cum fœtoribus, raucedo vocis, & excrementorum feces. Rubeæ lepræ hæc ſunt ſigna: Cutis vlceratio, ſerpigo cum pruritu, & puſtula.

Lepræ albæ ſua peculiaris cura eſt. Sua peculiaris etiam rubeæ.

Lepra alba ſigna.

Leproſo in examen adhibito, lepra alba coloris alterius eſt. Qualis enim cutis in facie, talis in toto corpore eſſe debet. Exitus chaos ſi fœtet, lepræ albæ certiſſimum ſignum eſt. Si fœtores erumpunt alii inſtar toſtæ cœpæ, alii inſtar arſenici: Si vrinæ is fœtor eſt, qualis chaos ex ore: ea res ad curam albam pertinet. Quin etiam ſtercora olent velut fœtor ex ore exhalans. Lepra rubea propter rubeam curam ſic dicta. Si cutis ita vlceretur, vt foramina relinquantur, ad curam rubeam ſanatio referenda. Si veſiculæ in cute erumpant, ad curam rubeam referantur, ſimiliter ſi tentigo praua, ſi alopecia inſtet, iſthæc vniuerſa ad curam rubeam pertinent.

Lepra rubea ſigna.

Paragraphvs II.

Lepra præſeruatiua quæ ſint.

Proceſſus lepræ duplex eſt: Primus de conſeruatione; & ſecundus de cura lepræ. Quæ ad conſeruationem pertinent: iſta ſunt. Antimonii extractiones, ſanguinis eſſentia, de vena cordis perlarum & corallorum liquor, ſpecifica de granis Iuniperi, de meliſſa, cichorea, & valeriana.

Paragraphvs III.

Lepra quæ curatiua.

Quæ ad curam pertinent, ſunt iſta. Auri mineralia, manna virtutes, & TerenIabin, argentum cum ſuis ſpeciebus.

Cura Rubeæ ex Auro.

Vt aurum potabile, liquor auri, ſuccus orizei, liquor aureus. Doſis granum vnum in bono vino, mane. Omnia illa habent vim.

Cura albæ ex Argento.

Oleum argenti, liquor argenti, ſuccus argenti, aqua lunæ. Doſis ℈ ß. ſemel in Luna. Item præcipitatus, argenti & auri ex corpore creato, & dein in primam materiam reductus, poſtea præcipitatus, ſummum arcanum in cura lepræ.

Vltima lepra in coxendice foramina efficit, & dolorem cum conſumtione illius partis, & hæc incurabilis.

Lepra incurabilis.

Qui curam aggredi volunt, elementum conſeruare debent. In hac conſeruatione balſamum naturæ tueri oportet: ac res illis adhiberi decet, quæ cadauer ſuſtentare, ſeu conſeruare queunt, ne id putreſcat: Ex hoc cenſu eſt antimonium, genus minerale, & terenIabin præparatum. Simili modo etiam conſeruat balſamum naturæ. Sic eſſentia vini conſeruatiuum eſt in lepra, nec putredinem admittit. Doſis antimonii ſcr. ß. in lepri mana ſub auroram. Sanguis procedere debet a vena cordis. Eſſentiæ de granis Iuniperi & meliſſæ, putredinem non admittunt. Doſis ſanguinis humani vnc ß. ſemel in menſe in ſecunda die poſt oppoſitionem. Doſis perlarum & corallorum grana iiij. omni die in aurora. Meliſſæ, Valerianæ & aliorum doſis a drac. j. vſq; ad vnc. ß. omni mane.

Balſamum naturæ conſeruant antimonium & manna. Antimonii doſis ℈ ß. Sang. hum. doſis ℥ ß.

Curæ lepræ rubeæ procedit ex aura. Et eſt liquor auri, & aurum potabile, ſuccus orizei, liquor aureus. Omnia iſta habent vim. Doſis, vt eſt granum vnum. Mane in bono vino.

Aurum cura lepra rubea.

In lepra

In lepra alba eſt argentum, oleum argenti, liquor argenti, ſuccus argenti, id eſt, aqua argenti. Hæc procedit ex argento non ſublimato. Doſis argenti ſcr. ſs. ſemel in luna, hoc eſt, a nouilunio ad nouilunium.

Argentum cura lepra albæ.

Semel in luna quid.

Prima materia Solis & Lunæ procedit ex corpore perfecto, & reducitur ad primam materiam. Ille Mercurius tollit lepram induratam.

Vltimum lepræ ſignum eſt, ſi illa eo vſq; deueniat, vt coxendicum dolores infeſtent. Caro in coxis tabeſcit & concidit, velut iuxta pollicem. Et iſto caſu nec cura nec præſeruatio commoda eſt.

PARAGRAPHORVM LIBER SEPTIMVS.

De Gutta

CAPVT PRIMVM.

Guttæ materia.

PARAGRAPHVS I.

GVtta eſt Synouia ſuæ partis, a qua parte procedit, ſequitur ex iſta parte iſtius dolor & paroxyſmus. Gutta paralyſis eſt, & apoplexia, contractio membrorum.

Gutta eſt quodlibet membrum, quod in ſeſe ſuam virtutem perdit. Idem fit in gonorrhœa, in defectu loquendi, in oculis, in auditu. Morbus autem iſte nihil eſt aliud, quam quod membrum officium ſuum obire nequeat. Alias defectionem nullam in ſtomacho habet, aut in nutrimentis. Accidit etiam paralyſis in corde & ſplene. Cauſſa eſt, ſynouia a parte ſua ſeparata. Nullum enim in corpore membrum eſt, quod ſuam ſynouiam non habeat: & in ligamentis ſimiliter. Tendines etiam inſici poſſunt: & tunc ciertur paralyſis in digitis. Fit nonnunquam, vt caro obſtupeſcat. Et iſta eſt paralyſis iſtius membri. Fit etiam paralyſis in dentibus. Et ſi dentes ex morbo excidant, a paralyſi fit. In corde paralyſis ſubitaneam mortem inuehit. Ac ibi gutta non eſt, quę illabatur, ſed cauſſa eſt ſynouia. Eſt enim ſynouia ſtomachus membrorum. Et nutrimenta vniuerſa, quibus membra ſuſtentantur, digeruntur in ſynouiam.

Gutta quid & quando.

Guttæ cauſa ſynouia ſeparata.

Gutta in ſynouia omnes partes, quæ ſynouiam habent.

In quibus partibus caro conſiſtit, in illis ſynouia rubea eſt. Synouia ſanguinis, ſaturate rubra eſt. Synouia cerebri eſt cinerei coloris, craſſiorq; albumine oui. Splenis ſynouia eſt atra. Fellis ſynouia lutea eſt & craſſa. Synouia in renib⁹, hepate, corde, & ſplene, pro partium conditione colorata eſt. Synouia matricis ſatis craſſa eſt, & Veneta, ac admodum lenta. Medullarum ſynouia ſpiſſa & viſcida. Paralyſi ergo inuaſura, mutatur ſynouia, a parte ſua. Et quęcunq; pars mutatur, illa paralyſi corripitur: quæ perſiſtit tam diu, dum ſynouia iterum vniatur.

Synouia qualis in ſingulis partibus.

PARAGRAPHVS II.

Synouia partis ſuæ eſt nutrimentum & conſeruatio retentiuæ & motiuæ virtutis, ex viribus virtutis digeſtiuæ.)

Synouia habet virtutem attractiuam, & retentiuam, & motiuam, & attrahit ſynouia ad partem ſuam. Quod renes attrahunt, ſynouia attrahit, non renes. Sic de ceteris membris. Et paroxyſmus inuadit pro natura membri. Quæ loci ratio: ea paroxyſmi conditio. Si ſynouia ſecedit a parte ſua, ad illam denuo non redire

Synouia qua virtus.

Synouia ſemel perdita, parti non repōnitur.

poteſt. Ideo ſemen vnier dum eſt. Materia peccans purgari non poteſt. Adeoq; ſynouia, quæ a parte ſua reſoluta eſt, ea peccans adimi debet & auferri.

PARAGRAPHVS III.

Ex his ſequitur morbum ex ſequeſtratione eſſe, cum prima generatione anodyni ſuæ partis: quia ſynouia ſeparata relictæ partis inſenſibilitatem facit.

Synouia ſeparata inſenſibilitatem facit.

Si Synouia a parte ſua ſeparetur, facit in illo membro inſenſibilitatem. Sinouia partem in ſeſe ſenſitiuam habet, non membrum. Si ergo Synouia membro ſubtrahitur, partis nutrimentum & ſenſibilitas ſubtrahitur. Poſtea membrum illud Phthiſis, & tandem putredo corripit.

PARAGRAPHVS IV.

De Accidente.

Caſus morbi a coagulatione eſt, deinceps a reſolutione congelata. Omnis enim humida coagulatio futuræ reſolutionis ſignum: ex qua reſolutione morbi cum ſequeſtratione prædictarum duarum cauſſa. Igitur ſignum veræ Apoplexiæ ſpuma, ſuffocatio cum contractione. Signum paralyſis, alteratio membri, & partis ſtupefactio. In gonorrhæa ſignum excremēti materia. Aliarum ægritudinum ſigna, amiſſio ſenſus, cum morbo iuxta Anatomiam.

Sanguinem quæ coagulent & ſynouiam.

Si continenter *portulaca* veſcenti vena ſecetur, ſanguis non profluet. Si quis nutriatur ſolo *caſeo & piſcibus*, per nouem decemue dies: Si vulneretur is, nō cruentabit. Qui aſſiduo pinguedinem & adipem eſitat, is diabeticā & gonorrhæam prompte incurrit. Coagulantur etiam in nobis, ſi edantur, *ſen peruinca*, id eſt, *pirula*, & *barba Iouis*, *lactuca*, *ſemen lactucæ*, *eſſentia vini*, *pſyllium*, *& quæuis mucilago.* Hæc talia ſi edantur, cum ipſis Synouia quoque ingeritur. Sinouia itaq; conſiſtente, ſi cum *carniola* ſanguis ſiſtatur ille hunc ad biduum coagulat, & tandem reſoluitur, *ſperma* vero *ranarum* coagulat ad annos 10. vel 20. Sunt etiam, quæ eſitata in nobis ſynouiam coagulant, velut *eſſentia vini*, & quæuis *mucilago a fœnugræco, pſyllio.* His enim ſi eſſentia vini coniungatur, ipſa coagulat abſque frigore. Synouiam coagulatam, ſequitur reſolutio partis. Parte autem iſtam coagulationem diutius non ferente, reſoluuntur mineralia, & ſeparatio fit velocior, vel lentior. Ea ergo coagulatio ad Apoplexiam abit. Si cerebrum coagulatum reſolutionem ſubire incipit, Apoplexia metuenda eſt, cuius indicia ſunt ſtertor, & tremor, & ſomnus apertis oculis incumbens. His ſignis apparentibus, futuræ Apoplexiæ ſignum inſtat.

Apoplexiæ futuræ ſigna.

Dormientibus nonunquam ichor ex ore emanat, & ſpaſmus corripit. Ita vero ſuſcitatur Apoplexiæ ſigna ſunt, ſingultus, dyſpnæa, albedo naſi, & ſtupiditas faciei paroxyſmi præceps inſultus, ſpuma oris, lapſus, ſi ex cerebro oritur, & membrorum diſtentio. Pulmonis Apoplexia infeſtante, homini oboritur ſingultus, ſuffocatio, ſpumæ albæ eiectio, ſpaſmi inſultus. Apoplexia cordis imminente, cor tremit & palpitat, ſequitur ſudor corporis, ac a ſumto cibo dolorem in præcordiis ægri ſentiunt: præter ſpaſmus conuellit, pulſus celer eſt, ſe ipſo ſubinde incitatior euadens. Ipſa autem Apoplexia demum corripiente, de ſubito concidunt & moriuntur. Talia in membris principalibus eueniunt.

Paralyſis ab Apoplexia ut differat. Paralyſeos ſigna.

Signa Paralyſis. Paralyſis ab Apoplexia in eo differt, quod membrum principale nullum adoriatur, ſed externū quid vel ignobilius membrū corripiens illud reſoluat tantum. Paralyſin præcedunt frigus vel horror ad ſpacium anni, hæmorrhagia, quæ facile non ſiſtitur. Membrum etiam feriendū tremor plerunq; occupat. Reſolutione

autem

autem fiente, Paroxyſmus ſuffocationem adfert. Si quis dignoſcere cupiat, an paralyſis ſit, vel Apoplexia, diducto ægri ore, ſi halitus egreditur, Paralyſis cenſenda eſt. Sin minus, ſignum id Apoplexiæ eſt, cuius paroxyſmus quodam cum terrore incumbit, & variis cum imaginationibus, quaſi ab aliis inuaderentur & iugularentur. Signa in Gonorrhæa diabetica ſunt, reſolutio ſeu contractura in ſpina dorſi: Signa talia interdum integro decennio præcurrunt, vt ſupra. Fit etiam, vt epilepſia inuadat, & id ſignum eſt futuræ Apoplexiæ. Si Apoplexia in paroxyſmo epileptico inſilit, ægri os diducunt, & oculos diſtorquent. In paralyſi interdum alius etiam morbus concurrit: quod ſignum eſt, veterem morbum abiiſſe, & hunc nouum eſſe. Sunt, qui quinis vel ſenis diebus ante de ſtupore alicuius membri conqueruntur: quod ſignū eſt futuræ paralyſis. Cum paralyſi nonnunquam in puncto eodem hypoſarca coincidit: vbi vtriuſque cura inſtituenda eſt. Cura eſt duplex: partim Phyſica, partim Chirurgica. In phyſica cura oportet Synouiam conſumi per adhibita arcana, quæ conſumant, confortēt, & faciant nouam Synouiam. Membra confortantur per talia, quæ ob conuenientem calorem idonea ſunt. Talia ſunt arcana, vt aurum, gemmæ, margaritæ, &c.

Gutta cura eſt, vel Phyſica, vel chirurgica.

Cura guttæ in Phyſica.

Cerebri, Cordis, & Hepatis confortatio.

Gutta remedia varia.

℞ *Liquoris orizei ℥ ß & kiſt. id eſt g̃ xv.*

Liquoris perlarum orientalium ℥ ij.

Alcool vini eſſentificati ad pondus omnium. Reduc ad formam.

Kiſt. pondus gran. xv.

Doſis a g̃. iiij. vſque ad g̃. x. Hoc medicamen in os infundendum eſt, vt cor, cerebrum, & hepar confortet.

Deſcriptio ad ſynouiam cerebri.

℞ *Carabe ex Aſphalto, Laudani puri, Liquoris Lunæ, id eſt, argenti, an. kiſt. j.*

Vini eſſentificati per Alcool ad pondus omnium. Doſis ſecundam guttam per aures.

In gutta Hepatis.

℞ *Corallorum rubeorum, Spodij, olei nucis Muſcatæ, Liquoris Mumiæ. Balſami an.* ℈ j ß. *Alcool vini ad pondus omnium.* Doſis a g̃. vij. ad xij.

Ab extra ad locum doloris.

℞ *De quatuor reſinis an.* ℔. ß. *Galbani liquefacti ℥ xx.*

Liquoris de ſpica, Olei de nuce muſcata an. ℥ ij. ex baccis Lauri ℔. ß. Reduc in balſamum.

Si Apoplexia eſt ex capite, nucha inungenda eſt? Et proceſſus iſte eſt, vt tantum in nucha vnctio fiat nouies vel decies, tam diu continenter inſtando, donec paroxyſmus abeat. Nam & membrum doloris hoc modo aſſiduo inungi debet.

Deſcriptio communis in Apoplexia & Paralyſi conſumpta, id eſt, poſt Paroxyſmum.

℞ *Olei de Baccis Lauri*

Pinguedinis Caſtorii ex teſticulis

Liquoris de Anacardis, de piperibus, de granis paradiſi an. ℥ j. *Euphorbii liquefacti q. ſ.* Reduc in vnguentum ſine cera.

Poſt conſumtum paroxyſmum decies in die vnctio fieri debet: & proceſſus iſte ſex ſeptimanis continuandus.

Cura ex Chirurgia.

Debet fieri apertio, & huic emplaſtrum imponi. Aperiendum autem eſt vſq; ad centrum morbi.

℞. *De 4. gummis maioribus an.* ℥ j. *Liquoris Aſphalti.*
Carabe an. ʒ ij. *Ceroti de minio* ℥ iiij. Reduc in Emplaſtrum.

PARAGRAPHORVM LIBER OCTAVVS.

De Aſthmate.

PARAGRAPHVS I.

Aſthmatis ſpecies ſunt iſtæ: Pulmonis apoſtemata, regionum pectoris Anthraces, vlcera, regionis vel pulmonis ſuperfluum humidum, ſiccum, pinguedo, repletio & liquoris excrementa.

In aſthmate multæ ægritudines comprehenduntur. Diuiſio talis eſt pulmo & regio pulmonis deoppilari non debent, ſed totæ puræ eſſe, nec anthraces habere. Et cum pulmo ſemper dilatetur & conſtringatur, ideo in continenti ſuum apoſtema aut impedimentum indicat, quod ſimiliter in ceteris membris principalioribus minime fit. In felle enim & ceteris apoſtema diutius latere poteſt, priuſquam prodatur. Si ergo in pulmone vlcera ſint, virtus apertiua procedere non poteſt, & indicium eorum ex halitu fœtido deſumitur. Anthrax in paroxyſmo cum leui frigore inuadit. Si pulmo humidior eſt, grauior ſentitur, & ægri ſemper tuſſe infeſtantur. Si ſiccitas nimia in pulmone fit, is iam iterum ſatis aperiri non poteſt, & tuſſis moleſtat, dolorq; in coſtis ſentitur ex ſiccitate. A pulmone ſi ſanguis excernitur, is cannas infercit, & ſpiramina pulmonis impedit. Cannas autem phlegmate obſidente, aer penetrare non poteſt, vnde aſthma fit. Phlegmate autem in cannis arefacto, perpetua tuſſis moleſtat. Curam ergo oportet eſſe duplicem. Vnã quæ reſoluat: alteram quæ exſiccet. Et aſſumenda ſunt illa, quæ phlegma ſuperfluum in pulmone conſumant.

Pulmonis affectus curcito prodantur.

Aſthmatis cauſſa.

PARAGRAPHVS II.

Aſthmatis ſigna ſunt iſta: anhelitus, tuſſis, ſcreatus albus, raucedo vocis, gutturis ſiccitas, ſitis, alteratio pulſus, compreſſio thoracis.

Aſthmatis ſigna.

Talibus ſignis apparentibus, pulmonem læſum eſſe conſtat. Signa autem in claſſes duas referenda ſunt, hoc modo: Si multa reijciuntur & expectorãtur, ſiccare oportet: ſin minus laxare. Sæpe fit, vt ſi obeſis pulmones refrigerentur, certam noxam trahant. Sic, qui raucedine tentatus balneum ingreditur: quicquid huic in balneo accidit, eam noxam perpetuo luet. Hi etiam venam ſecare non debent.

Raucis balneum noxium.

DE CVRA. §. I.

Aſthmatis cura ſicca, eſt iſta.

Aſthmatis remedia.

℞. *Myrrhæ, thuris, nuclei nucis muſcatæ an.* ℥ j.
Sulphuris viui ℥ vj

Colcotharis, ſalis fuſi, ad medium pondus. Reduc per ſublimatorium in puluerem. Doſis a ʒ j. *vſq; ad ʒ iij. vel iiij.*

Si hæ ſpecies terantur, & cum ſublimatorio eliciantur, quicquid ſuperius eſt, materia bona eſt. Huic adde:

℞. *Huius ſulphuris ℥ j.*
Croci orientalis ℈ ß. Maſticis ʒ j. Omnia in puluerem redacta, miſce. Doſis eadem eſt, quæ ſuperioris ſublimati ſulphuris eſt. Poterit etiam Hyſſopi drachma addi.

Superior Laudani deſcriptio ad pulmonem apprime conducit. Notandum hoc quoq; eſt, quod frigida in pulmone purgando noxia ſint.

De Cura reſoluta. §. II.

Cura relaxationis eſt iſta: Elixir de Tartaro crudo: Eſſentia vini eſſati, & cum aquis ſeparatis a carnibus ſuis.

In Aſthmate cura relaxationis conuenit, qua ſicca reſoluantur, vt eo facilius e pulmone eiici poſſint. Omne dulce liquefactiuum. Ita conſerua roſarum.

Tartarus crudus ex vino albo eſt ingrediens ad pulmonem & ad regiones pulmonis. Elixir, id eſt, fermentum, ſi in elixir redigitur, & purum ab impuro ſeparatur. Impurum Tartari eſt Alkali. Tartarum contunde, & in Alcohol vini ſepties vel octies digere, & præpara ipſum per Alembicum, & redige in humorem liquidum. In hoc liquore nullum Alkali eſt: tandem ad eſſentiã ſuam deduci debet. Ita præparatum pulmo accipit, & per ipſum curatur. Doſis eſt a gr. iiij. vſq; ad gr. vij. vel x. Et hoc modo vlcera quoq; pulmonis curanda ſunt. *Elixir quid* *Alkali, quid.*

Aliud ab extra vel intra vtendum.

℞. *Liquoris de floribus Hypericonis,*
Ariſtolochiæ rotundæ an. ℥ ij.
Liquoris de mumia ℥ iij.
Præcipitati ex Saturno ʒ x. Reduc in mixturam. Doſis a granis x. vſq; ad xv.

Tam intro aſſumi, quam foris admoueri poteſt. Et hæc Medicina vtilis eſt ad vlcera ſplenis & pulmonis. Et eadem ad vulnera & vlcera exteriora & interiora valde experta eſt, vt in vlceribus renum quoq; & veſicæ, & pulmonis, & in aſthmate.

Aliud de vino eſſato.

℞. *Vini de Meliſſa ʒ j.*
De pulmonaria ʒ iij. Fiat mixtura. Doſis a ʒ ß. vſque ad ʒ j ß.

Vinum eſſatum hic vocatur vinum ſublimatum, in quod herbę ponuntur, vt earum eſſentia extrahatur, vnde eſſatum quoq; dicitur. Huius generis ſunt vinum meliſſæ, valerianæ, pulmonariæ & ſimilium. Vbi hoc iuxta notandum eſt, quod vinũ Meliſſæ in aſthmate ſecretum exiſtat. Obſeruandum hic etiam hoc eſt, pulmonariæ non herbam, ſed liquorem, id eſt, vinum, in hac cura locum habere. *Vinum eſſatum quid, & unde dicatur.*

Liquoris carnium deſcriptio.

℞. *Liquoris de carne ℥ vj.*
Liquoris mumiæ ʒ ß.
Myrrhæ ʒ j ß. Reduc ad formam. Doſis a ℈ j. vſq; ad ℈ j ß.

PARAGRAPHORVM LIBER NONVS.

De Febribus extrinſecis.

PARAGRAPHVS I.

FEbris eſt calor putrefactus cum tremoribus ex ſua oppilatione, a materia in ſe ſequeſtrata, in clauſis poris, ex viſtiptica.

Febris quid.

Febres de quibus hic traditur ex nutrimentis non oriuntur, & propriam petunt curã. Febris eſt calor, qui ſine frigore non exiſtit. Quælibet enim putrefactio calorem dat cum aliquo frigore coniunctum. Huiuſmodi frigus etiã ſanguis inducere poteſt. Si materia peccans in membris principalioribus hæreat, tunc paroxyſmus totũ corpus peruadit, Particularis eſt, ſi ſaltem vena vna febrem ſentit. Item ex carne vniuerſali & particularis eſt. Si febre ſplenem occupante, ſaluatella incidatur, tollit eam. Si ex corde; ſuam incide venam. Si in pulmone, pulmonis incide venam. Si in quartana vrina alba prodit, in ſpinæ dorſi fine ſcarificandum eſt Si fuerit febris ex renibus, tunc debet ſcarificatio fieri inferne in pedibus. Et ſi febris a phlebotomia non curatur, tum demum ad curam pergendum eſt, nec maturius. Et in iſtis febribus purgans dandum non eſt. Si febris ad morbum abitura eſt, fit ſequeſtratio. Si in ſplene febris eſt fieri poteſt, vt totum corpus moueatur. Res quælibet putreſcens abit ad digeſtum tempus. Et ebullitio dat putrefactionem, quæ poſt inducit paroxyſmũ. Et poſſibile eſt, vt tertiana, quartana, quotidiana & ceteræ febres oriantur ex ſplene, & ab aliis membris principalioribus velut, corde, renibus, &c. Si ex ſulphure, eſt quartana: tertiana a ſalibus. quotidiana ab alumine: habent vrinam rubeã antequam paroxyſmus incipiat.

Febris particularis & vniuerſalis quæ.

Ebullitio cauſſa paroxyſmi.

Quæ febres a quibus cauſſis.

PARAGRAPHVS II.

Omnis putrefactio materialis ſuam materialem oppilationem facit a ſpiritibus ſalis, cum ingenita coagulatione, & poſt coagulationem per digeſtum in tremorẽ abit.

Diuturnitas febris ex digeſto noſcenda.

Per Digeſtum prænoſci poteſt, quam diu duratura febris ſit. Si numerus quotidianus cum colore albo cõcurrat ſex ſeptimanarum periodus erit, nec tẽpeſtiuius illa curabitur. Si autem cum colore praſſino exhibeatur, 19. 20. aut 21. ſeptimanis continuabitur. Si cum tuſſi inſtat, ad ſeptimanam octauam, nonamque exeurret. Si cum tremoribus pedem affligit, ad 15 ſeptimanas terminabitur. Si numerum paroxyſmorum mutat, veluti, ſi quotidiana tertiana euadat, procedet ad annuum ſpatium. Si vero numerus augetur veluti, ſi ex quartana quotidiana fiat, decem menſibus durabit. Si vero ægri appetitus ad cibum & potum perſiſtat, ſignum eſt tempus minui. Si cibi potuſque appetentia languida ſit, ad quartanam magis inclinat.

PARAGRAPHVS III.

Paroxyſmus qui ab Arſenicalibus deſcendit, ſuum numerum habet, & digeſtum. Et paroxyſmus trium primarum erraticam diem habet. Et paroxyſmus ſanguinis ſua concurrentia in ſe habet & digeſtum.

Fieri ſolet interdum, vt propter paroxyſmi vehementiã ſanguis e naribus fundatur, & cum hoc ſtio [illegible] egrediatur rupta alicubi vena. Hoc & bonum ſignum eſt, & eſt curatio ſimul febris Si vero febris diuerſimode inuadat, iam ſerius, iam maturius, erratica eſt & peſſimum ſignum, ſub cura autem ſignum bonum. Si paroxyſmus inæqualis eſt, ſignum malum putetur, vt quo materiæ augmentatio portendatur.

Hæmorrhagia febris ſanatiua.

Pua a-

Paragraphus IV.

De Cura.

F*Ebris extraneæ cura vna ex auro procedit: altera ex corallis, ſed minor cura in argento & perlis conſiſtit.*

Deſcriptio curæ ex auro eſt iſta. *Febris extranea cura ex Auro.*

℞. *Alcohol vini exſiccati & præparati a cinnabari fabarum q. ſ.*
Foliorum auri ad placitum. Reduc in digeſtionem per menſem. Huius liquoris Recipe *gr. iij. cum* ℥ *j. aquæ endiuiæ vel portulacæ ante vel poſt, vel ſub paroxyſmo.*

Deſcriptio corallorum eſt illa. *Coralli.*

℞. *Corallorum alborum* ℥ ß.
Alcohol vini exſiccati ℥ *x.* Reduc ad digeſtionem per mẽſem. Huius liquoris ſeparati Rec. grana vj. vel vij. cum aquis prædictis ante, vel poſt vel ſub paroxyſmo.

Deſcriptio argenti eſt iſta. *Argento.*

℞. *Mellis liquefacti* ℥ xv. *Foliorum argenti* ℥ *ij.* Reduc ad digeſtionem per ſeptimanam. Huius liquoris a melle ſeparati ℞ ℈. ß. *cum gr.* xv. *croci orientalis ante paroxyſmum.*

Deſcriptio Perlarum eſt iſta. *Perlis.*

℞. *Alcali extracti a citrinolis* ℥ xv.
Aq. albuminis ouorum ℥ *iij.*
Perlarum non perſoratarum ℥ ß. Reduc ad digeſtionem per menſem. Huius ſucci ſeparati ℞. gr. vi. cum aqua Valerianæ ante paroxyſmum.

Medicamina Tartarea in febribus hiſce nihil conferunt. Alcool vini exſiccati eſt, quando ſuperfluitas vini ſecedit, & vinum ardens ſupereſt, ſiccũ, exuſtum, ſine adipe aut pinguedine, nullas feces in vaſe relinquens. In corallis albis virtus eſt quæ curat febrem. Febres curari tempore etiam poſſunt deſcriptione Laudani in Tartaro. *Alcool vini exſiccati quid.*

Febres ex ſanguine ortæ, curam ſuam in ſe habent: nimirum vt ægri aut per ruptam aut per ſectam venam liberentur. Si morbus ex ſplene procedat, ſaluatella ſecanda eſt. Idem obſeruari debet in febribus cordis, pulmonis, hepatis, &c. In quartana ſcarificatio fiat in ſpina dorſi. Si a morbus ex renibus prodeat, cucurbitulæ pedibus admoueantur. Venæ temporales & pulſus cum caſtoreo, pipere, zinziberе inunctæ febrẽ ſanguinis curant. Poſtremo ſi ægris pedes intumeſcunt, ad curam pergendum eſt. Et hoc modo qui curantur, plerumq; nouem vel decem ſeptimanis decumbunt, nec cũ appetitu edunt. *Febris ſanguinea cura hæmorrhagia.*

PARAGRAPHORVM LIBER DECIMVS.

De capitis aduerſitatibus internis.

PARAGRAPHVS I.

CApitis dolor aut ex ſang[illegible] aut ex reſoluto, aut ex oppilationibus procedit. Siue in ſiniſtra [illegible] extra parte dolor ſit, ex his tribus cauſſis prouenit. Si ex ſanguine, tunc cauſſa eſt digeſtio accidentalis, aut eſt rerum fertilitas, aut trium primorum [illegible].

Cap. dolor. 3 cauſſæ. Capitis dolores tres internas cauſſas habent: ſanguinem, reſolutionem & oppilationem. Sanguis dolores capitis mouet aut ex digeſtione accidentali, aut abundantia, aut errore trium primorum. Quælibet digeſtio ſeu morbilitas ſuam oportet habeat quietem, quia omne nimium vertitur in vitium, atque adeo in morbum: vt hic digeſtio ſanguinis eſt, quando is continenter mouetur, nec quieſcit, aut quando eius nimium generatur. Tunc enim morbus præſto eſt. Quando ſulphur, ſal, & Mercurius errant, morbum illico gignunt. Morbum etiam gignunt, ſi nimis augentur. Et vbi primum ſanguis prouocatur, tunc incipit cura.

PARAGRAPHVS II.

EX reſolutis qui ſunt, per fumos aſcendunt & deſcendunt. Eſt enim omnis fumus de narcotico anadyno cum ſtupefactione innata. Procedentes autem ex oppilationibus, qualis earum natura & proprietas, quæ ab extra eſt, ſiue natura ingenita, talis eſt morbus, & ſuum accidens tale.

[illegible] Reſolutum, non ſurſum humectat, ſed ſurſum euaporat. Et hoc coagulandum eſt per ſolatrum & ſemperuiuum.

Altera cauſſa capitis doloris eſt reſolutio vaporum aut fumorum, ad cerebrum aſcendentium, qui vi narcotica anodyna, [illegible] ſpiritus ſentiens ſtupeſcit, iterum deorſum cadentes dolores cauſſantur. [illegible] frequenter accidere ſolet, qui languidũ ſtomachum habent. Tertia cauſſa eſt oppilatio, quæ errore trium primorum inducitur. [illegible] morbum ſuæ naturæ & qualitati conformem gignunt. Procedentes autem.) In his [illegible] oppilandum eſt.

PARAGRAPHVS III.

EX [illegible] ſpecie ſequitur lateris pars: quia ex anatomia hanc partem habet [illegible] paroxyſmo. In ſecunda ſpecie, ſublimatum ſiccum fumum habet [illegible] & partibus cum paroxyſmo erratico anodyno. In tertia ſpecie, [illegible] oppilatio, tales morbi [illegible], vt mania, phrenesis, & [illegible] ſpecie [illegible] partis oppilationem per calidum aut frigidum reſolutum aut coagulatum.

Caussa [illegible] Omnes dolores capitis [illegible] ex illis tribus ſpeciebus, ſale, ſulphure & Mercurio. [illegible] Cauſa eſt reſolutum [illegible] ſemperuiuo, ſolano, portulaca in [illegible].

In ſpecie prima, ſanguinis ſcil. pars dextra vel ſiniſtra capitis afficitur cum paroxyſmo febrili. Synocha eſt capitis dolor leuiſſimus: Hemicrania grauiſſimus & durißimus. Poteſt enim ad integrum annum extendi, quam tandem etiam paralyſis ſequi poteſt. In ſecunda ſpecie reſolutionis notandum eſt, quod fumi ſicci generati & in cerebri cellulas ſublimati, paroxyſmum erraticum Anodynum inducant. Si Mania coincidat, caruſſon adeſt, nec dormire poſſunt, & qui iugiter dormiunt, his ex narcotico morbus inſtat.

Paragraphvs IV.

De Curatione.

Cura ſanguinis eſt in frigido & narcotico humido.

In his morbis nec purgandum, nec digerendum eſt, ſed tranquilitas inducenda, & dolores mulcendi ac ſopiendi ſunt. Si poſt dolores capitis profluuium mulieri incidat, eſt incurabile. Similiter ſi menſtruum cum dolore capitis erumpat, aut ſiſtatur, difficilime curatur, & curam oportet a capite incoari: poſtea diuertendum ad curam menſtrui, prius facta cura in capite. Si hydrops aut ſimiles morbi cum dolore capitis incidant, capitis cura ſemper præmittenda eſt. *Dolori rebelli ſanguinis cura [illegible].*

Primę ſpeciei curatio conſiſtit in frigido & narcotico humido. Narcotica ſunt Liquor corallorum, Roſa, Semperuiua, Margaritæ, Lolium, & ſimilia. Hæc ſunt narcotica humida. *Narcotica quæ capitis dolorem minuunt.*

Deſcriptio in dolore capitis in prima ſpecie.

Remedia doloris capitis.

℞. *Roſarum rubearum* ℥ iij. *Barbæ Iouis* ʒ v. Fiat cataplaſma cum aceto vel aqua roſarum: vbiq; applicentur omnia calida in capite.

Alia deſcriptio.

℞. *Corallorum præparatorũ* ʒ j. *Margaritarum non perforatarũ* ℈ ß. *Aq. roſarum, ſemperuiuæ an. q. ſ.* pro incorporatione, vt in cataplaſma redigatur.

Hæc medicina in dolore capitis apponenda eſt, nec remouenda, donec morbus abeat.

In ſecunda, ſaltem cogulatione opus eſt, vt reſoluta iterum condenſentur quod fit narcoticorum refrigeratione, cum Semperuiua, ſolano, portulaca & ſimilibus

In tertia ſpecie deoppilandum eſt: vt nimirum, quicquid a Mercurio, ſale & ſulphure ex quibus omnes morbi oriuntur, obſeratum eſt, iterum aperiatur.

PARAGRAPHORVM LIBER VNDECIMVS.

De doloribus Matricis.

Paragraphvs I.

Morborum matricis generationes in matrice nõ ſunt, nec ex ea matrice, vel per eam. Omne enim membrum, quod deſcendit ab alius, ab aliis detrimentum accipit. Sunt enim dolores matricis Retentio & rei ſuperfluitas.

Matricis morbi duo, Retentio & Superfluitas.

In matrice duo morbi notandi ſunt: Retentio, & Superfluitas. Mēſtruum eſt excrementū matricis: Et matrix nutritur a carne hominis, & ab omnibus membris, nō a cibo & potu. Matrix ſingulis menſibus ſemel ſuū nutrimentū ab omnibus membris accipit, & deinde ſua excrementa expellit, quo tempore fœminæ dolores dorſi ſentiunt, nōnullæ præcordiorum: Eroſiones quædam dolorē capitis, aliæ laſſitudinem ante menſtruum. Retentio non fit a matrice, verum ex omnibus partibus corporis humani, & matrix nutritur ab omnibus membris.

Matrix nutritur ab omnibus membris.

Paragraphvs II.

Concurſus morbi Retentini vel ſuperfluitatis ab omnibus partibus totius corporis deſcendit. Nam menſtruum in matrice menſtruum non est, ſed menſtrui excrementum. Ex his ſequitur coniunctio, deſtructio, alteratio, concluſio, permixtio bona & mala rei, diſcoloratio cum ſimilibus.

Vbi fœminæ dolores ſentiunt, ibi eſt oppilatio, velut in corde, felle, & ceteris membris principalioribus. Et tunc menſtruum per totum corpus prouocandum eſt. Coniunctio eſt, quando menſtruum ab omnibus membris venit, & partes nonnullæ ægræ concurrunt. Deſtructio eſt, quando pars vna alteram frangit ac diſſoluit. Hoc ita ad vnguem conſiderari non poteſt: ideo menſtruum ad temperamentum reducendum eſt. Tunc enim partes ipſæ curantur.

Paragraphvs III.

De Curatione.

Cvra Matricis duplex eſt: prima eſt in elixiridis. Secunda in orizeo. In elixiridis ſummum temperamētum hoc eſt: Res extracta ab eſſato ſuo in alcohol vini exſiccati. In ſecunda cura temperamentum, hoc eſt, corpus, & ſubſtantia, & res ſua eſſentificata, ſine extractione: ſed per tranſmutationes de ſubſtantia non liquida in potabilem medicinam &c. Et temperamentum eſt vnum in perlis per extractiones in Alcohol. Aliud temperamētum in carniola eſt, & eſſentia temperata in arbore maris. Temperamentum in doloribus matricis nec calidum, nec frigidum eſt, nec debet eſſe: & nec reſolutum, nec humidum coagulatum, nec per diatheſin medicamen confectum. Omne enim frigidum & omne calidum inimicum eſt in ægritudinibus mulierum. Item omne ſiccum, & omne humidum, peſſimum venenum in retentione & ſuperfluitate menſtruoſa. Item omne ſtypticum, diaphoreticum, ponticum, acerbum & omne amarum, omne dulce impedimentum eſt pro ſanitate mulierum. Sed cura matricis abſoluta eſſe debet ab omnibus his prædictis, quia temperamentum liberum habet arcanum & ſuum arbitrium.

Deſcriptio temperamenti huius ſuper primam curam, elixiridum, eſt iſta.

℞. *Alcohol vini exſiccati* ℔ iij. *Fol. Anthos, Maci, Lauendulæ,*

dulc an. ℥ *x. Cubebarum, Caryophyllorum. Cinnamomi ana* ℥ *ij. Maſtich* ℥ ß. *Storacis calamitæ an.* ℈ ß. *Doronici* ℥ *iij.* Reduc in ſeptimum Alembicum. Poſtea ℞. *Foliorum auri numero xx.*

Margaritarum non perforatarum, Granatorũ, Rubinorum an. ℥ *j* ß. Reduc ad digeſtionẽ per menſem. Huius olei accipe *grana iij. vel iiij. cũ vino maluatico, aut aqua maioranæ vel ſaluiæ*, per tres aut quatuor dies mane & ſero adminiſtrato. Hoc elixir nobiliſſimum Arcanum in retentione & ſuperfluitate menſtruorum, diſſoluit & conſtringit, & partium dolores pellit: tollit ſuffocationem materialem, item præcipitationem mineralem.

Secunda deſcriptio o[r]zei liquoris eſt illa.

Arcanũ totius naturæ menſtruoſæ.

℞. *Orizei præparati poſt diſſolutionem mellis & ſalis* ℥ *j. Liquoris Aranziorum, Granatorum an.* ℥ *vj.* Reduc in imbibitionem. Poſtea ſuper marmorem porphyriũ reduc in liquidam formam. Doſis eius *a gr. vij. aut viij. vſque ad x. vel xij.* in aqua fontis per dies duos vel tres. Hoc medicamen ex ſua temperata virtute diſſoluit, & reſoluit, conſtringit & confortat matricem & menſtruum totius corporis: extra matricem partes ſuas deoppilat, reſoluit a membris principalioribus per meatum menſtruoſum mẽſtruum conſtrictum. In deficientibus menſtruum facit, & augmentum parit, & ducit menſtruum in annum quinquageſimum vel ſexageſimum & eſt arcanum totius naturæ menſtruoſæ.

Aliud medicamen ab arbore maris.

Huc vide cap. de menſtruis ... archidox. 62 & cap. de 5 eſſent. metal. 84.

Reduc arborem maris in calcinationem cum ſale nitri: poſtea reduc in alkali: deinde extrahe rubedinẽ, & reduc per alembicum. Huius *liquoris* ℞. ℥ *iiij. Aquæ baſiliconis.* ℥ *j.* Reduc in digeſtionem ad triduum, ſeparetur aqua per balneum Maris a liquore. Doſis iſtius liquoris gr. *v.* vel *vj.* ſemel in menſe, duodecies in anno pro prima adminiſtratione. In ſecundo anno, in ſecundo nouilunio, ſexies in anno. In tertia adminiſtratione vſque in vigeſimam primam & ſecũdam adminiſtrationem, ſemel in vere, ſemel in autumno, ſemel in hyeme, ſemel in æſtate, & poſt annum 23. rurſus omni menſe ſemel, iterum duodecies in anno: & poſt iſtam adminiſtrationem in ſeptimana ſemel vſque in annum 50. poſtea omni die vſque in finem menſtrui.

Aliud medicamen temperatum eſt iſtud.

℞. *Granorum Actis nigrorum* ℔ ß. Reduc in aquam, cuius aquæ recipe ana cum Alcohol vini exſiccati, deſtilla, vt ſupra. Doſis eius a ʒ j. *ad* ʒ *iiij. aut* ʒ *v.* ſemel in menſe per integrum annum.

PARAGRAPHORVM LIBER DVODECIMVS.

De doloribus Dentium.

PARAGRAPHVS I.

DEntium dolores cum ſuis accidentibus in radicibus oſſis ſunt, cum gingiuis & regionibus ſuis. Cauſſi in doloribus dentium vna eſt aliena: altera eſt in loco. Et quæ aliena eſt, deſcendit a regionibus capitis: & quæ a loco eſt, ſcabri aut panaritii principium.

Dolor dentium vnde?

Dolor dentium oritur ex caſu, & principium morbi eſt in loco doloris. Si dens integer ſit, & gingiuæ ſanæ, ex regionibus capitis deſcendit. Per ſanguinem enim venularum, quæ in gingiuas inſeruntur, dolor defertur, & nihil eſt niſi vitium ſanguinis, dente bono exiſtente. Impoſſibile eſt, fluxum eſſe ex capite. Plures enim dentes occuparet iſte, & totum os inuaderet: vnde ſquinantia fieret. Si vero fluxus alius foret, vna is etiam gingiuas læderet. Dentes e radicibus ſuis nullum morbum admittunt. Fieri etiam poteſt, vt dentes doleant propter dolorem aurium. Venulæ enim aurium & dentium admodum propinquæ ſunt. Sicut panaritius in digito fit & ſcabrus, ſic quoq; dolor dentium. Per panaritium vermis digitorum, dentium, auriumque intelligitur. Prima dentium dolorum generatio eſt, quando ex acuitate ſalis dens putreſcere incipit, & continenter dolet. Poſtea abit ad generationem vermis, qui cum ingenti dolore dentē rodit, in quo genitus eſt, & id quod ſuæ naturæ eſt, depaſcitur. Vermis enim quilibet id, ex quo naſcitur, edit, velut tineæ, veſtes. Vermis autem, ſi aerem ſentit, moritur.

Doloris dentium [illegible]

Vermis qui [illegible]

PARAGRAPHVS II.

De Curatione.

Dentium cura duplex eſt: Phyſicalis & Chirurgicalis.

Phyſicalis eſt iſta.

Dentium cura phyſica

℞. *Tormentillæ, Staphis agriæ, ſeminis plantaginis an. ℥ ß.*
Rad. exterioris Iusquiami, ſucci papaueris an. ℥ ß. Reduc in decoctionem cum aceto. Fiat lauamentum calidum.

In cura faciendum eſt, vt emunctorium ſanguinis fiat ibi, ſicut hoc, quod ponitur hic, ſi dentibus imponatur. Simile præſtat etiam rumex acuta, quæ alias Oxylapathon & Melioca nominatur, ſi in orbiculos ſcindatur, qui aceto imbuti dentibus admouendi ſunt: aut ſi radix craſſius contuſa & aceto humectata per horæ quadrantem aut diutius dentibus imponatur. In chirurgica cura materia peccans auferri debet. Sicut autem, ſi quis ſcabrum aut panaritium occidere velit, id per ſperniolum obtinere debet: ita vermis quoq; in dente. Is enim ſi putreſcit, fœtet. Vbi gargariſmus faciendus eſt ex melle & aceto, quo ſi os colluatur, fœtor vaneſcit.

Dentium cura chirurgica

Sperniolum ſcabrum occidit.

PARAGRAPHORVM LIBER XIII. & XIV.

De doloribus Aurium & Oculorum.

PARA-

PARAGRAPHVS I.

De Cauſſa.

A*Vrium dolor de cauſſa [illegible] ex regionibus capitis ſuperueniens cum ſurditate ſua, ſpeciebus & arteriis, [illegible] inferioris regionis, cum regionibus narium & oculorum. Cauſa ab [illegible] eſt, & a loco, quia ab accidente, a materia aluminoſa deſcendit: & quia a loco, a proprio [illegible] paroxyſmo cũ ſignis chronicis, & tinnitu aurium, & apoſtemate, cum pure & ſanie, & ceteris ſuis ſpeciebus.*

In regione hepatis eſt locus, vbi aſcendunt humores: ſed nihil ad dolores aurium. Igitur oportet, vt dolor ab accidente aut caſu veniat. Recepta vniuerſa, quæ infuſiones in aures ſuadent, improba ſunt & falſa. Nihil enim in aures infundi debet, niſi Receptum ſit ex Tutia. Præterea nulla cura, a ſcriptoribus veteribus in dolore aurium tradita, vtilis eſt, ſed ſunt omnes erroneæ. Si a loco venerit dolor, eſt dolor a ſale aluminoſo. *In aures nihil infundẽdum præter Tutiam.*

PARAGRAPHVS II.

C*Vra doloris aurium, vna ex aperitiuis frigidis, de humido reſoluto. Secunda per ſtupefactiua anodyna iuxta dictum Archelai &c. cum Tridomate iuxta proceſſum Albucaſis, ſecundum artem chirurgicalem & experientiam Raimundi Lullii.* *Tridoma.*

De ſcriptio prima in doloribus aurium ab accidente:
Sieff album eſt, de virtute Tutiæ, cum admixtione carabæ, & eſt talis.

Sief album ad dolores aurium.

℞. *Tutiæ præparatæ ſine aceto* ℥ ß. *Carabæ* ʒ j. Reduc in liquorem. Deinde ℞ *huius liquoris* ℥ vii ß. *Alcohol vini exſiccati* ℥ ij. Reduc per maris præparationem. Fiat Sieff. Hoc debet in modum Emplaſtri imponi.

In ſcabro & panaritio aurium deſcriptio.

Sief [illegible] ad ſcabrum.

℞. *Seminis Iuſquiami, papaueris, lolii, nigellæ an.* ʒ ß. *Fellis tauri* ℥ j. ß. *camphoræ liquefactæ ad pondus omnium.* Reduc in ſiccum Sief.

De affectibus oculorum.

Similis eſt ratio etiam in doloribus oculorum, vbi cataracta conſiderãda eſt, nec ſpecies oculorum proponendæ ſunt. Et prædicta recepta oculis quoque adhiberi & applicari poſſunt, ſicut in dolore aurium. [illegible] radicitus tolli non poteſt, niſi per inſtrumentum. Sic etiam ſi pellicula aut vnguis oculo [illegible] naſcitur, per inſtrumentũ radicitus euelli & extirpari debet. Quanquam & collyria nonnunquam vtilia ſint.

Collyrium ad Scotomiam.

Collyrium in Scotomia, & omnibus ſpeciebus oculorum.

℞ *Vitrioli albi, Aluminis ſciſſi, Tutiæ exſtinctæ an.* ℥ j.
Liquoris Euphragiæ ℥ *vj. Camphoræ tritæ* ʒ j. ß. Reduc in liquidam ſubſtantiam ſuper porphyrio cum ſeparatione Maris.

Collyria debent eſſe conſumtiua. Quibus autem oculi rubei ex ſanguine ſunt, pro his farina fabæ calefacienda, & aceto humectanda, adeoque fumus in oculos aſſumendus eſt. Hoc enim rubedo tollitur. Quoque minus in aures aut oculos infunditur, eo conducibilius. Collyria non debent eſſe ex aquis deſtillatis & arſenico &c.

Libri Paragraphorum
FINIS.

SEQVVNTVR

Fragmenta quædam de peſte, & de Tartaro. Item duplicia ſcholia ſuper Latinos libros de Tartaro. Item duplices annotationes in 14. libros paragraphorum, vna cum quibuſdam fragmentis de morbis diſſolutis, vermibus & caduco.

THEOPHRASTI

DE EPIDEMIIS LIBER.

CAPVT I.

CAVSSA & origo Apoſtematum Epidemiorum eſt peſtis, qui morbus ſanum corpus affligit, & in ſano corpore manet, & cum nullo impuro aut inſalubri permiſcetur. Et ſi corpus fors ſanum non eſſet, ſed eſſet morboſum & putridum, aut aliter vitioſum: tamen iſta peſtem nullam cauſſantur: verum hoc ſaltem, quod ſanum eſt, in cauſſa eſt, vt morbus veniat.

Et ſi leproſus peſte corripitur, certo perſuaſum habe, membrum aliquod, quod ſanum eſt, ipſi peſtem conciliaſſe, & non membrum ægrũ. Idem iudica de puſtulis, & de qualibet cachexia.

P. ſit quid. Peſtis morbus eſt, ex 4. Elementis ortus, operationem ſuam in naturalibus corporibus perficiẽs, in aliis magis, in aliis minus. Sed vniuerſaliter do nimiũ. Ex quo emergit peſtis Stellata, peſtis Aqueata, peſtis Terrena, peſtis Chaosda. Et tamen infectores quatuor præſto ſunt.

Peſtis,

Peſtis, morbus Epidemialis, forinſecus intro fertur, ſine ſigno corporali, ratione ſpirituali, inficiens id, quod ipſi obluctatur, nimirum cor, hepar, & cerebrum. Quod ſi has partes peſtis ferire non poteſt, percutit illis confines & proximas. *Peſtis ſpiritu inficit.*

Si quis v. admiratur, quid peſtis ſit, & vnde oriatur: is ad hæc attendat. Peſtis eſt fructus 4. Elementorum, & conuenit cum ſulphure, ſale & Mercurio: excipe tamen eos, qui eam ab infectis contrahunt. *Peſtis conuenit cum tribus primis.*

Origo huius fructus hæc eſt: quod corporeum ex elementari proueniat, & ex magno Yliaſtro trahatur. Ideo natura corporis illum æmulatur, ac eidem ſubiicitur. Et quod corporaliter illi vnitum eſt, id contaminatur. Ex quo conſequitur, quod, quicquid igneæ naturæ eſt, ex patre Yliaſtri genitum, ſtellari modo incendatur: & quod ex terrena, terrene: & ex aere, aeree: & ex aqua aquee corripiatur & inficiatur. Corpora enim omnia ex his generata ſunt, & ipſorum naturam, ſanitatem ac morbum participant. *Igneum omne ex patre Yliaſtri, ſtellari modo incenditur &c.*

Hinc illa vis & poteſtas eſt, nec quiſquam quatuor Elementorum vim effugere poteſt. Quicquid illa operantur, id nos concipimus. Primo enim, nos ex ipſis orimur. Secundo, in ipſis verſamur. Tertio in ipſis regeneramur. Quarto, ſuum nobis impertiunt & infligunt. Nos enim ipſis inferiores ſumus, imo ſumus ipſorum.

Sic ergo ab ipſis progignimur, & minime ſeparati ſumus. Vnde fit, vt ab ipſis quoq; pati cogamur. Si ergo hoc auerti poſſet, vt non ex Yliaſtro, ſed ex aliis gigneremur & conſtaremus: poſſemus vtique etiam reſiſtere illi, quod nos læſurum eſſet. Noſtri autem minime ſumus: ſed ſumus quatuor Elementorum.

Qui vero fiat, vt res extra nos poſita, in nobis operetur, quæ tamen materialem influentiam nullam aut ſubſtantiam per ſe habeat, & talia omnia citra corpus præſtet: ratio & cauſſa hæc eſt, quod vitalis noſter ſpiritus, & ſpiritus externus Elementaris, ſpiritus vnus ſint.

Vitalis hic ſpiritus vobis medicis ſedulo conſiderandus eſt. Cœcitas enim Patronorum ac Principum veſtrorum horum nihil vobis reuelauit, ſed iſtis telam, ac cataractam induxit, non ſecus ac albugo cryſtallino humori obduceretur. *Sp. vitalis medicis diligenter expendendus.*

Sedulo a. rem trutinate. Nam in hoc (quod nimirum vitalis ſpiritus morbos omnes pariat) morbi omnes comprehenduntur. Sed hic de peſte ſaltem loquor: alibi de aliis. Et de peſte dico hac potiſſimū ex cauſſa, q auctores veſtri principiū huius morbi recte non intellexerunt, & peſtis ignari maxime fuerunt. Auicenna ait inquit: peſtis &c. Galenus aliter &c. Illud qui probare illi poſſint, vel per ſe, vel vos cum ipſis? Cum enim The- *Medi. reprehenſio vehemens.*

nicæ & Phyſicæ vos apprime peritos cenſeatis: & tamen ſpiritum vitæ nó noſcatis, cuinam nimirum cognatus is ſit,& qua ratione in Elementis & corpore habitet: inde ſatis clarum ac liquidum fit, quod ex Theorica veſtra falſa erronea practica procedat, adeoque Theorica veſtra cum peſte quadret, velut Rolandus Halenſis. Sumite veſtrum Mithridatium, proferte Chebulos & Turbith, & cum illis, ſi poteſtis, Elementis ipſis oculos effodite? Sumite Theriacam veſtram, & diſputando ſpiritum vitæ extra corpus circa ignem vincite,& illum comburite. Sumite recepta veſtra omnia,& in medium fulminate: Et tandem videte, an non is ſine vobis ſanus & ſaluus euaſerit.

Experimenta quidem ipſa laudo. Ipſi vero eorum vires, vnde prodeant, minime perſpexerunt. Quin imo ſuam experientiam direxerunt eo, vt non reſiſtant ſpiritui, ſed illum vincant. Quid vero vobis vultis tandē, vos Monſpeſſulani,& Papii & Veronenſes Medici? Quanti quęſo momenti, veſtra omnis Theorica ac vniuerſa commenta, nugæque de peſte habeantur? Iam a. fundamentum veſtrum per hoc corruit, quod vel ipſomet veſtro teſtimonio peſtis vna alteri non ſimilis ſit: & quod hoc, quod præterito anno profuit, hoc inſtante nihil præſtet: aut quod iam conuenit, futuro anno infrugiferum futurum ſit. Hic nimirum eſt Morbus Dariadeſtus. Reſpondete vero vos erudituli, hoc quid ſit? nec in lapidem impingite.

Commode quidem ad votum veſtrum ſucceſſit hactenus Philoſophia. Quæ vbi deſinit, imo Medicus demum incipit & prodit. Vbi vero vos profeſſores nati ac geniti eſtis? In cedro, arbitror equidem, imo, in pino, in abiete. Et ſi ſcirem, ſtomachum vobis minime motum iri, adhuc clarius affirmarem, in truncis quernis tales naſci.

Non omnia exigua ſunt, q̃ vos Itali cenſetis. Vos a. puto etiam Belleres, qui in Germaniam mittimini: vos etiam Germanos, qui in Italicis prunis & ſuberibus plantamini aut inſerimini: quorum vniuerſim nullum pudet pigetque de peſte Theoricas conſcribere, qui tamen ne extrema quidem lingua Ylaſtrum Philoſophiæ deguſtaſtis, vt Ares taceam. O vos Ducati homines in veſtris reuerendis ſtolis.

Quid vero hic artis ſit, quod in peſte ita pſcribatis: ℞ Diaphœniconis, ℞ Theriacæ bonæ. dicentes, ante annum, imo ante decennium eadem profuiſſe: ob id, vt iam quoq; proſit neceſſe eſſe? Talia nimirum vos docuerunt, qui educarunt, Galenus, Auicenna, Rhaſes. Qui quidem ſi ad morbos & medicinas conſcribendas idonei cenſeantur: huiuſmodi plurimos etiam Montes Riphæi & Hercinię cum conis abietum proferrent hodie. Exuite vero tandem ac amolimini cuſcutam ex veſtris faucibus,

& cataractas tollite ex panniculis, & deoppilate Morionem in dura matre, ac Philoſophum primo in vobis confirmate, poſtea plantate Medicum, & vos præſeruate, ne vrtica cicatrizet vos & cantharides: cephalicam tundite pro veſtra inſtitutione, vt a phreneſi liberemini, nec vos Mania aut Sientora occupet: vos Bracati Italici, & Tumorici Galli, vel dico Comati, etiam Vinea veſtra Germaniæ.

TRACTATVS II.

De Erroribus Antiquorum Auctorum, iuxta tabulam emendationis.

TRACTATVS III.

De Modo curandi.

Hoc modo peſtis ex 4. Elementis oritur, nec Pomambra vlla iuuat. Cum hac illi quæſo oculum effodite?

Deſiit Auctor in media pagina.

Sequuntur alia Fragmenta de Peſte, ex ſchedulis autographis collecta.

* *Multa ad probationem hanc requiruntur. Sint vero illa iſtiuſmodi: hoc tamen tandem relinquitur, quod artem ſaltem ſcriptam habeat. Nimirum conſcripta illa ſunt, quæ nobis nihil commodi ferunt. Quod vtile futurum erat, omiſſum eſt. Quid ergo in ſcriptis illis perdere poſſum, cum margarita nulla adſit? Nimirum forte eas porcis obiicere noluit. Hinc ergo coactus ſum & inductus, vt deinceps nulla ſcripta, aut Philoſophiam, Aſtronomiamue, aut experimenta, ac Auguria, vel Geomantiam, Necromantiamue ac pyromantiam curem: ſed ſoli naturæ lumini adhæream neque mancipem, ſicut huic vni fidendum eſſe, veterum monumenta omnia ſuadent ſimul ac modernorum. Quanquam pauci collegæ hic ſeſe offerant, qui in naturæ lumine periti ſint. Fortaſſe tamen, quod iam viret, ſucceſſu temporis plenius erupturum eſt. Omnia vero, quæ ceteri habent ac proferunt, in ſuum locum repone Lector. Experire, indies proba, nec mancipium te offer, aut inſtitutioni præceptorum, aut informationi pharmacopœorum, aut experimentis Rhaſicis, aut Theoricæ Galenicæ. Ex iſtis enim omnibus quid quæſo tandem boni legere poteſtis? Nihil quicquam. Ipſi enim nauci & nihili ſunt. Ratio eſt: ſi æger quiſpiam a vobis ſanatur: vobis ea gratia habetur. Et ipſimet aſſeritis, id vos præſtitiſſe. Iam vero mentiuntur veſtri Magiſtri. Ex vobis enim id præſtitis: ideo vobis etiam honorem hunc aſſignatis, non Auicennæ, non Galeno, non Hippocrati. Et iure quidem. Nam nec ab illis iſta accipitis. Fortaſſis a vetula aliqua ea didiciſtis. Ideo recte facitis.*

Vide Lector, hæc cauſſa eſt, cur tibi ſedulo hortator ſim. Vnum cum altero confer

& conſidera, nec ad ſcribendum ita præceps eſto. Omitte eos, qui ſigna non operantur. Nec vero ad balneatorum characteres iſtos vanos attende. Pro quibus porrum et nepas ſerunt ac plantant? Hæc enim omnia medicina non ſunt, ſed pilei ex ſtramine contexti, qui aquam minime continent, ſed eandem tranſmittunt. Ad verum Medicinæ fundamentum defige oculos, ſi quid probi acturus es. Si vero male facturus es, morem tuum antiquum ſerua, & ſectare Beanos tuos, ex quibus non pauciores Canonici eliguntur, quam ex ipſis eruditis. Quam vero probe: id vulgus iudicet. Tu indica, proba, cenſe, lege, nihil differ. Si particularia aliqua, ſi conſueta mala foues, ea cum pediculis abiice, & ſtudioſum te præbe. Valete.

Quid eſt, quod Bruno, Garlandius, Rhaſes, Galenus & Anshelmus ſcribunt? Nihil iſta te moueant. Fundamentum nullum adeſt, purum putum mendacium eſt, quicquid dicunt &c.

Cauſſa peſtis. Quid. Ratio prognoſtiſcandi, Locus. Limbus.

Signa. Vnde cauſſa.

Loci declaratio.

Ratio, quare ad ipſas partes: eſt, vt fulgur.

I.

Quod regio auris ſit tota comprehenſio peſtis.

Quod peſtis ſit vulnus, & dolor cerebri, cordis, ſicut inflammatio vulneris.

Ergo nulla Medicina prodeſt.

II.

Quod ira, inuidia, gula, luxuria &c. ſint planetarum cohors, contra populum: Ideo puſtulæ, ideo peſtes, ex Venere, ex Marte.

Quod prognoſticatio quæuis ortum habet non ex Planetis, ſed ab ira. Ergo qui inuidiam, iram, luxuriam ſcit venturam, ille ſcit tanquam Propheta prophetare de modo, ſcilicet facta generatione in planetis: ille eſt Aſtronomus. Quid poteſtatis tandem aſſignatur planetis, O vos ſtulti Aſtronomi, cum citra meritum aut cauſſam noſtram nihil agant?

Ergo Dauid, Ieſus, ab hominis natura locuti fuerunt: ſtella ex eodem caſu: diluuium &c. quia ira creſcebat noui Teſtamenti temporibus, quia natæ ſunt ſtellæ diluuii. Et ſic de falſis Prophetis Chriſtus *Matth. 24.*

Ergo de peſte hoc iudicandum fuerit, quod ab ira Planetarum ſurgit conſtellatio peccati in planetis, & cum creſcit in finem, & habet autumnum, tunc reddit fructum, qui fumus eſt peſtis, puſtulæ, fames, lues &c.

Alia

Alias nullus Aſtronomus poteſt iudicare de ſimilibus, niſi Iraſcente patre, de innata virga: hanc virgam declarat.

I. { *Totum corpus occupat. ſicut pluuia. Sed nihil eam aſſumit, niſi ſola hæc pars: ſicut ſolam aquam gleba, non petra.*
Membra nulla inficiuntur. }

II. { *Sicut aqua terram petit, non petram.*
Fulgur, Lignum.
Ros, Gramen.
Manna, Folia,
habent ſuas partes quæque. Item & peſtis ſuam habet terram, &c. altera pars eſt petra.
Microcoſmus eſt hic, &c. }

In ſumma, Martem inuadere debetis, & hunc ſaltem ſuperare, ita pelletis peſtem. Item, cur Saphyrus ab extra: Quia Martis contrarietas. Quis Martem expellet, niſi qui ipſi Eclipſin faciat? Eclipſis, Medicina, morbi.

De ſignis Nota.

Ex Limbo ſumus. Limbus totum creatum, ſcilicet Elementa quatuor, & omnia animalia. Ergo quo tempore multi vermes, eo & peſtis. Itē piſces, Eclipſis Solis, Lunæ, materia peſtis. Peſtis creſcit tot annos, antequam tangit: Dein per totum, & omne quod ſignatum eſt, ſumit, ſit tactus vbi vult.

Et ſic ſæpiſſime, qui fugiunt ante coctū tempus, euadunt: ſicut arbor, quæ tranſplantatur in aliam terram, areſcit: ita & peſtis in corpore. Nam ſi vultis ſcire locum, tunc ſic habet: corpus hominis, & locus ille vbi fuerit, eſt peſtis terra, quaſi hortus, &c.

Eodem anno quo peſtis dominatur, & generatur, generantur & perlę & granati in montibus, ibiq; mineralia ſuperfluunt.

Cur in his locis tribus peſtis: cetera, cur non cerebrum, aures, &c. Ergo vbi ſudoris emunctorium, ibi peſtis centrum in exeundo, id eſt, emunctorium, &c. quia ſub aure, ſub alis, &c. ſunt emunctoria ſudoris certa: pori non ſunt ſudoris emunctorium, ſed hæ partes, quia duplex eſt ſudor ſtercoralis, ſudor expreſſus. In ſudore ſtercorum eſt corpus peſtis. Ergo & omnia medicamina ſunt de huiuſmodi ſudore. Aures emunctorium cerebri: emunctorium venarum, vt in ſuis partibus. Item ſudor Anglicus, ſudor ſtercoris. Sed in Archidoxis plenius ventilabo.

Quare rubedo,
Quare Apoſtema,
Quare, &c.

Item nota: ſex emunctoria diſtincta, ſegregata ab inuicem, propria Anatomia.

Rubedo ſudor eſt Arſenicalis, incendit carnem & locum carnis, ſicut corroſiuum: ergo Apoſtema & rubedo differunt ab Arſenico propter locum, naturam & alterationem Elementorum, vt piſces a carne, vt lapis a ligno, & ambo ſunt ſtructuræ materia. Ita & iſta mineralia differunt: homo eſt Elementum corporale, & terra Elementum corporale, & ſic ſua Nata.

1. *De ſudoribus capitulum.*
2. *De Emunctoriis ſudorum capitulum.*

Item, quomodo Deus morbum dat omnem, vnicuique ſecundum ſua acta. Acta ſunt ſecundum libidinem ſuam, ita ſunt & puſtulæ ortæ, ita peſtis ex inuidia propter meum & tuum. Item, & ſic de aliis. Item de pleureſi.

Nota, quanto inuidior humana gens, contra furor peſtis domitat eos.

Nota, inuidia morborũ talium cauſſa. Luxuria multorum, peſtis cauſſa, inuidia coniungitur cum ſuperiorib. inuidia interficit, intoxicat, &c.

Nota, eſt ſudor Arſenicalis, id eſt, Eſcharalis: ſed eſt ſudor, qui putrefacit, id eſt, ſtrangulat, ſicut fumus caſeum. Ita fumus eſt ille ſudor, & q.cquid tangit, interimit, vt venenum non habeat. Ergo putrefit, ergo apertio, vt fumus exeat. Cura eſt attractio boni attractiui.

Alia Schedula.

VT naturam peſtis, quomodo deſuper in nos decidat, recte intelligamus: noſcenda eſt natura Baſiliſci. Qualis natura huius eſt: talis ẽt Planetarum, quos exſpectamus. Baſiliſcus excoctus & natus eſt contra naturam, ex ineptiſſima materia, præter omnem operationem naturalẽ. Sic peſtis quoq; gignitur, & ex corde noſtro, velut ex gallina, ouum paritur, quod a bufonibus cœli excluditur. Quo ergo modo hoc animal, eodem etiam peſtis gignitur. Iam vero venenum hoc in illis ſtellis manet, & ſtellæ illæ fiunt & ſunt Baſiliſcus. Baſiliſcus ille ſuam naturam retinet. Quamprimum enim hominem intuetur, eius natura adeo venenata eſt, vt inuidia in ipſo, &c. Eſt enim totus Saturnus, & ſelecta eſſentia Saturni. Ea inuidia tam potens eſt, vt, quicquid aſpicit, continuo inficiatur & intoxicetur, ſicuti quis per oculos menſtruoſos inficitur.

Alia

Alia Schedula.

VIſus eius inſtar fulguris præceps & concitatus ruit, nec, quo feratur, quiſquam nouit. Et qua velocitate oculi in quędam conuertuntur: ita velox eius radius. Et veluti nouimus, fulgur in principio nihil eſſe, poſtea tamen creſcere, & in materiam ac corpus indui: ſic ſimiliter nihil eſt in oculis Baſiliſci eſt. Vt autem fulgur, ita hic fulguris inſtar natiuitas ea fit. Ea producta, fulgur in homines impingit, &c. Ex ipſis enim generatũ eſt. Iam vero fulgur ex ſulphure fit, &c. & abit in coagulationem ſulphuris & ſalis, vnde ſuum quoque impetum, fragoremque & tonitru accipit, &c.

Aliud Fragmentum.

ITa ergo volatilia corpora per Magnetem ſuum in ortu ſuo, ex quo ꝓueniunt, extrahunt aut producuntur. Poſtea in ipſis nihil ſupereſt, niſi ſemen, quod maturationem ſuam exſpectat, vt decidat. Hoc oſcitanter præterierunt Medici, & ortum huiuſmodi ſpiritualis morbi non intellexerunt, nec Magnetem cœli, nec viciſſim maturos fructus, nec in corpus regreſſum iudicarunt. Quanquam cœlum propter copiam & multitudinem huiuſmodi corporum ſponte attrahat ſine digeſtione quidem & excrementis, hoc eſt, ſtella iræ, ſuam iram, corpus volatile, vltro attrahit. Sic & ſtella inuida, ſtella benefica, quæ per ſe ad maturitatem ducunt generationem illam in homine, quæ omnis in peſtilentiam abit, & huic quid ſimile.

Sequitur diſpoſitio Libri de Peſte.

LIBER PRIMVS.

De his, qui errauerunt, Epiſtola ad Lectorem.
De vulnere Peſtis.
De loco apto triplici.
De Materia & minera ſulphuris.
De ſignis & paroxyſmo, quomodo ex cælo veniat, quomodo in homine corporetur, quomodo in cælo generetur, quomodo inæqualiter cadat.

LIBER SECVNDVS.

De regimine & diæta.
De præſeruatiuis & cautelis.
De Cura in genere, vniuerſali & particulari.

LIBER TERTIVS.

DE experimentis extra ordinem, id eſt, quæ ſunt ſine Theorica & ordine, & tamen ſunt obſeruanda & tenenda.

Libri primi, CAP. I. *De corpore volatili quomodo ſenſus, imaginatio, voluntas, cupido, deſiderium, appetitus microcoſmi mutetur in corpus.*

Quomodo illud corpus ſic tranſmutatum fiat volatile ſubiectum omni ſpiritui & mobilitati a nobis ſurſum, quia leue ſurſum.

Quomodo illud corpus volatile ſe retineat in corpore, & quomodo venenum fiat peſſimum, vltra corpora, denuo ſemen noui morbi, ſcilicet naturalis, id eſt, peſtis.

CAP. II. *Quomodo ſapientia ſit principium incarnationis, & ea faciunt aſtra, quæ cupit ſapientia humana, iuxta dictum Ptolomæi, Vir ſapiens dominabitur aſtris, præcipit, cogit, mandat.*

Quomodo characteres ſunt inſtrumenta rei, facta ex ſapientia vnius in cuſpidē, & malleolum vnicuiuſque, qui ſapientiæ huius participat, & eſt inſtrumentum, vel huiuſmodi.

Quomodo omnis incantatio nihil abſque corpore agat, corpus eſt volatile, vt ſupra dictum, & illud corpus cum ſpiritualitate imaginationis ſumitur, & fit inſtrumentum maleficum, in aliam perſonam.

CAP. III. *Quæ natura Baſiliſci ſit, item prædictarum rerum exemplum, & ocularis demonſtratio.*

Quomodo natura fulguris ſit index Pharetri & Baſiliſci, quod ſimilis eſt Baſiliſco.

Quomodo coniunctio Olympi, ſyderum coniungatur tanquam vinum rubeum, & album vinum, & quomodo vinum commixtum miſceatur in ſua contrarietate, id eſt, vniantur duo iſta ſydera,

Libri Primi finis.

Vbi origo cruoris, ibi locus Peſtis.

Cura { *Baſiliſci.* *De Saphyris.*
Arſenici. *De 12. horis.*
Martis Arſenicalis. *De 7. Planetis.* }

Duplicia medicamina: Arcana ſubſtantialia, & accidentalia { *De internis potionibus.*
De Balſamo. }

Accidentium arcana in { *Icteritia.* *Oleo Antimonii.*
Apoplexia. *Tinctura.*
Paralyſi. *Rebis.*
Mania, &c. *Meliſſa.* }

Alia Schedula.

OPortet eſſe peſtes, nullo prohibente. Nec quicquam præſeruare poſſe, quiſquā perſuaſum habeat. Et licet præſeruatiua quidē data ſint,

tamen

tamen non dantur omnibus. Deus enim, quos vult, ſibi elegit. Peſtes ſemper aliæ veniunt in genere & ſpecie. Ideo nullius vſus ſenibus & iunioribus promiſcuis.

Torcular igneum, vitrioli phlegma, Tartari aqua, Caballinæ oleum, Torcular, ſulphuris ſublimatio, ſaphyri præparatio.

Sequuntur iam fragmenta quædam Theorica de morbis Tartareis, quæ libris duobus de Tartaro latine editis, non mediocrem lucem afferre poſſunt.

MEDICINALIVM OPERVM PARS PRIMA Theophraſti ab Hohenheim Eremitæ inſignis.

LIBER I.

DE TARTARIS.

Cap. I.

TArtari duo ſunt genera, Genus *pruinæ*, ſcilicet, & genus *Gemmæ de petra*. *Pruina* genus duplex: *Grandinis & vſneæ*. *Gemma* triplex: *Collectum, ſimplex, diuiſum*. Omnia illa autem ſunt, *Alabaſtrina* & *Marmorea*, aut *Lephantea*, & *Adamita*, *Duelech* ēt & *Mignetina*: habentq; loca diuerſa, quia diuerſa ſunt genera, & plura in corporibus. Igitur notandū, quot loca, tot ſpecies. Vſnea ſtomachi, hepatis, vaſis renum atq; veſicę: etiam pruina epatis, ſtomachi, &c. etiam grando, etiam gemma locum habet in ſtomacho, epate & aliis partibus ſuis & hoſpitiis. Item nota de hoſpitibus, ſunt alienæ ægritudines inconuenientes, non pertinentes ad capitulum, non ſunt conſueti morbi & extra continentur. *Tartari quot genera & ſpecies.*

Cap. II.

PRuinum quid eſt in harum generationibus prædictarum? Hoc: produxit matrix Elementina duo, Lutum & Mucilaginē, cum ſpara ſua, quod eſt reſolutum & coagulatum, hæc externa. Peperit quoq; Yliaſter tria in natura dolentis, viſcum ſecundæ generationis, & peruerſum Bitumen male reductum, & peruerſe in loco, & conglutinationem de re putrefacta ſuæ ipſius. (De coagulato mentionem non facimus, quia mouetur materia ab extra & non intra.) *Pruinum Tart. quid.*

Cap. III.

SEd quid de propoſito? Illud. Natura Archei reſolutum a reſoluto nō diſſoluit, hoc eſt, Lutum & lapillum, reſolutum ab humido non ſegregat. Vnica iſta permixtio cibus & potus. Porro quid? Natura duplex eſt in digeſtione: vna eſt, quæ ſeparat lapillum ab aqueo, altera non cupit eū, *Digeſtionis natura eſt duplex.*

dimittit lapillum reſolutum in aqueo, in epulis commixtum. Hæc (ſcil. commixta) ſi natura conſumit, bene: ſi non, reſpice: aut ſtomachũ, aut inteſtina, aut epar, aut vaſa vrinalia, & ſua cõmunia lædit, & dolent de indigeſtione Archei, & ſeparatione puri Saphyri ab inepto Cacedonio.

CAP. IV.

NVnc, q; ſi ſumtum fuerit lutum aut mucilago, ſi ſtomachus digerit ꝑ ſeparatione, bene eſt. Quod ſi non, ſi lutum fuerit ſumtum, & remanentia luti vel mucilaginis permanſerit in ſtomacho, fundi vel orificii loco: nunc ſequitur ardor, orexen, compreſſio thoracis, vomitus in aurora, recedit appetitus, & linguę aſperitas, & quaſi prunellæ paſſio. Quod ſi non, ſed abierit: ſi ad inteſtina, & non pertranſierit, adhærebit ſub Tartaro vel lapillulo, nunc conſtipationem, nunc colicam, nunc dorſi dolorem, nunc çoxæ & ſchiæ, nunc claudit Monocolon, nunc Longaon, nũc ſiſtitur vis in appetitu, & mala omnia. Etiam ſanguis exibit & fabæ.

CAP. V.

QVod ſi ad hepar, & illic coagulatum fuerit vel tartarizatum: nunc oppilatio, nunc ſitis, nunc vapor calidus, nunc punctio, nunc durities in hac parte, nunc vrina pauca, nunc rubea, ſubruffa, nunc ſerina, nunc hydropea, nunc venarum indiſpoſitio. Quod ſi pertranſierit ad renes, & illic exſiccationem ſequatur, in Tartarum conuertitur, lapillulatur generatio. Si in Regionibus adhærebit multipliciter, nunc nauſeam facit, nũc vomitum grandem, nunc torſiones vmbilici, nunc tumores pedis & venarum, nunc coxarum debilitatem, renum quoq; & partium iſtarum erraticos morbos facit innumerabiles, & quaſi incurabiles.

CAP. VI.

QVod ſi veſicam & partes eius cum collo cupit, & cannam finalem in orificio ſuo, & receſſit humiditas, ſequitur in ſalis generationem loco iſtius. Tunc reſolutum, & aqueum reſolutum in Cacedonium coagulabuntur. Quia omne quod lutoſum, vel mucilaginoſum, indigeſtum & non ſeparatum, in veſica ſeparantur ab inuicem. Quod ſi lutoſum, mucilaginoſum ſal fuerit, vel copia cum ſale indureſcit eutatim in generationem lapilli & calculi: quia in hoc loco Archeus latet ſegregationis, & ſua genitura, q̃ alii Lithiaſin vocant, ego vero Tartarũ lutoſum nomino.

CAP. VII.

SI Mucilago fuerit, non lutum, memento, locum vbicunq; habet, vt de luto: ſi autem aquoſitas & humiditas ſeparata fuerit ab ea, tartarum generatur, vel Tartarum lutoſum, non in vno loco, ſed vbicunque fuerit deprehenſus & ſpoliatus humiditatibus ſuis, illic parit & coagulatur, apparebit Minera in periculis, ſequitur Alabaſtrinũ genus, quod mucilaginoſum

noſum dulce eſt, & marmoreum, quod durum & aſperum eſt, de luto natum: quæ generatio ipſa eſt, grandinis eſt: quæ vſneæ Tartari.

Cap. VIII.

(Tractatus ſecundus.)

SEd quicquid ex internis tribus fuerit de Yliaſtro, ſcilicet de viſco, hoc eſt, de generato viſco, principium ſumit localiter vbiq; vbi fuerit, poſſibile lapillari, non pertranſit vrinalia, nec ſtercorea viagia, ſed locum alienum cupit & habet. Habet naturam internam cum ſale (id eſt proprio) per ſalem (id eſt alienum) ſcilicet internam & non Elementinam: nunc in venis, nunc in concauitatibus, nunc in iuncturis, nunc in poris, nunc in medullis, & ceteris partibus, & in ſucco, & in Emunctorialibus egeſtionibus. Et eſt lapillatio aut Tartarizatio aliena, id eſt, rara.

Cap. IX.

QVod ſi ex Bitumine: quid eſt Bitumen? Locuſtarũ eſt genus, viſcoſitatis, de ſpeciebus pruritus, ſcabierum, antiquæ Podagræ, Chiragrę & Artheticæ: nam natura Bitumen habet. Quod ſi exſiccatum fuerit, nihil inde, niſi Tartarum: omniſque Padagra ſpecies eius Tartari, & vſnea dentium, & oculorum lacrymæ coagulatæ, facit ſigna intercutanea abſcondita, Podagrę & Lithiaſis. De his morbis dormierunt patres medici, neſciunt loqui poſteri.

Cap. X.

ET ſi de putrefactionibus generatio fuerit, notandum, vbicunq; locũ habet, materia eſt nec lutoſa, nec mucilaginoſa, nec gemmæ, nec poroſa. Eſt a. de ſubſtantia propria loci iſtius, a quo procedit, ab omnibus poſſibile. Quod ſi putreſcit liquor, ſal autem non, ſal in congelum conuertetur, reliquum ſecum, ſecundum ſalis naturam centrum ponit, coagulatur, & indureſcit, & incognitos gignit morbos. Nam quicquid ad veſicam venerit, in coagulationem lapidis tranſit. Nam in veſica eſt potentia ſalis, in quo vis eſt coagulandi, etiam in hoſpitibus partibus aliquoties. Notandum, quod ſi ſal iſtud debile fuerit in ſpiritu vrinę, generatio morbi non ſequitur, ſed reſoluta exibit vrina cum coagulato reſoluto: etiam de potentia naturæ. Hæc vrina ab extra ſuam patitur ſeparationem, & ſic de hoſpitibus,

Nunc de externis generationibus calculi a primo vſque ad vltimum. Deinde natura calculi in omnibus membris ſuis. Porro de ſignis. Poſtea de cura.

Alia Schedula.

Pro Declaratione.

Tartarus eſt duplex in generatione: materia iſta lutoſa ſubſtantialis de glutine rerum, quæ eſt in potibus & in cibariis. Si in liquoribus, prima oſtenſio luti ſilicis, & horum lapidum & materiarum. Si in cibariis, non poteſt illud facere ſine liquore.

Tartari in diuerſis diuerſa appellatio

Tartarum in lacte dictum Caſeus in terris Leſſantea, in aquis ſilices: & differentia eſt inter iſtas generationes & lapides.

Tartarum ſecundum eſt in corporibus noſtris, in venis, carnibus, inteſtinis, & in aliis concauitatibus. Igitur facit conſtipationem & generationem ſuam, vt in pueris, & in his ſimilibus. Et notandum, quod Tartari generatio duplex eſt: ex generatione rerum externarum ſumtarum, & pro ſecunda ex generatione ſui proprii liquoris.

Tartaris generatio duplex.

Pruina quid. Gemma de petra quid. Grando quid. &c.

Genus pruinæ ſunt in modum arenæ ſubtiliſſimæ, rubeæ aut albæ.

Gemmæ de petra ſunt granula, ſicut gemmę non diaphanæ & rotũdę.

Grandinis genus eſt, cum ſunt non rotundæ.

Vſneę eſt, quando per adhærentia ſe manifeſtat.

Collectum eſt, quando pluralis eſt.

Simplex eſt, quando lapis eſt ſolus.

Diuiſum eſt, quando & calculus & arena apparebit.

Spara eſt res iſta, quæ non ſatis per naturam ſuam præparata, procreata eſt. Eſt res iſta, in qua eſt aliquid peccans, non ſeparata a bono.

Reſolutum eſt, cum ſubſtantiam aquæ vel cibi habet in ſe.

Coagulum eſt, quando ſeparatum fuerit peccans a puro.

Sub iſto tractatu de Tartaro plus q̃ tredecim capitula dedimus ſcil. {
- *Colicam.*
- *Colicam inſanabilem.*
- *4. Stomachi dolores ſub propriis nominib. ſc.* { *Compreſſiones*, *Vomitus*, *Debilitas*, *Orexen* }
- *Omnes dolores dorſi.*
- *Conſumtio particularis membrorum inferiorum.*
- *Contractura inferior ſub vmbilico.*
- *Et omnes ægritudines Dyſuriæ & Gonorrhææ, & horum genera morborum.*
- *Oppilationes innumerabiles.*
- *Durities innumerabiles.*

} Videte priſcorũ errores, in capitulis iſtorũ morborum, ex imperitia practicę ſuę. Hęc capitula huius tractatus practica probat.

Item, Tartari cura duplex: ſcilicet externi, & interni. Vna eſt ſanabilis, ſcilicet prima, altera ad ſortem, ſcilicet interna generatio.

Si qua ſunt, quando annuatim veniunt, vel ſeptimis: vel tempus ꝓprium. Item non ſecundum curſum cœli, nec Elementorum externorũ. Item, non ex crapula, non ex abſtinentia, non ex bona vel mala diæta, ſed tempus ſuum ſeruant, ſicut ſtulti blaterant.

Aliud

Aliud Fragmentum de Tartaro.

Cos. I. 2°.

QVæ & quam varia ex Tartaro generentur, & quid iſta ſint, accurate expendendum eſt. Cauſſæ enim Tartari immerito aliis imputantur. Si ergo veram tartari cognitionem vobis comparare ſententia ſtat, quinque ſequentes libros perlegite & euoluite, quibus, quid Tartarus ſit, & quid alterum ſit, in quo Tartarus pater eſt, traditur & explicatur. Quanquam ratione naturæ tartarus pater eſſe non poſſit. Quo vero contradicit natura diſſolutioni? Velut in natura parens quid eſſe poteſt eius, quod ipſi tamen ſimile non eſt. Ideo neceſſe eſt, vt quinque iſtos libros, quibus hic initium damus, legatis & cognoſcatis, proboq; iudicio trutinetis. Extra hoc n. ſuſceptus a me labor omnis irritus fuerit. Quiſquis n. iſthęc non plene planeq; accepturus eſt, ſed cum aduerſariis noſtris citra fundamentum ſtare potius volet: is Medicus vocari nec poteſt iure, nec vlla ratione debet. Etſi n. illi putent quidem, ſe rerũ omnium plenam copiam habere, & temporis ſummam abundantiam, & ſectatorum ſalutatorumq; numerum ipſo Pompeio frequentiorem, & amicorum infinitam ſegetem præ me: vos tamen ſcire debetis, quod iſthæc vniuerſa vana & inania ſint. Reſiſtunt enim ac reluctantur illi naturæ, eamq; coercere & in pedicas agere volunt conſuetudine: hoc nimirum perſuaſum habentes, quia conſuetudo naturam mutat, ideo ſeipſam iam quoque mutaſſe & domuiſſe. Vos a. diuerſitatem videte. Illud n. cibos ſaltem ac potum ſpectat: hoc a. non cibum ſolum ac potum attinet, ſed tanti momenti eſt, vt nunquam paſſura natura ſit, ſe a conſuetudine obrui & anteuerti, veluti nec a medicorum ſectis & complicibus innumeris. Vult nimirum natura aut penitiſſime noſci & indagari: aut ægro cum morbo peſſum eundum erit. Hac de cauſſa vos ſedulo adhortor, vt tandem a nugis veſtris deſiſtatis, & rem ipſam ex fundamento deinceps iudicetis: vt, quod ipſum a vobis quoque fidelium Medicorum iuſiurandum poſtulat ac exigit.

Conſuetudo in quibus naturam mutet.

Cos. I. 3°.

AN non licitum cuiquam eſt, alii viam monſtrare? Cur ergo non hic quoq;? Comprimis, quod in tam intricatis morbis tot errores & ambages hactenus irruperunt, quas vos mordicus tamen tuemini. Nimirum de febrium ortu differentes dicitis, eas ex humoribus, qualitatibus &c. gigni. Contra ego audacter aſſeuero, quod, niſi Tartarus exſiſtat, febres nullæ vnquam oriantur. Scitote ergo, Quartanas ex Tartaro Muſto generari, & ex eodem tempora quoq; diſtingui, velut Tertiana ſuo tempore, quotidiana ſuo tempore redit. Vos affirmatis, alteram eſſe Melancholiam, alteram eſſe ſanguinem, hãc phlegma, illam choleram &c. Horum

Medici reprehenſio.

Tartarus muſtus febrium 4. cauſſa.

nihil verum eſt. Illarum enim hæc cauſſa & origo eſt, quod Tartarus hoc tempore ſuam eſſentiam ſuperet, & mutetur, aliuſque fiat, quam alias eſt. Ex quo ſequitur, quod febres aliæ inde oriantur ſecundum tempus, & ſimilia. Et ſi vnicus Tartarus deeſſet: nullo vnquam tempore febris hominem ſollicitaret. Nec ergo Melancholia, nec ſimile quicquam aliud conſiderari debet. Proprietates enim febrium ex conditione Tartari deſignantur. Hac norma etiam pleureſes, & alii plures morbi, deinceps in ſuis libellis tradendi, conſiderandi ſunt. Ideoque, quia corpus ad morbum diſponitur, cauſſam hanc ex alio deſumit, non ſeipſo: hoc eſt, Morbi iſti non ita e corpore emergunt, quaſi cauſſæ in ipſo cōditæ ſint vel febrium, vel pleureſis &c. ſed ex extrinſecus ingeruntur cum rebus externis, hoc eſt, ex Tartaro. Ex hoc deinceps morbus generatur, quem vos aut ſanguini, aut Melancholię, aut Choleræ &c. aſſignatis. Velut lignum ab igne accenditur, & ignis extra eſt, nec in ligno: lignum autem illum concipit: ſic extrinſecus quoque corpus morbos concipit, vt non ſplen ſolus æger ſit, ſed totum corpus. Nemini ergo dicere fas eſt, morbum ex ſplene aut ſanguine eſſe: ſed ita dicendum eſt: Totum corpus incenſum eſt, & omnes partes ſimiliter. Quod ſi ergo fors in ſplene, epate &c. ex incenſione Apoſtemata talia prodantur: vos ea eſſe apoſtemata dicitis, ex quibus morbi oriantur. Non pigeat vos lectionis huius libri longioris. Sedulo attendite, qui febres & morbi ſimiles alii fiant: quanquam nihil ſolidi & certi de huiuſmodi morbis in veterum libris traditum ſit, tandem videte.

Humores morborũ cauſſa non ſunt.

Morbi omnes extrinſecus ingeruntur.

C o s. I. 4°.

PRo conſtitutione horum ergo hic tantum tractabitur de illis morbis, qui nulla via alia, q̃ externa, hoc eſt, ex Tartaro inducuntur. Hi nimirum morbi iſtiuſmodi ſunt, qui omni modo rationeque ab vniuerſis ceteris complexionibus & humoribus diſcernuntur. Et licet quidem aliquando ſanguis quoque &c. efferueſcat, ac in rabiem agatur: eiuſdem tamen ratio alia nulla eſt, quam quæ eſt ligni. Lignum enim neutiquam furit, ſi ignis in ipſo non ſit. Præterea, ſi ſedes ac deiectiones alui aliquando variæ ſint, veluti virides, luteæ &c. hæc ſigna & ſimilia alia nihil aliud indicant, quam quod iſtarum cauſſa a Tartaro ſit, & Tartarus ipſe. Denique in morbis ventriculi, hepatis, & renum veſicæque multa apparent, quæ vos cauſſis aliis accepta fertis, quæ tamen ad vnum tartarum referenda erant. Huius etiam claſſis ſunt, Orexis, Podagra, Schiatica, Phthiſis, Conſumtio & ſimilia. Vnde vos cum veſtris illis decantatis humoribus longiſſime exorbitatis. An vero hoc non videri indignum debeat, vos tam oſcitanter circa hæc verſari, laruaſque veſtras ac coma tantum æmulari obſtinate, nec rerum veritatem penitius indagare velle, aut rationem

Tartarus morborũ cauſſa, nō humores.

tionem vobiſcum inire, an iſta figmenta veſtra quadrent, & ab omnibus promiſcue rata habeantur?

Ex his autem vel ipſimet iam iudicium facite, an Montiſpeſſulani & Salernitani Medici cum aſſeclis ſuis vniuerſis merito non reprehendantur, quod tantis ſeculis in libris ſuis deſudarint, & tamē nec dum periculum fecerint, an, ſi auctores ipſorum examini ſubiiciantur, cum honore ſtaturi ſint vel minus: ſed oſcitanter ac promiſcue adeo omnia ipſorū verba rata habuerint, & in ſolo iſtorum teſtimonio tam facile fœdeque acquieuerint? Mihi autem contra hos hic non conſtitutum eſt in iſthac præfatione rem accuratius ventilare. Fiet hoc in ſequentibus libris: ex quibus ingenium & conſuetudinem ipſorum propius vos cognoſcetis, videbitiſque quanta cum caligine voſque auctoreſque veſtri practicam medicam in Academiis veſtris hactenus offuderitis & intricaueritis. *Medic. reprehenſio.*

C o s. I. 5.

Tartarus quid ſit.

PORRO autem vt de Tartaro, quidnam is ſit, planius teneatis: principium tale accipite. Res omnes creatæ, ex coagulato procedunt: & poſtea coagulatum hoc in Reſolutum abire debet. Ex Reſoluto iam omnia procreata procedunt, ſiue ea Reſoluta ſiue coagulata in forma ſint. Porro, coagulatum hoc tam exquiſite reſolui nunquam poteſt, quin reſolutum id in ſuam coagulationem redire annitatur. Ita videtis, quod ſal, ſi in aquam reſoluatur, in ſuā denuo coagulationem redeat. Eadem ratio rerum ceterarum omnium eſt. Adde quod coagulatum nullum ita probe reſoluatur, quin ſuæ naturæ aliquid retineat, per quod in formam priſtinam reducatur. Itaque ſcitote, coagulatum illud ex tribus primis eſſe, SS. M. S. quodcunq; tandem horum ſit. Sulphur tam perfecte nunquam reſoluitur, quin coagulationis aliquid eidem relinquatur & adhæreſcat. Idem Sali quoque & Mercurio competit. Et ad coagulationem iſtam reſolutionemque diligenter attendendum eſt. Vna enim alteri ſæpius præpollet: ex quo id fit, quod deinceps dicetur. De rebus ergo vniuerſis ſcitote, quod ex tribus primis procedant. Ex quo vero procedunt, id coagulatum eſt, veluti ſemen, veluti terra, veluti fructus omnes, omnia creſcentia. Nihil enim eſt, quod non ſit coagulatum. Ea vero coagulatio non eſt iſta, cuius hic mentio fit: ſed eſt ſupra eam, & ante eam fuit. Fructus enim ex illo reſoluto enati, & iterum coagulati ſunt. Ex quo ſequitur, hoc loco talem generationem fieri, quæ ſi non denuo ac ſecundo digeratur, veluti ex prima reſolutione in fructus digerebatur, quod tandem illud, quod ita digeſtum non eſt, principium Tartari euadat. *Coagulatorum & reſolutorum perpetua reciprocatio.* *Omnia ex coagulato.*

Reliqua non habentur.

Fragmentum aliud de Tartaro.

Morbi ex tribus primis.

* illud eſt cinis. Iam ita ſequuntur etiam morbi. Vnus ex liquore, hoc eſt, ex Mercurio: vnus ex ardente, hoc eſt, ex ſulphure: vnus ex cinere. Et iſte eſt Tartarus, quem hic in principio trium librorum pono. Hæc mira vobis obuenire minime debent. Lignum aſpicite. Id Mercurium exhibet, qui liquor eſt: dat oleum, quod ardet: relinquit cinerem, qui ſal eſt, & in ſuo Archeo eſt lignum. Sic quicquid in quacunque re non ardet,

In ligno tria prima conſpicua.

» Mercurius eſt: quod ardet eſt ſulphur: quod ab ardore remanet, Sal eſt.
» Cum ergo res quælibet tam animata, quam non animata, ſimili modo
» conſtituta ſit: porro nouiſſe debetis, quid in illa ſeparatio ſit. Hæc autem Ignis eſt. Iam, cum ignis vnus non ſit: nec vna erit ſeparatio. Si ſeparationes plures vnica ſunt: pluribus etiam modis vno extrahetur Mercurius, Sulphur, Sal. Huiuſmodi vero ſeparationes ſi noueritis, cognoſcetis etiã, quomodo hæ res in quouis diſtinctè conſiſtant. Videtis, quid operetur ac agat Elementum ignis: profert cineres, oleum, liquorem, Iam autem viciſſim videtis, quod Athanar idem aliter faciat, tres quidem res dans, ſed alium tamen Mercurium, aliud Sulphur, aliud Sal, ceteris minime ſimilia. Formam aliam modumque ſtomachus in ſua operatione dat. De his facite, vt loquar ego, & diſcatis vos, ac principium attingatis. Ad imum fundamentum penetrate, nec in mendaciis veſtris obhæreſcite, quibus omnes veſtri textus ac cõmenta, omnes ſcholæ veſtrę, Salernitana, Montiſpeſſulana, & aliæ vniuerſæ (nam nullam excipio) prægnantes ſunt.

Ignis ſeparationis pater.

Athanar aliter operatur quã ignis.

Cap. III.

CVm ergo tria illa Medico hac ratione conſideranda ſint, & noſcenda etiam ſeparatio, quomodo nimirum ſeparentur: ideo conſilium meum eſt, hoc loco de iſtis ſaltem tradere, quæ ad Medicum proxime pertinent, veluti de Stomacho, Epate, Renibus, quæ omnia tria ignis ſunt, & illa tria prima a ſe inuicem ſeparant. Et ceteris duobus, Mercurio nimirum & ſulphure hic omiſſis, hic tantum, quid ex Tartaro fiat, tractaturus ſum. Principio autem pro concluſione pono, quod omne id, quod aſſumimus, velut lignum in igne, in nobis conſumi debeat. Quicquid eſſentiæ quintæ in cibo potuque eſt, id in corpus abit, ac fixum manet. Reliquum ab iſta diuerſum, degenerat in tartarum, qui fex eſt, de qua in Paramiris dixi. Eſt etiam illud impurum: ſicut quintum eſſe eſt purum. Quod ergo graues morbos, quorum cauſſam & nomen merito deſigno, parit ac inducit: ſcitote id ſolum Tartarum exſiſtere, quem ſequentibus capitibus explicare aggredior. Quod dum faciam, nulli Eloquentiæ aut arro-

Alimentorum ſola eſſentia 5. corpus fit.

Aſſumta vt in corpore mutentur.

Tartarus quid.

arrogantię velificabor, ſed rem & neceſſitatem ipſam proponam. Neceſſitas autem ea eſt, vt Medicus in iſtis morbis.

Deſiciat hic finis Tertii, & principium quarti capitis.

Sed vt propoſitum noſtrum de Tartaro continuemus, ſcire vos velim, ipſum duobus modis adhæreſcere: alterum inſtar pruinæ: alterum inſtar gemmæ, hac ratione. Qui pruinæ ſpecie adhæret, is interdum vt vinea in arbore aut ſaxo eſt, in bolari aut lapidali forma: interdum collecte, vt Tartarum in vino. Sic gemmæ quoque Tart. vtroque modo adhæret: quanquam interdum vt lapis inſtar gemmæ formatus, ſua tamen diaphanitate non coloratus: nonnunquam vt granati ſimplices, & ſolitarii. Ad hæc duo genera omnino attendere debetis, ſcireque, quod ſtomachus, epar & renes, & quicquid his cõfine eſt, in ſeparatione ſua huiuſmodi omnino pariant. Quo vero pacto iſta omnia fiant, deinceps attentius cognoſcere debetis, vt praxis veſtræ modum metamque teneatis, nec ſomnia veſtra ſemper pro oraculis habeatis, quæ nec ipſi Auicennæ, nec Hippocrati honori & commendationi eſſe poſſunt. Quanquam eadem nugamenta vos aliquoties carnificis manibus extricauerint. Quo factum eſt, vt ex iſtis ſcurris ac flagrionibus columnas veſtrarum ſcholarum tam opportune conſtituentis. *Tartarum ſeu forma adhærens.*

C A P. V.

Dicta hæc duo Tartari genera, formas ac generationes varias producunt. Nonnullæ Alabaſtris ſimiles ſunt, & ſcindi poſſunt. Quędam Marmor, colore, læuore & duritia referunt. Alii ſunt Lephanteç: quædam Adamitæ, acutæ & ſcindentes: aliquæ vt Duelech vel pumex, raræ & foraminoſæ inſtar ſpongiarum. Similitudine loca quoque & regiones variæ ſunt, non in renibus ſaltem, ſed & in veſica, in epate & ſtomacho. Hæc autem quæ ſcribo, mira vobis videri non debent: niſi ex profeſſo vos ſtultos venditare velitis: quos admiratio demum minime dedecebit, Illorum multi quoq; ſunt in inteſtinis, in concauitatibus, in iuncturis & in cerebro, & membris principalibus, aliiſque locis pluribus, ſicut de tartaro innato deinceps plura dicentur. Summo ergo iure de tartaro inteſtinorum loqui poſſum. Et de hoc ſi loquor, colicam intelligo. Similiter, ſi de tartaro veſicæ loquor, illum indico, quem vos cuculi calculum appellatis. Ita, ſi de ſale reſoluto diſſero, lotium illud puto, quod vos nec ab Apollinis vſq; ſeculo cognouiſtis, vnde emergat ac oriatur, qui vocetur, & quidnam ſit? Interim quod ad præſcriptum veſtrum non loquor de morbis & medicinis, ex cauſſa iuſta facio. Quamprimum n. a vobis me deceptum animaduerti, veſtrum omnium auctoritas apud me vileſcere cœpit. Hinc *Varietas tarſtem.*

etiam morus aliud pono, & iam loquor de grandine ſtomachi, de vſnea epatis, de pruina renum, de lapide in ſplene. Sic etiam dico &c.

Deficit caput ſextum & principium ſeptimi.

Audiatur alio more de morbis loquatur.

Salia duo ſunt.

Vrina ſal eſt reſolutum.

Si vero hæc non eo modo, quo debebant, fiant: contrarium quid naturæ emergit, ac de ſale potiſſimum: quod hoc libello maxime conſidero, nimirum ita: Salia duo ſunt: Vnum ex iſtis tribus, in vrinam abit. Vrina enim tantum eſt ſal reſolutum a coagulato. Iam vero ſulphuri & Mercurio ſal quoque congenitum eſt, quod ipſum quoque ſibi contrarium generat. Si eſt in ſulphure, hac in via eſt, hoc eſt, in inteſtinis. Si vero eſt in Mercurio, in via Mercurii illam generationem facit. Hinc iam fit, vt tartarus naſcatur in inteſtinis & poris. Ratio eſt, quod Mercurius per poros tranſeat. Quod ſi ergo in viis mediis coaguletur, priuſquam ſudor fiat, tunc tartarus ponitur in iſtis poris. Similiter etiam in vrina, ſi coagulatur. Iam vero porro, mineralis quoque ſeu corporalis ſimiliter ſe habet. Si mineralia ſalis in ſanguine iacēt, & in coagulationem abeunt, iam tartari generatio facta eſt. Si in poris oſſium, in medulla, aut in locis aliis; tunc ratio plane ſimilis eſt. Nam̃ & his ſua ſeparatio incumbit & expurgationis officium. Quod ſi non fiat, tunc in contrarium quoque naturæ abit, hoc eſt, in tartarum ex cauſſa ſalis coagulationis prædominātis. Quo vero tandem velo ac fundamento tartarum in generatione alia tueri poteritis, cum tamen tartarus vobis nec cognitus nec intellectus ſit? Nec enim, quid is ſit, vel dum nouiſtis: niſi quod aſſiduo de Lapide veſicæ & arenulis renum deblatere tis, neſcio quid inepti, & vos Doctores ſaltem venditetis iactatorie, cum tamen nec rerum iſtarum, nec multo grauiorum anatomiam vllam teneatis. Ex omni veſtra Metaphyſica ac Sophiſtica, definire non poteſtis, vnde homo factus ſit, aut quid ſit, aut quid in ipſo ſit, & tamen nugas veſtras vbiuis ac iugiter occinitis. Pro hac ergo mea adhortatione iam nares premite & inhabitantem ſtultum emungite: ac deinceps talia addiſcite, quibus contra me vos tueri queatis.

Cap. IIX.

NE quid vero intactum tranſiliam, vnum adhuc, quod veſtra capita grauat, ſupereſt, vt dicam de Materia prima. Vos de vltima, quid ſit, hoc pacto cognoſcite. Natura in ſe habet ſubtile craſſumque. Subtile vobis noxa eſt. Craſſum aut quod vobis propono: eſt hoc, de quo dico. Dicat autem de eius principio. Principium hoc quoque in fine eſt. Ideo prima, vltima quoque materia eſt. Scire vero debetis, inter has duas medium quiddam intereſſe: Id eſt reſolutum. Ex hoc vltimum redit in ſuam formam primam. Hoc medium aliquando eſt mucilago, aliquando viſcus.

Prima & vltima materia.

quan-

quandoque liquor, interdum velut ſuccus, prout reſolutio incidit. Ex hoc ſequuntur duæ vltimæ materiæ: prima

Deſiciunt & hic quædam.

Nam ſi erroris veſtri, quos fouiſtis tamdiu, veniam diuturniorem & induitum longiorem haberetis: nulla certe peſtis interea tot iugulare poſſet homines, quot veſtris vos artibus hactenus confeciſtis & exanimaſtis.

Finis Tractatus primi, primi Libri.

Aliud Fragmentum de Tartaro interno.

TRACTATVS V.

IAm porro de Tartaro, quidnam ex ipſo fiat ac procedat, in hoc capite ita attendite. Sal corporis, quod cruorem ego appello, eſt merum ſal reſolutum. Id longa ſerie per vniuerſum corpus adhæret, dum in veſicam pertingat. Ita enim conſtitutum eſt. Nonnullum per ſudorem exit. De hoc ergo ſale reſoluto interno hoc tenendum eſt, quod Tartarum quoque gignat, ſi Mineralis quoque liquor concurrat, & in vnam coagulationem abeat. Hoc inde fit, quia quilibet liquor mineralis a materia coagulata eſt, & ſal eſt illud, quod coagulat. Iam ſi coniunctiones horum duorum fiant, tunc ipſi quoque tartari genera reliquis ſimilia euadunt. Et de Mineralibus quidem hæc cauſa eſt vel ratio, quod homo in & ex mineralibus omnibus conſiſtat: & quot ſpecies foris, totidem etiam intus inexſiſtant. Et hinc Medici deſumta notitia eſſe debet, quod ex his omnes morbi oriantur. Et contra hæc probe vos inſtruite. Mineralia enim hæc quatuor veſtros humores e medio tollent, & ſtultitiam veſtram ſub radium protrahēt. Summo ergo niſu id agite, vt veſtrum fundamentum ita ſolide firmeque conſtituatis, vt per illud, hoc noſtrum euertatur & ruat: alias eadem veſtra ſors erit, quæ Ringlerinæ, quæ auribus ad palum tumellarium relictis diſceſſit. Ceterum, ſi huiuſmodi cruor ſalis & minerale alicubi conueniant, ſiue in venis id fiat ſeu ſanguine, ſiue in poris carnis, ſiue in concauitatibus vrinæ aut aliis: nihil ſperandum eſſe aliud ſcitote, quam quod lapillus, vſnea aut grando generetur. Qua ratione vero id fiat, deinceps in ſuis capitulis de ſingulis morbis plenius intelligetis.

Cruor eſt corporis ſal reſolutum.

Sal coagulat.

Cap. II.

Gluten Album.

Gluten ex ſynonia. *Lapilli ex glutine.*

IAm vero alia adhuc generatio ſupereſt, ceteris omnibus grauior quoad duritiem & dolorem: nimirum talis. Gluten, quod a veteribus chirurgis ſynnnia vocatur, lentũ eſt & viſcidum, inſtar albuminis oui. Ipſum ſi materia ſalis corripiat, & cum eodem permiſceatur, tandem in lapillum coagulatur. Hæc autem generatio hoc modo fit. Gluten non quidem de materia lapilli reſoluti eſt: eſt tamen materia viſcoſa & mucilaginoſa, ex qua lapillis quid ſimile generari poteſt: non tamen lapilli veri, qui lapilli ſint & vocentur, ſed medium quiddam inter lapillos & Bitumen. Ipſius tamen coagulatio & natura lapidibus ſimilis eſt. Nec alio quidem vllo loco fit, niſi vbi gluten iacet. Ex hac coagulatione oritur podagra, chiragra, & genugra, ſi localiter in illis locis ſint, vbi gluten habitat, ſublata tamen inflammatione, quæ accidit, ſicut in capitulo de Podagra dicturi ſumus. Hoc hic ſaltem perſtringo, vt pro Tartaro id iudicare ſciatis. Idẽ de ſpermate ſimiliter etiam ſciendum eſt, quod ſi velut glutinis generatio fiat per ſal coagulationis, ceteris ſimiles lapilli generari queant iis locis, vbi ſperma ſitum eſt. Huiuſmodi lapides aliquoties ex ſeipſis reſoluuntur. Nec enim eorum generatio lapillis ſimilis eſt. Vnde etiam fit, vt mucilaginum more diſſoluantur. Huiuſmodi autem genera omnia a ſe inuicem per ſigna ſua certa diſtinguuntur, ad quorum differentias probe attendere debetis.

Lapilli ex ſpermate.

Cap. III.

Morbi ex mucilagine.

POrro autem defectus alii quoque ſunt ex Tartaro enati, qui tamen in lapillum aut vſneam non degenerant, ſed aut in mucilaginem, aut coagulum aut aliud pus. Cum vero hi quoq; ꝓdeant de Tartaro: cognitio eorũ neceſſaria eſt. Frequenter etenim accidit, vt Tartarus hic in viis vrinæ feces ſuas deponat. Hæ feces ſubinde morbos multos pariunt, qui omnes pro lapide habentur. Hoc modo affecti mingere non poſſunt, quod hæ feces vrinam ſupprimant ac intercipiant. Nonnulli ſanguinem mingunt, quia digeſtio immaturæ ratione Tartari exit. Nonnulli pus reddunt, quia coagulum putrefit. Aliqui ſperma excernunt, quod coagulum & feces vias eius obſtruunt. Quidam dolent propter ſal in coagulo. Quidam nihil ſentiunt aut quæruntur, quod a fecibus illis narcoticis membrum anodynum factum ſit.

His nonnunquã multa quoq; concurrunt ſalia, multa vitriola, multa alia, quæ ex hiſce tartari fecibus per ipſarũ putrefactionem generantur, quo-

quorum nec numerus nec prouidentia eſt, ita indies nouæ formæ ac ſpecies producuntur. Hoc loco pulla quoque, hoc eſt, Archeus rerum cognoſci debet. Quid is noui indies pariat & progeneret, hoc medico relinquimus indagãdum, qui opera illius quotidiana, induſtria priuata notabit & expendet. Vos autem veterani Medici pro nihilo id vniuerſum ducitis, a vobisque diu conſcriptum & euulgatum eſt. O vero fanaticos ſcriptores & illuſores nimis confidentes. Dies enim illa veniet, qua cum Magiſtris his veſtris vos diſcipuli ſtaturi eritis, ſicut Cuntzius ab Hauſen, quem e medio Diabolus extulit.

ALIVD FRAGMENTVM.

I. Eſſentia Tartari tractat:
- *Quid ſit Tartarus.*
- *Tartari quæ ſpecies.*
- *Tartari Matrices.*
- *Explicatio tartari in externis.*

II. Digeſtio Tartari tractat:
- *Quomodo digeratur*
- *Vbi extrementa*
- *Qualis ſanguis & caro eius*
- *Futura quæ.*

III. Mucilago tartari tractat de
- *Oppilationibus*
- *Retentionibus*
- *Repletionibus.*
- *Suffocationibus.*

in
- *Venis*
- *Membris vacuis*
- *Poris.*
- *Aruina.*

& eſt Lutum res

IV. Nitrum Tartari tractat.
- *De putrefactionibus, e quibus generantur hi morbi:*
  - *Febris*
  - *Pleureſis*
  - *Ictericia*
  - *Hydrops*
  - *Menſtruũ*

  in
  - *Stomacho*
  - *Epate*
  - *Sanguine*
  - *Humorib.*
  - *Matrice.*

& eſt fumus res

V. Anatron Tartari tractat de
- *Vſnea*
- *Pruina*
- *Grandinibus*
- *Lapillis*

in
- *Ore*
- *Stomacho*
- *Inteſtinis*
- *Epate*
- *Renibus*
- *Veſica*

& eſt arena & lapis.

Hic notate, quodnam Nitrum, quod Anatron, &c. quæ ſalia peſtem inducant, & quomodo cœlum opituletur.

Tartari ſunt 3. ſpecies ſcilicet
- *Anatron.* — *eſt materia lapidis, vſnea, arena, &c. ſecundum quod generatur in potentia*
- *Mucilago* — *eſt phlegma, quod deſcendit a cibis, in modum bituminis:*
- *Nitrum* — *eſt ſtercus, quod in digeſtionibus emittitur, videlicet excrementa.*

LIBER QVARTVS.

De Tartaro Nitreo.

Motus nitri qualis ægritudo.

MOtus Nitri ægritudo eſt, cum horrore ſeu frigore corripiens, tam diu durante, dum æſtus ſeu calor ingruat, ad aliquot ſcilicet horas. Hoc deinde vaneſcente, morbus intermittit ad ſtatutum vſq; diem, quo ſimili periodo is redit. Et ſic conſequenter eodem inſultu, vſque ad conſumtionem materiæ.

Carbunculus qualis morbus.

Carbunculus ægritudo eſt, primum frigore, poſt calore inſultans: & hic quidem continenter durat, nullo frigore reciprocante. Nam calor tam diu continuat, donec conſummatur & finiatur, vel ad ſanitatem, vel ad mortem. Huic præterea Apoſtema ſuperuenit, quocunque corporis loco erumpat, ſiue paruum, ſiue magnum ſit, ſiue maturum, ſiue minus ſit.

Flammula qualis morbus.

Flammula eſt morbus, tam frigore quam calore affligens, cuius quidem calor continenter infeſtat ſiue caput, ſiue alia corporis membra. Apoſtema tamen aut vlcus nullum habet, homines tamen delirare facit. Terminatur interdum morte, interdum longa ægrotatione, cum incenſo æſtu, & incumbente Mania.

Nominum declaratio.

Morbus nitri unde dicatur.

MOtus nitri nomen a cauſſa mutuatur. Sicut enim terræmotus terrã concutit: ita nitrum concutit corpus. Germani a ſuccuſſatione ipſi nomen indunt, non a frigore. Qua enim ratione terræmotus fit: ſic hic quoq; morbus effectum ſuum conſequitur: vt deinceps tradetur.

Carbunculus unde dicatur.

Carbunculus nomen ſortitur a calore, & metaphora ducitur a carbonibus. Sicut enim carbones calorem fundunt, & præterea corpus habent: ſic in hoc quoque morbo iugis ac continuus ardor eſt, & ideo frigoris Apoſtema erumpit, ex quo tandem, velut ex prunis, perpetuus calor effunditur.

Flammula unde dicatur.

Flammula a continenti calore dicitur, quaſi, corpus perpetuo æſtu flammeum ſit, qui æſtus immodicus hominis caput affligat, & corpus deiiciat.

Ex Nitro 3. principales morbi naſcuntur:
- *1. Febres: motus Nitri.*
- *2. Apoſtemata: Carbunculus*
- *3. Flammula.*

Sub morbo primo comprehenduntur alii morbi.

1. Sub Febre.
- *Quotidiana.*
- *Tertiana.*
- *Quartana.*

2. Sub

2. Sub Carbunculo { *Anthrax.* / *Peſtis.* / *Saphyrus.* / *Phlegmon.* }

3. Sub flammula { *Synanche.* / *Cauſſon.* }

Febris ex Nitro Tartaro procedit.
Carbunculus ex Nitro.
Flammula ſalnitrum occupat.

Nitrum eſt fimus & cadauer rei cibilis aut cibariæ. Et hoc cadauer eſt, ex quo putredo gignitur. Ex hac putrefactione prędicti morbi omnes emergunt. Ideo ſæpius vna in domo, quicunque de eodem cibo ederunt, eodem morbo aut nitro occupantur, non ſecus, ac aer putridus aut venenum aliud vniuerſos eodem loco congregatos inficit, & apoſtemate ferit. [*Nitrum quid.*]

Putridus & corruptus ſanguis omnis ex nitro oritur. Et licet quidẽ nondum omnis computruerit: promte tamen citoq; putreſcit, ſi poſt emiſſionem a ſole putrefiat. Prius enim a putredine nitri generatur. Cuius tamen noxa tam ingens non eſt, ac ſi putredo a ſole dominari incipiat. [*A nitro ſanguis putreſcens fit.*]

Vt ſummatim dicam, nitra omnia inſtar fimi ſunt. Fimus ſi congeratur & cumuletur, excandeſcit. Si fimi moles magna ſit: calor diutius retinetur. Sin minus, citius deferueſcit. Eadem etiam in febribus ratio eſt: Si nitri multum ſit, paroxyſmus diuturnior eſt. Si parum, tempeſtiuius finitur. Tale quoq; ſal nitrum eſt. Id cogit & colligit fumum, dum exitum inuenire queat, aut conſumatur. Eo vaneſcente, nouus iterum congeritur. Et hoc iter itur, dum vniuerſus conſumtus ſit. Vnde fit etiam, vt febres nonnullæ ad biennium aut triennium extendantur. Et nitrum quidem ſentimus, qui febres in homine concitat, nonnunquã die vno, nonnunquam biduo, interdum ſingulis horis putreſit, vt ita quotidiana, tertiana, quartanaque generentur. Paroxyſmus autem tam diu durat & protrahitur, quamdiu vapores incluſi manent, nec erumpunt: qui dum intus coercentur, membra ſingula, manus pedeſque peruagantur, tandemque diſtracti venas contaminant & putrefaciunt. A diſſipatis ac diſperſis vaporibus, omnia frigere incipiunt. Frigus enim hinc oritur, quod nitrum in principio frigus ſuum excutiat, vt eo liberetur. Hoc facto, calor ſeu contrarium inualeſcit, quia conſtipatur ſanguis, & ſic propter malam diſpoſitionem generatur. [*Febres quomodo a Nitro fiant.*] [*Frigus in febribus quid.*]

Locus nitri eſt in ſanguine. Ideo purgationes conueniunt, quæ in hoc morbo ſtomachum euacuent. Et ſunt ſimplicia quædam, quæ nitrum ex ſanguine in ſtomachum & veſicam attrahant. [*Nitri locus ſanguis.*]

Nitrum in carbunculo vſque adeo induteſcit & exſiccatur, vt ulterius ac grauius putreſcere non poſſit. Ideo febres & carbũculi in hoc differunt. Nam in febribus fimus putridus manet: in carbunculo ſicceſcit ita, vt plus paroxyſmo vno non moueat.

Deſiderantur cetera.

Ex libro de Mucilagine.

Apoplexia eſt pulmonis ſuffocatio a mucilagine.

APoplexia ſeu gutta eſt in pulmone: hoc eſt, ſi cannæ ſpiritales a mucilagine implentur & quaſi ſuffocantur. Tunc enim paroxyſmus inuadit, vt eſt ſpaſmus, tetanus, &c. qui omnes ex vitalis naturæ vi læſa oriuntur.

Paralyſis eſt, ſi mucilago ligamentorum meatus infarcit: ſic enim illa virtutem motiuam ſuam & humorem perdunt, quocunque id loco fiat. Ideo quod reſolutio & vocis amiſſio tam ſubito fiant, principium a ſuffocatione ducitur.

Similiter etiam de Pleureſi, Podagra, & Arthetica iudicandum eſt. Item, talis etiam Mucilago in vino eſt. Eius tamen mucilago multa eſt, & Ilopus vocatur, a vino aduſto remanens, &c.

Plura iam de his non habuimus.

Sequuntur nunc quædam capita ex autographo Paracelſi decerpta, cum textu tractatus ſecundi & tertii, Libri ſecundi de Tartaro conferenda. Quæ etſi cum ſuperioribus eiuſdem ſint materiæ: diuerſis tamen & interdum quoque aptioribus verbis depinguntur. Non igitur inutilia ſtudioſis Lectoribus fore putauimus.

De diebus Creticis.

Criſis quid.

(Cretica dies, dies criſis eſt. Criſis eſt ſpatium a principio morbi vſque in finem morbi, nec augmentum, ſtatum, vel declinationem habet, ſed morbus creatus, & perfectum eſſe ſuum. Conſideraudum hoc Medico de morbo ægroti.)

Origo criſium tempore digeſta.

Criſis eſt ſpatium temporis, ſumtum a principio morbi, vſq; in eius interitum. Prima dies eius, dies cauſſæ dicitur. Vltima dies vero cretica. Ducit enim criſis originem in fine temporis digeſti. Digeſtum tempus eſt illud, in quo ſpecies Yleiadi mundantur a fęcibus. Fæcis morborum

ſuni-

initium, & criſis principium, ſumtum ab excrementis Yleiadi, poſt excrementa purum Yleiadum apparebit.

Cretica dies Arſenicalis, eſt dies 3. in acutis: dies 5. in peracutis: dies 7. in perperacutis. *Dies arſenicales quæ cretica.*

Arſenici acuti criſis eſt ad 24. horas, acutorum 15.

Mercurialis criſis eſt, 4. die: in peracutis in 3. in perperacutis 18. hora. Mercurii acuti 13. hora: acutorum 7. ſulphuris 10. hebdomata, in medio 16. hebdom. longiſſi. 13. hebdom.

Acuti 6. acutorum 4. vel. 5.

Plumoſi Yliadi in regionibus 3. 5. 7.

Extran. 12. Anno 19. ogertinum 14. die 21. 29.

Salia digeſta, entalia, alumina 6. hebdom. 9. 11.

Subtiliora 3. 4. 7.

Reſoluta 2. 5. 6.

Exteriora corroſiua, auripigmentalia ad 5. annum ſeparantur ad 3. ad 7. menſes.

Communia criſin non ſeruant, nec ſunt mortalia.

De Pleureſi, cura Planetarum.

PLeureſis eſt morbus incluſus, in membris principalioribus, locum habens in regionibus illorum per oppilationem Tartaream, ſiue reſolutum aerem, ſiue corporalem generatus. Recipit materiam ſuam ex ſale Ogertino, cum ſpecieb. peſtis & prunellæ. Signa eius iſta: tremor cũ frigido & calido ſine pluralitate, faciei diſcoloratio, mẽbrorũ debilitas, calor finalis & aſcendens, puncturas capitis, laterũ, & in præcordiis, & thorace. *Pleureſis quid.* *Pleureſis ſigna.*

Locus a. puncturæ & punctionum, membrum indicat. Diæta non eſt obſeruãda in hoc morbo, potius ſed medicina ſupra diætã. Cura eius eſt duplex: ex Tartaro & Saleto. De ſpeciebus Tartari ſunt iſta: ℞. *Tartari* ℔. j. *aquarum vitæ* ℔. ß. *granorum Iuniperi* ℥. iij. *Reduc in aquam*: Doſis eius aquæ ℥. ß. vſq; ad ℥. j. in vino maluatico vel bono. *Diæta in pleureſi nulla obſeruanda.* *Cura pleur. duplex.*

Alia ℞. *huius reductionis* ℔. j. *Mumiæ claræ electæ* ℥. iiij. *& bene tritæ, aquarum praſſii, abſinthii, ana* ℥. ß. *miſce.* Doſis ℥. j. vſq; ad ℥. ij. mane & ſero, vel ſecundum cohob.

Alia. ℞. *huius mixturæ* ℥. vj. *aquæ ſileti, & id trium ſalium* ℥. ß. *aquarum abſinthii, maioranæ ana* ℥. j. *miſce,* doſis ß. in bonis aquis vel vino.

Alia, ℞. *Sileti* ℥. j. *Tartari* ℥. ß. *Reduc mixturam, cum* ℥. ij *mumiæ*: Doſis ʒ. j. in vino vel aquæ meliſſæ.

Cura prædicta in omnibus ſpeciebus pleureſis valet, niſi in pleureſi ex corde, vbi hæc deſcriptio adminiſtretur.

Pleureſis cordis remed.

℞. *Laudani puri* ℈.j. *muſci* g̃. v. *Camphoræ* g̃ vj. *fiant pillulæ cum aqua de ſpicula*, Doſis g̃.vi.vel vii.

Item in ſpeciebus pleureſis commune vnguentum.

Vnguent. Murmentorum contra pleureſin.

℞. *Pinguedinis murmentorum* ℥j. *olei amygdalarum dulcium* ℥.ß. *Olei Chamomillæ. Olei Roſarum ana* ʒj. miſce, fiat vnguentum molle ſuper ignem, cum modica cera.

De Prunella.

Prunella quid?

PRunella eſt paſſio principalis cum paroxyſmo proprio in caloribus exſiſtens: procedit enim extra regionem propter ſubtilitatem ſalis vitriolati ex teſta ſua: ſpecies pleureſis & peſtis, calor eius vitriolatus calor,& corroſiua incenſio.

Prunella ſigna.

Signa ſunt in fine morbi: calor gutturis cum rubedine vel nigredine, aduſtus humor &liquor ſuper linguam,cum ſciſſuris membri, magna debilitas corporis,ſitis,dolor capitis,vehemens anguſtia thoracis & partis.

Prunella cura.

Cura eius eſt,vt in peſte. Si autem peſtis cura morborum non tolleret.

℞. *Aquarum prunellæ* ℔.j.
Laudani puri ʒ.ß:

Fiat Gargariſmus cum mundificatione linguæ, & hauſtus poſt eam ſæpius in die: & quæ hæc deſcriptio non expellit,etiam alia remedia inutilia ſunt.

De Hydropiſi.

Hydrops quid.

HYdrops eſt paſſio ex regionibus hepatis orta ex Tartaro aluminoſo, ſub primo corpore, per reſolutionem propriæ naturæ deinceps per ſpiritum membri huius mineralem,qui totius corporis ex ſeptem vnus: is reſoluitur in partibus ſuis,tunc eſt hydrops ex regionibus epatis per totum corpus. Sic & in aliis membris principalibus per hunc modum generatio hydropiſis eſt. Prçterea ſeptem ſunt genera & diuiſa per mineralem ſpiritum in toto corpore,quorum ſeptem ſunt:&ſunt ſpiritus,in quibus mineralia corporis ſuſtentantur,quę procedunt ex ſeptem membris. Quare igitur ex aliis membris hydrops originem non ducit? Quia in

Spiritus principalis & localis differunt.

his non eſt ſpiritus principalis,ſed ſpiritus ſuæ regionis, ſcilicet huius mēbri,in quo eſt,quia differentia inter ſpiritum principalem & localem eſt, a membris in propriis regionibus,& extra in corpore regionem.

Hydropiſis ſigna in epate.

Signa hydropiſis EPATIS, Sunt iſta: dolor partis, ſciſſura labiorum & linguæ ſitis, longus paroxyſmus, tumor pedis huius lateris,poſt ſiniſtri, cum tactu.

Signa

Signa ſplenis: Dolor partis, tumor primus huius lateris, punctiones in loco & cetera epatis ſigna, præter ſciſſuram. Splene.

PVLMONIS ſigna: Aſthma & anhelitus, tuſſis cum dolore capitis, cum chronico tempore, tumor in pedibus æqualis, & cetera ſigna epatis, præter ſciſſuram, ſed fœtorem oris fœtidum. Pulmone.

Signa Cerebri, grauedo capitis, catarrhus, pituita, nunc Hemicranea, nunc dolor partis, cum tumoribus palpebrarum, faciei & pedis vtriuſq; cum ceteris ſignis epatis, præter ſciſſuram. Cerebri.

Fellis ſigna: citrinus color, nauſea in appetitu, vomitus, tumor chronicus, oris amaritudo, pectinis ſub thorace compreſſio, anhelitus durus & aſper, & cetera ſigna cum tumoribus & conſumtione corporis. Felle.

Renum ſigna, ſitis excellens, libidinis auaritia, tumoris oſei & teſticulorum erectio frequens, punctiones ſpinæ dorſi, membra quaſi ſtupefacta, inferiora grauia, cum tumore in fine vſque in vmbilicum, & cetera ſigna hydropiſis. Renibus.

Cordis ſigna: debilitas omnium membrorum, tumor partis, in fine pedis vtriuſq;, & cetera ſigna hydropiſis. Corde.

Sunt & genera hydropiſis falſa plura, quæ permixta ſunt & compoſita ex duobus membris vel tribus: aliquando ex toto corpore: vbi correſpondent ſigna ad propoſitum, de quibus in cura ſuum Cap. poſitum. Partibus mixtis.

Cap. De Cura Hydropiſis.

SExtuplex eſt cura Hydropiſis præter ea remedia, quæ dixi in aliis lectionibus. Et prima de cura Hydropiſis in corde. Coralli: in epate, Crocus Martis: in ſplene, lazuli: in renibus, vitriolum: in pulmone, aurum potabile: in Cerebro, Sibeta: in Felle, Agreſten. Summum eſt tartari quinta eſſentia & aurum potabile, & aqua vitæ. Cernite Medici. Arcana quæ cuiuſlibet partis in hydrope. Aurum ſumma cura Tartari.

Cap. De Febribus Epatis

FEbris eſt calor oppilatus, generatus ex putrefactis fæcibus in regionibus epatis. Eſt enim oppilatio iſta aliquando in tota regione, aliquando particulariter ſecundum locum. Si totius partis, tunc tumor magnus, longus, quouſq; deoppilatus fuerit, calor ad membra & poſtq̃ deoppilatus fuerit, adeſt tunc calor corporis. Quod ſi localiter, tunc tremor cito abit in calorem. Oppilatio iſta ſuam facit oppilationem, & per tremorem rumpit, & deoppilat, aliquando omnes oppilationes, aliquando in aliq-bus. Quod ſi totam facit deoppilationem, tunc febris facilior: quod ſi nõ, tunc grauior & ſine dubio præparatio generationis alicuius morbi, quia incluſum offenſio & mutatio ſui ipſius. Feb. Epat quid ſit.

Videndum eſt a. de oppilationibus: nam ſi fæces reſolutæ non fuerint poſt tremorē, tunc augmentum timēdum harum oppilationū, diuturnū morbū, & futurum apoſtema, ēt tumorem locuſtarū corporis vſq; in centrum, punctioneſq;. Eſt n. paroxyſmus de materia fæcium, iuxta ſuum digeſtum temporale, quouſq; ſeipſum deliberat in oppilationib. dein calor corporis totius, ꝑpter venas infectas ab hic ſpiritib⁹, poſt tremorē exeuntes. Eſt & aliquando febris ſine oppilatione, ſed abſq; tremore, quādo digeſtio egreſſum habet: attamen paruus paroxyſmus cum calore paruo. Eſt a. minima ſpecies febrium & ſaluberrima in ſe ipſa. Signa a. eius ſunt *Signa Febris epat.* ante morbum: membrorū debilitas, diſcoloratio faciei, alices & rigores, deinde paroxyſmus lenis cū tremore, ſecundus fortior, tertii fortior, hora nō fixam, ante vel poſt tēpus, longus calor, arduus dolor, corporis cōſumtio, in fine cū principio hydropiſis, ex ratione hepatis cū aluminie reſoluto rocho, vel icteritiæ maturatio propter regionem ſuam & materiā. Contingit pluries, primæ febris, ſcilicet ſtomachi, generatio & morbus: deinde ſecunda febris, ſcilicet epatis: & ſi materia febris in ſtomacho *Febres ut ex ſtomacho & epate componantur.* tertiana fuerit, & epatis tertiana, hęc quotidianam faciunt. Si a. digeſtum vnius horæ fuerit duplum, tertiana fuerit in loco in duabus primis digeſtionibus, & ſi curam duplicem ſecundum locum eſſe oportet, etiam aduertendum, de propriis digeſtionibus, ſi materiam habet pluralem, abſq; loco alieno. Vbi autem ſimiles errores fuerint, & morbi cognitio, & cura, difficilis fuerint, niſi per experientiam & ſpecialem induſtriam abſq; libris, alias plenis erroribus.

Cura eſt triplex.

Cura febris epatis

1. *Deoppilatio eſt.*
2. *Mundificatio, id eſt, purgatio.*
3. *Membri reſtauratio.*

Samech9 eſt Tartarus. Pro deoppilatione in febri hepatis cuiuſcunq; ſpeciei, ℞. Samachi, id eſt, Tartari, &c.: deſtilla, fiat oleum.

Pro mundificatione, ℞. *Centaureæ, Fol. ellebori, &c.*

Pro reſtauratione. ℞. *Liquoris laudani, quantum ſuff.*

De diſtantia RENVM.

Renum regio quæ ſit. Regio Renum a primis vrinæ deſcendit vſq; ad vltimum emunctorium reſoluti ſalis, & partes ad centrum declinantes de regionibus Renum ſunt.

Renum quæ ægritudines. Ægritudines ſū ren ſunt iſtæ: Tartarus vrinæ, vel de ſpiritib. vrinæ, ſegregatus ad ſuum locum, ſcilicet, orificii renum, veſicæ: Diabetica, caſeus vel ſegregatum lac. Item de pure, ſanie, & ſuis vlcerationibus.

De

De Tartaro vrinæ.

TArtarus ex vrina, eſt reſoluti coagulatio, hæc per digeſtionem Athanar abit, in coagulationem, ex virtute propria, in loco vbi ſeparatio. *Tart. vrinæ quid.*

De Diabetica.

DIabetica paſſio eſt ſal ſiccum vrinale, in ſubſtantia renum: ſal iſtud deſcendit ab vrina in medium centri huius membri principalis. Hoc ſal fixum eſt, chronicum, & permanens vſque in finem vitæ. *Diabetes quid.*

Signa eius: ſitis abundans ſine requie, dolores ſpinæ, tumores pedum, coituſque fortis, & in fine ad mortem. *Diab. ſig.*

Cura eius eſt, in ſale & non renibus, per anodyna: alias ſal curam non recipit. *Diab. cura.*

Anodynum eſt hoc: ℞ Liquoris papaueris, Iuſquiami an. ℥j. lolii ℥ß. &c.

Item aliud, ℞ Caphæ, aquæ roſarum, plantaginis, ſolatri, curantur renes.

Item aliud, ℞ *permixt. &c.*

De Lacte Caſeato.

LAc caſeatum recipit materiam ſuam ex hæmorrhoidibus & ſubſtātia.

Subſtantia renum recipit ſuum balſamum.

Primus liquor eſſentialis ex virtute digeſtiua poſitus & ſeparatus, lacteus eſt & natum lac. Lac iſtud primum eſt in digeſtione renum, ſanguis ſecundum, ſubſtantia coagulata tertium.

De lacte autem ad noſtrum cōueniens propoſitum notandum eſt.

Lac vero, lactis naturam habet, & lactis recipit ſeparationem, inde ſequitur coagulum coagulatum acetoſum. Nuſtum, pinguedo, ſcilicet, butyrum, ſerum, & cetera lacticinia. *Nuſtum quid.*

Lactis ægritudines iſtæ ſunt: ſanies pro lacte, pus pro nuſto, pinguedo oleoſa natans pro pinguedine renum ſumta, & vrina bletæ albæ.

Cura ſaniei, cura puris, cura pinguedinis, cura bletæ.

De Febribus ex renibus.

FEbres ex renibus initium habent ex fecibus tartari propter digeſtionem. Alias vbi digeſtiuum tempus non eſt, ibi febris materiam habet. Eſt enim tremor in renibus ſicut febrilis paroxyſmus, tranſcendit totum corpus propter oppilationem. Nam omnis oppilatio, totius corporis motio. Et conſequens caloris corporalis propter vapores tranſeuntes per omnes poros.

Vocauerunt olim antiqui hanc paſſionem ſchiaticam, alii febrem erraticam, alii calculi motionem vel paroxyſmum, alii ex arena egreſſum, &c.

De Febribus in genere.

Febris quid. Est autem febris generalis morbus paroxyſmalis, ex oppilatione totius corporis. Genera febrium ſunt plura, ſcilicet cauſſa ſimplex, oppilatio ſcilicet, particularis aut vniuerſalis.

Nota, de ſephena, id eſt, ſiphita quarta, generatio eſt ex oppilatione tartarea, & mortalis communiter, cum acetoſitate ſuperueniens.

Cura.

℞ *Liquores de Teſtudinibus cum Cryſtallo.*

℞ *De Liquoribus laudani ℥ ß. Cryſtalli &c. Teſtud. ℥ ij.*

Plures deſcriptiones ſunt & Recepta in hoc morbo, quia morbus eſt indifferens.

De Grandinibus & Vſneis in veſicæ regionibus id eſt, Renum.

Item vſnea renum ex Tartaro eſt, grandinis vero ex ſulphure ſalioſo de ſalibus.

Lapis calculuſue ex his quicunque non exſiſtentibus, non curatur. Nota, calculi generatio autem ex coagulo eſt: coagulum autem illud ſalinum eſt, & non ſpiritus, pro declaratione. Sufficienter declarauimus.

Cura primi lapidis.

Vſnea Cura. Vis Vſneæ.

Vſnea eſt tartarus de vino. Vſnea Tartarus vini eſt, id eſt, harum rerũ quæ de vino deſcendunt vel potu, in quibus eſt vis grandinis.

De Lapillo in veſica.

1. *Cura, quædam quæ frangunt.*
2. *Quædam in Alchohol pulueriſant.*
3. *In Alchol liquidum.*

Saxifragium in generatione calculi vtriuſque partis & generationis, ex bolo reſoluto.

Saxifragium in cura lapilli ex cauſſa lapidis reſoluti, vtriuſque partis & loci.

Saxifragium in cura lapilli generati in veſica, aut renibus ex viſco mucilaginoſo.

Saxi-

Saxifragium in cura calculi & gemmæ, ex cauſſa proprii cruoris interni.

Experimenta.

Balnea. *Vnguenta.*
Pulueres. *Potiones.*

Item auditores mei cernite & iudicate, ea quæ legi, & ponderate æquo iudicio cauſſas & rationes, deinde & praxin.

Nam fortaſſis pluribus inaudita dixi, quæ non prius audita: hoc ſed quid ad me, carent experientia.

Attamen quæ prælegi, diligenter perſcutamini, & perlegite, ſi cupitis de fonte, ſi autem non, ſed aliqui eſſent proſeliti inter vos, parcite, quia infidelitas veſtra copioſa eſt, quæ ſuum ipſius dominum lædet.

Sequuntur iam aliæ duplices annotationes, in libros de Tartaro, ab auditoribus quibuſdam eo ordine ex ore Paracelſi profitentis, exceptæ in quibus cum quadam notatu digna breui ſtylo contracta continentur: non ingratum, neque inutile futurum putauimus, ſi de verbo ad verbum, nullis omiſſis nec mutatis, hic quoque vt ab aliis accepimus, adiicerentur. Si, Lector, hæc cum ſuperioribus ſtudioſe contuleris, laborem, vix fruſtra impendes:

ANNOTATIONES IN LIBROS DVOS.

Theophrasti de Tartaro.

In Libri I. Tractatum I.

CAP. I. Tartarus vel tartarum eſt omne generatum ex diſſoluto frigido, coagulatum per calidum. *Tartarum quid.*

Lephantus eſt bolus, id eſt, medium inter lutum & lapidem.

Lapillus eſt lapis confectus, de materia reſoluta. *Pruinum*, eſt minimum genus, ſed latiſſimum in Tartaris. *Gemma* eſt lapis generatus ex diaphano & perſpicuo. *Vſnea* eſt tartarus tenuiſſimus & ſpongioſus. *Grando* eſt granum generatum, a liquido per ſalem. *Collectum*, id eſt, compoſitum ex omnibus ſpeciebus tartari.

Simplex eſt coagulatum ex vna ſpecie.

Diuiſum, ex vna in plures.

Alabaſtrinum, eſt illud quod eſt de bolo.

Marmoreum, id eſt, duriſſimum inter rubea.

Lephanteum, id eſt, citrinum tartarum.

Adamitum, eſt proprie lithiaſis.

Duelech, lapis eſt ſpongioſus.

Magnetinum, duriſſimus eſt ſpongioſus lapis.

In Cap. II. Elementinũ eſt, quod deſcendit ex matribus (matricibus) Elementorũ. *Corporale* eſt quod deſcendit a corporalibus humorib. *Mucilaginoſum reſolutum*

eſt reſolutus bolus vel lapillus. *Liquidum reſolutum*, eſt illud, quod eſt liquidum ex primo ente. *Archeus* eſt natura & diſpenſatrix rerum. Nutrimentum eſt de re putrefacta, & eius tranſmutatio eſt in putrefactione. *Materia ſaphyrica*, eſt liquidum illud, in quo non eſt materia peccans. *Calcedonium* eſt iſta materia peccans a ſeparationibus generata, per virtutem ſeparatiuam. In cibo continentur Sulphureū, Mercuriale, Aqueum.

Archeus eſt diſpenſator rerū corporis.

In Cap. III. Tartarus naturæ eſt lapideum minerale, creatum elementaliter ſub humore reſoluto. Receptū a. a bolo vel lapillo, quia microcoſmi natura idem eſt, vt de matribus. *Viſcus ſecundæ generationis* eſt cruor, qui deſcendit a ſalibus. Eſt enim cruor, ſal egeſtum, id eſt reiectum & ſeparatum, a primo ſale. *Peruerſum bitumen*, eſt liquor peruerſe digeſtus, id eſt, liquor incoctus, qui ſub viſco deſcendit ex nutrimētis proprijs. *Nutrimenta* propria ſunt vitalia. *Congluten* vel cōglutinum eſt, quod in putrefactione in gluten coloratum deſcendit ex ſubſtantia propria vtriuſque corporis, ſubſtantialis ſcilicet & vitalis. *Interni per cineres: externi per ſalem curantur.* Sal ſanguinis eſt vehemens: Sal carnis eſt dulce. *Liquor ſalis* corpus ſuſtentat, & eſt balſamus, quo deficiente lepra inſequitur. Corpus ſubſtantiale elementatis ſuſtentatur. Vitale propriam nutrimentum habet. Summa cura tartari eſt deſtillatum tartarum & vitriolum. Gluten, Synonia, aqua articulorum. Sudor eſt cruor membrorum principalium: cruor ligamentorum vel nuchæ, hic non videtur. Cruor exterior, ille ſalſus eſt & videtur, ſi ſudor ex pia matre cerebri exſudat, mortale, & hic concreſcit.

Cruor eſt ſal egeſtū.

Sal ſanguinis vehemens.

Sal carnis dulce.

Liquor ſalis, eſt corporis Balſamus.

TRACTATVS SECVNDVS.

IN Cap. I. Generatio grandinis fit per ſiccum in ſale ab humido ſegregatum.

Vſneæ genus fit per fumum ſalis aſſumti tanquam de cruore. Collectum fit per caſum lapilli, & eſt ſimplex & diuiſum, ſed de lapillis reſolutis. Tartarus dulcis non habet calcem in ſe: fit ex viſcoſa materia. Acutus autem habet calcem, fit ex vino & alijs acutis, & hic generat orexen, id eſt, ardorem ſtomachi.

Receptum mitigatiuum fellis, quod & ipſum orexen mouet.

Remediū orexis.

℞ *Radicis Iuſquiami.*
Seminis Iuſquiami.
Papaueris ana ʒj.
Mandragoræ ℥ iiij.
Lolii ʒß.
Theriacæ quantum ſufficit pro incorporatione.

Doſis eſt ℈ iiij. Si dolor ceſſat, ex felle eſt, ſin minus, ex tartaro.

In Cap. II. ℞ *de ſemine lini. Seminis pſyllii. Fœnugraci, ſalis, oleum admiſce*, fiat mucilago pro clyſtere. Tympania tumor eſt & conſtipatio ventris, & non eſt ſpecies hydropiſis, vt quidam falſo putant, & eſt in matrice & inteſtinis.

Tympania quid.

Clyſtere per os ſumendum.

℞ *Mucilaginis Cytoniorum, cum melle deſpumato.* Torſiones ex acuto humore in inteſtinis fiunt. Colica eſt Tartarus in inteſtinis acutus. Dulcis Tartarus,

Torſiones unde.

ad

ad lyenteriam & dyſenteriam tranſit. In colica dantur dulcia potui, & oleum vtiliſſime: alia inſanabilis colica, quam crocea vrina indicat.

Colica quæ inſanabilis.

In Cap. III. *

TRACTATVS TERTIVS.

IN Cap. I. Diabetica, Renum morbus eſt. Quod ex ſtomachi virtute ad hepar mittitur, Mercurius & ſal eſt. Mercurius in nutrimentum conuertitur, ſal in vrinam abit, ſeparatio autem iſta ſecundæ digeſtionis eſt: Nam vbi ſulphur, ibi ſtercus, vbi ſal, ibi vrina: quia mercurialibus expreſſus per ſeparationem. Proinde ſi in coagulationem abit, tartarum acutum generat. Vrina eſt ſpiritus, qui deſcendit ad formam inuolatilem a ſubſtantia propria in contrarium, quod iſta ſeparatio propter ſalem eſt abſq; ſulphure. Epar ſeparat rubinum a cryſtallo. Rubinum nutrimenti eſt. Vrina colorem non in veſica, ſed renibus ſumit. Diuerſus in Tartaro color ex ſalibus fit. Hæc cient vrinam: Thus, alkekengi, ſticados, terpentina, quæ ab aliis ponuntur, ſc. ſaluia, camomilla, ſem. ẽ raphani, pulegium, conſolida mẽſtruis dantur. Maſtix, myrrha, mumia, thus, hæc incarnatiuam generant vrinam. Cryſtallo ſummam vim tribuo in cura Tartari veſicæ.

Diabetica morbus renum. Vrina quid. Vrina color in renibus datur. Diuretica quæ. Cryſtallus nobilis in Tartaro veſicæ.

Nota. Tartarus naturæ ophthalmiam generat. Arthemiſia grauidæ purgantur.

In Cap. II. Calx & Anodus ſunt in nutrimentis. Anodus per venas ſuas in nutrimentum corporis abit: Calx per vrinam expulſionem habet. Nam calx ex ſale eſt, per ſpiritum vitrioli calcinati Inde ſequitur genus corroſiui acuti & peracuti cum paribus ſignis, ſicut de Tartaro dictum, & dolores paſſionesq; chronicas facit, & lapidis & grandinis reſolutiones locales. Separatio mineræ & liquoris in renibus fit. Generatio cutea in veſica fit, cum vſnea ſuper vſneam creſcit.

Anodus & calx quid operentur.

In Cap. III.

TRACTATVS QVARTVS.

In Cap. I. Spara vis mineralis ex Ilech primæ ſubſtantiæ ex primo Ente, eſt pars prima ex quatuor Elementatis. Elementata iſta ſunt mineralia maiora Genera mineralium ſunt quatuor: Eſſentiale, corporale, ſubſtantiale & formale. Homo eſt quintum eſſe, non vt quidã putant, cœlo ſubiectum, ſed fortior eo, quare q̃ idem ſit iudicium per Phyſionomiam & per aſtra Ratio victus ſolum illis præſcribenda, qui morbos ex intẽperantia illius traxerunt. Vrina cum pure citrino interni tartari iudicium dabit. Vrina vt vinum ardens diaphana internum & incurabilem Tartarum demonſtrat. Sunt alia iudicia interni, vt compreſſio ſtomachi, phthiſis, &c. Humores naturales ſalia habent oppoſita, vt ſanguis vitriolatum, cholera alumen: Humores, vis mineralis, ſal alumen, calx, vitriolum, ex his Tartarus fit. Ex ſale puro ſine ſpiritibus aliorum ſalium, internus naſcitur. Phlegma non intrat venas, ſed ſal reſolutum. Quadraſſus Medicus in lacertis, muſculis, grandines inuenit, phthiſis, id eſt, aridura, eſt oppilatio a Tartaro facta. Quidam, vt Tortor Vlmenſis, phthiſicos in humido agere debere putabat.

Spara vis quid. Mineralium genera quatuor ſunt. Homo quintum eſſe eſt. Quadraſſus Medicus &c.

In Cap. II. Durities Tartari coagulationem ſuam ex ſalibus mineræ habet. Sal in hac generatione accidens Elementale eſt & aqueum, liquor humoralis, & Ideſtrum. Ideſtrum autem ſine compoſito non eſt. Compoſitum eſt de mineralibus, per quatuor formas. Ideſtrum coniunctio humoralis, naturalis & mineralis.

Tenacitas glutinis, reſina mineralis eſt, vt terebotin, reſina arboris ſuæ: differt a balſamo, quia ſalſum non eſt, nec amarum, nec dulce. Dolor eſt in glutine non ſalſo, ſed

Ideſtrum non eſt ſine compoſito. Ideſtrum quid. Balſamus quis.

fit per ſalſum humorem: ſed hoc ſalſum eſt acetoſum: gluten non ſalſum eſt dulce repercuſſiuum contra liquorem nutritiuum eſt, quando ſal repercuſſiuum, id eſt, acetoſum, gluten dulce coagulat iſtius loci, quia gluten humor nutritiuus. Quæ generant multum ſalis, in diæta obſeruanda ſunt, ſic & quæ generant gluten album: Gluten eſt, vbi ligamenta ſunt. Item, ſi gluten e loco ſuo effunditur, doloremquoq; generat. Ergo diæta ſuperflua cauſſa eſſe poteſt. Si in ſpina dorſi, infima quidem parte Tartarus fuerit, lædit omnia quæ infra ſunt, quod ſpiritus vitalis defendere non poteſt, & is ſubſtantia in ſubſtantia eſt, nec adeo, vt quidam putant, ſubtilis. Vomitus præter Tartarum podagram ſignificare poteſt.

Contra morborum 4. & quæ. *Spermatis quæ loca.* *Sperma quid.*

In Cap. III. Quatuor ſunt centra: Duo cubiti habent, altera genua, porro ſpina dorſi vnum habet, & ſic in aliis partibus centra ſunt morborum. Spermatis loca ſunt, vbi gluten, vbi membra principalia, vbi mineralia, vbi humores, vbi liquores. Nam ſperma eſt radix mineralis de radicibus humorum, per totum corpus effuſa. Ex ſpermate cryſtallino nihil fit: ex primo ſpermate generatur tartarus. Omnis corruptio eſt generatio ſecundi ſalis. Semen in centro ſpermatis eſt. Diabeticæ & Tartari ex ſpermate eadem cura eſt. Vrina putrefacta, primum ſignum lepræ eſt. Quæ ireos ſaporem refert, vitriolum adeſſe ſignificat, & malum eſt, quia Tartarum putrefactũ indicat, quæ inſuper caraium ius olet, digeſtionem malam indicat, & Tartari putrefacti & futuræ lepræ indicium habet.

TRACTATVS QVINTVS.

Abolitæ mictionis cauſſa. *Mictionis ſurg. cauſa.* *Puſta quid.* *Caſeus ex quibus conſtet.* *Agreſten quid.*

In Cap. I. qui mingere non poſſunt, eorum vrina & ſperma conuerſa ſunt, in pus & ſaniem, neque impure, neque in ſanie vis expulſiua eſt. Mingunt ſanguinem ii, quorum ſtomachus, iecur, renes, ad veſicam indigeſtum cum coloribus primarum rerum tranſmittunt. Difficile mingentes ardorem a ſale & ſulphure habent, quandoquidem ſunt de contrariis, elementatis. Præter voluntatem lotium emittunt, quorum lotium & meatus, vtriuſq; expulſiua ſtupeſcunt. Narcotica ſunt puſta & digeſtio ſaniei lunata ſine cura aut difficilima cura. Vis digeſtiua renum difficilime inſtauratur. *Anodynus)* vis Narcotica eſt.

In Cap. II. Caſeus componitur ex ſulphure Mercuriali, & recipit ſuam coagulationem ex ſale de bolo, id eſt, minera, & colorem, & formam de mercurialibus. Omne viſcoſum ex ſulphure albo procedit. Agreſten eſt Tartarus acutus lapillatus, procedit enim omnis acetoſitas ex ſalibus de minera vitriolata, permixta aluminibus. Amnes Alkaliſati, id eſt, aqua per calces ducta terrarum, & elementata aquæ pluuialis. Aqua lubrica eſt aqua mucilaginoſa, vti muſtus ſerum ſeparatum, ſuccus & omne confectum, vt claretum, potiones ex liquiritia vel aliis, permixtiones cum zuccaro, phtiſana. Vina pontica quæ floccos & amurcam habent. Origo fluminis vel aquæ eſt de primo Ilech, non in loco fontis. Decoctio eſt iſta, vbi præparatio ſine digeſtione ſtomachi: ſeparationem digeſtio, tum ſtomachi, tum iecoris, tum renum ſequitur. Vis ſeparatiua in primis confortanda. Aqua pluuialis ex elemento ignis eſt. Eam non vt quidam putant, ſol attrahit.

In Librum Secundum.

Orexin quæ gignant.

In Cap. I. Orexin generat vinum, caro ſale condita, caro ferina, volucrum, piſcium, &c. Alii mane ſentiunt ieiuni, alii ſumto cibo, & hic ex calce: alii cur. t s cubitum:

bitum: alii continuum ſentiunt dolorem, iſq; fit ex Tartari reſolutione, quæ vlnera gutturi inhærens, vehementiorem orexin generat, ſicq; illic acutior ſentitur. Vbi dolor bolo & creta non mitigatur, acuti Tartari eſt indicium. Vapor aſcendens ab imo ad guttur vſque, pane ſuffo, id eſt, pane S. Ioannis curatur, eo repetito quouſque dolor ceſſauerit. Si autem in fundo ſtomachi, latitat iuxta emunctoria, tum quoque creta ſiue terra ſigillata illum amouet. Attamen illud obſerua, ne creta ſit adulterina cineritii coloris, ſed vere albi, quæ optima eſt. Differunt gypſum a gypſi ex. Nam hoc calcinat, illud minime. Calce non minera, quæ ſecum multum calcis affert: id in vino viſitur, quod effuſum menſæ, maculam quandam relinquit. Laudanum per deſcenſum deſtillatum, oleum reddit. Remediis non niſi in paroxyſmis vtendum. Pyrethrum, panis porcinus. Oleum pane aduſto corrigitur: Nam imbuctus oleo, ſi quid ineſt humiditatis, extrahit. Quandoquidem corroſiuus Tartarus ſtomachum lædere poteſt, cura huius in promtu habenda eſt.

Orexin quæ [illegible] Tartari [illegible].

Gypſum & gypſi ſi quo differant.

Ab oleo humidi as pane extrahitur.

In Cap. II. Apoſtemata, ardores, debilitas, frigiditas, nauſea, appetitus caninus, ſyncopis, vapor fœtidus, vocabulo compreſſionis ſtomachi continentur. Duo contraria non poſſunt ſimul ſtare, de calcinatis intelligitur. Vnum membrorum, alteri ſuum morbum non affert. Membra nobilia ſunt fel, pulmo, cor, cerebrum. Cor non tremit, ſed ſtomachus paroxyſmum agens in febre ex Tartaro reſoluto.

Contraria non ſimul.

Nectaris deſcriptio.

℞. Liquoris vitticellæ ℥ iij. Rubedinis de colcothar ℥ ij. fiat potus, doſis ℥ ß. in vino bono. Vrinam ciere ſolent: quæ ſi potum olei bonum: repete potum ſemel atq; iterum.
℞. Succi de ſuffo ℥ vj. Laudani præparati ℥ ß. Olei nucis muſcatæ ℥ ß. Fiat mixtura. Fieri poteſt, vt aliquid in fellis ciſtam mittatur, quod per ebullitionem in ſtomachum reiicitur, & ſtomachus per vomitionem expellit.

In C. III. Putredo Tartari ſunt feces Tartari: Nam illa, quæ in Tartarū non tranſeunt, in feces abeunt, in quibus prima generatio febrilis, & febrium primum principium. Aer corporis eſt internum elementum & perfectum hoc: Infectio eius eſt a vaporibus de fecibus, ex Tartaro generatis, & iſta generatio eſt infectio aeris: iſta infectio cauſſa paroxyſmi. Omnis paroxyſmus febrium, tremor eſt & motus aeris. Motio iſta eſt elementata, ſicut in capitulo de motionibus terræ. Mundificatio aeris periodum habet: Periodus ille ex febribus non eſt, ſed fecibus ſumtus, non ſecundum naturam elementi. Nam feces digeſtionem periodicam habent, id eſt, digeſtiuam. Hæc in Capite de fecibus. Febres ex fecibus Tartari ſunt. Fex & Tartarus differentiam habent in his, de reſolutiuis & coagulatis. Calorem labor generat. Incenſio ex pugna ſalis Mercurialis & naturæ fit. Nullus humorum putreſcit, niſi in lepra. In qualibet putrefactione eſt vis digeſtiua Mercurialis.

Aer quid & vt inficiatur.

Humores in ſola lepra putreſcunt.

Paroxyſmus inæqualis fit ex putrefactionis inæquali digeſtione: Quæ ſi ex ſalibus fit, 3. 4 5. vel 6. horis. Si ex ſulph. 12. horis Quotidianæ febres ex ſale Mercurial. Quartanæ ex ſulphure. Febris ex ſtomacho pigros reddit. Fætor oris oua dura referat. Si ex Mercurio, vinum non bibunt. Si ex ſulphure, cibum incoctum euomunt. Si ex proprio ſale non vomunt, orexis tamē moleſtat. Putrefactio digeſtionis non indiget, ſed purgatio adhibenda. Calores, rigores, diuturnæ febris ſignum. Præciatus ex tribus conficitur. Nectar ex correcto, & claro. Clarum ex cryſtallino. Centrū carnis in dorſo.

In Cap. IIII. Tartarina ſunt, quæ deſcendunt ex ſpiritu coagulato cum corpore ſicco. Corpus ſiccū eſt corp⁹ de humido coagulato, vel ſicco reſoluto. Flatus corporis

eſt flatus generatus ex frigore periodico. Frigus periodicum eſt, quod temporale ſiue æſtiuale, aut hyemale, & cura eius periodica, ſicut in capitulo de tempore periodico. Regreſſus a. eſt morbi conſtrictio, contra emunctorium, ad primum principium faciens regreſſum. Nullus medicorum nouit, vbi, aut quando in inteſtinis digeſtio fieret. Stercus quidem ad inteſtinum tranſit monoculum, prius tamen ſeruato nutrimento peculiari in inteſtinis, quæ, ſi retinentur in iis, innumeri inde morbi naſcuntur, inprimis qui ex Tartari genere ſunt. Fiũt quoq; ex medicina perperam ſumta, maxime quę ex metallis conficiebatur, non præparatis, & præcipue ex ferro, cupro, quæ citius coagulari poſſunt. Natura ſolum ſtercus expellit. In cura temporis ratio obſeruanda: Nam aliam hyems, aliam quoq; æſtas, atq; autumnus exigit. Signum Tartari in inteſtinis iacentis, ſi ſtercus euomuerit, idq; lethale eſt, quod nobis cum plurium aliorum, tum Ducis Georgii a Landeshut mors comprobauit. Præter id non minus euidens, ſi laborans, aquam ſolam, per aluum excreuerit. Qui torſionibus moleſtantur, nec in balneis contrahuntur, eodem malo tenentur. Sic ſi vncto vmbilico, dorſi dolor acceſſerit, tunc in inteſtinis habet. Laterum punctio aut durities, eum in inteſtinis eſſe indicat. Vomitio aquæ citrinæ idem facit, ſed in inferiori orificio ſtomachi latitare commonſtrat. Si arrodit inteſtina vermium more, grandinis indicium. Caue igitur, ne decipiaris, ac pulueres, quos impoſtores illi circumferunt, adminiſtres. Ex iis enim ipſi vermes naſcuntur. Vinum acre in inteſtinis retentum, per Tartarum, arrodit ac ſtimulat.

Stercoris vomitio letalis.

Cura Hyemalis.

℞. *Aquæ de fecibus vini ℥ vij.*
Tartari communis ℥ vj.
Mumiæ ℥ ß.

Mellis deſpumati q. ſ. Fiat electuarium pro forma: Doſis a dr. iij. vſq; ad dr. vij.

Altera Cura.

℞. Maſticis, Ben albi, Beſuartician. ℥ ß. Seminis anethi, carui, amomi ana dr. j. Succi de limonibus q. ſ. pro incorporatione, fiat Bolus: doſis ℥ ß. ſuccus limoniorum ad quartum gradum ſpagyrorum reductus, euidentiſſimum remedium, aduerſus hunc Tartarum, atq; omnes alios. Arantiæ ſuccus ſimiliter quippiam habet, ſed alter longe præſtantior.

Succi limoniorum quis vſus.

In Cap. V. & VI. Colica & Iliaca idem morbus, ſolo loco differunt: a ſtomacho ad collum vſq; extendit vires ſuas, quem choleram, etſi cum ſtercoribus tranſeat, generare falſo quidam putarunt. Hoc contracturæ principium: inde morbus ille contracturæ nomine potius nominandus. Quemadmodum enim punctiones apoſtematum indicatrices: ſic colica contracturæ. Huic igitur remedia applicanda ſunt, non colicæ. Fit autem ex Tartaro, cui vis ſtyptica ac pontica acetoſaq; ineſt. Is ſi in inteſtinis concreuerit, in centro principium morbi efficit, exiguum quidem: Contractio ex virtute ſtyptica. Doloris vehementia, ex virtute pontica. Stercora retenta in acrem mutantur. Is medico non eſt obnoxius, ſed ad ſtomachum tranſit, vt quem grauiſſime offendit: deinde ad alias partes, vltima ligamentis infigitur. Hæc quod dulcia ſunt, ab amaro læduntur.

Colica & Iliaca ſolo loco differunt.

Stercora retenta in acrem mutantur.

Nam amara, dulcia in ſui naturam vertunt: non autem quod dulce eſt, amarum conuertit. Exemplum in melle & coloquinthide mixtis habes. Quod autem ſpaſmus extendit, in aliis tetanus, hic contrahit. Vnde & vocem exiguam fieri, hac contractione veriſimile eſt, vocis inſtrumentis hoc aere impletis. Cum igitur in ponticis & ſtypticis

Amarum conuertit dulce non contra.

ſtypticis non ſit vis expulſiuæ, ſtercora arte ſubmouenda ſunt. Caueant præterea hoc morbo capiti a balneis & ira. Hæc enim corporis vniuerſi meatus aperiunt, viamque aeri parant. *Balneum & ira corporis aperiunt.*

Pontaginm eſt, quod ponticum cum ſtyptico continet, vt acorus, acaciæ. Colica in inteſtinis fit, non mutatis ſtypticis & ponticis ſtercoribus. Vnde & eiſdem contractio accidere poteſt. Per arcana rerum pinguium curatur, non herbis coctis, etſi hæ nonnihil doloris auferant. Pinguedo enim acetoſam vim coercet, quemadmodum & venenum compeſcit, corroſiua mitigat: non autem quæuis vſurpanda. Non minorum rerum, ſed maiorum olea adhibenda, quod minora multum aquæ habent. Tartarus oleis mixtus, ſuperne vomitione, aut inferne excrementis eiicitur: fumum quoque, qui inteſtinis adhæret, extrahit. Macri colicæ obnoxii: rarius craſſi. Rubei ac parui animantis pinguedo ſelectiſſima: vulpis, canis, ſciuri, taxi quoque, quæ & plus aliorum pinguedine homini conueniunt, potui data. Vulpina foris adhibetur. Olea, quæ his annumerantur, vt maſticis, & myrobalanorum, &c. *Pontagium quid.* *Pinguia, acida, & venena mitigant.* *Macri colicæ obnoxii.*

Deſcriptio.

℞. *Pingued. taxi vulp. an. ℔ ß.*
Olei de maſtice ℥ iiij.
Olei de ſpica ℥ j.

Parum aceti, fiat vnguentum, cum diſſolutione. Acetum ad membra ducit, quia penetrat ad ligamenta.

℞. *Olei oliuæ ℔ j.*
Olei laurini ℥ ij.
Reſin. de betin. lib. iiij.

Deſtilla per alembicum in modum Balſami. Laurus arbor craſſiſſima.

Serpentinæ nomine continetur, quicquid vulnera curat. *Laurus arbor eſt craſſiſſima.*

Eſt quædam ſpecies ſerpentinæ, quam Bemontinam vocant, maculoſo caule, illam cunctis aliis anteponunt.

℞. *Serpentinæ Bemontis lib. iij.*
Olei oliuæ lib. vij.
Olei de papauere ℥ iiij.
Olei de ſpica ℥ ß.

Reduc in balſamum, Item ℞ *Iaſſæ lib. j.*
Olei de Botin lib. ij.
Maſticis ℥ ß. Gummi hederæ ℥ j. Gummi eleni (al. Ebeni) ℥ iij. ß.
Reduc in Balſamum.

IN TRACTATVM II.

Libri Secundi

IN Cap. I. Hepatis Regio a ſtomacho ad renes vſq; extenſa in longum eſt. Latitudo a latere dextro ad medium thoracis infra & ſupra diaphragma. Stomachus igitur & epar ac renes, non niſi ex Tartaro laborant. Oppilatione epar afficitur, hæc tum a ſubſtantia, tum ab aere accidit, qui ab inteſtinis adhuc craſſus emittitur. Peſtis, prunella, pleuriſis, ſitis, hydropiſis, febres, aliæque ægritudines, quæ liuidum colorem inducunt, omnes hepatis ſunt. In venulis igitur oppilatio fit, quæ per epar ſparſæ ſunt. *Deſcriptio regionis hepatis.*

Prunella nouus morbus, qui ſiat.

Prunellæ nouus morbus, ſit ex hoc aere, ex hepate erupto, qui ad gulam vſq; aſcendit, atq; paulatim afficit. Pleureſis aer incluſus in aliquo iſtorum membrorum, nec in præcordiis eſt, vt quidam putauerunt. Qui liuidi ſunt, ex epatis affectione laborant. Sanguis calcetus in tantum acutus, vt ferro inſtillatus albedinem, deinde rubiginem generet. Sitim in hepate diabetica paſſio generat. Prunella in primo gradu, ſitis in ſecundo, peſtis in tertio. Hydropiſis ex hepate, apoſtemata nata, & lateris punctiones indicant, hepar & crura ſcinduntur. Item labia, quæ mortis iudicia ſunt. Diuturna ſitis hydropiſin futuram demonſtrat. Rubentes malæ in facie, ac tibiis: Item carbunculus, futuræ ægritudinis indicatrices.

Sanguis calcetus ferro rubiginem infert.

In Cap. II. Oppilatio in ſeptem membris principalibus, aut peſtem, aut pleuriſin, aut prunellam generat: Si quę aliæ ægritudines incidunt, accidentales ſunt. Acutum, Apoſtema 9. dierum ſpatium non præterit. Peſtis ob vehementiam morbi curam non admittit, nec præſeruatiua multum valent, quandoquidem peſtis morbus & ſignum idem. Non autem ſic in apoplexia.

Yleidis quis & quæ eius vis.

Aq. prunellæ in peſte vtiliſſima.

Yleidus, ſpiritus interior, vniuerſi corporis partes informat: Hic plurium ſalium ſpecies continet, ex quorum reſolutione, ægritudines generantur. Reſoluto Arſenico fit peſtis: Ogertino ſeu auripigmento, pleureſis: ſale vitriolato, prunella. Nota: Aqua prunellæ cum theriaca in peſte, pleureſi, prunella, vtiliſſima. Quemadmodum in mineralibus externis bonum & malum: ſic in corpore humano. Hæc quadam ſymetria ac proportione inueniuntur. Rurſus vt in mineralibus ab Arſenico aurum afficitur, vnde Vngaricum aurum album: Sic in homine balſamus naturæ ab aliis læditur. Oprimechi [illegible], fumus qui ex aere aſcendit, Digeſtio in omnibus rebus fit ſiue bonis ſiue malis: & ex hac prognoſticatio futuræ peſtis accipitur.

Opprimechi olum fumus aeris.

In Cap. III. Cura in peſte, Diaphoretica & reſolutiua.

Deſcriptio.

℞. *Vini ardentis correcti* ℥ *x.*
Specierum de Bezuar. Lithontripon ducis an. ℥ ß.
Theriacæ, Mithridati, an. ℥ *j* ß.

Per cohob medicamentum datum quid ſit.

Fiat mixtio, doſis ab ℥ *j.* ad vnc. iij. per cohob, ſecundum iudicium Medici, id eſt, repete, bis, ter, quater, &c. vt medico viſum fuerit, ſemel in ſeptimana. Hæc potio præſeruat, (cum medicina denuo datur, & iterum eſt, quia prius vel euomuerat, vel alias nihil operata fuit.

In peſte ſecunda, id eſt, ex aqua.

℞. *De liquoribus ſambuci (id eſt florum cheiri)*
Anthera ana ʒ *j.*
De liquoribus cachimiæ, corallorum alborum an. ʒ *ij.*
Liquoris ex amethyſto ℈ *iij.* ß. (*al.* ʒ *j. ſcr.* ß.) Reduc in potum.
Doſis eius a. ʒ *j.* ad iij. ß.

In tertia ſpecie, id eſt, ex Terra.

℞. *Vngulæ caballinæ (vel radic. vngul. cabal.)* ℥ *iij.*
Harmellis ſcr. ß.
Anthos vel antoſtri ʒ *vij.*
Reduc in liquores. Doſis a gr. vij. vſq; ad xiiij.

In quarta ſpecie, id eſt, ex Igne.

℞. De

℞. De ſpeciebus Iringi.
Corallorum Rubeorum.
Spodii ana ℥ j. reduc in liquorem.

Signa peſtis ex terra, apoſtema cum peſtilentia, primum ſignum terræ. Motio crurum, id eſt, iactatio hinc inde, ſignum elementi aeris. Somnus indeſinenter, ſignũ elementi ignis. Decumbens non ſiti moleſtatur (alias ſi ſitiunt, & potare nolunt) comedit tantum, ac pedes intumeſcunt, ex aqua. *Signa peſtis.*

Yleiadus Hermeti, Archelao, receptum vocabulum eſt. Yleiadus externus ſanitatem, internus morbos generat. Ex hoc iam criſis procedit. Quartana in quæuis anni parte incidere poteſt. Non enim autumni morbus eſt. Spiritum ſeparatio in yleiado fit ſeorſum, iam vnius, iam alterius ordine. Nec enim eadem ac pari temporis ratione ſoluuntur ſalia: Hinc fit, vt criſis ſua interualla inæqualia habeat. Tres ſunt ætates, ſanitatis, morbi & mortis. Secunda ætas, quæ fit reſolutione yleiadi facta, ſola medici operam admittit, nec habet certum temporis ſpatium. Quamdiu enim ſeparatio durat, tam diu hæc manet: Mors, quæ ex yleido, per induſtriam medici impediri poteſt: quæ ex Ente, minime. *Peſtis*, nouus morbus, nec perpetuo durabit, verum in fine vehementiſſima erit. *Pleuriſis*, nec hic morbus veteribus notus: Quidam hunc peripneumoniam eſſe putarunt. Gutta cum ſuis ſpeciebus ex reſolutione Balſami: ceteri morbi ex yleiado. Edelphus, qui ſecundum elementorum naturam prognoſticat. Nauſea cum tremore cordis, elementum infectum indicant. Quodlibet elementum habet in ſe ſpiritum ex mineralibus. In yleiado omnes ſpecies naturæ. Primus morbus qui homines inuaſit, ſimilimus ephemeræ erat ex ſale corroſiuo: Secundus ex ſalibus vitriolatis, iuncturis ligamentis infixus, qualis hodie paralyſis. *Yleiadus vocab. ab Hermete & Archelao dedu ctum.* *Qui noui morbi ſint.* *Peſtis non ſemper durabit.*

In Cap. IV. Arſenicales ægritudines ſunt, peſtis, apoſtemata interiora, id eſt, carbunculus, anthrax. Si in ſeptimo die non creticat morbus, non eſt ex arſenico. Arſenici acuti dies cretica in 24. hora: in acutis in 15. hora, in acutiſſimis in 12. hora. Ex yliado omnes ęgritudines oriri, ſæpius iam dictum eſt, quod hic omnes ſpecies minerales, omnes res, omnia ſimplicia, contineat. *Ex yliado omnes ægritudines oriuntur.*

In Cap. V. Pleureſis non eſt apoſtema, neq; pulmonis, neq; aliorum, ſed quod ab yliado reſolutum eſt. Salogertinum hoc generat: pallentibus ruborem induci, & e contra rubentibus pallorem. Poſt paroxyſmum qui vnicus eſt, calor perpetuo durat vſq; ad valetudinis finem. Aqua vitæ ex vino rubeo fit cum aqua meliſſæ. Æqualibus partibus additur, & rurſus deſtillatur.

De Prunella.

Prunella eſt paſſio principalis cum paroxyſmo, exſiſtens proprie in caloribus. Ducit originem ex ſalibus vitriolatis, contra regionem propriam, & cõtra teſtam ſpecici, vna de ſpeciebus pleureſis & peſtis, cum caloribus vitriolatis. *Prunella quid.*

Signa in fine morbi, calor gutturis cum rubedine, dein calor Perſicus cum nigredine, & calor prunis par, prunus cum apoſtematibus vſq; ad extremitates linguæ, cum humoribus aduſtis. Cura eius eſt in peſte: Qua ſi nihil efficere poſſes, vtere gargariſmo, cuius deſcriptio eſt hæc. *Signa prunellæ.*

Gargariſmus.

℞. Compoſitum diaprunellæ. Aquar. prunellæ ℔ j Laudani puri dr ß. miſce, f. hauſtus ſecundum Cohob, cũ mundificatione linguæ: & eſt vltimum medicamen in prunella. Alternatim illa aqua iam in potu, iam in gargariſmo vtere, prius frictione linguæ præcedente.

Cura ſpecialis in pleureſi ab extra adminiſtranda, & eſt deſcriptio vnguenti de murmentis.

Vng. murmentorum. ℞. Pinguedinis murmentorum vnc.iiij. olei laterini ℥j. olei amygdalarum dulcium, lauri an. ℥ ij. Fiat vnguentum molle ſecundum artem cum modica cera, cum adminiſtratione ſup locū doloris, ſecundū cohob, id eſt, quouſq; punctiones deſiſtant.

IN THEOPHRASTI AB HOHENHEIM, LIBROS DE MORbis Tartareis annotationes aliæ,

IN LIBRI I.

TRACTATVM I.

TArtarus quid, quotq; eius genera & conditiones, vbi loca, conſuetum & inconſuetum. Item pruina, grando & hoſpitialis.

Cap. I. *Lapilloſus*) id eſt, lapis confectus de materia reſoluta. *Pruinum*) Arenæ ſpecies. *Adamitum*) & duriſſimum in albo. *Alabaſtrinum* &c.) ſcindi poteſt.

Cap. II. *De Elementina*) A rebus externis. Purum in omnibus diætis ab impuro ſeparandum. Putei officiunt. Diſtillati cibi, & potus putrefaciunt.

Aquæ matricis, id eſt, externæ, Febres complures oriuntur ex debilitate ſtomachi, & euacuationibus curantur.

Puri ſuphyri) liquidi.

Lepra eſt lethalis putrefactio.

Cap. III. Cruor { Membrorum principalium. Ligamentorum. Nuchæ. Exteriorum. }

Caſtis hominib.) id eſt, Eunuchis.

Curam ſeu diffic.) & hoc habet permixtum, ſcilicet, extraneam & ſubſtantialem. Vbicunq; conſumtio membri eſt, medicus iudicet eſſe oppilationem ex Tartaro.

IN TRACTATVM II.

Cap. I. Tartarus non purgatur, ſed reſoluitur. Ardor eſt mitigandus, non purgandus. Febres ex Tartaro, tartari curam affectant. Paroxyſmus febrilis eſt ex ſtomacho, vnde in ſtomacho purgandus. *Ardor*) in ſtomacho vel orificio acutus. *Materia ſaphyrica*) eſt pura ab impura ſeparata.

Cap. 2. Tympanites eſt in matrice & inteſtinis: hic curandum, vt ſoluatur Tartarus, vt mucilagine fœnugræci, (*non Hiera piera, purgatione.*) Omnis liquor calidus flatum edit. *Longaon*) Torſiones ex acuitate liquoris in inteſtinis.

Colica quid. Colica eſt Tartarus reſolutus in inteſtinis, & eſt morbus fixus, dat vrinam croceam. Oleum bibitur in colica, & vina dulcia.

Cap. 3. *Dolor lateris dextri.*) vnde & tuſſis. *Tumores in pedibus.*) & circa oculos. *Et glauca.*) id eſt, cum colore vis attractiua ſemper aliquid appetit.

IN TRACTATVM III.

Cap. I. Epar ſeparat rubinum a cryſtallo. Color rubeus eſt a renibus: Candidus

a veſica

a veſica. *Sunt adustina*) vrina ardens in virga. In renibus nihil coaguleſcit niſi a bolo.

Cryſtallus præſtãs medicina Calculi. *Vlcera Renum*) Maſtix Thus, myrrha, Mumia, ſunt maxima incarnatiua. *Cryſtallus opt med. calculi.*

Cap. II. Prima digeſtio vrinæ in ſtomacho. Secunda in hepate. Tertia in renibus. Vrina eſt generatio nitri. Quicunque ſub zona reſoluuntur, ſignum eſt, collum veſicæ eſſe conſtipatum.

Cap. III. Calculi in Renibus (al. veſica) ſunt duriſſimi. Signa Tartari: Nauſea, vomitus, Phlegma, dolor in lumbis, Torſiones ventris, dolores pedum, dolores ſpinæ dorſi, vrina aurea, Lucida. Ex tertia ſeparatione vrina eſt perſpicua.

IN TRACTATVM. IV.

Cap. I. Vrina mucilaginoſa inferne Tartarum internum innuit. Hi vlcerationes habent ſenſibiles, ſed pus vrinæ indicat, gracileſcunt ſenſim.

Colica eſt Tartarus reſolutus. Sic Tartarus internus non curatur diæta, ſed viriditate ſalis. Humor duplex naturalis, humoralis. Mineralia in corpore ſunt, Humor ſalis, aluminis, calcis, vitrioli. Phthiſis eſt oppilatio de tartaro facta, & cura eius per tartara. Phlegma non cadit in venas, ſed ſal reſolutum. Grandines reperiuntur in muſculis. *Mineralia corporis quæ.*

Cap. II. Balſamus non eſt ſalſus, nec dulcis, & reſeruat maxime.

Gluten eſt humor mineralis.

Ex glutine & ſpermate duriſſimus tartarus. Si in nouilunio ſentitur, ex ſale ignis: ſi dolor lenis, ex Aere: ſi nocte magis, ex terra. Repercuſſiuum contra liquorem nutritiuum eſt, quia ſal repercuſſiuum, id eſt, acetoſum, gluten dulce coagulat iſtius loci: quia gluten humor nutritiuus.

In exterioribus membris eſt gluten, non in interioribus.

Duritia tartari, recipit coagulationem ſuam ex ſalibus mineræ, ſal in hac generatione eſt accidens Elementale, & aqueum. Liquor humeralis eſt & Ideſtrum. Ideſtrum autem ſiue compoſitio non eſt. Compoſitum eſt de mineralibus per quatuor formas.

Tenacitas glutinis, reſina mineralis eſt: vt Terebotin Reſina arboris ſuæ: differt a Balſamo: quia ſalis non eſt. Dolor eſt in glutine non ſalſo, ſed fit per ſalſum. Hoc ſalſum, eſt acetoſum: non ſalſum, eſt dulce. Tumores generati ſunt ex glutine.

Gluten eſt in omnibus iuncturis, vbi glutẽ, illic & locus tartari. *Gluten*) Synouia.

Cap. III. Qui poſt actum venereum dolent, laborant Tartaro ex ſpermate, & ſteriles ſunt plerunque. Sperma nõ ſemen. Centrum eſt, vbi duo membra terminantur, medietas ſcilicet duorum membrorum.

Sperma eſt per totum corpus. Spermatis loca ſunt iſta. Vbi gluten, vbi membra principaliora, mineralia, humores, atque liquores. *Sperma eſt per totum corpus.*

Nam ſperma eſt radix mineralis de radicibus humorum. Victus ratio nihil ad ſperma, ſed otium: eius emunctorium eſt oſeus, & illic vocatur ſperma Cryſtallinum. *Sperma qd.*

Corruptio vrinæ graueolens, ſignum lepræ, putrefactio eſt ſecunda generatio.

Lepra non ſinit cibum nutrimentum fieri: vnde nec poteſt purgari. Raucedo quoque ab acetoſitate vrinæ. Vrina olens, vt ircos, id eſt, violata, malum ſignum & prin-

cipium malæ digeſtionis,& olens ius carnis,malum. Omnes cibi,omnes habent colores:& color,& Subſtantia & virtus cibi concoqui debet.Sperma,eſt microcoſmus.

Diaphoreticis, cicatriſantibus non vtendum in Tartaro ſpermatis Panis putrefacti color eſt rubeus.

Concauitatibus)id eſt,iuncturis.

IN TRACATVM V.

Cap. I. Viæ inter Renem & veſicam ſunt conſtipatæ. ſi dolor in dorſo, & vrina adeſt,inde dolor capitis,Laterum,ventris. Qui ſanguinem purum mingunt,quando rupta eſt vena,medicus tamen faciat potionem vulnerariam.

Ceteri ſantem)ſignum eſt,quod Tartarus ſine ſal. Oleum amygdalarum extinguit calorem ſalis & ſulphuris Rubido ex prima digeſtione,citrinum ex ſecunda,candidum ex tertia,purũ ex quarta.*Sanie erraticam*)id eſt diverſi coloris,&inconſtantis.

Difficultas ſignum eſt:)cum in epate curam accipit.*Ex vitreis ſpeciebus*)Alba filamenta in vrina,ſed non cernuntur,niſi vrina vetuſta. *Locus eſt anodyn.*) vt qui papauer edunt,in papauere eſt bolus narcoticus.Stupefactio membri venit ex ſale *In mineralibus eſt puſta*)curari non poteſt.*Emiſſio*)vrina euaporare debet,& bolus fiet. Quod ſi bolus iſte clarus vel purus eſt,eſt e mineralibus ſal.s. Fit,vt viſcus.

Cap. II. *Spiritus ille*)mineralis.A *Subiecto*)tartareo,*obſeruanda ſunt*) & quæ illa de his ſequitur,in lacte varii tartari: a melle abſtinendum.

Agreſten)Potus notus.Quicquid ſal attrahit,conſumit,vnde nubes ex aqua Elementata.*Vinum acetum reddens*)quia Tartarum mouet & incendit.

IN LIBRVM SECVNDVM.

Cap. I. Orexen ex vino,carne ſalita,venationum : Quidam matutino tempore, quidam pranſi,quidam noctu Creta,terra ſigillata,bolus Armenus,creta marina,ſi illis non quieſcit. eſt Tartarum acutum. Panis S. Ioannis,panis ſ. ffus,medetur orexi,ſi in orificio:ſi in fundo ſtomachi,curam cretæ & terræ ſigillatæ accipit:eſt alba vt Nix:& panis Ioannis.Tartarus ex vino & ſal bus eſt veh mens. *Mineralibus calcenentibus*)Mineralis ex calce.Si eſt periculum orexis poſt vinum bibatur lac. *Sua ſolutione*) ſi ſe reſoluit,ſi ſe accedente ardet.*Fundus*)ſcilicet ſtomachi apud præcordium. *Cibo ſalſo*)maxime a carnibus ex ſalitura.Torrida non idem. *Reptilibus*) ferinis,quę habet ſalem terreſtrem.*Vini generibus*)qui hoc potu vtuntur,vt duorum generum,&c. laborant fere omnes ſtomacho.*Ambra Macis*)Hæc duo Laudanum pia parant. Si Laudanum deſtillatur per deſcenſum,manet liquor in fundo. *Fiant pillula*) ſi orexis inuadit,detur in paroxyſmo,ſæpius per triduum & plus.

Panis ſaſſus orexis medela.

Pyrethri)panis porcini.Si vlcerationes fuerint,decoque aquam carnis in cantharo,& adde Ariſtolochiæ rotundæ,conſolidæ maioris, Alchimillæ, Pyrulæ,conſolidæ Regalis an ad P I.:ſic nutriatur,& ſero,ieiunet,poſt ad tres horas bibat ſerpentinam, & agrimoniam:quia illis ſtomachus conſolidatur.

Olei papaueris) quia fit ex ſeminibus papaueris & pane toſto,.... qui in oleum ponatur, vt extrahat ſuperfluitatem aquæ, & quod in fundo remanet oleum eſt papaueris.Sic quoque de Iuſquiamo.

Pane toſto vt aquoſitas ex oleis extrahitur.

Cap. II. *De compreſſionibus thoracis*)id eſt, oppilationibus, ardoribus, apoſtematibus,frigoribus,nauſea:etiam appetitus caninus, ſyncopis ſtomachalis, vapor fœtidus.Si vrina eſt candida,dein poſt horam rubea,ſignificat arenam fixam. Fel ſemper ſurſum

ſurſum tendit. Effuſiones fellis veniunt ex Tartaro. *Prima ſignificatio*) punctim venit, palleſcunt, Tartarus eſt in veſica: ſi rubri ſunt in vultu, in renibus. *Reddit dolorem*) ſupra vmbilicum *Tremor in corde*) Tremor cordis eſt febris, & eſt tremor ſtomachi. Tres ſeparatione *ſtomachi* Epatis Renum. *Cancrenam*) ſcilicet in ſtomacho. *Compaſtam*) inclusam in ſuo membro. *Syrupis*) id eſt, digeſtiuis.

Vuicella liquor) eſt genus vini.
Rubed. Colcothar) i. ex Colcothar exit liquor albus & rubeus. } Vrinam hæc prouocant.

Præciatus, Centaurea. Helleborus, Cataputia, } Purgant fæces Tartari & febres.

Cap. III. Omnes febres veniunt a fecibus: eæ ſunt vel in ſtomacho, vel epate, vel renibus, ſi ex ſale, quotidiana. *Febres ſunt ex fecibus.*

Aer corruptus corporis mundat ſe tremoribus. Omnes tremores corporis ex infectione aeris profluunt. Elementa deſerunt cadauer. Febris ſine ſiti, eſt in ſtomacho, & ſunt illi pigerrimi, olfaciunt, quæ edunt. Cum vehementiſſima ſiti, eſt in epate. Si ex Mercurialibus, abſtemii ſunt. Si ex ſulphure, euomunt, quæ comedunt. Si ex ſale proprio, patiuntur orexen. In febribus ſtomachi remedium eſt purgatio. *Alices. Rigores*) ſigna ſunt febris Chronicæ. Nihil putrefit in corpore, niſi in lepra. Omnis putrefactio eſt digeſtio. *Pillularum de laudano*) doſis gr. *v.* non vltra. *Claro*) Clarum eſt, quod ſit ex cryſtallo, *In ſola lepra putrefactio. Clarum eſt ex cryſtallo.*

Cap. IV. *Torſiones*) ſeu vterinæ. Impurum eſt duplex, ſtercus & impurum per ſe, Tartarina ſunt iſta, quæ deſcendunt ex ſpiritu coagulato cum corpore ſicco. Corpus ſiccũ eſt corpus de humido coagulato, vel ſicco reſoluto. A grumis omnibus eſt abſtinendum quia coagulatur iterum. Quiſquis tormina patitur, & lauat, & non reſoluitur, tum lapis eſt in inteſtinis. Si rodit, eſt generatio grandinis. Semina lumbricorũ faciunt gignuntque vermes. Separatio quoque quædam fit in inteſtinis. Inteſtina nihil commune habẽt, cum reliquis partibus corporis, quia nutrimentum habent ab impuro. Reliquæ vero partes nutrimentum ſumunt ab epate. *Semina lumbricorũ vermes gignunt non pellunt.*

Metalla nihil generant præter ferrum. Neque ergo ferrum neque chymolea detur potanda. Aurum potabile, luna ſoluta limatura martis, dulcedo Saturni, extractio cupri, Iouis calcinatus: Hæc non poſſunt digeri, niſi ſint diſſoluta. Sic & aſphaltum, Antimonium, marcaſitæ. Animaduertendum, lapiſne inteſtinorum ſit æſtiualis vel hyemalis. Torſiones ventris in autumno produnt hyemalem, in vere æſtiualem. *Reſolutiuum, Carminatiuum*) torſiones tollit, *Carminatiua*) id eſt, purgatiua per diaciiminum. Sed cura morbi etiam duplex. Hyemalis prima, Æſtiualis altera.

Succus de limoniis) ſi vteris quotidie, prohibet eiuſmodi tartarum in inteſtinis, & generatum ſoluit, ſed reducatur ad quartum gradum ſpagyrorum. *Succus limonum ad 4. gradum ſpagyrorum reducendus.*

Cap. V. Arcana huius curæ ſunt in pinguedinibus (perinde vt contra venenum) & oleis, & axungia, ſine additione aquarum. Oleum detur ſtatim venenatis ſi ederit, bibat illud. Si vulnus, adhibeatur Butyrum, vel oleum, pinguedines vero debent reſpondere mumiæ: alia maiora proſunt, alia non.

Pingues raro cõtrahuntur & in Colicam incidunt, niſi vino peracuto moueant. Omnes Colici, tenues habent ventres. Taxi & vulpis pinguedines egregie valent, pinguedo taxi potanda eſt pinguedine vulpis vtendum vnguẽdo. Vulpini coloris animalia *Pinguiores rarius colici.*

omnia proſunt. Pinguendo Taxi tollit conſumtionem, Item pinguedo canum & Catorum rubeorum. *Liquor mumiæ*) id eſt oleum tranſmutatum a mumia, Braſſica cocta prodeſt mulieribus mammas tumeſcentes habentibus Iaſſa, eſt herba ſimilis conſolidæ Regali: nec tamen ea eſt. Valet, ſi contractura ex iraſit, & ſerpentis inſtar.

Iaſſa facul tas contra contracturã.

IN TRACTATVM II.

Cap. I. ab ala ad coxam, eſt regio epatis, ſi dolor non eſt fixus, ab aere exſiſtit: Omnis diſtantia a ſtomacho ad renes vſque curãtur epaticis. Epar, Renes & ſtomachus non laborant, niſi ex morbis Tartari. Peſtis eſt quoque oppilatio. Omnes oppilationes in dextro latere, veniunt ex Tartaro Epatis. Narcoticus morbus, qui maniam facit, & accendit, vt prunella, cuius cura debet eſſe Epatica. Pleureſis eſt aer incluſus. Ægritudines aeris interni ſunt Medico accurate animaduertendæ Sanguis calcetus, ſanguis acutus, albeſcens. Sitis eſt ab Epate in primo gradu: prunella in ſecundo: peſtis in tertio. Si interpolati dies ſiti & ardore carent, febris eſt ex Epate. Diarrhæa ſi quieſcit ad horã ſine ſiti, ex epate. In peſte ſciſſura in labiis aut linguis, lethalis. Solæ rimæ Epar interficiũt. In febrib. poſt paroxyſmũ ſi punctiones in latere & rimæ in labiis, lethale. Ariditatem ſequitur plerunq; hydrops. Maculæ rubræ in facie aut cruribus, & carbũculi, ſignum ſunt futuri morbi Omnia 9. diebus, colliguntur Apoſtemata. *Regio Epatis.*) Regio dicitur, quia ſuum morbum obſeruat. Oppilatio duplex, in ſubſtantia, vt cum venæ conſtipantur Tartaro, & ſpiritu, id eſt aere ſiue hiatu. (*icatriſantibus*) vbi cutis ſecedit. Ægritudines, quæ pallorem inducunt, ſunt ex Epate, & quicquid ex phyſionomia iudicatur. Hydropiſis eſt in Epate, renibus, menſtruis &c. Si in Epate eſt hydropiſis, ſunt in Epate durities, punctura vel Apoſtemata. Quorum mors in Epate, rimas habet Epar & crura: vnde in hydropiſi ſi crura rimas agunt, & in viris teſtes, mortale. Vrina rubea in hydropiſi mortalis. Oger, peſtis, prunella, pleuriſis. Auripigmenta, Arſenica, plumoſum, habent vnam generationem.

Yleidus ſpiritus mineralis penetrans totum corpus. Epar eſt incluſum, perinde vt vitellum in ouo.

Cap. II. Oppilatio Epatis. Hydromantia eſt vera aſtronomia ſcilicet aquæ.

Oprimechiolum) omnis fumus de ære.

Minera Arſenicalis, Auripigmentum, ſal vitriolatum, omnibus inſunt. Item & elementa, item aſtra &c. peſtis eſt aer Arſenicalis incluſus. Arſenicus, vbicunque eſt, accendit. Peſtis ex Epate non facit Apoſtemata niſi in regionibus Epatis & ſurſum, vt ſub alis & pectoribus & vberibus. Peſtis ſi in apoſtemate, eſt peſſima, quia maxime oppilata. Quando admodum fuerit oppilata, medicina non penetrat. Omne vinum ardens deſtillatum habet aquam, quæ tollatur, & tunc erit correctum. Tollitur, autem hoc modo: ſi menſuram ſumſeris, deſtilles, quoad, ſi parum accendas, omnino abſumatur. Aqua prunellæ crebro detur peſte laborantibus ſi apoſtema ſub alis. Sal cineritius eſt in puſtulis. Arſenicum alligatum manibus facit ſitim, accendit, &c. Omnes qui moriuntur pleuriſi, Arſenico moriuntur. Prunella venit ex ſalibus vitriolatis. Digeri debent omnia, ſiue bona ſiue mala. Digeſtio temporis eſt quoque, cum poſt annos aliquot peſtis redit.

Vinum ardens vt corrigendum.

Cap. III. De peſte. Sal cineritius eſt in puſtulis. Apoplexia, Paralyſis, non ſunt ex Yliado, ſed ex liquore balſami. Yliadus internus, ægritudines facit: externus medicamen. Yliadus criſin efficit. Medicus ante omnia cognoſcat morbum. Poſtea diem creticum. Yliadus habet tres ætates. Prima ætas, quamdiu yliadus eſt integer. Yliado corrupto

Yliadus internus ægritudinem: externus medicamen facit.

rupto eſt ætas ſecunda. Tertia ætas quando iam quis accedit ad mortem. Edelphus eſt, qui prognoſticat iuxta naturam elementi. In peſte animaduertat Medicus elementum. Duplex eſt morbus, ex yliado & ente. Contra morbum ex yliado nititur medicus. Nauſea cum tremore, ſignum eſt, elementum eſſe infectum ac tactum.

Yliadi quæ ætates Edelphus quid.

Vetus pleuriſis eſt peripneumonia. Prunella eſt morbus nouus. Tertiana creticus eſt annus. *Liquor ſambuci*) ſambucus, id eſt, flos cheyri. *Species Iringi.*) Iringus radix breuis creſcens in ſola hyeme.

Iringus in ſola hyeme creſcit.

Cap. IV. In hydropiſi mineralia conſiderentur, & operationes illorum. *Meritia ogertina*) 9. ſeptimanas Cretica. Synácha e ſale eſt, cretica ſeptima die. Carbunculi ſunt lethales. Non eſt augmentum ante ſtatum, ſeu poſt ſtatum augmẽtum, id eſt mortem. Ephemera primus morbus.

Ephemera primus morbus.

Cap. V. de pleureſi. *Frigid. & Calid. ſine pluralitate*) id eſt, reditu, ſi redierit tremor, eſt febris ſpecies. Si nulla punctio ſentitur nullibi, & tamen reliqua habet ſigna, erit pleureſis in Capite. *Aqua vitæ*, ℔ ß. Ex vino rubeo optimo cum aqua meliſſæ, cũ aliis deſtillata. *In vino maluatico vel*) ſi non ſudarent, addatur ſingulis diebus iterum. Prunella capitis facit dolores oculorum, pleureſis ex cerebro, habet ſingularem curam: funduntur & rimis rumpuntur au...s.

Calor finalis) id eſt cum morbi calor perdurans a principio ad finem. Omnes cibi in morbis acutis, acutioribus, & acutiſſimis maneat in ſtomacho *Laudani puri*) id eſt, liquoris ſeparati puri ab impuro. Cura ſpecialis in pleureſi ab extra. Eſtque deſcriptio vnguenti de murmentis. Vnguentum de murmentis. ℞ pinguedinis murmentorum ℥. iiij. Olei laterini ℥. j. Olei amygd. dulcium, olei Laurini ana ℥. iij. Fiat vnguentum molle, ſecundum artem cum modica cera, cum adminiſtratione ſuper locũ doloris ſecundum cohibitionem, non ceſſat vngere, donec punctiones ceſſent.

Vnguenti Murmentorum preparat.

Cap. DE PRVNELLA, *Calor perſicus*) color ex nigro & Lazurio. *Signa in fine morbi*) ſed primo venit vt pleureſis. *mundificatio ling*) primo ſcabitur lingua diligenter, poſtea gargariſatur, & ſingulis horis bis terue bibitur, poſt iterum atque iterum. Fricanda etiam eſt lingua panno laneo, aceto imbuto & madefacto, ¶ (Dedit potum ptiſanæ cum fœniculo coctum, in eam miſcuit ſuccum de limonibus in aqua prunellæ. Sub nocte miſcuit ſuum Laudanum, idque variis modis)

Cap. VI. de hydropiſi. *In Regionibus epatis*) id eſt, non ex ipſo epate. *Ethica*) eſt ſiccitas ſalis. Sal aluminoſum ex ſiccitate ſua deſcendit, & penetrat totum corpus, ſicut argentum viuum, inde & colorẽ amittunt. Vbi alumen, ibi inclinatio ad hydropiſin. Sal aluminis eſt ſal glaucum, cineritiũ. Hydropici primo ſunt albi, deinde lutei. Mineralia corporis ſeruanda ſunt: ſi minorãtur, reſtaurari nõ poſſunt. Omnia ſalia mineralia deſcendunt, & in oppoſitione ſummum eſt periculum. In hydropiſi, vrina modica & rubea croceaque, lethalis eſt, quia tum aſcendit ad regionem ſuam. Quo diuturnior ſal, eo eſt acutior, ſi pudenda increſcunt, & tumeſcunt, ſignum eſt quod futura eſt vrina rubea. Si rimas ducunt membra, ſignum eſt mortis.

Cum tumoribus & conſumtionibus) id eſt, pedes tument, corpus vero ceterum cõſumitur & areſcit. *Cura eſt ſeptupl.*) præter ea remedia, quæ dixi in ſuis lectionibus. *Purgationem recipit*) purgatio vtcunque etiam prodeſſet, ſed non omnino tolleret, ſed non niſi ſemel purgetur. *Cura cordis*) detur mane & ſero, tum detumeſcit ſponte, & abit per vrinam hydropiſis. Omnia recepta aliorum in hydropiſi vana. *Expellitur*) poſt ſequantur arcana ſtatim. *Purgatio*) ſi ſingulis menſibus purgetur, ſemper tollit,

Remedia Hydropiſis.

ſed poſt liminio redit. *Cornibus cerui aduſtis*) Iſta aduſta admodum valent in hydropiſi. Bolus Armenus, Crocus Martis, primas tenent in hydropiſi ex epate. *Bolis coagulatis*) In prunas conditi 6. 8. 12. horas. *Cura epatis*) Hac cura vtendum, ad 3. Septimanas. *Lazuli Calcinati*) alias lazuli eſt laxatiuum, ſed calcinatus non. In morbis chronicis & creticis non purgationibus ſed arcanis vtendum. *Pulmonis cura*) Doſis coclear vnum, & prouocentur ſudores. Et ſi primo die nullum ſentit leuamen, detur iterum, poſtero die iterum, donec redeat liber halitus, poſt nihil detur vſque ad nonam vel decimam diem. Si anhelare iterum incipit, repetatur, nec multum cures tumores, ſed aſthma potius. Caue a laxatiuis. Praſſium & Marrubium non ſunt vnum. *Cura fellis*) ad dies 10. vel 12. donec, ſigna abeant: nec cures anxie tumores Nam poſtea per ſe abeunt. Carabæ) ſuccinum citrinū, oleum acre dat. *Petro oleum*) eſt reſolutum Carabæ, vnde poſſumus eo vti loco carabe. *Cura cerebri*) detur ad 3. vel 4. dies & ſi tumor ceſſat, perge donec, &c. Si non venit ad caput. Aqua vitæ, Aqua ſpiculæ detur in dies ter, in modum Cataplaſmatis ſuper frontem, & ſi poſtea ad 5. dies non cedat tumor, lethale. Generalis cura ad omnes ſpecies hydropiſis, eſt: ℞ Tartari Rubei, &c. *Alia cura*) cantharides acceperunt quidam, qui renes ferme rapiunt.

Lazulus Calcinatus non purgat.

Praſſ. & Marrubium vnum non ſunt.

Cura hydropiſ general.

Tremoris ſpatma cauſſa oppilatio.

Cap. VII. DE FEBRIB. EPATIS. Febris ſimilis eſt ebullienti in olla aquæ, quæ aerem poſcit Per vrinam eſt expellenda, quia venæ vrinæ ſunt oppilatæ, omne putrefactum eſt frigidum, inde tremores. In vrina ante paroxyſmum coi ecta oppilationis ſigna videntur. Poſt paroxyſmum vrina deoppilationis notas indicat. Omnis febris tandem curatur per ſe. In febribus ante paroxyſmum exhibeatur medicina. *Signa Tumor in pedibus*) ſi tumor durabit ad tres ſeptimanas, ſequitur alius morbus, nempe vel Hemicrania Hydrops, icteritia, *punctionū*) punctiones non ſemper contingunt. Calor poſt proxyſmum venit, ex vaporibus totius corporis, paroxyſmus eſſe dicitur in 24. horis ſi vrina ante paroxyſmum, magnam oppilationem, poſt vero deoppilationem, nota eſt febris breuis. Paroxyſmus inconſtans nota eſt variæ decoctionis. In quotidiana tertiana, Quartana, vna eſt cura, quicquid tremorem cauſſat, ex oppilationibus eſt. Vnde deoppilatio cura eſt omniū. *Vrina alba*) alba vrina nullam digeſtionem ſignificat, & ſine hypoſtaſi. Colligatur ante paroxyſmum vel poſt. *Cum quarto tactu*) id eſt, ſi ſani pulſus quater veniunt, poſtquam ſemel febricitantis. In febribus diæta nihil prodeſt. Sed .... deoppilatio. Febris cum tremore & calore citam requirit curam. Membra languida indicant febrem ad huc immaturam curæ. *Deoppilationis deſcriptio*) detur ſemper ante paroxyſmum & ſæpius in 2. 3. 4. paroxyſmis. *Mundificatio*) Hæc ſequitur cum calores incipiunt, ſi calor diu duraret in quarta hora, iterū mundetur *Reſtauratio*) poſt calorem danda ſemel in fine tertii paroxyſmi, ſi non redierit ſuo tempore, detur quoque.

IN TRACTATVM III.

LIBRI SECVNDI.

Cap. I. DE REGIONE RENVM. Sal reſolutum vel per ſudores, vel per vrinam expellitur, vrina corrupta ſignificat defectum in renibus & malam coctionem. *Lac caſeatum*) in quod ſi inieceris coagulum, fit caſeolus: & ſeparatur, ſi infundas vinum. Vrina ex hepate pellitur tanquam ſuperfluum, vrina venit ab epate, & a corpore. Homines ſub terra plus vrinæ reddunt quam alii: in tempore pluuioſo plus quam ſereno.

Lac caſeatū quod.

Quando plus vrinatur

In Cap.

In Cap. II. Diabetica ſitim prouocat maximam: vnde nimium potantes in ea, incidunt in hydropiam. Vrinæ menſura ℥ij. ſolis dat. Vrina deſtillata ſtirias dat, ceu Salpetre. Vrina colorem ſumit ex renibus, vrina alba ex veſica. Sal ſciſſum, cum tali, alumen ſciſſum. Idem lapis ſpecularis. Durities omnis eſt ex coagulatione ſalis. Alumen ſciſſum adhæret renibus in diabetica, & penetrat renes: dein parit ſitim. Vis expulſiua in diabeti a magis in corpore, quam vrina. Pedes intumeſcunt, quia vis expulſatiua expellit poriſios. Humor quiuis e regione ſua fluens, & poſt liminio rediens, lethalis eſt. Sitis venit ex ſale, dum enim ſciſſum ex vrina, eſt ſal petræ. *Vrina crocea*) quæ tingit instar croci linteum iniectum.

Durities omnis a ſale.

Omnes dolores ſpinæ a nucha incipiunt, ac deſcendunt ad ſchiam. *Sitis cum chronico tempore*) ſi quis iam dudum ſiticuloſus fuit. *Per anodyna*) quia ſal ſciſſum alias non recipit curam: ea ab extra applicantur. Vapor, non ſubſtantia, curat, qui in anodynis penetrat. Purgatio hic nihil prodeſt. Arſenicum eſt venenum ſed extinguitur oleo. Oleo curatur venenum. *Deſcriptio prima Anody.*) Hæc ſimul tuſa, & in cantharum indita bulliant in Balneo maris diebus duobus: colatur poſtea per pannum, vſque in ſpiſſitudinem mellis. &c. *ſecunda deſcriptio anody.*) vngatur, in lumbis, mane & ſero, & ſedabitur ſitis, dein de purgetur purgatione hydropiſis. *ſi pedes intumuerint, inſtaurentur.*) Electuarium cubebæ exhibeatur poſt ea ad menſem mane & ſero, cũ iã curata eſt.

Cap. III. De ſiccitate RENVM. *Sanies vrinæ* fluit & putret ſua ſponte. Prima digeſtio eſt candida, ſecunda ſanguifica, tertia rei ſubſtantia. Prima digeſtio fit in 45. minutis. Liquor eſſentialis, id quod attrahitur a membris, & ſanguinem efficit, atque carnem. Nullum, pinguedo vrinæ & lactis . . . . cum a renibus pinguedo liqueſcit. Id intelligitur, ſi in vitrum vrinæ fundas aquam, & in fundo eſt pinguedo. Hæc vrina in fundo habet albam calcem. *Vrina Bleta*) viridis color, aut ſubuiridis, nulla eſt hypoſtaſis. Si opponatur vrina ligno aut parieti. *Cura coaguli ad retentionem vrinæ*) indies iudicanda vrina, donec appareat ſana. Mandragora medetur calculo in renibus.

N. ſum 45.

Mandragora calculum renũ curat.

Cap. IV. DE FEBRIBVS RENVM, Tempus digeſtum eſt tempus paroxyſmi. Renum febris eſt periculoſiſſima propter ſal. In ſtomacho eſt ſeparatio craſſa, in epate eſt ſubtilior, in renibus ſubtiliſſima. Nulla digeſtio ceſſat, niſi vi narcotica. Signa compunctionis in ſchia oriuntur ex oppilationibus. Inde quoque Tormina in ventre, compunctiones ſunt in lateribus, Tormina in ventre. Labor renum ſentitur in ſchys, vera Hemicranea e renibus: Cephalea (niſi ex ſanguine) ſi renes quoque laborant, ſunt e renibus. Pedes quoque nonnunquam tumeſcunt, ſplen quoque laborat. Vrina eſt omnino ruffa. Si vrina corrupta infra eſt rubra, ſupra alba, ſignum arenæ. Vrina iudicatur tum non corrupta. Corruptio ſignum putrefactionis. Vrina laterina ſeu ſubrubra, nota eſt dolorum in renibus. Color ille non facit hypoſtaſin. virtus attractiua perpendenda eſt in omnibus membris. Omnis putrefactio ſuis horis putrefactionem facit, id eſt, ex ſeipſo efferueſcit. Inde tremor ille febrium, & ex illa digeſtione calor poſt paroxyſmum. Quartana plerunque e renibus eſt. Poſt tremorem dãdus aquæ plantaginis magnus hauſtus, tunc non venit calor, ſed tum dolor dorſi. Signa punctiones in venis, & vbi illæ, illic febris illa venalis. Nonnunquam duo ſimul veniũt paroxyſmi, id eſt vehementiores, tum ſignum alterius putrefactionis. Scarificatio curat febrim, quæ eſt in ſpina dorſi. Signa: dolores ſchiæ (lamborũ) ſpinæ, capitis. Cura: purgatio non fiat, niſi ex arcanis. Fiant omnia magna cura *Teſtudinibus*) in quibus perlæ naſcuntur propriæ, ſed noſtræ ad arcanũ illis reſpondẽt. Cryſtallus dominatur in renib.

Renum febris propter ſal periculoſi.

Quartana plerunque e renib oritur.

Cap. V. VSNEA. GRANDINE. VESICÆ. Vſnea, id eſt, muſcus: grandines

id eſt,grana arenæ:vſneam & grandines habet quilibet,lapidem non. Grandines ſcindere ſolent.Lapides mouentur ſuo tempore digeſto,& reſoluunt infra zonam. Cura: oportet Tartarum reſolui in liquorem vel puluerem alcool. Alcool eſt,rei cuiuslibet ſubtiliſſimum. Lapis in veſica ægre vel nunquã reſoluitur,niſi ſit ex vino Tyramino (Tygurino)aut alias ex rebus acerbis. Item vinum Neccarinum,ſed alia non. Balneum ex rapis medetur tartaro reſoluto. Generatio calcis in vino ſi ſit,& inde calculus venerit,non reſoluitur. Omnis tartarus eſt ex vrina. Ex prima ſeparatione tartari fit vſnea:ex ſecunda grando:ex 3.lapis. Dolor ſpinæ dorſi,ſignum vſneæ. Item,in femoribus,in balneo molleſcit.Torſiones fiunt,cum vſnea ſe ſeparat. Item ex laboribus vel potibus liberatur quoque vſnea,& inde Torſiones.*Colchotar,*) vitriolum vngaricum,Lazurium, calcinatum fit rubeum.*Proceſſ.Retort*)ad latus,ſi phiola in latus inclinata igni ſuper imponitur.Serphetæ)eſt medicina,quæ lapidem liquefacit:hæc tollunt etiam morbum.*Alcool vini*)id eſt,vino ardenti,*Cum pinguedine)* & fiet inde oleum. ♃ *Medonis)* hoc medicamen dolorem tollit,non morbum. Saxifragia lapidem frangit,& quicquid eundem frangit,&c.Lapidem frangere facile. Sed fractum pellere,Samſonis opus.

Alcohol rei cuiuslibet ſubtiliſſimũ.

Balnei ex rapis vſus contra Tartarũ

Serphetæ medicina eſt lapidem liquans.

Saxifragia lapidem frãgit.

LAPIS VESICÆ. Quæcunque menſtrua prouocant,prouocant & vrinã; Vrina,quæ ardet,retinetur a calculo.

Si ſiſtetur ex calculo,vrina prouocetur. ♃ liquorem croci,qui ſic paratur. Crocus in vitro ponitur in ſimum, vſque ad putrefactionem, poſtea coquitur in vino:Item canharides,ſicut liquor croci præparantur. Vt aqua ignem,ſic crocus calcem calculi exſtinguit.Putrefactio quoque in veſica plurimum officit,quia veſicam exulcerat & putrefacit,& curam non recipit Putrefactio mundificetur illis: Trochiſcis Alkakẽgi,& thure,detur opera,ne acuta medicamina exhibeantur in calculoſis,quia alias ſunt valetudinarii.Vrina omnis illius obſeruetur,& ſi puluis albus manet in fundo, notat calculum teri, poſtea ponderetur,an plus ponderet, quam ille prius acceperat. *Rhabarbarũ)* arcanum in veſica.*Agallia)*Ea oblonga eſt,multis ſpinis aſperata,flore purpureo ſpectanda.

Liquor croci vt paratur.

Cantharides vt parẽtur.

Crocus vt alter calcẽ calculi extinguit.

Acuta medicamina calculoſis vitãda.

Agallia q̃d.

IN LIBELL. DE ICTERITIIS.

In Cap.I. Color Icteritiæ non eſt ex felle:nam ſi regrederetur in ſtomachum,nõ tingeret,ſed putreſit ſtatim,cum extra ſuum locum proprium euagatur.Neque ſubtile eſt fel.Ideo ad oculos penetrare non poteſt. Nihil etiam in corpore, quod tincturã fellis exciperet:ſic neque melancholia, quæ ſplene continetur,ꝙ craſſior ſit,penetrare poteſt: neque nigræ Icteritiæ cauſſa eſt. Proinde non ex humoribus illis icteritia oritur.

Icteritia nec eſt a felle, nec a melancholia.

Porro obſeruandum, vbi,color, ibi morbus. Si igitur vniuerſum corpus alieno colore tinctum,vniuerſum morboſum:ſic & vniuerſa remedia applicanda:ſi autem ex felle icteritia:illo purgato hæc quoque curata eſſet. Contrarium experimenta probant:ſingulis partibus cura adhibenda,oculis,faciei,corpori. Icteritia vt atramentum ex tribus fit, etſi vnum ſimplex tingit,tria in ſe complectitur. Herbæ quæ colorant,efficaciores ſunt aliis,quæ non tingunt.In cura hæc tria ſeparanda ſunt. Ante ortum Icteritiæ vrina candidiſſima eſt,& hoc ex ſulphure liquido,quod reſolutum ſit : deinde fuſci coloris,quod ſal Entalicum reſoluitur:tertio citrina,quod tertium ſal ſeparatum ſit.Hæc icteritiã adeſſe ſignificant Hęc quoq; ſequuntur,pręcordiorũ cõpreſſio,dolores dorſi & coxendicis,grauedo membrorum, nulla appetẽtia. Sulphur centrũ ponit in præ-

Color morbũ teſtatur.

Vrina ante icteritiam cur candida.

in præcordio: ſal entalicum in ſpina dorſi: ſal vitrioli inter ſpatulas. Hæc ſalia ſi multũ
colorant, non niſi reſoluta miſcentur. In toto corpore ſalia corroſiua & acuta, demis
oculis qui dulcia habent. In medullis ſalia amara ſunt. In ſanguine acuta, non ideo
eadem omnium cura. In principio purgationes non nihil leuant icteritiam, ante-
quam confirmata ſit: Icteritia morbus localis eſt, expulſus redit color ſpeciebus ac- *Therma*
ceptus, ſed ipſæ ſpecies nondum ſunt ſeparatæ: Ideo redit morbus, etiamſi patiens, *Gotpergenſ.*
non ſit flauus, ſed albus, nec eſt curatus. Thermæ Goppingenſes icteritiam tollunt, *icteritiam*
ſed non curant. Item Mercurio præcipitato nihil præſtantius. *tollunt*

In Cap. II. *Icteritia*, quæ ex tribus conſtat, vniuerſum corpus afficit, ſangui- *Mercurius præcipitatus*
nem, ligamenta, oſſa, carnem, &c. Hic & multæ icteritiæ partes, quarum aliæ colo- *Icterit tollit.*
rem habent, aliæ ſine colore ſunt. Vnde color non in vniuerſum icteritiæ index. *Signa icteri-*
Icteritiæ ex felle nota, ſi frequens vomitio fuerit, ac ſtomachi inflammatio, maxime *tiæ fellis.*
niſi in fundo ſentitur, nec inde aliis color miniſtratur. Vbi epar afficitur croceum,
id eſt, citrinum colorem accipit: hinc punctiones laterum, facies pallida, diu manet. *Hepatis.*
Hæc magna ſiti comitatur.

Si icteritia renum, coxendicum dolor & ſpinæ dorſi indicatur, etſi vix a Tar- *Renum.*
taro diſcerni poſſit. Nam huius dolorem facile balneum ex herbis mitigabit, non
autem ex Icteritia. Præterea accidere poteſt, vt hic coxendicum dolor mulieribus *Coxæ.*
continuam contracturam, aut difficilem membrorum motum vel colica non infe-
ſtante generet, & hanc Icteritiam matricis appellamus, maxime cum album pro-
fluit. Cordis icteritia ex tumore, qui in thorace, id eſt, in fouea fit, corde vehemen- *Cordis.*
tiſſime pulſante. Cerebri icteritiæ notæ, mucus crocei coloris, & capitis maculæ. *Cerebri.*
Pulmonis icteritiæ inducunt aſthma, anguſtia adeſt, fœtor oris, tuſſis ſicca, ſputum *Pulmonis.*
ſpongioſum, cibi appetentia manet. Splenis Icteritiæ ſigna: ſiniſtri lateris dolor & *Splenis.*
punctio, & imprimis ſi a balneo frigidis pannis inuolutus non ceſſet. Sanguinis icte- *Sanguinis.*
ritia hæc ſigna habet, ſi cruor particularis, id eſt, in vno brachio & non altero fluxe-
rit, qui ſi aquoſus, non eſt icteritia, vena tunc in ea parte ſecanda. Carnis Icteritia *Carnis.*
aliis ſubtilior, proinde cutim tingit. Ligamentorum icteritia motum illius parti- *Ligament.*
culæ impedit, quam exacte Baſiliconis decoctio ligamentis applicata indicabit, ſi ali-
quid crocei extrahit, aut ſi in longum hoc colore cutis tingitur. Oſſium icteritiam ſic *Oſſium.*
cognoſces, dolor in profundo, frigus vehemens, perinde ac ſtiriam ſurſum ac deor-
ſum duceres, color non niſi in tibiis viſitur. Sic medullæ icteritiam internæ punctio- *Medull.*
nes demonſtrant.

Pro cerebro mitigatiua.

℞. *Anthera, Hermodactyl. Anthera liliorum alborum, Anthera pedis carnis (flam-* *Cura Icteri-*
mula) ana ℥j. *aqua betonica lib. v.* Reduc in eſſentiam: Raſo capiti applicandus *tia cumili-*
in his pannus tinctus, 22. diebus, ſæpius in die, quouſque pannum non amplius tin- *bet.*
gunt.

Pro Corde.

℞. *Antheras croci orientalis, Antheras Roriſmarini ana* ℥ *iij. (al. vj.) olei de An-*
gelica ℥ *iiij.* Reduc in formam eſſatam.

Pro ſplene & hepate.

℞. *Olei de Tamariſco* ℥ *iiij. Olei de ſpica* ℥*j.* Fiat mixtura.

Pro Renibus vero.

Calieta eſt fungus iuniperinus.

℞. *Anthera de ſlammula, de Iunip. ris, ana* ℥ ß. *Calieta, fungi Iuniperini,* ℥ ß. Fiat mixtura pro deſtillatione ſolis.

Pro Pulmone.

℞. *Reuponticæ Ireos (Iringii) Enulæ ana. q. ſ.* Reduc in liquorem. Doſis ℈ j. vel ſcr. j. ß. detur mane potui, donec ſputum emendetur.

Pro Felle.

℞. *Antheræ, centaureæ, chelidoniæ, ana* ℥ ß. *ligni guaiaci præparati ad pondus omnium. Doſis* ℥ ß.

In Libros quatuordecim Paragraphorum
THEOPHRASTI PARACELSI.
COMMENTARIA.

Ex ore ipſius Auctoris, publice profitentis ab Auditoribus duobus diuerſimode excepta. &c.

LECTORI S.

IN Tomo tertio, operum Paracelſi, his paragraphorum libris Commentaria adiecimus ipſius Auctoris, cum quibus etſi hæc ſequentia quibuſdam in locis fere conueniunt, plurima tamen quoque ſunt in his, quæ in ſuperioribus non habentur: Idcirco in gratiam atque vtilitatem ſtudioſorum Medicinæ huic tomo interponi curauimus, eo prorſum modo, quo ab Auditoribus (quicunque illi fuerint) in publica lectione ex ore prælegentis Auctoris ſunt conſcripta. Si quæ vero in his fuerint paulum obſcuriora, ea ex ſuperioribus Commentariis inter conferendum facile explicatiora reddentur. Tu, Lector optime, hæc æqui boniq; conſule.

LIBRI PRIMI PARAGRAPHORUM.

De Morbis Diſſolutis.

COMMENTARIA.

Diſſolutus morbus quid.

DIſſolutus morbus eſt, cum excrementa non debite expulſiua virtute deiiciuntur: hinc lienteria, dyſenteria &c. oriuntur. Quod purum eſt, a ſtomacho negligitur, diſſoluitur: Cauſſa. Cibus, caſus, ſtomachus: a ſtomacho, non a ſale diſſoluitur. Rubea ſub eadem ſpecie continentur: quod in ſtomacho digeritur, & ſeparatur rubeum eſt, vnde quæ excernuntur, iam rubea concreta, ſtomachi vitio ſit. Sic in vrina, vbi nulla ſigna Tartari ſunt, rubedo, diarrhœa, & dyſenteria. Sic vomitio ſanguinolenta, hoc nomine appellatur, omnium eadem cura. Quod ſi excrementa alba, ſpumoſa, cuiuſcunque rationis, omnino vitio ſtomachi ſit, quando in diſſolu-

diſſolutione vrina ſimul fluit, ſit de vomitu. Lienteria eſt alba. Quod ſi vrina lactea, nec Tartari ſigna adſint, lienteriæ vitium. Lentæ, ſolutæ, alui, cum a ſtomacho proficiſcitur, vt caſus præuertat ad ebrietatem, morbus diſſolutus. Quod ſi vrina ſine hypoſtaſi fluit, cuiuſcunque coloris, non eſt vrina, ſed ſuperfluitas aquea, inſipida, morbus eſt diſſolutus laxus. Si per vomitum exiens, vomitus ex digeſto fit, cum fere iam cibus coctus eiicitur. Thora eſt, qui per violentiam fit.

Centrum morbi in omnibus obſeruandum.

In omnibus centrum morbi obſeruandum: Caſus, archeitas ſtomachi, cibus, cauſſa, quod coagulatus in æqualitatem: cibus hodiernus diſſolutus non fluit, ſed tribus annis inſidere poteſt. Torſio non eſt Colica. Liquor, aqua cardiaca, attrahitur ad ſtomachum ex omnibus membris: Omnia igitur medicamina ad ſtomachum applicanda: quæ cauſſa morbi eſt, alteratur. Archeitas ſtomachi confortanda, iis quæ ſeparata ſunt ab imporo, quæ diſſolutionem coagulandi vim habent. Draco, (carbo montanus, ex ſeardens, linea rubiæ, montium) eſt ſanguis Draconis. Sinapis non eſt Eruca.

Signa dyſenteriæ mineralium.

Signa dyſenteriæ ex mineralibus. Si comedere poteſt, neque ſtomachi, neque iecinoris, neque renum vitio fit. Quod per vomitionem fecibus incoctis eiicitur, non ſtomachi vitio fit. Si vrina multa, rubea ex mineralibus, ſitis non eſt ſignum. Vbi neque torſiones neque Iſchuria, &c. rurſus mineralis: fluit ſanguinolenta materia, tum ex partibus, tum ex aliis membris, ad ſtomachum reuertitur, & eſt liquor carnis. Per veſicam iecinoris officio excernitur, in veſica coagulatur, & ſic excernitur. Cum vero eſt diſſolutio quotidie per integrum annum, certo numero ſedes habent, & ſic in vrina & vomitione fit, equalem in numero motionem ſeruant. Cum reſolutum ad centrum, id eſt, ad ſtomachum, & in id conuertitur, ex quo natum eſt. Si alba excernit, ſoluti ſalis indicium. Sudore ſanguineum excernere, ſalis cum ſubſtantia carnis reſolutæ ſignum, quod non facile credendum. Cauſſam, tempus, &c. Vt ſi aer infectus, nullo modo fumo depelli poteſt. Tempus maturitatis omnibus conſtitutum & decretum, vt peſti, Gallico morbo, & omnibus, quæ ex tribus primis, neque autumno, neq; æſtati, neq; hyemi, neq; veri aſſcribitur. Virtus expulſiua ex re matura proficiſcitur, hoc eſt, ex iis eſt, quæ in ſtomacho ex mineralibus nata, colliguntur, & non ex Archeitate. Virtus digeſtiua ab expulſiua non ſeparatur. Digeſta igitur ſtercora expelluntur, per ſalem Entalicum & vomitionem, ſale aluminoſo: vrina ſale nitri excernitur. Vnde archeitas in ſale ſita. Per ſcammoneam perperam curamus: ad membra applicanda pharmaca, vt quæ in membris coagulentur. Caue ne ſtomachum offendas conſtrictiuis. Quidquid ex metallis, arcanum in morbis diſſolutis, item quæ a mineralibus Aquæ, Talck, Kachimia, Marcaſita.

Archeitas in ſale ſita.

Metalla ſunt arcana in morbis diſſolutis.

Nota.

(*Hic Paragraphus ſcienter in tertio tomo fuit omiſſus, cum in nullo manu ſcripto exemplari, ſed in impreſſo quodam inuenerim. Quarto igitur & quinto paragrapho, in textu hic interponatur.*)

DE SIGNIS MORBI DISSOLVTI, vitæ, ſanitatis & mortis.

DE vitæ ſigno hoc eſt habendum: quod ſi ex diſpoſitionibus propriis ſtercora inſpiſſarentur abſq; tormine & nauſea: Reſtaurationis eſt principium, & bonæ valetudinis.

Si autem in laxos flueret inteſtinorum, ſanatis ſigna cum remediis. Si autem tremor particularis aut febrilis motus cum paralytico caſu, & oculorum inundatione, praua ſigna ſunt mortis: Et ſi ſigna oris concurrerent, aurium tinnitus, lacrymarumque diluuium, lingua tremula, mortis acceſſum ſignificat. Et certiſſimum hoc ſignum eſt, ſi fames partium conſentiat, vniuerſalium &c.

ALIA COMMENTARIA.

De Morbo diſſoluto.

D*Iſſoluti materia cruda*) per anum fiunt lienteria, dyſenteria; diarrhœa, fluxus ventris, ea & in vrina & vomitu fiunt. *Centrum*) id eſt, verum principium diſſolutorum. *Prima operatione*) id eſt, ſtomacho. Putrefactionem ſtomachus non aſſumit, ſed corpus diſſolutum. Rubeus ſub eadem ſpecie continetur, id eſt, in ſtomacho digeſta & ſeparata, & deinde excreta rubea & concreta. *Rubeus, Albus, Laxus,*) id eſt, fluxus ventriculi varii coloris, idque cauſſa ſtomachi, quod nunc melius nunc minus coquit, ſic & in vrina, & vomitu. *Rubeus*) quidquid digeritur nec ſeparatur, rubeum exſiſtit: neque eſt (vt putant) ſanguis venarum, ſed chymus adulterimus. In vrina vero hæc diarrhœam, & dyſenteriam ſignificant: ſic & in vomitu Albus vero eſt vt bolus, cuius color & ſpuma notat ſtomachum, vtcunq; digerere & ſeparare, & eſt ſulphur album, caret aliis moleſtiis. Omnis vomitus amarus.

Mandragorata) quia non ſentiunt, cum vrinatur. Stomachus eſt Vulcanus, id eſt, cocus.

Paragraphi III.) Cibus eſt coagulatus ex aquoſitate. Cibus diſſoluitur a ſtomacho. *Cura*) in ſumma: in omni cura horum curetur ſtomachus.

℞. *Seminis & locuſtarum filicis (Tanaceti) ana* ℥ ß.
Sanguinis draconis, ſinapis, croci ferri ana ℥ ij.
Traganti diſſoluti in liquoribus plantaginis. q. ſ. pro incorporatione. Doſis

Draco quid. ab ℥ j. vſq; ad ℥ j. ß. (aliter a dr. j. vſq; ad dr. j. ß) Draco, carbo, ſponte conflagrans, ſunt metæ ſeu venæ rubræ in fodinis (*Sanguis draconis.*)

Laudanum pro diſſolutis deploratis.

Diſſolutis iam deploratis vtere iſto laudano.

℞. *Orizei foliati (auri ducti ſeu foliati.)*
Margaritarum, non perforatarum. ℥ ij.
Aſſ. batis, florum, antimonii ana ℥ ß.
Croci orientalis ℨ j ß.
Myrrhæ Romanæ, Aloes epatici an. ad pond. om. Reduc in formam. Doſis *gr. 4. vel 7. ad 10.*

De diſſolutis ex mineralibus:

Paragraphus I.) Signa, ſi patiens quotidie diſſoluitur & veſcitur, & graciléſcit, ſi materia mineralis ſeparatur, ſtomachus nihil læditur: item vomitus indigeſtæ materiæ: ſi etiam in vrina hæc fiant: item ſi nulli dolores ſunt ſchiæ, ſpinæ, nec torſiones, &c. Aluus tamen fluit; Coagulatur ſanguis in ſtomacho, is poſtea quærit exitum, vel per anum vel vomitum. Sola ſalia cauſſant vel ſedes, vel vomitum, vel vrinam. Sal citius it per vrinam. Albus vomitus ſignificat ſalem reſolutum ſine ſubſtantia, ru-

Salia cauſſante ſectiones, &c.

ria, rubeus vero cum ſubſtantia ſi in hic ſanguinea. ſanguis eſt coagulatus in veſica. Morbo diſſoluto laborantes, ſtataſq; dierum ſedes habentes, ſignificat eſſe a mineralibus, ſulphure, ſale, Mercurio. Item, ſi alternis diebus hoc fiat, ſi ſanguinem quis fudet, morbus eſt diſſolutus. Sal enim erit diſſolutus cum ſubſtantia & carne.

Paragraphus 2. *Expulſ. habet ingenitam*) Quidquid ad maturitatem peruenit, per ſe virtutem habet expulſiuam, neq; hoc acceptum ferendum eſt ſtomacho. Quidquid autem non expellitur, digerendum eſt potius quam purgandum. Cura diſſoluti mineralis ex coagulatis eſt. Nam omne coagulatum arcanum & eſſentia & medicina eſſentialis) id eſt, coagulentur ſalia, non in ſtomacho, ſed in membris, & non conſtringantur. *Oleum lentiſc.*) Lentiſcus non eſt tamariſcus, vt putant, ſed eſt ſiler montanus: ſed fiat oleum ex ligno, nō ex cortice. Scammonea in dyſenteria prodeſt, ſi ſit ex repletione Scammonea eſt adeo vehemens, vt lienteriam ſoluat potius, quam ſedet omnia, quæ fiūt ex metallis, ſiue ſit crocus, vel flores, vel oriz.1, &c. Arcana ſunt in morbis diſſolutis ex mineralibus Item quidquid extrahitur e mineralibus, Cachimia, Talck, &c.

Scammonea prodeſt in lienteria a repleti.

LIBRI SECVNDI PARAGRAPHOR.

De Vermibus.

COMMENTARIA.

NOn ſola putrefactio vermes generat: putrefactio ſi in ſtomacho, cum matrice hic generat, non in hepate, non in renibus: In mulieribus autem in matrice generantur.

Quod ſi ex nutrimentis, per vomitum excrementa eiiciuntur: ſtellio ſex ſeptimanis generatur. Ex ſpermate nati in hominibus, monſtra ſunt, nec virtutem expulſiuam habent in ſe, vt pueri & alia, quæ matura ſunt, hæc vitis manent. Ex crudo nutrimento lumbrici & in ſtomacho, &c. Quod ſi inter digerendum naſcuntur ex rebus no, lumbrici oblongi, vt ſunt pili: quod ſi excrementa producunt lumbricos, citrinos, cum hi moriantur, ab eis producuntur: grauis anima illos indicat, & hi ſunt multi admodum. Alii ex venis generantur & mineralibus, & hi ad ſtomachum pelluntur, & hi breues, rubri, & omnes per ſeceſſum expellūtur, hic homo marceſcit: illos Theriaca mandragorata pellit, & confectio, de anacardis.

Vermes vndo.

In concauitatibus) id eſt, inter cutem & carnem fiunt: ex liquoribus carnis vermes nati, non ad ſtomachum redeunt: & hi comedunt & bibunt, & inprimis dorſi partes occupant, ſunt minutiſſimi, dignoſcuntur ex vehementi illius partis ardore.

In medullis vermes albo dorſo, aluo candida, lubriciq; naſcuntur. In inteſtinis & non ex putrefactione, longi ſunt, & colocynthis, & agaricum expellūnt, in minutiſſimas partes diſtractos: Nam illa, inteſtina purgat, non ſtomachum.

Colocynthis & agaricus vermes valde pellunt.

In regionibus) vt in cerebri regionibus vermiculi naſcuntur, in cordis apoſtemate, vermiculos per anatomiam inuentos affirmabant Viennæ. Vermes omnes ex ſpermate ſunt. Omne ſperma duplicem habet ſubſtantiam: ex vna fit ſimile illius, cuius eſt ſperma, alia quoque in illud tranſit. Sed ex hac naſcuntur vermes, monſtra, &c. Ex ſpermate vero ſemen, ex menſtruoſo ſpermate alia, exterior caro, pulpa, &c. producuntur, vt in Perſici lapide, ſemen in exterioribus monſtroſa: ex bono ſemine fœtus, ex putri monſtrum, vt poſt partum fieri poteſt, vt mulieris vterus intumeſcat ex monſtruoſo ſpermate, ex quo & monſtra naſci poſſunt. Ex cadauere hominis animalia naſci poſſibile eſt. Sperma eſt de vita ſenſitiua, tum naturale, tū mōſtruoſum

Vermes in cordis apoſtemate inuenti Viennæ.

Animalia ex cadauere hominum.

Abſtineant pueri a pomis & carnibus. Macha, ſcarabeus, non ex ſtercore. Pediculi ex aqua, pulices ex aere.

Cura Vermium.

Differentia vermium non obſeruanda in cura vermium: quæ foris vermes occidunt, interiores quoq; necant. Quæ ex nutrimentis purgantur, non educuntur, ſed quæ fructuum vermes in vaſe vitreo necant ingeſta, qui intus ſunt, quoque occidunt: vt ſi colocynthide ineſcantur, moriuntur intus & foris, & ſola hæc hanc curam habet. Inſuper, quæ viperas necant foris, vt per liquorem ex centaurea: ſtelliones, bufones, lacertas, ſemen hypericonis occidit: Araneas, ſemen harmel, muſcas agaricus. Venenum medetur vermibus, ſtelliones calidis carnibus occiduntur. Puluis a vermibus in pinu factus, vermes ex nutrimentis necat: ſic ex quercu lumbricos tollit, carbones ex ſilere & turbith, ex agarico, item vſna cuproſa in fodinis inuenta, necat vermes, item galla quercina theriaca. Si vermes ex ſpermate fuerint in ſtomacho, illico tollit. Si in inteſtinis, non adeo ſtatim, ſed aliquoties repetendum: ſi in matrice, tunc fiat peſſarium ex melle & ſale, quod inditum permittatur quouſq; ex ſuapte natura egrediatur. Si vermis mortuus non egreditur, prouocentur menſtrua cum pulegio & naſturtio (*alii oſtrutio*) tum ſtatim exibit.

ALIA COMMENTARIA.

De Vermium morbis.

GEneratio vermium) Ii poſſunt venire ex nutrimentis, idq; in ſtomacho, & non in inteſtinis, vt putant.

Præter vermium genera vnum eſt ex ſpermate

Vermium genera tria ſunt) & vnum ab extra, id eſt, e ſpermate animantium. In viris vero in ſtomacho creſcunt. Poſſunt tamen migrare in epar, &c. In fœminis autē in matrice, ſi bibant ſperma: Creſcit tamen epotum ſperma tam diu, atq; alia, & fit monſtrum, poſtea affligunt & infeſtant, & cibum appetunt, & nonnunquam durant in annos. *Concauitatis*) id eſt, vbi intra cutem & carnem quid naſcitur.

Paragraphus II) Ex crudo ſunt, tanquam lumbrici, oblongi, & exiles, ex chymo: ab excrementis ſunt vermes cum pedibus albi & flaui. Vbi vermes vexant interpolatim, ſignum quod in ſtomacho. Quibus permanet fœtida oris anima, ſumpto quoque cibo, ſignum, quod vermes putrefacti ſunt in ſtomacho. Sine ſale aluminoſo non fit vomitio. Theriaca mandragorata pellit vermes, ſi eſurientibus exhibeatur, item aureum Alexandrinum confectum cum anacardis. Quidquid generatur, nunquam accedit ſtomachum. Dolor eſt in arctiſſimo loco, ſicut in paneritio, ſed ſine maturatione. In medullis facile creſcunt vermes ſuperne albi, & lutei, mucoſiq;, tum

Colocynthis vermes valde exigit.

negligit omnem curā. In inteſtinis non fit ex putrefactione, ſunt longi & ex rubro pallidi, tum in excrementis videntur diuulſi ſeu carpti. Vermes nihil tam pellit ex inteſtinis atq; colocynthis.

Membrorum regionum) principalia membra non patiuntur dolores aduentitios, ſed ſuos.

Sperma quid.

Duplex ſperma) ſine ſpermate nihil creſcit. *Monſtro*) fructibus monſtroſum eſt ſperma, in granis fructuum eſt verum ſperma. Sperma eſt res ſecundum naturam. Omne monſtroſum ſperma poteſt venire in vitam ſenſitiuam. Nuces non habent menſtruoſum ſperma: Vermis igitur non in nucleo naſcitur, ſed in teſta. Perſica habēt ſed nucleus eius non. Si vterus tumet poſt partum, erit noua generatio. In carne ſemper eſt ſperma *Muſca*) Macha eſt ſcarabæus volatilis *Cryſtallus*) ſuccinum album.

Cura vermium) non eſt præciſe habenda ratio nominum vermium: quæ exter-

nos ver-

nos vermes necant, ea curant internos. Vermes externi, compoſitum ex colocynthide attingente, ſi moriantur, detur & vermibus laboranti. Liquore ex centaurea moriuntur anguillæ, ſerpentes. Ideo ex ſemine hypericonis bufones, ſtelliones, lacertæ, &c. ſemine harmel aranea, agrico muſcæ. Omnis medicina vermes interimens venenum eſt. Omnes purgationes in vermibus vanæ ſunt, niſi hæ vermes occidantur. Puluis lignorum medetur vermibus. Ex pinu puluis maxime medetur recentibus vermibus ex nutrimentis natis. Ex ligno querno tollit lumbricos, ſed adduntur hiſce carbones, & maxime de turbith & ſilere montano, item ex agarico, item atramentum ex cupro ſuperne adhærens. Galla (*poma quercus*) creſcit in quercub. *Contra vermes ex nutrimen.*) vtere ad aliquot dies, item Valeriana, verbena valent. *Aliud contra verm. ex nutrimen.*) Ole. de colcothar iterum coagulatur, & tum it denuo in ſubſtantiā ſuam. Doſis gr. *j.* vel *ij.* miſce tamen cum aceto. *Contra vermes ex ſpermate*) ſi in ſtomacho fuerint vermes, illico tollit: ſi in inteſtinis, non adeo ſtatim, ſi in matrice, fiat peſſariū. Cum melle & ſale. Relinquatur donec ſua ſpōte excidat. Prouocetur menſtruum pulegio, & oſtrutio. *Om Medicina venenū qua vermes interſicit.*

LIBRI TERTII PARAGRAPHOR.

De Caducis.

COMMENTARIA.

SPecies vno nomine complectuntur: Syncopis per interualla acceſſionem colligit. Syncopis a caſu fit, & raro apoplexia, quæ ex epilepſia proficiſcitur, his notis obſeruatur, vt iam oculis inuerſis brachia extendat: Apoplexia ex gutta, ſpuma, nigredine & ſtupore comitatur: Paralyſis ex epilepſia, quando paralyſis ex gutta, balbutiunt, ſynthena, contrahit & adultorum eſt, non puerorum, & mortalis. *Incarnatio doſ.*) Paroxyſmus apoplecticus, ſine ſpuma, & ſaliua: paroxyſmus epilepſiæ cum ſpuma. Analentiæ ſignum, albedo narium, catalentiam ſomnus præcedit. Epilentiæ ſcreatus albus. Syncopis peſſimum genus, in hoc vigilant, circumſpiciunt, inſaniunt, nec habent ſpaſmum, nec tetanum, iuuenibus peculiaris nocte, cum in tergo reſupini iacent, comprimuntur, & paroxyſmum habent. Hic poſt multos annos in epilepſiam tranſit. Ex vertigine in periculoſis locis contracta fit nonnunquam epilepſia: Apoplexia cum tetano fit & ſpaſmo: hæc omnia membra occupans, mortem affert. Synthena mulieribus accidit, frigeſcentibus pedibus, aut albo fluente menſtruo. Fit in acutis nō raro, vt membrum aliquod tremore affiiatur, & illud mortis indicium, ſic & mulieribus accidit, quando ſiſtitur profluuium.

In Caput Secundum.

Paragraphus I. Homo compoſitus ex tribus primis & quatuor conſiſtit elementis. Eorum quodlibet habet ſuum morbum. Chaos eſt aer, qui diſperſus per totū corpus, caduci cauſſa, vnde ſpaſmus fiunt, ex eodem vt venti exteriores, impetu quodam mouentur: Lepra terræ: phthiſis ex igne: hypoſarca ex aqua: realgar morbi, qui fluit ex mineralibus. Nam aer, in corpore habet ſua mineralia.

Paragr. II. Omnia metalla & marcaſitæ ex aqua ſunt: Aer exitū quærit: inde vulneratis percuſſis epilepſia liberari credibile eſt. Venarum ſectio ob nullam aliam cauſſam adhibenda. Caprinæ carnes illam generant, ex ardore pedum capræ affici poſſunt. Maiorana prodeſt.

Paragr. III. Cauſſa Mercurius eſt, vnde omnes ſpecies caduci fiunt: Fumus Mercurii paroxyſmum epilepticum, Arſenici apoplecticum, realgar ſynthenam facit.

Paragraph. VI. Cheldonum, ſuccus viridis, materia morbi, tingit totum corpus, ideo membrum mouetur iuxta ſuum Ilech: Paroxyſmus cerebri, intellectum, auditũ, viſum aufert. Turbulentia ventorum, ſplen, pulmonem, cor, epar, tranſit, etſi quando veſicam adit, medullam erigit, ſic dorſum, brachia. In ſumma, Mercurius omnia inficit, præter dentes & vngues, in quibus non eſt chaos: Solius ſomni commoditate ſoluantur. Mercurio conſumto ceſſat paroxyſmus, inde inteſtina torquet, ſaliuam per os eiicit, tandem dormiunt. Catalepſia ex Mercurio arſenicali, ideo venenoſo, vt mortalis ſit, cum horrore & oculorum palpitatione accedit, dein os & membra contrahit, poſtea rigores, & colicas inducit: in ſumma lætitia chaos inficitur, bibunt & comedũt, & ſimul corruunt, preſſo pulmone difficulter ſpirant, tandem quieſcunt, vt ne ſpiritum emittere videantur, quatuor diebus iacentes, cauſſa arſenici albi, dein moriuntur, ſicut paralyſis ex vitrino Suffocatio matricis, vertigo, ſynthena, quoq; ex mercurio, ſed non mortalis: Cum ſuffocatio eſt, mercurius fluit ex matrice, & inficit totum corpus. Quot ſpecies mercurii, tot morbi ſunt. Muſſulæ, ſciuri nigri, morbo caduco laborant, non autem rubri: in principiis anguilla medetur. In elementatis morbis, nutrimenta medicinæ, vicem agunt, vt lepræ, &c. In non elementatis alimenta non obſeruanda. Agreſte, vinum, generãt caducum: ſerum ex lacte ouillo prodeſt, gramina quoq; nutriunt in caduco. In vicem ſalis, viſco vtendum, atq; hoc pacto experieris, an laborent caduco, cum ſal. in non exigunt, Bleta (*Beta eſt*) folia ellebori nigri: Reliqua non prohibentur, modo hæc vbiq; prima ſint. Cranei alcoli, & ſanguis humanus, proſunt, abſtineant a fructibus & a ſpeciebus aromaticis, a rapis albis: Paſtinacas, cuminum, fœniculum admittit, quæ ventoſum ſuccum non generãt: a Venere abſtineant. Cenigotum inſtrumentum, quo cranium perforatur, tenta ſeu turunda. Camphora & ſpodium coagulant aerem: in adultis non probarem. Æmiliani deſcriptionis vnguentum, ſpecies tereniabin, manna præparata vtilis, illa mulieribus, hæc viris. Ros cœleſtis in Maio, manna, prodeſt, ſi cruda detur. Ros per balneum, deinde per circulum. Ros Iunii ſyncopam & ſynthenam tollit. *Ex ſanguine humano*) bono.

Mercurius dentes & vngues ſolos non inficit.

Cenigotum quid.

Manna viris, tereniabin fœminis dicata.

Vngulæ caprinæ cum aſſa fœtida incendantur: ſuffitu adhibito, cadunt.

De Ingeniis Si natura exitum habet, paroxyſmus abit. In morbo caduco paratur exitus per caput, hoc modo: Sumatur zenigotum, & perforetur cranium, poſt paroxyſmum vt primum ceſſauit: poſtea indatur tẽtum magiſtrale, & indormiſcat patiens: nec foramen iterum occludi debet, ſed cannula argentea eiindenda eſt, vt cum interioribus coaleſcat.

Cranium perforatum fiſtula argentea apertũ obſeruanda.

Quæ aerem coagulent 1. campb. & ſpod.

Per camphoram etiam ac ſpodium aliquandiu cura continuari poteſt. Iſta enim aerem coagulant.

Fel Ardeæ ſi deſtilletur, & præparetur, potenter aerem coagulat. Idem præſtat etiam Balſamus de Galbano poſt paroxyſmum, ſi is nuchæ inungatur.

1. Fel ardeæ 2. Balſ. de Galb.

Ab elemento, manna, præparatum thereniabin, ſi indies guttæ binæ vel tres cum vino bibantur, nullus paroxyſmus infeſtat.

Thereniabin ſi tribus guttis propinetur, ſiſtit paroxyſmum ſeptimanis ſex, ſi ſemel bibatur. Et thereniabin fœminis, quã viris conuenientior eſt.

Tereniabin quid.

Thereniabin eſt ros maialis. Is præparatus per balneum maris, vtilis eſt.

Aliud Experimentum.

Sang. hum. epilepſiam curat.

♃. *Sanguinis humani*) Iterumq; digeretur 6. ſeptimanis: tunc fit coloris aurei, & tum conuenit ac prodeſt. Huius ſcr. j. in menſe, ſub nouilunium ſumendus eſt. Hoc ſi

meuſi-

menſibus 12. lieueniv. ſeu anno duodecies continuetur, tunc adeſt vera cura. Pyrethrum & pæoniã deſtillata etiam curant. *Pyreth. & pæonia neceſſarium tartari.*

Proba, an quis ſanatus ſit.

26. *Carnis caprinæ* ℥ j. *Aſſæ fœtidæ* ℥ ß. Imponantur carbonibus ſeu prunis, & fumum capiat caduco affectus, cadetq; ſubito. Si vero ab eo immunis eſt, aut recte curatus eſt, minime cadet. *Examen caducorum.*

ALIA COMMENTARIA.

De Caducis.

Syncopis cum generibus) deliquium rediens, ſyncopis non rediens. Vniuerſalis apopl.) quæ ſtatim conuellit & rigefacit. *(Cum ſpec. ſynthena)* Synthena, virorũ contrahit ſemen rum cum refrigeratione inuadit, vel paulo ante profluuium. In acutis ſignũ mortis. *Sunt & plures ægritudines)* omnium vna erit cura Paralyſis ex gutta cum ſaliuatione, & balbutie: membrum decidit, dormiunt. *Vniuerſalis apoplexia)* venit ab epilepſia. Apoplexia ſi ex gutta, & oculi rigeant, tum non eſt epilepſia: Spaſmus & tetanus ſi eſſent in cerebro, foret caducus. In analepſia albeſcunt nares. Catalepſia venit cum ſomno, nam ante apparent dormire. Epilepſia cum albo venit ſputo: Syncopis ſignum eſt, deliquium ſtomachi, poſtea caligo: Si a ſomno ſtatim expergiſcuntur, tendit ad epilepſiam: Si ſecus, peſſimum. Si in acutis morbis membra aliquot tremunt, ſume curam caduci.

De Cura Caduci.

Realgar morb. qui venit ex mineralibus. In epilepſia nõ eſt ſcarificandũ, phlebotomandũ neq; diætandũ. *Locus chaos in caducis Mercur est.)* Alias l[illegible], locus cauſę in caducis chaos eſt &c. Vbi ſunt contracturę in aliquo loco, ibi chaos petit exitum. Caro caprina generat caducum.) Quidam non ferunt vinum, aromata: maioranæ odor minus lædit eos ceteris. Mercurius ſublimatus facit paroxyſmum Apoplecticum fumo ſuo, item Epilepticum facit. Morbus caducus præ nimia vehementia a laborantib. non ſentitur: nam dormiunt. Apoplexia eſt Mercurialis, arſenicalis. *Vertigo, &c.)* Sunt quoq; Mercuriales. Synthena par epilepſiæ, lethalis eſt, tollit memoriam, auditũ &c. Diæta) nocent quædam vel ſanum lædunt: vt Muſula, caro caprina, potus de pomis. Muſula, ſciurus, ater plerunq; habet morbum caducum. Diæta ſit medicina, non cibus. In elementis cibus debet eſſe nutrimentum. De ſylueſtribus pomis potus conciliat caducum. Lac ouillum eſt antidotum, & paſtinaca. Si dubitas de morbo, iniice viſcum quercinum oſſę ſine ſale. Si veſcitur tanquam ſalſa, certum eſt, eum eo morbo laborare. Calidus & recens ſanguis humanus medetur huic morbo, ſi vtaris ad tempus pro diæta. Item cranium hominis, ſi potetur.

In epilepſia non ſcarif. & c. Caro caprina & fumus Mercurii paroxyſmum faciunt.

Muſula caduca eſt.

Caducis antidotum lac ouillum, paſtinaca, ſanguis humanus, cranium hom.

Paragr. II. Nutrimenta ſunt iſta: Viſcus quercinus pro ſale, ſemen pæoniæ pro confecto, radices pyrethri pro petroſelino, folia hellebori pro bleta vel caule Romana. Hæc comitiali morbo laborantes, pingues reddunt, morbumq; mitigant. *Caducis quæ diæta.*

Paragraphus III. Ab his cauendum, vbi vitioſum ſperma, vbi odor vitriolatus, vbi ventorum generatio, vbi libidinis prouocatio, vbi acuitas eſſentificata. *Qui vitioſum ſperma)* vt ſunt fructus. Odor vitrioli) Coniice vitriolum in ignem, & experire odorem, & quicquid eundem odorem præfert vitandum, vt ſunt e paruulis vuulis.

Præ manibus ſunt experimenta) dolorem tollunt, non morbum. *Arcanum*) Eſt quod præter canones fit, & contra complexionem Elementorum. *Cum ſpeculatione*) Id eſt quod ſpeculatione fit: imo omnia experimenta ſunt arcana: ... neſciunt. Alcali omnium ... caminum multum habent momenti: vitriolum eſt ſummum arcanum in cerebro. *Vitriolum vngar.* vel *Rom.*) Vngaricum & Romanum cuprum non reſpiunt. Cætera id faciunt. Deſtilla per retortam vel deſcenſum.) Recipiens ſit latens, tum ceſſandum, liquor erit in fundo. In deſcriptione olei vitrioli doſis phlegmatis eſt ʒj. ſemper ante paroxyſmum. Si erit caducus de 20. annis ad 40. miniſtra liquorem, doſis liquoris eſt ſcrup. j. Oleum detur illis, qui vltra 40. annos hoc morbo laborauerunt, doſis eſt gr. iij. *Ingenium*) Si morbus poteſt habere exitum, tollitur paroxyſmus. Exitum autem petit in capite, proinde erit caput ſecundum: id fiat in caſu Cum C... nigoto ... caput, poſtea implica tentum: poſtea ſine dormiſcant, ſicq; aperiatur cranium, oppodeltoch addatur, & ſine expergiſcat laborans. Tunc argenteas cannulas impone, & ſine cum internis connaſcantur. Hæ quamdiu patent, non ſentit paroxyſmum, vel non niſi parum.

Aliud Ingenium.

Eſt infrigidatio, quæ fit per camphoram & ſpodium, idq; potiſſimum valet in iuuenibus, quia hæc coagulant aerem: ita & vnicornu.

Aliud: quidam aperiunt ſpinam dorſi in ſummitate, & quamdiu eſt aperta, non cadunt. Caſtoreum quidam adhibent, ſed nihil iuuat. Deſcriptio Æmiliani impendio prodeſt clementatis. Manna, id eſt, ros exſiccatus, ſi ſeparetur purum ab impuro, ſumta in vino (indies guttam) tollit paroxyſmum. Item tereniabin, ſed magis conuenit mulieribus, quam viris. Item Tereniabin, quod cadit in Maio, & luteum tenaxque in foliis reperitur. Ros eſt ſeptima ſpecies tereniabin, deſtilletur per balneum, & proderit in Apoplexia epileptica: Item paralyſi epileptica. Quinta ſpecies tereniabin eſt ros vltimus æſtatis, is ſyncopin tollit. Extrahitur etiam medicina ex ſanguine humani corporis. Eius parum mitte. Si bonus & laudabilis eſt, tunc accipe. ℞. *Sangu. human.*) Deſtilla poſt digeſtionem idque fit in fimo equino calido: deſtillabis: tunc iterum ponatur ad digeſtionem, in qua digeſtione ſunt geminæ aquæ. Inferior coloris eſt aurei, ſuperior albi, tam diu ſiſtetur, quoad videas hoſce colores. Doſis ſcru. j. atque dato ſingulis menſibus in nouilunio, mitigat morbum & tollit. Valent & ſemina Pœoniæ, ſi per ſe deſtillentur, & quid quid it per Alembicum, & procedetur, vt ſupra. Examen caduci. Rec. Vngulas capræ, & cornua, ſiccentur: imponantur cum aſſa fœtida carbonibus viuis. Et cum ſpiritus it, penetrat nares: Si habet caducum, cadet.

LIBRI QVARTI PARAGRAPHORVM.

De Vndimia aut Morbis Reſolutis.

COMMENTARIA.

SI ex Rocho eſt Vndimia, id eſt, hydropiſis, totum corpus occupat. Hydropſis eſt in regionibus, quando coagulatur illa aqua, quæ effluit. Hypoſarca non eſt, niſi alumen reſolutum, nam ſi illa aqua rurſus coaguletur cocta, alumen in fundo reſidet. Si tument, purgentur per turbith, Helleborum nigrum &c. Sudorem prouocabis

[illegible] theriacæ vnc. ß. & ſcr. [illegible] Vondum & vrinam aquâ raphani, camomillæ, ſaluiæ, [illegible]. Vndimia ſunt hypoſarca non eſt niſi alumen reſolutum, [illegible] de ſpecies aluminis: intumeſcunt [illegible] & [illegible], & tota facies. In cura, ſi corpus albeſcit, eſt ſignum [illegible], quia color aluminis eſt albus. [illegible], gluten non fluit. Si albi menſtrui ſiſtunt intumeſcentibus coxendicibus, ſignum hypoſarcæ futuræ. Menſtrua igitur prouocanda & curabit. Si gluten ex coagulato terreum reſoluitur, generat Hypoſarcam, ſolum quod aquam reſoluit, & eſt ex Rocho. Quod ſi aer ab ſe deficit mineralia, & ſic clarum eius reſoluitur, & eſt ex ſciſſo. Quod ſi aquæ, eſt ſimile glutini, & eſt aquæ hypoſarca. Quod ſi ex Elemento ignis, reſoluuntur mineralia.

Diæta talis ſit: Humida ſtomacho in hoc morbo incommoda, vnde omnibus membris humiditatem ſuppeditat, quæ coniuncta. Fabæ, piſa, probantur, caro aſſa minus. Arthemiſia cocta cum carnibus, & alia, quæ vrinam prouocant, vt lupulus, ſiler montanus in offa, item ſenæ, turbith paulatim. Item vinum cum aliquo illorum conficias, diacubebe in matrice, & hypoſarca, crocus martis, liquor ex corallis, dulcedo ex plumbo (Saturno) generalia ſunt, raphani maioris aqua, ipſe decoctus, & cum melle in electuarium reductus vtiliſſimus. *Hypoſarcæ diæta qua.*

ALIA COMMENTARIA.

De Vndimia.

Hypoſarca nihil eſt aliud, quam reſolutum alumen. Signum: Purgentur leniter, exibit aqua, quæ coaguletur ad ignem, & in fundo erit materia aluminoſa, & vide quod genus aluminis ſit, num de rocho vel ſciſſo: Prouocetur etiam vrina cum raphano, pulegio, ſaluia, & fac vt ſupra: id fit & in ſudoribus, quos prouocabis theriaca, maxime ſi addideris euphorbium. Signa externa: Tumor oculorum, facies intumeſcit & raſſata omnia, quæ ſi tactu præmantur, foueæ in corpore manent. Item de ſpina dorſi: Aliquando hæc multis annis proueniunt. Si mulieres profluuium album habent, ſi ceſſat profluuium, & in inguine tument, ſignum futuræ hypoſarchæ. Proinde prouocentur menſtrua. Alumen rochæ eſt terra reſoluta. Diæta) Fabæ, cicer, &c. proſunt: aſſa nocent: purgentur ſilere montano. *Hypoſarca [illegible] probanda.* *[illegible]*

In offa quoq; ſumi poteſt diacubebæ, prouocetur etiam vrina. Omne tulit punctum in hypoſarca, cum hac additione in ſpecie prima. *Cura.*

℞. Specierum diacubebæ &c. Vide ſupra. Hydrops quoq; penetrat ipſa oſſa. Quicquid herbarum in potu datur, ideo fit, quia prouocant vrinam. Lupulus prouocat vrinam.

Crocus martis }
Liquor corallorum } *Valent in omnibus ſpeciebus Hypoſarcæ.*
Dulcedo Saturni. }

Hypoſarca eſt leuiſſima mors. Raphano maiore curatur: docoquetur. Item radice raphani: Et aqua raphani cum melle, cura Hypoſarcæ.

LIBRI QVINTI PARAGRAPHOR.

De Morbis ſiccis ſeu phthiſi.

COMMENTARIA.

Phthiſis quid.

PHthiſis igneus morbus, conſumtio totius corporis: cum ignis ſiccum reſolutum abſumſerit, inde aliorum elementorum ſubſtantiam abſumit, eaque aeris, vt est humidum coagulatum, prius facta reſolutione in humidum, vt maneat corpus elementatum ſiccum: ad mediam vſq; ponderis partem conſumitur corpus, & tum moritur. Ab initio punctionibus moleſtatur, iis ceſſantibus conſumtio conſequitur: ibi humiditas rurſum in primum habitum reducenda. Vrina rubea, crocea, cum ſpuma candida.

Cura eius.

℞. *Corallor. rubeor.*) Hæc medicina differenda eſt, vſque dum vrina ſpumam ſpongioſam amittat, & debet ad pondus antiquum redigi. Eſt & experimentum, quod fit ex pinguedine murmentorum.

Vnguentum murmentorum contra phthiſin.

℞. *Pingued. Murmentorum* ℔ v.
Medullæ bouis ℔ j. *taxi* ℔ ß.
Olei amygd. amarar. ad pondus omnium.
Vini rubei q. ſ. pro decoctione. Reduc in formam vnguenti. Et cum hoc vnguento procedendum eſt, velut & cum vnguentis reliquis.

℞. Aquæ, & vitrioli, & parum de Rocho alumine. Balneet, vſq; dum vrina mutetur, & ſpuma ſpongioſa abeat.

ALIA COMMENTARIA.

De Morbis ſiccis aut phthiſi.

Phthiſis conſumtio ſine paroxyſmo & doloribus: Primo hic morbus omnem ſuperfluitatem tollit ad vnum aut alterum annum, nihil detrahit, tamen affert compunctiones laterum. Ignis conſumit partes, & reliqua Elementa, ſicque corpus ſiccum efficitur: primo tamen reſoluitur in humidum, medietas eſt ſiccitas, altera medietas humiditas. Proin in pondere quoq; medietas decedit, ſi poſt mortem ponderantur. In cura humiditatis, humida eſt ratio, vt reducatur in ſuam primam materiam.

Phthiſici mortui ex dimidio leuiores viuis

Liquiritiæ, polypodii &c.) Hæc ſemper miſce cum nutrimentis phthiſi laborantium. Vrina eſt ſaturate rubra cum ſpuma candida. Arnogloſſæ, allii &c.) vt cacabus plenus ſit, decoquatur: poſtea adde:

℞. *Vitrioli albi, Margaritæ argenti an.* ℥ *ij.*
Vitrioli communis, aluminis de Rocha an. ℔. ß.
Sulphuris viui, id eſt, non fuſi ℔ j.

Balneo vtere ad ſeptimanas 10. vel 12. & mutabitur vrina, & curabitur. Additur carabe trita & decocta. ℥ *j.* ß.

Cautela: ne vtaris clyſteribus neq; purgationibus. Signa. Si cutis ſciſſuras recipit, ſignum morbi incurabilis, maxime ſi ſciſſuræ ſunt circa genua &c.

LIBRI SEXTI PARAGRAPHOR.

De Lepra.

COMMENTARIA.

Quæ partes lepra afficiantur.

PVtrefacto elemento terræ in carne, triginta annos vitam promouere poteſt: ex Mercurii mineralibus naſcitur, quo & curari poteſt. Quod ſi chaos inficitur, graue ſpiritum & diſcolorationem vniuerſi corporis habent: Quod ſi terræ, in facie apparet: quod ſi ex igne, vlcuſcula naſcũtur, & fauces & gingiuas occupãt. Lepra ex aqua tumefiunt pedes, frigent maxime. Itẽ pudibunda tumẽt, exulcerationes ſubſequũtur.

Quod

Quod ſi ex pulmone, vox rauceſcit. Quod ſi ex hepate, oua ſunt, ſcabra cutis: Quod ſi veſica, vrinam fœtidam [illegible] & [illegible], [illegible]. Quod ſi ſplen afficitur, [illegible] ſanguis in aqua. Quod ſi ex corde, cutis [illegible] & ſpinas vlceratur: Quod ſi ex renibus, vrinæ [illegible], cum pinguedine albe, [illegible]: Quod ſi ex felle, vomunt quotidie in longe grana ſum miſſio ſimilia; Quod ſi ex cerebro, pituita fœtida, [illegible] ſunt, [illegible], oculi tument. Ex pleura, ſymmetria cuiuslibet commiſſuræ corporis, [illegible] oculorum, narium, quod hæc in circulo continuum, & rotunda fiunt, quæ acuta ſunt, acutiora fiunt, vt digiti, mentula, naſus, aurium cartilago. Oris eius color, eſt Venetus ſeu ſubpurpureus.

In Examine Leproſorum

Lepra in tres partes diuidenda: Vrina ſcatea, lepram ex accidente, hanc in calidam mergas, obturato macula glutine & orbe. Igitur facta deſtillatione vrinæ, orbis diminuetur, atque ad ignem exſiccatus albeſcit ſale, hæc in vrinalibus. Stercus aqua maceratum, atque multis aquis lotum, quod tandem in fundo eſt grauiſſimum, & velut arena, & eſt ex ſtomacho lepra. Sauina ſylueſtris, lepram generat comeſta. Menſtruum tum homines, tum ſues inficit lepra. Cum ſudoris guttæ non inhærent vaſoribus ſimiles, ſed per totum corpus diffunduntur, lepræ ſignum eſt. Prouocandus autem ſudor ſicco ſudario. Quod ſi calloſa cutis exulceratur ſua natura, aut ſcabiea ut pruritu ſanguinem eliciunt, lepræ ſignum. Quod ſi totum corpus ſcabie tectum, cum raucedine vocis aut inſenſibilitate, leproſi nota. Epiglotti inſtrumentum argentum, quo vniuerſæ palpebræ rurſum tolluntur. Quod ſi palpebræ excidunt, lepræ ſignum. Cruor in ſalem redactus, in aquam non liqueſcit, ſanguis vt ſtercus abluitur, innatæ lepræ ſigna. Quod ſi genæ ſubſident, & inæquales ſpiſſitudine lepræ ſignum. Sic ſi vbera ſuperiore parte dura, inferius mollia, ſi clunes molleſcunt. Si pollice preſſo ſubſidet contracta concauitate, ſignum lepræ. Si poſt coitum ſitiunt & eſuriunt, ſignum lepræ.

Signa lepra vrinalium

Signa lepra ſtomachi.

Sabina & menſtruum leproſos reddunt.

De ſignorum differentiis: Alopecia, ſub lingua, vt lepra, grana miſſio ſimilia producit, differunt a Morphea, a Tentigine praua, a noli me tangere. Pruritus nonnunquam ex venenis auripigmenti, ſalis Ammoniaci, ſalis confecti cum vrina ex menſtruis, ſanguine hæmorrhoidarum, ſaluatellæ ſiniſtræ proficiſcuntur, cum conſumtione corporis a frigore & calore, cum morbus, tum lepra, vt mulæ.

Quod ſi cutis priore parte manuum & pedum, cum voce rauca, ſcabie tegitur, lepræ ſignum. A calore ſit, quocunque ſigno conſumtio inuadat, non eſt lepra. Quod ſi cicatrices, & rauca vox, & oculi concaui, lepra eſt. A realgare Vulcani inficiuntur maxime, qui metalla colant, & puriora reddunt: vt arſenicum, morbos lepræ ſimiles generat, vt morpheam &c. Sal ſciſſum, polypum, raucedinem &c gignit. Item Mercurius calloſum reddit & raucum. Quod ſi hi Vulcani ſimul carne iuxta pollicem priuantur, & aures ſubſidunt, lepra eſt. Coqui aliquem morbum ex contractione & igne contrahunt, qui tamen lepra non eſt. Item caro porcina talem generat ſcabiem in quibuſdam locis, & tamen non eſt lepra. Coitus raucedinem generare poteſt, nec lepra, niſi cephena adſit. Tranſmutatio morborum lepram generare poteſt, vt ſcabies Gallicana, alopecia, morphæa, quod ſi hæ ſimul raucedinem & amygdalas lazurias reddunt, lepra. Ex quartana febre ſcabies fit, quod ſi rauceſcit, non eſt lepræ, niſi gutta roſacea aut alia ſequatur, & naſus ſuprema parte comprimitur,

Coitus raucedinem pariens leproſis.

eſt lepræ, Sanguis ex ſaluatella ſplenis affectus, ſi ſecatur vena &c. In læua parte ſcabiem cum raucedine generat.

Signa albæ.)

Cutis cineritii, lazurii coloris, abſq; ſcabie & tumore, anima grauis ex chaos putrefacto, arſenico ſimilis, aut ſulphuri, aut cœpis aſſatis: Vrina vt anhelit⁹ fœtet, ſic ſtercora.

Conſeruatio vtriusq;.

Balſamus flores antimonii &c. a lepra præſeruant.

Quæ cadauera a putredine cuſtodiunt, a lepra quoq; conſeruant. Quæ autem putrida ſunt, non inſtaurantur: Balſamus, flores antimonii, eſſentia vini: Doſis antimonii ſcr. ſs. ſemel in ſeptimana, in aurora. Doſis ſanguinis humani, ℥ ß. ſemel in menſe, in ſecunda die poſt oppoſitionem. Doſis perlarum & corallorum gr. iiij. omni die in aurora. Meliſſæ, valerianæ doſis a ʒj. ad ʒj ß. omni die.

ALIA COMMENTARIA.

De Lepra.

Lepra quid.

Lepra nihil eſt aliud, quã diſpoſitio & defectio corporis ad putrefactionẽ. Hanc enim lepra ſequitur. Putrefactio elementi terræ, eſt carnis. Caro ſiquidẽ, ſi putreſcere incipit, ipſa mineralia cum iſto elemento putreſcunt. Si ergo caro ad lepram abit, elementa & mineralia ad putrefactionem cauſſam dant: etiã mineralia diſſoluuntur, via ad putrefactionẽ eſt, & mors illud affectum membrum tenet. Si vero lepra ad membra principalia penetrat, mors eſt in iſtis tribus principaliorib. corde, ſtomacho, & epate. Si coagulatum corporis it, lepra quoq; adeſt: & hæc lepra eſt abditiſſima. Si chaos inficitur, ad mortem it illius membri. Similiter fit etiam in elemẽto ignis. Et ſi lepra ita in elemento vno hæret, tum liquor naturæ corpus conſeruat, & elementa tria reliqua. Si lepra ita vehemens eſt, vt digitus aliquis, auriſue, aut naſus decidat, certum id ſignũ eſt, omnia elementa lepra correpta eſſe. Si vero vnum ſaltem elementum in lepram incidit, id cætera tria ſuſtentant, ne putrefactio inualeſcat. Si elementa duo lepra infecta ſunt, duo cetera corpus conſeruant & ſuſtentant &c.

Lepræ deſperatæ ſignum, ſi omnia lepra correpta elementorum.

Signa Lepræ.

Signa quæ lepra quorũ elementorũ.

Si leproſus ſentit punctiones, ſignum lepræ aquæ: ſi non ſentit, terræ, ex terra indicat, ſi primum in partibus extremis, ex chaos: ex terra, grauis eſt oris anima, & parum ſentiunt: ex igne ſunt vlcuſcula, quæ abeũt & redeunt: ex aqua intumeſcunt pedes, frigoris impatientes, intumeſcunt inguina, & exulcerantur, nonnunquam a membris principalioribus inchoat.

Signa lepræ membrorum principaliorum.

In pulmone ſigna, vox rauca: In epate lepra, nulla infeſtat ſitis, & cutis fit inſtar corticis quercini. In veſica notam habet vrinam graueolentem. Splenis lepra incipit a punctionibus, ſanguis eorum fit arenoſus, & lucidus, lazurius. Cordis lepra facit moeſtitiam, oriſicii ſtomachi, dolores, ſcabies intolerabiles. In renibus, habet vrinam pinguem & lacteam, cum alba axungia, pulſum leuem, dolores dẽtium. Fellis lepra incipit a vomitu ad tempus, & grandines in lingua ſunt. Cerebri lepra facit mucoſos & fœtidos, poſtea per nares loquuntur, in nucha creſcunt, eueſtiolę, intumeſcunt oculi.

Zephena, cuiuſcunq; membri modus, forma, aut circulus, vt naſi, oculorum oris. Si hominum quippiam alteratur, notat lepram, aures fiunt rotundæ: Hominum zephena orbiculantur, ſuum non orbiculantur, ſed excedit.

Acumen) quod ex facie ſua micat, naſus acutior fit ſolito, item aures, digiti.

Color Lazurius) venit plerunq; iis locis, vbi ſunt ſigna zephenæ, id quod in ſtrigore facile deprehenditur, ſi color in nigrorem vertitur.

Lepra accidentalis) quæ venit e nutrimentis, vt qui veſcitur ſuina, menſtruo, lepra facile inficitur. Præſeruatiua lepræ ſi ſumantur, eo die lepra iudicari nequit. [illegible]) ſed ſume fuliginem, pone [illegible], diſſoluitur, & diſtillatur furſum & deorſum, poſtremo diſcus albeſcit, & ſale obductus eſt. *Stercore*) ſuperfunde aquā & commoue, ſeu agita donec diſſluat, hinc effunde, & manebit in fundo ponderoſa grauitas, lepra tum erit in ſtomacho. *Signum ſudoris*) fac vt ſudet, ſed non in balneo, vbi ſit vnda. Si tanquam guttæ, bonum: ſi non, tunc non bonum. Si ſudor non exit inſtar perlarum, ſed per totum corpus ſimul funditur, id eſt, mad facit, lepræ ſignum eſt, ita etiamſi ſuperfunditur aqua, ſed fallit: ſudor coagulatur, & ſic fit ſal: ſi non iterum ſoluitur, ſignum lepræ. Diuerſitas puſtularum) vbi in cute puſtulæ naſcuntur ſignum quidem, ſed fallax: Sed ſi ſeipſas vlcerant, vera lepra, vel ſi cruſtentur, vel ſponte per pruritum ſanguinem emittunt. Si quis per totum corpus pruritū habet cum raucedine vocis, vel ſi ſine ſenſu ſunt.

Lumina & menſtruum remedia, ut [illegible]

Ex epiglotto) ſcil. inſtrumento argenteo, ſimili ferreo inſtrumento, quo vtuntur calciatores. Si palpebræ introrſum verſæ creſcunt, ponitur ſubtus ſupercilia, & crines ei imponuntur, & manu admota veluti pectuntur, ſi pili cadunt, lepra eſt. Item, ſi ſponte cadunt capilli: Si vena tangitur illius membri, vnde eſt lepra, cernitur in ſanguine. *Concauit.*) ſi buccæ in medio concidunt, ſignum lepræ: ſi malæ non vndiq; vnius denſitudinis: Si vbera ſupra dura, inferius mollia aut interius, & foueæ fiunt, poſtquam ante graciliores: Item nates concidunt. *Carnis conſumtio*) conſumtiones iuxta pollicem, ſi cauitates vna adſint. *Luxuriam*) ſi poſt actum quis eſuriat & ſitiat, ſignum lepræ. *Alopecia*) hæc puſtulas in collo facit, gutta roſacea facit maculas. *Pruritum*) qui venenum guſtauerunt, nempe de auripigmento & ſale ſciſſo, cum vrina, etiam ex menſtruis, ex ſanguine hæmorrhoidarum, ex ſanguine ſiniſtræ ſaluatellæ, ſunt hæc venena, quæ corpus non interimunt, ſed morbum adducunt, cuiuſmodi eſt ſcabies, pruritus cum conſumtione corporis.

Epiglotti inſtrumenti vſus.

Ex frigore) Hic erumpit in raſtetas, & pruritum facit cum raucedine. E caloribus) vt in Herculeis balneis frequentibus conciliantur ſcabies, ſi cum raucedine, & oculi concidunt. Realgar) ceu in iis, qui crebro verſantur cum igne: quibus accidit morbus. Nam cutis permutatur igne &c. non ſtatim iudicandi ſunt leproſi.

Sal ciſſ quoq; facit vlcera & raucedinem, ſic & cætera metalla faciunt maculas. Si is Vulcano aſſiſtens intra pollicem & iuxta aures tabeſcit, certum ſignum lepræ. A carnibus) nempe in Bauaria, qui veſcuntur carnibus ſuillis, non ſtatim eſt lepra, niſi cum zephena oculorum & aurium:

Caro ſuilla Bauaris [illegible]

Tranſmutatio morborum) ceu ex Alopetia, puſtulis, polypo &c. febre quartana: nam ea ſequitur pruritus, nec continuatio lepræ. Amygdalis ſi ſit lucida, lazuli, lepra eſt. Si poſt quartanam naſus concidit, & rotundus fit, & circulum exhibet. *Sanguis* ſaluatellæ ſiniſtræ) ſiniſtrum latus duntaxat ſcabioſum reddit, ſi cum raucedine, lepra eſt, alias non. Signa rubeæ lepræ) Alopecia apoſtemata, bufones parotides. Fœtorib.) vt ſulphur, vt cœpe. Item, ſi vrina habet fœtorem oris. Item ſtercora.

Conſeruatio) oportet vt balſamus naturæ confortetur: proinde quæ cadauer conſeruant, iis in lepræ conſeruatione vtendum. Antimonium nihil ſinit putreſcere: ſic & vini eſſentia &c. Doſis antimonii eſt ſemel in ſeptimana in aurora. Sanguinis humani doſis vnc. ß ſemel in menſe in ſecundo die poſt oppoſitionem. Doſis corall. gr. iij. omni die mane. Doſis *Meliſſæ &c an* ℥ j vſq; ad ℥ j ß. omni mane. Aurū renouat corpus. *Cura rubeæ*) Aurū potabile, liquor auri, lucoris ex minera auri. Doſ. g. j mane in bono vino,

Antimonium putredini [illegible]

Raimundus Lullius primus curauit lepram, postea Arnoldus. In alba lepra: Oleum argenti, liquor argenti, succus argenti, id est, aqua argenti, venit a fulmine argenti, Dosis argenti scrup. ß. semel in luna. Cum leprosi ischiaticam sentiunt, & coxæ concidunt, incurabilis est lepra.

LIBRI SEPTIMI PARAGRAPHOR.

De Gutta.

COMMENTARIA.

Gutta quid. GVtta, Paralyſis, Apoplexia, loquelæ defectus, aurium tinnitus, dentium perditio, gonorrhœa & aliorum morborum ex Anodynis. Gutta eſt membri, quod ſui compos eſſe non poteſt. Apoplexia & paralyſis tum cordis, tum iecinoris, & aliorum membrorum principalium eſſe poteſt: quandoquidem omnia membra ſynophiam habent, & nihil aliud eſt, quam membri locus, quo nutrimenta decoquuntur, & veluti ſtomachus illius partis, & potius mucilago quædam, ſanguinis rubea, cerebri alba, denſior & tenacior albumine oui, cum quadam pinguedine, ſplenis nigra, fellis citrina, renum, cordis, epatis, pulmonis ſimilis illis mẽbris, matricis punicea, tenax, ſpiſſa medullę ſpiceus color, quæ reducta in vnũ cum membro ſuo vna redditur pars, quod poſſibile non eſt, ſed quæ ſubnaſcitur adunari poteſt. Synouia, virtus retentiua continetur hinc, & aliæ ſubducuntur. Primo ſit coagulatio per coagulatiua, vt ſunt portulaca, ea ſanguinem coagulat. Caſeis, piſcibus nutriti, nihil ſanguinis vulnerati reddunt. Pinguia ſola ingeſta, diabeticam & gonorrhœam generant. Semperuiua, id eſt, pyrula, barba Iouis, lactuca, ſemen lactucæ gluten conſtringunt, vnde ſanguis ſiſtitur. Synouia compreſſa, carniolus ad tempus trium dierum ſiſtit ſanguinem: Sperma ranarum 20. annos ſiſtit. Eſſentia vini eandem vim obtinet: nam ius ex carnibus vel calidiſſimũ concreſcit illa vini eſſentia, reſolutio ſubſequitur partium, & tunc morbus ſæuit.

Synophia quid, quot ſpecierum.

Pinguia ſola ingeſta diabeticam & gonorrhœam gignunt. Sanguinem quæ ſiſtant.

Signa quibus cinus apoplexia. Apoplexiam ex cerebro, ſtertor, tremor & oculorum apertio, fluxus ſaliuæ, ſpaſmus in ſomno comitatur. Alia pulmonis, & velocior aliis per interualla anhelitum intercipit, nares acutæ fiunt, & palleſcunt, ſingultus, inuerſio oculorum, ſpuma alba, pulſus vehemens, ſpaſmus ab accidente. Alia cordis, illam tremor & ſudor comitantur, dolent in pectore, ſudor partium, non totius: paralyſis, partis horror, fluxus narium, frequens ſopor, ſtupiditas membrorum præcedunt: Qui tandem correpti morbo in ſomnum vehementem coniecti diu dormiunt: ore illorum vi aperto, ſi ſpiritum reddunt, paralyſis: ſin minus, apoplexia. Apoplexiam comitialis præcedit, & in primis in ſenibus: fit & tranſitus morborum, vt e febri in paralyſin aliquando ſimul cum paralyſi hyposarca, aliquando ſimul epilepſia in acceſſione.

ALIA COMMENTARIA.

De Gutta.

Sandalum præſeruat a gutta. Præſeruat ſandalum indies bis ſumtum, puluerizatum ſaccharo, limatum. Si membrum non fungitur ſuo officio, Gutta eſt, dentes quoq; cadunt: Ex paralyſi poteſt etiã eſſe in membris principalibus. *Synophia*) eſt hic ſtomachus, cauſſaq; partis, vnde nutritur. In oſſibus, arteriis & iuncturis eſt alba, in carne rubea, & vere nihil, quam mucilago. Synophia eſt in omnibus membris, & principalioribus, & aliis: In ſynophia ſunt & facultates, in his non eſt purgandum: Synophiæ defectus inſenſibilitatem facit. In portulaca eſt vis coagulatiua. Item caſeos & piſces, ſi quis edat ad nouem dies, ſaucius non cruentat: Item ſola pinguedo conciliat diabeticam & gonorrhœam.

Synophia eſt in omnibus membris.

Hæc

Hæc coagulant ſynophiam, ſemperuiua, id eſt, pyrula, Barba Iouis, lactuca, ſemen lactucæ. Hæc coagulant ſanguinem, carniolos, cineres ranarum, coralli, ſperma ranarum coagulat ad 10. vel 20. annos. Eſſentia vini coagulat iuſculum etiam calidum. Apoplexia eſt a cerebro, corde, pulmone. Signa futuræ Apoplexiæ; ſtertunt in ſomno & tremunt, dormiuntq; nonnunquam apertis oculis, dormientes habent aquam in ore. Pulmonis Apoplexia præmittit pauca ſigna: nempe anguſtiam pectoris: naſus albeſcit, facies nouum colorem induit, intumeſcit collum, adeſt ſingultus, edunt albam ſpumã, & eſt incurabilis, cordis Apoplexia venit cũ tremore, & mox ſudor, dolor poſt cibũ in orificio ſtomachi, ſudor particularis membri, paroxyſmus eſt & poſt mortem, ad tempus. Sinapis grana tria ſummum præſeruatiuum in Paralyſi ſumta indies. *Signa Paralyſis)* Paralyſis eſt particularis membri, primo ante annum veniunt in rigores, frigora, frequẽs hæmorrhagia, ſtupefactio illius membri, tremor artus. Os aperiatur clauè, & ſi animam attrahit, non erit Apoplexia; ſi non, ſecus: inuadit plerunq; cum terrore. In fine ſpinæ dorſi calores. *Dolores)* ante gonorrhæam veniunt. Epilepſia eſt ſignum aliquando Apoplexiæ. Si Paralyſis accedit aliquo morbo, vtcunq; curabis facta apertione applicandi. Pars læſa aperitur vſque in centrũ partis, poſt adde attractiuum. *Cerotum de Minio)* id eſt, cum cera & minio in cerotum coctum.

Synophiã quæ coagulent. *Vini eſſentia iuſculũ etiã feruidũ coagulat.* *Signa Apoplexiæ.* *Epilepſia ſignũ Apoplexiæ.*

LIBRI OCTAVI PARAGRAPHORVM,

De Aſthmate.

COMMENTARIA.

INtercepto pulmonis motu, vlcera punctiones ſubſequuntur, ac tenſione pulmonem afficiunt, ſine tuſſi difficilis ſpiritus redditur. Hinc putreſcente pure grauem animam generant. Anthrax infeſtat octo dierum ſpatio, febrim cum acceſſione, &c. inducit. pulmo non grauari poteſt pituita capitis. Signa. Si excernit, exſiccandum: ſi non, reſoluendum ſiue relaxandum. In pinguibus frigida ingeſta, periculoſa. Tartarum contuſum, in alcool vini octo vicibus macerabis, dein per alembicum deſtillabis, & per circulum octies, impurum abiicies.

Aſthmatis ſigna quæ.

Vinum eſſatum eſt, quando vini extractio ſumitur, & ei adduntur herbæ. Id eſſatum eſt: veluti vinum de Meliſſa: & eſt valde eſſatum magnum in Aſthmate.

Per liquorem pulmonariæ curatur aſthma, non per herbam, &c.

Vinum eſſatum qd. *Meliſſa eſt contra Aſthma.*

ALIA COMMENTARIA:

De Aſthmate.

IN Aſthmate veniunt compunctiones laterum, & ſpuunt ſine tuſſi. *Vlcera)* putrefactionem faciunt, hinc grauis oris anima, fœtens velut crura putrida.

Anthrax pulmonis) venit cum paroxyſmo tremoris, ſputum eſt album. *Siccum)* cum tuſſi erit ſine ſputo, cum punctionibus laterũ. Si expectorant, ſignum, phlegma pulmonis in cauſſa eſſe. Oportebit tum & reſoluere & ſiccare. Vltima cura eſt in ſulphure. Vbi ſcreatus eſt, ſiccandum: ſi nullus, relaxandum. In pinguedine pulmonis etiam nihil bibendum. *De Tartaro crudo & alcool Tartari)* Imbibatur ſæpius in aceto, præparetur per alembicum, & reducatur in liquorem, quod poſtea præparetur. Doſis autem a ℥ iij ad vij. vel x. Elixir, id eſt fermentum, quinta Eſſentia, purum ab impuro ſeparatum. Alkali, alias alcool Tartari, & impurum ſeparatum. ℞. *Vini de Me-*

Elixir qd. *Alcool qd.*

leſſa) Alia recepta de vino eſſato, id eſt, eſſentia vini cum herbis, ſicut de Meliſſa.

LIBRI NONI PARAGRAPHORVM,

De Febribus.

COMMENTARIA.

FEbris ex calore, qui cum frigidis miſcetur, materia ſanguinis in toto corpore, hinc totam corpus afficitur, ſi a carnibus. Quod ſi in membris principalioribus, hæc patiuntur, etſi totum corpus afficiatur. Quæ ex ſplene, ſaluatella ſecta curantur, nam particularis, quæ ex carne, cucurbitulis curatur. Quod ſi in renibus in fine ſpinæ applicabis cucurbitulas. Quod ſi in epate, &c. Paroxyſmus non imponit febri nomen, vt ex liene in quotidiana, tertiana, quartana, quintana: Proficiſcũtur quotidiana ex aluminibus, tertiana ex ſalibus, quartana ex ſulphure. Numerus ſiue acceſſio & remiſſio ex digeſto oritur, id eſt, ex materia inſequeſtrata: Quod ſi quotidie acceſſio cum colore albo inuadit, ſex ſeptimanis febrim producit: Quod ſi Praſſinus color, durat 20. ſeptimanis. Quod ſi cũ tuſſi, 9. ſeptimanis: Quod ſi cũ pedũ tumore incipit, 15. ſeptimanas. Quod ſi diminuitur numerus, hoc eſt, ex quotidiana, tertiana fit, annum durat. Quod ſi augetur, vt ex (*) durat in 10. menſem. Quod ſi tempore remiſſionis æger comedit & bibit, recedit aliquid: Si minus comedit, 13. menſes. Quod ſi hora mutatur, manente periodo, erratica, mali ſignum. Quod ſi in cura citius accedit, bonum ſignum: Quod ſi inæqualis, iam lenis, iam durus, & tandem durior, malum ſignum. Vehementia paroxyſmi venam rumpit, vt iam nares, iam vrina, iam os ſanguinem educant, & hæc ſua cura. Caſtoreum, Anacardium, Piper, applicata temporibus, paroxyſmum tollunt, ſed debiliores redduntur. Intumeſcunt pedes, & id bonum ſignum.

Acceſſionum quæ duratio.

Cura) Alcool vini exſiccati, id eſt, mundati a phlegmate, hoc eſt vinum ardens.

ALIA COMMENTARIA:

De Febribus Extraneis, id eſt, non ex nutrimentis.

Communis calor putrefactus cum tremoribus incipit. Si materia ſoluitur a carnibus, febris eſt in tota carne. Si in ſanguine, per omnem ſanguinem paroxyſmus erit. Sic & in membris principalibus: Si ex ſplene, tollit minutio ſanguinis ſaluatellæ. Si ex epate, [illegible]. Si ex corde (*). Si in carne, ſcarificationem. Si quartana habet vrinam albam, fiat ſcarificatio in ſpina dorſi. ſi in renibus febris, ſcarificatio in femore. Si minutiones & ſcarificationes non iuuant, tum adhibenda alia cura. Omnia genera febrium poſſunt oriri, vel ex ſaluatella vel epatica, &c. vel ex ſingulis membris principalibus. Omnis putrefactio habet ſuum digeſtum, quod ſtruit, & facit ſuum paroxyſmum: & numerus paroxyſmorum venit ex digeſto: Digeſtum autem eſt materia inſequeſtrata. Si quartana cum colore albo, durat 6 ſeptimanas. Si cum colore praſſino, perdurat ad 19. vel 20. vel 21. ſeptimanas: Si cum tuſſi incipit, ad 8. vel 9. ſeptimanas: Si cum tumoribus pedum, durat ad 15. ſeptimanas: Si mutatur quartana in [illegible] febrim, annua erit.

Digeſtum quid.

Si ex quartana quotidiana fieret, durat 10. menſes, ſi laborans cibum horret, durabit quadruplo diutius. Si addatur paroxyſmus in horis, febris eſt erratica. Si paroxyſmus langueſcit ad tempus, & tum denuo augetur, malum: notat enim materiam peccantem augeri.

Paroxyſ. ſanguinis) Paroxyſmus ſanguinis nonnunquam eſt adeo vehemens, vt venas dirumpat, & ſi ſanguis, vel per vrinam, vel naſum exit, tum bonum ſignum. Febris extraneæ cura ex auro procedit, altera ex Corallis, ſed minor cura in Argento & Perlis exſiſtit. *Deſcriptio argen.)* Mel conſumit argentum, ſeparatur mel ab argento reiteratione deſtillationis in balneo. *Paroxyſmus ſanguinis venas interdum rumpit.*

LIBRI DECIMI PARAGRAPHORVM,

De internis capitis affectibus.

COMMENTARIA.

D*Igeſtio accident)* Si in ſe ad ebullitionem cedit, & ſanguis non quieſcit, tum prouocandus ſomnus. In peſte ſi laborantes non dormiunt, anodyna copula. Ex Hemicrania poteſt fieri paralyſis. Si labores corporis & capitis fuerint, principio caput curandum. Si profluxi ſunt à doloribus veris capitis, incurabile. *In frigido)* Vt ſolatrum, roſa. *In narcotico)* Vt album, liquor corallorum, ſemperuiuum, rota Margarita, dentur ab extra. *℞. Corallorum præparat.)* Vtere hac deſcriptione in loco, vbi eſt dolor ipſius, impone cum panno, nec tolle quoad permanſerit dolor. *In ſe. a. do & ... morborum cap.)* Eſt deoppilandum & aperiendum.

IN LIBRVM VNDECIMVM,

De affectibus matricis,

Commentaria, deſiderantur hoc loco.

IN LIBRVM DVODECIMVM,

De doloribus dentium.

COMMENTARIA.

I*N Parag. II.)* Si venit ex abundantia ſanguinis, vnde minuendus eſt: Non fluxus, vt putant, capitis, alioqui non vnum tantum infeſtaret dentem.

Venulæ aurium & dentium continuæ ſunt.

℞. Tormentilla, ſcobiſagria, &c.) In hoc recepto 2. prima ſunt aperitiua: alia 3. mitigatiua. Pyrethrum poteſt facere einunctiorium: cætera aperiunt.

Cura Chirurgicalis) Sperniolo poſſunt occidi vermes ceu in panaritio, poſtea tollatur putredo Gargariſmo ex aceto & melle.

ALIA COMMENTARIA.

De Dentium paſſionibus.

DEntium dolor, fluxus phlegmaticus eſſe non poteſt, nec ex acuitate ſalis, vel materia cholerica, vt dicunt, venire poteſt. Sed in ſolo loco doloris eſt principium eius. Alioquin enim ſi ex ſupradictis veniret, poſſet etiam parotidas facere. Si dens & gingiuæ bonæ ſunt, & dolor incidit, prouenit is ex fertilitate, bonitate vel ſuperfluitate capitis, quando nimirum caput nimio ſanguine abundat, & excrementum vel exitum quærit. Quilibet dens propriam habet venulam, quæ ſi fuerit nimium ſanguine repleta, & quærit exitum, qui cum ei fieri non poſſit per dentis duritiem, tum pulſat, *Dentium dolor non eſt fluxus, &c.* *Dentium dolor qui fiat.*

& pungit,& ſedet ad radicem,donec exitũ acquirat,& ſolius ſanguinis eſt vitium. Sed ex capitis purgatione non ſolum dentium dolores naſcerentur, ſed etiam paroditæ & ſquinantia, &c. Ex punctionibus autem illis tumor fit,non quod tantum ibi ſit materiæ peccantis,ſed quod Arſenicus per punctiones ſic inflatur.Si ſanguis in gingiuis perrumpit, veſiculas aquoſas in ſuperficie ſuſcitat gingiuarum, & ſeparatur veluti in ſanguine,in quo per phlebotomiã extracto aquoſitas apparet, &c. Purgari igitur non debet in dentium doloribus,nec etiam phlebotomari, quia nihil prodeſt. Si autẽ dens per ſe putrefieri incipit,quod eſt in loco,tum ſcabrum quid molitur, non ſecus atque eſt in vnguibus digitorum. Ex putredine autem tandem naſcitur panaritius ſiue ſcabrum,& ſimilis eſt igni Perſico. Nã ſi ea materia in membro alio vel digito foret, quæ hic in dente eſt,ignis ex eo fieret perſicus.Radices oſſium maximam habent ſenſibilitatem. Omnis vermis id rodit,in & ex quo natus eſt:vt vermes lignorum,panni,inteſtinorum,ſtomachi,dentium,caſeorum,&c.Poſſibile eſt etiam,vt vermis totum dentem corrodat,tota enim vis eius eſt abundans acuitas & caliditas. Quocirca acrem ferre non poteſt,& ſequitur magnus putor in dente,quod ſignum putrefactionis eſt.

Vermes id rodunt,ex quo naſcuntur.

Dentium cura) In cura obſeruãdum eſt,vt fiat emunctorium,vel ſanguinis,vel eius aquoſitatis,quo facto,dolor abit.Sæpe fit,vt,ſi radix Tormentillæ,pyrethri vel ſtaphis agriæ ſuper dentem ponatur, vt dolor deſinat,ſed non iuuat vbiq;. Superior autẽ deſcriptio valet.Nam tria continet apertiua,tria etiam mitigatiua.Illa ſunt, Tormentilla,ſtaphis agria,ſemen plantaginis,&c. Mitigatiua vero,acetum,radix iuſquiami, ſuccus papaueris, &c. Paneritius vero dentium ſimilis eſt in cura alii paneritio, & poteſt per ſperniolum necari & curari.

Bonũ remedium cõtra dentes dolentes.

IN LIBRVM XIII. & XIV.

De doloribus Aurium & Oculorum.

A*Vrium dolor)* Si radix aurium a cerebro veniret, tinnitus & ſurditas ex eo venire non poſſet. A regionibus hepatis, meatus eſt vaporibus eius ad caput, quocirca dolores epatis cum capitis doloribus nonnihil commune habent.Sed ſtomachus vapores ſuos per emunctorium ſuum,quod eſt os,emittit,&c.Tinnitus aurium non eſt in loco,ſed ab extra eſt.Materia ſi eſſet in loco,cum excremento exire poſſet.Ita etiam ſurditas nõ eſt in loco, ſed eadem materia ſi eſſet in alio membro, ignem poneret Perſicum vel pancritium.In aures ergo infundi nihil debet, poteſt enim gignere tinnitum,&c. Omnia Recepta,niſi ex Thutia ſint cõpoſita, ad aurium dolores in vniuerſum nihil faciunt,&c. Ex ſuperfluitate boni ſanguinis & boni chymi prouenit excrementũ illud ꝙ ſi exitũ habere nequeat,parotidas gignit,vel etiã alios aurium dolores.

Tinnitus & ſurditas nõ eſt in loco.

Auribus nihil infundendũ.

Cura) Oportet deoppilare oppilata,oportet curam fieri per anodyna.

℞. Thutiæ, &c. fiat Sief) Cataplaſmetur & ſuperponatur ab extra,&c. Cura ſcabri & pancritii cum a loco prouenerit,eſt,vt ſupra dictum eſt. Tritoma eſt inſtrumẽtum ad aures apud Albucaſim:ſi ſurditas adfuerit, fruſtra eſt omnis cura. Nã quod natura ſemel adimit,reparare medicus nullo pacto poteſt,&c.Nulla eſt medicina tam ſubtilis, quin aliquid ex Tartaro ſecum habeat.Quocirca ſi quid auribus infundatur,Tartarus ſe ſeparat,& loco inhæret,tum morbus peior fit.

Tritoma inſtrumẽtũ aurĩũ.

℞. Sem. Iuſquiami,papaueris, &c.) Hæc quoq; cura valet in ſcabro & paneritio aurium,nã eſt anodyna.Quicquid autẽ non fit per Tutiã,per anodynũ fieri neceſſe eſt.

DE OCVLORVM AFFECTIBVS.

Cataracta,id eſt,oculorum vel viſus ademtio,nihil eſt aliud, quam oppilatio, & per inſtru-

Cataracta quid.

inſtrumenta deoppilari, & redire poteſt, ſi per nucham fiat apertio, vt nucha a cranio ſeparetur, &c. Scotomia eſt ſpecies tantum Cataractæ: ſi quis enim Cataractam probe digno ſcat, reliquas ſpecies etiam ſciet. Ad omnes autem ſpecies dolorum oculorum dari poteſt collyrium, quod eſt tale in omnibus paſſionibus oculorum: ℞. vitrioli albi, &c. Scotomiam nunquam tolles ſine inſtrumento. In ſcotomia recipe curam Cataractæ: In occipitio cauteria ponenda ex calce viua & cineribus. In nucha debent curari tum aures, tum oculi. Collyria debent fieri ex conſumtiuis. Rubentes oculi ſunt humectandi farina fabarum & hordei. Cautela: Fuge corroſiua & deſtillata.

Scotomia ſpecies Cataractæ.

Dolorum oculorum omnium cura.

Finis Commentariorum in Libros Paragraphorum.

Sequuntur Fragmenta quædam,

De Morbis diſſolutis: ex Autographo Auctoris.

DE DISSOLVTIS.

EGo vero dico vobis, quod profluuium quoduis veniat ex diſſolutione & fuſione ſubſtantiæ trium primorum.

Iſta eliquatio triplex eſt: vna ex totius corporis carne deſumta eſt: altera eſt ex emunctorio ſtomachi per inteſtina omnia. Tertia eſt nutrimenti. Vna eſt ex exterioribus, ea dicitur Inteſtinorum diſſolutio, procedens a ſtomacho. Altera eſt corporalis, procedens a mineralibus.

DECLARATIO.

Hæc autem hoc modo declaranda ſunt. Primo de exterioribus Si cibus ingeritur, is ſi aut propter nouam conditionem, aut propter humiditatem, aut per malam concordantiam, ſtomachum offendit: tunc ſecedit ſeparatio. Separatio enim in calido fieri vult, quod prædictorum conſtitutio tollit. Separatione impedita, ſequitur digeſtio crudæ materiæ, quæ tamen nec ipſa probe digeri poteſt. Hinc emergit vrina alba, hoc eſt, aquoſa, humida, ſuperflua, indigeſta, cruda, prima ſubſtantia ſua. Nam omne, quod in hepar ducitur, tum ſeparatione, tum digeſtione vera caret. Ideo talis quoque vrina eſt, & ſtomachus intempeſtiuus, & color viſq; ſimiliter euadit. Vbi enim ſeparatio decedit, ibi luxus in excrementis.

Quod vero rubra ac alba excrementa eant, id accidit ratione vrinæ, propter eius aquoſitatem, quæ alios præter prædictos colores nullos parit. Quicquid vero materiæ præſto eſt, id virtus digeſtiua in nutrimentum digerit, quod ſimile eſt Rubino. Quia vero ſeparatio ibi facta non eſt, ideo nutrimentũ id ſpurium eſt, quod hepar nõ attrahit. Ideo extra corpus exturbatur quale id eſt, & ſedes dat ſimiliter nutrimento diſſoluto, ſine forma, ſpecieq; ac natura genuina, ſicut quælibet res immatura cõſtituta eſt.

Vrina rubea ſignificat febres cum dyſenteria.

Verum ſi album exeat, ſimilis quidẽ cauſſa eſt: in eo tamẽ diuerſa, quod ſulphur coloretur in albedinẽ, hac ratione, quia frigiditas ſulphur dealbat, prout ipſius natura eſt.

Ceterum ſi colores alii exirent, cauſſa eſſet illa, quod ſcilicet materia in ſtomacho in putrefactionẽ degenerat, in qua varii colores enaſcuntur ſecundum digeſtionis tempus.

Craſſities
Tenuitas } omnia a putredine & vrina commixta.
Aquoſitas

Quod vero non, vt aliud ſtercus oleat, id ab intempeſtiua digeſtione ſtomachi eſt, quæ non ſecundum naturæ ordinem proceſſit. Ideo in diſſolutione alia cauſſa nulla intelligenda eſt, quam quod ſtomachus putrefaciat, poſtea digeſtio. Iam ſi digeſtio bo-

natiſt,& ſeparatio minus, eſt Dyſenteria. Si autem ſeparatio adſit, & non digeſtio, eſt Lienteria: ſi vtrunque deſit, diarrhœa adeſt. Si vero materiæ ſtomachi putrefactio adſit fluxus fit ventris variis cum coloribus.

Hoc ex his notandum eſt, huiuſmodi morbos non ex corpore oriri, ſed tantum ex ingeſtis. Quod vero corpus aſſumat, cauſſa eſt, quod ſeipſum exſiccet: quia enim nutrimentum non habet, ſiccatur in ſeipſo. Quod vero diutius fluat, quam editur, inde ſit, quia per ſæpe multo tempore collectum ſit. Vnde fluor tamdiu continuatur, donec omne euacuetur. Vbi notate: ſi ſordes ab exterioribus ita cumulentur, vt membra alimento deſtituantur: mors tandem ſequitur, propter famem in membris auctam. Si autem ſordes famem non attingant, ſanitas inſtat.

Signa vitæ. Signa mortis.

Si in dyſenteria, diarrhœa, Lienteria & fluxu ventris nullus tumor partium, membrorum exteriorum, vomitus crudus, torſiones ventris: Tumor in pedibus, Ligamentis. Paralyſis.

CVRA.

Ignoſcite mihi, quod totam Philoſophiam adduco. Hic enim Medico opus eſt.

Reliqua deſiderabantur.

ALIVD FRAGMENTVM

DE MORBO DISSOLVTO.

PARAGRAPHVS I.

Morbi diſſoluti definitio in genere.

Diſſoluti morbi genera duo

MOrbi diſſoluti duo ſunt Genera: Elementale & Minerale: quod eſt, exterius & ſubſtantiæ: primum genus Radicē in ſtomacho habet, cum regionibus vtriuſque Emunctoriorum, Inteſtinorum & Vrinalium. Nam omnis Diſſolutus morbus per ſe duplex eſt, quantum ad ſpeciem, ſcilicet eadem de materia. Secundum vero genus quod aliud eſt Radicem in carne habet, deſcendens & cōcurrens in ſtomachum, tandem per Emunctoria vtriuſque viæ emittitur.

PARAGRAPHVS II.

Morbi primi generis cauſſa.

Diſſolutus rubeus, vt generetur.

Sed quæ cauſſa ſit iſtius, attendite: Omnia quæ deſcendunt in ſtomachū, indigent ſeparationibus & digeſtionibus prius: Quod ſi non ſeparetur & digeratur, nemo Diſſolutus Rubeus generatus. Quod ſi ſeparetur & non digeratur, hæc eſt cauſſa albi diſſoluti: Et quod ſi nec ſeparetur nec digeratur, & ſecundū minus aut maius, tunc Diſſolutus ventris natus eſt. Ex his vero cauſſis variæ ægritudines apparent eſſe, cum ſint de eadem cauſſa: tam cauſa huius plurificatis hæc eſt, hominis alia & altera natura, Elementorum varia genera, Temporum natura diuerſa, Aeris putrefactiones, aut ſecundum minus aut maius.

PARAGRAPHVS III.

Morbi diſſoluti cauſſæ proceſſus.

Redeamus nunc ad proceſſum cauſſæ primi generis, qui talis. Omne quod exſiſtit in coagulatione viſcoſa, per aquoſum ſuperfluū reſoluitur. Quo reſoluto, Notandum, ſi ante

ſi ante ſeparationem rei in diſſolutum abit, vel ſi ante digeſtionem, vel carente expulſiua, poſt eam pariter in diſſolutum vadit. Ex hoc ſummopere hoc obſeruandum, quod in diſſolutis pura cum impuris manebunt, impediente cauſſa prædicta in viſcere coagulato per Aquoſum: nam ex his duobus ducit Diſſolutus originem: Et cum primæ operationes defecere, in ſecunda & tertia materia fruſtra exſpectat: Quare materia & locus attribuitur ſtomacho, & dolor, morbus & peccatum.

Paragraphvs IV.

Morbi diſſoluti ſpecies & varietas, & de monſtroſis putrefactionibus.

Porro dicemus de his, quæ ex generato morbo patiuntur, ſicut de vrina de ſeceſſu. Quæ ad vrinam attinent, iſta ſunt. Vrina alba, aquoſa, cum pluralitate [illegible] ſubſtantia vrinæ. Nam ratio hæc eſt, quia vrina non eſt, ſed ſuperfluum. Vrina vero cum ſtercoribus egreſſam facit permixtum. Quod ſi autem ſuperfluum in [illegible] generetur, morbum mortalem eſſe indicat. Nam ſtercoris materia adhærebit ei, & eſt abſq; ſubſtantia veræ vrinæ, ſicut ſubſtantia bona.

De ſtercoribus autem ſciendum, ſi rubea, ſignum primi diſſoluti: Quia ratio talis, quod nutrimenta ſunt in Rubinum crudum concocta, permanebunt ergo in ſtomacho, & apparent ſub crudo colore ſanguineo. Quod ſi alba, ſignum ſeparationis bonæ, ſed nullius digeſtionis, ſecundi Diſſoluti indicium: nam quia ſeparantur, in album tranſeunt ſulphur. Quod ſi initium diſſoluti in cauſſa fuerit, & quæ non digeruntur, cum ceteris colorem ſeruant: quod ſi vero ambæ non fuerint, id eſt, nec primi nec ſecundi generatio, tunc ventris Diſſolutus natus eſt, variis cum coloribus, citrinis vel aliis, nam ex putrefactionibus ortum ducit. *Ex ſtercoribus vt [illegible] candidus.*

[illegible]ragraphvs V.

De [illegible] morborum aliorum.

Primus diſſolutus coctus Rubeus, eſt crudus & permixtus cum tota ſubſtantia mederetur in ſtomacho. Quod ſi plus ſtercoris quam cibi emiſerit, [illegible] futuram [illegible] cuſtodiam malam. Quod ſi partes conſumerentur corporis, ſignum eſt appetitus, carentis materiæ nutrimenti. Quod ſi diſcoloretur, igitur defectus iſte cauſſam fuit eam. Secundus autem morbus diſſolutus eundem modum [illegible] & prædicta. Sed tertius ab eis diſtinguitur in eo, quod materia ſua ante quam exeat putrefacit: Quæ [illegible] factio variis modis oſtenditur, ſed nihil ad curam nec in Theoricam. Ceteræ quæq; quæ eueniunt, a[illegible] ſunt, certum non habent indicium, vt Torſiones, Nauſea, Debilitas, Pluralitas, S[illegible] tumor & ſimilia, quæ poſſunt, aut non, venire.

Paragraphvs VI.

De Signis diſſoluti, vitæ, ſanitatis & mortis.

De vitæ ſigno hoc eſt habendum: Quod ſi propriis ex diſpoſitionibus ſtercora inſpiſſantur, abſq; tormine & nauſea, reſtaurationis eſt principium & bonæ valetudinis. Si autem [illegible] fluxerit inteſtinorum, ſanitatis ſignum cum Remediis. Si autem tremor [illegible] aut febrilis motus cum paralyſi [illegible] oculorum [illegible], grauia ſigna [illegible], ſcilicet extremis cum Medicamentis [illegible] aliis mortis. Et ſi ſignum [illegible] aurium tinnitus, linguæ tremula, [illegible] q; diluuia, mortis [illegible] ſignificat. Et certiſſimum hoc ſignum eſt, ſi faunes [illegible] concurreret, & [illegible].

PARAGRAPHVS VII.

Morbi diſſoluti Curæ declaratio.

Porro, cura vnam (talem) habet intentionem, quæ ex coagulatis eſt. Nam quæuis diſſolutio viſcoſa, ſicca coagulata optat, non communia, & quæ ſunt diaphoretica ſicca. Verum eſt, & de noſtra auctoritate, liquorem oriz cum primum medicamen eſſe & nouiſſimum, aut ſuum oleum. Deterius autem primum non eſt, tarditas boni Remedii vitium non affert, ſed velocia laudat Spagyrus Arcana. Cetera quæ a nobis flocci penduntur medicamina, aliorum ſunt, aſthmaticis, Tuſſitiſque committimus: credimus ad fauces non extra Vuulam ſpirare.

PARAGRAPHVS VIII.

Morbi diſſoluti deſcriptio.

Primum eſt, vt coaguletur materia, ex aſſignatis: horum eſt hæc præſens deſcriptio.

℞ *Chalybis Croci reuerberati poſt ſolution.* ℥.j.
Sem. Filicis ℥j. ß.
Boli purgati de aquoſitate ℥.ij.
Tragacanthi diſſoluti in decoctione (plantaginis.)

Fiant trochiſci, ad iij doſes j. mane, meridie, nocte.

Alia.

℞. *Trochiſc. prædictorum* ℥ j.
Laudani puri ℥ ß.
Liquorum Corallorum (primorum.)
Magnetis ana ℥j.
Theriacæ, noſtræ deſcriptionis q. ſ.

Fiat Bolus: Doſis a ℈.j. vſq; ad ℈.ij.ß.

Alia.

℞ *Huius Boli* ʒ ß.
Liquoris Orizii ℈j.
Carnis liquoris quantum ſufficit.

Fiat hauſtus vnus. Quod ſi in principio fuerit euacuãdum, non prohibemus: etiam aquæ metallicæ pro potu adminiſtrandæ, plurimum ex albis.

PARAGRAPHVS IX.

Mineralis morbi diſſolutionis cauſſa.

Nunc pro ſecundo diſſoluto aduertendum Minerali, qui ex diſſoluto ſale tribus e primis oritur. Nam quæuis diſſolutio cauſſatur ex ſalibus. (Iſta, de qua iam tractamus, e ſale minerali eſt, præterita ex ſale Tartareo) Iſta vero ex partibus procedit mineralium, ſeu ex vniuerſis, ſeu particulari loco: & eſt Diſſolutio ſuæ ipſius ſubſtantiæ, ex qua ſequitur corporis interitus, non cum violentia vel velocitate, ſed per Chronicas diſſolutiones.

Sal diſſolutionis cauſſa.

PARAGRAPHVS X.

Diſſolutæ mineræ proceſſus.

Porro poſt ſeparationem ſalis a Tribus primis, confluit materia in vnum, rurſuſq; in ſuam propriam ſubſtantiam penetrat, & tanquam ſal eam corrodit, diſſoluit & reſoluit,

ſoluit,& ſingula quæ diſſoluuntur, ad ſtomachum locantur, dein per ſeceſſum. Nam omne, quod ex mineralibus in excrementum mineræ abit, pellitur in locum excrementi, id eſt, in ſtomachum. Vnde ſtomachi contrarietas ortum ducit ex hoſpite alieno.

Diſſoluta omnia ad ſtomachũ deponuntur.

Paragraphvs XI.

Diſſoluti ex mineralibus ſigna ab Elementalibus.

Quod ſi criſim cũ cretico non obſeruaret Elemẽtali, memor eſto, ex minera diſſolutum eſſe. Nam proprium creticum Elementalis habet. Minerale & ſuum ingenitum, vt de Cretico ſentitur. Sed quæ ſigna certiora communi ſunt Medico, hæc ſunt. Cura Elementalis nihil proficit, morbus excedit limites Elementales: Æger abſque acutis patitur. Numerus certus quotidianus in ſeceſſu, bene valent in tribus digeſtionibus, dormire poſſunt, Eſcas ſumere cupiunt, ſitim cum exceſſu habent, in ceteris de materia ſimile caput, vt de Elementali morbo.

Paragraphvs XII.

Diſſoluti cura mineralis.

Huius autem diſſoluti cura ex duobus gradibus componitur, communibus & Spagyricorum. Nam hoc certum eſt, Chronicum morbum abſque Spagyricis gradibus ſanari non poſſe: communes autem gradus propter ſtomachi vires, Spagyros propter partis coagulationem. Mineralia autem mineralia quærunt, & quæ immortalia ſunt, huiuſmodi Spagyrica ſunt. Igitur duo deſcripſimus compoſita, & ea in hunc modum, Rec.

Chronici morbi ſine gradibus Spagyr cis ſanari neſqueunt.

Cetera deſunt.

Aliud Fragmentum cum ſecundo Libro Paragraphorum conferendum.

Capvt I. Paragraph. I.

De Vermibus.

VErmes ex principiis duobus oriuntur ac fiunt: vnum de genere Tartari exſiſtit: alterum de mineralibus. Iam autem primo, quod ex Tartaro fit, id iacet in ſtomacho, in epate, in renibus. Quod autem ex mineralibus oritur, id iacet in partibus ſuis.

Vermes oriuntur, vel ex tartaro, vel ex mineralibus.

Ex his intelligi debet, quod ex Nutrimẽtali rubeo, ſi ex hepate in membra veniat, porro vermes nulli generẽtur. Nam vermes fiunt partim ex putrefactione, partim ex natura aranearũ, partim ex excrementis, partim ex chao corporis, vt Muſcæ, &c. partim ex ſudore, vt pediculi, &c. Ideo de vermibus porro ſciendum eſt, quod hic multa conſideranda veniant, Genera, loca, &c. Item ſunt vermes Terræ, Aquæ, Ignis, Aeris. Ex 4. his generationem & cauſſam deprome vtriuſque generis, Tartari ſcilicet & Mineralium.

Vermium genera quæ.

De Tartaro primum.

De Tartaro autem in principio, vermium genera quatuor cognoſcite. & eadem in generatione duplici: videlicet ſi vermes naſcuntur ex putredine, id fit ſecundum

4. Elementa. Sic ſimiliter, ſi vermes citra putrefactionem generantur, idem quoq; ex 4 Elemẽtis accidit: vnum putrefactiuum eſt, alterum materiale eſt. Et hoc probe diſcernite

Tartari proceſſus.

Iam ſi Tartarus in corpore eſt, ineſt ei, materia vermicularis, ex qua gignuntur illi. Sunt autem duplices. Materia enim vermicularis, vel cum, vel ſine putredine eſt. Ideoque ſi materia vermicularis in putrefactionem abit, tunc cauſſa N. eſt. Si in vermes abit ſine putredine, cauſſa eſt N. Et hæc propter curam notabitis. Alia enim eſt putredinis, alia eſt viroris.

Cauſſa vermium, per quam vermes ſint fiantque, & quæ illorum matrix ſit.

Quæ vero matrix ſit, notate. Iſtiuſmodi matrix diuiditur in vtramque Generationem. Sicut enim in vna: ita & in altera, idque ſecundum tempus ſolis, Lunæ, &c. Hyemis, & æſtatis: in quo ſublimis Philoſophia condita eſt.

Capvt II.

Porro autem alium.

Vermis ex hauſto ſpermate, vel eo in vterum rapto.

AD hæc de vermibus proceſſum alium notate, talem nimirum. Fit quædam generatio ex ſpermatibus, potu hauſtis. Id hinc fit, quia quodlibet ſperma in calido humido, veluti in corpore, generat. Nota de mulieribus, quæ poſuerunt ſperma in vuluam, aliæ biberũt, aliæ actum vſurparunt cum animalibus. Nunc nota de Tempore, de Menſe, id eſt, de natiuitate huius animalis, & quomodo aliquæ 10. annos vltra, minus, &c. portant, & viri, & mulieres, &c. etiam carnes, &c.

Humiditas mater nutrimẽti.

Nota de differentia inter vermes hominum & animalium, &c. Item nota, quod aliquando piſces in ſeipſis ſeruant ſuũ ſperma, ex quibus generantur vermes piſcium: aliquando ſperma manebit in vaccis, &c. aliquando in immaturis vitulis. In pennatis non eſt ſperma tale.

Iam vero qui fiunt? Fiunt pro tempore, hoc modo, &c.

Cetera deſunt.

Sequitur Fragmentum aliud,

De vermibus.

Paragraphvs IV.

Mater eſt triplex { *Nutrimenti.* / *Mineralis.* / *Accidentalis.* }

Nutrimenti Mater eſt humiditas: quia omnis humiditas partem habet cum ſpermate, ſcilicet carnium & ouorum, Herbarum, fructuum.

Tale ſperma ita eſt: Ex carnibus habet ſperma animalium iſtorum, &c.

Ex herbis ſuarum brutorum.

Ex fructibus ſuorum vermium.

Et ratio eſt, quod omnis res, quæ reddit vermes, vermium materiam habet. Iſta materi-

materia ſperma eſt, quæ per digeſtum hoc facit, vel ante, vel poſt putrefactionem.

Nota. Nihil eſt ſine ſpermate. Et ſperma eſt in omnibus rebus naſcentibus. Ex his eſt generatio brutorum, aliquando ante putrefactionem, aliquando poſt: & iſta ratione, quia quando ſperma manebit, & non putreſcit, tunc in putrefacto corpore putreſcit, alias in viridi. *Sperma habet res omnes naſcentes.*

Nunc quomodo in nutrimẽto: quomodo in Mineralibus: Quomodo in Accidentibus, id eſt, quomodo in elementis.

DE CADVCO.

Omnis lapſus a Cerebro videlicet
- *Syncope.*
- *Vertigo.*
- *Scotomia.*
- *Caducus.*
- *Deliquium noctu in lecto.*

Partim ex cerebro veniunt / *Partim ex membris aliis in cerebrum cadunt* } *cum cauſſa vel accidente.*

Quæ vero cauſſa eſt? Fumus eſt, in Chao generatus, qui per omnia membra diſtribuitur: Chaos enim per vniuerſum corpus diffunditur. Ex quo iã ſequitur, ſi in membrum aliquid incidit, quod ſecũdum membri rationem operetur, hoc eſt, in cerebro cum vertigine, &c. in corde cum tremore, incubo, &c. in arteriis cum ſpaſmo, &c. in ſtomacho, cum ſpuma. *Chaos per vniuerſum corpus diffuſum.*

Hinc notate, quod in Epilepſia omnia membra ſe exhibeant: in vertigine ſolum cerebrum: in ſyncopi cerebrum & ligamenta: In ſcotomia, &c.

Iam vero materia talis eſt. Materia multiplex eſt: Ideo multa genera morborum. Epilepſia enim procedit ex Arſenico, ex Realgare, &c.

Finis Fragmentorum Medicorum Libri tertii.